

અકાશક : શ્રી રાજેન્દ્રસૂરિ જૈન જ્ઞાન મંદિર

હાથીખાના રતનપોળ અમદાવાદ

પ્રત -૧૦૦૦ ઇશ્વીસન -૧૯૮૪

સ વત -૨૦૪૧ રાજેન્દ્ર સ વત-૭૮

: પ્રાપ્તિ સ્થાન :

(૧) સોમચંદ ડી. શાહ, જીવન નિવાસ સમાજે

પાલીતાણા

(૨) સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર હાથીખાના

અમદાવાદ

(૩) શ્રી પાર્શ્વનાથ જૈન પુસ્તક ભંડાર

શ્રીજેશ્વર, (વાયા હારીજ)

કિંમત રૂ. ૫૧ (૪) રાજેન્દ્રસૂરિ જૈન જ્ઞાન મંદિર
રતનપોળ, હાથીખાના અમદાવાદ

(૫) પૂનમચંદ નાગરકાસ દોશી, સદર બબર
કીસા (બ. કા)

આવશ્યક સુધારો :

પેજ નં. ૧ થી ૨૬૪ પેજ નીચે શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃર્ત પ્રભા-
કર જીપાયેલ છે તેના બદલે શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃર્ત કર્પણ વાંચવું.

મંગલ વચ્ચળ

જ્યોતિષ માનવ જીવનમાં હંમેશાં ને પગલે ફરકને કોઈ પણ રીતે સહાયક બને છે. કારણ જ્યોતિષનું એક ફિરજ બની વિસમ સ્થિતિના માનસને ઘડીભર વિશ્રામ આપે છે.

ગણિત અને ફલિત, બે વિભાગમાં વિવિધ પ્રકારી સમજણ આપતું આ જ્યોતિષ પોતાનામાં ખૂબજ મહત્વપૂર્ણ છે.

તિથિ, વાર, નક્ષત્ર, યોગ અને કરણના સંયોગ વિયોગથી થતા અનેક શુભાશુભ યોગો માનવીને સફળતા અને વિક્ષણતાનો સંકેત પણ કરી શકે છે એટલું જ નહિ ઘણીવાર સચોટ પરિણામોનો નિર્દેશ, સૂચન પણ કરે છે.

નવગ્રહોની જુદી જુદી પ્રકૃતિ અને સ્થાનભેદ, દૃષ્ટિભેદ, શત્રુમિત્રાદિના ભાવોને બાણીને ભૂત ભવિષ્યનું દર્શન પણ એથી થઈ શકે છે.

કર્મ રેખા ક્યારેય ટળતી નથી આ વાત સંપૂર્ણ સાચી હોવા છતાં પણ ફલિત પ્રકરણ સર્વથા અનુપયોગી નથી. પ્રત્યુત ઉપયોગી છે

એ સિવાય સામુહિક, શિલ્પ શાસ્ત્ર પણ પોતાનું આગવું સ્થાન ધરાવે છે વિશ્વના પ્રાણીમાં.

આમ ભારતીય વિવિધ વિદ્યાઓ નિરૂત્સાહી માનવને ઉત્સાહની અનુપમ ભેટ પણ આપી શકે છે. જે પરંપરાથી મળતાં અનેક દૃષ્ટાન્તોથી અમજ શકાય છે.

પ્રસ્તુત શ્રી ચતુર્થી સુહૃત્ દર્પણ સંકલન જ્યોતિર્વિદ
પ્ર મુનિરાજ શ્રી મુનિરાજ સુહૃત્ કરીને સુદર કામ કર્યું છે,
જેમાં ગણિત, કવિત, જ્યોતિષ શાસ્ત્ર અને શિલ્પ શાસ્ત્રને
આવરી લઈને એક સ્થાન પર બધું લેણું કર્યું છે, તે પ્રશંસનીય છે,

જુદા જુદા પુસ્તકો અને ગ્રંથોમાંથી આમાં જુદા જુદા વિષયો
લેવામાં આવ્યા છે. જે પુસ્તક દેખતાં સહેજે દેખાઈ આવે છે.

પ્રકાશનની વેળામાં ક્યાંક ક્યાંક થયેલ પુનરુક્ત દોષને ટાળ
વાનો પ્રયત્ન પ્રશંસનીય ગણી શકાત.

મુનિશ્રીના પ્રયત્નનો સહુ કોઈ લાલ ઉઠાવે અને આમાં
પ્રત્યક્ષ યા પરોક્ષ રીતે સહયોગી બનનારનો પ્રયત્ન સંકળ બનાવે
એજ અભ્યર્થના

નેનાવા

જયન્તસેનસુદિ

અષાઠ સુ. ૧૪ ૨૦૪૧

प्रातः स्मरणीय
गुरुदेव श्रीमद्विजयराजेन्द्रसूरीश्वरजी म. सा.

श्री नेवावा जैन संघ तरफ श्री दर्शनार्थ भेट

પ્રાક-કથા

પ્રાચીન કાલસે ભારતવર્ષ ગણિત વિદ્યાકા ગુરુ રહ્યા હે ।
 વેદાંગમે ઇસકી ગણના હે । જ્યોતિષ શાસ્ત્ર ઇનકા ચક્ષુ કહ્યા ગયા
 હે । ચક્ષુકે વિના જેસે કુછ નહીં દીખતા વૈસે હી જ્યોતિષ અંધ-
 કારકો મીટાકર ભવિષ્યદ્દશા પથપ્રદર્શક હે ! જૈન અંથાગમ ઇસ
 વિદ્યામે પરિપૂર્ણ હે ! સૂર્યપ્રગ્લ્ભિત, ચંદ્ર પ્રગ્લ્ભિત, મહાવીર ગણિતસાર
 સ અહ, ભદ્રબાહુ સ હિતા, કેવળજ્ઞાન પ્રશ્નચૂડામણી નારાયણ જ્યોતિષ
 હીરકવ્રથ, આરંભત્રિવિદિ વાસ્તુસાર, બૃહત્સંહિતા વરાહમિહિરાચાર્ય
 કૃત, ભુવન દીપક, હસ્તસંભવની ઉત્કૃષ્ટ રચના ઉપલબ્ધ હોતી હે ।
 ભારતીય જ્યોતિષ ગેડાજતક, ગર્ભપાશાકેતલી ઉપલબ્ધ હે । હોરા
 ભતક, તાજક પ્ર'ન, રમલ, છાયા શુકન હસ્તરેખા, કૃષ્ટ વિજ્ઞાન વાસુ
 વિજ્ઞાન, શુકન વિજ્ઞાન, સ્વપ્નશાસ્ત્ર તેજમદી, લગ્નનાયન, કેરલ જ્યો
 તિષ, અન્નમજ્યોતિષ મહારાષ્ટ્ર જ્યોતિષ, જૈન જ્યોતિષ, યત્ર તત્ર
 પ્રકીર્ણ વિખરી હુઈ સામગ્રી તાડપત્રોં. લોખપત્રોં, પાંડુલિપિયો
 ભડારોમેં ચતિઓમેં સાધુ સંન્યાસીઓમેં જૈન મુનિવરોના ઉપાશ્રયોમેં
 જિનમંદિર જ્ઞાન ભડાર ગૃહોમેં પ્રચુરમાત્રા મે સંગ્રહિત યત્ર તત્ર
 વિખરીહુઓ સામગ્રી પ્રાપ્ત હોતી હે ! જૈન સાધુ મુનિવર યત્ર
 તત્ર પદ્યાત્રા ચાતુર્માસ તીર્થયાત્રા કરતે વિહરતે રહતે હે ! સખસે
 સંપર્ક બનાયે રહતે હે ! અનુભવ સિદ્ધ યોગિ યતિયો સાધુ સંન્યા-
 સીયોં, સદ્ગૃહસ્થોં શ્રાવક સાધ્વિયોં ગ્રાહ્યણુ વિદ્વત્જનો સે સંપર્ક રખકર
 અનેક કષ્ટ ઉઠાકર ભી ઇસ વિદ્યા થાતી હે સજોયે હુઓ હે ! ઇન્દ્રીકે
 પ્રબલ પરિશ્રમ, અતૂટ લગન સાહિત્ય સેવા સાધના, સરસ્વતી કી
 પ્રબલ આરાધના ઉત્કટ અભિરૂચી કે હી પરિણામ સ્વસ્તુપકર્ષેસેકે
 સાધ્ય પરિણામ ફલ સ્વરૂપ ચહ અંથરન પ્રકાશમેં આયા
 । મુનિરાજ પૂણ્યવિજયજી મહારાજ જ્યોતિષચાર્ય, યત્ર
 તત્ર મત્રા કે ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાની, જીવનભરમાં ભારતી કી આરાધના
 કરનેવાલે, ઔર વિદ્વતજનોકી સમ્માન બઠાને વાલે, સદ્દા
 સર્વદા આશ્રય દેનેવાલે જ્યોતિષ શાસ્ત્ર કે તપોપૂત, ઉજ્જવલ રત્ન
 હે ! ઉન્દ્રીકે પ્રયામ સે ચક્ર અંથ પૂણ્ય રૂપ પ્રકાશિત ક્રિયા ના રહ્યા

હે ! સંસ્કૃત ભાષામેં હોરાચક્રમ, શીઘ્રભોધ, મુહુર્ત ચિંતામણી, મુહુર્ત પ્રકાશ. મુહુર્તગણપતિ, મુહુર્ત સંગ્રહ દર્પણ, મુહુર્ત માર્તંડક. મુહુર્ત પારિજાત જ્યોતિષસર્વ સંગ્રહ, વિવિધ મુહુર્તવિધાયક ગ્રંથ, પ્રકાશિત ઉપલબ્ધ હેં । પરંતુ ફિર ભી ઇસ ગ્રંથ મેં જો સામગ્રી પ્રકાશિત કી જા રહી હે. વહ સામગ્રી ઇન ગ્રંથોમેં ઉપલબ્ધ નહિ હે । અતઃ ઇસ ગ્રંથકો પ્રકાશિત કરનેકી મહત્તી આવશ્યકતા પ્રતીત હુઇ । દુર્લભ પાંડુલિપિ-યોસે મુનિસે રાજસ્થાન, ગુજરાત, મહારાષ્ટ્રમેં યત્ર તત્ર પ્રકીર્ણ જ્યોતિષ વિદ્યાકા પ્રચુર માત્રામેં ઇસકા એકત્ર સંગ્રહ ક્રિયા ગયા હેં ।

અતઃ મુનિરાજ પુણ્યવિજયજી મહારાજ જ્યોતિષાચાર્યકા યહ પ્રયત્ન સર્વથા પ્રશંસનીય, સલાહનીય, સ્તુત્ય હેં । આશા હે ઇસી પ્રકાર દુર્લભ જ્યોતિષ વિદ્યા કી પ્રકાશન મુદ્રણ હોતા રહે તો ભારતીય વિદ્યા કા પુનરુદ્ધાર પ્રચાર પ્રસાર હોતા રહેગા । ઇસસે ભારતીય સાહિત્ય સંસ્કૃતિ, જ્યોતિષ વિજ્ઞાન કી જલવૃદ્ધિ હોગી ।

તપોપુત્ર મુનિરાજ પુણ્યવિજયજી મહારાજને વિ સં. ૨૦૩૮ મેં આકોલી જિં ૦ જાલોર (રાજસ્થાન) મેં ચાતુર્માસ કાર્તિક માસમાં પ્રજ્ઞા ક્રિયા । ઇસ અવધિકાલમેં પુણ્ય પ્રભાકર, વિશાચ કાયગ્રંથ, હિન્દી, સંસ્કૃત, રાજસ્થાની સાહિત્ય મેં ઉત્કૃષ્ટ કાવ્યગ્રંથ સંજન ક્રિયા ગયા ।

મુહુર્ત દર્પણ(જ્યોતિષ ગ્રંથ) સંજિત ક્રિયા ગયા । જીવનભર સ્વાધ્યાય કરકે સ્થાન સ્થાનમેં ભ્રમણ કરતે હુએ જો જ્યોતિષશાસ્ત્ર વિદ્યાકી ઉપલબ્ધિ હુઇ । ઉન સભકો યુન યુન કર ઇસ ગ્રંથરત્ન મચમન ક્રિયા ગયા હે । જો કે પ્રાપ્ત પ્રકાશિત ગ્રંથો મેં યહ સામગ્રી હે હી નહીં । અનેકોં વિવિધ વિદ્યન ભારકો વહન કરતે હુએ યહ સામગ્રી એકત્રિત કી ગઈ ઔર સમય મિલને પર પ્રકાશ-નાર્થ યહ પાંડુલિપિ તૈયાર કી ગઈ । ઇસમે જ્યોતિ વિજ્ઞાન કી અલભ્ય પ્રાપ્ત જ્ઞાન ભંડાર ઉપલબ્ધ હે । અત ઇસ દુષ્કર પરિશ્રમ

યતીન્દ્ર મુહુર્ત દર્પણ :

: ૬

આધ્ય કાર્ય છે ત્રિયે દૈવજ ન્યોતિવિદ્ ન્યોતિધાત્યાર્ય મુનિરાજ
પુણ્ય પુરુષાત્મા શુદ્ધાત્મા શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ સર્વથી
બધાર્થ છે પાત્ર છે ।

ઈન્દ્રોને વેદ વ્યાસકે તરફ પ્રવક્તા કા રૂપ ધારણ ક્રિયા ।
મુજે ગણેશ કી તરફ લેખન કાર્ય કા ભાગ સોંપા ગયા । ઈનકી વાણી
રૂકી નહી મેરી લેખની બી રૂકી નહી । અહ્ય સમય મે હી બુદ્ધત્
કાર્ય પૂર્ણ રૂપેણ સંપાદિત ક્રિયા ગયા છે । ઇસકી છે પરિણામ
સ્વરૂપ ચક્ર ન્યોતિ વિજ્ઞાન આપકે સમક્ષ 'મુદ્ધર્ત' દર્પણ છે રૂપમે
પ્રસ્તુત છે એર આપ સળ સ્મરન ઉમે આઘોપાન્ત પદિ એર
સમજિએ એર ઉપયોગ મે લાઈએ ચહી મનોકામના મુનિવરપુણ્ય
વિજયજી મહારાજ માહેજ કો છે । ધર્મલાભ છે સાથ જ્ઞાનલાભ,
બી પ્રાપ્ત કરના આદિએ । તબી ઈહલોક એર પરલોક કા માર્ગ
પ્રશસ્ત હો શક્તા છે ।

વિદ્વત્ જનઃ જિ જ્ઞાનાનિ, વિદ્વજ્જન પશ્ચિમમ્ ।
નહિ વધ્યા વિજ્ઞાનાનિ, ગુર્વો પ્રસન્ન વેદનામ્ ॥

વિદ્વાન માણુએજ વિદ્વાન જનતા પરિશ્રમ છે । જનને છે ।
મૂઠ મહત્ત નહી જ્ઞાન શક્તી, જન્મ પ્રકાર પ્રગત પીડા પુત્રવતી
માના હી જનતી છે । વધ્યા સ્ત્રી કયા જાને પ્રસવકી પીડાકે ।

અલ્પમતિ વિસ્તરેણ વૃદ્ધિમદ્ વર્યેષુ ।

વિદુષાવ ગવદ

દેવજ દેવકરણ ગામ્ત્રો નાગ્મ્યતા ય્યોનિષાન્તાર્ય

તેહ જિન્ નાગોર (રાજસ્થાન)

નોંધ-પાંડુલિપિની મૂળ નોંધ પરની ગુજરાતી લિપિમાં આ
લખવામાં આવી છે ભાષા હિન્દી-રાજસ્થાની મૂળ રૂપે જ રાખી છે
જેથી ગુજરાત રાજસ્થાન બધા સમજી વાંચી શકે.

વિભાગ પહેલો પાંડુલિપિમાં લખેલ નોંધ પરથી ગુજરાતીમાં
અનુવાદ કરી છપાવામાં આવ્યો છે.

મતીન્દ્ર મુદ્ધર્ત દર્પણ .

જ્યોતિષાચાર્ય જ્યોતિષ માતૃગૃહ મુનિરાજ શ્રી પૂણ્યવિ. મ.નું સંક્ષિપ્ત જીવન

(અસલ હિન્દી પરથી ગુજરાતી અનુવાદ)

પ્રાતઃ સ્મરણીય સદા સર્વદા વંદનીય, મુનિરાજ શ્રી પૂણ્ય વિજયજી મહારાજની જન્મ ભૂમિ થરાદ (થીરપુર) જિલ્લો (ખના-સકાંઠા) ઉત્તર ગુજરાત છે. તેમની માતાનું શુભ નામ મેનાબહેન એમના પિતાજીનું નામ શ્રી ભાઈચંદ્રભાઈ એમની અટક ધ્રુવ અપભ્રંશ ધરૂનામે જોળખાય. ધરૂ કટુંબ મૂળ સંવત ૧૦૧ની સાલમાં ભીન-માલથી આવેલ અને તેમના વડવા એવા થીરપાળ ધરૂના હાથે થીરપુરની સ્થાપના થયેલી. આજ વીશ સદીથી પૃથ્વી પડલ પર અનેક ચડતી પડતીના પવનને ઝીલતું અણનમ આજે ખડું રહેતું છે. તેજ ગામમાં આપણા જ્યોતિષાર્યશ્રીને શુભ જન્મ થયો છે.

બચપણમાં ગામડી શાળામાં થોડોક ગુજરાતી અભ્યાસ કર્યો હતો અને પોતાના ભાપના ગામડાઓમાં થીર ધારના ધધામાં તેઓ પણ જોડાયા હતા. થરાદ પાસેના પીપરાળ ગામમાં તેમના ધધા માટે તેમના વડવાઓનું રહેઠાણ હતું ત્યાં તેઓશ્રી ઉછરીને મોટા થયા.

તેમના નજીકના કુટુંબી સ્વરૂપચંદ્રભાઈના સુપુત્ર પુનમચંદ્રભાઈએ પૂજ્યઆચાર્ય દેવશ્રી યતિન્દ્રસૂરીશ્વરજી મહારાજ સાહેબ પાસે બાળક-વયમાં જ સંવત ૨૦૧૦ માં શિયાણા મુકામે દીક્ષા લીધી હતી. ત્યારથી તેમને પણ આ સારની સ્થિતિ આળખંપાળ જેવી જણાવા લાગી. પૂજ્ય આચાર્યશ્રીના સદુપદેશને લાઠો પ્રભાવ તેમના પર પણ ઢળી પડ્યો અને એમના આશીર્વાદથી બીજા જ વરસે સંવત ૨૦૧૧ ની સાલમાં માગશર માસની કૃષ્ણ અગ્યારસના દિવસે મગળવાર હસ્ત નક્ષત્રમાં ગુરૂવરના ચરણકમલમાં પોતાનું શિશ,

સમર્પણ કરી દીધું' ભાગવતી પ્રવળયા ધારણુ કરી લીધી અને તેઓ
માધવલાલ ધરૂમાંથી પૂણ્યવિજયજી બની ગયા.

પછી તો આખાય જીવનનું પરિવર્તન થઈ ગયું. પંચ-
મહાવ્રતોનું પાલન કરવું નમસ્કાર મત્રનો અખંડ જાપ કરવો. વ્રત
તપ કરવા સામાયિક, પ્રતિક્રમણ, દેવવંદન, શુરૂવંદન વિદ્યાભ્યાસ યોગ
જપ તપ સયમ શીલ સાધન, સ્વાધ્યાય, જિનમંદિરમાં પ્રભુ દર્શન,
તીર્થોની યાત્રા માટેના વિહાર કરવા વગેરે જીવનમાં વણાઈ ગયું.
શ્રદ્ધાળુ શ્રાવણ શ્રાવિકા ગણને ધર્મોપદેશ આપીને ધર્મોભિમુખ
બનાવીને ધર્મમા દઢ બનાવવાની દરજ નિત્યની થઈ ગઈ. કષ્ટમય
સાધુ જીવનમાં સમ્યગ્જ્ઞાન, સમ્યગ્દર્શન સમ્યગ્ચારિત્રને તપથી પુષ્ટ
કરતા પૂર્ણપણે પાવત્ર બની જઈ મેલક માર્ગના યાત્રિ બની ગયા.

પોતાના જીવનમાં જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું એનું સદા સર્વદા
વિતરણ કરતા રહ્યા ઇશ્વર-પ્રભુ ભક્તિમાં એમની અતૂટ શ્રદ્ધા છે.
શ્રાવકજનોના એ સાચા વિદ્યાસપાત્ર સાધુ-સાચા શુરૂ છે અત્યંત
નિરાભિમાની ! સ્પષ્ટવક્તા, વિદ્યા, વિનય વિવેકની તપોમૂર્તિ,
સાક્ષાત્ પ્રભુભક્ત છે. સદાસર્વદા નિષ્કપટી, મધુર મૃદુ ને પ્રિયભાષી
સ્વાધ્યાય સાહિત્ય પ્રેમી, આશુકવિ, હિન્દી શુજરાતી સંસ્કૃતને
જ્યેતિષ પર પ્રભુત્વ રાખનાર પ્રબલ પ્રચારક છે.

એમનું ધર્મ પ્રચાર ક્ષેત્ર એટલે મારવાડ રાજસ્થાન જલોર
જિલ્લો. શુજરાત અમદાવાદ, આણંદ, પાલીતાણા, સિદ્ધપુર મધ્ય
ભારત રતલામ મોહનપેઠા-મેવાડ ચિતોડ ઉદયપુર સિરોહી જલોર
વગેરે છે. પ્રધાનતઃ હિન્દી શુજરાતી મિશ્રીત ભાષામાં પ્રભાવોત્પાદક
પ્રવચન તેઓ આપે છે એમનું વ્યક્તિત્વ ચારિત્ર ઘણા જિંયા
પ્રકારનું છે જે એકવાર એમના સંપર્કમાં આવનારો જીવનભર
એમને છોડી જવાનું ઇચ્છતો નથી. એમની વાણીમાં જોજ-તેજસ્
સ્વરની અસર છે. એમની ભાષા પણ ઘણી જ ભાવોત્પાદક છે
મધ્ય પ્રદેશમાં ઉજ્જન, ઇન્દોર, બનાસકાંઠા (શુજરાત) માં એઓ
વિશેષ રૂપે પ્રચાર કાર્ય કરી રહેલા છે. ઇ.સ. ૧૯૮૨.

લી. વિનિત : પંડિત રામપ્રસાદ રામનિવાસ સવઓકા
બી. એ. સાહિત્યચાર્ય આયુર્વેદરત્ન, વિદ્યાવાચસ્પતિ, વિદ્યારત્ન,
સાહિત્યરત્ન પો. નોખામંડી જલોર બિકાનેર (રાજસ્થાન)

નોંધ : સં.૨૦૧૦માં શ્રી પુનમચંદભાઈએ દીક્ષા લીધી હતી તેવર્તમાન
આચાર્ય શ્રી જયંતસેનસૂરીશ્વરજી 'મધુકર'ના નામે જાણીતા છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહુર્ત દર્પણ :

હિંચ ચેતના

પૃથ્વીના પાટલે પરમાત્માના સાકાર પ્રતિનિધિઓ !

આ પૃથ્વી ઉપર પરમાત્માના પ્રતિનિધિ તરીકે સાક્ષાત્ દર્શન આપી રહેલા ભગવાન સૂર્યનારાયણ છે. તેમ આ દેહની અંદર પરમાત્માના પ્રતિનિધિ તરીકે આત્મા છે.

સસારમાં પરમાત્માના પ્રતિનિધિ તરીકે માતા પિતા છે. સાધના માટે પરમાત્માના પ્રતિનિધિ તરીકે સદ્ગુરુ (સિદ્ધાત્મા) છે. વૈદિક સંસ્કૃતિની પરંપરામાં ગુરુવાદનું ઘણું મહત્ત્વ માનેલું છે. પશ્ચિમી લોકશાહીમાં બહુમતી કહે તે ખરું મનાય છે જ્યારે વૈદિક પરંપરામાં સિદ્ધગુરુ કહે તે ખરું એ માન્યતા છે કેમકે સિદ્ધ થયેલો ગુરુ એ પરમાત્માનો પ્રતિનિધિ છે.

કેઇ પણ ઘર સમાજ કે દેશમાં માણસોની શાણાઓની સંખ્યા જુજ હોય છે મૂર્ખાઓની પ્રચંડ બહુમતી હોય છે. ઘરમાં અર્ધો ઠંઠન સભ્યો હોય અને દરેકનો મત લઈ બહુમતીના આધારે નિર્ણયો લેવાય તો ઘરનો વહીવટ 'થપ' થઈ જાય. એના બદલે અનુભવી વડિલ કે સુયોગ્ય એક વ્યક્તિના હાથમાં વહીવટ હોય તો ઘરનો વહીવટ બરાબર ચાલે.

જે ઘરોમા પશ્ચિમી લોકશાહી ધૂસી ગઈ છે ત્યાં વિખવાદ કુસ પ અને અશાંતિ નજરે પડે છે. લોકશાહી એટલે ટોળાશાહી જેનાથી કદી શ્રેય નજ થાય. ભારતીય સંયુક્ત કુટુંબની પ્રથા હંજી ગામડાઓમાં યથાવત્ છે કેમકે આર્થ સંસ્કાર પ્રમાણે માતા-પિતા અથવા વડિલને પરમાત્માના પ્રતિનિધિ ગણીને તેમની આજ્ઞા શિરો-માન્ય ગણવામાં આવે છે.

ભારત દેશ ૮૦ ટકા ગામડાઓનો બનેલ છે. અને તેવા ગામડા ઓમાં બધે ડઝન સભ્યો ધરાવતા એક જ રસોડે પ્રેમથી ભોજન દેતાં હોય એવાં કુટુંબો છે. સ્નેહ અને શાંતિની દૃષ્ટિએ એ સંયુક્ત કુટુંબની પ્રથા જેટલી ઉત્તમ પરિવાર થઈ છે, એટલીજ આર્થિક દૃષ્ટિએ પણ લાભકારક નીવડી છે.

વેદોના ત્રિકાલજ્ઞાની ઋષિઓએ પ્રજાધેલી સંયુક્ત કુટુંબની પ્રથા ત્રણે કાળ માટે સરખી ઉપકારક છે. જે કુટુંબને લાશુ પડે છે એજ સનાતન સત્યો સંમાજ તથા રાષ્ટ્રને પણ લાશુ પડે છે. વેદોનો આદેશ છે કે સમાજે સત્ય પુરૂષો અને સતીઓએ ચી ધેત્રા - માર્ગે ચાલવું જોઈએ.

કેશના શાસન માટે વેદોમાં વિધાન છે કે 'એક ચાલક અનુવર્તતે' એકજ સુયોગ્ય ચાલકના હાથમાંજ સત્તાનાં સૂત્રો હોવાં જોઈએ. આ ચાલક બધાનું સાંભળે પણ તે પોતાને યોગ્ય લાગે તે નિર્ણય લઈ શાસન કરે.

'સુયોગ્ય ચાલક' કોને કહેવો ? આ બાબતમાં પણ વેદો સ્પષ્ટ છે, જેનામાં વીર અને યોગીનો સમન્વય થયો હોય તથા સુયોગ્ય ચાલક અથવા શાસન બને જ્યાં આવે સમન્વય ન હોય ત્યાં યોગી હોય તે શુરૂ બને અને વીર હોય તે શાસક બને. યોગીની આજ્ઞામાં વીર રહે.

ઉપર્યુકત પરંપરાના જવલંત ઉદાહરણો આપણા ઇતિહાસમાં જ મોજુદ છે. શ્રી કૃષ્ણ અને ઝઞ્ઞુ'ન મહર્ષિ યાજ્ઞ વલ્કય અને રાજર્ષિ વિશ્વામિત્ર થયા છે. જનકશુરુ ચાલુકય અને સમ્રાટ ચદ્ર-શુપ્ત મૌર્ય, સમર્થ સ્વામી રામદાસ અને વીર છત્રપતિ શિવાઈ વગેરે થઈ ગયા છે.

શીખ શુરુ ગોવિંદસિંહમાં યોગી અને વીરના શુભોનો સમ-

ન્વય હતો. તે શુરુ હતા અને શાસક પણ હતા. એમને વહીવટ નમુનેદાર ગણાતો હતો.

ઈ. સ. ૧૯૧૧માં મહાથોળી અરવિંદે કહેલ છે કે-‘ભારત સ્વતંત્ર થશે ત્યારે બ્રિટીશરોનું અનુકરણ કરીને આપણે પશ્ચિમી લોકશાહી ભારતમાં લાદીશું. તે દેખાવમાં સુંદર હશે, પરંતુ વાસ્તવમાં તે ભારતને અનુકુળ નહિ જ પડે. અનુભવે પ્રજાને ખાતરી થશે કે પશ્ચિમી લોકશાહીથી ભારતમાં કદી રામરાજ્ય નહીં આવે.

શુભાચાર્ય સ્વામી પ્રજાવાનંદજીએ ઈ. સ. ૧૯૧૫માં કહ્યું છે કે-‘પશ્ચિમી લોકશાહીની બડી બડી વાતો નિર્થક પુનરાવર થશે. આ દેશની આધ્યાત્મિક આબોહવાને વેદોક્ત શાસન પદ્ધતિજ અનુકુળ છે અને એજ પદ્ધતિ વહેલી મોડી આબ્યા વિના રહેવાની નથી. ભાવિમાં વીર અને યોગી સત્તાનાં સૂત્રો ગ્રહણ કરશે અને પુનઃ રામરાજ્યની સ્થાપના થશે તેની મને સંપૂર્ણ ખાત્રી છે !

-સંગ્રહિત

સંગ્રાહક-‘જ્યોતિષાચાર્ય’

શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજ.

જ્યોતિષ દર્શક છે

માણસો-પ્રાણી માત્ર કર્માનુસાર સુખ દુઃખનો લોકતા થાય છે એમ જૈન ધર્મની દિલસૂઝી કહે છે. છતાં ય એ ભાવિ ગર્ભમાં છુપાએલાં સુખ દુઃખ પ્રાપ્ત કરવા માટેના ઉપાય પહેલેથી જાણી શકાય તો પાણી પહેલા પાળ બાંધવા રૂપ બુદ્ધિમાન માનવ તેને હળવાં ભારે બનાવીને પોતાના જીવનને તેના સહારે દોરી સરળ માર્ગે એછામાં એછું દુઃખ ને વધુ સુખ પ્રાપ્ત કરવાની સહા ઝંખના સેવે છે. એવો સરળ માર્ગ દર્શાવનારા જ્યોતિષ ગ્રંથો છે. તેના અભ્યાસીઓ મારફત અથવા તેનો સ્વાનુભવે અભ્યાસ કરીને માનવ જીવન ધન્ય બનાવી શકે છે.

વ્યવહારમાં રગલે ને પગલે કરવાનો કાર્યોમાં ભાવિ કાળના સંકેતો સમાએલા હોય છે. એ પ્રત્યક્ષ થતા નથી. કેવળજ્ઞાની પરમાત્મા તે પ્રત્યક્ષ જોઈ શકે છે. કહી શકે છે. પણ એ જ્ઞાનનો તો આજે ભારતક્ષેત્રમાંથી વિચ્છેદ થયો છે. એટલે એવી અપેક્ષા જ અસ્થાને છે જ્યારે કર્મ ઉદ્યોતમાં આવી પ્રત્યક્ષ કૃળ આપે ત્યારે શુભાશુભ અનુભવોમાંથી અચૂક નિયમો કાર્યકારણાનુસાર મહાપુરુષોએ નક્કી કરી લીધા છે. અને તે ફરીથી તેવા કાળ સમયની સ્થિતિના પ્રસંગો આવે ત્યારે તે નિયમો સુજળ આલીને શાંતિ મેળવી શકે છે.

જ્યોતિષ સમય સમયના શુભાશુભ પળ નક્ષત્ર વાર દિવસ તે વરસની સાચી માહિતિથી સભર છે. તેનો અભ્યાસ મનનીય ને ઉપયોગી છે જે હૃદયમાં જ્ઞાનનો પ્રકાશ ફેલાવનાર દીપક સમાન છે. એટલે જ્યોતિષ હીવો છે એ કથન બ્યાજખી ઠરે છે.

જ્યોતિષના પરમ પૂજ્ય શ્રી નિરાજ શ્રી પૂજ્યવિજયજી મહારાજ સાહેબે પોતાના લગભગ ૨૮ વર્ષના દીક્ષાપર્યાયમાં મોક્ષ સાધક આત્મ સંધર્મ કરીને સુશોભિત હિતાર્થે જ્યોતિષ અથોતું સાડું વાચન મનન ને આત્મ કરીને જુદા જુદા જ્યોતિષ અથોમાંથી તત્વરૂપ નવ જાત શોધી શોધીને એકત્ર કરેલું છે જે આજે લોક કલ્યાણની ભાવનાએ 'શ્રી ચતિન્દ્રસુહૃત દર્પણ' નામે આપની સમક્ષ રજુ કરવામાં આવેલ છે. આ પ્રયત્ન સુચોગ્ય ને સફળ છે. માનવ માત્રને આ અથના વાચનથી અનેક ગૂચનો ઉકેલ આપમેળે મળી આવશે. છતાંય આ અથમાં આપેલ શુભાશુભ ક્રણાદેશને ઉપયોગ કરતાં પહેલા તેના જાણકારને પરિચય મેળવીને પછી જ પોતાના ઉપયોગમાં લે તે તે વધુ શ્રેય કરનાર બનશે એમાં એમાં શંકા નથી,

માનવ માત્ર પોતાના જીવનની સાચી દશા પ્રાપ્ત કરીને સ્વર્ગ માર્ગે જીવન વહન કરી શકશે.

સંકૃત કર્મો કરીને સંકૃત કરનારની અનુમોદના કરીને કર્મના વિપાકો હળવા પાડી માનવ પોતાના આત્માનું હિત સાધી શકશે. લી. સમાજને જ એક માનવ

પુનમચંદ નાગરલાલ દોશી (થરાદવાળા) (ચશિપૂનમ)

ભૂતપૂર્વ મુખ્ય અધ્યાપક ગુજરાતી તાલુકા શાળા ડીસા
(ડીસા તા. ૨૫-૪-૧૯૮૩ મહાવીર જયંતી)

હૃદયોદ્ધાર (૧)

મુહર્ત દર્શન. પ્રણેતાર: મુનિરાજ પુણ્યવિજયજી મહા ભાગા જ્યોતિષચાર્ય
સ્ય ઉત્કૃષ્ટ સુષ્ટુ રચના વર્તેતે । જ્યોતિ વિજ્ઞાન સ્ય પ્રવારસ્ય પ્રકાશન
સ્ય મહતી આવશ્યકતા વર્તેતે । મમ શુભ કામના મગલમય ભાવના સદા
સહ વર્તેતે । ગુરુ કૃપયા ચિરજીવી, વર્ચસ્વી તેજસ્વી ભૂયાત્ । મમ
સાધૂવાદ અસ્મિન્ સહ સદાવર્તેતે । પ્રચારકાર્યમ્ પ્રશેસનીયોઽસ્તિ ।

દેવકાળ શાસ્ત્રી દૈવજ્ઞ વિનીતં સારસ્વત વિદ્યાવાચસ્પતિ જૈનસિદ્ધાતા-
ચાર્ય, રાજસ્થાની સાહિત્યવિશારદ, આયુર્વેદ વાચસ્પતિ જ્યોતિષરત્ન
કવિરત્ન, વૈદ્યપ્રધારી

શ્રી રાજકિય આયુર્વેદિક ચિકિત્સાલય

સિયાળા જિલ્લા જાલૌર (રાજસ્થાન)

દોહા-હેઘ્રામ નાગૌર જિલ્લા, પ્રાન્ત રાજસ્થાન ।

દેવકરણ શાસ્ત્રી સુધી, સારસ્વત સંતાન ॥

(૨)

આને જ્યારે સમગ્ર દેશમાં અધ શ્રદ્ધાઓ પ્રસરીલી છે. અને
લોકો જુદી જુદી બાધાઓ જુદા જુદા સાધુ-જીવાઓની ખોટી દોર-
વણીથી છેતરાય છે, ત્યારે જ્યોતિષ શાસ્ત્રની સંપૂર્ણ અને સચોટ
માહિતિ સરળ ભાષામાં પુરું પાડતું આ પુસ્તક પ્રસિદ્ધ થઈ રહ્યું
છે, તે એક ખૂબજ મહત્વની ઘટના છે તે પ્રસેશનીય છે

આ પુસ્તક તૈયાર કરવા માટે પ. પૂ. શ્રી પૃથ્વીવિજયજી
મહારાજ સાહેબે જે મહેનત અને સમય આપ્યો તે ખરેખર અદ્ભૂત છે.

અમારા આ પ. પૂ. શ્રી પૃથ્વીવિજયજી મહારાજ સાહેબને
કેટિ કેટિ વંદન !

તા. ૧-૩-૮૩ નેમનાથનગર

સોસાયટી હીસા-બનાવકાંઠા

વિજય જે. શાહ

મેનેજર

હીસા નાગરિક બેંક-હીસા

(૩)

This book will assist the person who is
surrounding by problems is the life, such as stick
assit the person.

In my view, this book becomesa best astro-
logy on all the points of human problems.

S. V. Shah.

D. 1-8-83

Civil Judge &

Judicial Magistrate F. C. Palanpur

સ મ પ્ણ

પરમ ગુરુદેવશ્રી-

બ્યાખ્યાન વાચરપતિ, જ્ઞાન વારિધિ

પરમોપકારી ગુરુ આચાર્યદેવેશશ્રી

શ્રીમદ્ વિજય

યતીન્દ્ર સૂરીશ્વરજી

મહારાજ સાહેબના

શુભ કર કમલે

—સ મ પ્ણ—

લી. આપનો ચરણ જ શિખ્યાણુ

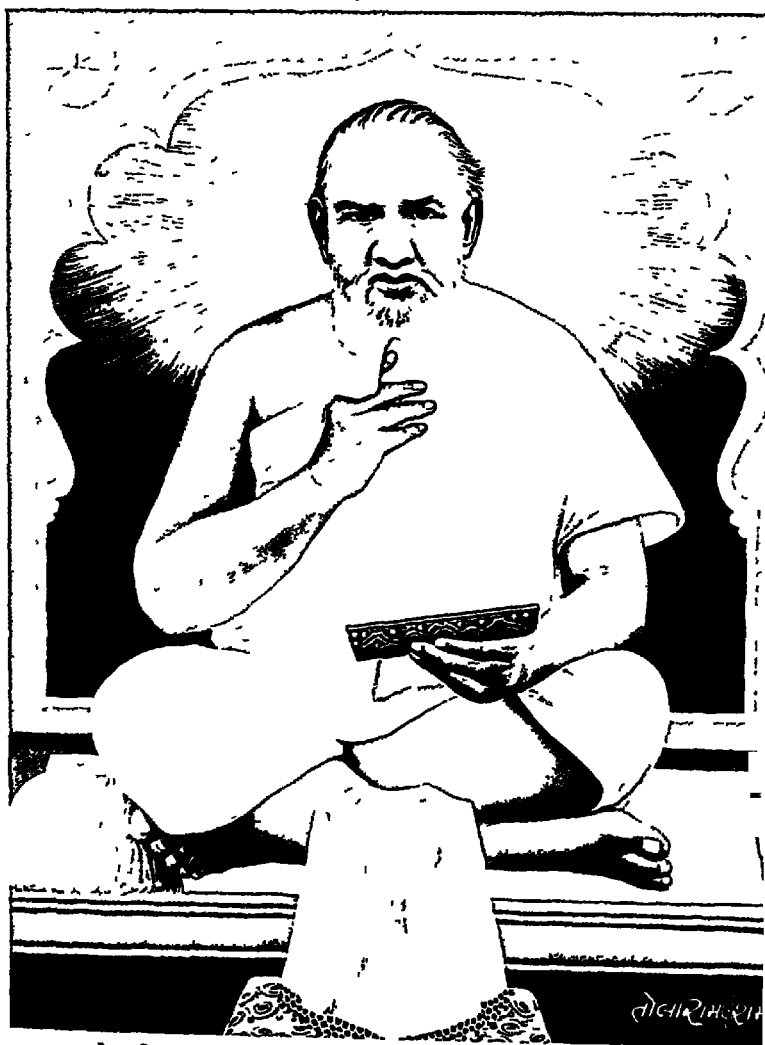
સુનિ પૂણ્યવિજયજી (જ્યોતિષાચાર્ય)

ની મસ્તક ઝૂકાવી

કેટિ કેટિ વંદના

परम पूज्य व्याख्यान वाचस्पति आचार्य
गुरुदेव श्रीमद् विजयतीन्द्रसूरीश्वरजी म. सा.

कोठारी डा. ह्यालाल दलपतभाई-अहमदाबाद तरफ श्री दर्शनार्थे भेंट

સત્કાર્ય-અનુમોદના-સન્માન પત્ર

આ ગ્રંથ છપાવવા માટે નીચેના લાઘ્યજહેનો, તરફથી જે આર્થિક સહકાર પ્રાપ્ત થયો છે. તે સ્વીકારીને તેમના સત્કાર્યની અનુમોદના કરતાં તેમની શુભ નામાર્વણી આ મીચે પ્રગટ કરતાં હર્ષ અનુભવીએ છીએ.

પ્રકાશક

શ્રી વામણા જૈન મઘ	વાસણા
મોરખીયા મફતલાલ રીખવચંદ	વાસણા
મોરખીયા જ્યોતમચંદ લવજીભાઈ	વાસણા
ધરૂ ચંદલાલ કાલીદાસ	વાસણા
દોશી મફતલાલ નાગરદાસ	વાસણા-ડીસા
દોશી દેવચંદ ચુનીલાલ	જેતકા
મોરખીયા ગજલદાસ ગમાનચંદ	લાખણી
મોરખીયા હરીલાલ ત્રીલોવનદાસ	લાખણી
મોરખીયા ભોગીલાલ ત્રીલોવનદાસ	લાખણી
મોરખીયા મફતલાલ રામચંદ	લોવાણા
મોરખીયા વાડીલાલ મણીલાલ	લોવાણા
મોરખીયા વાલજીભાઈ રીખવચંદ મલુકચંદ	લોવાણા
મોરખીયા છોટાલાલ ભોગીલાલ	વાર્તમ
અમૃતલાલ કકલદાસ	કિંદરાણા

દોશી બાણુલાલ મફતલાલ દેવચંદ	”
વોરા ગગલકાસ ભુદરમલ	દુધવા
વોરા કાલીકાસ દીપચંદ	”
વોરા મોહનલાલ નેમણબાઈ	દુધવા
વોરા લોગીલાલ લક્ષ્મીચંદ	”
વોરા ઈશ્વરલાલ અનોપચંદ	”
વોરા દીપચંદ વાલચંદ	”
વોરા જયતીલાલ માધવલાલ મગનલાલ	”
વોરા કાન્તિલાલ વીરચંદ	વાંમી
વોરા વસંતલાલ અમૃતલાલ મણીલાલ	”
દોશી લોગીલાલ વીરચંદ	ઈંદોરા
દોશી નરપતલાલ મણીલાલ	”
દોશી કંઠલકાસ બાદરમલ	”
વોરા ભુદરમલ અમુલબ	નારોલી
શેઠ બાદરમલ સ્વરૂપચંદ	”
શેઠ મોહનલાલ છગનલાલ	”
શેઠ અનોપચંદ છગનલાલ	”
શાહ હસરાજ લખાણ	મેસરા
શાહ નેમચંદણ તલછાણ	”
શાહ અમરચંદણ તલછાણ	”
વોરા ભુદરમલ જીવરાજ	મકાલ (ડીસા)
શાહ સરેમલણ જેસાણ	મકાલ
દોશી પરસોતમકાસણ નેમણબાઈ	પાલડી

વેદલીઆ ભાણુભાઈ હલીચંદ	ભોરડું
વેદલીઆ પોપટલાલ ઉમેદચંદ	"
દોશી તેજસીભાઈ છગનલાલ	કુંભારા
દોશી ગગલદાસ હડીચંદ મયાચંદ	"
મોરખીયા ગગલદાસ ભાણુભાઈ	ધનકેવાડા
મોરખીયા મોહનલાલ મણીલાલ	"
દોશી ગગલદાસ જેતસીભાઈ	ડોહીઆ
શાહ ગુણીબેન બાણુલાલ	"
વારીઆ અનોપચંદ અવચળદાસ	"
ધરૂ ભુદરમલ વીરચંદ	"
દેશાઈ હાલચંદ હકમચંદ (માસ્તર)	"
પારેખ કેશવલાલ જેતસીભાઈ	"
ધરૂ કાઝીદાસ ખેગારભાઈ	"
દોશી ગગલદાસ નાગરલાલ (ઝેટાવાળા)	"
શાહ મણીલાલ પૂંજભાઈ	થરાદ (હીસા)
વોરા વીરચંદ માનચંદ	થરાદ
વોરા મફતલાલ હાદ્યાલાલ	હીસા (થરાદ)
વોરા અમીચંદ તેજસીભાઈ	"
મોરખીઆ છોટાલાલ ભાણુભાઈ	"
મોરખીયા ટીલચંદ ભાણુભાઈ	"
મોરખીયા ચીમનલાલ રીખવચંદ	"
વીરવાડીયા ભુદરમલ મખનલાલ	હીસા(જેતહા)

વેરા બાહરમલ ઓતમચંદ	હીસા (થરાહ)
વારીયા મફતલાલ હંસરાજ	" "
દોશી પરસોતમ ત્રિલોચનદાસ	હીસા જેતડા
સઘવી વલમચંદ ખેમચંદ નેમણભાઈ	" થરીહ
ધરૂ લહેરચંદ સ્વરૂપચંદ	" " "
વેરા પોપટલાલ જેવતલાલ	" " "
બહુ હાલચંદ વીરચંદ	" "
શાહ તેજરાજી સુલતાનજી જૈન	બલોર
શાહ અમેદજી કરતાજી	બીનમાલ
શ્રીમતી રૂખમબેન શાંતિલાલ દીપચંદ વેરા અમદાવાદ	
શાહ સુલતાનજી દરધાજી	સાયલા
કાંઠરીઆ ઓટમલજી વેલાજી	સુરા
શાહ મોકનલાલજી કેશરીમલજી	બાકરા પૌડ
શાહ પુખરાજી મોતીલાલજી	
મોરખીયા વાઘજીભાઈ દેવચંદ	વાતમ
શ્રી જૈન સઘ જ્ઞાન ભડાર	શુડા બાલોતરા
(સુનિ શ્રી વિનયવિજયજીના ઉપદેશથી)	

તીયં પ્રભાવક પરમ પૂજ્ય વતંમાનાચાર્ય
ગુરુદેવ શ્રીમદ્વિજયજયંતસેનસૂરાશ્વરજી મ સા.

સ્વ શ્રીમાન્ શેઠ શ્રી હોગાલાલજી હોરાણી ના સ્વ ધર્મપત્ની હમનીબાઈ ના
સુપુત્રો હરજમલ, હકચંદ, હસ્તીમલ અને તગરાજ હોરાણી પરિવાર રેવતડા તરફ
થી દર્શનાર્થે શ્રેષ્ઠ

— વિ ધ યા નુ કું મ —

ક્રમાંક	વિષય સૂચિ	પાન	ક્રમાંક	વિષય સૂચિ	પાન
	મંગલ ચરણુ	૧	૨૧	નક્ષત્ર-રાશિ યોગતા	૯
વિભાગ પહેલો			વિચાર		
	(સચ્ચીત નોંધ ઉપરથી)		૨૨	કર્તારી દોષ	૯
૧	તિથિઓની સંજ્ઞા	૧	૨૩	સૂર્ય ગ્રહ ચન્દ્રયોગ	૯
૨	અમૃતસિદ્ધિયોગ	૧	૨૪	જવાલા મુખી યોગ	૯
૩	હઘા નક્ષત્ર	૨	૨૫	ચન્દ્રવાસ	૧૦
૪	યમઘન્ટ યોગ	૨	૨૬	ચોગિની વિચાર	૧૦
૫	વિવર્જિત યોગ	૨	૨૭	વાવકૂવા ખોલવાલું મુહુર્ત	૧૧
૬	યોગ કોષ્ટક ચક્ર	૩	૨૮	વાપી-કૂપ ચક્ર	૧૨
૭	મૂશલ વજ્રયોગ	૩	૨૯	જલાશય ખનન મુહુર્ત	૧૨
૮	નક્ષત્ર હઘરોગ	૩	૩૦	સૂર્યકૂપ ચક્ર	૧૩
૯	અપરયોગ	૪	૩૧	જળ શોધન પ્રકાર	૧૩
૧૦	અમૃતસિદ્ધિ યોગ		૩૨	ખાત ચક્ર	૧૫
	કયારે શુભ ? ૪		૩૩	વૃષભ ચક્ર	૧૫
૧૧	વીર સાધના, અભિચારમુહુર્ત ૪		૩૪	દૂર્ભ ચક્ર	૧૫
૧૨	મૂળ અપ્લેષા જન્મ ફળ ૪		૩૫	પૃથ્વી સૂતેલી બાણવી	૧૬
૧૩	મૂળ નક્ષત્રનો વાસ	૫	૩૬	સૂર્યચન ગણના	૧૬
૧૪	મૂળનક્ષત્ર દોષ પરિહાર ૫		૩૭	પૃથ્વી ઝેડી ચા સૂતી	૧૬
૧૫	પંચક પેચક વિચાર ૫		૩૮	ગૃહપ્રવેશ કુંભચક્ર	૧૭
૧૬	રાશિકૂટ વિચાર	૬	૩૯	ગૃહ-કૂપ ખનન ફળ	૧૭
૧૭	અનિષ્ટ ગ્રહ વિચાર	૬	૪૦	ગૃહ-પ્રવેશ	૧૮
૧૮	મંગલ દોષ પરિહાર	૬	૪૧	જીર્ણ ગૃહ પ્રવેશ	૧૮
૧૯	વર્ણાદિ સંજ્ઞા	૭	૪૨	વાસ્તુ શાંતિ	૧૮
૨૦	તારા કૂટ વિચાર	૮	૪૩	હોળાબટક વિચાર	૧૯
			૪૪	હોળાબટક પરિહાર	૨૦
શ્રી ચતીન્દ્ર મુહુર્ત વર્ણણ :			: ૨૧		

૪૫ ચૂનાતું મુહૂર્ત	૨૦	૭૩ અભિજિત મુહૂર્ત વિચાર	૨૭
૪૬ ચન્દ્ર ગ્રહણ વિચાર	૨૦	૭૪ રાશી ઘડી પણ ચક્ર	૨૮
૪૭ સૂર્યગ્રહણયોગ વિચાર	૨૦	૭૫ વિવાહના કથા દોષ	૨૮
૪૮ તારાભળ વિચાર	૨૧	૭૬ લાત દોષ	૨૮
૪૯ કાળમુખી યોગ	૨૧	૭૭ પાતદોષ	૨૯
૫૦ રવિયોગ	૨૧	૭૮ ચુતિદોષ	૨૯
૫૧ નામ-રવિ વિચાર	૨૨	૭૯ વેધદોષ	૩૦
૫૨ વત્સ વિચાર	૨૨	૮૦ ચા મિત્રદોષ	૩૧
૫૩ રાહુ વાસ વિચાર	૨૩	૮૧ પચક વિચાર	૩૧
૫૪ રાહુ વાસ સ્થાન	૨૩	૮૨ પચક દોષ ને પચક	૩૨
૫૫ રાહુ મુખ	૨૩	વિચાર	
૫૬ કુમાર યોગ	૨૩	૮૩ બાણ દોષ વિચાર	૩૩
૫૭ રાજયોગ	૨૩	૮૪ એકાગ્નિ દોષ	૩૩
૫૮ સ્થિરયોગ	૨૪	૮૫ એકાગ્નિ ચક્ર	૩૫
૫૯ સન્મુખચન્દ્ર કૃષ્ણ	૨૪	૮૬ ઉપગ્રહ દોષ	૩૬
૬૦ મૌલચક્ર વિચાર	૨૫	૮૭ ક્રાન્તિ સામ્ય દોષ	૩૬
૬૧ ઉપગ્રહયોગ	૨૫	૮૮ લત્તાક્રિ દોષ પરિહાર	૩૬
૬૨ પ્રાણ હરણયોગ	૨૫	૮૯ કુધા તિથિ દોષ	૩૭
૬૩ શુક્ર-શુક્ર અસ્ત વિચાર	૨૫	૯૦ ચંદ્રવાસ ઘડી વિચાર	૩૭
૬૪ પ્રયાણ કિશામી નક્ષત્રદોષ	૨૫	૯૧ પુરુષ લાત ચંદ્ર ચક્ર	૩૮
૬૫ ખાત વિષે પ્રમાણ	૨૫	૯૨ સ્ત્રી લાત ચંદ્ર ચક્ર	૩૮
૬૬ યોગિની ઘડી ત્યાગ	૨૬	૯૩ ભદ્રાનિષેધ	૩૮
૬૭ કુધાતિથિ ત્યાગ કૅપટક	૨૬	૯૪ ભદ્રાસર્પિણી વિચીની	૩૯
૬૮ ભદ્રાવાસ	૨૬	૯૫ ભદ્રા કાચ	૩૯
૬૯ વિષ યોગ	૨૭	૯૬ પૂર્વકલ ભદ્રાતિથિ પક્ષ	૩૯
૭૦ મૃત્યુ યોગ તિથિવાર	૨૭	૯૭ ભદ્રા કરજમાં ત્યાગ	૪૧
૭૧ અમૃતસિદ્ધિ યોગ કૃષ્ણ	૨૭	૯૮ ભદ્રામાં સર્વથા ત્યાગ	૪૧
૭૨ વર્ષના ચાર પાયા	૨૭	૯૯ ભદ્રાનું જ્ઞાન	૪૧

૧૦૦ દિશા શૂળ વિચાર	૪૨	૧૨૬ પ્રશ્ન માર્ગ સૂચક,	
૧૦૧ રાજભંગાદિ યોગ	૪૨	શુક્રન વિચાર	૫૬
૧૦૨ સ્પષ્ટ આયુ જ્ઞાન	૪૨	૧૨૭ શનિ પાદ વિચાર	૫૭
૧૦૩ દ્વાન્દ્વ ભાવ-વિચાર	૪૨	૧૨૮ પનોતીના રૂપ	૫૭
૧૦૪ સિદ્ધિયોગ	૪૩	૧૨૯ પાયાનુ ક્ર્મ	૫૭
૧૦૫ મૃત્યુ યોગ	૪૩	૧૩૦ યાત્રામાં જન્મનો અર્થ	૫૮
૧૦૬ ચાતુર્માસમાં વજ્ર્ય કાર્યો	૪૪	વજ્ર્ય	૫૮
૧૦૭ શુદ્ધ શુક્ર ઉદયાસ્ત દોષ	૪૪	૧૩૧ પદ્માવતી યંત્ર	૫૯
૧૦૮ સિંહસ્થ શુવાદિ દોષ	૪૫	૧૩૨ દોષાવળી જોવાનું ચક્ર	૬૧
૧૦૯ શુક્ર દોષ	૪૫	૧૩૩ મેષ લગ્ન ક્ર્મ	૬૧
૧૧૦ શુક્ર દોષ પરિહાર	૪૬	૧૩૪ વૃષભમિથુન ઠકં લગ્નક્ર્મ	૬૧
૧૧૧ ચોરી-કાળ	૪૬	૧૩૫ સિંહ કન્યા તુલા લગ્ન	
૧૧૨ શુક્ર વિચાર	૪૬	ક્ર્મ	૬૩
૧૧૩ વત્સ વિચાર	૪૭	૧૩૬ વૃશ્ચિક ધન લગ્ન ક્ર્મ	૬૫
૧૧૪ આચાદિ ચક્ર	૪૭	૧૩૭ મકર કુલ મીન લગ્નક્ર્મ	૬૫
૧૧૫ ચૂહારંભા ખાત	૪૮	૧૩૮ મુથા જ્ઞાન	૬૬
૧૧૬ જલાશયનું ખાત	૪૯	૧૪૯ વિવાહમાં સ્થંભ રોપવો	૬૭
૧૧૭ વિહરમાન જનનાં		૧૪૦ વાર પ્રવૃત્તિ વિચાર	૬૮
માતા-પિતા લંછન	૪૯	૧૪૧ બે ઘડીનો વિચાર	૬૮
૧૧૮ આનંદાદિ યોગ કૌષ્ટક	૫૦	૧૪૨ ખેડા પ્રાપ્તિ યોગ	૬૯
૧૧૯ દેવતી નક્ષત્ર ક્ર્મ	૫૦	૧૪૩ સુકાળ-દુકાળ વિચાર	૬૯
૧૨૦ જળ કૂર્મ ચક્ર	૫૧	૧૪૪ ગોધૂલિક લગ્ન પ્રશ્ન	૬૯
૧૨૧ નક્ષત્ર વચ તારા અથ	૫૨	૧૪૫ કન્યા વરણ મુહૂર્ત	૭૦
૧૨૨ વર્ણ ચરણ રાશિ	૫૨	૧૪૬ વર વરણ મુહૂર્ત	૭૦
સ્વામી નાદિ યોગિ અહાદિ		૧૪૭ દ્વાર ચક્ર	૭૧
૧૨૩ આનંદાદિ કૌષ્ટક ચક્ર	૫૩	૧૪૮ દ્વાર મુહૂર્ત	૭૧
૧૨૪ નક્ષત્ર વિચાર	૫૪	૧૪૯ પ્રતિષ્ઠા ન થાય	૭૧
૧૨૫ લગ્નવાન રાશિ વર્ણ યોગિ	૫૫	૧૫૦ વર્ષ માસ શુધિ	૭૨

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત કપાલ :

: ૨૩

૧૫૧ મામ શુદ્ધિ	૭૨	૧૭૬ શુભ પશુધન જોવાની રીત હ
૧૫૨ દિન શુદ્ધિ	૭૩	૧૭૭ નષ્ટ તસ્તુ જ્ઞાન "
૧૫૩ અર્ગલા	૭૩	૧૭૮ ચોરની, જાતિ જાણવાની
૧૫૪ ઉપગ્રહ	૭૫	રીત "
૧૫૫ નક્ષત્ર શુદ્ધિ	૭૫	૧૭૯ શીચરના અંક કાઢવાની,
૧૫૬ લગ્ન બળ	૭૫	રીત "
૧૫૭ લગ્ન નયનમ	૭૬	૧૮૦ તેજ મંદી વિચાર
૧૫૮ વર્ણ શુદ્ધિ	૭૭	(મામ વાર પક્ષ ધ્રુવાંક) ૬૫
૧૫૯ ઉદ્યાસ્ત શુદ્ધિ	૭૮	૧૮૧ રાશિ તિથિ ધ્રુવાંક ૬૬
૧૬૦ શ્રેષ્ઠ પ્રતિષ્ઠા લગ્ન	૭૮	૧૮૨ નક્ષત્ર યોગ ધ્રુવાંક "
૧૬૧ મધ્યમ પ્રતિષ્ઠા લગ્ન	૭૯	૧૮૩ અનાજ કરીઆણા ધ્રુવાંક "
૧૬૨ જમ્બ્ય પ્રતિષ્ઠા લગ્ન	૭૯	૧૮૪ દ્વિશાચક ૬૭
૧૬૩ સફળ હો	૮૦	૧૮૫ દીક્ષા મુહૂર્ત ૧૦૦
૧૬૪ દીક્ષામાં મધ્યમ	૮૩	૧૮૬ સ્વશેષથી લગ્ન જાણવું "
૧૬૫ દીક્ષા ગ્રહ બળ	૮૪	૧૮૭ તત્ત્વોના નામ તથા દ્વિગ ૧૦૧
૧૬૬ કુંભ સ્થાપના મુહૂર્ત	૮૫	૧૮૮ સરસ્વતી મંત્ર "
૧૬૭ ચંદ્રા બળાબળ	૮૫	૧૮૯ વીંછી ઉતારવાનો મંત્ર "
૧૬૮ ગૃહ પ્રવેશ માસ	૮૭	૧૯૦ ભદ્રા આવવાનો ક્રમ ૧૦૨
૧૬૯ વાર વિચાર	૮૭	૧૯૧ કરણ નામ સ્વામી "
૧૭૦ સંવત મુકાળ દુકાળજ્ઞાન	૮૮	૧૯૨ ભદ્રામાં ગમન નિષેધ ૧ ૩
૧૭૧ સોના ચાંદીના ભાવ		૧૯૩ ભદ્રા કયા કામમાં લેવાય "
કાઢવાની રીત	૮૯	૧૯૪ ભદ્રા પૂચ્છ વિચાર "
૧૭૨ રૂ અજસીના ભાવ કાઢ		૧૯૫ શનિ પાઠ વિચાર ૧૦૪
વાની રીત	૮૯	૧૯૬ પાયાનાં દ્વિગ "
૧૭૩ ગ્રહ ઉદ્યાસ્ત તેજ મંદી હર		૧૯૭ શનિ વાહન દ્વિગ ૧૦૫
દ્વિગ		૧૯૮ પચાંગ વિના ચંદ્રજ્ઞાન ૧૦૫
૧૭૪ ચક્ર મંવત્સર પરથી જ્ઞાન હર		૧૯૯ પચોગ વિના નક્ષત્ર
૧૭૫ પચક પ્રથમી તેજ મંદી હર		જ્ઞાન ૧૦૬

૨૦૦ પંચાંગ વિના વાર જ્ઞાન	૧૦૬	આહુતિ વિચાર	૧૧૬
૨૦૧ આયુષ્યનો નિર્ણય	,,	૨૨૫ એકવીશા યંત્ર	,,
૨૦૨ તિથિવધઘટ તેજમંદી	૧૦૭	૨૨૬ નક્ષત્ર દ્વય યોગ	૧૨૦
૨૦૩ ચંદ્ર દર્શન તેજમંદી	,,	૨૨૭ મુશળ વલ્લયોગ	,,
૨૦૪ અમાવાસ્યા તેજમંદી	૧૦૮	૨૨૮ રાજચંગ યોગ	,,
૨૦૫ સૂર્યચંદ્રગ્રહણ તેજમંદી	૧૦૯	૨૨૯ શુક વિચાર	,,
૨૦૬ સંક્રાન્તિ દિન તેજમંદી	,,	૨૩૦ શુક ઉદય-અસ્ત વિચાર	૧૨૨
૨૦૭ પૂર્ણિમા પરીક્ષા		૨૩૧ પ્રયાણે શુક	,,
તેજમંદી	૧૧૦	૨૩૨ શુક અસ્તમાં વજ્ર્ય કાર્યો	,,
૨૦૮ ભારમાસ ગ્રહપરિણામ		૨૩૩ જોરખ પતરો	૧૨૩
તેજમંદી	૧૧૧	૨૩૪ લાતયંત્ર	,,
૨૦૯ કરણ સૂતાં બેઠાં ઉભાં		૨૩૫ પાતયંત્ર	૧૨૪
વિચાર	૧૧૪	૨૩૬ વેધયંત્ર	૧૨૫
૨૧૦ જન્મ પત્રિકા અંગે	૧૧૫	૨૩૭ પંચક યંત્ર	,,
૨૧૧ સૂર્ય પુરુષાકાર ચક્ર	,,	૨૩૮ એકાંગીલ યંત્ર	૧૨૬
૨૧૨ સ્ત્રીયાકાર ચક્ર	૧૧૬	૨૩૯ ઉપગ્રહ યંત્ર	,,
૨૧૩ શનિ ચક્ર	૧૧૭	૨૪૦ નષ્ટ વસ્તુ પ્રકાશન	૧૨૭
૨૧૪ સ્પષ્ટ આયુષ્યમાન	,,	૨૪૧ ચોર ભતિ-નક્ષત્રપરથી	૧૨૮
૨૧૫ વર્ષા સ્તાંભ વિચાર	,,	૨૪૨ ભાવિષ્ય ભાવક	,,
૨૧૬ વિષ પુત્ર વિચાર	,,	૨૪૩ રાજયોગ	,,
૨૧૭ વિષ કન્યા વિચાર	૧૧૮	૨૪૪ સુષ્ટિવિર્ય પાત યોગ	,,
૨૧૮ વિદ્યાધ્યન મૂહુર્ત	,,	૨૪૫ શ્રેષ્ઠ ગૌતમ ગ્રહભળ	
૨૧૯ ત્રટકીયા જ્ઞાન	,,	વિચાર	,,
૨૨૦ સવત જ્ઞાન	,,	૨૪૬ હાટક ચક્ર વિચાર	૧૨૯
૨૨૧ લગ્ન માન	૧૧૯	૨૪૭ હાટક ચક્ર	,,
૨૨૨ વિજય મુહુર્ત સમય	,,	૨૪૮ ગ્રહ ભળ વિચાર	,,
૨૨૩ વર્ષા ભોગ	,,	૨૪૯ દોષ પરિહાર	૧૩૦
૨૨૪ નવગ્રહ જ્ઞાન અને		૨૫૦ યાત્રામાં લગ્ન ભળ	,,

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહુર્ત દર્પણ :

૨૫૧ પ્રસ્થાન દિવસ પ્રમાણ ૧૩૦	જેઠ મીલાપ	૧૪૬
૨૫૨ દુગ્ધાદિ ત્યાજ્ય	૨૭૭ માસ અક્ષય વૃદ્ધિ	
૨૫૩ પ્રસ્થાન દિન મર્યાદા	સમયજ્ઞાન	૧૫૦
૨૫૪ વાર દોષાદોષ જ્ઞાન	૨૭૮ રાશીનાં નામ	૧૫૧
૨૫૫ અધિક માસનું જ્ઞાન ૧૩૧	૨૭૯ પ્રતિષ્ઠાની લગ્ન	
૨૫૬ વર્ષાઋતુમા પાણીનોયોગ,,	કુંડલીનો ભાવ	૧૫૨
૨૫૭ વર્ષના ચાર પાયા	૨૮૦ અહલ્ય દળ	૧૫૩
૨૫૮ વરસાદના હુહા ૧૩૨	૨૮૧ ચૌરાચેલ વસ્તુ કયાં ગઈ ૧૫૭	
૨૫૯ સમય જ્ઞાન	૨૮૨ ગર્ભવતીને સુવાવડ માટે	
૨૬૦ રોહીણીમાં વરસાદના	સુકવાનું સુહૃત	૧૫૮
૨૬૧ કત્તકપુત્ર વિચાર	૨૮૩ ગોધુલિકના દોષો	૧૫૯
૨૬૨ વિદ્યારભે મૂહૂર્ત વિચાર ૧૩૩	૨૮૪ લગ્ન બળ પ્રભાવ	૧૬૦
૨૬૩ સંક્રાન્તિ દિન માન	૨૮૫ વિદ્યાથી ઉન્નતિ અહોનો	
ઘડી-પળનું જ્ઞાન	અભ્યાસ	૧૬૨
૨૬૪ સુહૃત નક્ષત્ર ૧૩૪	૨૮૬ કેમ દુઃખ યોગ	૧૭૪
૨૬૫ સંક્રાન્તિ કેમ	૨૮૭ શટક યોગ	૧૭૪
૨૬૬ પ્રતિષ્ઠા લગ્ન બળ	૨૮૮ કાલ સર્પ યોગ	૧૭૫
૨૬૭ તારા દ્વાર ૧૪૧	૨૮૯ અંગારક યોગ	૧૭૫
૨૬૮ શુક દોષ પરિહાર ૧૪૨	૨૯૦ વિષયોગ	૧૭૬
૨૬૯ માસિક રાહુ ચક્ર	૨૯૧ જન્મ કુંડલીનું ૧૧ સુ	
૨૭૦ શુકોદયાદિ વિચાર ૧૪૩	સ્થાનનું દળ	૧૭૬
૨૭૧ વિવાહે લગ્ન વિચાર	૨૯૨ " " ૧૨ સુ " ૧૭૮	
૨૭૨ વર્ગ ચક્ર ૧૪૪	૨૯૩ " " નવ અહોનો	
૨૭૩ સંક્રાન્તિ નિર્ણય	કૃણાદેશ	૧૭૯
૨૭૪ ક્ષીણ કુંડલી અહ ૧૪૫	૨૯૪ ચાદ રાખવા જેવા	
જોવાની રીત ને કુંડલિયો	ખાસ યોગો	૧૮૨
૨૭૫ કુંડલીના અહ યોગ ૧૪૮	૨૯૫ લાખોનો દેવાદાર કયા	
૨૭૬ શ્રી તીર્થ કર નામ	યોગે ?	૧૮૨

૨૯૬ આવા યોગોનાં		૧૬ જન્મ લગ્ન, ક્ષણ-	૨૨૨
ઉઠાહરણ	૧૮૪	૧૭ મહાપુરુષોના પાંચલક્ષણ	૨૨૫
૨૯૭ વૈરાગ્ય ઈશ્વર દર્શનના	૧૮૬	૧૮ કૃત્તકાદિ યોગ	,,
યોગો		૧૯ કૃત્તક યોગ ક્ષણ	૨૨૬
૨૯૮ પુખ્ત નક્ષત્ર પ્રથંસા	૧૮૯	૨૦ ભદ્રયોગ ક્ષણ	૨૨૭
૨૯૯ ભૂમિ રજસ્વલા દોષ	૧૯૦	૨૧ હંન યોગ ક્ષણ	૨૨૮
૩૦૦ વરસાદના દૂહા	,,	૨૨ માલન્ય યોગ ક્ષણ	૨૨૯
૩૦૧ હોમ આહુતિ ચક્ર		૨૩ શયક યોગ ક્ષણ	૨૩૦
વિચાર	૧૯૧	૨૪ મહાપુરુષ લંગ યોગ	૨૩૧
૩૦૨ નક્ષત્રોના નામ	૧૯૨	૨૫ સુનદા યોગ ક્ષણ	,,
વિભાગ બીજો		૨૬ અનદા યોગ ક્ષણ	૨૩૩
(માન સાગરી) પદ્ધતિ અથવા		૨૭ દ્વર્ધરા યોગ ક્ષણ	૨૩૪
સાભાર ઉદ્યુત)		૨૮ કેમ દુઃખ યોગ ક્ષણ	૨૩૬
૧ પક્ષ ક્ષણ	૧૯૩	૨૯ કેમ દુઃખ લગ	૨૩૭
૨ તિથિ ક્ષણ	,,	૩૦ સુનદાદિ યોગો કેવી રીતે	
૩ નંદાદિ તિથિ જ્ઞાન	૧૯૭	થાય ?	૨૩૮
૪ નંદાદિ તિથિ ક્ષણ	,,	૩૧ વેશિ-વેશિ આદિ યોગ	,,
૫ જન્મ વાર ક્ષણ	૧૯૮	૩૨ વેશિ યોગ ક્ષણ	૨૪૦
૬ દિવસને રાતનું જન્મ ક્ષણ	૨૦૦	૩૩ ઉભય ચરી યોગ ક્ષણ	૨૪૧
૭ જન્મ નક્ષત્ર ક્ષણ	,,	૩૪ સિંહામન યોગ	,,
૮ યોગ ભત ક્ષણ	૨૦૬	૩૫ દ્વલ્લ યોગ	,,
૯ કરણ ક્યારે આવે	૨૧૨	૩૬ હંસ યોગ	૨૪૨
૧૦ કરણ ક્ષણ	૨૧૩	૩૭ કારિકા યોગ	૨૪૨
૧૧ ગણજ્ઞાન	૨૧૬	૩૮ એકાવલી યોગ	૨૪૩
૧૨ ગણક્ષણ	,,	૩૯ ચતુઃ સામર યોગ	,,
૧૩ યોગિ જ્ઞાન	૨૧૭	૪૦ અમર યોગ	૨૪૪
૧૪ યોગિ વિચાર ચક્ર	૨૧૮	૪૧ આપ યોગ	,,
૧૫ વાર અને આયુષ્ય	૨૨૧	૪૨ દંડયોગ	,,

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

૨૭

૪૩ વાપી યોગ	૨૪૫	૭૦ શકટ યોગ	૨૫૭
૪૪ યૂપાદિ યોગ	"	૭૧ નંદા યોગ	૨૫૮
૪૫ યૂપયોગ દ્વય	૨૪૬	૭૨ કાતાર યોગ	"
૪૬ શર યોગ દ્વય	"	૭૩ રાજહંસ યોગ	"
૪૭ શકિત યોગ દ્વય	૨૪૭	૭૪ ચિદિલ પૂચ્છ યોગ	૨૫૯
૪૮ હઠ યોગ દ્વય	"	૭૫ લાલાટિક યોગ	૨૬૦
૪૯ નૌકા, કૂટ છત્ર-આય		૭૬ મહા પાતક યોગ	"
અર્ધચન્દ્ર યોગ	૨૪૮	૭૭ બલીવર્ધ હંતા યોગ	૨૬૧
૫૦ નૌકા યોગ દ્વય	૨૪૯	૭૮ હઠાન્ન હંતા યોગ	"
૫૧ ફંટયોગ દ્વય	"	૭૯ વૃક્ષ હંતા યોગ	"
૫૨ છત્ર યોગ દ્વય	"	૮૦ નાસા છેદ યોગ	"
૫૩ આપ યોગ દ્વય	૨૫૦	૮૧ કલ્પુ વિચ્છેદ યોગ	૨૬૨
૫૪ અર્ધચન્દ્ર યોગ દ્વય	"	૮૧ (અ) પાદ ખંજ યોગ	"
૫૫ ચક્ર સમુદ્ર યોગ	"	૮૨ સર્પ હંતા યોગ	"
૫૬ ચક્ર યોગ દ્વય	૨૫૧	૮૩ વ્યાઘ્ર હંતા યોગ	"
૫૭ સમુદ્ર યોગ દ્વય	"	૮૪ અસિધાત યોગ	"
૫૮ ગોલાદિ યોગો	"	૮૫ શરશેષ હંતા યોગ	"
૫૯ ગોલ યોગ દ્વય	૨૫૨	૮૬ બ્રહ્મ ધારિત યોગ	"
૬૦ સુગ યોગ દ્વય	"	૮૭ પેચા પત્ય વિનાશ યોગ	"
૬૧ શૂલ યોગ દ્વય	૨૫૩	૮૮ હોલા યોગ	૨૬૪
૬૨ કેદાર યોગ દ્વય	"	૮૯ પદક વિછેદ યોગ	"
૬૩ પાશ યોગ દ્વય	"	૯૦ ઇચ્છિત મૃત્યુ યોગ	"
૬૪ ક્રામિની યોગ દ્વય	૨૫૪	૯૧ માત્ર મૃત્યુ યોગ	૨૬૪
૬૫ વીણા યોગ દ્વય	"	૯૨ રાજયોગ પ્રકરણ	"
૬૬ ચંદ્ર યોગ દ્વય	૨૫૫	૯૩ અરિષ્ઠ યોગમાં	૨૮૮
૬૭ હરિન્દ્ર યોગ	"	તત્ત્વ ભાવ દ્વય	
૬૮ હર સંપૂર્ણ યોગ	"	૬૪ દ્વાદશ ભવન વિચાર	૨૮૯
૬૯ કારક યોગ	૨૫૬	૬૫ ભરજયોગ	૩૦૬

૬૬ ધન ભાવ વિચાર	૩૦૮	૧૨૩ કેતુ ચક્ર	૩૬૦
૬૭ સહજ ભાવ વિચાર	૩૦૯	૧૨૪ નવ પ્રકાર ગ્રહ દેખ	„
૬૮ સુખ ભાવ વિચાર	૩૧૨	૧૨૫ અવસ્થા દેખ	૩૬૧
૬૯ સુત ભાવ વિચાર	૩૧૫	૧૨૬ ગળચક્ર	૩૬૩
૧૦૦ રિપુ ભાવ વિચાર	૩૨૦	૧૨૭ અધ્યચક્ર	૩૬૫
૧૦૧ જાયા ભાવ ફલ	„	૧૨૮ શતપદ ચક્ર	૩૬૬
૧૦૨ આયુષ્ય ભાવ વિચાર	૩૨૩	૧૨૯ સૂર્યકાલ વલ ચક્ર	૩૬૭
૧૦૩ ભાગ્ય લવન વિચાર	૩૩૫	(વભાગ ત્રીજો	
૧૦૪ ભાગ્યેદ્ય લક્ષણ	૩૩૬	(વાસ્તુસાર પ્રકરણમાંથી સાધાર	
૧૦૫ હશમ ભાવ દેખ	૩૩૮	ઉધૃત)	
૧૦૬ એકાદશ લાલ ભાવ દેખ	૩૪૫	૧ ભૂમિ પરીક્ષા	૩૬૯
૧૦૭ વ્યય ભાવ વિચાર	૩૪૭	૨ વર્ણકુળ ભૂમિ	„
૧૦૮ મહત્વના કેટલાક સ્થાનો ૩૪૮		૩ દિશા-સાધન	૩૭૦
૧૦૯ સમળ નિર્ભળ ગૃહજ્ઞાન „		૪ દિશા સાધન યંત્ર	૩૭૧
૧૧૦ સર્વ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ૩૪૯		૫ સમયોરસ સ્થાપના	૩૭૨
૧૧૧ જન્મ પત્રિકા નામાની ૩૫૦		૬ સમયોરસ ભૂમિ સાધન	
૧૧૨ જન્મ સમયે શબ્દ જ્ઞાન ૩૫૧		યંત્ર અને ભૂમિલક્ષણ દેખ „	
૧૧૩ નામનું જ્ઞાન ૩૫૨		૭ શબ્દ સોધન વિધિ	૩૭૪
૧૧૪ લગ્નથી જન્મહિ જ્ઞાન ૩૫૧		૮ વત્સ દેખ	૩૭૭
૧૧૫ નવ ગ્રહોનાં પુરુષાકારચક્ર		૯ શેષનાગ ચક્ર	૩૭૯
પહેલું સૂર્ય ચક્ર ૩૫૩		૧૦ વૃષ-વાસ્તુ ચક્ર	„
૧૧૬ ચંદ્ર ચક્ર ૩૫૫		૧૧ ઘરના આરંભમાં	
૧૧૭ ભોમ (મંગળ) ચક્ર „		રાશિનું દેખ ૩૮૧	
૧૧૮ બુધ ચક્ર ૩૫૬		૧૨ ઘરના આરંભમાં માસદેખ ૩૮૨	
૧૧૯ શુક્ર ચક્ર „		૧૩ ગૃહ આરંભમાં નક્ષત્રદેખ ૩૮૪	
૧૨૦ ભૂશુ (શુક્ર) ચક્ર ૩૫૭		૧૪ નક્ષત્રોની અધોસુખાર્દ	
૧૨૧ શનિ ચક્ર „		સંજ્ઞા ૩૮૫	
૧૨૨ રાહુ ચક્ર ૩૫૯		૧૫ ખાત લગ્ન વિચાર „	

શ્રી ચતિન્દ્ર સુહૃત્ ૬૫૭ :

: ૨૯

૧૬ ગૃહપતિના વર્ણસ્વામી ૩૮૭	૩૮ પ્રતિમાનું દૃષ્ટિ સ્થાન ૪૦૧
૧૭ ઘર પ્રવેશ સુહૃત્ ॥	(બીજા પ્રકારે)
૧૮ ગૃહપ્રવેશમાં શુભાશુભ ગ્રહ	૩૯ કળાશને ઉદ્ય ૪૦૨
યંત્ર ૩૮૯	૪૦ પ્રતિષ્ઠાદિનાં સુહૃત્ ॥
૧૯ ઘર આદિના આય લાવ-	૪૧ વર્ષની શુદ્ધિ ૪૦૨
વવાની રીત ૩૯૦	૪૨ અયન શુદ્ધિ ॥
૨૦ આઠ આયના નામ ॥	૪૩ માસ શુદ્ધિ ॥
૨૧ આય અકે ॥	૪૪ તિથિ શુદ્ધિ ૪૦૪
૨૨ આય ઉપરથી દ્વારની	૪૫ કુર તિથિ ॥
સમજણ ૩૯૧	૪૬ કુર તિથિ યંત્ર ॥
૨૩ એકના બદલે બીજો આય	૪૭ સૂર્ય કંઠા તિથિ ૪૦૫
આવી શકે ? ॥	૪૮ પ્રતિષ્ઠા તિથિ ૪૦૫
૨૪ કયે કયે ઠેકાણે કયોઆય	૪૯ વાર શુદ્ધિ ॥
આપવો ? ॥	૫૦ ગ્રહોનું ઉચ્ચ બળ ૪૦૬
૨૫ ઘરના નક્ષત્રની સમજણ ૩૯૩	૫૧ ગ્રહોનું દૃષ્ટિબલ ૪૦૭
૨૬ ઘરની રાશીની સમજણ ॥	૫૨ પ્રતિષ્ઠાનાં નક્ષત્રો ૪૦૮
૨૭ ગૃહ રાશિનું જ્ઞાન ॥	૫૩ શિલાન્યાસ અને સૂત્ર ॥
૨૮ ગૃહ રાશિ યંત્ર ॥	પાતના નક્ષત્રો
૨૯ બ્યથ લાવવાનો પ્રકાર ૩૯૪	૫૪ પ્રતિષ્ઠા કારકના અશુભ ૪૦૯
૩૦ બ્યથનું કળ ॥	નક્ષત્ર
૩૧ અંશ લાવવાનો પ્રકાર ॥	૫૫ બિંબ પ્રવેશ નક્ષત્ર ૪૦૯
૩૨ તારાની સમજણ ॥	૫૬ નવિન બિંબ અંગે ॥
૩૩ આયાદિનો અપવાદ ૩૯૫	૫૭ નક્ષત્રોની ચોનિ. સંજ્ઞા ૪૧૦
૩૪ લેણદેણનો વિચાર ૩૯૬	૫૮ ચોનિ વૈર ॥
૩૫ ગૃહ પ્રવેશનો શુભાશુભ	૫૯ નક્ષત્રોના ગણ સંજ્ઞા ૪૧૧
પ્રકાર ૩૯૬	
૩૬ મંદિરની ધ્વજાનું છાયાનું	૬૦ રાશિકૂટ ॥
કળ ૩૯૮	૬૧ રાશિકૂટનો પરિહાર ૪૧૨
૩૭ પ્રતિમાનું દૃષ્ટિ સ્થાન ૪૦૦	૬૨ રાશિઓના સ્વામી ॥
૩૮ :	શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ ૬૫૭

૬૩ નાડીકૂટ	૪૧૩	૮૫ ઘર સામે દેવોના નિવા-	
૬૪ નાડી ક્ષણ	"	સત્તું ક્ષણ	૪૨૬
૬૫ તારા બળ	૪૧૪	૮૬ મંદિર ધ્વજા છાયાતું ક્ષણ "	
૬૬ તારાનો ચંત્ર	"	૮૭ ઘરમાં કેવા લાકડા	
૬૭ વર્ગબળ	૪૧૫	વાપરવા ?	૪૩૦
૬૮ લેણ દેણનો વિચાર	"	૮૯ ઘરની પાસેના વૃક્ષોનું ક્ષણ	૪૩૧
૬૯ રાશિ ચોનિ નાડીગણતું		૮૯ પત્થર સ્તંભ ઘરમાં	
શતપદ ચક્ર	૪૧૬	રાખવાનો વિચાર	૪૩૨
૭૦ કાળ સુખી યોગ	૪૧૮	૯૦ સૂર્ય કંઠા તિથિ ચંત્ર "	
૭૧ ચમલ અને ત્રિપુષ્કરયોગ	"	૯૧ ચંદ્ર કંઠા તિથિ ચંત્ર	૪૩૩
૭૨ પંચક યોગ	૪૧૯	૯૨ સ્થિર યોગ	"
૭૩ અબળા યોગ	"	૯૩ વળપાત યોગ	"
૭૪ તિથિને નક્ષત્રના મૃત્યુ		વિભાગ ચોથો	
યોગ	"	(કલ્યાણ કલિકામાંથી સાભાર ઉદ્ધૃત)	
૭૫ અશુભ યોગોનો પરિહાર	૪૨૦		
૭૬ લગ્ન વિચાર	૪૨૧	૧ કુંળશના અંગ વિભાગો	૪૩૪
૭૭ લગ્ન ચક્ર	૪૨૨	૨ ધ્વજા કંઠ	૪૩૫
૭૮ કુડલીમાં સાતમા સ્થા-		૩ કંઠમાપ (૧)	"
નની શુદ્ધિ	"	૪ કંઠમાપ (૨)	૪૩૬
૭૯ પ્રતિષ્ઠા કુડલીમાં ગૃહો		૫ કંઠમાપ (૩)	"
સ્થાપના	"	૫અ કંઠની જડાઈ	"
૮૦ શ્રી જિનરાજ પ્રતિષ્ઠા		૬ કંઠની પાટલી	૪૩૭
સુહૃત	૪૨૪	૭ પાટલીનું સ્વરૂપ	-
૮૧ દ્વાર ખૂણા સ્તંભ રાખ		૮ કંઠ શાનો બનાવવો	૪૩૮
વાનો ક્રમ	૪૨૫	૯ ધ્વજાનું માપ	"
૮૨ સ્તંભનું માન	૪૨૬	૧૦ ધ્વજા રોપણ	"
૮૩ ઘરનું શુભાશુભ ક્ષણ	૪૨૭	૧૦અ જિનેન્દ્ર પ્રાસાદ	
૮૪ ઘરમાં મિત્રનો વિચાર	૪૨૮	પાંચ નામ	૪૪૦
શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત ૬૫૯			: ૩૧

૧૦૫ તલવી ભક્તિ રસભાગ	„
૧૧ કલશ લક્ષણ	„
૧૨ આજ્ઞાલ કલશમાં ચાલતી	
મૂલ	૪૪૧
૧૩ કળશની ઉંચાઈ	૪૪૨
૧૪ કલશના છ અંગોનું	
વસ્તાર માપ	„
૧૫ દેવજ દંડ લક્ષણ	૪૪૪
૧૬ દંડની લંબાઈના પ્રકાર	„
૧૭ દંડમાં વાપરવાના કળે ૪૪૬	
૧૮ દેવજ દંડની ભઠાઈ	„
૧૯ દેવજ દંડની પાટલી	૪૪૭
૨૦ દેવજ પરિમાણ	૪૪૮
૨૧ મોભચંક	૪૪૯
૨૨ આમલસારા સ્થાપન ચક્ર	૪૪૯
૨૩ વિષ્ણુભાદિ વિધેયકાર્યો	૪૫૦
૨૪ પ્રતિષ્ઠાની મુદ્રાઓ	૪૫૪
૧ જિનમુદ્રા	„
૨ કુંભમુદ્રા	„
૩ નમસ્કાર મુદ્રા	૪૫૫
૪ પ્રણિપાત મુદ્રા	„
૫ ભૂંગાર મુદ્રા	„
૬ અભય મુદ્રા	„
૭ ત્રાસની મુદ્રા	„
૮ વજ્ર મુદ્રા	૪૫૬
૯ પદ્મ મુદ્રા	„
૧૦ ચક્ર મુદ્રા	„
૧૧ પરમેષ્ઠિ	મુદ્રા „

૧૨ અંગ મુદ્રા	૪૫૭
૧૩ અભય મુદ્રા	„
૧૪ સૌભાગ્ય મુદ્રા	„
૧૫ ગારુડ મુદ્રા	„
૧૬ મુક્તા શુક્તિ મુદ્રા	૪૫૮
૧૭ મુદ્ગર મુદ્રા	„
૧૮ તજની મુદ્રા	„
૧૯ પ્રવચન મુદ્રા	૪૫૯
૨૦ ધૈત્યમુદ્રા	„
૨૧ આપન મુદ્રા	„
૨૨ અંકુશ મુદ્રા	„
૨૩ મત્સ્ય મુદ્રા	૪૬૦
૨૪ કવચ મુદ્રા	„
૨૫ અસ્ત્ર મુદ્રા	„
૨૬ સુરમ મુદ્રાઓ	„
૨૫ ભૂપઅનુષ્ઠાનની મુદ્રાઓ	૬૪૧
૧ આવાહની મુદ્રા	„
૨ સ્થાપની મુદ્રા	„
૩ સનિધાની મુદ્રા	„
૪ નિષ્કુરા અથવા	
સનિરોધિની મુદ્રા	„
૫ સમુખી કરણમુક્ત	
૬ અવગુહની મુદ્રા	૪૬૬
૭ સંહાર મુદ્રા	„
૨૬ દ્વાર દર્શિ સ્થાપન સાપક	
કોણક	૪૬૨
૨૭ પ્રાસાદ લક્ષણે ૨૫ નાગરી	
રેખા કોઠો	૪૬૪

વિભાગ પાંચમે
(બાલબોધ ન્યૈતિક સારમાંથી
સાભાર ઉદ્ધૃત)

- ૧ નવું વસ્ત્ર પહેરવાનું ૪૬૭
સુહૃત
- ૨ ગણિત આરંભ સુહૃત
- ૩ રત્ન પરીક્ષા સુહૃત
- ૪ કુંભારના કામનું સુહૃત
- ૫ નંદકિયા આરંભ સુહૃત ૪૬૮
- ૬ ચંત્ર ઉપર વસ્ત્ર
વણવાનું સુહૃત
- ૭ વ્યાકરણ ભણવાનું સુહૃત
- ૮ મલ્લ વિદ્યા શીખવાનું
સુહૃત
- ૯ સોનીના કામનું સુહૃત ૪૬૯
- ૧૦ ચોરના કાર્યનું સુહૃત
- ૧૦અ સ્ત્રીએ નવાં વસ્ત્ર
પહેરવાનું
- ૧૧ નવું વસ્ત્ર
પહેરવાના વારનું દિન
- ૧૨ ઘર આરંભનું માસદિન ૪૭૦
- ૧૩ ઘર આરંભ પક્ષતિથિ દિન
- ૧૪ ઘર આરંભ કરવાનું ૪૭૧
સુહૃત
- ૧૫ ઘર બાંધવાનું સુહૃત
- ૧૬ દ્વાર શુદ્ધિ
- ૧૭ નવુંકુળ ગામના
લાલાલાલ

- ૧૮ શિલાન્યાસ નક્ષત્ર ૪૭૨
- ૧૯ ઘરના આરંભમાં
કાળનિષેધ
- ૨૦ ઘર આરંભ માસ શુદ્ધિ ૪૭૩
- ૨૧ બારણું ચુકના વારને
વિચાર
- ૨૨ જુના ઘરમાં પ્રવેશ સુહૃત
- ૨૩ વામ સૂર્ય લક્ષણ
- ૨૪ નવા ગામમાં પ્રવેશ સુહૃત ૪૭૪
- ૨૫ ત્રિયાગમને માસિક
રાહુ વિચાર
- ૨૬ માસિક રાહુ વાસ ચક્ર
- ૨૭ રાહુનું દિન ૪૭૫
- ૨૮ ત્રિમાસિક રાહુ ચક્ર
- ૨૯ કમાડ ચક્ર ૪૭૫
- ૩૦ સૂર્યભાત કમાડચક્ર ૪૭૬
- ૩૧ કળશ ચક્ર
- ૩૨ હળ હાંકવાનું સુહૃત
- ૩૩ હળચક્ર ૪૭૭
- ૩૪ બીજોતપતિ સુહૃત
- ૩૫ કલ્પમદન (બળાં કરવાં)
સુહૃત
- ૩૬ ચૂડી પહેરવાનું સુહૃત ૪૭૮
- ૩૭ ચૂડી ચક્ર ૪૭૮
- ૩૮ સૂર્યભાત ચૂડીચક્ર
- ૩૯ ચૂડીચક્ર બીજો પ્રકાર ૪૭૯
- ૪૦ ચૂડી ધારણચક્ર
- ૪૧ અગ્નિવાસ
- ૪૨ હોમ આહુતિ વિચાર

૪૩ હોમ આહુતિ ચક્ર ૪૮૦
 ૪૪ રોગમુક્ત પછીનું સ્નાન " "
 ૪૫ રોગ ઉત્પન્નનું શુભાશુભ " "
 ૪૬ અશ્વ રોગેણ અશ્વચક્ર ૪૮૧
 ૪૭ હાથી અભધિ કાર્યો " "
 ૪૮ ઘોડા-હાથી પર બેસવાનું
 મુહુર્ત " "
 ૪૯ ગાડું વહાણ ચલાવવાનું
 મુહુર્ત ૪૮૨
 ૫૦ રાજ્યાભિષેકનું મુહુર્ત ૪૮૨
 ૫૧ નૃત્ય આરંભનું મુહુર્ત " "
 ૫૨ યાત્રાનું મુહુર્ત ૪૮૩
 ૫૩ શૂદ્ર દોષ નિવારણ માટે
 લક્ષણ " "
 ૫૪ કાલવાસ " "
 ૫૫ અદ્રવ્ય ૪૮૪
 ૫૬ સંસુખ્યદ્ર વિશેષકથા " "
 ૫૭ ગમન વર્ણન ૪૮૪
 ૫૮ કાળવેળાનો વિચાર ૪૮૫
 ૫૯ પ્રસ્થાન વિચાર ૪૮૫
 ૬૦ ગલાંધાન ૪૮૬
 ૬૧ પુત્રવન શ્રીમત મુહુર્ત ૪૮૬
 ૬૨ મંત્રકારે સ્ત્રીચંદ્ર બળ
 વિચાર ૪૮૭
 ૬૩ મૂળ નક્ષત્રે જન્મ કથા " "
 ૬૪ જ્યેષ્ઠામાં જન્મ કથા " "
 ૬૫ આર્દ્રેષા જન્મ કથા " "
 ૬૬ પ્રત્યુત્તાને સ્નાનનું કથા ૪૮૮

૬૭ બાળકનું નામકરણ મુહુર્ત ૪૮૮
 ૬૮ બાળકને પારણે ખૂલાવ
 વાનું મુહુર્ત ૪૮૯
 ૬૯ બાળકને કાન વીંધવાનું
 મુહુર્ત " "
 ૭૦ મુંડન કરાવવાનું મુહુર્ત ૪૯૦
 ૭૧ જન્મ વખતે ઉપસુતિકા
 જાણવાની રીત " "
 ૭૨ જન્મ વખતે દીવા બત્તી
 તેલ જોવાની રીત ૪૯૧
 ૭૩ ખાર ભાવ " "
 ૭૪ દષ્ટિ વિચાર " "
 ૭૫ ઉચ્ચ નીચ અહ ૪૯૨
 ૭૬ જન્મ કુંડલી પરથી જન્મ
 માસ ૪૯૨
 ૭૭ અંગસ્ફુરણ " "
 ૭૮ પદ્મી પડે તેનું કથા " "
 ૭૯ છીંક થાય તેનું કથા " "
 ૮૦ શેતાન પ્રશ્ન વિચાર ૪૯૪
 ૮૧ સોનાના પાયાનું કથા " "
 ૮૨ રૂપાના પાયાનું કથા " "
 ૮૩ તાંબાના પાયાનું કથા ૪૯૫
 ૮૪ લોઢાના પાયાનું કથા " "
 વિભાગ છઠ્ઠો
 (અ-ચ પુસ્તકોમાંથી સાંભાર ઉપત)
 (જ્યોતિષ પ્રવેશમાંથી)
 ૧ પ્રતિમા પ્રવેશ ૪૯૬
 ૨ નૂતનગૃહ પ્રવેશ મુહુર્ત " "
 ૩ વિવાહના નક્ષત્રો " "

૪ સન્મુખ શુક	૪૯૬	૯ ધ્રુવડા બે લે તેનું ક્ષણ	૫૧૫
૫ શુકન વિષે હુહા	૪૯૭	૧૦ કાગડો બોલે તેનું ક્ષણ	”
૬ દ્વાદશચંદ્ર વિચાર	૪૯૮	૧૧ કૂતરો કાન ફફડાવે તે	૫૧૬
૭ કુડલોના રથાન કારક		ક્ષણ	
શુભ ગ્રહો	૫૦૦	૧૨ હોળી ચક્ર (પવનની દિશા)	
૮ નક્ષત્રની રોગ પર અસર	૫૦૧	ક્ષણ	૫૧૭
૧ વિશેષતરા મહાદેશ		૧૩ દિવાળીએ કવડીઓ દેખાય	
વિચાર કોઠો	૫૦૫	તે ક્ષણ	૫૧૮
૨ ગામને ભગવાનની રાશિ		૧૪ દેવ ચકલી બોલે તેનું ક્ષણ	૫૧૯
સાથે મિલાપ કોઠો	૫૦૬	૧૫ આંકડા પરથી કાર્ય સિદ્ધિ ક્ષણ	
નિત્ય ઉપયોગી ભાવિ ક્ષણદેશો		૧૬ પાસા પરથી ક્ષણદેશ	પરર
સંપાદક ‘શશિપૂનમ’		૧૭ ચંદ્ર પરથી ક્ષણ દેશ	પરપ
૧ મરોળી પડે તેનું ક્ષણ	૫૦૮	૧૮ અસાધ્ય રોગ માટે ભકતામર	
૨ ગધેડો બોલે તેનું ક્ષણ	૫૧૦	૧૩ મી ગાથા	પર૬
૩ ભેરવ દિવસે બોલે તેનું ક્ષણ	૫૧૧	૧૯ કાવા માટે ભકતામર	૪૨
૪ ભેરવ રાત્રે બોલે તેનું ક્ષણ	૫૧૨	મી ગાથા	૫૩૦
૫ માસિધિ દિવસે બોલે તેનું		૨૦ ચિતવેલ વસ્તુનો સ્વપ્નમા	
ક્ષણ	૫૧૩	જવાબ મેળવે	”
૬ માસિધિ રાત્રે બોલે તેનું ક્ષણ	”	૨૧ બાર રાશી ફૂલો	”
૭ શિયાળ દિવસે બોલે તે	૫૧૪	૨૨ સતાવીશ નક્ષત્ર ફૂલો	૫૩૧
ક્ષણ		૨૩ વાર નક્ષત્ર પરથી મેદિયોગ	
૮ શિયાળ રાત્રે બોલે તે	”	૨૪ તિથિ પરથી સિદ્ધિ યોગ	”
ક્ષણ		૨૫ કુડડી અલોકન	૫૨૨

૨૬ અભ્યાસ નામ ચાર	૧ શુકન ચાત્ર	૬ થી ૮
કુંડલીઓ	૫૩૪	૨ " ૮ થી ૫
૨૭ ગ્રહ-પરિચય	૫૩૬	૩ " ૬ થી ૪
૨૮ ગ્રહવસ્ત્રા કૌબટક	૫૩૭	૪ " ૫ થી ૨
૨૯ પ્રભુ સ્થાપના કૌઠા	" ૫	" ૬ થી ૪
૩૦ અંતર મહા દયાના કૌઠા	૫૩૮	૬ " ૫ થી ૫
સુધોષા માસિકના સહયોગે સાભાર	૭	" ૬ થી ૫

મંગળાષ્ટક

(રાખનાં રમકડાં-એ રાખ)

વારક્ષેત્ર શ્રી વીરપુરે, શ્રી આદિશ્વર ભેટયારે
માંગલિક આરાધનાથી, ભવનાં પાતિક ભેટયારે વીર૦ ૧

બીજું વંદન ગૌતમસ્વામી વીર પ્રભુના પદ્મધર રે,
ત્રિપદી પરથી સૂત્રો શુંધ્યાં, શાસનના એ હિતકરરે. વીર૦ ૨

પાપી ને શિથિલાચારી, જનની સામે પડતારે,
વંદન હોજો રાજેન્દ્રસૂરીશ્વર જગમાં કે નહિ જડતારે. વીર૦ ૩

ધન્ય ધન્ય ધન્ય દ્રસૂરીશ્વર, રાની ધ્યાની ત્યાગીરે,
માંગલિક વંદન ચોથું કરતા, બને આતમ વૈરાગીરે. વીર૦ ૪

ભલાબૂલો કે ભૂપેન્દ્રસૂરીશ્વર, ભવિજનના ભવ કાપેરે,
પંચમ વંદન નિતનિત કરતાં, હેયું હોસે નાચેરે. વીર૦ ૫

ચતીન્દ્રસૂરીશ્વર વંદન છટ્ઠું, આશિર્વાદો ફળતારે,
રત્નત્રયીનો બોધ આપતા, શુરવર સુજને ગમતારે. વીર૦ ૬

વિદ્યાચંદ્રસૂરીશ્વરજીને સત્તમ વંદન કરતારે,
કવિજનના શુભ ગણ ગાતાં, આનંદ કિલે ઉભર તોરે, વીર૦ ૭

શ્રી જયંતસેનસૂરીશ્વર સ્થાપિ, શ્રી સત્ત્વે લહાવેલીધારે
પુણ્યવિજય મંગલ શશિપૂનમ, એ અષ્ટને પાથે પડતોરે. વીર૦ ૮

શ્રી ચતિન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

. ૩૭

ગુરુદેવને નિત્યનમન

ફલ રહ્યા હો કાન્તિ, શુભકી, શાંતિ કે ભંડાર હો,
ભાન્તિ કરકે દ્વર નિત, કરતે સદા ઉપકાર હો.
સૌમ્ય મુદ્રા હો જિન્હો કી, પરમ સૌ ચકાર હો,
ગુરુદેવ સૂરિ ચતીન્દ્ર કો, નિત નમન વારવાર હો.

***

ખડગ કીસી ધાર પર, ચારિત્ર લેકર કે ચલે,
ઉપકાર માનવ માત્ર કા, કરને કઠિન પથ પર ખડે,
વાચસ્પતિ વ્યાખ્યાન મેં હો, વાણી મેં ચોક્કસિવતા,
ગુરુદેવ સૂરિ ચતીન્દ્ર કે, નરનારી મિલ શુભ ગાવતા.

***

નવ જ્યોતિ કે સંચાર કર્તા, પૂનનમ સુવિચાર થે,
દેહ સગઠન આગે બઢાને, આપ શ્રી પતવાર થે.

સાહિત્ય સર્જન કર ક્રિયા, સસાર કા ઉદ્ધાર હો,
ગુરુદેવ સૂરિ ચતીન્દ્ર કો, નિત નમન વારવાર હો.

***

યથ ગાન જિનકે ચિહ્ન નિશિ, સસાર મે અભિવ્યાપ્ત હો,
આકાશ શુભકી પુષ્પિકા, જિન કે જીવન મેં પ્રાપ્ત હો
ઉપકારી થે જો ઇસ જગત મેં, જિન કી સદા જયકાર હો,
ગુરુદેવ સૂરિ ચતીન્દ્ર કો, નિત નમન વારવાર હો.

***

ગુરુવરને કોટિ પ્રણામ

જન્મ ધારણ કર જગત મેં, જ્યોતિ હી સંચાર કે,
જીવન બિતાકર ઉન્નતિમય, જ્ઞાન દે સંસાર કે.
કર દિયા ઉદ્ધાર જગદા, પરમ સુખદ અભિરામ હે,
ઐસે ગુરુ રાજેન્દ્ર કો નિત કોટિ કોટિ પ્રણામ હે
* * *

શ્રી શુભ જ્યોતિ ત્યાગ કરી, તપ તેજ થા વર જ્ઞાન કા,
અજ્ઞાન તમ કો દૂર કર, રાસ્તા દિખાયા જ્ઞાન કા,
અનુકૂળ આ પ્રતિકૂળ કો ભી સહ લિયા સમભાવસે,
ગુરુદેવ શ્રી રાજેન્દ્ર કો વંદન કરુ નિત ભાવસે.
* * *

ગુરુદેવ શ્રી રાજેન્દ્ર જિનકા, નામ જગ વિખ્યાત હે,
અદ્ભૂત કિયે હે કાર્ય જિન સે પૂજ્યવર પ્રખ્યાત હે.
જગ કો દિખાયા રાહ અનુપમ, તમ હરા અજ્ઞાનકા,
વંદન નમન કરતે સભી જન, કોષ તજ અભિમાનકા.
* * *

અભેય થે જો ઇન્દ્રિયોં સે જ્ઞાન સે સમૃદ્ધ થે,
જગ વંદ્ય યોગી રાજ જિન કે કાર્ય ભી સવિ શુભ થે,
સદ્જ્ઞાન કી ફી શુભ જ્યોત્સ્ના, અમર જિનકા નામ હો,
ઐસે ગુરુ રાજેન્દ્ર કો નિત કોટિ કોટિ પ્રણામ હો.

શ્રી યતિન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

ગુરૂદેવની આરતી

ૐ જય જય ગુરૂ દેવાં. સ્વામી જય જય ગુરૂ દેવા,
સૂરિ રાજેન્દ્રની આરતી કરતી શિવ મેવા ૐ૦ ૧

છત્રોશ ગુણ કે ધારક, તારક ઉપકારી (ગુરૂ તારક૦)
શત્રુ મિત્ર સમ બણે બાળ પ્રજાચારી ૐ૦ ૨

ધન્ય પિતા રૂપભાણ, દેશર મા તારી (ગુરૂ દેશર૦)
ધન્ય ભરતપુર નગરી, જનમ્યા ગુણ ધારી ૐ૦ ૩

મિથ્યા તિમીર વિનાશક ચિંતામણી જેવા (ગુરૂ ચિંતા૦)
મન વાંછિત દેળ દાતા, કરીએ ગુરૂ સેવા ૐ૦ ૪

હુઆ સમાધિત ગુરૂવર, શ્રી મોહન ખેડા (ગુરૂ શ્રી૦)
કરૂ ભક્તિ તન મનસે પાર કરેા ખેડા ૐ૦ ૫

પૂજ્ય ચતીન્દ્ર કૃપાસે, પૂરણ હુઆ આશા (ગુરૂ પૂર૦)
કુન્દન વંદન કરલે કરે કરમ પાશા ૐ૦ ૬

ॐ ह्रीं अर्हत् नमः

[श्रीभद्र विजय राजेन्द्रसूरीશ્વરજી ગુરુદેવો નમઃ]

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ

વિભાગ પહેલો

મંગલાચરણ

- વંદી વીર જિજ્ઞંસને, પ્રણમી ગાયત્રી સ્વામ,
શુક્રવર સૂરિ રાજેન્દ્રજી, ચરણે કેટિ પ્રણામ. ૧
- સૂરિ યતીન્દ્ર શુક્રવર નમ્રું, જેથી પામ્યો જ્ઞાન,
જિનવાણી મુદિ શારદા, હો મુજ વર વરદાન. ૨
- ‘યતીન્દ્ર મુદા’ જ્યોતિષ તણો, અંથ લખુ મનોહાર,
સરસ મુધારસ વર્ણવું, ખાળ વૃદ્ધ હિતકાર. ૩

(અંગ્રહીત નોંધ ઉપરથી)

[૧] તિથિઓની નંદાદિ સંજ્ઞા તથા સિદ્ધિ તિથિ

નદા ચ મદ્રા ચ જયા ચ રિક્તા,

પૂર્ણેતિ તિથ્યો ઽ શુભ મધ્ય શસ્ત્રાઃ ।

સિતે ઽ સિતે શસ્ત્ર સમા હમાઃ સ્યુઃ,

સિતજ્ઞ મૌમા કિ ગુરૌ ચ સિદ્ધાઃ ॥

અર્થ :- ૧-૬-૧૧ નંદા તિથિ, ૨-૭-૧૨ ભદ્રા, ૩-૮-૧૩ જયા, ૪-૯-૧૪ રિક્તા, ૫-૧૦-૧૫ પૂર્ણા તિથિ ગણાય છે.

આ તિથિઓ ક્રમશઃ શુક્ર, બુધ, મંગળ, શનિ અને શુક્ર-વારના દિવસે આવે છે, તે સિદ્ધિ યોગ થાય છે.

[૨] અમૃત સિદ્ધિ યોગ

રવિવારે નંદા, સોમવારે ભદ્રા, મંગળવારે નંદા, બુધવારે જયા, શુક્રવારે રિક્તા, શુક્રવારે ભદ્રા અને શનિવારે પૂર્ણા હોય તો અમૃત સિદ્ધિ યોગ થાય છે.

૧-શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર :

: ૧

[૩] હગ્ધા નક્ષત્ર

રવિવારે ભરણી, સોમવારે ચિત્રા, મંગળવારે ઉત્તરાષાઢા, બુધવારે ધનિષ્ઠા, શુક્રવારે ઉત્તરા ફાલ્ગુની, શુક્રવારે જ્યેષ્ઠા અને શનિવારે રેવતી-એ હગ્ધ નક્ષત્ર કહેવાય છે.

[૪] યમ ઘંટ યોગ

મઘા દિવ્યો વિશાલેન્દ્રો. મોમે ચાર્દ્રા નલે ગુરો ।

બુધે મૂલં વિધિઃ શુક્રે યમ ઘંટ શનિ કરઃ ॥

અર્થ : રવિવારે મઘા નક્ષત્ર હોય તો, સોમવારે વિશાખા હોય તો, મંગળવારે આર્દ્રા હોય તો, બુધવારે મૂળ હોય તો, શુક્રવારે કૃતિકા હોય તો, શુક્રવારે રોહિણી હોય તો અને શનિવારે હસ્ત હોય તો યમ ઘંટ યોગ થાય છે.

આ યોગ શુભ કાર્યોમાં વર્જ્ય છે.

વિન્ધ્યસ્યોત્તરે ભાગે, યાવદાતુ હિમાચલમ્ ।

યમ ઘટ દોષોઽસ્તિ, નાન્ય દેશે કદાચન ॥

લગ્નાચ્છુભગ્રહાઃ કેન્દ્રે ત્રિકોણે ઽવાસ્થિતો યદિ ।

ચન્દ્રે વાઽપિ ન દોષઃ સ્યાદ્યમ ઘંટ ક-સંલવઃ ॥

અર્થ : વિન્ધ્યાચળના ઉત્તર ભાગમાં જ્યાં સુધી હિમાચલ પર્વત છે, ત્યાં સુધી યમ ઘટ દોષ લાગતો નથી.

લગ્નથી શુભ ગ્રહ કેન્દ્ર-ત્રિકોણમાં સ્થિત હોય તો ચન્દ્ર-દોષ નથી થતો એટલે યમ ઘટ-દોષ પણ નથી જ થતો.

પરદેશી પાછો નહિ જાય, લગ્ને વિધ્ન નિશ્ચય થાય; ।

પ્રતિષ્ઠા, વાસ્તુ ખાતજ હોય, નિશ્ચય મૃત્યુ તેનો થાય. ॥

[૫] વિવર્જિત યોગ

ગૃહ પ્રવેશે યાત્રાયા, વિવાહે ચ યથા ક્રમમ્ ।

મૌમેઽશ્વિનીં શનો બ્રાહ્મં, ગુરુ પુષ્પ વિવર્જયેત્ ॥

અર્થ : મંગળવારે અશ્વિની નક્ષત્ર હોય તો ગૃહપ્રવેશ ન કરવો, શનિવારે રોહિણી નક્ષત્ર હોય તો યાત્રાર્થે પ્રસ્થાન ન કરવું અને શુક્રવારે પુષ્પ નક્ષત્ર હોય તો યાત્રા ન કરવી.

આવા યોગ અનિષ્ટકારક નીવડે છે માટે તેનો ત્યાગ કરવો.

[૬] યોગ કોષ્ટક ચક્ર

યોગનામ	રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ	કુળ
ઉત્પાત	વિશાખા	પૂર્વા	દ	રે	રો,	પુષ્પ	ઉ ફા	અશુભ
શુભ્ય	અનુશઘા	ઉ આ	શત	અઘિવ	શુગ	આ	હસ્ત	અશુભ
કાણ	જ્યેષ્ઠા	અભિ	પૂ ભા	ભરકત	આફા	મ દા	ચિત્રા	અશુભ
સિદ્ધિ	મૂળ	શ્રવાણ	ઉ ભા	ક	પુળ	પૂ રા	ર વા	શુભ
કુલિક	૧૪	૧૨	૧૦	૮	૬	૪	૨	અશુભ
કાળવૈળા	૮	૬	૪	૨	૧૪	૧૨	૧૦	અશુભ
વેમાઘદ	૧૦	૮	૬	૪	૨	૧૪	૧૨	અશુભ
કરક	૬	૪	૨	૧૪	૧૨	૧૦	૮	અશુભ
અર્ધચામ	૭/૮	૧૭/૧૪	૩/૪	૬/૧૦		૫/૬	૧૬/૧૨	અશુભ

[૭] મસૂલ વજ્ર યોગ

સોમે ચિત્રા, શુકે જ્યેષ્ઠા શનિ રેવતી હોય,
 બુધે ધનિષ્ઠા, રવિ ભરણી ભોય,
 ઉત્તરાષાઢા મંગલા, શુરુ ઉત્તર ક્રાદગુની આય,
 યહ મસૂલ વજ્ર યોગ કહલાય.

અર્થ :- જો સોમવારે ચિત્રા નક્ષત્ર હોય, શુકે જ્યેષ્ઠા હોય, શનિએ રેવતી હોય, બુધે ધનિષ્ઠા હોય, રવિએ ભરણી હોય, મંગળે ઉત્તરાષાઢા હોય, શુરુએ ઉત્તર ક્રાદગુની હોય, તો વજ્ર મસૂલ યોગ થાય

આ યોગના કારણે ધારણું ધૂળમાં મળે, શુભ કાર્ય થાય નહિં. કરવા જઈએ તો પણ નાસીપાસ થઈએ.

[૮] નક્ષત્ર દગ્ધ યોગ

રવિવારે ભરણી નક્ષત્ર હોય તો સોમવારે ચિત્રા હોય, મંગળે ઉત્તરાષાઢા હોય, બુધે ધનિષ્ઠા હોય, શુરુએ ઉત્તરક્રાદગુની, શુકે જ્યેષ્ઠા અને શનિએ રેવતી હોય. આ નક્ષત્રો દગ્ધા નક્ષત્ર હોઈને દુઃખકારી ગણાય છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર .

[૯] અપ્પર યોગ

રવિવાર શશિને બદલે, જે વારે અમાવાસ્યા વાર,
અપ્પર યોગ તો કહીએ સહી, દુનિયા પર વિજ્ઞ પડે તો સહી.

[૧૦] અમૃત સિદ્ધિ યોગ કયારે શુભ ?

અમૃતસિદ્ધિ યોગ શ્રવણે કસ્મિન્ દિને ભવેત્ ।
તદાત્ તદ્દિનં દુષ્ટં મધુ સર્પિ યથા વિષમ્ ।
વિષ્ટિરંગારક શ્રૈવ વ્યતીપાત શ્રવૈધૃતિ ।
પ્રત્યરિર્જન્મ નક્ષત્ર, મધ્યાન્હાત્ પરતઃ શુભમ્ ।

અર્થ :- ભદ્રા, અંગારક દોષ, વ્યતીપાત, વૈધૃતિ યોગ,
જન્મનક્ષત્ર મધ્યાન્હકાળ પછી શુભ થાય છે.

શુદ્ધા હિ તિથિ માસાન્દા, ગ્રાહ્યા મગલ કર્મસુ ।
ન્યૂનાધિકા શ્રૈતે, ત્યાજ્યા ઇતિ પ્રાહુર્મુનીશ્વરાઃ ॥

અર્થ :- શુદ્ધ તિથિ, માસ, વર્ષ મગલ કાર્યમાં ગ્રાહ્ય
છે. ક્ષય, અધિક, માસ તિથિ વર્ષ ત્યાજ્ય છે એવું મુનીશ્વરોણ
કહેવું છે.

[૧૧] વીરસાધના અને અભિચારનું સુદ્ધર્ત
મૂલાદ્રો ભરણી પિત્ર્યમૃગે, સૌમ્યે ઘટે તનો ।
શુભે શુક્રો ઝટમે શુદ્ધે, સિદ્ધિર્વૌરા ભિચારયોઃ ॥

અર્થ :- મૂળ, આદ્રા, ભરણી, મધા, મૃગ શિર-આ નક્ષત્રોમાં
અને બુધથી ચુકત કુંભ લગ્ન હોય તેમજ શુક્ર ચૌથે હોય અને
લગ્નથી આઠમું સ્થાન ગ્રહથી વિવર્જિત હોય તેવા યોગમાં વીરસા-
ધના કરવી

[૧૨] મૂળ નક્ષત્ર તથા અક્ષૈષા નક્ષત્રમાં જન્મતું કુંભ
આદ્યે પિતા નાશમુપૈતિ મૂલ પાદે
દ્વિતીયે જનનો; તૃતીયે ઘન ।

चतुर्थो ऽ स्य शुभो ऽ थ शान्त्या

सर्वत्र सत्स्याद हि मे बिलोयम् ॥

અર્થ :- મૂળ નક્ષત્રના પ્રથમ પાથે જન્મ થયે તો નાશ કરે, બીજા પાથે જન્મ થાય તો માતાને નાશ કરે, ત્રીજા પાથે જન્મ થાય તો ધનને નાશ કરે, જ્યારે ચોથા પાથે 'શુભ' છે.

આ'લેખાના પ્રથમ પાથે જન્મ થાય તે શુભ છે. બીજા ચર-
ણમાં જન્મ થાય તો ધનને નાશ કરે. ત્રીજા પાથે જન્મ થાય તો માતાને નાશ કરે અને ચોથા પાયામાં જન્મ થાય તો પિતાને નાશ કરે અને શાન્તિ કરવાથી બધા પાયામાં જન્મ શુભ છે.

[૧૩] મૂળ નક્ષત્રને વાસ

અસાઠ, ભાદરવો, આસો અને મહા આ મહિનાઓમાં મૂળ નક્ષત્રને વાસ સ્વર્ગમાં હોય છે.

શ્રાવણ, કારતક, ચૈત્ર અને પોષ માસમાં મૂળ નક્ષત્રને વાસ જમીન પર હોય છે દાગળ, માગસર, વૈશાખ અને જેઠ માસમાં મૂળ નક્ષત્રને વાસ પાતાળમાં હોય છે. મૂળ નક્ષત્ર જ્યાં વાસ કરે છે, ત્યાં અશુભ ક્ષણ આપે છે.

[૧૪] મૂળ નક્ષત્રમાં ઉત્પન્ન હોયને પરિહાર

વિશાખા પાદ ત્રય જા કન્યા દેવર સૌહ્યદા ।

મૂલાન્ત્ય પાદ સાર્યાદ્યાદ્, જાતે તયોઃ શુભે ॥

અર્થ :- વિશાખાના પ્રથમ ત્રણ પાથે જન્મેલી કન્યા પોતાના દિયરને શુભ ક્ષણ આપનારી થાય છે.

અને મૂળ નક્ષત્રના ચોથા પાથે જન્મેલી કન્યા વર અને સાસરાને તથા આ'લેખાના પ્રથમ પાથે જન્મેલી કન્યા પોતાની સાસુને સુખ આપનારી થાય છે.

[૧૫] પંચ પંચક વિચાર

घनिष्ठा अर्धं गतं देख, शत तारका संपूर्ण पेख ।

पूर्वा उत्तरा रेवती जान, ये नक्षत्र पंचक मान ॥

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્દર્ત પ્રભાકર :

: ૫

અર્થ :- અર્ધા જે ચરણ ધનિષ્ઠાના તથા ચાર ચરણ રેવ-
તીના હોય ત્યાં સુધી પચક માન્યુ છે તેમાં શુભ કાર્ય ન કરવું.
જે કરવામાં આવે તો અશુભ પરિણામ આવે.

[૧૬] રાશિકુટ વિચાર

મૃત્યુઃ ષડ્ઘટકે જ્ઞેયો, પત્ય હાનિર્નરાત્મજે ।

દ્વિ-દ્વાદશે નિર્ધનત્વં, દ્વયોરન્યત્ર સૌરવ્યકૃત્ ॥

અર્થ - વર અને કન્યાની રાશિમાં પરસ્પર ૬/૮ હોય
તો મૃત્યુ થાય. ૯/૫ હોય તો સત્તાન હાનિ થાય. ૨/૧૨ હોય તો
નિર્ધનતા પ્રાપ્ત થાય. અન્ય રાશિઓમાં શુભ છે.

[૧૭] કુંડળીમાં અનિષ્ટ ગ્રહોનો વિચાર

લગ્ને વ્યેય ચ પાતાલે, યા મિત્રે ચાષ્ટમે-કુજે ।

વરઃ પત્નો વિનાશાય, કન્યા પતિ વિનાસિનો ॥

અર્થ :- લગ્નમાં વરને ૧/૪ હોય તો વર સ્ત્રી ઘાતક
અને કન્યાને હોય તો તે પતિનો નાશ કરનારી નીવડે છે.

અહીં 'કુજ' શબ્દથી લોક ખાસ કરીને મંગળને માને છે,
એટલે આવા પ્રકારની કુંડળીવાળી કન્યાને મંગલી અને સુરતીઆથે
મંગલા કહે છે.

જો વર-કન્યા બંનેની કુંડળીમાં આ યોગ હોય તો અશુભ
અને બંનેની કુંડળીમાં આ યોગ સમાન હોય તો શુભ ગણાય છે.
અર્થાત્ બંનેના દોષ નરદ થઈ જાય છે.

[૧૮] મંગળ દોષ પરિહાર

શનિ મૌમોઽથવા કશ્ચિત્, પાપો વા તાદૃશો ભવેત્ ।

તેષ્વેવ ભવનેષ્વેવ, કુજ દોષ વિનાશકૃત્ ॥

અર્થ :- એકની કુંડળીમાં રહેલા અનિષ્ટ ગ્રહને બદલે
બીજાની કુંડળીમાં જો શનિ અથવા મંગળ કોઈ પણ પાપ ગ્રહ

આ સ્થાનોમાં હોય તો ઉપરોક્ત મંગળના દોષનો નાશ થાય છે.
અને તે શુભ ફળ આપે છે.

આ રીતે ચન્દ્ર-સ્થાનથી પણ જોવું તેમજ વિચારવું જોઈએ.
જે વર-કન્યાની કુંડળીમાં પરસ્પર દોષોનો પરિહાર થતો હોય તો
તેને પુનઃવરણ આદિ ઘટિતના સંદર્ભમાં વિચારવા જોઈએ.

વરની કુંડલી

કન્યાની કુંડલી

૧૫ ૨ શનિ	૧૨ ૨૩ બુ.	૧૧ ૧૦	૧૨ શુ	૧૧ ૧૦ મ	૧૦ મ
૩ મ.	૬	૯	૧	૫ બુ	૮
૪ ગુ શ	૫	૭	૨ ચં	૩	૭
૫	૭	૯	૩ શ રા	૫	૭
			૪	૬ ચુ	

નિજ નિજ ગણ મધ્યે પ્રીતિરત્યુત્તમા સ્યાદ્ ।
મનુજયો સા મધ્યમા સંપ્રદિષ્ટા ॥
અસુર મનુજ યો જ્ઞેન મૃત્યુરેવ પ્રદિષ્ટો ।
દનુજ વિબુઘયો સ્યાદ્ વૈર યૈ કાન્ત તૌઽત્ર ॥

અર્થ :- જો વર અને કન્યાના એક જ ગણ હોય તો
પરસ્પર વચ્ચે અત્યંત પ્રીતિ રહે દેવતા અને મનુષ્ય વચ્ચે મધ્યમ
પ્રીતિ રહે. રાક્ષસ અને મનુષ્ય માટે આ યોગ મૃત્યુકારક નીવડે
અને દેવતા-રાક્ષસ વચ્ચે કલહકારક નીવડે.

[૧૬] જન્મ કુંડલી મેળવવામાં વર્ણાદિ સંજ્ઞા

વર્ણો વશ્યં તથા તારા યો નિશ્ચગ્રહમૈત્રીકમ્ ।

ગણ મૈત્રીં મકૂટ ચ નાડી ચૈતે ગુણાધિકાઃ ॥

અર્થ :- વર્ણ, વશ્ય, તારા, યોની, ગણ, ગ્રહ, મૈત્રી, મકૂટ
એ આઠ નાડી છે એ આઠ પ્રકારના કૂટ ગુણમાં એક એકથી ચઢી
આતા છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહર્ત પ્રસાદર :

: ૭

વર્ણમાં એક વશ્યમાં બે, તારામાં ત્રણ, યોનિમાં ચાર, અહ-
મૈત્રીમાં પાંચ, ગુણમૈત્રીમાં છ. લક્ષ્ટમાં સાત અને નાડીમાં આઠ
શુભ છે. બધાના મળીને ૩૬ યોગ થાય છે એથી શુભોનો યોગ
૧૮ થી વધારે શુભ થાય છે.

વર્ણ	રાશિ વર્ણ જ્ઞાન ચક્ર		
પ્રાક્ષણ	મીન	કર્ક	વૃશ્ચિક
ક્ષત્રિય	મેષ	સિંહ	ધન
વૈશ્ય	વૃષભ	કન્યા	મકર
શુદ્ર	મિથુન	તુલા	કુંભ

વર વર્ણ

કન્યાવર્ણ	પ્રા.	પ્રાક્ષણ	ક્ષત્રિય	વૈશ્ય	શુદ્ર
પ્રા.	૧	૦	૦	૦	૦
ક્ષ.	૧	૧	૦	૦	૦
વૈ.	૧	૧	૧	૧	૦
શુ.	૧	૧	૧	૧	૧

વરથી ઉચ્ચ વર્ણ રાશિવાળી કન્યા શુભ નથી હોતી, એવું
ચારત્રો કહે છે.

[૨૦] તારા કૃત્તનો વિચાર

કન્યાના નક્ષત્રથી વરના નક્ષત્ર સુધી અને વરના નક્ષત્રથી
કન્યાના નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરીને તેને નવના આંક વડે ભાગાકાર
કરવો. જો ૩-૫-૭ શેષ આવે તો અશુભ સમજવું. જો ૧-૨-૪-
૬-૮-૯ તારા બચે (શેષ રહે) તો શુભ સમજવું.

[૨૧] નક્ષત્ર અને રાશિની એકતા અંગે વધુ વિચાર

કન્યા અને વરુની રાશિ એક હોય અને નક્ષત્ર ભિન્ન હોય અથવા નક્ષત્ર એક હોય અને રાશિ ભિન્ન હોય, તો નાડી અને ગણુનો દોષ નથી થતા અને બંનેના એક નક્ષત્ર એક હોય તો ચરણમાં ભિન્નતા હોવાના કારણે શુભ બને છે.

(૨૨) કર્તરી દોષ

લગ્નાત્ પાપા વૃજ્જવનૂજ વ્યપાર્ય સ્થૌ યદા તદા ।

કર્તરી નામ સા જ્ઞેયા, મૃત્યુ-દારિદ્ર્ય ચ શોકદા ॥

અર્થ :- લગ્નથી બીજે વધી ગ્રહ હોય અને ખારમે માગી પાપગ્રહ હોય તો કર્તરી નામનો યોગ થાય છે. આ યોગ મૃત્યુ, દુઃખ અને દરિદ્રતા હાયક છે.

[૨૩] સૂર્ય ગ્રહ ચન્દ્ર યોગ

ચન્દ્રે સૂર્યાદિ સયુક્તે. દારિદ્ર્ય મરણ શુભમ્ ।

સૌખ્ય સાપત્ન્ય વૈરાગ્યે પાપ દ્વયે યુતે મૃત્તિઃ ॥

અર્થ :- જો ચન્દ્રમાં સૂર્ય યુક્ત હોય તો દરિદ્રતા, મંગળ યુક્ત હોય, તો મરણ, બુધ યુક્ત હોય તો શુભ, ગુરુ યુક્ત હોય, તો સુખ, શુક્ર યુક્ત હોય, તો શત્રુતા, અને શનિ યુક્ત હોય તો વૈરાગ્ય પ્રદ નીવડે અને પાપગ્રહોથી યુક્ત હોય તો મૃત્યુ હાયક નીવડે છે.

(૨૪) જ્વાલાસુખી યોગ

પડિમા મૂલ પચમી ભરણી

અષ્ટમી કૃતિકા નવમે રેહિણી જાણુ,

દશમ અશ્લેષા તૂ વાંચ જ્વાલા સુખી નક્ષત્ર પાંચ.

‘જાઓ તો જીવે નહિ’, વસિષ્ઠો, ઉજ્જડ થાય.

નારી પહેરે ચૂડલો, ખાઈ સમૂખી જાય,

વાળું તે લણે નહિ, નીર ફૂલે નહીં હોય.
જણે નહિ તે જોશીયા, કહો કેમ જવાય !'

આવો ભયંકર આ જવાલામુખી યોગ છે.

[૨૫] ચન્દ્રવાસ

મેષે ચ સિંહે ઘનુ પૂર્વ ભાગે,

મૃષે ચ કન્યા મકરે ચ યામ્યે ।

મિથુને તુલા કુંભ સુપશ્ચિમાયાં,

કર્કાઽલિ મીને દિશિ ચોત્તરસ્યામ ॥

અર્થ :- મેષ, સિંહ, ઘન રાશિની પૂર્વ દિશામાં ચન્દ્રમા હોય છે. વૃષભ, કન્યા, મકર રાશિનેા ચન્દ્રમા દક્ષિણમાં હોય છે મિથુન, તુલા, કુંભ રાશિનેા ચન્દ્રમા પશ્ચિમમાં હોય છે કર્ક, વૃશ્ચિક મીન રાશિનેા ચન્દ્રમા ઉત્તર દિશામાં હોય છે.

[૨૬] યોગિની વિચાર

પ્રતિપત્સુ નવમ્યાં ચ, પૂર્વસ્યાં દિશિ યોગિની ।

અગ્નિકોણે તૃતિયાયા, મેકાદશ્યાં તુ સા સ્મૃતા ॥૧॥

ત્રયો દશ્યાં ચ પંચમ્યાં, દક્ષિણસ્ય શિવ પ્રિયા ।

દ્વાદશ્યાં ચ ચતુર્થ્યાં ચ, નૈઋત્ય કોણ ગામિની ॥૨॥

ચતુર્દશ્યાં ચ ષષ્ટ્યાં ચ, પશ્ચિમાયાં ચ યોગિની ।

પૂર્ણિમાયાં ચ સપ્તમ્યા, વાયુકોણે તુ પાર્વતી ॥૩॥

દશમ્યા ચ દ્વિતીયાયા, મુત્તરસ્યા શિવા વસેત્ ।

ઈશાન્યા દર્શે જાષ્ટમ્યાં, યોગિની સમુદાહૃતા ॥૪॥

યોગિની સુખદા વામે, પૃષ્ઠે વાંછિત દાયિની ।

દક્ષિણે ઘન હત્રી ચ, સંમુખે મરણ ભયમ્ ॥૫॥

: વિભાગ પહેલો

પડવે અને નોમના દિવસે યોગિની (ઝોગણી) પૂર્વમાં હોય છે.
 બીજ અને દશમના દિવસે યોગિની ઉત્તરમાં રહે છે.
 ત્રીજ અને અગ્યારસના દિવસે યોગિની અગ્નિ ખૂણામાં હોય છે.
 ચોથ અને બારસના દિવસે યોગિની નૈઋત્ય ખૂણામાં હોય છે.
 પાંચમ અને તેરસના દિવસે યોગિની દક્ષિણ દિશામાં હોય છે.
 છઠ અને ચૌદસના દિવસે યોગિની પશ્ચિમ દિશામાં હોય છે.
 સાતમ અને પૂનમના દિવસે યોગિની વાયવ્ય ખૂણામાં હોય છે.
 આઠમ અને આમાવાસ્યાના દિવસે યોગિની ઇશાન ખૂણામાં
 હોય છે.

યોગિનીને ઝોગણી પણ કહે છે,

યોગિની પૂઠે હોય તો વાંછિત પ્રદ છે. દક્ષિણ હોય તો
 ધન વિનાશિની છે. સન્મુખ હોય તો મરણપ્રદ છે.

દિશાશૂળ ડાબો ભલો, યોગિની ભટ્ટીજ પુઠં; ।

ચંદ્રમા સન્મુખ ભલો, 'લાવે લક્ષ્મી લૂટ. ॥

યોગિની પૂઠે ભટ્ટી છે, ચન્દ્રમા સન્મુખ ભલો છે. તો
 અણુધારી સપત્તિ મળે. અને દિશાશૂળ ડાબી બાજુનો લાલ
 કરનાર છે.

(૨૭) વાવ કૃવા બોદવાનું મૂહૂર્ત

સ્વાત્યાં અશ્વિની પુણ્ય હસ્તેષુ ચૈત્રે,

ચૈવ પુનર્વ સૌ રેવત્યાં વારુણે ચૈવ વાપિ-કર્મ પ્રકાશ્યતે ।

અર્થ :- અશ્વિની, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સ્વાતિ, અનુરાધા,
 શતભિષા ને રેવતી-આ નક્ષત્રોમાં વાવ કૃવા બોદાવવા તે શુભ છે.

શ્રી ચતોન્ન મુદૂર્ત પ્રભાકર :

[૨૮] વાવ-કૂવા-ચક્ર સુહૃત્

કૂપ વાપ્યોસ્તુ ચક્ર વૈ, વિજ્ઞેયં 'વિબુધૈ શુભમ્ ।
રોહિણી ગર્ભ મેતસ્ય, ત્રિ ત્રિ ઋક્ષાણિ ચન્દ્રમમ ।
મધ્યે, પૂર્વ તથા ઽગ્નેય, ચૈવ તુ નૈઋત્યે પશ્ચિમે ચૈવ
વાયવ્યાં, સૈમ્ય સુક્તિ દિશિક્રમાત્ ॥

અર્થ :- વાવ-કૂવાના ચક્રનું સુહૃત્ પડિતોએ નીચેના ક્રમે
બતાવ્યું છે.

મધ્યમાંથી પ્રારંભ રોહિણી નક્ષત્રથી કરવો પછી ત્રણ-ત્રણ
નક્ષત્રે મધ્યમાં ત્રણ, પૂર્વમાં ત્રણ, અગ્નિભૂલામાં ત્રણ, હક્ષિણમાં
ત્રણ, નૈઋત્યમાં ત્રણ, પશ્ચિમમાં ત્રણ, ઉત્તરમાં ત્રણ અને ઈશાન
ભૂલામાં ત્રણ આ પ્રમાણે અનુક્રમ લેવો બેઠાં.

તો સારા, મીઠા જળની પ્રાપ્તિ સમયસર થાય.

ફલ શીઘ્ર. જલં, ન જલં, મધ્યમ જલં, ન જલં, બહુ જલં
અમૃત જલં, બહુ ક્ષાર જલં, સજલં, મધ્યમ જલં, એમક્રમસર બહુવું.

[૨૯] જળાશય ખોદવાનું સુહૃત્

અનુરાધા મઘા હસ્ત, રેવતી ઉત્તરા ત્રયે ।
રોહિણી યુગલે પુણ્યે, ધનિષ્ઠા દ્વિતીયે તથા
પૂર્વાષાઢા ઽમિથે મે ચ્ચ શુભે માસે શુભે દિને
વાપી કૂપ તઢાગા નામ મારંભ કથિના બુધૈઃ ॥

રવિવારે જલં ન સ્યાત્ । સોમે પૂર્ણ જલં ભવેત્ ।
વાલુકા મૌમ વારે સ્તુ । બુધે બહુ જલં ભવેત્ ।
ગુરુશ્ચ મધુરં તોયં, શુક્રો ક્ષારં પ્રજાયતે ।
શનિશ્ચરે જલં ન સ્યાત્ કીર્તિત વારજ ફલમ્ ॥

અર્થ :- અનુશાધા, મદ્રા, હસ્ત, રૈવતી, રોહિણી, ત્રલે
હિતરા, મૃગશિરા; પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, શતભિષા અને પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રોમાં
શુભ માસે, શુભ દિવસે જળાશયનું પાતમુહૂર્ત કરવું તેને યજ્ઞિતોએ
શુભ કહ્યું છે.

જળાશયકું ખાતમુદ્તને જો રવિવારે કરે તો જળ ન નીકળે, સોમવારે કરે તો જળ નીકળે, મંગળવારે રેતી નીકળે, બુધવારે અધિક જળ નીકળે, ગુરુવારે મીઠું પાણી નીકળે, શુક્રવારે આરું પાણી નીકળે, શનિવારે જળ ન નીકળે.

આ પ્રમાણે વારીસું ફળ જાણવું.

[३०] सुयं ह्ययं यत्

સજળ જળ જળાંક મળે.	૩
અદ્ય જળ	૩
પથારી જળ	૩
નિર્જળ	૩
અધિક જળ	૩
ખાફ જળ	૩
કાંકરીવાણી જળ	૩
ઉત્તમ જળ	૩
ખાફ જળ	૩
ફળ	નક્ષત્ર

[૩૧] જળા શોધવાના પ્રકાર

આ ભારત ભૂમિમાં જેતી આદિ માટે જળની ખૂબ જરૂર રહે છે. આ જરૂરીઆત પૂરી કરવા માટે જે જગ્યાએ કૂવો-વાવ કે તેવું અન્ય જળાશય કરવાનો વિચાર હોય, તેનીચે લખ્યા મુજબ વિસ્તારમાં કરવાથી જળ સંદેહાર્થથી મળી રહે છે.

(૧) પાણી વિનાની જગ્યામાં જે નેતરનાં ઝાડ હોય, તે તે ઝાડથી આથમણી દિશામાં ત્રણ હાથ ઉટે પાણી છે એમ નાનલુ.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુર્તિ પ્રભાકર :

(૨) જાંબુના ઝાડની પછળ, પૂર્વ દિશામાં સર્પના રાફડા હોય, તો ત્યાંથી દક્ષિણ દિશામાં સાડા દસ હાથ ઊંડે પાણી છે. એમ જાણવું. ત્યાંથી ૧૪ હાથના અંતરે હાડકાં હોય તો અને આરમાની રંગની માટી હોય તો ત્યાં પાણી નહિ, પણ પાણી (પત્થર) છે, એમ સમજવું.

(૩) ધોરડીના ઝાડથી ઉગમણી દિશામાં સાપનો રાફડો હોય, તો ત્યાંથી આથમણી દિશામાં સાડા દશ હાથની ઊંડાઈએ પાણી છે, એમ સમજવું.

(૪) બહેડાનાં વૃક્ષોની દક્ષિણ દિશામાં સાપનો રાફડો હોય, તો ત્યાંથી પૂર્વ દિશામાં સાડા છ હાથ ઊંડે જળની સેર છે એમ જાણવું.

(૫) ફરેક જાતના વૃક્ષના મૂળથી એક હાંથ ઉપર જમીનમાં થણાં ફેડકાં હોય, તો ત્યાં સોળ હાથ ઊંડે પાણીની સરવાણી છે, એમ જાણવું.

(૬) મહુડાના ઝાડથી ઉત્તર દિશામાં જો સાપનો રાફડો હોય તો જાણવું કે ત્યાં પાંચ હાથ ઊંડે પાણી છે.

(૭) વીરણના છોડ અને ધરો જ્યાં લીલાં રહેતાં હોય તે જગ્યામાં પાણી ન દેખાતું હોય તો પણ જાણવું કે ત્યાં સાડા ત્રણ હાથ ઊંડે પાણી છે.

(૮) જ્યાં માટી છિદ્રોવાળી, પોચી અને તેલવણી હોય, ત્યાં પાણી ચોક્કસ નીકળે.

પાણીના પ્રત્નને હલ કરવામાં આ માર્ગદર્શનનો લાભ લેવા ભેગો છે. અનુભવીઓનાં આ વચન પાછળ ઊંડો અભ્યાસ રહેલો છે.

[૩૨] ખાત-ચક્ર

- સૂર્ય	વિવાહે	દેવાલયે	ગૃહારભે	જલાશયે	ખાત
સૂર્ય	૨-૩-૪	૧૨/૧/૪	૫/૬-૭	૧૦-૧૧ ૧૨	અગ્નિ
સૂર્ય	૧૧-૧૨-૧	૬-૧૦-૧૧	૨-૩-૪	૭-૮-૯	ગૌતમી
સૂર્ય	૮-૯-૧૦	૬ ૭-૮	૧૧ ૧૨-૧	૪-૫-૬	વાયવ્ય
સૂર્ય	૫-૬-૭	૩-૪ ૫	૮-૯-૧૦	૧-૨-૩	ઈશાન

[૩૩] વૃષભ-ચક્ર

સૂર્ય નક્ષત્રથી મુહુર્તના દિવસ સુધી નિરસિજિત નક્ષત્ર ગણતાં તેમાં તે મુહુર્તના દિવસે જેટલાયું નક્ષત્ર હોય ત્યાં સુધીનું ફળ પહેલાં ૭ અશુભ, પછી ૧૧ શુભ, પછી ૧૦ અશુભ.

૭	૧૧	૧૦
અશુભ	શુભ	અશુભ

વૃષભ ચક્ર ગણનાની બીજી રીત

નિરસિજિત ગણનાથી પહેલાં ૩ શુભ, ૪ અશુભ, ૪ શુભ (સ્થિરતાદાયી), ૪ લક્ષ્મીદાયી, ૪ દારિદ્ર, ૪ ધન, ૨ રોગ, ૩ મૃત્યુનાં અશુભાં.

[૩૪] કૃર્મ ચક્ર

માણુસ્તંભ રોપવામાં આ ચક્રથી ગણના કરાય છે.

જે દિવસે સ્તંભ રોપવાનો હોય, તે દિવસની તિથિને પાંચ વડે શુભવી અને કૃતિકા નક્ષત્રના દિવસ સુધીના દિવસો થતા હોય તેટલી સંખ્યા તેમા ઉમેરવી, પછી તેમાં (૧૨) ખાત ઉમેરવા, પછી તેને ૬ વડે ભાગવા. ૪/૭/૧ શેષ આવે તો જાણવું કે કૃર્મ

શ્રી યતીન્દ્ર મુહુર્ત પ્રભાકર :

: ૧૫

જળમાં છે. ૫/૨/૮ શેષ રહે તો જાણવું કે ક્ષણ હાનિકારક છે. અને કૂર્મ પૃથ્વી ઉપર છે અને જો શેષ ૩/૬/૬ રહે તો તેનું ક્ષણ મરણ છે, અને કૂર્મ આકાશમાં છે એમ જાણવું.

આમ ત્રણ પ્રકારે કૂર્મ ક્ષણ જોઈ આવતાં શુભ મુહુર્ત દેવાં.

[૩૫] પૃથ્વી સૂતી જાણવાની રીત

વાળ શત્ય શિવા નવા તિથિ ન વાદા વિજાત્રિ વિશકાઃ ।

અષ્ટા વિજાતિ વાસરે ચ શયને ક્રાતિ ઘસ્તં વ્યજેત્ ॥

અર્થ : સૂર્ય સંક્રાન્તિથી ૫-૭-૬-૧૧-૧૫-૨૦-૨૨-૨૩-૨૬ આ દિવસોમાં ધરતીને સૂતી જાણવી. પૃથ્વી સૂતી હોય તે દિવસોના શુભ કાર્યોમાં ત્યાગ કરવો જોઈએ. એવું મુહુર્ત માર્તંડમાં જણાવવામાં આવ્યું છે.

[૩૬] ભૂ-શયન ગણના ક્રમ

(નિર્ણય સાગર ૫ આંગના આધારે)

સૂર્ય જે નક્ષત્રમાં હોય તેનાથી ૫-૭-૬-૧૨-૧૬-૨૬ આ દિવસોના નક્ષત્રોમાં પૃથ્વી સૂતેલી હોય છે.

આ નક્ષત્રોમાં ક્રમશઃ ૪-૮-૫-૩-૬-૭ થકી કાળાંશ માત્રમાં ભૂમિ સૂતેલી હોય છે શેષ થકીઓમાં જગૃત હોય છે.

આ થકીઓમાં, કૂવા-તળાવ ખોદવાનું કામ, વાવેતર, હળ ચલાવવાં તે કામ કરવાથી અનિષ્ટ ક્ષણ આવે છે.

ભૂ-શયને મતાર્તર

કેટલાક વિકાનો ૫-૭-૬-૧૫-૨૧-૨૪ દિન માત્રમાં જ ભૂ-શયન માને છે.

[૩૭] પૃથ્વીને ખેડી યા સૂતી જાણવાની રીત

સુદી પ્રતિપદા (સુદ એકમથી) થી તિથિ, અને સ્વિવારથી વાર તથા અશ્વિની નક્ષત્રથી નક્ષત્ર ગણવાં. મુહુર્તના નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરી, તિથિ, વાર, નક્ષત્ર એ ત્રણેને મેળવી કઈને ૪ વડે ભાગવા. જો શેષ ૧ રહે તો જાણવું કે પૃથ્વી જીંદી છે, શેષ ૨

રહે તો બાણુવું કે પૃથ્વી બેઠી છે, શેષ ૩ રહે તો બાણુવું કે પૃથ્વી સૂતી છે. જો શેષ શૂન્ય (૦) રહે તો બાણુવું કે પૃથ્વી બગતી છે, ઉણી અને બગતી પૃથ્વી અનિષ્ટ ક્ષણકાથી છે. બેઠી અને સૂતી પૃથ્વી શુભ ક્ષણકાથી છે. .

ફૂવા, તળાવ ખોદાવવામાં પૃથ્વી સૂતી સારી.

મકિર, ઘર, ધર્મશાળાના ખાત સુદૂર્તમાં પૃથ્વી બેઠી સારી બાણુવી.

[૩૮] ગૃહ પ્રવેશે-કુંભ ચક્ર

વક્ત્રે ભૂર વિભાત્ પ્રવેશ સમયે, કુમ્ભે ઽગ્નિદાહાઃ કૃતાઃ ।
પ્રાચ્યા મુદ્ગસનં કૃતા યમ ગતાઃ, લાભકૃતા પશ્ચિમે ।
શ્રો વેદા ફલિસ્તરે યુગ મિલા, ગર્ભે વિનાશો ગૃહે ।
રામાઃ સ્થૈર્યમતઃ સ્થિરત્વ મનસા, કંઠે ભવેત્ સર્વદાઃ ॥

અર્થ : સૂર્ય નક્ષત્રથી ૧ નક્ષત્ર કળશના ચોમાં પડે છે, તેમાં ગૃહ પ્રવેશ કરવાથી અગ્નિદાહ થાય છે અને ચાર નક્ષત્રમાં ગૃહ પ્રવેશ કરવાથી ગૃહમાં શૂન્યતા ઉણી થાય છે માટે ગૃહપ્રવેશમાં ઉપરના પાંચ નક્ષત્રોનો ત્યાગ કરવો જોઈએ અને ૮ નક્ષત્રો લાભકાથી નીવડે છે ને આઠ નેષ્ટ છે. તો તેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. ૬ નક્ષત્રોમાં ગૃહ પ્રવેશ કરવાથી ઘરના સ્વામીની સ્થિતિ સારી તથા આશુભ્ય હીર્ષ રહે છે.

[૩૯] ઘરમાં ફૂવો ખોદવાનું ક્ષણ

ઘરના મધ્ય ભાગમાં ફૂવો ખોદવાથી ઘરના સ્વામીનું મરણ થાય છે. હશાન ખૂણામાં ખોદવાથી પુષ્ટિકર્તા થાય છે. પૂર્વમાં ખોદવાથી ઐશ્વર્યની વૃદ્ધિ થાય છે. અગ્નિ ખૂણામાં ખોદવાથી પુત્રનું મૃત્યુ થાય છે, હસ્તિણ કિશામાં ખોદવાથી સ્ત્રીનું મરણ થાય છે. નૈઋત્ય ખૂણામાં ફૂવો ખોદવાથી ઘરના સ્વામીનું મૃત્યુ થાય છે, પશ્ચિમમાં ખોદવાથી ધનની પ્રાપ્તિ થાય છે, વાયવ્યમાં ફૂવો ખોદ-

વાથી શત્રુ તરફથી પીડા થાય છે અને ઉત્તરમાં ખોદવાથી સુખી થવાય છે. આ વર્ષન મુહૂર્ત-માર્તંડમાં છે.

[૪૦] ગૃહ પ્રવેશ પ્રકરણ

સૌમ્યાયને જ્યેષ્ઠ તપો ઽ ન્ત્ય માઘવે,

યાત્રા નિવૃત્તૌ નૃપતે નૈવે ગૃહે !

સ્યાદ્ વેશન દ્વા.સ્થ મૃદુ ધ્રુવોદ્ગુલિ,

જન્મર્ક્ષ લગ્નો પચ્ચયોદયે સ્થિરે ॥

અર્થ : ઉત્તરાયણમાં રહેલા સૂર્યમાં જેઠ, મહા, ફાગણ, વૈશાખ-આ મહિનાઓમાં દ્વારતુ નક્ષત્ર તથા મૃદુ સજ્જક, ધ્રુવસજ્જક નક્ષત્ર અને જન્મની રાશિ આ લગ્નથી ઉપયુક્ત ૩-૬-૧૦-૧૧ તથા સ્થિર લગ્નમાં રાજાને યાત્રાથી પાછા ફરીને નવા ઘરમાં પ્રવેશ કરવો તે શુભ છે.

[૪૧] જીર્ણ ગૃહ પ્રવેશ અંગે વિશેષ

જીર્ણે ગૃહે ઽન્યાદિ મયાત્તવે ઽ પિ,

માર્ગોર્જયો શ્રાવણો કે પિ સન્સ્યાત્ ।

વેશો ઽ મ્બુ પૈજયા નિલ વાસવેષુ,

ના ઽ ઽ વસ્ય મસ્તાદિ વિચારણા ઽ ત્ર ॥

અર્થ : જૂના તથા અગ્નિ આદિના કાયથી નવા બનાવેલાં મકાનોમાં કારતકે માગસર, શ્રાવણ એ માસોમાં તથા -શતતારકા, ગુપ્ત, સ્વાતિ, ધનિષ્ઠા એ નક્ષત્રોમાં ગૃહ પ્રવેશ શ્રેષ્ઠ છે. અને શુક્ર તથા શુક્રના અસ્તાદિની વિચારણા કરવાની આવશ્યકતા પણ રહેતી નથી.

[૪૨] ગૃહ પ્રવેશ પૂર્વે વાસ્તુ-શાન્તિ-લગ્ન વાર આદિ

મૃદુ ધ્રુવ ક્ષિપ્ર ચરેષુ મૂલ ભેવા સ્ત્વર્ચન

ભૂત બલિ ચ કારયેત્ ।

ત્રિકોણ કેન્દ્રાય, ઘન ત્રિગૈઃ શુભૈ લંગ્ને

ત્રિષષ્ટાય ગતૈશ્ચ પાપકૈઃ ।

શુદ્ધામ્બુરંધ્રે વિજનુર્ભ મૃત્યૌ વ્યપદ રિક્તાચર દર્શ મૈત્રે ।

અગ્રેમ્બુ પૂર્ણ કલશં દ્વિ મૈશ્ચ કૃત્વા—

વિશે દ્વેશ મકૂટ શુદ્ધમ્ ॥

અર્થ : ધ્રુવ, મહુ ક્ષિપ્ર, ચર, સંસ્રક અને મૂળ નક્ષત્રમાં વાસ્તુ પૂજા અને ભૂતબલિ કરવા જોઈએ.

૫-૬-૧-૪-૭-૧૦-૧૧-૨-૩ આ સ્થાનોમાં શુભ ગ્રહ અને ૩-૬-૧૧ સ્થાનોમાં પાપ ગ્રહ હોય, ચતુર્થ અસ્ટમ ભાવ શુદ્ધ હોય, જન્મ રાશિથી અષ્ટમ લગ્ન ન હોય, તથા સૂર્ય, મંગળ-વાર રિક્તા તિથિ, ચર લગ્ન અભાવસ્થા ચૌત્ર માસ અને દ્વીન તિથિ-વાર હોય તો જળથી પૂર્ણ કળશ ભરવો તથા પ્રાદ્યુને આગળ રાખીને ભકૂટથી શુષ્ક ઘરમાં પ્રવેશ કરવો.

શ્રી બાલગોપાલ જ્યોતિષ સાર સમુચ્ચય ગ્રન્થમાં આ સુજળ ઉલ્લેખ છે.

મધ્યા નેતુ કૃત વાસ્તુ કર્તુ વિતં વિનાશનમ્ ।

મહા નિશા સ્મર દિ' તથા સંઘ્યાયા નૈવ કારયેત્ ॥

અર્થ : મધ્યાહ્ન સમયે વાસ્તુ પૂજા કરવાથી ધનનો નાશ થાય છે. રાત્રે વાસ્તુ પૂજા કરવાથી ધન અને ધાન્યનો નાશ થાય છે. રાત્રે ગ્રહ પ્રારભ કરવાથી ધનનો નાશ થાય છે સંધ્યા કાળે ગ્રહ આરભ કરવાનો નિષેધ છે.

[૪૩] હોળાષ્ટક ત્રિચાર

શુક્લા ૬ હમી સમારમ્બ. ફાલ્ગુનસ્ય દિના કપ્ટકમ્ ।

પૂર્ણિમા મધિકં કૃવા, ત્યાજ્યં હોલાષ્ટકં વૃથે. ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદૂર્ત પ્રભાકર :

અર્થ : ફાગણ સુદ અઠમથી સુદ પૂનમ સુધીના આઠ દિવસો હોળાટકના દિવસો છે. આ દિવસોમાં બુધ્ધિશાળી માણસો શુભ કાર્ય નથી કરતા.

[૪૪] હોળાટક પરિહાર

વિપાશા, ઇરાવતી, શતદ્રુ આ ત્રણ નદીઓ પશ્ચિમ ભાગમાં છે તેના કિનારાવાળા પ્રદેશમાં ત્રિપુકર રાજ્યની પાસેના ક્ષેત્રોમાં હોળાટકનો દોષ નથી લાગતો.

[૪૫] ચૂલાનું મૂર્ત

શનિવારે દારિદ્ર્યત્વ, શુક્રે અન્ન-ધન મેવચ ।
ગુરુવારે લક્ષ્મી, બુધે લાભ, મંબેત્ સદા ।
મૌમવારે મૃત્યુ-ભાર્યા, સોમે ધન ક્ષયં મંબેત્ ।
રવિવારે મંબેદ્ રોગઃ અસ્ય ત્રુલ્લિ સ્થાપના ॥

અર્થ : રવિવારે ચૂલાનું મૂર્ત કરે તો રોગ થાય, સોમવારે કરે તો ધનનો નાશ થાય મંગળવારે કરે તો સ્ત્રીનું મૃત્યુ થાય, બુધવારે લાભ થાય, શુક્રવારે કરે તો લક્ષ્મી આવે, શુક્રવારે કરે તો ધન ધાન્ય આવે, શનિવારે કરવાથી દરિદ્રતા આવે.

આ પ્રમાણે ચૂલાં મૂર્તનું પ્રમાણ ગર્ગ મુનિએ કહેલું છે.

[૪૬] ચન્દ્ર ગ્રહણ ત્રિચાર

માનુ પચ દશે ચન્દ્રમા યદિ તિષ્ઠતિ,
પૂર્ણમાસ્યા નિશામેષ ચન્દ્ર ગ્રહણ માં દિશેત્ ॥

અર્થ : જો સૂર્યથી ૧૫ નક્ષત્ર પર ચન્દ્રમા હોય, તો પૂનમની રાત્રે પ્રતિપદાની સધિમાં ચન્દ્ર ગ્રહણ થાય છે.

[૪૭] સૂર્ય ગ્રહણ યોગ ત્રિચાર

મધાન ગ્રસ્ત ક્ષેત્રાત્ સોઠ શય દિસુવમ્ ।

અમા વસ્યા દિશ શેષે સૂર્યગ્રહણં મા દિશેત્ ॥

અર્થ : પૂર્ણ થતા મહિનાની અમાવાસ્થાના દિવસે સૂર્ય અને ચન્દ્ર એક રાશિમાં હોય છે. પરંતુ અમાવાસ્થાના દિવસે સૂર્ય નક્ષત્ર અને ચન્દ્ર નક્ષત્ર એક આવતાં હોય તો અમાવાસ્થાના દિવસે પ્રતિપદા (સુદ એકમ)ની સંધિમાં સૂર્ય ગ્રહણ થવાનો યોગ થાય છે, એમ જાણવું.

સૂર્ય ગ્રહણ થવાની ખીજ રીત

ખીજ રીતે જોતાં સૂર્ય નક્ષત્રથી ચન્દ્ર નક્ષત્ર જોઈ તેમાંથી ૧૧ દિવસ ગાઠ કરતાં જો ૧૬ મા નક્ષત્ર પર સૂર્ય હોય તો સૂર્ય ગ્રહણ થાય.

જ્યોતિર્નિધ અને મુહૂર્ત પ્રકાશમાં વાસ્તુ પ્રકરણમાં લખ્યું છે કે—

આરભે વૃષભચક્ર, સ્તભે કૃમચક્રં તુ કૃમચક્રં ।

પ્રવેશોકલશચક્રં વાસ્તુ ચક્રં ત્રયં બુધૌ ॥

(વહી, મુહૂર્તચિંતામણી, ખીચૂવધારા અને વાસ્તુ પ્રકરણ જુઓ)

[૪૮] તારા બળ વિચાર

જન્મ નક્ષત્રથી, જે દિવસે મુહૂર્ત કરવાનું હોય ત્યાં સુધીના નક્ષત્રો ગણવા, જે સંખ્યા આવે તેને ૬ વડે ભાગવી, જે શેષ રહે તેને તારા સમજવા. ૧-૨-૪-૬-૮-૯ શેષ ૩૫ તારા આવે તો સારા સમજવા, ૫-૭-૩ શેષ ૩૫ તારા સારા નહિં.

[૪૯] કાળ સુખી યોગ

ચોથના દિવસે ત્રણે ઉત્તરા, પાંચમે મઘા, નોમના દિવસે કૃતિકા, ત્રીજે અનુરાધા, આઠમે રોહિણી હોય તો કાળસુખી યોગ થાય છે. આ યોગ અશુભ છે.

[૫૦] રવિ યોગ

રવિ નક્ષત્રથી ગણતાં થકાં, દિનીયા નક્ષત્ર જોય,
ચાર, છ, નવ, દસ, તેર, વીસના, રવિયોગ તેથી હોય ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર .

[૫૧] નામ-રવિનો વિચાર

નામો રવિ મૃત્યુ સુતાર્થ લાભ તો ૬ કર્ક,

પંચ ભેદ પ્રાગ્વદના મંદિરે;

પૂર્ણોત્તિ થૌ-પ્રાગ્વદને ગૃહેષુ,

વૌ નદાદિ કે યામ્યય જલોત્તરાણે ॥

અર્થ : લગ્નથી ૨-૫-૮-૧૧ ભાવોથી પાંચમા સ્થાનમાં સૂર્ય હોય તો ક્રમશઃ પૂર્વ, દક્ષિણ, પશ્ચિમ અને ઉત્તર દિશાના મોંવાળા ઘરમાં પ્રવેશ કરવાથી નામ રવિ રહે છે.

અને ગૃહ દ્વાર પૂર્વમાં હોય તો પૂર્ણા તિથિમાં દક્ષિણ દ્વારે હોય તો નંદા તિથિમાં, પશ્ચિમ દ્વારે હોય તો ભદ્રા તિથિમાં અને ઉત્તર દ્વારે હોય તો જ્યા તિથિમાં ગૃહ પ્રવેશ શુભ છે.

લગ્નથી ૮-૬-૧૦-૧૧-૧૨ એ સ્થાનોમાં સૂર્ય હોય તો પૂર્વના દ્વારથી ઘરમાં પ્રવેશ કરવો.

૫-૬-૭-૮-૬ એ સ્થાનોમાં સૂર્ય હોય, તો દક્ષિણ દિશાથી ગૃહમાં કાબજ થવું.

૨-૩-૪-૫-૬ એ સ્થાનોમાં સૂર્ય હોય, તો પશ્ચિમ દિશાથી ઘરમાં કાબજ થવું.

૧૧-૧૨-૧-૨-૩ એ સ્થાનોમાં સૂર્ય હોય, તો ઉત્તર દિશાના મોંવાળા ઘરમાં પ્રવેશ કરવો.

નામ સૂર્ય લાભદાયી થાય છે.

[૫૨] વત્સ વિચાર

સામે વત્સ ન ચાલિયે, ન કરીએ ઘર વાસ,
દેવળે દેવ ન ઝેસાડીએ, જોષી વિચારે જોષ,
સન્નિધિ હરે આયુ, પૂઠે ધનનો નાથ;
વાયે ને વળી દક્ષિણે સુખદાયી ગણુ જાસ.

: વિભાગ પહેલો:

[૫૩] રાહુ વાસ-વિચાર

ખારણા માટે રાહુ સન્મુખ ન દેવો.

માગશર, પોષ, મહામાં રાહુ પૂર્વમાં રહે છે. કાગણી ચત્ર અને વૈશાખ માસમાં રાહુ દક્ષિણમાં રહે છે.

જેઠ, અસાદ અને શ્રાવણમાં રાહુ પશ્ચિમમાં રહે છે.

શાદરવો, આસો અને કારતકમાં રાહુ ઉત્તરમાં રહે છે.

જે દિશામાં કાર બનાવવું હોય તે દિશામાં રાહુ ન હોવો જોઈએ,

[૫૪] રાહુવાસ સ્થાન

રાહુ રવિવારે નેત્રત્ય ખૂણામાં, સોમવારે ઉત્તરમાં, મંગળવારે અગ્નિ ખૂણામાં, બુધવારે પશ્ચિમમાં, શુક્રવારે પશ્ચિમમાં, શુક્રવારે પૂર્વ દિશામાં અને શનિવારે વાયવ્ય ખૂણામાં હોય છે.

[૫૫] રાહુ મુખ

રવિવાર અને શુક્રવારે રાહુ મુખ પૂર્વમાં. શુક્રવાર અને સોમવારે દક્ષિણમાં, મંગળવારે પશ્ચિમમાં તેમ જ બુધવારે અને શનિવારે ઉત્તરમાં હોય છે, તેમ જાણવું.

[૫૬] કુમાર યોગ

૧ એકમ, ૬ છઠ્ઠ, એકાદશી, પચ્ચમી, દશમી તિથિ જોય; મંગળ-બુધ-સોમ, શુક્રવાર હોય. અશ્વિની, રોહિણી, પુનર્વસુ, મકા હસ્ત, વિશાખા, મૂળ, શ્રવણ, પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રો જો હોય, તિથિ-વાર નક્ષત્ર મિલાય કે કુમાર યોગ તેથી થાય.

આ યોગ સર્વ ક્ષયમાં લાભદાયક થાય.

[૫૭] રાજયોગ

પૂનમ, ત્રીજ, બીજ, સાતમ, ખારસની તિથિ હોય, રવિ-મંગળ બુધ, સોમ શુક્રવાર હોય તેમ જ ભરણી; મૃગશિરા, પુષ્ય,

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર :

પૂર્વા ક્ષત્રુની, ચિત્રા, અનુરાધા, પૂર્વાષાઢા, ધનિષ્ઠા, ઉત્તરાશાઢા પદ નક્ષત્ર હોય, તો તિથિ વાર નક્ષત્ર મેળવવાથી રાજયોગ થાય છે આ યોગ સર્વ કાર્યમાં શુભ ફળદાયી છે.

[૫૮] સ્થિર યોગ

તેરસ, ચૌદસ, યોથ, નોમ આઠમની તિથિ હોય, શુક્ર અને શનિવાર હોય તેમજ કૃતિકા, આદ્રા, આશ્લેષા, ઉત્તરા ક્ષત્રુની, સ્વાતિ, જ્યેષ્ઠા, ઉત્તરાષાઢા, શતભિષા, રેવતી, એ નક્ષત્ર હોય તો તિથિ વાર નક્ષત્ર મેળવવાથી સ્થિર યોગ થાય, આ યોગ અસ્થિરને સ્થિર બનાવે છે.

[૫૯] સન્મુખ ચંદ્ર ફળ

સુહૃત્ પ્રકાશમાં કહ્યું છે કે—

ચન્દ્ર સન્મુખ હોય તેનું વિશેષ ફળ હોય છે.

કરણ મગળ દોષ વાર સંક્રાન્તિ દોષ,

કૃતિથિ કુલિક દોષ, યમયમા મર્ષ દોષ,

કુજ શનિ રવિ દોષ, રાહુ કેન્દ્રાદિ દોષ

હરતિ સકલ દોષ, ચન્દ્રમા સન્મુખોસ્થઃ ।।

તાત્પર્ય કે સન્મુખ-ચંદ્ર આ રીતે સર્વ દોષને હરનારો થાય છે.

મોક્ષચક્ર

સૂર્ય નક્ષત્રથી ચન્દ્ર નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરવી, પછી મંગળના મૂળમાં ત્રણ નક્ષત્ર મૂકવાં. તેમાં ઘરના સ્વામીનો નાશ થાય, ત્યાર પછી ગર્ભના પાંચ નક્ષત્ર સુધી લાલ થાય છે. મધ્યના આઠ નક્ષત્રો સુધી ધન તથા પુત્ર વિગેરે સર્વ સુખો મળે, પાછળનાં આઠ નક્ષત્રોમાં હાનિ થાય છે. અગ્ર ભાગનાં ત્રણ નક્ષત્ર સુધી ધરધણીને સુખ પુત્ર લાભ ને ધન મળે છે.

આ પ્રમાણે મોક્ષચક્ર બાણવું.

[૬૦] મોભચક

નક્ષત્ર	૩	૫	૮	૮	૩
કુળ	ભાસ્	લાભ	મુખ	હાતિ	મુખ

[૬૧] ઉપગ્રહ યોગ

સૂર્ય નક્ષત્રથી ચન્દ્ર નક્ષત્ર સુધી ગણતાં ૫-૮-૧૪-૧૮-૧૯
૨૨-૨૩-૨૪ એ ક્રમના નક્ષત્ર હોય, તો ઉપગ્રહ યોગ થાય છે.
આ યોગમાં શુભ કાર્ય ન કરવું, ઉપગ્રહ યોગ કાર્યમાં ત્યાજ્ય છે.

[૬૨] ગ્રાહ્ય હરણ્ય યોગ

સૂર્ય નક્ષત્રથી ગણતાં સુહર્તના નક્ષત્ર સુધી ૧-૫-૭-૮-૧૧
૧૫-૧૬ એ નક્ષત્ર આવે તો ગ્રાહ્ય હરણ્ય નામનો યોગ થાય છે.
આ યોગ શુભ કાર્યમાં વતર્ય છે.

[૬૩] ગુરુ શુક્રનો અસ્ત વિચાર

શુક્ર કે ગુરુ અસ્ત હોય તો પ્રતિષ્ઠા, વિવાહ મોભ તેમ જ
બારણું ચઢાવવાનું કાર્ય પણ કરવું નહિ. કૂવા-વાવ-સરોવર બોઠા-
વવાં નહિ. અને વાસ્તુ ખાત ને ધર્મશાળાનું કામ પણ કરાવવું નહિ
ગુરુ-શુક્રના અસ્તમાં શુભ કાર્ય કરવું એમાં શાસ્ત્ર વિરોધ છે.

[૬૪] પ્રયાણની દિશામાં નક્ષત્ર દોષ

ઉત્તરે હરતા, દક્ષિણી ચિત્રા, પૂર્વે રોહિણી નક્ષત્ર હોય તો
પ્રયાણ કરવું, પશ્ચિમે શ્રવણ નક્ષત્ર હોય તો પ્રયાણ ન કરવું. તે
મરણ્યનું કારણ બને છે.

[૬૫] ખાત વિષે પ્રમાણ

ખાતમાં અને શિક્ષાન્યાસમાં વૃષભ ચક્ર પ્રથમ પાત્ર છે.
સુહર્ત પ્રકાશણાં કહેલ છે કે-

કન્યા રજસ્વલા હોય તે પછી ગુરુ ૪-૮-૧૨ માં હોય તો
પણ ત્રણ દિવસ પછી લગ્ન કરે તો દોષ નથી, રજસ્વલા પછી લગ્ન
કરી શકાય છે. લગ્ન બળ, તારાબલ દેખીને લગ્ન કરવાં જોઈએ
ગુરુનું કાન સોડું હલકી કે ચણાની ફાળનું કરવું જોઈએ.

[૬૬] યોગિની ઘડી ત્યાગ કરવા વિષે

પરિવાર્ષ પચ શૂલે, ષટ્ગઢાતિગંઢયો ।

વ્યાઘાતે નવ નાઙ્ગ્યશ્ચ, વર્જ્યા સર્વ કર્મસુ ॥

અર્થ :- અર્ધા પરિઘ યોગનો ત્યાગ કરવો, શૂળની પંચ ઘડીનો ત્યાગ કરવો, ગઠ અતિ ગઠની છ ઘડીનો ત્યાગ કરવો વ્યાઘાતની નવ ઘડીનો ત્યાગ કરવો શુરુ-શુક્ર અસ્ત, તેમ જ સિંહ-સ્થના થાય ત્યારે ત્યાગ કરવો. જન્મ માસ, જન્મ નક્ષત્ર, વ્યતિ પાત વૈધૃતિ, ભદ્રા, પિતૃદિન, શ્રાદ્ધતિથિ, ક્ષય વૃદ્ધિ તિથિ, અધિક માસ, ક્ષય માસ કુલિક, પ્રહરાર્ધ, પાત, મહાપાત અને વિષકુંભની ત્રણ ઘડી આદિનો સર્વ શુભ કાર્યમાં ત્યાગ કરવો.

[૬૭] દગ્ધાતિથિ કોષ્ટક

ધન	વૃષભ	કર્ક	કન્યા	સિંહ	મકર	સૂર્ય
મીન	કુંભ	મેષ	મિ.	વૃ.	તુલા	રાહુ
૨	૪	૬	૮	૧૦	૧૨	તિથિ

મેષાદિ સંક્રાન્તિમાં સૌરમાસ, દગ્ધાતિથિઓ સર્વ કાર્યમાં વળ્યું ગણેલ છે, લગ્નમાં સર્વથા ત્યાગ કરેલ છે.

કુ યોગા સ્થિતિ વારોત્થા, મોત્યા મ વાર જાઃ ।

તૂળ વગ સ્વેત્વેવ વર્જ્યા સ્મિ તયા જાસ્તથા ॥

અર્થ :- તિથિ વારથી ઉત્પન્ન થયેલા કંકત્વ જૂ દગ્ધા મૃત્યુ આદિ યોગ હુણુ દેશમાં ખંડેશમાં શિલોંગમાં જ વળ્યું કરવાનું શાસ્ત્રકારોએ કરમાવ્યું છે.

[૬૮] ભદ્રાત્રાશ

કન્યા, તુલા, મકર, વન, ચન્દ્ર પાતાલે ।

વૃષભ, વૃશ્ચિક, મિથુન, મેષ સ્વર્ગે વાસે ।

કર્ક, કુમ્ભ, મીન, સિંહ, મૃત્યુલોકે વાસઃ ।

પૂણ્યવિજયજી એમજ મળે, સંશય મન નહીં આળ ।

[૬૯] વિષ યોગ

શુક્ર-પુષ્ય નવમી તિથિ, શુક્રે રેવતી દશમી તિથિ, શનિ રોહિણી એકાદશીએ ભેજ. નક્ષત્ર વાર તિથિ મેળવતાં વિષયોગ હોય. આ યોગ શુભ કાર્યમાં વર્જ્ય છે.

[૭૦] મૃત્યુ યોગ તિથિવાર

રવિવાર, મંગળવાર ૧-૬-૧૧, સોમવાર શુક્રવારે ૨-૭-૧૨, બુધવારે ૩-૮-૧૩, શુક્રવારે ૪-૯-૧૪, શનિવારે ૫-૧૦-૧૫ તિથિ વાર મેળવતાં મૃત્યુ યોગ થાય છે.

[૭૧] અમૃત સિદ્ધિ યોગ ફળ

હસ્તે રવિ, મૃગે શશિ, મંગલે અશ્વિની ધાર ।

ગુરુ પુષ્યે શુક્રે રેવતી, શનિ રોહિણી અમૃતસાર ॥

શુક્ર પુષ્યે વિવાહીત પ્રભાણે શનિ રોહિણી ।

અશ્વિની ભૌમે ગૃહ-ગ્રામ પ્રવેશ અમૃત યોગ વર્જિત ॥

વ્યતિપાત વૃષ્ટિ યોગમાં, અમૃત સિદ્ધિ યોગ હોય ।

જેમ સૂર્ય અધિકારને દૂર કરે, તેમ અમૃત સિદ્ધિ યોગ હોય ॥

આ યોગ સર્વ અશુભનું નિવારણ કરે છે.

[૭૨] વર્ષના ચાર પાયા છે

ચૈત્ર શુક્ર ૧૬ રેવતી નક્ષત્ર હોય તો પાણી અપાર પડે.

વૈશાખ શુક્ર ૧૬ ભરણી નક્ષત્ર હોય તો ધાસ બહુ થાય.

જેઠ શુક્ર ૧૬ મૃગશિર નક્ષત્ર હોય તો પવન ઘણું થાય.

અષાઢ શુક્ર ૧૬ પૂનર્વસુ નક્ષત્ર હોય તો ધાન્ય બહુ પાકે.

[૭૩] અભિજિત સુહૃત વિચાર

વાર	સૂર્ય	ચન્દ્ર	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શનિ
અંશુલ	૨૦	૧૬	૧૫	૧૪	૧૩	૧૨

બાર આંગળની સળી બનાવવી આંકડા પ્રમાણે સળી ખોસીને બંને સળીની છાયા મળે ત્યારે અસિન્જિત સુહુર્ત-વિજય સુહુર્ત આવે છે.

[૭૪] રાશિ ઘડીપળ ચક્ર

રાશિ	મેષ	વૃ	મિથુન	કર્ક	સિંહ	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક	ધન	મકર	કુમ્ભ	મીન
લાઠી	૩	૪	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૪	૩
પળ	૪૮	૨૯	૧૦	૩૬	૩૧	૧૮	૧૮	૩૧	૩૬	૧૦	૨૭	૪૮
લગ્નમાથી પળશોધી કરીને	૮	૧૦૧	૧૦૧	૧૧૧	૧૧૧	૧૧	૧૧	૧૧૧	૧૧૧	૧૦૧	૧૦૧	૧૦૧

[૭૫] વિવાહના દસ દોષ નિરૂપણ

વિવાહમાં દસ દોષનો ત્યાગ કરવો જોઈએ. (૧) લાત, (૨) પાત, (૩) શુતિ, (૪) વેધ, (૫) ચામિત્ર (૬) બુધ પંચક, (૭) એકાર્ગલ, (૮) ઉપશ્વહ, (૯) કાન્તિ સામ્ય, (૧૦) હઘ્ધા તિથિ.

આ દસ દોષ ભયાનક છે. વિવાહ-લગ્નમાં તેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ.

[૭૬] લાત દોષ

ગ્રહ	સૂ	મ	ગુ.	શ		ગ્રહ	બુ	રાહુ	શુ.	ચન્દ્ર
નક્ષત્ર	૧૨	૩	૬	૮		નક્ષત્ર	૭	૯	૫	૨૨
ફળ	ધન ભાશ	મૃત્યુ	બધુ ભાશ	કુલ કાચ	દક્ષિણકર્ક	ફળ	પ્રાસ	ભાશ	કુ બ	પ્રાસ

શીઘ્ર બોધ પ્રમાણે-જો નક્ષત્રનું લગ્ન હોય, તે નક્ષત્રથી જન્મણી બાજુએ ગણતાં સૂર્ય મંગળ, શુક્ર અને શનિ એ ચાર ગ્રહો આ પ્રકારે લાત માટે છે. ૧૨ સૂર્ય, ૩ મંગળ, ૬ શુક્ર ૮ શનિ લાત માટે છે. અને હાજો ભાગ હોય તો સાતમાં નક્ષત્રને બુધ લાત માટે છે. નવમાં નક્ષત્રને રાહુ, પાંચમા નક્ષત્રને શુક્ર તથા ૨૨મા નક્ષત્રને ચન્દ્રમા લાત માટે છે.

સૂર્યની લાત વાગે તો સંપત્તિનો નાશ બાધ, મંગળની લાત મૃત્યુકારક છે, શુક્રની લાત બંધુનો નાશ કરે, શનિની લાત કુળનો ક્ષય કરે, રાહુની લાત નાશકારક છે. શુક્રની લાત દુઃખ લાયક છે. બુધ અને અન્દ્રની લાત ત્રાસદાયક છે.

[૭૭] પાત દોષ વિચાર

જે નક્ષત્રમાં સૂર્ય હોય, તે નક્ષત્રથી પાત દોષ કહેવાય છે.

મઘા, અશ્લેષા, ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી, શ્રવણ-એ છ નક્ષત્ર પાત છે. આ નક્ષત્રોના સંયોગથી છ પ્રકારના પાત બને છે.

પ્રથમ-સૂર્ય નક્ષત્રથી ૨૭ રેખા જેઁબવી તેને નક્ષત્ર પાત કહે છે.

ષટ્ક કરો, પછી અગ્નિની આદિના ફેરના નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરવી, જે ષટ્ક નક્ષત્રમાં ગણતરી પૂરી થાય ત્યારે પાત દોષ લાગે.

છ પ્રકારના પાતના નામ :

(૧) પાવક, (૨) પવસાન, (૩) ચિકાર, (૪) કલહ, (૫) મૃત્યુ, (૬) ક્ષય.

આ છ પાત પોતાના નામ અનુસાર ક્ષણ આપે છે.

પાતથી પ્રજ્ઞાનું પતન થયું. પાતથી નિષ્ણનું પણ પતન થયું અને શિવનું પણ પતન થયું.

માટે વિવાહમાં પાત દોષ ખાસ કરીને છોડી દેવો.

ચિત્રા નક્ષત્રનો પાત વિચિત્ર દેશમાં વર્જિત છે, અનુરાધાનો પાત માળવામાં નિષિદ્ધ છે. રેવતી અને શ્રવણનો પાત ઉત્તરમાં વર્જ્ય છે અને અશ્લેષાનો પાત સર્વ દેશોમાં વર્જ્ય છે.

[૭૮] સુતિ દોષ

જે રાશિ પર અન્દ્રમા હોય અને જે રાશિ પર જે ગ્રહ હોય-તો શુક્ર વિના શુભાશુભ દોષ થાય છે, એટલે વર્જ્ય છે.

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૨૯

યુતિ	સૂ.	ચંદ્ર	બુધ	શુક્ર	શુક	શનિ
દોષ	ચન્દ્ર	ચં.	ચં.	ચં.	ચં.	ચં.
ફળ	દારિ	મૃત્યુ	પ્રજા	દુર્ભા-	સાપલ	દીક્ષા
	દ્રય		નાશ	ગ્ય		

જે નક્ષત્રનો ચન્દ્રમા હોય અને તે જ નક્ષત્રમાં કોઈ અહ હોય તેને યુતિ દોષ કહે છે. પરંતુ શુક વિના શુભ, સંયુક્ત શુભ, અન્ય અશુભ છે.

वर्गेत्तिम गत श्रन्द्रः स्वोच्च वा मित्र राशिगः ।

યુતિ દોષ શ્રવન મવે હમ્પત્યોઃ શ્રેયસી સદા ॥

જો ચન્દ્ર ષડ્વર્ગમાં શ્રેષ્ઠ વર્ગમાં અથવા ઉચ્ચનો યા મિત્ર રાશિનો હોય, તો યુતિ-દોષનો નાશ કરે, સ્ત્રી-પુરૂષ સુખી રહે.

[૭૯] વેધ દોષ

નક્ષત્ર	અહ	ફળ
પૂર્વા ફાલ્ગુની અશ્વિની	સૂર્ય	વિધવા
અનુરાધા-ભરણી	ચન્દ્ર	દુઃખ
વિશાખા-કૃત્તિકા	મંગળ	કુળ નાશ
અભિજિત-રોહિણી	મંગળ	કુળ નાશ
ઉત્તરાષાઢા મૃગશિરા	બુધ	પુત્ર રહિતતા
પૂર્વાષાઢા આર્દ્રા	શુક્ર	સંન્યાસિની
પુનર્વસુ મૂલ	શુક્ર	સંન્યાસીની
પુષ્ય જ્યેષ્ઠા	શુક	અપુત્રા
ધનિષ્ઠા અશ્લેષા	શનિ	દુઃખ
મઘા શ્રવણ	શનિ	દુઃખ
ઉત્તરા ફાલ્ગુની રેવતી	રાહુ	પર પુરુષવરત
શતભિષા, સ્વાતિ	કેતુ	ઈન્દ્રાણુસારિણી
ઉત્તરાભાદ્રા હસ્ત	કેતુ	ઈન્દ્રાણુસારિણી
પૂર્વાભાદ્રા ચિત્રા	૦	૦

વિભાગ પહેલો

વિવાહમાં વેધ-દોષનો ત્યાગ છે, કારણ કે ઉપરના નક્ષત્રમાં આપેલ નક્ષત્રોની ઉપર કોઈ વાર અથવા અહ અથવા સામ સામે નક્ષત્ર આવે તો વેધ દોષ થાય છે અને ઉપર આપેલ કોઠામાં અહ પ્રમાણે યોગ બને છે.

જો લગ્નમાં શુભ અહ હોય, લગ્નપતિ ૧૧મા સ્થાનમાં હોય અને શુભ અહ લગ્નપતિને જોતો હોય, તો વેધ-દોષ નથી બનતો.

[૮૮] યામિત્ર દોષ વિચાર

લગ્નના નક્ષત્રથી ૧૪મા નક્ષત્રને યામિત્ર કહેવામાં આવે છે, અને શુભ અહ હોય, તો શુભ છે તેથી તેનો સ્વીકાર કરવો. પણ, પાદઅહ યુક્ત હોય, તો ત્યાગ કરવો.

જેમકે લગ્નના નક્ષત્રથી ગણતાં ૧૪ મા નક્ષત્ર ઉપર ચન્દ્ર, બુધ, ગુરુ ને શુક્ર-એ પૈકી કોઈ અહ પણ શુભ અહ હોય તો યામિત્રનો યોગ સુ (સારો) જાણવો.

લગ્નના નક્ષત્રથી ચૌદમા નક્ષત્ર પર રાહુ, સૂર્ય, શનિ અને મંગલ-એ પૈકી કોઈ અહ આવે તો અશુભ અહ હોય તો યામિત્ર દોષ જાણવો.

ચન્દ્રમા અથવા લગ્નથી ગણતા સાતમા સ્થાન ઉપર કોઈ અહ હોય તો દોષ, વ્યાધિ અને વૈધવ્ય કરનાર નીવડે છે, માટે તેનો ત્યાગ કરવો.

[૮૯] પંચક વિચાર

ધાર્યા તિથિ મર્સ ૧૫ ૧૨ દશાષ્ટવેદાઃ ।

૧૦-૮-૮૪ સંક્રાન્તિ સો યાત દિનૈશ્ચ યોજ્યાઃ ॥

ગ્રહૈ વિમક્તા યદિ પંચ શેષા ।

રોગ સ્તથા- ઝગ્નિ નૃપ ચૌર મૃત્યુઃ ॥

અર્થ :- હવે પંચક શુ તે કહીએ છીએ.

તિથિ અર્થાત્ ૧૫-૧૨-૧૦-૮-૪ સંક્રાન્તિનેા જે અંશ અથવા દિવસ ગયા હોય, તેને બેડીને નવ વડે ભાગવા, એટલે જે પાંચ શેષ રહે તે પંચક ગણીએ.

આ રીતે પાંચે અંક વિચારતા રોગ પંચક ૧૫ માં, અગ્નિ પંચક ૧૨ માં, રાજ-પંચક ૧૦ માં, ચોર-પંચક ૮ માં અને મૃત્યુ પંચક ૪ માં બાણુવું.

[૮૨] પંચક દોષ

યદ્યર્ક વારે કિલ રોગ પંચકં,

સોમે ચ રાજ્યં ક્ષિતિજે ચ વન્હિઃ ।

સૌરો ચ મૃત્યુ ધિષણે ચ ચૌરો,

વિવાહ કાલે પરિવર્જનીયાઃ ॥

અર્થ :- જે રવિવારે રોગ-પંચક લાગે, સોમવારે રાજ્ય પંચક, મંગળે અગ્નિ પંચક, શનિવારે મૃત્યુ પંચક, શુક્રવારે ચોર-પંચક હોય, તેા વિવાહમાં વળ્ય છે.

રોગ ચૌર ત્યજેદ્ રાત્રી,

દિવા રાજ્યાગ્નિ પંચકમ્ ।

ઉભયોઃ સંઘયો મૃત્યુ-

રન્ય કાલે ન નિદિતાઃ ॥

અર્થ :- રોગ અને ચોર પંચક રાત્રે અશુભ છે. રાજ્ય અને અગ્નિ પંચક દિવસમાં વર્જિત છે, અને બંનેની સધિમાં થતું મૃત્યુ પંચક નિદિત છે અન્ય સમયમાં વર્જિત નથી.

પંચકે ચક્ર

રોગ	અગ્નિ	વૃષ	ચોર	મૃત્યુ
૧૫	૧૨	૧૦	૮	૪
૮/૧૭/૨૭	૨-૧૧-૨૬	૪-૧૩-૧૨	૧૫-૬-૨૪	૧-૧૦-૨૬
સૂર્ય	મંગળ	શુક્ર	ગુરુ	શનિ

રોગ-ખાણુ અને ચોર-ખાણુ રાત્રિના ત્યાજ્ય છે.

રાજખાણુ અને અગ્નિ ખાણુ દિવસે ત્યાજ્ય છે.

મૃત્યુ ખાણુ સર્વ સમયે ત્યાજ્ય છે.

ખાસ કરીને વિવાહ આદિ શુભ કાર્યમાં તેનો ત્યાગ કરવો જોઈએ.

[૮૩] ખાણુ દોષ વિચાર

સૂર્ય સંક્રાન્તિના જેટલા દિવસ ગયા હોય તેટલા અંકમાં જોડવાથી શેષ પાંચ રહે-તો ખાણુ દોષ સમજવો.

[૮૪] એકાર્ગલ દોષ વિચાર

વિવાહના દિવસે જે યોગ હોય, તે યોગનો અંક જો વિષમ હોય તો તેમાં એક ઉમેરવો અને જો અંક સમ હોય, તો તેમાં ૨૮ ઉમેરીને તેના અર્ધા કરવા, એમ કરવાથી જે અંક આવે તે પ્રમાણે અશ્વિની નક્ષત્રથી શરૂ કરીને એકાર્ગલ ચક્રની તેર રેખા આડી ખેંચવી એક રેખા ઊભી ખેંચવી. રવિ યોગના અંક અને નક્ષત્ર કહેલ છે તે સૂર્ય અને ચન્દ્રનો યોગ જો એક રેખા પર હોય તો એકાર્ગલ દોષ થા ખાર્જૂર દોષ થયો કહેવાય.

મૃ.

રોહિણી	_____	આદ્રા
કૃતિકા	_____	પુનર્વસુ
ભરણી	_____	પુષ્ય
અશ્વિની	_____	અશ્લેષા
રેવતી	_____	મઘા
ઉ ભાદ્રા	_____	પૂ. ફા.

पू. साद्रा	_____	उ. ३१.
शतभिषा	_____	हस्त
धनिष्ठा	_____	चित्रा
श्रवण	_____	स्वाति
अभिजित्	_____	विशाखा
उत्तराषाढा	_____	अनुराधा
पूर्वाषाढा	_____	ज्येष्ठा

भू.

योगां के विषमैको, देयो ऽष्टा विंशति समे ।

अर्द्धं कृत्वाश्विनी, पूर्वा मकभं मुर्ध्नि दीयते ।

[शीघ्रशोध]

अर्थ :- जे योगने अर्द्ध विषम होय, तेां तेमां ज्येष्ठ
उभेरेवा अने सभ होय, तेां तेमां अष्टावीस उभेरीने तेना अर्द्ध
करवा. पूर्वे जे अर्द्ध होय तेने मथाणे मुकवे।

विष्कं मे चा श्विनी देया प्रीती, स्वाति निगद्यते ।
सौभाग्ये च विशाखा, स्यादा युष्मान भरणी युतः ।
शोभने कृत्तिका देया, अनुराधा च गण्डके ।
रोहिणी च सुकर्मरिव्ये, धृती ज्येष्ठा प्रकीर्तिता ॥
गण्डे मूलं मृगः शूले, वृद्धौ चार्दा निगद्यते ।
पूर्वाषाढा ध्रुवं प्रोक्ता, व्याघाते च पुनर्वसुः ॥
हर्षणे चोत्तराषाढा, वज्रं पुष्य प्रकीर्तितः ।
अभिजिच्च तथा सिद्धा, वास्लेषा व्यतीपातके ॥
वरीयसी श्रुति दया, परिधे च मघा तथा ।
शिवै धनिष्ठा दातव्या, सिद्धौ पूर्वा च फाल्गुनी ॥
साध्ये शतभिषा देया, शुभे चोत्तर फाल्गुनी ।
पूर्वा भाद्रपदा शुक्ले, हस्ते ब्रह्मा प्रकीर्तितः ॥

ઉત્તરા ભાદ્રપચ્ચન્દ્રે, ચિત્રા દેયા ચ વૈષ્ણતી ।

સૂર્યાચંદ્ર મસૌ યેગિ, મવે દેકાર્ગલં તદા ॥

ત્રયો દશ તિરો રેખા, ઈકોઘર્વા મૂઘન્ય મિસ્મૃતા ।

યોગાંકે પ્રાપ્ત નક્ષત્રે, જ્ઞેય મેકાર્ગલં બુધૈઃ ॥

એકાર્ગલ ચક્રની તેર રેખા તિછીં જેચવી, એક રેખા બિચી
જેચવી, યોગના અંક અને જે નક્ષત્ર કહ્યાં છે, તે સૂર્ય-ચન્દ્રના
યોગની એક રેખામાં હોય તો એકાર્ગલ હોય કહેવાય.

વિષમ યોગ અને અશ્વિનીને કહેલ છે.

આ હમથી એકાર્ગલ ચક્રમાં સમજી લેવું.

[૮૫] એકાર્ગલ ચક્ર

અશ્વિની

રેવતી	_____	ભરણી
ઉ ભાદ્રપદ	_____	કૃત્તિકા
પૂર્વા ભાદ્રપદ	_____	રોહિણી
શતભિષા	_____	મૃગશિરા
ધનિષ્ઠા	_____	આર્દ્રા
શ્રવણ	_____	પુનર્વસુ
ઉત્તરાષાઢા	_____	પુબ્ય
પૂર્વાષાઢા	_____	અશ્લેષા
મૂળ	_____	મઘા
જ્યેષ્ઠા	_____	પૂર્વા શ્રાવણી
અનુરાધા	_____	ઉત્તરા શ્રાવણી
વિશાખા	_____	હસ્ત
સ્વાતિ	_____	ચિત્રા

[૮૬] વિવાહમાં ઉપગ્રહ દોષ વિચાર

સૂર્યના મહાનક્ષત્રથી ગણતાં બે ચન્દ્રમાત્ર નક્ષત્ર આવે તો ઉપગ્રહ દોષ થાય.

સૂર્ય મહા નક્ષત્રથી ગણતાં ૫-૮-૧૦-૧૪-૭ ૧૬-૧૫-૨૧ ૨૨-૨૩-૨૪-૨૫-૧૮ મુ' નક્ષત્ર આવે, તો ઉપગ્રહ યોગ થાય છે જે કુરુક્ષેત્રમાં વળ્યે છે.

[૮૭] વિવાહમાં ક્રાંતિ સામ્ય દોષ વિચાર

ગણુ રેખા ઉભી અને ગણુ રેખા આડી બે ચેા.

મધ્ય રેખા ઉપર મીનથી લખીને ઉપર પ્રમાણે ચક્ર બનાવવુ અને તેમાં સૂર્ય અને ચન્દ્ર એક જ રેખા ઉપર આવે, તો ક્રાંતિ-સામ્ય નામનો દોષ છે. એમ જાણવું.

[૮૮] દેશ ભેદથી લક્ષાદિ દોષ પરિહાર

લક્ષ્મી મારલવકે દેશે, પાતઃ કૌશલ કે તથા ।
 ઇકાર્ગલ કાશ્મીરે વૈષઃ, સર્વત્ર પરિવર્જયેત્ ॥
 ઉર્ધ્વા સ્તિસ્તર સ્તિસ્તો, મધ્યે મીવ લિલેદ્ બુધઃ ।
 સૂર્યા ચન્દ્ર મસૌ દૃષ્ટૌ, ક્રાન્તિ સામ્ય નિગદ્યતે ॥
 મીનઃ કન્યકયા યુક્તો, મેષઃ સિંહેન સગનઃ ।
 મકરેણ વૃષ ક્રાન્તિ શ્રાવણેપિ મિથુનેન ચ ॥
 કર્કેણ વૃશ્ચિકો વિદ્ધો, વૈષ્ણવ્ય તુલ કુંભયોઃ ।
 ક્રાન્તિ સામ્યે કૃતો દ્વો, હાન જીવતિ કદાચન ॥

ગણુ રેખા ઉર્ધ્વ અને ગણુ તીર્છી બેચીને મધ્યની રેખા ઉપર મીન-કન્યા અને તીર્છી રેખા પર મિથુન, ધન ઉર્ધ્વ રેખા પર લખીને ક્રમશઃ બધાં લગ્નો રાખીને ચક્ર બનાવો, તેમાં એક રેખા પર ચન્દ્ર-સૂર્ય આવે તો ક્રાંતિ સામ્ય દોષ જાણવો.

મીન અને કન્યાનો વેધ જાણવો.

બ્યાખ્યાન વાચકપતિ શ્રીમદ્ વિજય યતિ-દ્રસુરીશ્વરજી
મહારાજના મુશિખ્યરત્ન

જયોતિષાચાર્ય શ્રી પૂણ્યવિજયજી મહારાજ

આજ રીતે બધી રાશિઓના વેધ, ચક્રમાં સમજી લેવા.
 તુલા કુલથી, કન્યા વૃશ્ચિકથી, મિથુન ધનથી, મકર વૃષભથી,
 મેષ સિંહથી-આ રાશિઓને પરસ્પર સમજીને છોડી દેવી, વેધ
 વિવાહ આદિ શુભ કાર્યોમાં વાળ્ય છે.

ક્રાન્તિ સામ્યેચ કન્યાયા, યદિ પાણિગ્રહો ભવેત્ ।

કન્યા વૈધવ્યતાં યાતિ, ર્શસ્ય દુહિતા યદિ ॥

જો ક્રાન્તિ સામ્યમાં વિવાહ થાય, તો મહાદેવજીની પુત્ર
 પણ વિધવા બને.

[૮૯] દગ્ધા-તિથિ દોષ વિચાર

મૌને વાપે દ્વિતીયા ચ, ચતુર્થી વૃષ કુંભયો. ।

મેષ કર્ક ટયોઃ ષષ્ઠો, કન્યા યુગ્મેષુ ચાષ્ટમી ॥

દશમી વૃશ્ચિકે સિંહે, દ્વાદશી, મકરે તુલે ।

એતાસ્તુ તિથયો દગ્ધાઃ, શુભે કર્મણિ વર્જિતાઃ ॥

અર્થ :- મીનના ધનના સૂર્યમાં ખીજ, વૃષભના કુલના
 સૂર્યમાં ચોથ, મેષ અને કર્કના સૂર્યમાં છઠ, કન્યા અને મિથુનના
 સૂર્યમાં આઠમ, વૃશ્ચિક અને સિંહના સૂર્યમાં દશમ, મકર અને
 તુલાના સૂર્યમાં બારશ આ સંક્રાન્તિઓમાં ઉક્ત તિથિઓ દગ્ધા જાણવી,
 શુભ કાર્યોમાં આ તિથિઓ વર્જિત ગણાય છે.

[૯૦] ચન્દ્રવાસ ઘટી વિચાર

		પૂર્વ ૧૭	
૧૮	ઇશાનકોણ	૫	અગ્નિકોણ ૧૨
૧૫	ઉત્તર	૧૩૫	દક્ષિણ ૨૧
૧૯	વાયવ્યકોણ	૫૩	નૈઋત્ય ૧૬

[૯૧] પુરૂષ ઘાત ચંદ્ર ચક્ર

મેષ	વૃષભ	મિથુન	કર્ક	સિંહ	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક	ધન	મકર	કુમ્ભ	મીન
મેષ	કન્યા	કુમ્ભ	સિંહ	મકર	મિથુન	ધન	વૃષભ	મીન	સિંહ	ધન	કુમ્ભ

[૯૨] સ્ત્રી ઘાત ચંદ્ર ચક્ર

મેષ	વૃષભ	મિથુન	કર્ક	સિંહ	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક	ધન	મકર	કુમ્ભ	મીન
મેષ	કન્યા	ધન	મીન	મકર	૫	મકર	ધન	કન્યા	વૃશ્ચિક	મિથુન	કુમ્ભ

[૯૩] ભદ્રા નિષિદ્ધ

રક્ષાબધને ઋતુસ્નાને, કાર્તિકયાં ચ રજોત્સવે ।
 દેવો પૂજાસુ સર્વાસુ, વિષ્ટિ દોષો ન વિદ્યતે ॥૧॥
 હયઃ હોમઃ દ્વિજઃ દાનઃ, પિતૃ ત્રાદ્ય તર્પણમ્ ।
 યજ્ઞાદિ ઉત્સવે કાર્યે, ભદ્રા દોષો ન વિદ્યતે ॥૨॥

અર્થ:- બળેવ, ઋતુ સ્નાન, કાર્તિકી પૂનમ રજસ્વલા કન્યા,
 દેવી પૂજા કાર્યમાં ભદ્રા દોષ નથી લાગતો.

તેમ જ અશ્વમેધ યજ્ઞ, દાન કર્મ, પિતૃશ્રાદ્ધ, તર્પણ, યજ્ઞાદિ
 કાર્યમાં પણ ભદ્રા દોષ નથી લાગતો.

વાઠ કરણ વૈરી હરણ, મિત્ર જીલાવન કાજ, ।
 એતા કાર્ય ભદ્રા કરે, સાથે લીજે રાજ, ॥

રૂની ભદ્રા દિન વહી, દિન ભદ્રા વહી રાત ।
 તેને વર્ષે પુણ્ય કહે, કીજે સઘણી વાત ॥

મોમવારે ભદ્રા વહે, પૂણ્યવંતી રવિ જાનિ ।

શનિવારી વિષ્ટિ અવરહં, હીર કહે કલ્યાણી ॥

અર્થ :- વાહવિવાહ, શત્રુસંતાપ નિવારણ, મિત્ર મેળાપ આ બધા કાર્યો ભદ્રામાં કરવાથી જરૂર સફળ થવાય છે. ભદ્રાની રાત તેજ દિવસ છે અને દિવસ તેજ રાત છે માટે તેને ત્યાગ ન કરશો એમ સુનિ શ્રી પુણ્યાવળ્યજી કહે છે.

મંગળવાર, રવિવાર અને શનિવારે ભદ્રાથોગ કલ્યાણકારી છે.

[૯૪] ભદ્રા સર્પિણી-વિંછણી જાણવાની રીત

સિત પક્ષે સર્પિણી જનાઈ, વિચ્છની તમ પક્ષે હોઈ ।

પાંચ ઘડી સર્પિણી મુઠ્ઠી, વિચ્છની પુચ્છની રવલઈ ॥

અર્થ :- અજવાળીઆમાં સર્પિણી જાણવી. અંધારીઆમાં વિંછણી જાણવી, પાંચ ઘડી સર્પિણીમુઠ્ઠી સમજવી, પૃથ્વ ભાગની રક્ષા વિંછણી કરે છે.

[૯૫] ભદ્રા કાચ

વાદકરણ વૈરો હરણ વૈદ્ય બુલાવન કાજ ।

મય પ પુરી થઈ મૂપતિ, મિલન મદ્રા લીજે સાજ ॥

દશમ્યાં ચ તૃતોયાય, કૃષ્ણ પક્ષે પરે દલે ।

સપ્તમ્યાં ચ ચતુર્દશ્યાં વિષ્ટિઃ પૂર્વ દલે સ્મૃતા ॥

एकादश्यां चतुर्थ्य च, शुक्ल पक्षे परे दले ।

अष्टम्यां पूर्णिमियां च विष्टिः पूर्व दले स्मृता ॥

હવે કૃષ્ણપક્ષ તથા શુકલ પક્ષની બે તિથિઓમાં પૂર્વદલ અથવા પર દળ વિષે વિષ્ટિ (ભદ્રા) થાય છે, તેને નીચેના ચક્રને વિષે સમજ લેવી.

[૯૬] પૂર્વદલ ભદ્રા તિથિ પક્ષ

કૃષ્ણ પક્ષ	૩/૧૦ પરાધે
કૃષ્ણ પક્ષ	૭/૧૪ પૂર્વાધે
શુકલ પક્ષ	૪/૧૧ પરાધે
શુકલ પક્ષ	૮/૧૫ પૂર્વાધે

મેષ, મકર, વૃષ, કર્કટ સ્વર્ગે,
 કન્યા, મિથુન, તુલા, ધન નાગે ।
 કુંભ મીન, અલિ, કેસરિ મૃત્યૌ-
 વિચરિત મદ્રા ત્રિભુવન મધ્યે ॥

અર્થ :- આ ભદ્રા સ્વર્ગ પાતાળ અને પૃથ્વી ત્રણે લોકમાં વિચરે છે.

મેષ, મકર, વૃષભ, કર્ક આના ચન્દ્રમામાં ભદ્રા સ્વર્ગ લોકમાં જાણવી.

કન્યા મિથુન, તુલા અને ધનના ચન્દ્રમામાં, ભદ્રા પાતાળ લોકમાં અને કુંભ, મીન, વૃશ્ચિક, સિંહના ચન્દ્રમામાં મૃત્યુલોકમાં રહે છે.

સ્વર્ગે મદ્રા શુભં કુર્યાત્, પાતાલે ચ ઘનાગમમ્ ।
 મૃત્યુલોકે યદા વિષ્ટિ, સર્વં કાર્યં વિનાશિની ॥

અર્થ :- જો ભદ્રા સ્વર્ગ લોકમાં હોય, તો શુભ કાર્ય કરે, જો પાતાળમાં હોય, તો દ્રવ્ય લાભ કરે અને મૃત્યુ લોકમાં હોય, તો સર્વ કાર્યનો વિનાશ કરે.

સમ્મુખે મૃત્યુલોક સ્યા, પાતાલે ચ ઘ્નોમુખી ।
 ઊર્ધ્વસ્થા સ્વર્ગંગા મદ્રા, સમ્મુખે મરણપ્રદા ॥

અર્થ :- જો ભદ્રા મૃત્યુ લોકમાં હોય, તો સન્મુખ સમજવા, પાતાળમાં હોય, તો અધોમુખ સમજવી અને સ્વર્ગમાં હોય, તો ઉર્ધ્વ-મુખ સમજવી. જો સન્મુખ હોય, તો મૃત્યુહારી નીવડે છે.

દિવા મદ્રા યદા રાત્રો, રાત્રિ મદ્રા યદા દિને ।
 તદા વિષ્ટિ કૃતો દોષો, ન ભવેત્સર્વ સૌરવ્યદા ॥

ફર માસના કૃષ્ણ પક્ષમાં સાતમ અને ચૌદસ તથા શુકલ પક્ષમાં આઠમ અને પૂનમની પૂર્વદલ ભદ્રા દિન સંજાક છે.

તે રાત્રિમાં આવી પેડે તો, શુકલ પક્ષમાં ૪/૧૧ તથા કૃષ્ણ પક્ષમાં ૩/૧૦ ની પરફલ ભદ્રા રાત્રિસંસક છે. પણ જો દિવસે આવે તો ભદ્રાનો દોષ નથી. તે ભદ્રા સુખદાયી છે. ૧૯

[૯૭] વિષ્ટિ (ભદ્રા) કરવામાં ત્યાજ્ય

વિષ્ટિસ્તુ સર્વથા ત્યાજ્યા, ક્રમેણૈવાંગર્તા તુ યા ।

અક્રમેણા ગતા ભદ્રા સર્વે કાર્યેષુ શોભતા ॥ ૨

અર્થ :- પૂર્વાર્ધમાં કમો ભદ્રા દિવસમાં અને ઉત્તરાર્ધ કમની ભદ્રા રાત્રે આવે તો સર્વ પ્રકારના શુભ કાર્યો છોડી દેવાં.

તેનાથી વિપરીત અર્થાત પૂર્વાર્ધની ભદ્રા રાત્રે અને ઉત્તરાર્ધની ભદ્રા દિવસે આવે તો સર્વ કાર્યોમાં શુભ ફળદાયી નીવડે છે.

[૯૮] ભદ્રામાં સર્વથા ત્યાજ્ય

ભદ્રાયાં દ્વે ન કતવ્યે, શ્રાવણી કાલ્પુની તથા ।

શ્રાવણી નૃષ્ટિ હન્તિ, આમ દહતિ ફાલ્ગુની ॥

અર્થ :- ભદ્રામાં શ્રાવણી અને ફાલ્ગુની કર્મો ન કરવાં જોઈએ. શ્રાવણી કરવાથી રાખનો નાશ થાય, અને હોળી કરવાથી ગામનો આગથી વિનાશ થાય.

[૯૯] ભદ્રાનું જ્ઞાન

શુકલે પૂર્વાર્ધે ડહટમી પંચ દશ્યો મદ્દે-

કા દશ્યાં ચતુચ્ચપિરાદ્દે ।

કૃષ્ણે ડહટમી સ્યાત્તૃતીયા દશમ્યોઃ,

પૂર્વે માગે સપ્તમી શંમુ તિથ્યોઃ ॥ ૩

અર્થ :- અશ્રવાળી આઠમ અને પૂનમના પૂર્વાર્ધમાં તથા અગિયારસ અને ચૌથના ઉત્તરાર્ધમાં ભદ્રાનો વાસ હોય છે.

તથા અધારીઆ પક્ષની તેરસ અને વ્રથમના ઉત્તરાર્ધમાં અને સાતમ અને ચૌદસના પૂર્વાર્ધમાં ભદ્રાનો વાસ હોય છે. [બુકત બુકત્યકમ]

[૧૮૦] દિશા શૂળ વિચર

દિશા શૂળ સોમવાર અને શનિવારે પૂર્વ દિશામાં રહે છે, શુક્રવારે દિશા શૂળ દક્ષિણ દિશામાં રહે છે. શુક્ર અને રવિવારે પશ્ચિમ દિશામાં રહે છે, બુધ તથા મંગળે ઉત્તર દિશામાં રહે છે.

[૧૦૧] રાજભંગાદિ યોગ

શનિ-રવિ ને મંગળે, આમાવાસ્યા ભોગ ।

બો મળે સ્વાતિ અશ્વિની, આયુષ્ય માનને । યોગ ॥

પશુ, પખી, જંગમ સ્થાવરા,

વળી થાય મનુષ્ય સંહાર ।

થા રાજ ભંગ મિશ્રિય થશે,

સંશય નહિ તલભાર ॥

[૧૦૨] સ્પષ્ટ આયુષ્ય જ્ઞાન

કેન્દ્રાંક સંખ્યા ત્રિગુણી વિહાય,

ભૌમાર્ક રાહુ શનિ વર્જનીયઃ ।

एव कृते सर्व जनेषु, ननु आयु प्रमाणं मुनयो वदति ॥

[૧૦૩] દ્વાદશભાવ પ્રતિગ્રહ વિસ્તાર

ભાવ	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
સૂ	ભ	વા	કા	વા	ભ	કા	ભ	કા	વા	વા	કા	વા
મે	ભ	પ	પ	રા	રા	ભ	ભ	ભ	રા	રા	પ	ભ
મં	ભ	વા	વા	વા	વા	વા	ભ	ભ	ભ	ભ	વા	ભ
બુ	૨	૨	૨	૨	૨	ભ	ભ	ભ	૨	૨	૨	૧
ગુ	૩	૩	૩	૩	૩	ભ	ભ	ભ	૩	૩	૩	વા
શુ	૨	૨	૨	૨	૨	ભ	ભ	ભ	૨	૨	૨	૧
શ્ર	ભ	વા	વા	ભ	વા	ભ	વા	ભ	ભ	ભ	વા	વા
રા	ભ	વા	વા	ભ	વા	વા	ભ	ભ	ભ	ભ	વા	વા

યદા કુંભ ગતે માનુ. સિંહ લગ્નં પરિત્યજ્યતે ।

ગોઘ્લિક વિધવી સ્યાત્ કુલનાશકરો ગ્રહે ॥

[૧૦૪] સિદ્ધિ યોગ

શુક્રવારે હસ્ત, ગ્રહ ઉત્તરા કે મૂળ નક્ષત્ર હોય, સોમવારે રોહિણી, મૃગશિરા, પુષ્ય, અનુરાધા કે શ્રવણ હોય, મંગળવારે ઉત્તરા ભાદ્રપદ, અશ્વિની કે રેવતી હોય, બુધે કૃત્તિકા, રોહિણી, મૃગશિરા, પુષ્ય કે અનુરાધા હોય, શુક્રવારે અશ્વિની, પુનર્વસુ, અનુરાધા કે રેવતી હોય, શુક્રવારે પુનર્વસુ, અશ્વિની, પૂર્વા શલ્યુની, રેવતી, અનુરાધા કે શ્રવણ હોય, શનિવારે રોહિણી, શ્રવણ કે સ્વાતિ નક્ષત્ર હોય-તો સિદ્ધિ યોગ થાય છે.

સિદ્ધિ યોગ [શીઘ્ર યોધ]

શુક્રે નંદા, બુધે મદ્રા, શનૌ રિક્તા, કુજે જયા ।

ગુરૌ પૂર્ણા તિથિ જ્ઞેયા, સિદ્ધિયોગ ઉદાહૃતઃ ॥

અર્થ : શુક્રવારે નંદા, બુધવારે ભદ્રા શનિવારે રિક્તા, મંગળવારે જયા અને ગુરુવારે પૂર્ણા તિથિ હોય તો સિદ્ધિ યોગ થાય છે.

[૧૦૫] મૃત્યુ યોગ

આદિત્ય મોમ યોર્નંદા, મદ્રા માર્ગક ચન્દ્રયોઃ ।

બુધે જયા ગુરૌ રિક્તા, શનૌ પૂર્ણા ચ મૃત્યુ દા ॥

અર્થ : રવિ અને મંગળવારે નંદા હોય, શુક્ર અને સોમવારે ભદ્રા હોય, બુધવારે જયા હોય, શુક્રવારે રિક્તા હોય, શનિવારે પૂર્ણા તિથિ હોય-તો મૃત્યુ યોગ થાય છે.

આવા યોગમાં યાત્રા-પ્રવાસ ન કરવા જોઈએ.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહુર્ત પ્રમાણક :

ગ્રાહ	સુ	શુ	મ	બુ	બુ	ગુ	ગુ	શુ	શુ	મ	મ
કુંડલી	૩	૨	૩	૧	૨	૧	૨	૧	૨	૩	૩
ભાવના	૬	૩	૬	૩	૪	૩	૪	૩	૪	૬	૬
સ્થાન	૧૧	૧૧	૧૧	૫	૯	૫	૯	૫	૯	૧૧	૧૧
	૦	૦	૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૧	૧૦	૧૧	૦	૦
વિશ્વવિદ્યા	૩૦	૫	૧૦	૨	૦	૩	૦	૨	૦	૧૦	૧૦

[૧૦૬] આતુર્ભાસમાં છોડવાનાં કાર્યો

આતુર્ભાસમાં વાવ-કૂવા-તળાવ ખેડવાનાં કાર્યો, મકાનનાં ખાત મુદૂત, પ્રતિષ્ઠા આદિ કાર્યો, નવવધૂનાં આણું વગેરે કાર્યો ન કરવા.

વાપ્યારામ કૂપ ભવનારંભ પ્રતિષ્ઠે ।

વ્રતારંભોત્સર્ગ , વધૂ , પ્રવેશન , મહાદાનાન્ ।

સોમાષ્ટકે ગૌદાન ઽ ગ્રયણ પ્રપા પ્રથમ-કોપાકર્મ ।

વેદ વ્રત પ નિલો દ્વાહ મથાતિ પન્ન શિશુ-સંસ્કારી ।।

[૧૦૭] શુક્ર-શુક્રને ઉદયાસ્ત દેખ

વાપી કૂપ તડાગ યજ્ઞ ગુમનં સ્ત્રીર-પ્રતિષ્ઠા વ્રતં ।

વિદ્યામંદિર કર્ણવેધન મહાદાનં ગુરૌ-સેવન ।

તીર્થસ્નાનં, વિવાહ, દેવ ભવનં મંત્રાદિ દેવેક્ષણ ।

દૂરેણેવ જોજિ દિષુ પરિહરે, હસ્તે ગુરૌ-ભાગવે ।।

અર્થ :- શુક્ર અને શુક્રના અસ્તમાં છોડવાની ઇચ્છાવાળા પુરુષે-વાવ, કૂવા, તળાવ યજ્ઞ, યાત્રા, દેવ-પ્રતિષ્ઠા, યજ્ઞોપવીત, વિદ્યા-રંભ, ગૃહનિર્માણ, કાન વીધાવવા, શુક્રસેવા, વિવાહ, તીર્થસ્નાન, દેવ-મંદિર, મંત્રાદિ ઉપદેશ દેવદર્શન એટલાં કાર્યોને ત્યાગ કરવે જોઈએ.

વિભાગ પહેલો

[૧૦૮] સિંહસ્થ ગુર્વાદિ દેવો

અસ્તે વર્જ્ય સિંહ નદ્રસ્થ જીવે,
વર્જ્ય કે ચિદ્રવક્ર ચે યાતિચારે ।

ગુર્વાદિત્યે વિશ્વઘસ્મે ઽપિ વક્ષે
આયુસ્તદ્વત્ રત્નાદિ સૂચણં ॥

અર્થ :- જે જે કાર્યો શુક્ર તથા શુક્રના અસ્તમાં ત્યાગવાનાં કહ્યાં છે, તે તે સર્વ કાર્યો સિંહ અને મકર રાશિના શુક્રમાં પણ ત્યજી દેવાં. વર્ગોત્તવાસ ને અતિચારને શુક્ર હોય, ત્યારે પણ દેદૃશાંક કાર્યો કરવાનાં નથી.

શુક્ર અને સૂર્ય એક રાશિ પર હોય, ત્યારે પણ તે કાર્યોના ત્યાગ કરવે.

તેર કિવસનું પખવાડિયુ હોય ત્યારે પણ શુક્ર કાર્યો ન કરવાં, તેમજ હાથી કાંત, સોના અને મણિ-રત્નોના બનાવેલા અલંકારો પ્રથમ ધારણ ન કરવા.

[૧૦૯] શુક્ર-દોષ

દક્ષિણે દુઃખ, સન્મુલ્લ હન્તિ લોચનમ્ ।

વામે પૃષ્ઠે શુભો નિત્યં, રાઘવેદસ્તંગશુભં ॥

અર્થ :- જો યાત્રામાં શુક્ર દક્ષિણ ભાગમાં હોય છે, તો દુઃખદાયી નીવડે છે, અને સન્મુલ્લ હોય છે, તો નેત્રોનો નાશ કરે છે. અને ડાબા તથા પૃષ્ઠ ભાગમાં હોય છે, તો આનંદદાયી નીવડે છે.

જો પૂર્વમાં શુક્રનો અસ્ત હોય, તો તે દિશા ટાળીને પશ્ચિમમાં ગમન કરવું અને જો પશ્ચિમમાં અસ્ત હોય, તો પૂર્વમાં ગમન કરવું સારું.

[૧૧૦] શુક દોષ-પરિહાર

રેવત્યાદિ મૃગાંતે ચ, યાવન્નિષ્ઠતિ ચન્દ્રમા ।

તાવન્નુક્રો ભવેદન્ધઃ, સન્મુખે દક્ષિણે શુભમ્ ॥

અર્થ:- રેવતી નક્ષત્રથી મૃગશિરા નક્ષત્ર સુધી ચન્દ્રમા રહે, ત્યાં સુધી શુક બંધ (અંધ) હોય છે, માટે તે શુક સન્મુખ કે જમણે હોય તો પણ લેવામાં શુભ છે.

[૧૧૧] ચૌરી-કાળ

સૂર્ય નક્ષત્ર ગણતાં ૪-૧૧-૧૮-૨૫ આવે, ચૌરી કાળ સંભળવો.

રવિ	રો	મૃ	મંથા	ઉ-શ્વ	હસ્ત	સ્વાતિ	અનુ	મુળા	ઉ-શ્વ	ઉ-શ્વ	રેવતી
શુ	અશ્વિ	મ	પુ ન	અશ્વિ	મ	ઉ શ્વ	અશ્વિ	પિ	જ્યેષ્ઠા	ધનિ	શક્ર
	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪
શુ	ઉ-શ્વ	મ	રે	મ	હ	મૃ	પુષ્	અ	પૂ-શ્વ	અનુ	જ્યેષ્ઠા
	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧
શુ	સ્વા	પિ	ઉ-શ્વ	મ	ધ	પૂ-શ્વ	રે	મંથા	રો	મ	પૂ-શ્વ
	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮
શુ	પુષ્	અશ્વે	પિ	પિ	અનુ	મૃ	ઉ-શ્વ	મ	શત	ક	રેવતી
	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫

[૧૧૨] શુક વિચાર

સન્મુખે મૃત્યુ નાશાય સુત હાનો ચ દક્ષિણે ।

વામે સ્થિત ઇચ સૌભાગ્ય, મૃગુ પૃષ્ઠે સુલાવ હા. ॥

દેવદાનવ ગંધર્વાઃ યક્ષ રાક્ષસ કિન્નરા. ।

એતૈવ નૈવ ગચ્છન્તિ, મૃગુ દક્ષિણે સન્મુખે ॥

અર્થ:- શુક સન્મુખમાં હોય તો તે વ્યક્તિને નાશ કરે તેમ જ દક્ષિણે પુત્રને હાનિ કરે.

હાથી ખાજુનો શુક સોભાગ્યપ્રદ છે. પૂઠે રહેલો શુક સુખદાયી છે.

શુક દક્ષિણમાં અથવા સન્મુખ હોય, તો દેવ, દાનવ, ગોધર્વા યક્ષો, રાક્ષસો અને કિન્નરો પણ ગમન કરતા નથી.

[૧૧૩] વત્સ વિચાર

કન્યા, તુલા વૃશ્ચિક પૂર્વ ભાગે ।

ધન, મકર, કુંભ દક્ષિણ ભાગે ॥

મીન, મેષ, વૃષભ પશ્ચિમ ભાગે ।

મિથુન, કર્ક, સિંહ ઉત્તર ભાગે ॥

સામે વત્સ ન આવીએ ।

નહી કીજે ઘરવાસ ॥

દેવળ દેવ ન બેસારીએ ।

બેથી વિચારે ખાસ ॥

સન્મુલ્લઃ હરતે વાયુ, પૃષ્ઠે ચ દુઃખદાયકઃ ।

વામે-દક્ષિણે વત્સ, સ વત્સ સુખદાયકઃ ॥

અર્થ:- વત્સ સન્મુખ હોય, તો આયુષ્યનો નાશ કરે, પૂઠે હોય, તો દુઃખ આવે. હાથે તેમજ દક્ષિણે હોય તે વરસ સુખદાયી છે.

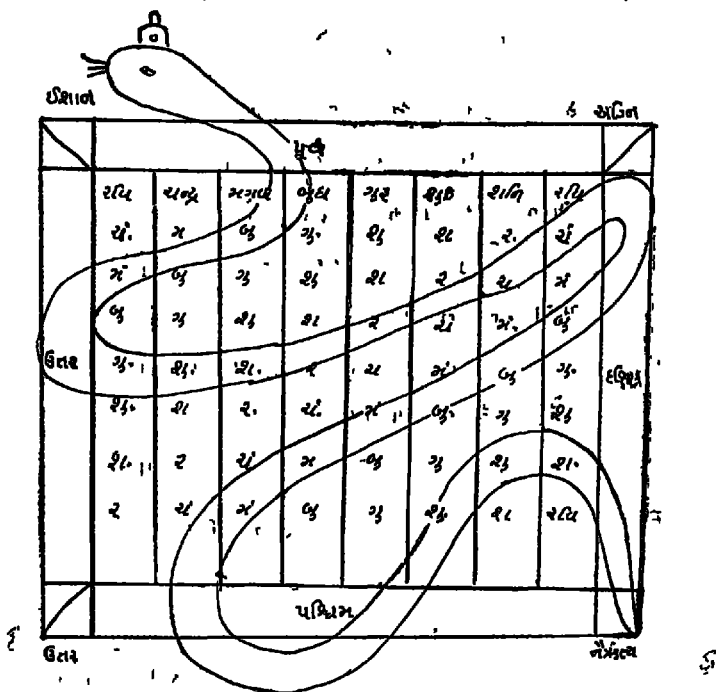
[૧૧૪] આયાદિ ચક્ર

સંખ્યા	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
આય	દેવળ	ધૂમ્ર	સિંહ	સ્વાન	વૃષભ	ખર	ગજ	દેવોક્ષ
દિશા	પૂર્વ	અગ્નિ	દક્ષિણ	નૈઋત્ય	પશ્ચિમ	વાયવ્ય	ઉત્તર	ઈશાન

ધૂમ્ર (ધૂમ્રાડો), ધાન (ફૂતરો), ખર (ગધેડો), ધ્વાંક્ષા અશુભ છે.
ધ્વજ, સિંહ, વૃષભ અને ગજ આય શુભ છે.

દેવાલયના માટે

કન્યા, તુલા; વૃશ્ચિક સંક્રાન્તિમાં નાગતુ મોં પૂર્વમાં હોય
છે એટલે દેવાલય માટે ખાત-કાર્ય વાયવ્ય-મુખે કરવું.

ધન મકર કુંભમાં નાગતુ મોં દક્ષિણમાં હોય એટલે ખાત
કાર્ય નૈઋત્યમાં કરવું.

મિથુન, કર્ક, સિંહમાં નાગતુ મોં ઉત્તરમાં હોય એટલે ઉશાન
ખૂણામાં ખાત. કાર્ય કરવું.

મીન, મેષ, વૃષભમાં નાગતુ મોં પશ્ચિમમાં હોય એટલે
ખાત-કાર્ય અગ્નિ ખૂણામાં કરવું.

[૧૧૫] ગૃહારંભમાં ખાત

કુંભ, મીન, મેષ સંક્રાન્તિમાં ઘરતુ ખાત-કાર્ય વાયવ્ય
ખૂણામાં કરવું.

વૃષભ, મિથુન, કર્કમાં નૈઋત્યમાં કરવું. વૃશ્ચિક ધન, મકરમાં
ઉશાનમાં કરવું.

સિંહ, કન્યા, તુલામાં અગ્નિ ખૂણામાં કરવું.

[૧૧૬] જક્ષાશયનું ખાત

મેષ, વૃષભ, મિથુન સંક્રાન્તિમાં ઇશાન ખૂણામાં કરવું.

કર્ક, સિંહ, કન્યામાં વાયવ્ય ખૂણામાં કરવું.

મકર, કુંભ, મીનમાં અગ્નિ ખૂણામાં કરવું.

તુલા, વૃશ્ચિક, ધનમાં નૈઋત્ય ખૂણામાં કરવું.

આ બધું-સૂર્ય સંક્રાન્તિથી બાબુલુ.

[૧૧૭] ત્રિહરમાન ૨૦ તીર્થ કરદેવોનાં નામ-લંછન વગેરે

ક્રમ	નામ	લંછન	પિતા	માતા
૧	શ્રી સીમ ધરસ્વામી	વૃષભ	ત્રેયાંશરાજ	સત્યકી
૨	શ્રી સુગમ ધરસ્વામી	ગજ	સુદહરાજ	સુતારા
૩	શ્રી બાહુબિનસ્વામી	હરણ	સુગ્રીવરાજ	વિજય
૪	શ્રી સુબાહુસ્વામી	વાંદરો	નિશદરાય	સુનહા
૫	શ્રી સુભતસ્વામી	સૂર્ય	દેવસેન	દેવસેના
૬	શ્રી સ્વયં પ્રભસ્વામી	ચન્દ્ર	મિત્રનૃપ	સુમંગલા
૭	શ્રી ઋષભાવવસ્વામી	સિંહ	કિર્તિનૃપતિ	વીરસેના
૮	શ્રી અનંતવીર્યસ્વામી	ગજ	મેઘરાય	મંગલાવતી
૯	શ્રી સૂરપ્રભાબિનસ્વામી	બોહો	વિજયરાય	વિજયાવતી
૧૦	શ્રી વિશાલબિનસ્વામી	સૂર્ય	વપ્રરાજ	ભદ્રામાતા
૧૧	શ્રી વજ્ર ધરસ્વામી	શંખ	પદ્મારથ	સરસ્વતી
૧૨	શ્રી ચન્દ્રબિનસ્વામી	વૃષભ	વાલમિકિ	પદ્માવતી
૧૩	શ્રી ચન્દ્રબાહુબિનસ્વામી	કમળ	દેવાનંદરાય	દેવાનંદામાતા
૧૪	શ્રી ભુજ ગસ્વામી	કમળ	મહાબલરાય	મહિમામાતા
૧૫	શ્રી ઇશ્વરબિનસ્વામી	ચન્દ્ર	નૃપરાય	જસોદામાતા
૧૬	શ્રી નમિબિનસ્વામી	સૂર્ય	ગજસેન	સેનામાતા
૧૭	શ્રી વીરસેનસ્વામી	વૃષભ	ભાતુસેન	ગજગતિ
૧૮	શ્રી મહાભદ્રબિનસ્વામી	ગજ	દેવરાય	ઉમામાતા
૧૯	શ્રી ચન્દ્રચંદ્રબિનસ્વામી	શશિ	સંવરમૂપ	ગંગામાતા
૨૦	શ્રી અશ્વત્થવીર્યસ્વામી	સ્વસ્તિક	રાજપાલ	કનિનિકા

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૪૯

[૧૧૮] આનંદાદિ યોગ કોષ્ટક

નામ	રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શનિ	કેળ
પ્રવાસ	વિશાખા	પૂ.મા.	ધનિ.	રેવતી રોહિણી	પુષ્ય ઉ.કા.	પ્રાણનાશ	
મરણ	અનુ.	ઉ.પા.	શનિ	અશ્વિ. મૃગ	અ.કે. હરત	મૃત્યુ	
વ્યાધિ	જ્યે.	અભિ.	પૂ.ભા	ભરણી આર્દ્રા મધા	ચિત્રા કલેશ		
સિદ્ધિ	મૂલ	શ્રવણ	ઉ.ભા.	કૃ. પુનર્વસુ પૂ.કા.	સ્વાતિ કાર્યસિદ્ધિ		
શુભ	પૂ.પા.	ધનિ.	રેવતી રો.	પુષ્ય ઉ.કા.	વિ. કલ્યાણ		
અમૃત	ઉ.પા.	શનિ	અશ્વિ. મૃગ.	અ.કે. હરત	અનુ. રાજ્યયોગ		
મૂશલ	અભિજિત પૂ.ભા.	ભરણી આર્દ્રા મધા	ચિત્રા જ્યે.	ધનનાશ			
ગદ	શ્રવણ	ઉ.પા.	કૃતિ.	પુનર્વ. પૂ.કા.	સ્વા. મૂળ	ક્ષય.	
માતંગ	ધનિષ્ઠા	રેવતી રો.	પુષ્ય ઉ.કા.	વિ. પૂ.પા.	કુલવૃદ્ધિ		
રાક્ષસ	શત.	અશ્વિ. મૃગ.	અ.કે. હરત	અનુ. ઉ.પા.	મહાકલેશ		
ચર	પૂ.કા.	ભરણી આર્દ્રા મધા	ચિત્રા જ્યે.	અભિ. કાર્યસિદ્ધિ			
રિધર	ઉ.ભા.	કૃતિ.	પુન.	પૂ.કા. સ્વાતિ મૂળ	શ્રવણ	શુકારંભ	
વધમાન	રેવતી રોહિ.	પુષ્ય ઉ.કા.	વિ. પૂર્વાષાઢા ધનિષ્ઠા	લગ્ન			

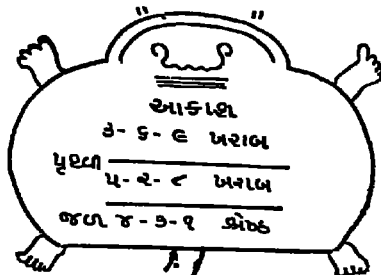
[૧૧૯] રેવતી નક્ષત્રનું ફળ

આક્રમ, ચૌકશ, છઠ્ઠના દિવસે જે જન્મે, તે કુલધાતી બને, માતા-પિતા-ભાઈ વગેરે ગૂમાવે. નામ દેનારો ભેષી પણ મરે. ૬ મહિનામાં બધું ઉજ્જડ કરનારો બને.

તિથિ નક્ષત્ર

૧	રોહિ.	પુનર્વ.	મધ્યાહન	વિશા.	મૂળ	શ્રવણ	પૂ.ભા.	અશ્વિની
૨	મૃગ.	પુષ્ય	પૂ.ફા.	ચિત્રા	અનુ.	પૂ.ષા.	ધનિ.	ઉ.ભા.
૩	કૃત્તિકા	અશ્લેષ.	અશ્લેષ.	ઉ.ફા.	સ્વાતિ	જ્યેષ્ઠ.	ઉ.ષા.	શત.
૪	રોહિ.	પુન.	મધ્યાહન	વિશા.	મૂળ	શ્રવણ	પૂ.ભા.	અશ્વિની
૫	મૃગ.	પુષ્ય	પૂ.ફા.	ચિત્રા	અનુ.	પૂ.ષા.	ધનિ.	ઉ.ભા.
૬	કૃત્તિકા	અશ્લેષ.	અશ્લેષ.	ઉ.ફા.	સ્વાતિ	જ્યેષ્ઠ.	ઉ.ષા.	શત.
૭	રોહિણી	પુન.	મધ્યાહન	વિ.	મૂળ	શ્રવણ	પૂ.ભા.	અશ્વિની
૮	મૃગ.	પુષ્ય	પૂ.ફા.	ચિત્રા	અનુ.	પૂ.ષા.	ધનિ.	ઉ.ભા.
૯	કૃત્તિકા	અશ્લેષ.	અશ્લેષ.	ઉ.ફા.	સ્વાતિ	જ્યેષ્ઠ.	ઉ.ષા.	શત.
૧૦	રો.	પુન.	મધ્યાહન	વિ.	મૂળ	શ્રવણ	પૂ.ભા.	અશ્વિની
૧૧	મૃગ.	પુષ્ય	પૂ.ફા.	ચિત્રા	અનુ.	પૂ.ષા.	ધનિ.	ઉ.ભા.
૧૨	કૃ.	અશ્લેષ.	અશ્લેષ.	ઉ.ફા.	સ્વાતિ	જ્યેષ્ઠ.	ઉ.ષા.	શત.
૧૩	રો.	પુન.	મધ્યાહન	વિ.	મૂળ	શ્રવણ	પૂ.ભા.	અશ્વિની
૧૪	મૃગ.	પુષ્ય	પૂ.ફા.	ચિત્રા	અનુ.	પૂ.ષા.	ધનિ.	ઉ.ભા.
૧૫	કૃ.	અશ્લેષ.	અશ્લેષ.	ઉ.ફા.	સ્વાતિ	જ્યેષ્ઠ.	ઉ.ષા.	શત.

‘શિષ્ય-રત્નાકર’ અન્થના ૬૨૧ મા પાના પર લખ્યું છે કે—
 કૂર્મ શિલા સ્થાપન કૂર્મ તિથિસ્તુ
 પંચગુણિતા કૃતા કા ઘક્ષ સંયુક્તા તથા
 દ્વાદશ મિશ્રા ભવન ભાગે ન જલે વેદા—
 મુનિચદ્ર સ્થલે પંચ દ્વયં વસુ તિ ષટ્ક—
 નવ આકાશે ત્રિવિધ કૂર્મ લક્ષણ જલે
 લાભે સ્થા પ્રોક્તા સ્થલે હાને સ્તથૈન ચ
 આકાશે મરણ પ્રોક્તમિદં કૂર્મસ્ય ।

[૧૨૧] શ્રી નક્ષત્ર-વચ-તારા-અંશ-મુખ-વર્ણ-અરણ્ય-રાશિ
-સ્વામી-નાડી-ચોનિ-ગણ-આદિ

નક્ષત્ર	વચ	તારા	અંશ	મુખ	વર્ણ	અરણ્ય	રાશિ	સ્વામી	નાડી	ચોનિ	ગણ
અધિની	૧	૧	૧	તિચ્છુ	વિપ્ર	૪	મેષ	મં.	આ	અથ	દેવ
મરણી	૨	૨	૨	અધો	ક્ષત્રિય	૪	"	"	મ	ગજ	મનુ.
કૃતિકા	૩	૩	૩	અધો	"	૩		મ.	અંત	મેષ	રાક્ષસ
રોહિણી	૪	૪	૧	ઉર્ધ્વ	વૈશ્ય	૪	વૃ.	શુ	"	સર્પ	મનુ
મૃગશીરા	૫	૫	૨	તિચ્છુ	"	૨			મધ્ય	"	દેવ
આર્દ્રા	૬	૬	૩	ઉર્ધ્વ	શુદ્ર	૨	મિથુ	બુ	આદિ	શ્વાન	મનુ
પુનર્વસુ	૭	૭	૧	તિચ્છુ	"	૧			"	મજર	દેવ
પુષ્ય	૮	૮	૨	ઉર્ધ્વ	"	૪	કર્ક	ચ.	મધ્ય	મેષ	દેવ
અશ્લે.	૧	૯	૩	અધો	વિપ્ર	૪			અંત	મજર	રાક્ષસ
મઘા	૨	૧	૧	"	ક્ષત્રિય	૪			"	શૃષક	"
પૂ. ફા.	૩	૨	૨	"	"	૪	સિંહ	ચય	મ.	"	મનુ
ઉ. ફા	૪	૩	૩	ઉર્ધ્વ	"	૧			આદિ	ગાય	"
હસ્તા	૫	૪	૧	તિચ્છુ	વૈશ્ય	૩					
ચિત્રા	૬	૫	૨	"	"	૨			મધ્ય	વાધ	રાક્ષસ
સ્વાતિ	૭	૬	૩	"	શુદ્ર	૨					
વિશાખા	૮	૭	૧	અધો	"	૩			અ.	વાધ	રાક્ષસ
અનુરાધા	૧	૮	૨	તિચ્છુ	વિપ્ર	૧					
જ્યેષ્ઠા	૨	૯	૩	"	"	૪			આ.	મૃગ	રાક્ષસ
મૂળ	૩	૧	૧	અધો	ક્ષત્રિય	૪			"	"	"
પૂ. પા.	૪	૨	૨	"	"	૪	ધન	શુર	મ.	કપિ	મનુ
ઉ. પા.	૫	૩	૩	ઉર્ધ્વ	વૈશ્ય	૧			અ	રોવિશ	મનુષ્ય
શ્રવણ	૬	૪	૧	"	"	૩					
ધનિષ્ઠા	૭	૫	૨	"	શુદ્ર	૨			મ	સિંહ	રાક્ષસ
શતભિષા	૮	૬	૩	"	"	૨					
પૂ. પા.	૧	૭	૧	અધો	"	૪	કુંભ	શ.	આ.	અથ	રાક્ષસ
ઉ. પા.	૨	૮	૨	ઉર્ધ્વ	વિપ્ર	૪	મીન	શુર	મ.	ગાય	મનુ.
રેવતી	૩	૯	૩	તિચ્છુ	"	૪			અ.	ગજ	દેવ
અનિભિત	૦	૦	૦	૦	૦				અં.	નો.	મનુ.

[૧૨૩] આનંદાદિ કોષ્ટક ચક્ર

ચોગ	રવિ	સોમ	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શનિ	કળ	ધડોત્યાગ
આનંદ	અશ્વિની	મૃગ	અશ્લે.	હરત	અનુરા.	ઉ. પા.	શત	સિદ્ધિ ૦
કાલદંડ	ભરણી	આદ્રા	મ.	ચિત્રા	જ્યેષ્ઠા	અતિ.	પૂ.ભા.	મૃત્યુ ૬૦
ધૂમ્ર	કૃતિકા	પુન.	પૂ.કા	સ્વાતિ	મૂળ	શ્રવણ	ઉ.ભા.	અશુભ ૧
ધાતા	રોહિ	પુષ્ય	ઉ.કા.	વિ.	પૂ.પા	ગ.	રે.	સૌભાગ્ય ૦
સૌમ્ય	મૃગ.	અશ્લે	હરત	અનુ.	ઉ.પા.	શત.	અશ્વિ.	મહા સૌ. ૦
ધ્વાક્ષ	આદ્રા	મ.	ચિત્રા	જ્યે.	અભિજિત	પૂ.ભા.	ભ.	ધનક્ષય ૫
કેતુ	પુન.	પૂ.કા.	સ્વા.	મૂળ	શ્રવણ	ઉ.ભા.	કૃ.	સુખ
શ્રીવાસ	પુષ્ય	ઉ.કા.	વિ.	પૂ.પા.	ધ.	રેવતી	રો.	સુખ
વજ્ર	અશ્લે	હરત	અનુ	ઉ.પા.	શત.	અભિ.	મૃ	ક્ષય ૫
મુદ્ગર	મધા	ચિત્રા	જ્યે.	અતિજિત	પૂ.ભા.	ભરણી	આદ્રા	ધરનાશ ૦
છત્રે	પૂ.કા.	સ્વા.	મૂળ.	ગ.	ઉ.ભા.	કૃ.	પુન	રાજમાન ૦
મિત્ર	ઉ.કા.	વિ.	પૂ.પા.	ધ	રે.	રો.	પુષ્ય	વૃદ્ધિ ૦
માનસ	હરત	અનુ.	ઉ.પા.	શ.	અશ્વિ.	મૃગ	અશ્લે.	સૌભાગ્ય ૦
પદ્મ	ચિત્રા	જ્યે.	અભિ.	પૂ.ભા.	ભ.	આદ્રા	મ.	ધનલાભ ૦
હુબ	સ્વાતિ	મૂળ	શ્રવણ	ઉ.ભા.	કૃ.	પુનર્વસુ	પૂ.કા.	ધનનાશ ૪
ઉત્પાત	વિશાખા	પૂ.પા.	ધ.	રેવતી	રો.	પુષ્ય	ઉ.કા.	પ્રાણનાશ ૬૦
મૃત્યુ	અનુ	ઉ.પા.	શ.	અશ્વિ	મૃ.	અશ્લે	હરત	મૃત્યુ ૬૦
કાશ્ય	જ્યેષ્ઠા	અભિ.	પૂ.ભા.	ભ.	આદ્રા	મધા	ચિ.	કલેશ ૨
સિદ્ધિ	મૂળ	ગ.	ઉ.ભા.	કૃ.	પુન.	પૂ.કા.	સ્વા.	કાવંસિદ્ધિ ૦
શુભ	પૂ.પા	ધ.	રેવતી	રો.	પુષ્ય	ઉ.કા.	વિ.	કલ્યાણ ૦
અમૃત	ઉ.પા.	શત.	અશ્વિ.	મૃગ	અશ્લે.	હરત	અનુ	રાજયોગ ૦
મૂસલ	અભિ.	પૂ.ભા.	ભ.	આદ્રા	મ	ચિત્રા	જ્યે.	ધનનશ ૨
ગઃ	શ્રવણ	ઉ.ભા.	કૃ.	પુન.	પૂ.કા	સ્વા	મૂ.	ક્ષય ૭
માતંગ	ધનિ.	રેવતી	રો.	પુષ્ય	ઉ.કા.	વિ.	પૂ.પા	કળવૃદ્ધિ ૦
રક્ષ	શત.	અ.	મૃ.	અશ્લે.	હરત	અનુ.	ઉ.પા.	મહાકલેશ ૬૦
ચર	પૂ.ભા.	ભરણી	આદ્રા	મધા	ચિત્રા	જ્યે.	અભિ.	કાવંસિદ્ધિ ૦
મુરિચર	ઉ.ભા.	કૃતિકા	પુન.	પૂ.કા.	સ્વા.	મૂળ	ગ.	ગૃહારંભ ૦
પ્રવર્ધમાન	રેવતી	રો.	પુષ્ય	ઉ.કા.	વિ.	પૂ.પા.	ધ.	લગ્ન ૦

[૧૨૪] નક્ષત્ર વિચાર

સંખ્યા	નક્ષત્ર	વય	તારા	અંશ	મુખ	વર્ણ	કાર્ય
૧	અશ્વિની	૧	૧	૧	તિર્થંક	વિપ્ર	પશુવશ
૨	ભરણી	૨	૨	૨	અધો	ક્ષત્રિય	ખાત
૩	કૃતિકા	૩	૩	૩	"	"	"
૪	રોહિણી	૪	૪	૧	ઉર્ધ્વ	વૈશ્ય	રાજ્યાદિ
૫	મૃગશિરા	૫	૫	૨	તિર્થંક	"	પશુવશ
૬	આર્દ્રા	૬	૬	૩	ઉર્ધ્વ	શુદ્ર	રાજ્યાદિ
૭	પુનર્વસુ	૭	૭	૧	તિર્થંક	"	પશુવશ
૮	પુષ્ય	૮	૮	૨	ઉર્ધ્વ	"	રાજ્યાદિ
૯	આશ્લેષા	૧	૯	૩	અધો	વિપ્ર	ખાત
૧૦	મઘા	૨	૧	૧	"	ક્ષત્રિય	"
૧૧	પૂર્વાશ્વિ	૩	૨	૨	"	ક્ષત્રિય	"
૧૨	ઉર્ધ્વાશ્વિ	૪	૩	૩	ઉર્ધ્વ	"	રાજ્યાદિ
૧૩	હસ્તા	૫	૪	૧	તિર્થંક	વૈશ્ય	પશુવશ
૧૪	ચિત્રા	૬	૫	૨	"	"	"
૧૫	સ્વાતિ	૭	૬	૩	"	શુદ્ર	"
૧૬	વિશાખા	૮	૭	૧	અધો	"	ખાત
૧૭	અનુરાધા	૧	૮	૨	તિર્થંક	વિપ્ર	પશુવશ
૧૮	જ્યેષ્ઠા	૨	૯	૩	"	"	"
૧૯	મૂળ	૩	૧	૧	અધો	ક્ષત્રિય	ખાત
૨૦	પૂર્વાષાઢા	૪	૨	૨	"	"	"
૨૧	ઉત્તરાષાઢા	૫	૩	૩	ઉર્ધ્વ	વૈશ્ય	રાજ્યાદિ
૨૨	અશ્લિષિત	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૨૩	શ્રવણ	૬	૪	૧	ઉર્ધ્વ	વૈશ્ય	રાજ્યાદિ
૨૪	ધનિ.	૭	૫	૨	"	શુદ્ર	"
૨૫	શત.	૮	૬	૩	"	"	"
૨૬	પૂ.ભા.	૧	૭	૧	અધો	"	ખાત
૨૭	ઉ.ભા.	૨	૮	૨	ઉર્ધ્વ	વિપ્ર	રાજ્યાદિ
૨૮	રેવતી	૩	૯	૩	તિર્થંક	"	પશુવશ

[૧૨૫] ભગવાનનું કોષ્ટક
[ગણ, રાશિ વર્ગ યેનિ વગેરે]

સં	ભગનું નામ	તારા	ગણ	વર્ગ	નાડી	રાશિ	યેનિ	લંછન
૧	ઋષભદેવ	૩	મનુષ્ય	અ	અંત્ય	ધન	નકુલ	વૃષભ
૨	અજિતનાથ	૪	મનુષ્ય	અ	અંત્ય	વૃષભ	સર્પ	હાથી
૩	સંભવનાથ	૫	દેવ	શ	મધ્ય	મિથુન	સર્પ	ઘોડો
૪	અભિનંદન	૭	દેવ	અ	આદિ	મિથુન	ખિલાડો	વાનર
૫	સુમતિનાથ	૧	રાક્ષસ	સ	અંત્ય	સિંહ	ઉકર	કોંચ
૬	પદ્મપ્રભુ	૫	રાક્ષસ	પ	મધ્ય	કન્યા	વાઘ	કમળ
૭	સુપાર્શ્વનાથ	૭	રાક્ષસ	સ	અંત્ય	તુલા	વાઘ	સ્વસ્તિક
૮	ચંદ્રપ્રભુ	૮	દેવ	ક	મધ્ય	વૃશ્ચિક	હરણ	ચંદ્ર
૯	સુવિધિનાથ	૧	રાક્ષસ	સ	આદિ	ધન	કુતરો	મગર
૧૦	શિવલિનાથ	૨	મનુષ્ય	શ	મધ્ય	ધન	વાનર	વત્સ
૧૧	શ્રેયાંશનાથ	૪	દેવ	શ	અંત્ય	મકર	વાનર	ગેડો
૧૨	વાસુપૂજ્ય	૬	રાક્ષસ	ચ	આદિ	કુંભ	ઘોડો	પાડો
૧૩	વિમલનાભ	૭	મનુષ્ય	ચ	મધ્ય	મીન	ગાય	વરાહ
૧૪	અનંતાનાથ	૯	દેવ	અ	અંત્ય	મીન	હાથી	સિંચાણો
૧૫	ધર્મનાથ	૭	દેવ	ત	મધ્ય	કર્ક	ખરો	વજ્ર
૧૬	શાંતિનાથ	૧	દેવ	સ	આદિ	મેષ	ઘોડો	હરણ
૧૭	કૃત્યુનાથ	૩	રાક્ષસ	ત	અંત્ય	વૃષભ	ખરો	ખરો
૧૮	અરનાથ	૬	દેવ	અ	અંત્ય	મીન	હાથી	નદાવર્ત
૧૯	મહલીનાથ	૧	દેવ	પ	આદિ	મેષ	ઘોડો	કલશ
૨૦	સુનિસુવત	૪	દેવ	પ	અંત્ય	મકર	વાનર	કાચખો
૨૧	નમિનાથ	૧	દેવ	ત	આદિ	મેષ	ઘોડો	કમલ
૨૨	નેમિનાથ	૫	રાક્ષસ	ત	મધ્ય	કન્યા	વાઘ	શંખ
૨૩	પાર્શ્વનાથ	૭	રાક્ષસ	પ	અંત્ય	તુલા	વાઘ	સાપ
૨૪	મહાવીર	૩	મનુષ્ય	પ	આદિ	કન્યા	ગાય	સિંહ
	સ્વામી							

[૧૨૬] પ્રત્ન ભાગી સૂચક શકુન વિચાર

પ્રત્નકર્તા જે સમયે પ્રશ્ન કરે, ત્યારે પહેલા લગ્ન શુદ્ધ કરીને લગ્ન કાઢવું.

તે સમયે મેષ લગ્ન હોય તો તેમને કહેવું કે, તમને પ્રથમ ક્ષત્રિય મળશે. બકરીની જાતિનું પશુ સામે મળે. એક સ્થાન પર વિશ્રામ લેવાનું થાય.

વૃષભ લગ્ન પહેલા બળદ યા ગાય સામે મળે, જે સ્થાન પર વિશ્રામ લેવાનું બને.

મિથુન લગ્ન પહેલાં બાળક મળે, પછી અઢકાર ધારણ કરેલ સ્ત્રી અને પુરુષ મળે, ત્રણ સ્થાન પર વિશ્રામ લેવાનું થાય.

કર્ક લગ્ન-પહેલાં સ્ત્રી મળે, પછી પુરુષ એક સ્થાને વિશ્રામ થાય.

સિંહ લગ્ન પહેલા કૂકડો મળે, પછી પુરુષ તેમ જ બિલાડી જે સ્થળ પર વિશ્રામ.

કન્યા લગ્ન-પ્રથમ સ્ત્રી મળે, પછી કન્યા, જે સ્થળ પર વિશ્રામ

હુલા લગ્ન સ્વેત વસ્ત્રો ધારણ કરેલ સ્ત્રી અથવા પુરુષ સામે મળે, એક સ્થાન પર વિશ્રામ.

વૃશ્ચિક લગ્ન-પહેલાં ગાય, પછી પુરુષ મળે, વિશ્રામ જે સ્થાન પર.

ધન લગ્ન-સુદર પુરુષ સામે મળે, ત્રણ સ્થળ પર વિશ્રામ.

મકર લગ્ન-પહેલા સ્ત્રી, પછી બાળક અને તે પછી વિધવા સ્ત્રી મળે, એક વિસામે થાય.

કુમ્ભ લગ્ન-પાણી લઈને આવતી સ્ત્રી યા પુરુષ સામે મળે.

મીન લગ્ન-જે પુરુષ સામે મળે વિશ્રામ ત્રણ સ્થાને.

[૧૨૭] શનિ-પાઠ વિચાર

ત્રિષટ્ એકાદશે સૂર્ય ત્રિપાદ શનિશ્ચરઃ ।

ચતુરષ્ઠે ત્યયે સૂર્ય લોહ પાદશ્ચ હાનિકૃત્ ॥

જન્મ દ્વિ-પચ-સપ્ત તામ્રપાદ પ્રકીર્તિતઃ ।

નવમે દશમે હેમ પાદો હાનિ ઘનસ્ય ચ ॥

અર્થ :- ૩-૬-૧૧ મી રાશિમાં સૂર્ય હોય તો ત્રીજા પાથે (રૂપાના) પનોતી સમજવી. ૪-૮-૧૨ મી રાશિમાં હોય, તો લોહના પાથે પનોતી. ૧-૫-૨-૯ રાશિમાં સૂર્ય હોય, તો તાંબાના પાથે પનોતી અને ૯-૧૦ મી રાશિમાં સૂર્ય હોય, તો સોનાના પાથે પનોતી હોય છે.

[૧૨૮] પનોતીનું સ્વરૂપ

માતા	સ્ત્રી	બહેન	સખી
૧૪	૫	૪	૪
સન્મુખ	પીઠ	હાથ	ચરણ

[૧૨૯] પાયાનાં ફળ

આંદાનો પાથો સારો છે, તેમાં દ્રવ્ય મળે, વેપારમાં લાભ થાય ઠેર-ઠેર આહર મળે, પદવી મળે, રાજ્યમાં પણ સન્માન મળે

લોહાનો પાથો ખરાબ છે. તેમાં વધ, બધન, કલેશ, પરાભવ રખડપટ્ટી, સ્વજન-વિયોગ આદિ હુ ખ મળે.

તાંબાનો પાથો સારો છે તેમાં વેપાર વધે, ધન વધે, માન-સન્માન વધે. સત્કાર રહે.

સોનાનો પાથો સારો નથી, તેમાં એનેક પ્રકારની પ્રતિકૂળતાનો સામનો કરવો પડે. રાજ્ય ભય, માન હાનિ, રોગ વગેરે આવે.

૮-શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રલાકર :

: ૫૭

પાયાની ગણતરી પોતાના જન્મ-નક્ષત્રથી કરવી જે નક્ષત્ર પર શનિ બદલતો હોય ત્યાં સુધી ગણતરી કરવી.

જે સખ્યા આવે તેને નવ વડે ભાગવી, શેષ રહે તેને શનિનું વાહન સમજવું.

પહેલું ગર્હભનું વાહન હોય, તો ધનનાશ કરે.

ખીજું અશ્વિનું વાહન, હોય તો સુખ આપે.

ત્રીજું હાથીનું વાહન હોય, તો વિપુલ રાજ્યઋદ્ધિ મળે.

ચોથું પાઠાનું વાહન હોય, તો શત્રુઓને પરાસ્ત કરવામાં સફળતા મળે.

પાંચમું શિયાળનું વાહન હોય, તો બુદ્ધિ બગડે

છઠ્ઠું સિંહનું વાહન હોય તો શત્રુઓનો નાશ કરે.

સાતમું કાગડાનું વાહન હોય, તો સન્માન મળે.

આઠમું મોરનું વાહન હોય તો સન્માન મળે, રાજ્યાદર મળે.

નવમું હંસનું વાહન હોય, તો રાજ્ય-સત્કાર તથા દ્રવ્ય મળે.

આ રીતે શનિનું વાહન દેખાય છે.

[૧૩૦] જન્મસ્થ ચન્દ્ર, યાત્રામાં વળ્યો છે.

जन्म स्थे च शशांके च, पंचकर्माणि वर्जयेत् ।

यात्रा, युद्धं, विवाह च, क्षौरं च गृहवेशनम् ॥

અર્થ : યાત્રા, યુદ્ધ વિવાહ, ક્ષૌર તથા ગૃહવેશન એ પાંચ કાર્યોમાં જન્મનો ચન્દ્રમા વળ્યો છે.

જન્મસ્થ ચન્દ્રમાં ન કરવાના કામ

ચોથો, છઠ્ઠો, આઠમો, બારમો, ચન્દ્રમા સારો નહિ. તેમાં ઉપરોક્ત પાંચ કાર્યો વળ્યો છે.

रवियोगे च राजयोगे च कुमारयोगे च,

अशुद्धादि अहे बीज सुह कज्जं ।

कीरयो त सव्व बहु फलं होई ॥

અર્થ :- અશુભ દિવસે જો રાજયોગ, કુમારયોગ ચા રવિ-
યોગ હોય તો તે દિવસે કરવામાં આવતા શુભ કાર્યનું બહુ મોટું
ફળ મળે છે.

વિરુદ્ધ દિન યહૃદૈકો ભવંતિ,

સૂર્ય યોગસ્તુ હિમવત્ દિનકર:-

કિરણે સર્વં દોષા વિલયં યાન્તિ ॥

લગ્નથી, નક્ષત્રથી, યોગથી, કિરણથી, ચન્દ્રથી અથવા તારાથી
અને વાસ્તી એક લાખ દોષ હોય, તેથી પણ રવિયોગ બળવાન છે.
સર્વ દોષોનો નાશ કરનારો છે

અહ	સૂર્ય	ચન્દ્ર	મંગળ	બુધ	શુક્ર	શુક્ર	શ રા.
કુંડળીના	૩	૨	૩	૧ ૨	૧ ૨	૧ ૨	૩ ૩
ભાવના	૬	૩	૬	૩ ૪	૩ ૪	૩ ૪	૬ ૬
સ્થાન	૧૧	૧૧	૧૧	૫ ૬	૫ ૬	૫ ૬	૧૧ ૧૧
	૦	૦	૦	૧૦ ૧૧	૧૦ ૧૧	૧૦ ૧૧	૦ ૦
વિશ્વા ૬.	૩૥	૫૥	૧૥	૨ ૦	૩ ૦	૨ ૦	૧૥ ૧૥
							વિશ્વા

વિશ્વા

ચાતુર્માસાદિ કાર્યં વલ્લયં છે.

વાપી રામ તઢાગકૂપ, મવનારમ પ્રતિષ્ઠા ।

વ્રતારમોત સર્ગ, વધુ પ્રવેશન મહાદાનાની ॥

સોમાષ્ટર્ક ગૌદાન ડ ગ્રયણપ્રપા પ્રથમેકા પાકર્મ ।

વેદવ્રત મનિલો દ્વાહ્ય, યાતિપન્ન શિશુ સસ્કારી: ॥

[૧૩૧] સુર સ્થાપન પદાવતી ચન્દ્ર

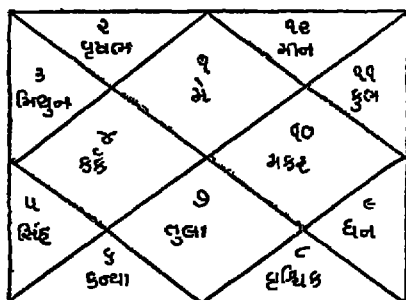
	૮	૧	૬	
૩	૫	૭		
૪	૯	૨		

કલત

શ્રી ચતીન્દ્ર મૂર્ત્ત પ્રસાદ :

: ૫૬

[૧૩૨] દોષાવલી દેખવાનું ચક્ર

પ્રથમ મેષ લગ્ન છે.

દોષાવલી દેખતી વખતે જે લગ્ન આવે તે લગ્નમાં માંડવું. પ્રથમ તે લગ્ન પછી ૧૧ કુંડળીઓ કરવી. અને તેની આગળ ધાન્યની ૩ ઢગલીઓ કરવી, અને પાછળથી ઉતારે મુકાવી અને તેનાથી થોડે દૂર ખેંચી....

“કૃત્તિ નમો રક્ત ભૈરવ ચોસઠ

ચોગિની, જળ દેવી, સ્થળ દેવી, દેવી સતી,

મૃદુ છાયા, આકાશદેવી, પાતાળદેવી,

હસ દોષ વીતર પિશાચ-રાક્ષસ, ભેટીંગ,

મોગા જે કોઈ દોષ હોય તો મુઠ્ઠી મધ્યે

અવતર - અવતર સ્વાહા. ના અવતરે,

તો નરસિંહની આણુ.” એ મંત્ર લખવો.

આજ્ઞા પછી સાત સોપારી મંત્રીને સ્ત્રીના ડાબા પડખેથી અને યુરુપના જમણા પડખેથી સોપારીઓ લેવી, કુંડલી માડી, તેના ઉપર ત્રણ વાર ફેરવીને આ સોપારીઓ મૂકવી. જે લગ્ન આવે તેનું ક્ષણ કહેવું જોઈએ તેને સાચું જાણવું.

[૧૩૩] મેષ લગ્ન ફળ

હવે સાંભળો મેષ લગ્નનું વર્ણન.

મેષ લગ્નવાળી વ્યક્તિના શરીરમાં વાતપિત્તના દોષ હોય.

શાકિની દોષ દૃષ્ટિ લાગી છે. તેના લક્ષણ કહે છે.

પેટપીડા રહે, શરીરે કળતર થાય, ભૂખ ઓછી લાગે, વાયુનો આક્રોશ રહે, ગળે શોષ પડે, મનમાં ઉદ્વેગ રહે, શરીર સૂકાતું જાય, ઉધ ખહું આવે, સંતાનોને કષ્ટ પડે.

તેનો ઉપાય : દિવાળીનાં દિવસે રતાંજળીની લેખણ તૈયાર કરીને તેના વડે શાકિની ફંદ ફૂડાલય ચંત્ર લખવો જોઈએ. તે ચંત્રને ધૂપ આપીને તાવીજમાં મૂકવો જોઈએ તે તાવીજને માળાની જેમ ગળામાં રાખવાથી સુખ-શાન્તિ થાય છે.

[૧૩૪] વૃષભ, મિથુન કર્ક લગ્ન ફળ

વૃષભ લગ્ન

વૃષભ લગ્નવાળા હે લાઈઓ સાંભળો ! તમને પૂર્વજ-પિતૃ દુઃખ આવે છે. તમારા ઉપર તેમની અશુદ્ધ દૃષ્ટિ છે. તેની ભવરાણી તેનો કુડાળો કાઢેલ હોય, તેમાં તેનો પગ પડ્યો હોય. ચોદસના દિવસે સંધ્યા સમયે આમ થયું હતું. તેથી તે દિવસથી ઘરમાં ઉપદ્રવ થાય છે.

તે ઉપદ્રવના લક્ષણ

પેટ-પીડા રહે, શરીર ઠાઝતું લાગે, રૂઠન રહે કુક્ષિ રોગ થાય, સંતાન ન થાય, ઉંઘ ન આવે, સતત સુજવણ રહ્યા કરે, ઘર કામમાં જીવ લાગે નહિ, વેપાર-ધંધો સૂઝે નહિ, વાતે-વાતે ક્રોધ થયે. ઘણાં સ્વપ્નાં આવે, ઝગડાળુ સ્વભાવ રહે. યોગ્યું ગમે નહિ. બાળકની જેમ રીસાઈ જાય.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર :

તેનો ઉપાય

હોમ અષ્ટગધથી પંચાંગુલીનો યંત્ર લખીને તાવીજમાં મૂકવો, મધરાતે લાલ વસ્ત્રો પહેરીને હોમ કરવો. આમ કરવાથી સુખ-શાન્તિ થાય

મિથુન લગ્ન ફળ

મિથુન લગ્નવાળા ભાઈઓ સાંભળો!

તમને પિતર મધ્યે શાકિની દોષ નડે છે. તેણું લક્ષણ એ છે કે ગામમાં તમારે નીચ વર્ણ સાથે ઝઘડા થાય છે.

આ મેલો દોષ છે તેનાં અનેક લક્ષણો છે. જેમ કે શરીર રોગગ્રસ્ત રહે, શારીરિક શક્તિ ક્ષીણ થતી જાય, કામ સૂઝે નહિ, લૂખી ઉધરસ પજવે, મુંઝારો થાય, જીર્ણ તાવ રહ્યા કરે-કદ્દ વિકાર થાય. નેત્ર-પીડા થાય, અગૂઠા આંગળીઓ વગેરે દુઃખે ખારા અને ખાટા પદાર્થો સારા લાગે. ઉઘમાં ઝગકી જવાય, રાત્રે અનેક જાતના તુચ્છ વિચારો સતાવે, વાતે-વાતે ક્રોધ ચઢે, ભૂખ ઓછી લાગે. પૂરતી આવક થાય નહિ.

હવે તેનો ઉપાય :

સફેદ આકાશના મૂળની કલમને દિવાળીના દિવસે બનાવીને તેને અષ્ટ-ગધથી વાસિત કરવી. તેનો યત્ર બનાવવો અને ક્ષેત્રપાલની મૂર્તિ કુલમાં લખી, મધરાતે સ્વેત વસ્ત્રો પહેરી શાકિની મંત્ર લખી જાપ-હોમ કરવો જોઈએ. હોમ કરીને યત્ર કંઠે બાંધવાથી શુભ થાય છે.

કર્ક લગ્ન ફળ

કર્ક લગ્નવાળા ભાઈઓ સાંભળો! શાકિની દોષ-કોઈ પૂર્વજની માનતા કરેલી છે, તે પૂરી કરી નથી. ખીજું તમારા ઘરમાં દેવતાના સ્થાન ઉપર તે ઘર બાંધ્યું છે તે ચાલી શકે નહિં.

: વિભાગ પહેલો

તેથી આક્રમ-ચૌકસના દિવસે અંગ ભારે રહે, પેટ, હાથ, શરીરમાં પીડા થાય. પડયા રહેવાનું મન થાય. પુત્ર પરિવારનું અશુભ થાય. ઉબકા આવે, સંતાન થાય તે છુવે નહિં અનેક ઉપાધિઓ આવે. ઘડીક ઢીક તો ઘડીક અઠીક રહે.

તેનો ઉપાય : લાલ અંકનગી કલમ ખનાવવી, તેના વડે ચોસક ચોગિનીઓનો ચત્ર, ત્રિસિંહનો ચત્ર-દિવાળીના દિવસે અષ્ટ ગંધથી લખવો. મધરાતે નીલવર્ણનું વસ્ત્ર પહેરીને હોમ કરવો. પૂર્વજની પૂજા કરવી ચત્ર કઠમાં ધારણ કરવો. તેમ કરવાથી પુત્ર પ્રાપ્તિ થાય છે તેમ જ સુખ શાન્તિ થાય છે.

[૧૩૬] સિંહ કેન્યા તુલા લગ્ન ફળ

સિંહ લગ્ન ફળ

સિંહ લગ્નવાળા સાંભળો. મેલા દોષ જલાશ્રયથી તથા (પત્ની કરેલી માનતા પૂરી ન કરવાથી દોષ લાગેલો છે.

એટલે તમારું શરીર કળે છે. મુજબણ થાય છે, ભૂખ લાગતી નથી. વ્યર્થ વિચારો આવે છે કામ સૂઝતું નથી. ઉચાટ રહે છે. મનમાં ચિંતા રહે છે. કોઈ યોગ્યતાએ તો તેના તરફ અણગમો થાય છે.

તેનો ઉપાય :- મરકટના લીડા નીચે રહેલા લાકડાના ટુકડાની કલમ કરવી. તે કલમને અષ્ટગંધથી વાસિત કરવી પછી તેના વડે પંચાંગુલિ મત્રઽવદ્ધૂખિ લખવો. પછી નિર્વસ્ત્ર ખનીને ચત્ર ખનાવવું, પછી હોમ કરવો ને માદળીઆમાં ચત્ર નાખીને તે માદળિયું કંઠે પહેરવું, તો તેનાથી સુખ-શાન્તિ થાય.

કેન્યા લગ્ન ફળ

કેન્યા લગ્નવાળા સાંભળો. તમે ક્ષેત્રપાલની જગ્યામાં તમોએ વાસ કર્યો છે. અને ક્ષેત્રપાલની માનતા કરી નથી તે મધ્યે શક્તિની તમને નડે છે.

એટલે તમને રૂળ-પીડા થાય છે, ભૂખ લાગતી નથી, ખાધુ પચતું નથી. શુસ્સો ધણું રહે છે. સતાનોને કષ્ટ પડે છે. રક્તવિકાર

શ્રી ચતીન્દ્ર મૂર્હુર્ત પ્રસાદર :

રહે છે. કામ સૂઝતું નથી. ચિત્ત બચ્ચ રહે છે. વેપારમાં હુલ લાગતો નથી. આવકમાં લાલીવાર આવતો નથી.

તેનો ઉપાય :- દિવાળીના દિવસે રતાંગળીની કલમ કરીને રક્તીઆ ક્ષેત્રપાલના ત્રિકોણ-ચંત્ર-મધ્યે, રાત્રે સ્નાન કરીને ટચલી આંગળીમાંથી લોહી કાઢીને તેમાં મેળવવુ અને પછી અષ્ટગંધથી તે ચંત્ર લખવો. ને હોમ પણ કરવો, ને માદળીઆમાં ચંત્રની ચિટ્ટી ઘાલવી, પછી કંઠે ખાંધવી અને ક્ષેત્રપાલની થી તથા સિંઘરથી પૂજા કરીને ઉતારો મૂકવો.

આ ઉપાય કરવાથી સુખ-શાન્તિ થશે.

તુલા લગ્ન દેળ

તુલા લગ્નવાળા સાંભળો, બાળપણમાં તમે ક્ષેત્રપાલની માનતા કરી છે તેની મધ્યે શાકિની મેલી સાથે છે તથા ઘરમાં કાળા ક્ષેત્રપાળનો ઉપદ્રવ છે તે કારણે તમે પતિ-પત્ની રોજ ઝઘડો છો, સંતાનો પ્રત્યે ગુસ્સો કરો છો. શરીરે પીડા રહે છે. કોઈનું ખોલાવ્યું ગમતું નથી. આંખોની બળતરા રહે છે. ઉબકા આવે છે. વાચુના પ્રકોપથી શરીર ધ્રુજે છે. પડયા રહેવાનું મન થાય છે. શરીરે ઘણી ખણજ આવે છે. ખાસી તથા શ્વાસનો વ્યાધિ રહે છે.

તેનો ઉપાય :- દિવાળીના દિવસે વાંછીઆ લીમડાની ડાળીની કલમ કરવી. ઘટાકર્ણનો ચંત્ર અને પાંચડીઓ ચંત્ર (૬૫) અષ્ટગંધથી લખીને વીલી ત્રાત નાગદણી કરવી. પૂજાને વિશેષમાં આસ્થા જ બેશું લખવો. મધરાતે શરીર પ્રમાણે લાલ વસ્ત્ર પહેરવું, એક શ્રીદેવ લેવું. એક રેશમી કચુકો રાખવો, પછી હોમ કરવો. હોમમાં ટચલી આંગળીનું લોહી પણ છાંટવું. અને એકાંતમાં નિર્વસ્ત્ર થઈ સ્નાન કરી, ચંત્ર ધારણ કરવો. તેથી ઉપદ્રવ શમે. સુખ શાંતિ થાય.

[૧૩૭] વૃશ્ચિક ધન લગ્નનું ફળ

વૃશ્ચિક લગ્ન ફળ

હે વૃશ્ચિક લગ્નવાળા સાંભળો, તમને શાકિની તથા પુરુષની છાયા નહે છે. તેથી પેટ-પીડા રહે છે. ઘણી ઉઘ આવે છે, જીવ ઠેકાણુ રહેતો નથી. બગાસા આવે છે. અગ દાઝે છે, આંખો દુ ખે છે પડયા રહેવાનું મન થાય છે. કેાઈ સાથે યોગવુ ગમતું નથી, ઘણી રીસ ચઢે છે સંતાનની ચિંતા રહે છે.

તેનો ઉપાય :- સાથે ઉગેલાં બે વૃક્ષોની ડાળીની કલમ કરી, તેના વડે શાકિની કુડાસ-કુડ મંત્ર લખવો પછી તેને અષ્ટગંધથી વાસિત કરવો. તે પછી વિષમ આસને બેસીને મધરાતે તે યત્ર આગળ હોમ કરવો. શરીર પ્રમાણુ છીંટતુ કાપડ લેવું. એક શ્રીફળ લેવું. સર્વ વસ્તુ નવ-નવ વખત લખવી.

ધન લગ્ન ફળ

ધનલગ્નવાળા સાંભળો. તમને રક્તીશ ભૈરવનો દોષ નહે છે. તેથી શરીર-કંઠ દુઃખે છે, શ્વાસ ઘણો ચઢે છે. ખાંસી આવે છે. સતાનોને પીડા થાય છે. ખાવાની ઇચ્છા થતી નથી. શુકાની કળતર થાય છે. માથુ ભારે રહે છે. હોઠ વારંવાર સૂકાય છે. ઘણા સ્વપ્ને આવે છે

તેનો ઉપાય : અષ્ટગંધથી નૃસિંહનો યત્ર રાત્રી કલમથી લખવો. કપડું પણ રાત્રી રાખવું. શ્રીફળ નગ ૧૦ લેવાં, બધું કાંચળીમાં મૂકીને મધ્ય રાત્રે પક્ષાસને બેસીને મંત્ર લખવો હંતુ-મંત બલીનો ગેવાસુત પંચવણી દોરો કરી, દિવેટ કરવી. ગામ બહાર જઈ ક્ષેત્રપાલની પૂજા કરવી. પૂર્વજોની વિધિ કરવી, તેનાથી શુભ થાય.

[૧૩૮] મકર-કુંભ-મીન લગ્ન ફળ

મકર લગ્ન ફળ

મકર લગ્નવાળા સાંભળો. તમને શાકિનીની પૂર્ણદષ્ટિ મધ્યે

હ-શ્રી યતીન્દ્ર મુહુર્ત પ્રલાકર :

: ૬૫

પિતર દોષ નડે છે. એટલે નેત્ર પીડા થાય છે, ઘણા બગાસાં આવે છે, છવ ઉચાટમાં રહે છે, ઉઘમાં ઝબકી જવાય છે.

તેનો ઉપાય : અષ્ટગંધથી મધરાતે ચંત્ર લખી હોમ કરવો. ચંત્ર કઠે બાંધવું, તેનાથી સુખ ઉપજે.

કુંભ લગ્ન ફેળ

કુંભ લગ્નવાળા સાંભળો. તમને ગોત્રજ શાકિનીની દષ્ટિને દોષ નડે છે. માટે ચક્ષર આવે છે, નેત્ર પીડા રહે છે, રીસ ઘણી રહે છે, સંતાનની ચિંતા રહે છે, અવારનવાર ઉબકા આવે છે. બાંબળ ઘણી રહે છે.

તેનો ઉપાય :- ઊંટની હાડકીની કલમ બનાવી તેના વડે હંતુમાનનો પંચાંગુલી ચંત્ર લખી, માફળીઆમાં ઘાલી, ગળે બાંધવો. એટલે સુખ-શાન્તિ થશે.

મીન લગ્ન ફેળ

મીન લગ્નવાળા સાંભળો, તમને કિચિત્ નરજ દષ્ટિ લાગી છે એટલે અંગ પીડા રહે છે, ઘોલચાલ થઈ જાય છે. પેટપીડા રહે છે, બગાસા આવે છે, કામમાં મન લાગતું નથી.

તેનો ઉપાય : મધ્ય રાત્રિએ હંતુમાન તથા શાકિની કોડાલ ચત્ર અષ્ટગંધથી લખીને, શરીર પ્રમાણે લીઘું વસ્ત્ર લેવું તથા શ્રીફળ નંગ એક લેવું. તે સર્વેનો હોમ કરી માફળીઆમાં ચંત્ર ઘાલીને ગળે બાંધવો, તેથી સુખ-શાન્તિ થાય.

[૧૩૯] સુંધા જ્ઞાન

ગત વર્ષમાં જન્મ-લગ્ન ઉમેરીને, તેને બાર વડે ભાગવાથી જે શેષ આવે તેને સુંધા જ્ઞાન બજાવું.

ગત વર્ષ

૨૯

૬-૧૫ જન્મ લગ્ન

૧૨) ૩૫/૧૫ (૨

૨૪

૧૧-૧૫ મીનની સુંધા ૧૫ અંશ ૫૨ થઈ.

ગત વર્ષ ગણીને તેમાં જન્મનક્ષત્ર સુધી અશ્વિની નક્ષત્રથી ગણત્રી કરવી. તેને ગત વર્ષ સાથે જોડવું. ને ચાર બાદ કરવા. પછીથી ૬ ના આંક વડે ભાગવું. જો બાકી રહે તેને સૂર્યથી ગણતાં જે શેષ રહે, તેને દશા સમજવી.

$$\begin{array}{r}
 ૫૮ \\
 ૧૦ \text{ અશ્વિનીથી ગણતાં જન્મનક્ષત્ર પર્યંત} \\
 \hline
 ૬૮ \\
 ૫ \hline
 ૪ \\
 \hline
 ૬) ૬૪ (૭ \\
 ૬૩ \\
 \hline
 ૧ \text{ સૂર્યની દશા ચાલે એમ નક્ક થયું.}
 \end{array}$$

[૧૪૦] વિવાહમાં ખૂટી રોપવાતું સુહૃત્

મંડપમાં સ્થંભ-સ્થાપન-નિર્ણય

સૂર્યે ઽ જ્ઞના સિંહ ઘટેષુ શનૈ,

સ્તમ્ભો ઽ લિકો દંડમૃગેષુ વાયૌ ।

મીના જ કુંભે નિઋતૌ વિવાહે,

સ્થાપ્યો ઽ ગ્નિકોણે વૃષ યુગ્મ કર્કે ॥૧૧॥

અર્થ :- કન્યા, સિંહ, તુલા-એ રાશિઓના સૂર્યમાં ઇશાન ખૂણામાં, વૃશ્ચિક, ધન, મકર-એ રાશિઓના સૂર્યમાં વાયવ્ય ખૂણામાં, કુંભ, મીન, મેષ-એ રાશિઓના સૂર્યમાં નૈઋત્ય ખૂણામાં વૃષભ, મિથુન, કર્ક-એ રાશિઓના સૂર્યમાં અગ્નિ ખૂણામાં સ્થંભ રોપવો જોઈએ.

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૬૭

હુંહા

વૃશ્ચિક સરોવર સિંહ ઘર, વર્ષા વેદી થાય,
તીન-તીન ગિન લીજીએ, 'વા' 'ને' 'છ' અગ્નિ ધાય.

અર્થ :- વૃશ્ચિક, ધન-મકર સંક્રાન્તિમાં ખૂટી વાયવ્ય રોપવી.
કુલ, મીન, મેષના સૂર્યમાં ખૂટી નૈઋત્ય ખૂણામાં રોપવી.
સિંહ, કન્યા, તુલા સંક્રાન્તિમાં ખૂટી ઇશાન ખૂણામાં રોપવી.
વૃષભ, મિથુન, કર્કના સૂર્યમાં ખૂટી અગ્નિ ખૂણામાં રોપવી.

[૧૪૧] વાર પ્રવૃત્તિ વિચાર

દિનમાન કેા આઘા કરી, પૈતાલિસ-મિલાય,
સાઠોં સે તુમ જાનિયે, વાર પ્રવૃત્તિ કહાય.

અર્થ :- દિનમાનને અર્ધા કરેા પછી તેમાં ૪૫ ઉમેરેા,
તેના ૬૦ વડે ભાગેા એટલે જે શેષ રહે, એટલી ઘડી દિવસ ચઢે
વાર પ્રવૃત્તિ થાય.

દિનમાનં ચ રાજ્યર્થે, વાળેન્દુના સમન્વિતમ્ ।

વાર પ્રવૃત્તિ વિજેયા, ગર્ગલલા દિમાપિતમ્ ॥

(મુદ્દર્ત પ્રકાશઃ)

અર્થ :- દિનમાન અને રાત્રિમાનને અડધુ કરેા, તેમાં ૧૫ -
ઉમેરેા, એટલી ઘડી પછી વાર પ્રવૃત્તિ જાણવી જોઇએ એવો મત
ગર્ગ ઋષિ તથા લક્ષ્મણાર્યનો છે.

[૧૪૨] હુઘડીઓ વિચાર (દિવસની)

સૂર્ય, શુક્ર, બુધ, ચન્દ્રો મહ, જીવ, કુજ; ક્રમાત્ ।

રાત્રી પચ્ચ કિનાનિ ષટ્ ।

શુક્ર શ્રેન્દ્ર ભુજુઃ મૌમ, શનિ, બુધ રવિ સ્તથા ।

રાત્રિના પાંચ ગણવા, દિવસના છ ગણવા.

એ ક્રમથી સમજ લેવું.

: વિભાગ પહેલો

[૧૪૩] ખેડા પ્રાપ્તિ યોગ

માત્રા ચૌગુણી, અક્ષર દ્વિગુણા, નર ખેડાકા લેલાં કરણાં ।
સાતા સેતી ભાગ દિરીજે શેષ અંક બચે દલ લીજે ॥
એક એક તો ચૌક-ચતુર્ભુજ, પચ-ત્રય આવે હાર ૧
છહ, દોય, તો ભાગ્ય મિલાવે, પડી લક્ષ્મી ખેડા પાવે ॥

[૧૪૪] સુકાળ-દુકાળ વિચાર

હોળી, પોલા ઓર ફિવાળી

રવ, શનિ મંગળ હોય,

ભિખારી વિલખ્યા કરે,

ભીખ ન આપે કોય.

અર્થ :- હોળીના દિવસે, ફિવાળીના દિવસે લક્ષ્મી પોલા
માત્રા ત્રિયુગ્ગરના દિવસે, જો રવિ, શનિ, મંગળવાર હોય તો દુકાળ
પડે, અન્યથા સુકાળ રહે.

આ ત્રણ અવસરે શુભ વાર હોય તો સમય સત્તર આની
સમજવો જો વાર ખરાબ હોય તો સમય ચાર આની સમજવો.
એક વાર ખરાબ હોય તો વર્ષ કશ આની સમજવું. અને ત્રણ
વાર ખરાબ હોય તો લચકર દુકાળ પડે, ભિખારીને ભીક્ષા પણ
ન મળે.

[૧૪૫] ગોધૂલિક લગ્ન પ્રશંસા

નાસ્ત્યા મૃક્ષં ન તિથિ કરણં નૈવ લગ્નસ્ય ચિન્તા ।

નો વા વારો ન ચ લવ, વિધિ નો મુહૂર્ત્તસ્ય ચર્ચા ॥

નો વા યોગો, ન મૃતિ ભવનં, નૈવ જામિત્ર દોષો ।

ગોધૂલિ: સા મુનિમિરુદિતા, સર્વે કાર્યેષુ શસ્તો ॥

(વિવાહ પ્રકરણ મુહૂર્ત ચિંતામણી)

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર :

અર્થ :- નક્ષત્ર, તિથિ, કરણ, લગ્ન દિન, નવાંશ, સુહૃત્, યોગ, અષ્ટમ સ્થાન, ભમિત્ર દોષ-આ સર્વનો વિચાર ગોધૂલિક લગ્નમાં ન કરવો જોઈએ. ગોધૂલિક સર્વ કાર્યમાં પ્રશસ્ત છે, એવું મુનિઓએ કહ્યું છે,

[૧૪૬] વહુનો ખોળો ભરાવવાનું સુહૃત્
 વિશ્વ સ્વાતી વૈષ્ણવ પૂર્વાત્રય મેતૈ,
 વં સ્વાગ્ને યૈ વર્ષા કરપીઢો ચિત્રઋક્ષૈઃ ।
 વસ્ત્રાલંકારાદિ સમેતૈઃ ફલ પુષ્પૈઃ
 સન્તો ષ્યાદૌ સ્યાદનુ કન્યા વરણં હિ ॥

અર્થ :- ઉત્તરાષાઢા, સ્વાતી, શ્રવણ ત્રણે પૂર્વા, અનુરાધા, ધનિષ્ઠા, કૃત્તિકા, આ નક્ષત્રોમાં અથવા વિવાહોક્ત નક્ષત્રોમાં વસ્ત્રાલંકાર તથા ફળ-પુષ્પ વડે પહેલાં કન્યાને સતુષ્ટ કરીને, તે કન્યાનો ખોળો ભરાવવો.

[૧૪૭] વરને ફળદાનનું સુહૃત્
 ઘરણિ દેવો ઽથવા કન્યકા સોદરઃ
 શુભ દિને ગીત વાદ્યા દિભિઃ સંયુતઃ ।
 વર વૃત્તિં વસ્ત્ર યજ્ઞોપવીતા દિના
 ધ્રુવ યુતૈર્વન્દિ પૂર્વા ત્રયૈ રાચરેત્ ॥

અર્થ :- ધ્રુવ સંશક, કૃત્તિકા, ત્રણે પૂર્વા, આ નક્ષત્રોમાં શુભ દિવસે, શુભ સમયે, ગીત-વાદ્યોત્ત પૂર્વક પ્રાણી અથવા કન્યાનો ભાઈ, વસ્ત્ર જનોઈ દ્રવ્ય આભુષણ ઇત્યાદિથી વરને સંતુષ્ટ કરે.

[૧૪૮] દ્વાર ચક્ર

નેપ્ટ ૨	શ્રેષ્ઠ ૪	નેપ્ટ ૨
૪ શ્રેષ્ઠ	૩	૪ શ્રેષ્ઠ
૨ નેપ્ટ	૪ શ્રેષ્ઠ	૨ નેપ્ટ

‘રવિ ચા નક્ષત્રથી’ સૂર્યના મહા નક્ષત્રથી ચન્દ્રના નક્ષત્ર સુધી ગણીને આ દ્વાર-ચક્રને સમજવું.

શ્રી વિશ્વ કર્માના કથન અનુસાર આ દ્વાર ચક્ર છે.

સૂર્યના મહા નક્ષત્રથી ચાર નક્ષત્ર દ્વાર પર સ્થાપિત કરવાં, પછી બે બે નક્ષત્ર ચારે ખૂણામાં સ્થાપિત કરવા. પછી શાખાઓમાં ચાર-ચાર નક્ષત્ર સ્થાપિત કરવાં, પછી નીચે ત્રણ નક્ષત્ર રાખવાં અને મધ્યમાં ચાર નક્ષત્ર સ્થાપિત કરવા.

આ રીતે દ્વાર-ચક્રનું મહાત્મ્ય સમજી શકાય છે.

[૧૪૯] દ્વાર સુદૂર્ત

અશ્વિની, ત્રણે ઉત્તરા, હસ્ત, પુબ્ય, અવણુ, મૃગશિરા, સ્વાતિ, રેવતી અને રૌહિણી આ નક્ષત્રોમાં ખારણું બેસાડવું જોઈએ.

તેમાં વાર શુક્ર, રવિ, શુક્ર, શનિ સારા.

તિથિ-૫-૭-૮-૯ સારી.

[૧૫૦] પ્રતિષ્ઠા ન થાય

રવિ ક્ષેત્ર ગતે જીવ, જીવ ક્ષેત્રે ગતે રવો ।

દીક્ષા મુત્યાપનં ચાપિ, પ્રતિષ્ઠાં ચ ન કારયેત્ ॥૧॥

શ્રી યતીન્દ્ર મૂર્હત્ પ્રભાકર :

अर्थ :- रविना क्षेत्रमां शुद्ध होय, तो अथवा शुद्धना क्षेत्रमां रवि होय, तो दीक्षा, उत्थापन आने प्रतिष्ठा-आर्थे न करवां लेधये.

[१५१] वर्ष-भास्त्र शुद्धि द्वार

हरिशयने धिक मासे, गुरुशुक्रास्तेत-लग्न मन्वेष्वां ।

लग्नेशा सार्धपयो नीचा स्तम ये च न शुभ स्यात् ॥२॥

[१५२] भास्त्र शुद्धि

कुलिकार्द्धं याम भद्रा, मंडांतोत्पात मुख्य दोष युत ।

त्याज्यं सदा दिनं, कुजवारे पि पुनः प्रतिष्ठायां ॥३॥

पक्ष द्वितयस्य तुयष्टिम

षष्ट द्वादश्यं त्य नवम दिनाः ।

त्याज्या अतु दंशे पिच,

दीक्षाया मुत्तमा स्त्वन्ये ॥४॥

एक द्वितीय पंचम दिनानि,

पक्ष द्वये पि शस्तानि ।

शुक्रे तिम त्रयोदश,

दशमान्य पि च प्रतिष्ठायां ॥५॥

पक्षे च पंच दिवसान् भृगुजः प्रवृद्ध स्त्रीन् ।

वालक स्त्रु दश चापि पुरा,

१ प्रतीच्यो २ सर्वत्र सूरि उदये ॥

स्तमये च पक्ष मन्यै

स्तिवनौ दिवस संप्लाक मेव वज्यौ ॥६॥

ग्रहणस्य दिनं तदादिनं दिनमागाभि दिनानि सप्त च ।
त्यज सक्रम वासर युतः सह पूर्वेण च पश्चिमे न च ॥७॥

[१५३] दिन शुद्धि

जन्मर्क्षे दशमे चैव, शोडशेष्टादशे तथा ।
पंच विंशे त्रयो विंशे, प्रतिष्ठां नैव कारयेत् ॥८॥

ग्रहण स्थ ग्रहेभिन्न मुदितास्त भितः ग्रहं ।
क्रूर मुक्ता ग्रगाक्रान्तं, नक्षत्र परिवर्जयेत् ॥९॥

वेधे १ कार्गल २ लता ३ पात्री
४ पग्रह युतं च संत्याज्यं ।

वेधे कार्गल दोषो पादांति रिक्तो न दोषकरो ॥१०॥

वेध- सप्तोर्द्धं सप्तति मन्तकारेखा कार्यास्तदग्रतः ।
पूर्वादी कृत्तिकादीनो, सप्त-सप्त चतुर्दशं ॥११॥
एव मिष्ट भ रेखाया ग्रहो यदि तथा वेधः ।

[१५४] अर्थः

ग्रह राहु हुते शुद्धि, अचन्द्र मुक्त्यर्द्धं वर्षयोः ॥२॥

वेध त्रयोदश तिरो रेखा,
एकोर्द्धं मस्तके तते न्यस्ते ।

योगोक्त नक्षत्रे भवेदेकार्गलं सदा ॥३॥

शूले मूर्द्धि मृगो, मघा च परिवे चित्रा
तथा वेधृताः ।

व्याघाते च पुनर्वसु निगदितो
पुष्यश्च वज्रं स्मृतः ॥४॥

मंडे मूल मघाश्विनी प्रथम के

मैत्रो ऽतिमंडे तथा ।

साप्यश्च व्यतीपात इदु तपना

चेकार्गलस्थो यदा ॥५॥

क्षता- सूर्याऋष्ट ८ त्रि ३ त्रिविंश

२३ तुर्द पचविंशाः (२५)

ष्ट ८ सख्यमे सूर्यादिना क्रमाल्लतैक

विशे २१ तमसोग्रतः ॥३॥

अग्रतो नवमे रोहा सप्त विशे

भृगोस्तमे के चि ज्योतिर्विदः ।

ग्राहु लंतातां मपि वजयेत् ॥७॥

तथा च करोति यत्र नक्षत्रे

राकान्त-रजनी करः ।

ततो प्यष्टम नक्षत्रं स पुरो हंति लत्तया ॥८॥

पातः सापि पितृ देव चित्रा मैत्र

श्रुति पौष्ण भानि सूर्यर्क्षत् ।

यशं ख्यान्य निन्यास्त शंख्यार्क्ष

भवेत् पातः ॥९॥

साध्य हर्षण शूलानां वैधृति व्यतिपातयोः ।

यद् भंग ल्लस्य चान्त्येषु

तत्पाते शुनिपातितं ॥१०॥

[१५४] उपग्रहाः

विद्युन्मुख १ शूला २ शनि ३ केतु
४ लका ५ वज्र ६ कंप ७ निर्घाताः
८ जयज ९ छ १४ द १८ घ १९ फ
२२ ब २३ भ २४ स ख्ये रविपूरत
उपग्रहा घिष्णै ॥११॥

[१५५] नक्षत्र शुद्धि

रविदु भुक्त राशीना योगे षट् द्वादशाथवा ।
अष्टा दशस्तदा हेयः क्रान्ति साम्यस्य संभवः ॥१२॥

[१५६] लग्न भण

द्वि स्वभावं प्रतिष्ठा सु स्थिर वा लग्न मुत्तमं ।
तद भावे चरं ग्राह्यं मुहाम गुणं भूषणं ॥१३॥
मिथुन धनुराद्य भाग, प्रमदां शास्युः शुभाः ।
प्रतिष्ठायां मरेन तुला घर केशरी
नवांशकर मध्यमा क्षेयः ॥१४॥

वृश्चिक मिथुन धनुर्द्वर कुभेषु शुभा
यदी क्षणं भवति ।

पचम केतु नवांशे वृषाज
योगेनान्य राशीनां ॥१५॥

लग्ने द्वारि स्तगः क्रूरो, दुरवस्था स्थितः शशी ।
वर्गेत्तिमं विना चान्त्यो,

नवांशो ऽपि न गृह्यते ॥१६॥

श्री यतीन्द्र भूङ्करी प्रसादः :

न जन्म राशि तौ जन्म, राशि लंनान्त्य माष्टमे ।
 न लग्ना शा घिपते लग्नं षष्टाष्टमगते विदुः ॥१७॥
 जन्मराशि विलग्ना भ्या, रघ्ने शो ध्रुवं स्थितौ ।
 त्याज्यौ क्रूरां तरै स्थैच, लग्न पीयूषसे विषौ ॥१८॥
 यति दर्शने यदि स्यादंश द्वादशक मध्यगः क्रूरः ।
 इदो लग्नस्य तथा न शुभो, राहुस्तु सप्तमगः ॥१९॥
 त्रयः सौम्या ग्रहा यत्र, लग्नेस्यु वलवत्तराः ।
 बल वत्त दपि ज्ञेयं, शेषैर्हीन वलैरवि ॥२०॥

[१५७] लग्न नथनम्

त्रय ३ श्रि ४ पंच ५ चतुर्वारि घटयः

षट्ठे कमेो क्रमात् ।

पलेष्व शिच ४ ५ ५ कला १६ पंच

५ एकाश्रिच ४१ द्वया श्रि ४२ मूत्रयं : १

मेषे स्त स्त्व यमै रसेषु यमलैः

राशि वृषोमः पलैः पंच व्योम

हुताशनै श्र मिथुनः

शा ५ कर्क कुवेदाग्निभिः

४१ सिंह ४२ पाणिपयोधि पावक मितैः कश्चाश ।

१ कुलोक त्रिके देते प्युक्रम तस्तूलादय

इहस्य गुर्जर मंडले ॥

सूर्याध्यासित राशेमनि रवि भुक्त नाडीकाभिहते ।

संक्रांति भोग भक्ते यत् सूर्य भुक्तं तत् ॥

तस्मिन्नुदय त्र्यंशे दत्ते शेष रविर्भवेद भोग्यं ।
इति दिन लग्ने कार्यं निशिलग्नौ सप्तम स्यात्कर्त्तु ॥

वाञ्छित लग्नास्याप्यथ भुक्ते न्यसेतदुभ्युदय त्र्यंशं ।
दत्तं नवाश फलानां त्र्यशदघात् प्रवृत्ते च ॥

इत्थ प्रस्तुतम खिलवाञ्छित लुप्तस्य

भुक्ताति न भोग्यं युत ।

मांतरो दये रवि षष्टि दत्तं नाडिकान्येतत् ॥

एवमधि वासनांशे स्थापन दत्तांतरांश फल मिलितै ।

षष्टि ह्यते घटिकासुः पलानि शेषं प्रतिष्ठायां ॥

[१५८] ५३ वर्ग शुद्धिः

कुज १ शुक्र २ श्रे ३ दू ४ कं ५ ज ६ शुक्र ७ कुज ८
जीव ९ शौरि १० यम ११ गुरवः १२ त्रैशानवाशका-
नामज १ मकर २ तुला ३ कुलिरा ४ द्यः स्वगृहा द्वादश
भागा द्रेष्काणं प्रथम पंच नव यानां होरा विषमे ५ कं
द्वौ सम राशी चद्र तीक्ष्णांशोः ॥

कुज १ यम २ जीव २ ज ४ सिता ५

पंचेन्द्रिय वसु मुनि ४ न्द्रिया ५ शानां

विषमेषु समक्षेषु क्रमेण त्रि शांशका कल्पा ॥

लिप्ताष्टादश १८०० नव ९००

षट् ६०० द्वि २०० सार्द्धशत् १५०

षष्टि ६० मान परि गणिताः गृह १ होरा २

द्रेष्काणा ३ नव भाग ४ द्वादश त्रिशांशाः ॥

श्री यतीन्द्र मुहूर्त प्रकाशः :

: ७७

इत्य नेनानु मानेन नवांश स्यानुसारतः
कार्या षड् वर्गं सं शुद्धि स्थापना दीक्षयोः शुभाः ॥
यथा यथा शोभन वर्ग लाभः,
तथा तथा स्थापन मुत्तमं स्यात् ।
नवांशकस्यावदवश्य मत्रा सौम्य
ग्रहस्यैव विलोकनीयः ॥

[१५८] उदयास्त शुद्धि

भृगोरुदय वारांश भवने क्षण पंचके ।
चद्रांशोदय वारौ च दर्शने च न दीक्षयेत् ॥
अंशक यामित्रपतौ पश्यति लग्नास्तम सुशुद्धिः स्यात् ।
अंशक पति स्तु लग्नं यदि पश्यत्युदय शुद्धिः स्यात् ॥
प्रतिष्ठा दीक्षयो ग्राह्या विशुद्धि-रुदयास्तयो ।
अथवेदय सशुद्धिः कैवलैव निरीक्ष्यते ॥

[१६०] श्रेष्ठ प्रतिष्ठा लग्न

(वास्तुसार ग्रंथभांशी)

शौरार्क क्षिति सुनव सिरि युगा द्वि २
त्रि ३ स्थित चन्द्रमाः ॥
एक द्वि त्रिषु ख पंच बधुषु बुधः
शस्त्र प्रतिष्ठा विधौ जीवः ॥

केन्द्र नव स्वाधोषु भृगुजो व्योम
त्रिकोणे तथा पातालो दययोः ॥
स राहु शिखिन सर्वेषुप्यंते ११ शुभाः ९ ४ ऽर्थः ।

: विज्ञाग पडेक्षी

અર્થ :- શનિ, રવિ, મંગળ-એ ત્રણ ગ્રહ ત્રીજે ભાવે હોય એમાંના એકે ગ્રહ હોય તો શુભ તથા અન્દ્રમા ૨-૩ ભાવે હોય અને બુધ ૧/૨/૩/૪/૫/૧૦ શુભ તથા શુક્ર ૧-૪-૭-૧૦-૫-૯ શુભ તથા શુક્ર ૧૦-૫-૯ શુભ તથા રાહુ ૧-૪ શુભ બધા ગ્રહો અગ્યા-રમે શુભ સમજવા.

[૧૬૧] મધ્યમ પ્રતિષ્ઠા લગ્ન

લે કર્કેન્દ્ર નવારિગઃ શશધરઃ

સોમ્યૌ ન વા સૂરિગઃ ।

ષષ્ઠો દેવ ગુરુ સિત સ્ત્રી ધન ગો

મધ્ય પ્રતિષ્ઠા ક્ષણે ।

અર્કેન્દુ ક્ષિતિજાઃ સુતે સહજ

ગો જીવો વ્યથા સ્તા રિગઃ ।

શુક્રો વ્યોમ સુતે વિ મધ્યમ ફલઃ

શૌરિ શ્ર સદ્ભિર્મતઃ ॥

અર્થ :- લગ્નને વિષે રવિ ૧૦ મા ભવને અન્દ્ર ૧-૪-૭ ૧૦-૬-૯ ભવને, બુધ ૬-૭-૯ મા ભાવે, શુક્ર ૬, શુક્ર ૨-૩, શનિ ૧૦-મંગળ ૧૦-૬ ભાવે હોય. તો પ્રતિષ્ઠા લગ્ન મધ્યમ સમજવું.

[૧૬૨] જઘન્ય પ્રતિષ્ઠા લગ્ન

રવિ, અન્દ્ર, મંગળ ૫-૩ ભાવે, શુક્ર ૧૨-૭-૬ ભાવે, શુક્ર ૧૦-૫ ભાવે, શનિ ૧૦-૫ ભાવે હોય એ લગ્ન જઘન્ય જાણવું.

અથ રત્નમાલાયાં

કેન્દ્ર ત્રિકોણે ૧-૪-૭-૧૦-૫-૯ ભવ ૧૧ વર્તિષુ

સદ્ગૃહેષુ ચન્દ્રાકૈ ભૌમ શનિષુ ત્રિવદા યજ્ઞેષુ

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૭૬

३-६-११ सान्निध्यमेति नियतं प्रतिमा सुदेव कर्तुं
सुतार्थं सुखदा-रोगता च ॥

सौम्या लग्नाद्याश्रिता भूति पूर्वा
भावान्वीर्ये रुक्कटान् वर्जयन्ति षष्ठ
हित्वा भाव मे ते हि तत्र शत्रु
द्व स्ति कर्तुं रुत्पादयति ॥

सूर्यारसौ राय दिवित्त सस्थिता ।
कुर्वन्ति मृत्यु कुल-नामकस्य ।
पाताल संस्था गुरु सौम्य चद्रा
स्त्रै लोक्य वृद्धि विसृजेति नान्यथा ॥

अथान्य ग्रन्थे :-

लग्नादेका दशा सर्वे लग्न पुष्टिकरा ग्रहा ।
तृतीया चाष्टमे षष्टौ सूर्य सुती शुभौ ॥
द्वि त्रि संस्थो निशा नाथो, त्रिषट् संस्थो महीसुतः ।
बुधयो षट् नव द्वि त्रि चतुर्दशाद्य पंचमे ॥
शुक्रो द्वि त्रि चतुः पंच नवा द्वादशम स्थितः ।
राहु दशाष्ट षट् पच नवाद्य द्वितुरगः शुभः ॥

[१९३] अह अह ।

खो सार्द्धा स्त्रयो भागा ३॥ चन्द्रे,
पंच ५ गुरु स्त्रणः ३ द्वौ शुक्रे २ द्वौ
बुधे २ चैव एते भागा विशोपका ॥
मंदे भीम तथा राहो सार्द्धं प्रत्येक मीयते ।
दुर्बलं बल वल्लग्नं ज्ञाताव्यं तात्त्वकोविदः ॥

अथ भूषा अथ

सर्वे परत्र वज्या जन्म १ स्मर ७ गः

शिखि राशि युत श्रु शुभदः । स्त्रि शत्रु सस्यः

परत्र मध्ये विधुः तुदस्त द्वत् ॥

भीमेनार्केण वायु के दृष्टे चाग्नि भयं भवेत् ।

पंचत्वं शनिना युक्ते समृद्धि स्त्विदु जन्मना ॥

सिद्धार्चितत्वं जायेत, गुरुणायुत वीक्षिते ॥

शुक्र युक्ते क्षिते चन्द्रे प्रतिष्ठायां समृद्धयः

सूर्ये विबले गृहयो गृहिणी मृगलांछने ॥

धन भृगुजे वाचस्पतौ तु सौख्यं-

नियमा भाशं समुपयाति

उदय नभस्त ल हि बुके थस्ता मयेथ त्रिकोण यज्ञे च ।

सूर्य शनिश्चर वक्रा श्चैत्य विनाशं प्रकुर्वन्ति ॥

क्रूर ग्रह संयुक्ते दृष्टे वा शशि लुप्तकरे ।

मृत्यु करोति वस्तु कृता प्रतिष्ठायने साम्ये ॥

अंगारकः शनि श्रैव राहु भास्कर केतवः ।

भृगुपुत्र समायुक्ता सप्तमस्था त्रिकापहाः ॥

स्थाप्य-स्थापक कर्तृणां सद्यः प्राण-वियोजकाः ।

तस्मात् सर्वं प्रयत्नेन स हिमस्यान् त्रिवर्जयेत् ॥

बलियसि शुक्र द दृष्टे केन्द्रस्थे रविनंदने ।

त्रिकोणगे च नेष्यन्ते शुभारंभा मनीषिभिः ॥

निघन ८, व्यय १२, धर्मस्थ ९, केन्द्रगोवा
१-४-७-१० धरा सुतः अपि,

सौख्य सहस्राणि विनाशयति पुष्टिमान् ॥

गुण शतमपि दोषः कश्चिदेकोपि वृद्धेः
स्थगयति यदि नान्यस्त द्विरोधी गुणोऽस्ति ।

घट मिव परिपूर्णं पंचगव्यं स्य यूथं,
मलिनयति सुराया बिन्दु रेकोपि सर्व ।

बलवती सूर्यस्य सुते बल हीनंगारके बुधे चैव ।
मेष वृषस्थे सूर्ये क्षपाकरे चार्हन्ती स्थाप्या ।

युन तिथिर्न च नक्षत्रं,
न वारो न च चंद्रमा,

लग्न मेकं प्रशंसन्ति त्रिषडेकादेशस्त्री ॥

हिबुको ४ दय १ नवमां ९
वर १० पंचम ५ गृहगः ।

सितो थवा जीवः लघु हन्ति लग्न दोषा ।
सूर रुह मिव निम्न गात्रेण ॥

त्रिषडे कादश संस्थाः क्षितिसुत
रवि चंद्र सूर्य सुतः शिखिनः

साक्षिण्य देवानां निवेश काले प्रकुर्वन्ति ।

बुध भार्गव जीवानामे कोपि हि
केन्द्र माश्रितो बलवान् यद्यपि

क्रूर सहाय सद्यो तिष्ठस्य नाशाय ॥

लग्नं दोष शतेन दूषित मसौ

चंद्रात्मजो लग्न गः ॥

केन्द्रौ वा विमली करोति चिरं यच्चर्कं विम्बाच्युतः

शुक्रस्त द्वि गुणं सुनिर्मल वपु लंग्न तो नाशये ।

दोषाणामथ लक्ष्यमप्य हरे लंग्न

स्थितो वाक्पतिः ॥

ये लग्न दोषा, कुनषांश दोषाः

पापैः कृता दृष्टि निपात दोषाः ।

लग्ने गुरुस्ता न्विमली करोति

फलं यथांभ कतक द्रुमस्य ॥

अनिष्ट स्थान संस्थेऽपि लग्नात् क्रूरो न दोषकृत ।

बुध भार्गव जीवैस्तं दृष्टा केन्द्र त्रिकोण गैः ॥

सुत ५ हिवुक ४ दिप १० द्विलग्न १ धर्मे ९

थमर गुरु र्यदि दान वा चितो वा यद शुभ-
मुपयाति त शुभत्वं शुभमपि वृद्धिमुपैति तव प्रभावात् ॥

कार्यं मातृत्वं तिकं वेशमात्तदा बहुगुणान्वितं ।

स्वल्प दोष समा श्रित्य, लग्नं तत्पर्व माचरेत् ॥

[१६४] टीक्षायां मध्यमः

षट् ६ द्वये २ कादश ११ पंचमो दिनकरः

त्रि ३ द्वयाम ११ पण्ड शशी,

लग्नात् सौम्य कुजौ शुभावुपचय केन्द्र

त्रिकोणे गुरु शुक्र षट् त्रि ३ नंवा ९

श्री यतीन्द्र मुकुट प्रसादः :

: ८३

त्य १२ गोष्ठम ८ सुत ५ द्वयेकादशो ११

मंद गोलग्लाशा हि गुरुज्ञ चंड महसा,

शोरेश्च दीक्षा विद्यौ ॥

रविस्तृ तीयो दशमः शशांको

जीवेन्दु जावति मनाश ८ वज्ये

केन्द्राष्ट वजौ भृगुज त्रि शत्रु-

संस्थः शनि प्रव्रजने मतो ज्यै ॥

[१६५] दीक्षा-अङ्क-भाग

शुक्रांगारक मंदानां नाभीष्टा

सप्तमः शशी ।

तमः के चतु दीक्षायां

प्रतिष्ठा वधुभा-धुभौ ॥

कलह १, भय २, जीव नाशन ३, घनहानि ४,

विपत्ति ५, नृप विपत्ति ६, भीतिकरः प्रवज्यायां

नेष्टो भीमादियुतः क्षपानाथः ॥

कुवचक्रे स्थिति तिर्यक प्रतिष्ठा दीक्षणादिकं ।

उर्ध्व स्थिते ध्वजारोप खात प्रमुख माचरेत ॥

धन ने इंडधन पुङ्गनी धूटी अभाषे करवी.

गृहप्रवेश ममेंभी यही कुंभ चक्र है ।

सूर्य नक्षत्र से चंद्र नक्षत्र तक गिनकर

नक्षत्र स्थापन क्रमसे करना ।

લગ્ન ફળ

સ્થાન	ફળ	૧ મેષ લગ્ન	પૃષ્ઠાદથી
મુખ	૧ શિરચ્છેદ	૨ વૃષ લગ્ન	પૃષ્ઠાદથી
પૂર્વ	૪ ઉદ્દેગ	૩ મિથુન લગ્ન	ઉભયોદથી
દક્ષિણ	૪ અર્થ લાભ	૪ કર્ક લગ્ન	પુષ્ઠાદથી
પશ્ચિમ	૪ મુખ સંપદા	૫ સિંહ લગ્ન	શીર્ષોદથી
ઉત્તર	૪ મહા કષ્ટ	૬ કન્યા લગ્ન	શીર્ષોદથી
પેટે	૪ ગર્ભ વિનાશ	૭ તુલા લગ્ન	શીર્ષોદથી
શુદ્ધાએ	૩ શ્રેષ્ઠ લાભ	૮ વૃશ્ચિક લગ્ન	ઉભયોદથી
કંઠે	૩ ઉત્તમ લાભ	૯ ધન લગ્ન	પૃષ્ઠાદથી
		૧૦ મકર લગ્ન	પૃષ્ઠાદથી
		૧૧ કુમ્ભ લગ્ન	ઉભયોદથી
		૧૨ મીન લગ્ન	ઉભયોદથી

[૧૬૬] કુંભ-કળશ સ્થાપના સુહૃત્

સુર્ય નક્ષત્રથી ચન્દ્ર નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરવી, પ્રથમ મુખે આવે તો શિરચ્છેદ થાય, પૂર્વે આવે તો ૪ ઉદ્દેગ થાય, દક્ષિણે ૪ અર્થ લાભ થાય, આવું વિચારીને કુંભ સ્થાપના કરવી.

મિથુન, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, કુંભ એ છ લગ્ન શીર્ષોદથી છે.

મેષ, વૃષ, કર્ક, ધન, મકર, મીન એ છ લગ્ન પુષ્ઠાદથી છે.

[૧૬૭] ચન્દ્ર બલાબલ

સુદી એકમથી ૧૦ સુધી ચન્દ્ર બાળ, ૨૦ સુધી યુવાન, પછીનાં ૧૦ દિવસો પર્યાંત ચન્દ્ર વૃદ્ધ સમજવો.

ચન્દ્ર બાળ તથા યુવાન હોય ત્યારે શુભ કામ કરવાં, ચન્દ્ર વૃદ્ધ થવા માંડે એટલે શુભ કાર્યો ન કરવા.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

અથ મુહૂર્તં ચિન્તામણી-

દેવારામ જલાશયા પ્રતિષ્ઠા,

જલા શયારામ સુર પ્રતિષ્ઠા ।

સૌમ્યાયને જીવ શશાંક શુક્રે ઉદય સ્થિતે ॥

મૃદુ ક્ષિપ્ર ચર ક્રવ સ્થાત્ પક્ષે

સિતે દ્વર્ક્ષં તિથિ ક્ષણે વા ।

રિકતાર વર્જે દિવસે તિથસ્તા

શશાંક પાયં ત્રિભવાંગ સંસ્થેઃ ।

વ્યષ્ટા ૮ ત્ય ૧૨ ગૈ પ્રત્ લેચ રેઃ

મૃગેન્દ્રે ૫ સૂર્યે ઘટે કૌ યુક્તૌ ચ વિષ્ણુ ॥

શિવો નૃ યુગ્મે દ્વિ તનો ચ દેવ્યા

ધ્રુવક્ ચરે સર્વં રમે સ્થિરક્ષે ।

પૂણ્યે ગ્રહા વિઘ્ન મયક્ષ સૂર્ય

ભૂતાદયોત્યો શ્રવણે જિનશ્ર્ચ ।

અર્થ :- જલાશય, બગીચા તથા દેવ-પ્રતિષ્ઠા મુહૂર્તમાં ઉત્તરાયણનો સૂર્ય, પોષ, માહ, ફાગણ, વૈશાખ, જ્યેષ્ઠ, શુર, અશ્વિન, શુક્ર તેમનો ઉદય, મૃદુ નક્ષત્ર જેવાં કે મૃગશિરા, રેવતી, ચિત્રા, અનુરાધા એ ૪ નક્ષત્ર તથા ક્ષિપ્ર નક્ષત્ર હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્પ, અભિજિત એ ચાર નક્ષત્ર, ચર નક્ષત્ર સ્વાતિ, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શત તારિકા એ પાંચ ચર તથા ધ્રુવ ઉત્તરા શશુની, ઉત્તરા ધાદા, ઉત્તરા ભાદ્રપદ, રોહિણી એ ચાર નક્ષત્ર એવ ૧૭ નક્ષત્ર ને શુકલ પક્ષ લેવો.

પોતાના જન્મ, તિથિ, વાર, નક્ષત્ર, માસ વર્જવા કાંતિ તિથિ ટાળવી, મંગળવાર છોડી દેવો.

અન્દ્રમા તથા પાપગ્રહ ૩-૬ ૧૧ શ્રેષ્ઠ અને ૮/૧૨ નેષ્ટ
માટે દાળવા.

સૂર્યની સ્થાપના સિંહ લગ્નમાં

બ્રહ્માતુ કુંભ લગ્નમાં,
વિષ્ણુ કન્યા લગ્ને સ્થાપે,
શિવ મિથુન લગ્ને,
દ્વિસ્વભાવ લગ્ને દેવતા થાપી જે,
શુક્ર દેવતા ચાર લગ્ને થાપીએ,
સ્થિર તથા પુષ્યે ગ્રહ થાપીએ,
અશ્વિનામાં ચક્ષુ સર્પાદિક સ્થાપીએ,
ભૂતાદિક રેવતીમાં સ્થાપીએ,
શ્રી જિનને શ્રવણમાં સ્થાપીએ.

[૧૬૮] ગૃહ પ્રવેશ માટેના માસ

શ્રાવણ, વૈશાખ, પોષ, ફાગણ અને માગસર-એ મહિના ગૃહ
પ્રવેશ કરવા માટે સારા છે.

આ મહિનાઓમાં ગૃહ પ્રવેશ, ગૃહારંભ અને સ્તાંભ સ્થાપના
કરવી તે શુભ છે.

અને નારદના મતથી જેઠ, કારતક તથા મહા એ મહિના
વાસ્તુ પૂજન કરવા માટે શ્રેષ્ઠ છે. (બાલ બોધઃ)

ગૃહ પ્રવેશ સમયે કુંભચક્ર નેધ દેવું નેધંએ.

[૧૬૯] વાર-વિચાર

આદિત્ય મૌમ વજ્યસ્તુ સર્વ વારા. શુભાવહા ॥

અર્થ :- રવિ અને મંગળ એ બે વાર સિવાયના બીજા બધા
વાસ્તુ પૂજન માટે સારા છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુહુર્ત પ્રકાશક :

[૧૭૦] [અ] સંવત સુકાળ-દુકાળ જ્ઞાનનો છંદ

સંવત્ અંક ઇકદ્વંશ કીજે,

ત્રીન મિત્રાય કે ત્રિશુભા કીજે,

સાત સાત રો ભાગ દીજે,

એક ખીચે બહુ શુભ વાર,

ત્રીજે ખિરખા અનત-અપાર,

ચીથે અણહૂ તો ગાજે,

પાંચમે અંક પવન બહુ બાજે,

છદ્વંશે અંકે મધ્યમ કાલ,

શૂન્ય આવે, તો ચોર અધકાર.

[૧૭૦] [બ] સંવત સુકાળ દુકાળ જ્ઞાન

અર્થ :- વિક્રમ સંવતના આંકડા એકઠા કરો તેમાં ૩ ઉમેરીને તેને ૩ વડે શુભો, પછી ૭-૭ વડે ભાગો, જે શેષ ૧ થા ૨ આવે તો વર્ષ દ્રુળ સારું સમજવું, ત્રણ વધે તો વરસાદ સારો થાય. જે આર શેષ આવે તો વાદળ બહુ ગળે, શેષ પાંચ આવે તો વાયુ બહુ ચાલે, છ શેષ રહે તો વર્ષ-મધ્યમ જાણવું અને શેષ શૂન્ય આવે તો વર્ષ એકદમ અધકારમય આવે.

[૧૭૧] સોના-ચાંદીના ભાવ કાઢવાની રીત

શુક્રનો અસ્ત પશ્ચિમમાં થાય, તો ચાંદીના ભાવ તેજ થાય.

કુંભનો ચંદ્ર પશ્ચિમ તેજ લાવે.

મંગલ ધન રાશિમાં હોય તો તેજ થાય.

મંગલ વક્રી હોય તો તેજ થાય.

બુધ, શુક્ર, શુક્ર પૈકી કોઈ ગ્રહ હોય, તો તેજ થાય.

બુધ વક્રી થઈને અસ્ત થાય, તો તેજ થાય.

સુદી એકમ ને બુધવાર હોય તો મંદી થાય.

બુધ મીન રાશિનો હોય તો મંદી થાય.

શુક્ર વક્રી થાય તો ચાંદીમાં તેજ આવે,

સિંહ ચા કન્યાનો મંગળ હોય તો ચાંદીના ભાવ વધે.

સૂર્ય અને બુધ એક રાશિ પર આવે, તો ચાંદીમાં તેજ આવે.
 સૂર્ય વૃષભ રાશિનો હોય તો મંદી આવે.
 સૂર્ય, શુક્ર કર્ક રાશિના હોય, તો તેજ આવે.
 મંગળનો ઉદય હોય ત્યારે તેજ આવે.
 શનિ માર્ગી હોય ત્યારે મંદી આવે.
 શુક્ર મીન રાશિનો હોય ત્યારે શરૂમાં તેજ આવે.
 શુક્ર મેષ રાશિનો હોય ત્યારે ઉતરતાં તેજ આવે.
 મિથુનનો રાહુ હોય તો મંદી આવે.
 શુક્રવારે ચન્દ્ર દર્શન થાય તો ૩ તથા ચાંદીમાં તેજ આવે.
 સોમવતી અમાવસ્યા હોય તો મંદી આવે.
 શુરૂ માર્ગી હોય તો ચાંદીના ભાવ ઘટે.
 કુમ્ભ રાશિનો શુક્ર હોય તો મંદી કરે,
 વૃશ્ચિકનો શનિ હોય તો મંદી કરે,
 શનિ માર્ગી હોય તો મંદી કરે.
 શુક્ર પૂર્વમાં અસ્ત હોય તો મંદી કરે.
 બુધ, શુરૂ, શુક્રનો ઉદય હોય તો ચાંદીના ભાવ ઘટે,
 શનિ, ધનરાશિ પર વક્રી થાય, તો પહેલાં મંદી આવે,
 પછી તેજ આવે, પછી મંદી આવે.
 શનિ, તુલા રાશિ પર વક્રી થાય, તો પહેલાં તેજ થાય,
 પછી મંદી થાય.

શુક્રવારી પૂનમ હોય, તો સારી તેજ આવે.

[૧૭૨] ૩ ચાંદી અગસ્ટીના ભાવમાં તેજ મંદી

જ્યારે મેષ રાશિનો શુરૂ હોય, ત્યારે ૩ માં ૧૨ ટકા તેજ આવે, શનિ હોય ત્યારે પાંચ ટકા તેજ તથા સૂર્ય હોય ત્યારે ૧૨ ટકા તેજ થાય. અને બુધવાર હોય ત્યારે ૩ ટકા મંદી અને સૂર્ય શુક્ર સાથે હોય ત્યારે ૧૦ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે સૂર્ય વૃષભ રાશિનો હોય ત્યારે ૩ માં પાંચ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે મિથુન રાશિનો ચન્દ્ર હોય, ત્યારે ચાંદી અળસી અને ૩ માં ૩ ટકા તેજ થાય તથા રાહુ હોય ત્યારે ઓટી તેજ થાય, અને શુક્ર હોય ત્યારે ૩ માં ૧૨ ટકા મંદી થાય અને સૂર્ય હોય ત્યારે ૧૦ ટકા મંદી થાય. શુક્ર હોય ત્યારે ૬ ટકા મંદી અને બુધ હોય ત્યારે ૩ ટકા મંદી થાય.

મિથુન રાશિનો ચન્દ્રમા પાંચ દિવસમા ૩ ટકા તેજ કરે.
મિથુનનો સૂર્ય ૩માં તેજ પછી મંદી કરે, ચાંદીમાં તેજ લાવે.
મિથુનનો મંગળ ૩માં તેજ કરે, ચાંદીમાં વધ ઘટ કરે.
મિથુનનો બુધ ૧૭ દિવસમાં ચાંદી તથા ૩માં વધ ઘટ કરે.
મિથુનનો શુક્ર શરૂમાં ચાંદીમાં વધઘટ કરે, પછી મંદી કરે.
મિથુનનો શુક્ર પહેલાં મંદી કરે, પછી ૩૦ ટકા તેજ કરે.

જ્યારે કર્ક રાશિનો શુક્ર હોય ત્યારે ૩માં ઓટી તેજ આવે અને બુધ હોય, ત્યારે ૩માં ૬ ટકા મંદી થાય.

સિંહ રાશિનો બુધ હોય, શુક્ર હોય તથા સૂર્ય હોય, ત્યારે પાંચ ટકા તેજ કરે.

જ્યારે કન્યા રાશિનો શુક્ર હોય, ત્યારે ૩માં ઓટી ટકા મંદી કરે, ચન્દ્ર હોય તો પાંચ ટકા મંદી કરે, શુક્ર હોય, તો ૧૨ ટકા મંદી કરે અને બુધ, શુક્ર, શુક્ર સાથે હોય ત્યારે ૧૫ ટકા મંદી કરે.

શનિ વક્રી હોય તો ભારે તેજ આવે.

મીનમાં સૂર્ય-બુધ સામેલ થયેલા હોય, તો મંદી આવે,

કુંભ રાશિનો સૂર્ય હોય તો તેજ આવે. અને બુધશુક્ર હોય તો મંદી લાવે. કુંભરાશિનો મંગળ હોય તો તેજ આવે.

માહ સુદ પૂનમના દિવસે ગ્રહણ હોય, તો રસ કસવાળા પદાર્થોનો સંગ્રહ કરવાથી લાભ થાય.

બુધવારના દિવસે વૃશ્ચિક સંક્રાન્તિ હોય, તો અનાજના ભાવ વધે, શુક્રવારના દિવસે હોય, તો રસ કસવાળા પદાર્થોમાં મંદી થાય. શુક્રવારની સંક્રાન્તિ હોય, તો ઘી અને ચોખામાં મંદી આવે.

: વિભાગ પહેલો

પોષ સુદ પૂનમે અહુષ્ય હોય તો રસ કસવાળાં પઢાર્થો, રૂ અને સુતરમાં તેજી આવે.

પોષ સુદ તેરસે મગળવાર યા શનિવાર હોય, તો ઘી તથા ઘઉંનો સંગ્રહ કરવાથી લાભ થાય.

કુંભ સંક્રાન્તિ ગુરૂવારની હોય, તો રસ કસવાળા પઢાર્થોમાં તેજી આવે.

મીન સંક્રાન્તિ શનિ, રવિ યા મગળવારની હોય, તો રસ કસવાળા પઢાર્થો તથા રૂમાં તેજી આવે, ગુરૂવારની હોય તો મદી કરે.

મીનનો શનિ, કર્કનો ગુરુ, તુલાનો મગળ હોય, તો ઘી, ગોળ, અનાજમાં તેજી આવે.

રવિવારે સૂર્ય અહુષ્ય હોય. ઘી-ગોળ-ખાંડ તેજ થાય.

વૃશ્ચિક રાશિનો ગુરૂ હોય તો ઘી, તેલ સોના, ચાંદી અને રૂમાં પહેલા ચાર મહિના તેજી રહે.

મીનનો ગુરૂ હોય, તો ઘી, તેલ અને તલના ભાવમાં શરૂમાં મદી આવે, પછી તેજી આવે.

તુલા સંક્રાન્તિ મગળવારની હોય, તો ગોળના ભાવ વધે.

દ્વાદશી સુદ પૂનમે શનિ રવિ યા મગળવાર હોય, તો ઘઉંનો સંગ્રહ કરવો જોઈએ, ચોથા માસમાં ચોખાના ભાવ વધે.

જ્યારે તુલા રાશિનો મગળ હોય ત્યારે રૂમાં ૨૦ ટકા તેજી આવે, અને સૂર્ય હોય ત્યારે ૩ થી ૫ ટકા મદી આવે.

જ્યારે વૃશ્ચિક રાશિનો ગુરૂ હોય, ત્યારે રૂમાં ૧૫ ટકા તેજી આવે. ખુદ હોય, ત્યારે પાંચ ટકા તેજી થાય.

જ્યારે ધન રાશિનો ગુરૂ હોય, ત્યારે ચાંદી અગસી અને રૂમાં ૧૦ ટકા તેજી થાય સૂર્ય હોય, તો પાંચ ટકા તેજી અને મગળ હોય, ત્યારે ૧૫ ટકા તેજી થાય.

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૯૧

જ્યારે મકર રાશિનો શુક્ર અને શનિ હોય, ત્યારે રૂમાં ૨૦ ટકા તેજ થાય અને મંગળ હોય ત્યારે રૂમાં ૧૨ ટકા મંદી થાય. અને બુધ હોય તો પાંચ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે કુંભ રાશિનો મંગળ હોય, ત્યારે ચાંદી અગસી અને રૂમાં ૧૦ ટકા તેજ તથા શુક્ર હોય, તો ૧૨ ટકા તેજ થાય અને શુક્ર હોય, તો રૂમાં પાંચ ટકા મંદી થાય.

અને ચન્દ્ર બુધ સાથે હોય ત્યારે ૧૦ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે મીન રાશિનો શુક્ર હોય, ત્યારે ચાંદી, અગસી અને રૂમાં ૧૨ ટકા મંદી આવે.

સૂર્ય, બુધ સાથે, હોય તો ૧૫ ટકા મંદી કરે. શુક્ર હોય ત્યારે પાંચ ટકા મંદી કરે અને ચન્દ્રમા હોય, તો ૬ ટકા મંદી થાય

[૧૭૩] ગ્રહોના ઉદયારત પરથી તેજ મંદી

જ્યારે સુક પાંચમે શુક્ર, સોમ અને શનિવાર ઉદય પામે ત્યારે રૂમાં ૧૦ ટકા તેજ થાય.

જ્યારે સુક છઠે શુક્ર તથા સુક દશમે રવિ અખંડ હોય, ત્યારે રૂમાં ૧૦ ટકા તેજ થાય.

જ્યારે સુક છઠ ઘડી બેની અંદર હોય ત્યારે ચાંદી, અગસી અને રૂમાં ૧૫ ટકા તેજ થાય.

જ્યારે વદ છઠનો ક્ષય હોય ત્યારે રૂમાં ૧૫ ટકા તેજ આવે.

જ્યારે પંચક શુક્ર કે શુક્રવારે બેસે ત્યારે રૂમાં પાંચ ટકા તેજ થાય.

જ્યારે શુક્રનો પૂર્વમાં અસ્ત થાય, ત્યારે રૂમાં ૧૫ ટકા મંદી આવે.

જ્યારે શનિનો પૂર્વમાં ઉદય થાય, ત્યારે રૂમાં ૧૦ ટકા મંદી થાય. જ્યારે પશ્ચિમે અસ્ત હોય, ત્યારે ૬ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે મંગળનો અસ્ત હોય ત્યારે રૂમાં ૧૨ ટકા મંદી આવે.

: વિભાગ પહેલો

જ્યારે મગળ માર્ગીં અને ત્યારે રૂમાં પાંચ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે બુધનો પશ્ચિમ દિશામાં ઉદય હોય, ત્યારે રૂમાં પાંચ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે બુધ પશ્ચિમ દિશામાં અસ્ત હોય, ત્યારે ૩ થી ૫ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે બુધ વક્રી હોય, ત્યારે રૂમાં ૬ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે શુક્રનો પશ્ચિમમાં ઉદય હોય, ત્યારે ૧૦ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે શુક્રનો પૂર્વમાં ઉદય હોય, ત્યારે રૂમાં ૧૫ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે શુક્ર માર્ગીં હોય, ત્યારે રૂમાં ૧૫ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે શુક્ર વક્રી હોય ત્યારે રૂમાં ૧૫ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે શુક્રનો પશ્ચિમમાં અસ્ત થાય ત્યારે રૂમાં વધઘટ થાય.

જ્યારે શનિ વક્રી હોય ત્યારે ૧૦ ટકા મંદી થાય.

[૧૭૪] શક અવત્સર પરથી સુભિક્ષાદિ જ્ઞાન

વર્તમાન શક સવતના અક્રાને ૩ થી શુભેા તેમાં ૫ ઉમેરી ૭ થી ભાગો. ૧ શેષ રહેતો બજાર ભાવ સામાન્ય. ૨ વધે તો સસ્તુ થાય. ૩ વધે તો હુર્લિક્ષ થાય ૪ વધે તો સુભિક્ષ થાય. ૫ વધે તો તેજ થાય. ૬ વધે તો સામાન્ય ફળ અને ૦ કે ૭ શેષ વધે તો હુર્લિક્ષ ફળ થાય સવત સારો ન કહેવાય.

[૧૭૫] પંચક બેસે ત્યારે થતી વધ ઘટ

શનિવારે પંચક બેસે તો રૂમાં સાતથી નવ ટકા મંદી થાય.

શુક્ર અને શુક્રવારે પંચક બેસે તો ૧૫ ટકા તેજ આવે.

સોમવારે યા બુધવારે પંચક બેસે તો ૧૩ ટકા મંદી થાય.

જ્યારે વદ છક, ઘડી અઢર હોય, તો રૂમાં ૧૨ ટકા મંદી આવે.

શનિ, રવિ, સોમ અગર બુધવારે પંચક બેસે તો રૂમાં પાંચથી દશ ટકા મંદી આવે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત પ્રભાકર :

: ૬૩

[૧૭૬] ગુમ થયેલું પશુધન જોવાની રીત

સૂર્ય નક્ષત્રથી ૬૦ નક્ષત્ર સુધી ગણતાં એ ૬ શેષ રહે તો માનવું કે ગુમ થયેલું પશુ વનમાં ફરી રહ્યું છે. ૬/૧૫ શેષ રહે તો માનવું કે ગામની પાસે છે. ૨૨/૭ માં માનવું કે પશુ ઘરે પાછું આવી જશે. ૨-૨૩-૨૪માં નહિં મળે એમ માનવું, ૨૫-૨૬-૨૭-૩ માં પશુ મૃત્યુ પામ્યું છે એમ માનવું.

[૧૭૭] નળ વસ્તુ પ્રત્ન લાવ વિચાર

મેષે વૃષેદિ શેત્ પૂર્વ, આગ્નેય્યાં મિથુને તથા ।
દક્ષિણે કર્કટે જ્ઞેયો, નૈઋત્યા સિંહ ઇક્ષતે ॥૧॥

કન્યાયાં ઉત્તરે જ્ઞેયઃ, પ્રતીચ્યા તૂલ વૃશ્ચિકે ।
ઘને ચૈવ હુ વાયવ્યા મુત્તરે મકરે ઘટે ।
મીન ईशान તો જ્ઞેય સ્ત સ્કરો દિગ્ગિલ ક્ષણમ્ ॥૨॥

[૧૭૮] એર કંઈ જાતિનો છે તે જાણવાની રીત

મેષે ચ બ્રાહ્મણશ્રૌરો, વૃષભે ક્ષત્રિયો ભવેત્ ।
મિથુને વૈશ્યશ્રૌરઃ, સ્યાત્ કર્કટે શૂદ્ર એવ ચ ॥
સિંહે સ્વજનશ્રૌર શ્ચ, કન્યાયા ચ કુલાંગના ।
પુત્રો વા યદિ વા આતા, તુલયા ભવેત્ ॥
વૃશ્ચિકે મ્લેચ્છ શ્રૌરઃ સ્યાદ્ માર્યા જ્ઞેયા ઘનેન ચ ।
મકરે વૈશ્યશ્રૌરઃ, સ્યાત્ કુંભે ચ મૂષકસ્તથા
મીને ભૂમિગતં પ્રોક્તં, નાન્યથા તસ્કરો ભવેત્ ॥

[૧૭૯] ફીચરના આંકિડા કાઢવાની રીત

એક ત્રીન નવ પચ, પચ સખિયા ઘર આવે ।
દો, આર, સાત આઠ, અઠ સખિયા ઘર આવે ॥

શૂન્ય છકા લગા કરે, ગત તિથિ ગમન કરે ।
 ગોરખ કહે સુન પડિતા, શેષ રહેગા અંક લગેગા ॥
 એવરેજ કે અંક મેં ભાગ સૌકા દે ।
 બધત અંક દૈલાય કે અઘટ ગુણા કર લે ॥
 ભાગ દે ગુણ સાઠ સે, બધત અંક વિચાર ।
 વામે દક્ષિણે સેા મિલે, સોહી અંક નિહાલ ॥
 જૂત ફરક કે અંક મેં કિથે પાંચસે ભાગ ।
 શત અવહે દીર જોડ કે ગિણે, ત્રીન ખેઠાગ ॥
 જો આવે ઉસ અંકમે શત એક તીસ દે ઘાલ ।
 રાશિ કે તાંઈ ઘટાય કે, ફરક જાણે ફેર હાલ ॥
 એવરેજ કે અંક મેં બાદ શહિ કા દે ।
 બાકી અંક દૈલાય કે, અઘટ મિલાય લે ॥
 ભાગ દે ઓગણ સાઠ કેા બઠતા અંક નિહાલ ।
 મિલા કર વઢિ આઠશુ, ચહી અંકકુ જાણુ ॥

[૧૮૦] તેલ-મંદી વિચાર

માસ દુવાંક

ચૈત્ર	વૈ.	જેઠ	અ.	શ્રા.	મા.	આ.	કા	મા.	પો.	મા.	કાગ.
૫૦૦	૫૩૨	૫૬૪	૫૯૬	૬૨૮	૬૬૦	૬૯૨	૭૨૪	૭૫૬	૭૮૮	૮૨૦	૮૫૨

વાર દુવાંક

પક્ષ દુવાંક

સુ.	અં.	મં.	બુ.	શુ.	શુ.	શ.	શુકલ પક્ષ	કૃષ્ણ પક્ષ
૫૨	૫૩	૪૭	૪૮	૪૯	૫૦	૫૧	૦	૧

[૧૮૧] રાશિ ધ્રુવાંક

મેવ	વૃષભ	મી.	કર્ક	સિંહ	કન્યા	તુલા	વૃ	ધન	મકર	કુંભ	મીન
૦	૨	૪	૬	૮	૧૦	૦	૨	૪	૬	૮	૧૦

તિથિ ધ્રુવાંક

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૬	૬	૭	૮	૧૧	૧૭	૦	૯	૧૭	૬	૨૨	૧૧	૧૩	૬

[૧૮૨] નક્ષત્ર ધ્રુવાંક

બ	ભ	કૃ	રો	મૃ	મિથુ	પુલ	પુ	મકર	મ	૧	કિ	હસ્ત	કિમ્બ
૮	૧૨	૧૭	૨૦	૨૪	૨૮	૩૨	૩૬	૪૦	૪૪	૪૮	૫૨	૫૬	૬૦
સ્વા	ધિ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ	મુલ
૬૪	૬૮	૭૨	૭૬	૮૦	૮૪	૮૮	૯૨	૯૬	૯૦	૯૪	૯૮	૧૦૦	૧૦૪

ચોગ ધ્રુવાંક

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૮	૧૨	૧૬	૨૦	૨૪	૨૮	૩૨	૩૬	૪૦	૪૪	૪૮	૫૨	૫૬	૬૦
૬૪	૬૮	૭૨	૭૬	૮૦	૮૪	૮૮	૯૨	૯૬	૯૦	૯૪	૯૮	૧૦૦	૧૦૪

[૧૮૩] અનાજનો તથા તેની મીઠાઈ-કરોઆણાનો ધ્રુવાંક

કોળ	કર્ક	મ	વૃષભ	મ	મિથુ	મકર	મ	મ	મ	મ	મ	મ	મ
૧૭	૨૧	૯	૦	૭	૬	૩	૨	૫	૬	૬	૬	૬	૬
૩૬	૪૦	૪૪	૪૮	૫૨	૫૬	૬૦	૬૪	૬૮	૭૨	૭૬	૮૦	૮૪	૮૮

એ બધા આંકડા એકઠા કરીને ૩ થી ભાગો. ૧ વધે તે સોંઘવારી
જાગ ને બે વધે તે સમાન ભાવ રહે. ધૂન આવે તે સોંઘવારી થાય.

૧૩-શ્રી યતિન્દ્ર ભટ્ટાચાર્ય પ્રસાદે :

[૧૮૪] દિશા ચક્ર

નામ	યોગ	પૂર્વ	આગ્નિ	દક્ષિણ	નૈઋત્ય	પશ્ચિમ	વાયવ્ય	ઉત્તર	ઈશાન	ઉર્ધ્વ	અધો	વિશેષ
દિશા	દિશા	પૂર્ણિમા	દિશા	પૂર્ણિમા	દિશા	પૂર્ણિમા	દિશા	પૂર્ણિમા	દિશા	પૂર્ણિમા	અધો	વિશેષ
સ્વામી	અહ	રવિ	શુક્ર	મંગળ	રાહુ	શનિ	ચંદ્ર	બુધ	શુક્ર	કે.	કે.	કે.
સ્થાન	રાશિ	મે.	સિ.	ધ.	કે.	કે.	કે.	કે.	કે.	કે.	કે.	કે.
બુધન	કુંડલી	૧ ૧૨-૧૧	૧૦ ૬-૮	૭ ૬-૫	૫ ૬-૫	૪ ૬-૫	૩ ૬-૫	૨ ૬-૫	૧ ૬-૫	૦ ૬-૫	૦ ૬-૫	૦ ૬-૫
નક્ષત્ર	શુભ	કૃ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +	મ. ૭ +
શુભ	વાર	સોમ	રવિ	શુક્ર	સોમ	રવિ	શુક્ર	સોમ	રવિ	શુક્ર	સોમ	રવિ
શુભ	નક્ષત્ર	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.	પા. બે.

યોગિની તિથી ૧-૬ ૩-૧૧ ૫-૧૩ ૪-૧૨ ૬-૧૪ -૩૧૪ ૨-૧૦ ૦ ૫-૧૫ ૧૦-૫ ૧૦

ચોગિની તિથી નંદા + ભદ્રા
રાહુ સંક્રાંતિ ઘ. મ. + મીન
કુ. એ. ભુ.

રિક્તા +
કન્યા +
હુ. ઘ.

રાહુ વાર યનિ મંગળ શુક્ર
રાહુ ચોષડીશુ ૧ ૬ ૩
સૂર્ય સંક્રાંતિ મીન + વિ.
એ. ઘ. ક. સિં.
સૂર્ય પ્રહર ૮-૧ + ૨-૩
અહવાર સંક્રાંતિ સિં. ૧ ઘ. ઘ.
ક. ઘ. એ.

શુક્ર મોમ શુક્ર
૨ ૭ ૪
+ ધન +
મ. કું. ૬-૭ + ૧ આશુભ
+ ધુ. મિ. +
કર્ક ૭ ૮

અહરપથે ઉદય ૧ ૨ ૩

પ્રહર

વસંતમાસ સંક્રાંતિ કન્યા + ધન
હુ. મ. કું.
શિવત્યાર માસ પોષ કા. આ.
મા. મા.

મિ. ક. +
મિ. ક. +
મોત્ર મહા
દ્રાવણ

શ્રી યતીન્દ્ર સૂક્ત પ્રસાદે :

શિવચાર સૂરોદય રા।	પ	રા।	પ	રા।	પ	૨	૫	૧-૨ શુભ
ચંદ્રચાર રાશિ ઘડી								
ચંદ્રચાર રાશિ સો. સિં.ધ.	+	શુ.ક.	+	મિ.	+	ક.શુ.	+	
દિશાપાથ તિથિ ૧-૧૧	૨-૧૨	૩-૧૩	૪-૧૪	૫-૧૫	૬-૧૬	૭-૧૭	૮-૧૮	૧૦
દિગ્ગ્રાહ તિથિ ૫-૧૫	૬-૧૬	૭-૧૭	૮-૧૮	૯-૧૯	૧૦-૨૦	૧૧-૨૧	૧૨-૨૨	૧૩
દિગ્ગ્રાહ તિથિ ૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫	૧૬	૧૭	૧૮
વાર શનિ	શુક્ર	શુક્ર	શુક્ર	શુક્ર	શુક્ર	શુક્ર	શુક્ર	શુક્ર
વિષ્ટિ તિથિ ૧૪	૮	૭	૬	૫	૪	૩	૨	૧
પ્રહર ૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
ત્યાગ્યઘટી કારક ચોધ ૨૦-૪ શુ. મં.								
૧૬ ૩-૪ ૨-૩૨								
વાહન પતિનું હાથી	+	રથ	+	અશ્વ	+	પાદળી	+	
દિશાપાલ દેવો હિન્દ અગ્નિ	યમ	નૈઋત્ય	વાયુ	કુબેર	વાયુ	કુબેર	વાયુ	કુબેર
દિશામાં	પૂર્ણ	દિશામાં	પૂર્ણ	દિશામાં	પૂર્ણ	દિશામાં	પૂર્ણ	દિશામાં
વળચં છે								

[૧૮૫] દિક્ષા સુદર્ત

માગશર, માહ, ફાગણ, વૈશાખ, જેઠ; અષાઢ એ મહિન
દિક્ષામાં શ્રેષ્ઠ છે.

તિથિ-૨-૩-૫-૭-૧૦-૧૧-૧૩ દીક્ષામાં શુભ છે.

વાર-રવિ, બુધ, શુક્ર, શનિ દીક્ષામાં સારા છે.

નક્ષત્રો-ત્રણે ઉત્તરા, રાહુલ્લી, હસ્ત, અનુરાધા શતભિષા,
પૂર્વ ભાદ્રપદ, પુનર્વસુ, રેવતી, અશ્વિની, મૂળ, શ્રવણ સ્વાતિ-દીક્ષામાં
શુભ છે.

દીક્ષા બાબતે લગ્નમાં તથા નવાંશમાં દ્વિસ્વભાવ રાશિ, વૃષભ
વિના સ્થિર રાશિ અને મકર રાશિ એ રાશિ શુભ છે. બીજી
રાશિઓ શુભ નથી.

શુક્ર લગ્નમાં રહેલો હોય, શુક્રવાર હોય, લગ્નમાં શુક્રનો
નવાંશ હોય, શુક્રવું ભવન વૃષભ-તુલા લગ્ન હોય તથા શુક્ર લગ્નના
૭ મા સ્થાનને સપૂર્ણ દેખતો હોય તે સમય દીક્ષા માટે વળતું છે.

અને ચન્દ્ર લગ્નમાં હોય, સોમવાર હોય, ચન્દ્રમાના નવાંશ
તથા ચન્દ્ર લગ્નને દેખતો હોય તે સમય પણ દીક્ષા માટે વળતું છે.

દીક્ષા કુંડળીમાં ચન્દ્ર સાથે કોઈ પણ ગ્રહ હોવો જોઈએ
નહિ, અર્થાત્ ચન્દ્રમાં એકલો જ જોઈએ.

[૧૮૬] સ્વરોહયથી લગ્ન બાણુવાની રીત

તિથિ, વાર, નક્ષત્ર અને વર્તમાન લગ્નને જોડીને તેમાં પાંચ
ઉમેરવા પછી પાંચ વડે ભાગાકાર કરવો, ભાગમાં શેષ રહે, તે
તત્ત્વ બાણુવું.

તિથિ, વારં, ચ નક્ષત્રં, લગ્નં ચ વહ્નિ-મિશ્રિતમ્ ।

પંચમિસ્તુ હરેદ્ ભાગં, શેષાંકૈ સ્તત્ત્વ-માદિશેત ॥

પૃથ્વી-જળ શુભ, અગ્નિ તત્વ મિશ્ર, વાયુ તત્વ નિષ્કૃણ,
આકાશ તત્વ મરણ સૂચક.

[૧૮૭] તત્વોના નામ તથા કૃણ

પૃથ્વી	૧ શુભ
જળ	૨ શુભ
અગ્નિ	૩ મિત્ર
વાયુ	૪ નિષ્કૃણ
આકાશ	૫ મરણ

[૧૮૮] [૧] સરસ્વતી જાપ

ૐ એં હ્રીં શ્રી વાગ્વાદિની ભગવતી

સરસ્વતી તુમ્યં નમઃ ॥

કરકેજ આ મંત્રનો ૧૦૮ વાર જાપ કરવાથી શ્રી આગમ
શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ સુલભ બને છે. મંત્ર બીજો

ૐ નમો ૐ એં શ્રી હ્રીં વદ વદ વાગ્વાદિની ભગવતી

સરસ્વતી તુમ્યં નમઃ ॥

દિવાળી પહેલાં ૨૧ દિવસમાં આ મંત્રના સવા લાખ જાપ
વિધિ બહુમાન પૂર્વક કરવાથી રોજના ૨૦૦૦ શ્લોક સુધી કંઠસ્થ
કરવાની શક્તિ પ્રગટે છે.

[૧૮૯] વીંછીનો મંત્ર

ૐ નમો આદેશ ગુરુ કો કાલા વિચ્છુ કાનરોયાલો,
મોટી પુચ્છ સમરાલો, ગોરખ મળે, મત્સ્યેન્દ્ર સુનૈ
ન ઋતરે તો કચ્છા કહ હળે,

સોનાકી ધૂધરી, રૂપાકી પનાલો, ઉતરે તો ઉતારું,
નહીં ઉતરે, તો મીલકંઠ મોર હંકારું । મેરી શક્તિ,
ગુરુકી ભક્તિ ફુરો મંત્ર દિશ્વરો વાચા-

શ્રી ચતીન્દ્ર ગુહ્ત પ્રલાકર :

: ૧૦૧

આમ ૩ વાર થા ૭ વાર થા ૨૧ વાર મંત્ર ભણીને હોળીની રાખથી વીંછી ઉતારવો.

[૧૯૦] ભદ્રાને આત્રવાનો ક્રમ

ચક્ષુ	શુકલ	શુકલ	શુકલ	શુકલ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
તિથિ	૪	૮	૧૧	૧૫	૩	૭	૧૦	૧૪
સમય	રાત્રિ	દિવસ	રાત્રિ	દિવસ	રાત્રિ	દિવસ	રાત્રિ	દિવસ

અહીં રાત્રિ તેમ જ દિવસનો અર્થ પૂર્વાર્ધ અને ઉત્તરાર્ધ છે. પરંતુ જો તિથિ સૂર્યોદયથી લઈ, ખીજા સૂર્યોદય પર્યાંત હોય, તો ભદ્રાનો આગળ જણાવેલો પરિહાર થઈ શકે નહિ, તેમજ તિથિ સૂર્યોદયથી જ શરૂ થાય એવો એકાંત નિયમ નથી.

એટલે રાત્રિ-દિવસ એવા જે ભેદ પાડેલા છે, તે સાર્થક થાય છે.

જો દિવસની ભદ્રા દિવસે અને રાત્રિની ભદ્રા રાત્રે આવે તો જ તેના દોષ છે. બાકી દોષ લાગતો નથી.

[૧૯૧] કરણ નામ સ્વામી નીચે સુળખ છે

બબ બાલવ કૌશલ તૈતિલ ગર વણિજ વિષ્ણુ શકુનિ ચતુર્નાગ કિસ્તુ				૫૫૬	૬૫
ઈન્દ્ર	ઈન્દ્ર	રવિ	અર્ધ પૃથ્વી લક્ષ્મી શક્તિ કલિ	નદી સર્પ	વાયુ
		મા		શ્વર	

.. વિષ્ટિ વિના વવાછેપુ કરણેષુ દશબ્ધિ ।

.. ચતુર્વર્ગ મિશ્રિતાઃ સર્વા કરણોયાઃ શુભા ક્રિયાઃ ॥

દિવા ભદ્રા યદા રાત્રિ, રાત્રી ભદ્રા દિવા યદિ ।
 ન તત્ર ભદ્રા દોષઃ સ્યાત્ સર્વં કર્માણિ સાધયેત્ ॥
 સૌમ્યે સર્વં ચ કલ્યાણી, શનૌ વિષ્ટિ તથૈવ ચ ।
 રવિ પુષ્યવતી પ્રોક્તા, મીમે ભદ્રા પ્રકોત્તિતા ॥

[૧૯૨] ભદ્રામાં પ્રયાણુ નિષેધ

વિષ્ટાયામ્ દારુણે રૌદ્રે યોવેઃ ગચ્છતિ માનવઃ ।
 ગતસ્યા ગમનં નાસ્તિ, નદીના મિવ સાગરે ॥

[૧૯૩] ભદ્રા કયા કાર્યમાં લેવામાં શ્રેષ્ઠ છે

યુદ્ધે, ભૂપતિ દર્શને, મયવને, ઘાતે ચ પાતે હતે ।
 વૈદ્યસ્યાગમને, જલ પ્રતરણે, શત્રીસ્તથોચ્ચાટને ॥
 સિંહોષ્ટે ચર માહિષૈ ગજ મૃગૌ, અશ્વગૃહે પાત ને ।
 સ્ત્રી સેવા ઋતુ મજ્જનેષુ શકટે ભદ્રા સદા ગૃહ્યતે ॥
 આટલા કાર્યોમાં ભદ્રા શ્રેષ્ઠ છે.

[૧૯૪] ભદ્રા પુચ્છ વિચાર

દિવસ સ્યાગ્રમે અર્ધે રાત્રી અર્ધ-દ્વિતીય કે ।
 સદા ત્રિશત્ ઘટી મધ્યે, પુચ્છે ત્રાણિ શુભાવહા ॥

જ્યોતિષ-સાર-અન્યની ગાથા ૨૦૩ અને ૨૦૪ માં એમ
 કહેલું છે કે શુકલ પક્ષમાં શરૂની ૬ ઘડી અને કૃષ્ણ પક્ષમાં
 આખરની ૩ ઘડી ત્યાજ્ય છે. તેનું કારણ સર્પિણી, વીંછણી ભદ્રા
 હોય છે તે સમજવું. વડ ૧૪ના પ્રહરે પૂર્વ દિશામાં શુક ૮
 ના ખીલ પ્રહરે અગ્નિ ખૂણામાં વદી ૭ના ખીલ પ્રહરે દક્ષિણ દિશામાં
 પૂર્ણિમાના દિવસે ચોથા પ્રહરે નૈઋત્ય ખૂણામાં.

સુદી ૪ ના રોજ પાંચમા પ્રહરે પશ્ચિમ દિશામાં.

વહી ૧૦ ના છઠ્ઠા પ્રહરે વાયવ્ય ખૂણામાં સુદી ૧૧ના સાતમા પ્રહરે ઉત્તર દિશામાં અને વહી ૩ના આઠમા પ્રહરે ઇશાન ખૂણામાં બે ભદ્રા સન્મુખ હોય, તો તે પ્રયાણ આદિ કાર્યોમાં વળતર છે.

વહી ૩ ના રોજ અગ્નિ ખૂણામાં, સાતમે નૈઋત્ય ખૂણામાં, દશમે નૈઋત્ય ખૂણામાં અને ચૌદસે ઇશાન ખૂણામાં ભદ્રાનું સુખ હોય છે.

સુદી ૪ ના દિવસે દક્ષિણ દિશામાં, ૮ ના દિવસે પશ્ચિમ દિશામાં, અગ્રહારસે ઉત્તર દિશામાં અને પૂનમના દિવસે પૂર્વ દિશામાં ભદ્રાનું સુખ હોય છે જે પ્રયાણ આદિમાં ત્યાજ્ય છે.

[૧૯૫] શનિ-પાઠ વિચાર

૩-૬-૧૧ માં સૂર્યમાં શનિની પનોતી બેસે, તો આંદીને પાથો સમજવો.

૪-૮-૧૨ માં હોય, તો લોઢાનો પાથો સમજવો.

૧૨-૫-૭ માં બેસે, તો તાંબાનો પાથો, અને ૯-૧૦ માં બેસે, તો સોનાનો પાથો સમજવો.

[૧૯૬] પાયાના ફળ

આંદીનો પાથો સારો છે. આંદીના પાથે પનોતી બેસે, તો દ્રવ્ય મળે, વેપાર વધે, સન્માન વધે, સંજયમાં પહોંચી મળે.

લોઢાનો પાથો ખરાબ છે. લોઢાના પાથે પનોતી બેસે, તો વધ, જંધન, કલેશ, બમણ વગેરે દુઃખ પડે.

તાંબાનો પાથો પણ સારો છે. તાંબાના પાથે પનોતી બેસે, તો વેપાર વધે, ધનની પ્રાપ્તિ થાય, શ્રેષ્ઠ સાધન, સામગ્રી મળે, સન્માન થાય.

સોનાનો પાથો ખરાબ છે, સોનાના પાથે પનોતી બેસે, તો અનેક પ્રકારની મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડે, દુરમનો હુમલા

: વિભાગ પહેલો

કરે, રાજ્ય તરફનો ભય ઊભો થાય, માન પ્રતિષ્ઠા ઘટે, રોગ પણ થાય.

પોતાના જન્મ-નક્ષત્રથી ગણુતાં, જે નક્ષત્ર પર શનિ બદ-લતો હોય, ત્યાં સુધી ગણુવું, આ સંખ્યાને નવ (૯) વડે ભાગવી જે શેષ રહે તે વાહન સમજવું.

[૧૯૭] શનિ વાહન ફેળ

(૧) ગધેડાં વાહન ધનનો નાશ કરે, (૨) અથ્થ વાહન સાફ શુભદાયી છે.

(૩) હાથી વાહન હોય તો વિપુલ રાજ્યવૃદ્ધિ મળે.

(૪) મહિષ (પાડા) વાહન હોય તો શત્રુનો ભય ન થાય.

(૫) શિયાળ વાહન હોય, તો બુદ્ધિનો નાશ કરે.

(૬) સિંહ વાહન હોય, તો શત્રુગણનો નાશ કરે

(૭) કાગડાં વાહન હોય, તો સન્માન મળે.

(૮) મોર વાહન હોય, તો આદર મળે.

(૯) હંસ વાહન હોય, તો રાજ્ય તરફથી સત્કાર મળે અને દ્રવ્ય મળે.

આ બધા શનિના વાહનનાં ફેળ છે

[૧૯૮] પંચાંગ સિવાય ચન્દ્રમા જાણવાની વિધિ

વર્તમાન તિથિ દૂવી કીજે ।

પાંચ-પૈં તીસ મેલા કીજે ।

પાંચે-પાંચે ભાગ હરી જે ।

લગન સંક્રાંતિથી ચન્દ્ર ગણો જે ।

જે દિવસનો ચન્દ્રમા દેખવો હોય, તે દિવસને બમણો કરવો. પછી જો કૃષ્ણપક્ષ હોય, તો તેમાં ૩૫ ઉમેરવા અને જો શુક્લ પક્ષ હોય તો પાંચ ઉમેરવા. પછી તેને પાંચ વડે ભાગવા.

૧૪-શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્શ પ્રભાકર :

: ૧૦૫

જે ભાગાકાર આવે, તે આંકડાને વર્તમાનમાં જે સંક્રાંતિ ચાલતી હોય તેમાં ગણવે. જ્યાં સંખ્યા પૂરી થાય, તે ચન્દ્રમા બાણવે.

અસાડ સુદી ૧૧ ના દિવસે ચન્દ્રમાં દેખવે હોય તો ૧૧ ના બમણા કરો. એટલે બાવીસ (૨૨) થયા. તેમાં શુકલ પક્ષ છે. એટલે પાંચ ઉમેરો. તો ૨૭ થયા. તેને પાંચે ભાગતાં ભાગાકાર પાંચ થયો. તો અસાડ સુદી ૧૧ ની સંક્રાંતિ મિથુનની થઈ. તો મિથુનથી ગણતરી કરતાં ચન્દ્રમા તુલાનો થયો.

[૧૯૯] પંચાંગ વિના નક્ષત્ર બાણવાની રીત

કાર્તિક માસ સે દૂળા કીજે,
ગયા માસ કા દિવ ગણી જે,
એક દિન ગણેશ કો લીજે ।
સત્તાવિસે ભાગ હરો જે,
અશ્વિની સું ગિણને લોજે ।

[૨૦૦] પંચાંગ વિના વાર બાણવાની રીત

ચૈત્ર માસ કો ડયોઢા (૧૧) કીજે ।
ગયા માસ કા દિન ગણી જૈ ।
એક દિન ગણેશ કો લીજે ।
રાજા સેતી વાર ગણીજૈ ॥

[૨૦૧] આયુષ્ય નિર્ણય

જન્મ તિથિને ૧૩ વડે શુણે, જન્મના વારને ૨૦ વડે શુણે,
જન્મ નક્ષત્રને નવ વડે શુણે, થોગને ૧૧ વડે શુણે, અને કરણને
૭ વડે શુણે, આ બધા શુણાકારોનો સરવાળો કરો, જે સરવાળો
આવે તેને ૧૦૦ વડે ભાગો, જે શેષ રહે, તેટલું આયુષ્ય બાણવું.
તેટલા વર્ષનું આયુષ્ય બાણવું.

આયુષ્ય નિર્ણયની બીજી વિધિ

જન્મ તિથિને ૧૩ વડે ગુણો, વારને ૨૩ વડે ગુણો, નક્ષત્રને ૬ વડે ગુણો, જે ગુણાકાર આવે તેને ૧૧ વડે ગુણો, જેમાં જન્મ નક્ષત્રની ઘડીઓ ઉમેરો, પછી ૧૦૦ વડે ભાગો જે શેષ રહે તેટલા વર્ષનું આયુષ્ય જાણવું.

[૨૦૨] તિથિ વધેઘટ થાય તેનું તેજ મંદી ફળ

(૧) સુદમાં તિથિ ઘટે તો તેજ, સુદમાં તિથિ વધે તો મંદી.

(૨) વદમાં તિથિ વધે તો પાંચ ટકા તેજ કરે, ઘટે તો સાત ટકા મંદી કરે.

(૩) વદ છઠનો ક્ષય હોય, તો ૧૫ ટકા તેજ થાય.

(૪) છઠ-કલાની અંદર હોય તો ૧૮ ટકા વધે.

(૫) સુદી ૧૦-૧૫ (પૂનમ) તિથિ વધે તો રૂમાં તેજ થાય, ઘટે તો રૂમાં મંદી થાય.

રવિવારે તિથિનો ક્ષય હોય અને સોમવતી અમાવાસ્યા હોય, તો રૂમાં મંદી થાય અને શુક્રવારે વ્યતિપાત હોય, તો રૂમાં પાંચ ટકા મંદી આવે.

[૨૦૩] ચન્દ્ર-દર્શન-તેજ-મંદી ફળ

બીજનો ચન્દ્ર ઉત્તરમાં ચઢતો હોય, તો રૂમાં તેજ થાય. દક્ષિણમાં ઢળતો હોય તો મંદી થાય, સમાન હોય તો સમાન ભાવ રહે

બીજનો ચન્દ્ર કર્ક રતાશત્રાણો હોય, તો તેજ કરે, વાકો હોય તો મંદી કરે

નાની બીજ તેજ કરે, મોટી બીજ મંદી કરે, સૂર્ય ચન્દ્ર સામ સામે થઈ જાય તો તેજ કરે.

ચન્દ્ર દર્શનનું સુદૂર્ત ૧૫ હોય તો તેજ કરે, ૪૫ હોય તો મંદી કરે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદૂર્ત પ્રભાકર :

: ૧૦૭

જે મહિનામાં રવિવારે ચન્દ્ર દર્શન હોય, તો તે મહિનામાં
૩ માસાની વધઘટ થાય.

સોમવારે ચન્દ્ર દર્શન હોય તો ૨૦ દિવસ તેજી કરે, મંગ-
ળવારે મઢી કરે, તેજી કરે, અળસીમાં ૮ તથા ૯ ટકા તેજી આવે.

બુધ-શુક્રવારે ચન્દ્ર દર્શન હોય તો વધઘટ થઇને મંદી થાય.

શુક્રવારે ચન્દ્ર દર્શન હોય તો સુદમાં ૧૫ થી ૩૦ ટકાની
તેજી વઠમાં મઢી આવે.

જે શનિ, રવિ, મંગળતું ચન્દ્ર દર્શન થાય, તો તેજી અને
આ વારે પૂનમ હોય, તો ૩ તથા ચાંદીના ભાવ વધે.

જ્યારે રવિ, બુધ, શુક્રવારે ચન્દ્ર દર્શન હોય ત્યારે ચાંદી
અને રૂમાં મઢી થાય.

જ્યારે પૂછડીઓ તારો હોય, ત્યારે ચાંદી અને રૂમાં મોટી
તેજી થાય.

જ્યારે રવિવારે રેવતી નક્ષત્ર હોય ત્યારે ચાંદી અને રૂમાં
૧૫ ટકા તેજી આવે.

[૨૦૪] અમાવાસ્યાનું તેજી-મંદી રૂળ

વઢી ચૌદસથી અમાવાસ્યા વધારે ઘડીની હોય, તો રૂમાં
તેજી થાય અને ઓછી ઘડીની હોય, તો મઢી થાય.

વઢી અમાવાસ્યા જે હોય તો તે મહિનામાં મંદી આવે.

અમા વાસ્યાને ક્ષય હોય તો રૂમાં તેજી આવે.

સોમવતી અમાવાસ્યા મઢી લાવે, રૂમાં ચાંદીમાં ૧૦ ટકા
મઢી લાવે.

મંગળવારી અમાવાસ્યા રૂ-ચાંદી-અળસીમાં વધઘટ કરે.

શુક્ર-શનિવારી અમાવાસ્યા ૩ તથા ચાંદીમાં વધઘટ કરે.

[૨૦૫] ચન્દ્રગ્રહણ તથા સૂર્યગ્રહણના તેજ મઠ્ઠી ફેળ

જ્યારે કારતક વદ એકમહુ સૂર્યગ્રહણ હોય ત્યારે અળસી, ચાંદી અને રૂમાં ૧૨ ટકા મઠ્ઠી આવે.

જ્યારે માગસર વદ એકમે સૂર્યગ્રહણ હોય, ત્યારે અળસી, ચાંદી અને રૂમાં ૧૦ ટકા તેજ થાય.

જ્યારે પોષ સુદ પૂનમે ચન્દ્રગ્રહણ હોય, ત્યારે અળસી, ચાંદી અને રૂમાં ૧૦ ટકા તેજ આવે.

જ્યારે વૈશાખ સુદ પૂનમે ચન્દ્રગ્રહણ હોય, ત્યારે ચાંદી અને રૂમાં સાડા બાર ટકા તેજ થાય.

જ્યારે જ્યેષ્ઠ સુદ પૂનમે ચન્દ્રગ્રહણ હોય, ત્યારે રૂ, અળસી અને ચાંદીમાં ૧૦ ટકા તેજ આવે.

જ્યારે અસાદ સુદ પૂનમે ચન્દ્રગ્રહણ હોય, ત્યારે રૂ, અળસી અને ચાંદીમાં ૧૫ ટકા તેજ આવે.

જ્યારે શ્રાવણ સુદ પૂનમહુ ચન્દ્રગ્રહણ હોય, ત્યારે અળસી, ચાંદી અને રૂમાં ૧૫ ટકા તેજ આવે.

જ્યારે આસો સુદ પૂનમહુ ચન્દ્રગ્રહણ હોય, ત્યારે અળસી ચાંદી અને રૂમાં સાડા બાર ટકા તેજ આવે.

જ્યારે ભાદરવા સુદ પૂનમે ચન્દ્રગ્રહણ હોય, ત્યારે અળસી, ચાંદી અને રૂમાં એાઢી તેજ આવે.

[૨૦૬] સંક્રાન્તિ તેજ મઠ્ઠી ફેળ

સંક્રાન્તિ ૧૫ મુહૂર્તી હોય, તે રૂમાં તેજ થાય, ૩૦ મુહૂર્તી સમાન, ૪૫ મુહૂર્તી મઠ્ઠી કરે.

કર્ક સંક્રાન્તિ શનિ, રવિ, સોમવાર કે મંગળવારે હોય તે રૂમાં અને ચાંદીમાં ૧૫ થી ૨૦ ટકા તેજ આવે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર :

: ૧૦૯

મિંહ સંક્રાંતિ શનિવારે હોય તો તેજી કરે.

તુલા સંક્રાંતિ શુક્રવારે હોય તો ૩૨ ટકા તેજી કરે.

વૃશ્ચિકની રવિ, મંગળ ને શુક્રે હોય, તો ૩૦ ટકા તેજી કરે.

ધનની શનિ-રવિ-સોમ ને મંગળવારે હોય, તો ૪૫ ટકા તેજી આવે.

કુલ સંક્રાંતિ સોમ અને શુક્રવારે હોય તો ૨૦ ટકા તેજી કરે.

મીન સંક્રાંતિ શનિ, રવિ, મંગળવારે હોય, તો ૩૮ ટકા તેજી થાય.

મકર સંક્રાંતિ શુક્રવારે હોય, તો ૪૦ ટકા મઠી થાય.

જ્યારે માગસર માસની ધન સંક્રાંતિ શુક્રવારે હોય, તો અળસી ચાંદી ને રૂમાં ૧૨ ટકા મઠી થાય.

[૨૦૭] પૃથ્વીમા તેજી મઠી પરીક્ષા

સુક પૂનમના દિવસે ચન્દ્રમા ઉદય થતો હોય ત્યારે ચન્દ્ર અને સૂર્ય સામસામે થઈ જાય તો તેજી થાય.

ચન્દ્રમા રતાશવણે હોય તો તેજી સમજવી.

ચન્દ્રમા ક્રીકે હોય, ચન્દ્રમા કરતુ જળકુંડ હોય તો મઠી આવે.

ચન્દ્રોદય સમયે ઇશાનનો પાવન ચાલતો હોય, તો ૫૫ ટકા મઠી થાય. અગ્નિ ખૂણામાં ચાલતો હોય તો ૩૦ થી ૩૫ ટકાની તેજી કરે વાયવ્યનો પવન ચાલતો હોય તો બાવ એક સરખા રહે.

નૈઋત્યનો પવન ચાલતો હોય, તો અઠ્ઠપ તેજી આવે.

દક્ષિણનો પવન ૩૦ ટકા તેજી કરે.

ચૌદસથી પૂનમની વચ્ચે અધિક હોય, તો તેજી કરે.

પૂનમના દિવસે વાદળ હોય તો મઠી આવે.

માહ સુક પૂનમ રવિવારે આવે તો ૧૦ થી ૧૨ દિવસમાં
રૂમાં વધઘટ થાય, અળસીમાં મદી થાય.

માહ સુક પૂનમે વાદળ હોય તો એક મહિના સુધી મદી રહે.

માહ સુક પૂનમે શુક્રવાર હોય તો રૂમાં મદી થાય.

[૨૦૮] બારે મહિનાના ગ્રહ પરિણામના તેજી મંદી ફળાદેશ
ચૌત્ર માસ

આ માસમાં પાંચ રવિવાર કે બુધવાર હોય, તો રાજ-
પ્રજાનો નાશ થાય. અને જો પાંચ સોમવાર આવે તો રાજ-પ્રજાનું
કલ્યાણ કરે.

વહી પાંચમના દિવસે બુધવાર તથા મંગળવાર વહી થાય
તો ચોખા-ઘઉં, તેલ મોંઘા થાય.

આ માસમાં શુક્ર અને શુક્ર એક જ રાશિમાં હોય તો તલ,
તેલ અને સુતરનો સંગ્રહ કરવાથી લાભ થાય.

આ માસની મેષ સંક્રાન્તિ સોમવારે હોય, તો ચાંદી, અળસી
અને રૂમાં ૧૨૧૧ ટકા તેજી થાય.

વૈશાખ માસ

આ માસમાં સુદી પાંચમના દિવસે શનિવાર હોય, તો
ભરણી, કૃત્તિકા, રોહિણી, મૃગશિરા, તથા હસ્ત એમાંથી કેઈ પણ
નક્ષત્ર ઉપર મંગળવાર આવે તો તાંબા, કાંસા, સોપારી, નારીયેળ,
પીપર અને લાલ રંગનું કાપડ મોંઘું થાય.

જો સુદી ૧૩ના દિવસે મંગળવાર કે રવિવાર હોય, તો
ખાંડ, લાલ ચંદન, સીંઘાલુ અને પાન મોંઘા થાય.

વૈશાખ માસની વૃષભ-સંક્રાન્તિ, જો શનિ રવિ કે મંગળવારે
હોય, તો ચાંદી, અળસી અને રૂમાં ૬ ટકા તેજી આવે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૧૧૧

જેઠ માસ

આ માસની સુદી એકમના દિવસે, જે શનિવાર આવે, તે રોગ પીડા, દુકાળ અને રાજ્ય ક્રાન્તિ થાય.

જેઠ માસની મિથુન સંક્રાન્તિ, જે સોમ, શુક્ર કે શુક્રવારે હોય, તે રૂમાં ૧૨ ટકાની તેજ આવે.

અસાડ-શ્રાવણ માસ

આ માસમાં શનિવાર ને પાંચમના દિવસે જે મેઘ ધનુષ્ય દેખાય, તે ફરેક જાતના અનાજનો સંગ્રહ કરવો અને તે અનાજને ચાર મહિના પછી વેચવાથી સારો નફો મળે.

અસાડ માસની ઈર્ક સંક્રાન્તિ, જે શનિ. રવિ, સોમ કે મંગળવારે હોય તે ચાંદી, અળસી રૂમાં ૧૨ ટકા તેજ થાય.

ભાદરવો માસ

આ માસની વદ ૭ ના દિવસે, જે રેહિણી નક્ષત્ર અને મંગળ, શુક્ર, શુક્ર કે રવિવાર આવે, તે તેલ, ઘઉં, હળદર, જવ, જીરું, હીંગ, સાકર, ખાંડ, સીસું, પારો, કસ્તુરી વગેરે ચીજો મોંઘી થાય.

તથા વદ ૮ ને દિવસે મૂળ નક્ષત્ર પર રવિવાર કે સોમવાર હોય, તે સુતર અને શણનો સંગ્રહ કરી, પાંચ મહિના પછી વેચવાથી સારો લાભ થાય.

આસો માસ

આ માસમાં શનિ વક્રી હોય, યુધ ખીજ રાશિ પર હોય અને તેની સાથે રાહુ અને શનિ હોય, તે શણ, સુતર અને તેલ મોઘુ થાય.

આ માસમાં શનિ તુલા-સંક્રાન્તિ શુક્રવારે હોય તે રૂમાં ૧૨૧ ટકા તેજ આવે.

: વિકાગ પહેલો

કાર્તિક માસ

આ માસમાં સૂર્ય ગ્રહણ કે ચન્દ્ર ગ્રહણ હોય, તો અનાજનો સંગ્રહ કરી, તે પાંચ મહિના પછી વેચવાથી બચ્ચો નફો મળે

આ માસની વૃશ્ચિક સંક્રાન્તિ રવિ, ગુરુ, મંગળ કે શુક્રવારે હોય તો અળસી અને રૂમા ૧૫ ટકા તેજી આવે.

માગસર માસ

આ માસમાં વહી ૪ ના રોજ મઘા નક્ષત્ર આવે, તો લગભગ આઠ મહિના સુધી અનાજ મોંઘુ રહે અને વહી ૮ ના દિવસે સ્વાતિ કે ચિત્રા નક્ષત્ર હોય, તો અનાજ બહુ પાકે.

આ માસની વૃશ્ચિક સંક્રાન્તિ રવિ મંગળ સોમ ચા શનિવારે હોય, તો ચાંદી, રૂ અને અળસીમાં ૧૫ ટકા તેજી થાય.

પોષ માસ

આ માસની ૧૩ ના દિવસે મંગળ, શુક્ર કે શનિવાર હોય, તો ઘઉં મોંઘા થાય અને જે દિવસે સૂર્ય મકર સંક્રાન્તિનો થાય, તે દિવસે રવિવારે આવે તો તે વર્ષમાં અનાજના ભાવ બમણા થાય, શનિવાર હોય, તો ભાવ ત્રણ ગણા થાય, મંગળવાર હોય, તો ભાવ ચાર ગણા થાય બુધવાર અથવા શુક્રવાર હોય તો ભાવ સરખા રહે અને જો સોમ ચા ગુરુવાર હોય, તો ચાહુ ભાવથી અર્ધા ભાવે અનાજ વેચાય.

આ માસના દિવસે જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર હોય કે શનિ, રવિ ચા મંગળવાર હોય, તો અનાજના ભાવ વધે.

માહ માસ

આ માસની સુદ ૬ ના દિવસે આકાશ સ્વચ્છ હોય; તો રૂનો સંગ્રહ કરીને બીજા વર્ષે વેચવાથી ઘણો લાભ થાય

આ માસની કુલ સંક્રાન્તિ સોમ કે શુક્રવારે હોય, તો ચાંદી, અળસી અને રૂમાં ૬ ટકા તેજી આવે.

૧૫-શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્ગર્ત પ્રભાકર :

: ૧૧૩

ફેગણ માસ

આ માસની મીન સંક્રાન્તિ શનિ, રવિ, મંગળ કે શુક્રવારે હોય, તો ચાંદી રૂ તથા અળમીમાં ૧૦ ટકા તેલ આવે.

ખાસ નોંધ :- માહ, ફાગણ, વૈશા અને વૈશાખની સુદ ૭ ના દિવસે સ્વાતિ નક્ષત્ર આવે તો સુકાળ થાય.

[૨૦૬] કરણ-સૂતા બેઠા, ઊભા વગેરે સંજ્ઞા

સુપ્તસ્ય સંક્રમો નાગે, તૈતિલે ચ ચતુષ્પદે ।
ગરે વિષ્ટયામ્ વિનિષ્ટશ્ચ વણિજે બાલવે બવે ।
ઊર્ધ્વં સ્થિતસ્ય કિસ્તુદ્ધને શકુની કૌલવે ભવેત્ ।
કનિષ્ઠ મધ્યેષ્ઠ સપ્લા દ્યાન્યાર્ધા વિષ્ટિસુ ક્રમાત્ ॥

અર્થ - તૈતિલ, નાગ અને ચતુષ્પદ એ ત્રણ કરણ સૂતાં છે.
કિસ્તુદ્ધન, કૌલવ અને શકુની એ ત્રણ ઊભા છે.

ગર, વણિજ, વિષ્ટિ, બવ અને બાલવ એ પાંચ કરણ બેઠા છે.

આ કરણનો ઉપયોગ સંક્રાન્તિના દિનમાં તથા ખીબા અનેક કાર્યોમાં છે

સૂતા સરોવર ખણાવીએ, બેઠા વસાવીએ ગામ, ।

ઊભા કટક ચણાવીએ, કરણ એક પ્રમાણ ॥

તાત્પર્ય કે સરોવર ખોદાવતાં સૂતા કરણનો યોગ જોઈએ.

ગામ વસાવવા માટે બેઠા કરણનો યોગ જોઈએ.

ચુદ્ધમાં લશ્કર મોકલવા માટે ઊભા કરણનો જોગ જોઈએ.

વળી ખારે માસની સંક્રાન્તિ બેસે તે કરણોમાં વસતી હોવાથી વસ્તુઓના ભાવ તેજ મઠી નાણવા માટે પણ કરણનો ઉપયોગ થાય છે.

શિયાળે સૂતી લલી, બેઠી વર્ષા કાળ ।

ઉનાળે ઊભી લલી, જોખી ખર્ચ નિહાલ ॥

[૨૧૦] જન્મપત્રિકા અંગે

જ્યારે જે માણસ જન્મ પત્રિકા બનાવવા માટે આવે ત્યારે તે દિવસનું નક્ષત્ર, જન્મ નક્ષત્રથી જેટલામું થતુ હોય તેમાં જન્મ નક્ષત્રથી સૂર્ય નક્ષત્ર સુધીની સંખ્યાનો આંકડો ઉમેરી સરનાળો કરવો. પછી તેને ત્રણ વડે ભાગવો. જે શેષ એક થા જે રહે તો દીર્ઘાયુ બાણવો. ચૂન્ય આવે તો બાળક અદ્વપાયુ છે એમ બાણી જન્મ પત્રિકા ન બનાવવી. દીર્ઘાયુની બનાવવી.

[૨૧૧] સૂર્ય પુરૂષાકાર ચક્ર

સ્થાન	શિર	મુખ	બાહ્ય	બાજુ	હાથ	હૃદય	નાભિ	ગુદા	જઠર	પગ
જન્મન સંખ્યા	૩	૩	૨	૨	૨	૫	૧	૧	૨	૬
શુભ	રાજા માળ	મિત્રાન ઓદય	મુખ	ધાર	દાનવર	ચતુર	સતોષ	ફલ	પ્રદેશ ભાગ્ય	જીવન મુ

સૂર્ય નક્ષત્રથી જન્મ નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરતી. તેનુ રાજ ઉક્ત ચક્ર અનુસાર બાણવું.

ચક્રની સમજણ

રવિ ઋક્ષ તે જન્મ ઋક્ષ, મસ્તકે ત્રણ નૃપ માન, ત્રિમુખે મિષ્ટાન્ન મિલે, કંઠે પાંચ પ્રધાન. ફર્ધ કંઠે ધરે જે જે ભૂખ ફળધ આરે, જે ઋષિ જે કર કાન દીએ, પંચ દૃઢયે ચતુર. ઇકનાસિ સંતોષ કરે, શુભ એક પર ભેડ, જંધાય ફર્ધ ધસે પ્રેદેશ ભરી, ૫૬ પાદે આશુહિન.

સૂર્ય પુરૂષચક્ર ઉપરથી આયુ બાણવાની રીત

શિરે મુખે ૧૦૦ વર્ષ હવે, ખ ધે ૮૪, બાહુ ૬૨ વર્ષ, હાથે ૮૬ વર્ષ હવે, હૃદય ૫૦ વર્ષ હવે, નાભિ ૩૦ વર્ષ અને પગે ૨૦ વર્ષ હવશે.

શ્રી થતીન્દ્ર સુહૃત પ્રભાકર :

: ૧૧૫

[૨૧૨] સ્ત્રીયાકાર ચક્ર

સ્થાન	માથુ	સુખ	રતન	હૃદય	નાભિ	શુદ્ધ
સપ્તયા	૩	૭	૮	૩	૩	૩
દ્વિગ	હુઃખ	મીઠી	પતિ	સુખી	સતતિ	વેશ્યા
		વાણી	વલ્લભ		લાભ	

ચક્રની સમજણ

રવિ ઋક્ષથી જન્મ ઋક્ષ, ત્રય શિરે હુ.ખકાર ।

સુખે સખત મીઠાં વચન, કુક્ષિથી આઠે પરિવાર ॥

હૃદયે નાભિ ત્રય ત્રય, ઋક્ષ સુખણી સુખસતાન ।

ત્રણ શુદ્ધે ગણિકા હુએ, જન્મ સમય એઈ પાન ॥

શનિ વાસો નર અંગ એ, ગણીજે ઋક્ષ સગવીસ

થાવર નામ ઋક્ષ ઇગ મુહ.

હવિ પીછે ગણે। સુજગીશ,

શુદ્ધે હુઈ નયનો હુઈ, તિય શિર પંચ હીચેણ,

વામે હાથે ચણિ ઋષિ, તિન્નઈ વામ પચેણ,

તિણ દિયે। હાંહણે પગઈ,

હાંહણ કર ચણિ ઠાય,

શનિ નામ ઋષિ આવાઈ,

જહા તેહનો દલ સમજાય,

સુખે વિરોધ, શુદ્ધે, અશુદ્ધ, નયન મિલાવે મિત,

સર ભૂપતિ હિયડે સુખી,

વામ કરૈ ચલ ચિત,

બિહુ પાચે પરિભ્રમણ કરૈ,

કર હાંહણ બહુ વિત,

થાવર વાસો હીર કહે, ઇમિલીઓ ભેઈ વિચિત,

; વિભાગ પહેલે।

[૨૧૩] શનિ ચક્ર

રજાબ	મુજ	મુહી	મેમ	માઘ	ફલ્ગુ	ચાત્ર	ચાત્ર	જાત્રી	જાત્રી
સંખ્યા	૧	૨	૨	૩	૫	૪	૩	૩	૪
દિવસ	શિવરત્રી	અશ્વિન	કિમ્બ	ભાદ્ર	સુજ	સાત	જાત્રી	જાત્રી	અશ્વિન

[૨૧૪] સ્પષ્ટ આયુષ્ય જ્ઞાન

કેન્દ્રાક સંખ્યા ત્રિગુણી* વિહાય,
 મૌમાર્ક રાહો શનિ વર્જનીયઃ ।
 એવં કૃતે સર્વ જનેષુ તૂન,
 આયુ પ્રમાણં મુનયો વદન્તિ ॥

[૨૧૫] વર્ષાના સ્તંભ જાણવાની રીત

ચૈત્રે રેવતી, ભરણી વૈશાખ, જ્યેષ્ઠ મૃગશિરા, પુનર્વસુ
 આષાઢ, એ ચાર ઉજવત પક્ષે. પઠવા ચારે સ્તંભ, જળ વર્ષે કણ
 નીપજે રાજા તેજ અસગ ॥

[૨૧૬] વિષ પુત્ર વિચાર

એથ, ચતુર્દશી પઠી રેવા,
 જાયા પુત્ર બંધન નહીં એવા,
 એવા પુત્ર મત જણજે ખાઇ,
 કુટુંબ સહિત કાયણને ખાઈ,
 નામ દીયંતા જોષીને મારે,
 પછી વિષાતા ચિંતવે તે કરે,
 સહદેવ કહે તેણે શું કીલ્યો,
 હવન કરીને વૃષસ કીલ્યો.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્શન પ્રસાદર :

: ૧૧૭

[૨૧૭] વિષ કન્યા વિચાર

રિપુ ક્ષેત્રે સ્થિતૌ દ્વૌ તુ લગ્ને યદિ શુભ ગ્રહૌ ।
ક્રૂર શ્રૈક તત્ર જાતા, ભવેત્ સ્ત્રી વિષકન્યકા ॥

શાસ્ત્ર પણ કહે છે

દ્વિતીયા કૃત્તિકા મૌમે, મરણી શનિ સપ્તમી ।
અશ્લેષા દ્વાદશી સૂર્યે, વિજેયા વિષ કન્યકા ॥

[૨૧૮] વિદ્યા અધ્યયન સુહૃત્

અષ્ટમી ગુરુ હન્તા ચ શિષ્ય હન્તા ચતુર્દશી ।
દ્વાદશી ઋભયો હતા, પ્રતિપદ પાઠનાશિનિ ॥

સપ્તમી ચ ત્રયોદશ્યાં વિદ્યારંભે ગલગૃહ ।
વિદ્યારંભે ગુરુ શ્રેષ્ઠો મધ્યમો મૃગુ ભાસ્કરૌ ।
મરણં મંદ મૌમાનાં, અવિદ્યા બુધસમયો. ॥

[૨૧૯] ત્રટકીઆ કાળ

છઠ્ઠ શનિવાર વારે રામે રાવણુ માર્યો, ।
અષ્ટમી ગુરુવારે પાંડવે રાજ્ય ટાળ્યો, ॥
બીજ અદિત્ય વારે રાય કસ સહાર્યો, ।
એ ત્રણે ત્રટકીઆ કાળ, નાણે કૌર્ણવ જવડો. ॥

[૨૨૦] સવંત જ્ઞાન

વિક્રમ સવંતનેા આંકડો ગણી તેમાં ૩ ઉમેરો પાછા ૩ થી
શુભો ને ૭ થી લાગેા. જો ૧-૬ શેષ વધે તો મધ્યમ કાળ, ૨ વધે
વધે તો કાળ, ૩ વધે તો વરસાદ સાધારણ, ૪ વધે તો વાયરો પુંકાય,
૫ વધે તો સારો વરસાદ થાય ને ૦ વધે તો ઘોર અંધકાર થાય.

[૨૨૧] લિગ્નમાન

મેષ ૩ ઘડી ૪૫ પદ, વૃષભ ૪ ઘ ૧૬ પ.
 મિથુન ૫ ઘ. ૫ પ. કર્ક ૫ ઘ. ૪૧ પ.
 સિંહ ૫ ઘ. ૪૨ પ કન્યા ૫ ઘ. ૩૧ પ.
 તુલા ૫ ઘ. ૩૧ પ વૃશ્ચિક ૫ ઘ. ૪૨ પ.
 ધન ૫ ઘ ૪૬ પ. મકર ૫ ઘ. ૫ પ.
 કુમ્ભ ૪ ઘ. ૧૬ પ. મીન ૩ ઘ. ૪૫ પ.

[૨૨૨] વિજય મુહૂર્તનો સમય

વિજય મુહૂર્ત મધ્યાહ્ન પહેલાં એક ઘડી અથવા ૨૪ મિનિટ
 સુધી તેમ જ મધ્યાહ્ન પછી એક ઘડી અથવા ૨૪ મિનિટ પર
 આવે છે.

[૨૨૩] વર્ષા-ભોગ

વૈશાખી પડવા પ્રથમ, બાદલ નિકસે સૂર ।
 ધાન્ય ભાવ મઢી રહે, સંવત હો ભરપૂર ॥
 જેઠ વહી પડવા પડે, ચદ્ર શુરૂ ભૂગુવાર, ।
 વર્ષા સે જલ પૂર્ણ હો, પૃથ્વી વારંવાર ॥
 પહેલે દિન આષાઠ કે ગગન કરે ઘન ઘોર, ।
 ભૂપ લડે, ઝઘડા બઢે, કાલ પડે ચહું જોર ॥
 વદી પંચમી અષાઠ મેં બાદલ મેં શશિ ભોય ।
 ખેતી સેતી નહિ કરે, ઉત્તમ વર્ષા હોય ॥

[૨૨૪] નવ ગ્રહ માટે દાન અને આહુતિનો વિચાર

રોહિણી રૂપા આગલી, પુનર્વસુ ઔર પુષ્ય ।
 જો તીનો ઉત્તરા મિલે, નવ ગ્રહ માટે સુખ ॥

[૨૨૫] ૨૧ [એકવીસો] યંત્ર

૧૦	૩	૮
૫	૭	૬
૬	૧૧	૪

વિધિ:- આ ચંત્રને કાળા પથરના ટુકડા પર કૌંચલાથી શનિવારે લખવો. શનિ પીડિત વ્યક્તિના માથાથી પગ સુધી સાત વાર ઉતારીને કોઈ એવા કૂવામાં નાખી દેવો કે જેનું પાણી શનિ પીડિત વ્યક્તિ પોતાના જીવનમાં કઠીન પીવું. આમ કરવાથી શનિ દેવ કૃપા કરે છે. આ સિદ્ધ પ્રયોગ છે.

[૨૨૬] નક્ષત્ર દગ્ધ યોગ

રવિવાર મે ભરણી, તો સોમે ચિત્રા જાણે ।
ઉત્તરા પાઠા મંગળે, બુધે ધનિષ્ઠા હાણે ॥
શુક્રએ ઉત્તરા ક્રાંત્યુની, શુક્રે જ્યેષ્ઠા હોય ।
શનિવારને રેવતી, એ દગ્ધ થકી દુઃખ હોય ॥

[૨૨૭] સુક્ષ્મ વજ્ર યોગ

સોમે ચિત્રા, શુક્રે જ્યેષ્ઠા, શનિ રેવતી હોય ।
બુધે ધનિષ્ઠા, રવિ ભરણી ને, ઉત્તરા પાઠા
મંગળ જોય ॥
શુક્રએ ઉત્તરા ક્રાંત્યુની મૂસલ યોગ પ્રમાણ ।
ધારેલું ધૂળમાં મેળવે શુભ કાર્યમાં હાણ ॥

[૨૨૮] રાજ્ય ભંગાદિ યોગ

શનિ, રવિ ને મંગળે અમાવસીઆ જોગ ।
જો મિલે સ્વાતિ અશ્વિની, અને આશુબ્ધ
મજનો યોગ ॥
પશુ, પક્ષી, જંગમ સ્થાવરા, વળી થાય
મનુષ્ય સહાર ।
યા રાજ્ય ભંગ નિશ્ચય થશે, સશય નહિ
તલસાર ॥

[૨૨૯] શુક્ર વિચાર

આઠ માસ ને બાર દિન પૂર્વ શુક્ર વસંતિ ।
દિન બહુતરી હીર કહે મહત્ત્વ રહ્યું એકાંતિ ॥

શુક વસે પશ્ચિમમાંહી આઠ માસ એક પક્ષ ।
હીર કહે તેરહ દિવસ શુભ જોઇશ શાખી ॥

ઉગમણે । જ્યાં શુક રહ્ય, ત્યાં અગ્નિ
ઠાહિણે હોઇ ।

નૈરવ પશ્ચિમ વારિવાં, ઉડી ગમન કરેઈ ॥

જ્યાં આયમણે ભૂશુ વસે, ત્યાં વાયવ્ય ઈશાન ।
દિશિ ઉત્તર ને ઉગમણી મહિલા કરે સુખણ ॥

શુક સામે ઠાહિણે, કદી ન જાવે ચાર ।
શુક વિણી નારી ખાલ શુ, નવ પરણિત
નૃપ સાર ॥

સન્મુખ ભૂશુ નરપતિ દુઃખી, વાંઝણી હુંધ
પરણિત ।

ગર્ભિણીને । જાઇ ગર્ભ ગર્ભ, મે સુત મરે અચિંત ॥

હીર કહે સન્મુખ અસિત શુક ભૂશુ ગમન ન લઈ ।
પણ જો ત્રિયા પીયરી અલે તો દોષ ન
લાગે કોઈ ॥

એક આમે એકણુ પુરોહિત દુકાલ વિવાહ ।
તીર્થ યાત્રાએ જાવતાં, શુક કરે લાલ કોઈ
ઉછાહ ॥

ઉગતો રાખે દશ રચણી, ચવદહ રાખે ખીણ ।
જિમ સુરશુક તિમિ શુક વરણ વજાવે વીણ ॥

પંચ વ શિષ્ટ હ ગર્ભ તીયવાસર સુવન્ન
જામ એક ।

પાંચ મુહૂરત ચવન કોહે ભૂશુ લીણએ
સુવિવેક ॥

[૨૩૦] શુક ઉદય-અસ્ત વિચાર

સાઢ્ઢાષ્ટ માસે ભૃગુ જગશ્ચ પૂર્વે,
તતો ઘનેશે સ્થિત પંચ વક્ષ ।

તતઃ પ્રતીચ્યાં નવ માસ શુક્ત,
મેકાદશાહસ્ત મુદેતિ પૂર્વે ॥

અર્થ :- શુક પૂર્વ દિશામાં આઠ માસ સુધી ઉદયમાં રહીને, અઢી મહિના સુધી અસ્ત રહે છે.

પછી પશ્ચિમ દિશામાં નવ મહિના સુધી ઉદયમાં રહીને, અગ્યાર દિવસ સુધી અસ્ત રહે છે, અને પછી પૂર્વ દિશામાં ઉદય થાય છે.

[૨૩૧] અથાણુ શુક

રેવત્યાદિ મેષે ચંદ્ર યાવત્તિષ્ઠતિ ચંદ્રમા ।
ત શુક્ર મવેત્ અંધો, સન્મુખો દક્ષિણે શુભઃ ॥

[૨૩૨] શુક અસ્તમાં ન કરના ના કાર્યો

વાપો કૂપ તઢાગ યાત્રા ગમનં, કૌરં પ્રતિષ્ઠા વ્રતમ્ ।
તીર્થં સ્નાન વિવાહ દેવ ભવનમ્ મંજાદિ દેવાર્ચનમ્ ।
કૂપોદ્યાપનકે વુઘી પરિહરે અસ્ત ગતં માર્ગવે ॥

: વિશાળ પહેલો

[૨૩૩] ગો.કૃષ્ણ પત્રો.

[illegible]

[२३४] एत यं च

[illegible]

સૂર્ય પોતાના નક્ષત્રથી બારમા નક્ષત્રને લાત મારે છે.

મંગળ ત્રીજા નક્ષત્રને લાત મારે છે.

બુધ સાતમા નક્ષત્રને લાત મારે છે.

શુક્ર છઠ્ઠા નક્ષત્રને લાત મારે છે.

શનિ આઠમા નક્ષત્રને લાત મારે છે.

રાહુ નવમા નક્ષત્રને લાત મારે છે.

કુબેર પાંચમાં નક્ષત્રને લાત મારે છે.

અને ચન્દ્ર પોતાના નક્ષત્રથી પૂર્વના બાવીશમા નક્ષત્રને લાત મારે છે.

અહો પોત પોતાના નક્ષત્રથી લાત મારે છે.

[૨૩૫] પાત યંત્ર

૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫
૨૫	૨૦	૧૫	૧૦	૫	૦	૫	૧૦	૧૫	૨૦	૨૫	૩૦	૩૫

સૂર્ય જે નક્ષત્ર પર હોય, તે નક્ષત્રથી પાત દોષ ગણાય છે.

નક્ષત્ર અને સૂર્યના સંયોગથી ૬ પ્રકારના પાત બને છે.

વિવાહમાં પાત દોષ વળ્ય છે.

(૧) પાવક, (૨) પવમાન (૩) વિકાર, (૪) કલહ (૫) મૃત્યુ,

(૬) ક્ષય.

: વિભાગ પહેલો

[૨૩૬] વેધ યંત્ર

વિ.	રો.	મૃ	મ.	ઉ.	હ.	શ્ર અનુ. મૂ.	ઉ.	ઉ.	રે.	૦
				ફા.					પા.	ભા.
અભિ અભિ	ઉ.	શ્ર	રે.	ઉ	શ.	ભ.	પુન.	મૃ	હસ્ત ઉ.	૦
									પા.	ફા.

[૨૩૭] પંચક યંત્ર

૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪	૧૫
૫	૨	૦	૩	૦	૪	૦	૧	૦	૫	૨	૦	૩	૦	૪
શ. મં.	સો.મ	શુરૂ				શુ			શ. મં.	સો.		શુરૂ		
ભ. ભ		ભ.	ભ.		ભ.		ભ.	ભ.		ભ.		ભ.		ભ.
૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭	૨૮	૨૯	૩૦
૦	૧	૦	૫	૨	૦	૩	૦	૪	૦	૧	૦	૫	૨	મા
	શુ.		શ. મં.		સો.		શુ.		શુ.		શ. મ.	સો		
	ભ.		ભ ભ.		ભ				ભ.		ભ.	ભ.	ન્ત	

પંચક હોય ને કોઈ પણ વાર હોય તો ભદ્રા પંચક, વાર ન હોય તો શોષો.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદૂર્તી પ્રભાકર :

: ૧૨૫

[૨૩૮] એકાગ્નિ યંત્ર

2012	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120	121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141	142	143	144	145	146	147	148	149	150	151	152	153	154	155	156	157	158	159	160	161	162	163	164	165	166	167	168	169	170	171	172	173	174	175	176	177	178	179	180	181	182	183	184	185	186	187	188	189	190	191	192	193	194	195	196	197	198	199	200	201	202	203	204	205	206	207	208	209	210	211	212	213	214	215	216	217	218	219	220	221	222	223	224	225	226	227	228	229	230	231	232	233	234	235	236	237	238	239	240	241	242	243	244	245	246	247	248	249	250	251	252	253	254	255	256	257	258	259	260	261	262	263	264	265	266	267	268	269	270	271	272	273	274	275	276	277	278	279	280	281	282	283	284	285	286	287	288	289	290	291	292	293	294	295	296	297	298	299	300	301	302	303	304	305	306	307	308	309	310	311	312	313	314	315	316	317	318	319	320	321	322	323	324	325	326	327	328	329	330	331	332	333	334	335	336	337	338	339	340	341	342	343	344	345	346	347	348	349	350	351	352	353	354	355	356	357	358	359	360	361	362	363	364	365	366	367	368	369	370	371	372	373	374	375	376	377	378	379	380	381	382	383	384	385	386	387	388	389	390	391	392	393	394	395	396	397	398	399	400	401	402	403	404	405	406	407	408	409	410	411	412	413	414	415	416	417	418	419	420	421	422	423	424	425	426	427	428	429	430	431	432	433	434	435	436	437	438	439	440	441	442	443	444	445	446	447	448	449	450	451	452	453	454	455	456	457	458	459	460	461	462	463	464	465	466	467	468	469	470	471	472	473	474	475	476	477	478	479	480	481	482	483	484	485	486	487	488	489	490	491	492	493	494	495	496	497	498	499	500	501	502	503	504	505	506	507	508	509	510	511	512	513	514	515	516	517	518	519	520	521	522	523	524	525	526	527	528	529	530	531	532	533	534	535	536	537	538	539	540	541	542	543	544	545	546	547	548	549	550	551	552	553	554	555	556	557	558	559	560	561	562	563	564	565	566	567	568	569	570	571	572	573	574	575	576	577	578	579	580	581	582	583	584	585	586	587	588	589	590	591	592	593	594	595	596	597	598	599	600	601	602	603	604	605	606	607	608	609	610	611	612	613	614	615	616	617	618	619	620	621	622	623	624	625	626	627	628	629	630	631	632	633	634	635	636	637	638	639	640	641	642	643	644	645	646	647	648	649	650	651	652	653	654	655	656	657	658	659	660	661	662	663	664	665	666	667	668	669	670	671	672	673	674	675	676	677	678	679	680	681	682	683	684	685	686	687	688	689	690	691	692	693	694	695	696	697	698	699	700	701	702	703	704	705	706	707	708	709	710	711	712	713	714	715	716	717	718	719	720	721	722	723	724	725	726	727	728	729	730	731	732	733	734	735	736	737	738	739	740	741	742	743	744	745	746	747	748	749	750	751	752	753	754	755	756	757	758	759	760	761	762	763	764	765	766	767	768	769	770	771	772	773	774	775	776	777	778	779	780	781	782	783	784	785	786	787	788	789	790	791	792	793	794	795	796	797	798	799	800	801	802	803	804	805	806	807	808	809	810	811	812	813	814	815	816	817	818	819	820	821	822	823	824	825	826	827	828	829	830	831	832	833	834	835	836	837	838	839	840	841	842	843	844	845	846	847	848	849	850	851	852	853	854	855	856	857	858	859	860	861	862	863	864	865	866	867	868	869	870	871	872	873	874	875	876	877	878	879	880	881	882	883	884	885	886	887	888	889	890	891	892	893	894	895	896	897	898	899	900	901	902	903	904	905	906	907	908	909	910	911	912	913	914	915	916	917	918	919	920	921	922	923	924	925	926	927	928	929	930	931	932	933	934	935	936	937	938	939	940	941	942	943	944	945	946	947	948	949	950	951	952	953	954	955	956	957	958	959	960	961	962	963	964	965	966	967	968	969	970	971	972	973	974	975	976	977	978	979	980	981	982	983	984	985	986	987	988	989	990	991	992	993	994	995	996	997	998	999	1000
------	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

[૨૩૯] ઉપગ્રહ યત્ર

રવિ. રે. મૃ. મ. ઉ હસ્ત સ્વાતિ અનુ. મૃગા ક. ઉ. રે.
 ધા. પા. જા.

સ. રે. અશ્વિ આદ્રા પુન્ય આ^૧લે. પૃ. હરત રત્ના. અહુ. શ્ર. ધ
કા

у у у у у у у

મ. શ. પૂ. કૃ. મ. આદ્રા પુ.ય મ. ઉ. ચિ મૂળ પૂ.
 ભા. ભા. ધા.

८ ८ ८ ८ ८ ८ ८ ८ ८ ८

: ત્રિભાગ પડેલો।

સૂ	જ્યે.	મૂ	શ	ઉ	રે.	મૂ.	રો.	આદ્રા	પુખ્ય	હસ્ત	ચિત્રા
					ભા.						
૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪
સૂ	ચિ.	સ્વા.	પૂ	શ્ર.	ધ.	પૂ.	રે.	ભ.	શ	આ ^૧ લે	મધા
		પા.				ભા.					
૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮
સૂ	હસ્ત	ચિ.	મૂ	ઉ.	શ્ર.	શ.	ઉ.	આ ^૧ લે.	કૃ.	પુખ્ય	આ ^૧ લે.
			પા.				ભા.				
૧૯	૧૯	૧૯	૧૯	૧૯	૧૯	૧૯	૧૯	૧૯	૧૯	૧૯	૧૯
સૂ	મ.	પૂ.	વિ.	જ્યે.	મૂ.	ઉ.	ધ.	પૂ.	રે.	મૂ.	આદ્રા
		દે.				પા.		ભા.			
૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨
સૂ	આ ^૧ લે	મ.	સ્વા.	અનુ.	જ્યે.	પૂ.	શ્ર.	શ.	ઉ.	રો.	મૃગ
						પા.			ભા.		
૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩	૨૩
સૂ	પુ.	આ ^૧ લે	ચિ.	વિ.	અનુ.	મૂ.	ઉ.	ધ.	પૂ.	કૃ.	રેહિણી
							પા.		ભા.		
૨૪	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪	૨૪

સૂચ^૧ મહા નક્ષત્રાથી ગણતા જો અદ્રમાના નક્ષત્ર ૫-૮-૧૦-૧૪-૭-૧૬-૧૫-૧૮-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪-૨૫ માં આવે તો ઉપગ્રહ દોષ લાગે છે આ દોષ કુરુદેશ અને બાહ્ય દેશમમાં વળતર છે.

યદા કુંભગતે માનુ સિહ લગ્ન પરિત્યજેત્ ।

ગોઘૂલિક વિઘવા સ્યાત્ કુલનાશકારી ગૃહે ॥

[૨૪૦] નષ્ટ વસ્તુ પ્રાપ્ત ભાવ વિચાર

મેષે વૃષે દિશેત્ પૂર્વ, આગ્નેય્યાં મિથુને તથા ।

દક્ષિણે કન્કટે જ્યો નૈઋત્યાં સિહ દક્ષતે ॥૧॥

કન્યાયા ઉત્તરે જ્યેઃ પ્રતીચ્યાં તુલ વૃશ્ચિકે ।

ધને ચૈવ તુ વાયવ્યા મુત્તરે મકરે ઘટે ॥૨॥

મીન ईશાન તો જ્યે સ્તસ્કરો દિશિ લક્ષણમ્ ॥

શ્રીયતીન્દ્ર સુદર્ત પ્રશાદર :

: ૧૨૭

[૨૪૧] નક્ષત્ર પરથી ચોરની જાતિ જાણવી

એવે ચ બ્રાહ્મણ ચ ચૌરો, વૃષભે ક્ષત્રિયો ભવેત્ ॥
મિથુને વૈશ્ય ચૌરઃ, સ્થાત્ કર્કટ શુદ્ધ એવ ચ ॥
સિંહે સ્વજન ચૌર, કન્યા પાંચ કુલાંગના ॥
પુત્રો વા ચાર્દિ વા ભાતા, તુલયા તરકરા ભવેત્ ॥
વૃશ્ચિકે મહેચ્છ ચૌર, સ્થાદ્ ભાર્યા જોયા ધનેન ચ ॥
મકરે વૈશ્ય ચૌર, સ્થાત્ કુલે ચ મૂષકસ્થ ॥
મીને ભૂમિ ગતં પ્રોક્તં, માન્યથા તરકરો ભવેત્ ॥

[૨૪૨] ભવિષ્ય ભાવ ફળ

ચાર, આઠ, દશ તો વહીમેં સુખકારી ॥
દો, પાંચ, નવ તો સુદીમેં સુખકારી ॥
ચાર, આઠ, દસ તો સુદીમેં સુખ હર્તા ॥
દો, પાંચ, નવ તો વહી મેં દુઃખ કર્તા ॥

[૨૪૩] રાજ્ય યોગ

ચન્દ્ર ત્રીજે ચા દશ મે, શુદ્ધ ઉચ્ચકા હોય ॥
પૃથ્વી પતિ રાજા થશે, ભલે નીચ ઘર હોય ॥

[૨૪૪] સુહિટ વીર્ય પાત યોગ

ચન્દ્ર થકી સાતે શનિ, જો કરે જઈને વાસ ॥
સુહિતા સયોગથી, કરે વીર્યનો વિનાશ ॥

[૨૪૫] શ્રેષ્ઠ ગૌતમ ગૃહ બલ વિચાર

જન્મ કાલની કુંડલીમાં પ્રથમ ભાવ લગ્નમાં જે રાશિ આવે
તેજ નવમાંથી કુંડલીમાં પ્રથમ ભાવમાં લગ્નમાં આવે તો વર્ગોત્તમ
લગ્ન કહેવાય છે, અને તે બલવાન છે શુભ ક્ષણ આપનાર છે

: વિભાગ પહેલો

[२४६] छोटके चक्र विचार

हाट चक्रं प्रवक्ष्याम भाषितं विश्वकर्मणा ।
 बिना चंद्र फलं वक्तुम्
 न शक्यो जगती तले ॥१॥

आसने च द्वयं चैव, मुखे चैव द्वयं तथा ।
 अग्निकोणे च चत्वारि, नैऋत्यां च तथैव च ॥२॥

प्रतिमुखं त्रयं दद्यात् वायी चत्वारि दापयेत् ।
 ईशान्यां चैव चत्वारि मध्ये चत्वारि कं स्यात् ॥३॥

आसने सर्वं सौख्यं च, मुखे च विक्रयस्तथा ।
 अग्निकोणे च अर्थं नाशश्च,
 नैऋत्यां च शुभप्रदम् ॥४॥

प्रतिमुखं मतिं श्रेष्ठं वायी चौर्ध्वं गं सभवः ।
 ईशान्यां सर्वं श्रवणं मध्ये चैव शुभाशुभ ॥५॥
 सूर्यभादि नभं यावद् अंगे ज्ञेयं विचक्षणैः ॥

[२४७] छोटके चक्र

आसनं भुजे अग्नि नैऋत्यभां प्रतिभुजं वायव्ये ईशानभां मध्ये भूषुभां							
२	२	४	४	३	४	४	४
श्रेष्ठ	श्रेष्ठ	अराध	श्रेष्ठ	श्रेष्ठ	अराध	अराध	श्रे.ने.

---

[२४८] अष्ट-भुज (विचार)

गुरु विवाहे गमने च,
 शुक्रो ज्ञाने बुधो दक्षिण के शौरिः ।

युद्धे च भीमो नृपदर्शने ऽ कौ,
सर्वेषु कार्येषु बली शशांकः ॥

[२४६] दै० ५ परि० ६२

अयोग सिद्धियोगश्च, द्वावे तौ भवतो यदि ।
अयोगो हन्यते तत्र, सिद्धियोगः प्रवर्तते ॥

[२५०] यात्राभां शुभाशुभ क्षणं यत्

चर लगे प्रयातव्यं द्विस्वभावे तथा नरैः ।
लग्ने स्थिरे च न गतव्यं यात्रायां क्षेम-मायुभिः ॥

[२५१] अस्थानं दिन-प्रभातं

पूर्वे दिनानि सप्तैव, याम्ये पच दिनानि च ।
पश्चिमे दिवशांस्त्रान्वै, दिनाना द्वयमुत्तरे ॥

[२५२] 'प्रयातुनी पडेत्वा दुग्धादि त्याज्येना विचार'

दुग्धं त्याज्यं पूर्वं मेव, त्रिरात्रि क्षौरं
त्याज्यं पच रात्रि च पूर्वम् ।

क्षौद्रे तैल वासरे ऽ स्मिन् वमिश्च
त्याज्यां यत्ना भूमिपालनं नूनम् ॥

[२५३] अस्थानं दिनं भवति

राजा दशाहं पचाहं मन्यो न प्रस्थितो वसेत् ।
अगं प्रस्थानं संपूर्णं, वस्तु प्रस्थाननेके ऽ र्घकम् ॥

[२५४] वारं दै० ५ दै० ५ ज्ञानं

न वारं दै० ५ प्रभवति रात्रौ,
देवेज्यं दैत्येभ्यः दिवाकराणाम् ।

દિવા શશાંકાર્કજ ભ્રુમુતાનાં,

સર્વત્ર નિદ્યો બુધવાર દોષઃ ॥

શુક્ર, શુક્ર અને રવિવારનો જે દોષ છે, તે રાત્રે નથી લાગતો. આ દિવસોનો દોષ દિવસે લાગે છે. સોમ, શનિ અને મંગળવારનો દોષ પણ દિવસનો છે. અને બુધવારનો દોષ દિવસે તેમજ રાત્રે લાગે છે એટલે બુધવારે રાત્રે કે દિવસે શુભ કાર્યો કરવા નહિ અને પરિણિતાને વિકાય પણ કરવી નહિ.

[૨૫૫] અધિકમાસનું જ્ઞાન

કોઈ તિથિ ઘટે નહિ, બચે નહીં કોઈ કાલ,
એકસો અઠ્ઠાવીશ વર્ષમાં, બહોતેર અધિકમાસ,
ક્ષય માસ બે બાણવા, નેમ કુશળ પંચાસ.

[૨૫૬] વર્ષાકાળમાં પાણીનો યોગ

દિવાળીના દિવસે રવિવાર હોય, તો તે વર્ષમાં કુલ ૫૦ દિવસ વરસાદ થાય.

દિવાળી સોમવારે હોય તો કુલ ૧૦૦ દિવસ વરસાદ પડે.

દિવાળી મંગળવારે હોય તો ૪૦ દિવસ પાણી વરસે.

દિવાળી બુધવારે હોય, તો ૬૦ દિવસ વરસાદ પડે.

દિવાળી શુક્રવારે હોય તો ૮૦ દિવસ વરસાદ પડે

દિવાળી શુક્રવારે હોય, તો ૯૦ દિવસ વરસાદ પડે.

દિવાળી શનિવારે હોય, તો ૨૦ દિવસ પાણી પડે.

કાર્તિક માસમાં વદી કે સુદી એકમને દિવસે રોહિણી નક્ષત્રનો સૂર્ય હોય, તો તે વર્ષમાં દુકાળ પડે.

[૨૫૭] વર્ષના ચાર રથાંબ

ચૈત્ર સુદ ૧, વૈશાખ સુદ ૧, જેઠ સુદી ૧, અસાદ સુદી ૧ હોય, પાણી ભરણી, ખડ મૃગસિરા સૂવાયસે તીજે હોય, પુનર્વસુ તીનો ત્રણ નીપાય.

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૧૩૧

[૨૫૮] વરસાદના દૂડા

ચંદ્ર રવિ કે મંગલે, જો પોઠે જહુરાય ।
ભાડુ ભઠારે મેઢની, પૃથ્વી પ્રલય થાય ॥

હરિમંદ્રસૂરિ કૃત ગ્રહણયોગ

ચંદ્રસે રવિ સાતમે, રવિ રાહુ એકાંત ।
પંડિતા રવિ કે લિયે, ચંદ્રગ્રહણ એકાંત ॥

[૨૫૯] સમય જ્ઞાન

શ્રાવણ વદી એકાદશી, ત્રીન નક્ષત્ર જોય,
કૃત્તિકા કરે કરવરો, રોહિણી કરે હુકાળ,
જો આવે મૃગશિરા, તો નિશ્ચય કરે સુકાળ ॥૧॥

શ્રાવણ શુક્રી સપ્તમિ, જો સ્વાતિ ઉગે સૂર,
હુંગર પર ઘર કરો, રાખો બળદને બીજ ॥૨॥

ભાદરવા સુદ ૭-૮ ના દિવસે વરસાદ થાય, તો પોષ
મહિનામાં હિમ પડે. તે ગેટર થાય. એ સત્ય છે.

[૨૬૦] રોહિણી નક્ષત્ર-ચાર પાયાના વર્ષનો વિચાર

રોહિણી નક્ષત્રના પહેલા પાયામાં ગાજવીજ થાય, તો
વરસાદ ન પડે બીજા પાયામાં ગાજવીજ થાય તો સાધારણ છાંટા
પડે પણ ૭૨ દિવસ સુધી વરસાદ ન પડે. ત્રીજા પાયામાં વીજળી
થાય તો ઘાસચારો ન ઉગે. ચોથા પાયામાં વિજળી થાય, તો
વરસાદ સારો થાય.

[૨૬૧] ઠંડકે પુત્ર સુદર્ત વિચાર

હસ્તાદિ પંચક મિષઠ વસુ પુણ્ય મેષુ । :

રિક્તા વિવર્જિત તિથિ અલિ કુંભ લગ્ને ॥

સિંહ વૃષભે ભવતિ દત્ત પરિગ્રહો ડયમ ॥

[૨૬૨] વિધારંભે સુદૂર્ત વિચાર

વિધારંભે ગુરુ શસ્ત્રો મધ્યમૌ મૃગુ ભાસ્કરો ।
મરણ શાન્તિ મૌમાખ્યામ્, અવિદ્યા બુધ સોમયોઃ ॥

અમાવસ્યા ગુરુ હત્યા, સ્યા ચ્છિષ્યહંત્રી ચતુર્દશી ।
અમાયામુખ્યો હંત્યા, પ્રતિપદા પાઠનાશિની ॥

[૨૬૩] સંક્રાંતિ દિનમાન ઘડી-પળનું જ્ઞાન

સંક્રાંતિ	દિનમાન	ઘડી	પળ	વૃદ્ધિપળ	વિપળ
મકર	૦	૨૬	૧૨	૧	૧૨
કુમ્ભ	૦	૨૬	૪૮	૨	૫૨
મીન	૦	૨૮	૧૪	૩	૩૨
મેષ	૦	૩૦	૦	૩	૩૨
વૃષભ	૦	૩૧	૪૬	૩	૫૨
મિથુન	૦	૩૩	૧૨	૧	૧૨

સંક્રાંતિ	દિનમાન	ઘડી	પળ	ઘટતી પળ	ઘટતી વિપળ
કર્ક	૦	૩૩	૪૮	૧	૧૨
સિંહ	૦	૩૩	૧૨	૨	૫૨
કન્યા	૦	૩૧	૪૬	૩	૩૨
તુલા	૦	૩૦	૦	૩	૩૨
વૃશ્ચિક		૨૮	૧૪	૨	૫૨
ધન		૨૬	૪૮	૧	૧૨

મકરના સૂર્યથી છ મહિના કર્કના સૂર્ય સુધી દિવસ ભોટો થાય છે અને રાત્રિ નાની થાય છે અને કર્કના સૂર્યથી મકરના સૂર્ય સુધી છ મહિના પર્યંત દિવસ નાનો થાય છે અને રાત્રિ ભોટી થાય છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદૂર્ત પ્રભાકર :

: ૧૩૩

દિનમાન ૬૦ માંથી બાક કરવાથી રાત્રિમાન આવશે.

અસ્તં ગતે સકલ શસ્ય સમૃદ્ધિ વૃદ્ધિ ।

ક્ષેમં સુમિશ્ર મતુલ નિશિચા ઽર્ધ રાત્રે ॥

અર્થ :- વિષુવતી સંક્રાન્તિ સૂર્યોદય કાળે થાય, તો દુનિયાને પીડા કરે છે મધ્યાહન કાળે થાય, તો ધાન્યનો નાશ કરે છે સૂર્યસ્ત કાળે થાય તો દરેક પ્રકારની વનસ્પતિ તેમ જ અનાજ સારાં પાકે છે અને મધ્ય રાત્રે થાય, તો ખૂબ જ સારી તેમ જ સુકાળ કારી છે.

[૨૬૪] મહૂર્તી નક્ષત્ર

ભારણી, આશ્લ, આશ્લેષા, સ્વાતિ, જ્યેષ્ઠા, અને શતભિષા નક્ષત્ર પંદર મહૂર્તી છે.

રોહિણી, વિશાખા, યુનર્વસુ અને ત્રણે ઉત્તરા નક્ષત્રો ૪૫ મહૂર્તી છે બાકીના નક્ષત્રો ૩૦ મહૂર્તી છે.

[૨૬૫] સંક્રાન્તિ ક્રમ

રવિવારે કુર નક્ષત્રમાં ધોરા, સોમવારે ક્ષિપ્ર નક્ષત્રમાં પ્વાક્ષ, મંગળવારે ચર નક્ષત્રમાં મહોદરી, બુધવારે ચૈત્ર નક્ષત્રમાં મહાકિન્ની, શુક્રવારે શ્રુવ નક્ષત્રમાં મહા, શુક્રવારે મિશ્ર નક્ષત્રમાં મિશ્રા અને શનિવારે હાફળ નક્ષત્રમાં રાક્ષસી નામની સૂર્ય સંક્રાન્તિ થાય છે.

[૨૬૬] પ્રતિષ્ઠા નક્ષત્ર લગ્ન બાળ

કાર્ય વિતારેન્દુ બલે ઽપિ પુષ્યે

દોક્ષાં વિવાહં ચ વિના વિદધ્યાત્ ।

પુષ્ય પરેષા હિ બલં હિનસ્તિ બલં

તુ પુષ્ય સ્ય ન હન્યુ રન્યે ॥

વિના આર્દ્રા શતં ચિત્રાં

જિન શૂક્રાં કિન્દુ ગુરૌ ।

ચરે મૈત્રે મધોઘ્વસ્ય

હસ્ત મૂલેષુસ્થાપયેત્ ॥

શુક્ર, રવિ, સોમ કે શુરવારે તથા શતભિષા વિનાના ચર, મિષ્ટા વિનાના આર્દ્રા વિનાના ઉર્ધ્વશુભી, મઘા, હસ્ત અને મૂળ નક્ષત્રોમાં શ્રી જિનેન્દ્રને સ્થાપવા.

કુમાર તુ હન્તિ કર્કઃ કુલનાશમદ્ર તુ ત્રયે ।

વિનશ્યતિ તેતા દેવ. ઈમ નં સશયઃ ॥

પ્રતિષ્ઠામાં જો કર્ક શિલીધો હોય, તે કુમારને અને ત્રણ ભદ્રતુમાં એટલે છ માસમાં તેના કુળનો નાશ થાય છે. તેમાં સશય નથી.

દ્વિ સ્વભાવં પ્રતિષ્ઠા સુ સ્થિરં

બાલ લગ્ન મુત્તમમ્ ।

તદ્ ભાવે ચરં ગ્રાહ્ય,

મુદામ ગુણ મૂષિતમ્ ॥

‘શિલ્પ રત્નાકર’ મત અનુસાર

દ્વારં ચ અષ્ટમૈ ભાગે, મેક ભાગં પરિત્યજ્યેત્ ।

સપ્તમે સપ્તમો દૃષ્ટિ દેવા જિનેશ્વરં ॥

નાન્યે પ્રતિષ્ઠાં જન્મર્ક્ષે દશર્મે ષા ઽ શેત્રર્મે ।

અષ્ટાદશે ત્રયો વિશ પંચ વિશ ચ મન્યતે ॥

પૂ. શ્રી હરિભદ્રસૂરિ દ્વરભાવે છે કે

કારાવયસ્સ જન્મણ રિસ્કં દશ સોલસં તહ બારં ।

તેવીસં પંચવિશં વિવ પઈઠાઈ વિવર્જયેત્ ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત પ્રભાકર :

: ૧૩૫

આ તબ્બા કરાવનારનું જન્મ નક્ષત્ર તથા જે જન્મ નક્ષત્રથી
 હથમું, સોળમું અઠારમું, તેવીસમું, અને પચીસમું નક્ષત્ર હોય,
 તે-તે નક્ષત્રો શ્રી જિનજિંબની પ્રતિષ્ઠામાં છોડી દેવાં.

પ્રતિષ્ઠાના લગ્નમાં રેખા આપનારી ગ્રહ સંસ્થા

સ્ક.	ચં.	મં.	બુ.	શુ.	શુ.	શ	રા.	કે
૩	૨	૩	૧	૧	૧	૩	૩	૩
૬	૩	૬	૨	૨	૬	૬	૬	૬
૧૧	૬	૧૧	૩	૩	૩	૧૧	૧૧	૧૧
શ્રેષ્ઠ	૧૦	શ્રેષ્ઠ	૪	૪	શ્રેષ્ઠ			
	૧૧	છે.	૫	૫				
	શ્રેષ્ઠ		૭	૭				
	છે		૯	૯				
			૧૦	૧૦				
			૧૧	૧૧				
			શ્રેષ્ઠ	છે				

દિન શુદ્ધિ દીપિકામાંથી

કૂર ગ્રહ સંયુક્તે હષ્ટે વા શશિની અસ્તં કરે ।

મૃત્યુ કરોતિ કર્તુઃ દેતા પ્રતિષ્ઠાયને યામ્યે ॥

કૂર ગ્રહ યુક્ત કે કૂર ગ્રહની દષ્ટિવાળો અસ્તનો અન્ન હોય
 તથા હક્ષિણાયન હોય તો કરેલ પ્રતિષ્ઠાપકનો નાશ થાય છે.

અંગારકઃ શનિ શ્રૈવ રાહુ માસ્કર કેતવ. ।

શૃગુધુત્ર સમાયુક્તા સપ્તમસ્થા ત્રિકામહા ॥

શિલ્પિ સ્થાપક કર્તૃણા સદ્ય પ્રાણ વિયોજકાઃ ।

તસ્માત્ સર્વ પ્રયત્નને સપ્તમ સ્થાન વિવર્જયેત્ ॥

અર્થ :- જાનમાં સ્થાનમાં સ્થેત મગજ, ધ્વનિ, ગાદી, મૂર્ચ્, કેન્દ્ર અને શુક્ર સિત્તી, આગ્રહ અને અગ્રાસ્યે ને પ્રાણના પ્રાણનો નાશ કરે માટે જાનમાં સ્થાનનો દરેક પ્રયત્ન ત્યાગ કરવો.

પ્રતિષ્ઠ માં મૂર્ચ નિર્જાળ હોય તેા ધર ધરી. ધન્દ નિર્જાળ હોય તેા સ્ત્રી, શુક્ર નિર્જાળ હોય તેા ધન અને શુદ્ધ નિર્જાળ હોય તેા સ્ત્રી અગ્રહ નાશ પામે .

૩-૪ ૧૨ માં જાનને સ્થેત કરી મૂર્ચિન શાન્તિ દેવા-વાળી યત્નાયે છે. પ્રતિષ્ઠા જનમાં દિશન જાનની ગુદિ સ્ત્રી ને ૫૦ અન્ન ગુદિ માટે કોઈ વિદેશ નામદ નથી.

નર્મિત દેગ દુરોનો નાશ કરે છે, તેમ કેન્દ્ર અને જન જાનનાં શુદ્ધ-શુક્ર જનના દરેક દોષોનો નાશ કરે છે.

૫. શ્રી હૃદયપ્રભ મૂર્ચ્ ૭ ૧માર્ગ છે કે ગિદેશ અને કેન્દ્રમાં સ્થેત મગજ અને ધ્વનિ મદિરનો નાશ કરે છે.

જાનવાન મિત્ર સ્થેત ગિદેશ અને કેન્દ્રનો ધ્વનિ અથવા જાનવાન મિત્રની સ્થિતિથી કેન્દ્ર ૮-૯ ૧૨ ના મગજનો નાશ કરે છે.

દિન શુદ્ધિ દીપિકા પા-૨૭ માંથી

કેન્દ્ર જાનમાં શુધ-શુદ્ધ-શુક્ર અથવા ઉચ્ચના ગ્રીમ્ય શ્લોક દરેક દોષોનો નાશ કરે છે.

જાનનો શુદ્ધ, જન નર્મિત અને દિશના નર્મિત દોષોનો નાશ કરે છે.

કેન્દ્ર ગિદેશમાં શુધ, શુદ્ધ, અને શુક્રની દિશ પાળ નિંદ્ર સ્થાનમાં સ્થેત કરી શ્વના હોયને થાય છે.

જાન પાળ કાળ છે કે ગ્રુપ કેન્દ્ર સ્થાનના કરતાં જન્મ ગણિ પાત કે નામ રાશિ પાતના કરી શ્વ પાળ કેન્દ્રમાં હોય, તેા ને શ્રેષ્ઠ છે.

અન્ય સ્થાને કશું છે કે પ્રતિષ્ઠામાં લગ્ન બળ ખીજની આવશ્યકતા છે.

પ્રતિષ્ઠામાં લગ્નમાં રવિ શનિ વક્રી હોય અથવા કેન્દ્ર અને ૯ માં ભુવનમાં કુર ગ્રહ હોય તો પ્રાત્નાદનો નાશ કરે છે. યત્ર ધરના ગ્રહો સર્વ ખરાબ છે.

રાહુ, કેતુ સાથેના લગ્ન કે સાતમા ભુવનનો અન્દ્ર ખરાબ છે. પણ શુર, શુક્ર સાથે રહેલ હોય કે દેખતા હોય, તો અન્દ્ર શુભ છે.

સર્વ ગ્રહો ૧૧ માં સ્થાનમાં શુભ છે. ૧૨ માં સ્થાનમાં અશુભ છે.

સભૂ કહે છે કે-મેષ યા વૃષભનો અન્દ્ર સૂર્ય હોય તો, મગળ, ખુશ હીન બળવાળા હોય તો અને શનિ બળવાન હોય તો શ્રી અરિહતની મૂર્તિની સ્થાપના કરવી.

રવિ ક્ષેત્રે ગતે ભવે, ભવક્ષેત્રે ગતે રવૌ ।

દીક્ષા સુતથાપન આપિ, પ્રતિષ્ઠાં ચ ન કારયેત્ ॥

ખુદ શુર શુક્રના બળ વિષે વિચાર

વલિષ્ઠ સ્વચ્ચગો દોશ નાશોતિ શોત રશ્મિજઃ ।

વાક્પતિસ્તુ શતં હન્તિ ગન્ધમ આસૂરા ચિત્તેઃ ॥

બુધો વિનાર્કેણ ચતુષ્ટયેષુ,

સ્થિત ગતં હન્તિ વિલગ્નતઃ દોષાન્ ।

શુક્ર સહસ્ર વિના મવેષુ,

સર્વત્ર ગોત્રાણ ગુરુસ્તુ લક્ષમ્ ॥

; વિભાગ પહેલો

તિથિ વાસર નક્ષત્રો યોગ લગ્ન ક્ષણાદિ જાન ।
 સબલાન્ હરતો દોષાન્ ગુરુ શુક્રો વિલગ્ન ગૌ ॥
 ત્રિકોણ કેન્દ્ર ગોવા ઽ પિ ભગ દોષસ્ય કુર્વતે ।
 વક્રના ચારિગાવા ઽ પિ

इन्दु वो जीव भृगवः शुभाः ॥

(મુહુર્ત ચિંતામણી પેજ ૪૩)

ગૃહ પ્રવેશે યાત્રાયાં વિવાહ ચ યથા ક્રમમ્ ।
 ભૌમે ઽ શ્વિની શનૌ ગ્રાહ્યં ગુરૌ પુણ્ય ચ વર્જયેત્ ॥
 (મુહુર્ત ચિંતામણી પેજ ૨૭)

નક્ષત્ર-યોગ શુભ હોવા છતાં નવમા દિવસે પ્રયાણ કરવું નહિ. મુહુર્ત ચિંતામણીમાં કહ્યું છે કે પ્રવાસમાં અને પ્રવેશમાં નવમે દિવસ, નવમી તિથિ, નવમે વાર અને નવમું નક્ષત્ર વળ્યું છે અન્ય અન્ય પ્રમાણે તો નવમે માસ તથા નવમું વર્ષ પણ ત્યાજ્ય છે.

अषाढाया पूर्णिमा संचौ रात्रौ चंद्र न दृश्यते ।
 तेषा चातुर्मासेषु, जलं वृष्टि न मुंचति ॥
 (વહેવાર કલ્પમાંથી કર્તા શ્રી હરિભદ્રસૂરિશ્ચ)

दिन शुद्धि द्विपिका पृ. ३० पृथी

अदातो लोचनं हन्ति, दक्षिणो हय शुभप्रदः ।
 पृष्ठतो वामत श्रैव शुक्र सर्व शुभावहः ॥

અર્થ :- સામે શુક લોચન હણે છે, જમણે લુકથાન કરે છે પૂંઠને તેમ જ ડાબે શુક શુભકારક છે.

गभिणी च सर्व लाभ, नववधू रूप एव च ।
 पदमेकं न गच्छन्ति, शुक्रे सन्मुख दक्षिणे ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહુર્ત પ્રભાકર :

: ૧૩૯

ગર્ભિણી સ્ત્રવતે ગર્ભં, બાલ ઋયતે ધ્રુવમ્ ।
નવવધૂ ભવેદ્ વન્ધ્યા, નૃપ. શીઘ્ર વિનશ્યતિ ॥

અર્થ :- શુક સન્નુખ યા હક્ષિણે હોય છે, ગર્ભવતી સ્ત્રી, નવોઢા કે રાત્ર એક ડગલું પણ ભરતા નથી. કહાય પ્રયાણ કરે તો ગર્ભવતીનેા ગર્ભ ગળી જાય છે યુગવતી મૃત્યુ પામે છે. નવ પરણિતા વધ્યા થાય છે અને રાત્ર જલ્દી નાશ પામે છે.

એક ગ્રામે, પુરે વાસે, દુર્ભિક્ષે રાજપિ ઽવશે વિવાહે ।
તીર્થયાત્રાયા પ્રતિ શુક્ર ન વિદ્યતે ॥

અર્થ :- એક ગામમાં, નગરમાં, દુકાળમાં રાત્રના ઉપ-
દ્રવમાં વિવાહમાં અને તીર્થ યાત્રામાં શુક્રનેા નિષેધ નથી.

દિન શુદ્ધિ-૩-૫ પરથી

પૌષ્ણા શ્વિનો પાદમેકં યદા વહતિ ચન્દ્રમા ।
તદા શુક્રો ભવેદન્ધ, સંમુખા ગમન શુભઃ ॥

અર્થ :- જ્યારે ચન્દ્રમા રેવતી નક્ષત્રથી અશ્વિની નક્ષત્રના
પ્રથમ પાયા સુધી હોય છે, ત્યારે શુક્ર અંધ હોય છે, માટે તે
વખતે સન્નુખના શુક્રમાં પ્રયાણ કરવું એ શુભ છે.

દિન શુદ્ધિ દીપીકા (પૃષ્ઠ ૧૨૮)

અન્ધ દિગવર મૂઢં પરપિહોપ જીવિનમ્ ।
કુર્યાત્ મતિ નીચ સ્થૌ, પુરૂષં ચન્દ્ર માસ્કરૌ ॥

અર્થ :- જન્મ કુંડળીમાં અતિ નીચ સ્થાને રહેલાં ચન્દ્ર
અને સૂર્ય, પુરૂષને અંધ, ગરીબ, મૂર્ખ અને લિહુક બનાવે છે.

અધઃ પુરુષ માત્રાન્તુ ન શલ્ય દોષદં ગૃહે ।
જલાન્તિકં સ્થિતં શલ્યં, પ્રાસાદે દોષદ નૃણામ્ ॥

અર્થ :- ઘરમાં પુરુષ-પ્રમાણ ભૂમિ સુધીના ભાગનું શલ્ય ખરાબ છે, પરંતુ પ્રાસાદ-મંદિરમાં તો જળ ન્યાં સુધી ન આવે, ત્યાં સુધીના નીચેના ભાગમાં રહેલ શલ્ય મનુષ્યને દુઃખ આપનાર થાય છે એટલે આ બંને ભાગોમાં પૂરી જાગૃતિ રાખવી.

[૨૬૭] તારા કાર

૧	યુગ્મ	અ.	મ.	પૂ કા	ઉ કા	હસ્ત	ચિ	સ્વા	ધિ
	જન્મ								
	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	
૨	અ. કર્ક	જ્યે	સૂળ	પુષા	ઉષા	શ્રે	ધ	શત	પૂ.ભા
૩	૧૦ ઉ ભા આધિા ત	૧૧ રે.	૧૨ અ.	૧૩ ભરણી	૧૪ હ	૧૫ રો.	૧૬ સુગ	૧૭ આર્દ્ર	૧૮ પુન.
	૧૯	૨૦	૨૧	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫	૨૬	૨૭
ભાગ	જન્મ-ભા	સપ્ત	વિષાદ	ક્રિયા	ચાત્રા	સાધવા	કિંધવા	સૌમી	યરમ
		૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
બાલ્ય	શાન્તા	મનો-રમ	કૂંદ	મિલન	કલ્પ	ફળ	પ્રકિર્તી	રાધુ-સા	ભાગ-આર્ધ

જન્મ નક્ષત્રથી સુહૃત્ના નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરવી. જે અંક નક્ષત્રનો આવે તેને નવ વડે ભાગવો, જે શેષ રહે, તે તારા જાણવી.

નોકર-આકર, શેઠ-શેઠાણી, વર-વધૂ. શિષ્ય-શુરૂ સર્વના જન્મ નક્ષત્રથી સુહૃત્ નક્ષત્ર સુધી તારા ગણવા, ઉત્તમ આવે તે દેવા પણ ૩-૫-૭ તારા આવે તો સારા નહિ. ૧-૨-૪-૬-૮-૯ તારાઓ સારી છે.

જન્મની તારા ગૃહ પ્રવેશ અને માંગલિક કાર્યમાં શુભ છે. પરંતુ કુર કર્મ કરવામાં, વિવાહમાં તેમ જ સુદમાં અશુભ છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૧૪૧

પ્રત્યેર જન્મ નક્ષત્રે મધ્યાન્હાત્ પરતઃ શુભમ્ ।

સાતમી તારા અને જન્મ નક્ષત્રનો મધ્યાહન કાળ પછીનો કાળ શુભ છે.

અરાળ તારાઓ મધ્યાહન કાળ પછી શુભ કાળ આપે છે.

ચન્દ્રાદ્ બલવાન્ તારા, કૃષ્ણપક્ષે તુ ભર્તરિ ।

વિકલે પોષિતે ચ, સ્ત્રી કાર્યમ્ કર્તુમ્ યતો ઽહંતિ ॥

અર્થ :- કૃષ્ણ પક્ષમાં ચન્દ્ર કરતાં તારા બળવાન હોય છે. જેમ પોતાનો સ્વામી વિકલાંગ હોય કે જેર હાજર હોય ત્યારે તેનું કાર્ય તેની સ્ત્રી કરી શકે છે તેમ ચન્દ્ર નબળો હોય છે ત્યારે તારા તેનું કામ બળવે છે.

ત્ર્યક્ષં ન્યૂનં તિથિર્ન્યૂના કાપાનાથો ઽપિ ચા ઽષ્ટમ ।

તત્ સર્વમ્ સમયે તારા,

ષટ્ ચતુર્થં નવ સ્થિતા ॥

અર્થ :- નક્ષત્ર અશુભ હોય, તિથિ અશુભ હોય, અને ચન્દ્ર પણ સામે હોય, તો પણ તે સર્વ દોષોને છૂટી, ચોથી અને નવમી તારા શમાવી દે છે. કૃષ્ણ પક્ષમાં તારાબલ દેખીને કામ કરવું.
(દિન શુદ્ધિ દિપિકા)

[૨૬૮] વિશેષ શુક દોષ પરિહાર

ઝોઠ આમે પુરેવાપિ હુર્લિંક્ષે રાજ વિગ્રહે ।

વિવાહે તીર્થયાત્રાયાં, પ્રતિ શુકો ન વિધતે ॥

[૨૬૯] માશ્લિક રાહુ ચક્ર

૧. મેષ, સિંહ ધન પૂર્વમાં, વૃષભ કન્યા મકર હક્ષિણમાં, ।
મિથુન તુલા કુમ્ભ પશ્ચિમમાં, કર્ક વૃશ્ચિક મીન ઉત્તરમાં, ।
અગ્રે રાહુ ચ વૈધન્ય, હક્ષિણે ચ વૈધન્ય' હુઃખહા ભવેત્ ।
પૃષ્ઠે પુત્રવતી નારી, વામે સૌભાગ્ય શાલિની ॥

કવિ ગર્ગનો મત

મત્સ્યાં ગમ આંધ્રેષુ, યમ ધન્ત સ્તુ દોષ કૃત ।
કાશ્મીર કુલિકં, હૃષ્મ અર્ધયા મસ્તુ સર્વત ॥

મત્સ્ય, અગ મગધ અને આંધ્ર દેશમાં યમધંતનો દોષ છે
કાશ્મીરમાં કુલિક યોગનો દોષ છે અને અર્ધ યામનો દોષ સર્વ
ઠેકાણે છે.

[૨૭૦] શુકઉદયાદિ વિચાર

સાષાંઽષ્ટ માસે મૃગુજશ્ર પૂર્વે,
નતો ઘને શે સ્થિત પચ પંચ તજ પ્રતીચ્યાં ।
નવ માસ શુક્ત, મેકાદશા- હસ્ત મુહેતિ પૂર્વે ॥

અર્થ :- શુક પૂર્વ દિશામાં સાડા અઠાર મહિના સુધી
ઉદય પામેલો રહીને, અઠી મહિના સુધી અસ્ત રહે છે. પૂઠે અને
પશ્ચિમ દિશામાં નવ મહિના સુધી ઉદયમાં રહીને ૧૧ દિવસ સુધી
અસ્ત રહે છે. પછી તેનો ઉદય પૂર્વ દિશામાં થાય છે.

[૨૭૧] ત્રિચાહે લગ્ન વિચાર

ત્યાજ્યા લગ્ને વ્યયે મંદ- ષષ્ઠે શુક્રેન્દુ લગ્નપા : ।
રદ્ધે ચન્દ્રાદયઃ પચઃ સર્વે તે ઽચ્છ ગુરુ સમૌ ॥

અર્થ :- વિવાહના લગ્નથી પહેલા અને બારમાં સ્થાનમાં
જો શનિ હોય, છઠ્ઠા સ્થાનમાં શુક્ર, ચન્દ્ર અને લગ્નનો સ્વાસી
હોય તેમ જ ચન્દ્ર વગેરે પાંચે, જો સાતમાં સ્થાનમાં રહ્યા હોય,
તો તે સર્વ અહ ત્યાગ કરવા, પરંતુ જો ચન્દ્ર અને શુક્ર સાતમે
હોય, તો મધ્યમ સમજવા.

કેન્દ્રે સપ્તમ હોને ચ દ્વિ-ત્રિકૌણે શુભાઃ શુભઃ ।
તૃતીયેકાદશે સર્વે પાપાઃ શ્રેષ્ઠં ચ શોભનાઃ ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર :

: ૧૪૩

અર્થ :- વિવાહના લગ્નથી ૧-૪-૭-૧૦-૨-૬-૫ સ્થા-
નોમાં જો શુભ ગ્રહ હોય તો તે શુભ છે. ત્રીજા અને અગ્યારમાં
સ્થાનમાં સર્વ ગ્રહ શુભ છે. તથા છઠાં સ્થાનમાં પાપ ગ્રહ હોય
તો શુભ સમજવા.

किं वार्वन्ति ग्रहाः सर्वे यस्य केन्द्रे बृहस्पतिः ।
मत्त मातंग यूथाना, शतं हन्ति च के शतः ॥

અર્થ :- વિવાહના લગ્નથી ૧-૪-૭ ૧૦ એ સ્થાનોમાં જો
શુક્ર હોય તો, તેને ખીજા ગ્રહો કંઈ પણ કરી શકતા નથી. જેમ
મદોન્મત્ત હાથીઓના ટોળાનો સિંહ નાશ કરે છે. તેમ શુક્ર પ્રત્યેક
ગ્રહના અશુભ ક્ષણનો નાશ કરે છે અને શુભ ક્ષણ આપે છે.

शनेश्चर दिने चैव यदि रिक्ता तिथि भवेत् ।
तस्मिन् विवाहिता कन्या पति सतान-वर्धिनी ॥

અર્થ :- શનિવારે જો રિક્તા તિથિ ૪-૬-૧૪ હોય અને
તેમાં કન્યાનો વિવાહ કર્યો હોય, તો તે કન્યા પતિને સંતાનની
વૃદ્ધિ કરનારી થાય.

[૨૭૨] વર્ગ ચક્ર

ગરુડ	અ	ઇ	ઈ	ઓ	ઓ	સર્પ	ત	થ	દ	ધ	ન
ખિલાડી	ક	ખ	ગ	ઘ	ઙ	વૃષભ	પ	ફ	બ	ભ	મ
સિંહ	ચ	છ	જ	ઝ	ટ	મૃગ	ય	ર	લ	વ	
શ્વાન	દ	ઠ	ડ	ઢ	ણ	મેષ	શ	ષ	સ	હ	

[૨૭૩] અંકાંતિ નિર્ણય

મેષ સંક્રાંતિમાં રાહુ દક્ષિણે, વૃષ પશ્ચિમે, શુક્ર પશ્ચિમે, વિષી
સ્વર્ગે, છઠ રવિ દગ્ધા.

૧૪૪ :

: વિભાગ પહેલો

વૃષભ સંક્રાંતિમાં રાહુ દક્ષિણે, શુક્ર ઉત્તરે, વત્સ પશ્ચિમે,
વિષ્ટિ સ્વર્ગે, ચોથ રવિ હગ્ધા.

મિથુન સંક્રાંતિમાં રાહુ પશ્ચિમે, વત્સ ઉત્તરે, વિષ્ટિ પાતાળે,
આઠમ રવિ હગ્ધા.

કર્ક સંક્રાંતિમાં રાહુ પશ્ચિમે, વત્સ ઉત્તરે, શુક્ર ઉત્તરે, વિષ્ટિ
પાતાલે, છઠ રવિ હગ્ધા.

સિંહ સંક્રાંતિમાં રાહુ પશ્ચિમે, વત્સ ઉત્તરે, શુક્ર પૂર્વે, વિષ્ટિ
મનુષ્ય લોકે તે તજવી હથમ રવિ હગ્ધા.

કન્યા સંક્રાંતિમાં રાહુ ઉત્તરે, વત્સ પૂર્વે, શુક્ર પૂર્વે, વિષ્ટિ
પાતાળે, આઠમ રવિ હગ્ધા.

તુલા સંક્રાંતિમાં રાહુ ઉત્તરે, વત્સ પૂર્વે, શુક્ર પૂર્વે, વિષ્ટિ
પાતાળે, બારસ રવિ હગ્ધા.

વૃશ્ચિક સંક્રાંતિમાં રાહુ ઉત્તરે, વત્સ પૂર્વે, શુક્ર દક્ષિણે, વિષ્ટિ
મનુષ્ય લોકે તે વર્જવી. હથમ રવિ હગ્ધા.

ધન સંક્રાંતિમાં રાહુ પૂર્વે, વત્સ દક્ષિણે, શુક્ર દક્ષિણે, વિષ્ટિ
પાતાળે, બીજ રવિ હગ્ધા.

મકર સંક્રાંતિમાં રાહુ પૂર્વે, વત્સ દક્ષિણે, શુક્ર દક્ષિણે, વિષ્ટિ
સ્વર્ગે, બારસ રવિ હગ્ધા.

કુંભ સંક્રાંતિમાં રાહુ પૂર્વે, વત્સ દક્ષિણે, શુક્ર પશ્ચિમે, વિષ્ટિ
મનુષ્ય લોકે તે વર્જવી. ચોથ રવિ હગ્ધા.

મીન સંક્રાંતિમાં રાહુ દક્ષિણે, વત્સ પશ્ચિમે, શુક્ર પશ્ચિમે,
વિષ્ટિ મનુષ્ય લોકે તે વર્જવી, બીજ રવિ હગ્ધા. તિથિઓ સાથે
કુયોગ વર્જવા. તે તિથિમાં ભેગું.

[૨૭૪] દીક્ષા કુંડળીમાં પડેલા ગ્રહો ભેવાની રીત

નારચન્દ્રમાં દીક્ષા કુંડળીઓ કહી છે. તે કહું છું.

અન્ધાંતરથી નીચે સુજળ કહેલ છે.

શનિ ૨-૫-૬-૬-૧૧ આ સ્થાનોમાં હોય તો મધ્યમ બળવાન બાણવો.

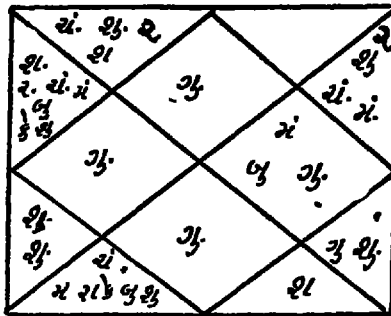
શુક્ર ૧-૪-૭-૧૦ આ સ્થાનોમાં હોય તો બળવાન બાણવો.
૬-૧૨ શુક્ર બળવાન બાણવો.

બુધ ૨-૩-૫-૬-૧૧ આ સ્થાનોમાં સારો બાણવો.

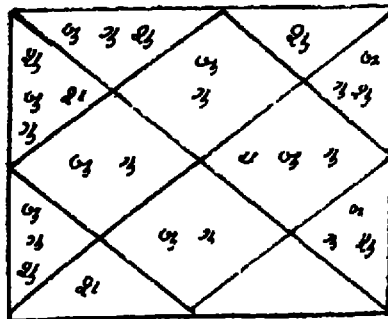
મંગળ-દીક્ષામાં ૩-૬-૧૦-૧૧ માં સ્થાનમાં કુડળીમાં હોય તો બહુ સારો બાણવો. જ્ઞાન તપ યુક્ત થાય.

શુક્ર, મંગળ, શનિ એ ત્રણેમાંથી કોઈથી પણ ચન્દ્રમા સાતમે હોય તો અયોગ્ય થાય છે. તેમાં દીક્ષા લેનાર કુશીલવાન થાય છે. અર્થાત્ શ્રી બિનાશનો વિરાધક થાય છે. ૬-૫ જ્ઞાન રહિત થાય છે.

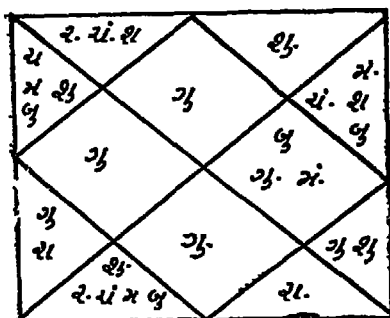
ઉત્તમ દીક્ષા કુંડળી

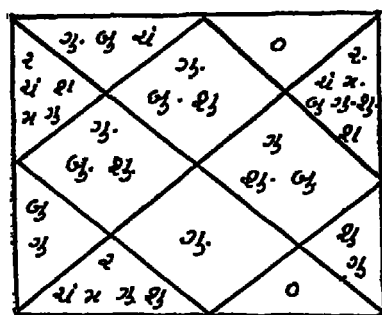
મધ્યમ દીક્ષા કુંડળી

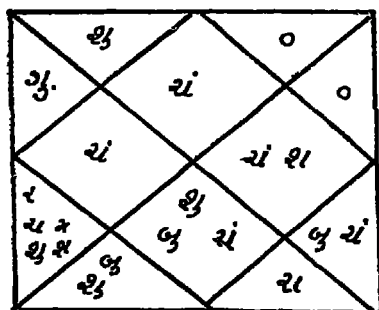
દોશ્યાની શ્રેષ્ઠ કુંડળી
દીક્ષામાં આ સુખબના અહો ઉત્તમ છે

ઉત્તમ પ્રતિષ્ઠા કુંડળી

મધ્યમ પ્રતિષ્ઠા કુંડળી

શ્રી યતીન્દ્ર સુદર્શ પ્રસાદ :

: ૧૪૭

આ સુખજના ગ્રહ હોય તો પ્રતિષ્ઠામાં શુભ છે.

આ કુંડળી આચાર્ય સ્થાપના રાજ્યાલિપેક, વગેરે કાર્યમાં પણ શુભ ફળ આપનાર છે.

પ્રતિષ્ઠા કુંડળીમાં નીચ ગ્રહ હોય; તો કુર ગ્રહ, હોય અસ્તના ગ્રહ હોય અથવા શત્રુના ક્ષેત્રના હોય અથવા વક્રી હોય તે બધાને વિલજ્ઞ અર્થાત્ વિપરિત બાણવા.

શનિ, રવિ વક્રી હોય તો મદિરનો નાશ મંગળ, શનિ, સૂર્ય ૧-૪ ૭-૧૦-૮ અને ૯ એટલા સ્થાને હોય તો મદિરનો ભંગ કરે છે.

મંગળ બારમે શત્રુ નાશક છે.

વળી દીક્ષા અંગે કહે છે કે-શુક્રવાર, શુક્રનો નવમાંશ, શુક્ર લગ્નાધિપતિ, શુક્રનો ઉદય, શુક્ર સાતમા સ્થાનથી લગ્નને ભેતો હોય તો દીક્ષા આપવી નહિં.

સોમવારે લગ્નનો સ્વામી ચન્દ્ર, નવમાંશનો સ્વામી ચન્દ્ર, ચન્દ્રના ઉદયે શુક્રવપક્ષે એ થોભે દીક્ષા આપવી નહિ.

[૨૭૫] કુંડળીના ગ્રહ યોગ

મૂસલ યોગ તજવો. કૂર્મ યોગ છોડી દેવો, પાપીયોગ વળ્યો છે. રાજ્ય યોગ ત્યાજ્ય છે. મર્મ યોગ તજવો. વક્ર યોગ તજવો. શકટ યોગ તજવો.

કુંડળીનો ગ્રહ યોગ

૧	૨	૩	૪ મં.	૫ મં.	૬	૭	૮ મં.	૯ ચં	૧૦	૧૧	૧૨ ૨
પાપ			પાપ			પાપ			પાપ		
પાપ			પાપ						પાપ		
પાપ			૨૮								
પાપ			પાપ						પાપ		

: વિભાગ પહેલો

[૨૭૬] શ્રી તીર્થંકરદેવોના નામા-જોડા

મેષરાશિ	૧ ૩-૪-૫-૭-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૬-૧૭-૨૦-૨૧-૨૨
વૃષભરાશિ	૨-૬-૬-૭-૮-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૭-૧૮-૨૦-૨૨-૨૪
મિથુનરાશિ	૧-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૬-૧૮-૧૭-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪
કર્કરાશિ	૧-૨-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪
સિંહરાશિ	૧-૨-૩-૪-૫-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૧-૨૩
કન્યારાશિ	૧-૨-૩-૪-૬-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૭-૧૮-૨૦-૨૨-૨૪
તુલારાશિ	૧-૨-૩-૪-૫-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૨૦-૨૧-૨૩
વૃશ્ચિકરાશિ	૨-૫-૬-૮-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૪
ધનરાશિ	૧-૩-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૨-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૮-૧૯-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪
મકરરાશિ	૨-૩-૪-૫-૬-૮-૧૧-૧૩-૧૪-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૧૯-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪
કુંભરાશિ	૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૨-૧૫-૧૬-૧૭-૧૮-૨૩-૨૪
મીનરાશિ	૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭-૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨-૧૩-૧૪-૧૭-૧૮-૨૦-૨૧-૨૨-૨૩-૨૪

શ્રી ચતીન્દ્ર સુકૂર્ત પ્રભાકર :

: ૧૪૯

[૨૭૭] માસ અક્ષય વૃદ્ધિ સમય જ્ઞાન

ગુરુ કે ચરણ લાગ કે, કિની શિષ્ય અરહાસ,
સત્તાવનકી સાલમેં, કિયો પ્રાન ગુરુ પાસ.

કુણ જાણે કિસી વર્ષ મેં, કિસો બધેગો માસ,
કબ હોવે ક્ષય માસ કો, સ્વામી મુઝે પ્રકાશ.

‘દ્વાગણુ શુ સગ માસ મે નહિ સંકાતિ તાસ,
ઉનસે આવલી સાલ મેં બધે પાછલો માસ.

પાઠાંતર સે કહત હું બીજી રીતિ કી આલ,
મધુ માસાદિક સાથમે, ચે ત્રણ પુણ્ય સંભાલ.

માસ મહિ પલટે નહિ, રવિ જો બીજી રાશિ,
ચોગ બને બિસ વર્ષ મેં અધિક કી આશ.

સંવત વિક્રમ ચાર મિલાય કે, દે ઉણાશકકા ભાગ,
શેષ બચે સો ચૌત્ર સે અધિક માસકા લાગ,

તીન બચે અધિક ચૌત્ર હે, અગિયાર શેષ વૈશાખ,
શૂન્ય બચે જેઠ દો, સોલહ અસાઠ બે ભાગ.

પાંચ બચે શ્રાવણ યુગલ, તેરહે ભાદરવો જનન,
દોય બચે આસો હુએ, પંદિત પુણ્ય પિંછાન.

શ્રાવણ જેઠ, વૈશાખ પુનિ,

ભાદરવા માસ આષાઢ,

જેઠ, કુમાર શ્રવણ માસાદિ,

મધુ માસાદિક કાઠ.

જેઠ માસકુ વર્જકે, શેષ રહ્યા ષદ માસ,
ઉગણીશ વર્ષ કે અંતરે, આવે યહી જ માસ.

: વિભાગ પહેલો

જેઠ જેઠ કે આંતરે, ખીતે વર્ષ અગ્યાર,
 ફળ આંતરા જેઠ ખીત, વર્ષ આઠ અવધાર.
 અળ કહૂં ક્ષય માસકી, રીતિ એહ સમભય,
 એકસો હકતાલીસ વર્ષકુ, ક્ષય માસ તળ થાય.
 કાર્તિક સુ ગિણતા થકાં, તીન માસ લગ જોય,
 ક્ષય માસ સંકાંતિ એકમે, માસ ક્ષય જળ હોય.
 વેળો હોય તે ઇણતરે, વર્ષ ઓગણીસ પર દેખ,
 ક્ષય માસ કે વર્ષ મેં, દેખો વળી વિશેષ.
 તીન માસે આજે-પીછે, માસ અધિક હોય પેખ,
 માહ-દાગણ વધે ઘટે નહિ, કોઈ કાલ.
 મુનિરાજ નિર્ણય કરી, ખારહ માસકી ચાલ,
 એકસો અઠ્યાસી વર્ષ મે, યોતેર અધિકા માસ.
 ક્ષય માસ હોય હાખિયા, મુનિ નેમ
 વિજય પન્નાસ,

માસ ક્ષય, વૃદ્ધિ આદિનું આ ગણિત વિવેકથી મેળવવું

[૨૭૮] રાશિના નામ

ચર રાશિ- મેષ, કર્ક, તુલા, મકર,

સ્થિર રાશિ- વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક, કુંભ.

દ્વિસ્વભાવ રાશિ- મિથુન, કન્યા, ધન, મીન.

નારચન્દ્ર જ્યોતિષ ગ્રન્થમાં જન્મ કુંડળી સ્થિત ગ્રહે।

અનુસાર-

ચન્દ્ર સાથે રવિ, મંગળ હોય તો અગ્નિમય થાય છે.

ચન્દ્ર સાથે શનિ હોય તો મરણ થાય છે.

ચન્દ્ર સાથે ગુરુ હોય તો સમૃદ્ધિ કરે છે.

ચન્દ્ર સાથે શુક્ર હોય તો મહિમા-પ્રભાવ કરે છે.

ચન્દ્ર સાથે શુક્ર હોય તો સર્વ સુખ આપે છે.

[૨૭૬] પ્રતિષ્ઠાની લગ્ન કુંડળીનો ભાવ

પ્રતિષ્ઠા કુંડલીમાં રવિ અબલ હોય તો ઘર ધણીની હાની કરે છે. ચંદ્ર બલ વિનાનો હોય તો સ્ત્રીનું મરણ કરે છે શુક બલી ન હોય તો ધનનો નાશ કરે છે. શુક્ર બળ વિનાનો હોય તો સુખનો નાશ કરે છે.

‘લગ્ન કુંડળીમાં બુધ, રવિથી રહિત હોય અને ૧-૭-૪-૧૦ કેન્દ્ર સ્થાનમાં બુધ એકલો હોય તો સેંકડો દોષોને હથે છે.

શુક્ર કેન્દ્ર સ્થાન ૧ ૪ ૭-૧૮ માં હોય, તો હજારો દોષોને નાશ કરે છે.

શુક્ર કેન્દ્ર સ્થાન ૧-૪-૭ ૧૦ માં હોય, તો એક લાખ દોષોનો નાશ કરે છે. પરંતુ બળવાન હોય તો.

આ પ્રમાણે નાની આરભ સિદ્ધિની ટીકામાં કહેલ છે.

તેમ જ મોટી પ્રતિષ્ઠા કલ્પમાં પણ ૫ ૬ સ્થાને શુક્ર શુક્રનું એવું જ ફળ કહેલ છે.

વળી પ્રતિષ્ઠા કલ્પમાં મેષ તથા વૃષભમાં ચન્દ્ર અથવા સૂર્ય હોય અને શનિ બળવાન હોય તો આ પ્રમાણે અને મંગળ બુધ હીન બળવાળા હોય તો પણ પ્રતિષ્ઠા કરવી પણ વાર, ત્રિથિ, નક્ષત્ર, ચન્દ્ર ન ભેવા એમ કહેલ છે.

લગ્ન બળવાન લેવુ અને ૩-૬-૧૧ મે સૂર્ય હોય, ૧-૪-૭-૧૦-૫ મે શુક્ર હોય અથવા શુક્ર હોય તો બીજા દોષ ભેવા નહિ. આ સ્થાનના આ ગ્રહો-બીજા દોષોને ટાળે છે અને શુભ ફળ આપે છે.

વળી અન્ય ગ્રન્થમાં લગ્ન કુંડળીમાં રાહુ અથવા કેતુ ૧-૪ સ્થાનમાં હોય તો ઉત્તમ કહેલ છે.

સર્વ અહ શત્રુતા ઘરમાં હોય તો પ્રતિષ્ઠા ન કરવી.

લગ્નમાં અથવા ૭ મે ચન્દ્ર, રાહુ અથવા કેતુયુક્ત હોય છે, તો અધમ ક્ષણ આપે છે.

લગ્નમાં ચન્દ્રમાં યુક્ત શુક્ર હોય તો પ્રતિષ્ઠા નિર્વિઘ્ને પૂરી થાય.

ચન્દ્ર, શુક્રયુક્ત અથવા શુક્રની ચન્દ્ર ઉપર દ્વિટ હોય તો સારા ક્ષણને આપે છે.

[૨૮૦] અહલ્પ ક્ષણ

અહલ્પ થયા પછી સાત દિવસ સુધી તથા અગાઉના સાત દિવસ ક્ષય સ્થિતિના ગણાય છે, તેમાં સારા કામનું મુહૂર્ત ન કરવું.

વળી ચન્દ્ર ચા સૂર્ય અહલ્પ ઢરમ્યાન આખા ઘેરાયા હોય તો આગળ-પાછળ સાત દિવસ અને અર્ધા ઘેરાયા હોય તો આગળ-પાછળ ત્રણ દિવસ મુહૂર્ત કરવું નહિ.

જે રાશિથી શુક્ર હોય, તે પ્રતિષ્ઠા કરાવનારની જન્મરાશિથી ૨-૫-૭-૯-૧૧ મે હોય તો શ્રેષ્ઠ જાણવો. અને ચન્દ્ર જે રાશિને હોય, તે જન્મ રાશિથી ૩-૬-૭-૧૦-૧૧-૨-૫-૮ મે હોય તો સારો જાણવો.

અને પ્રભુની રાશિથી પ્રભુનો ચન્દ્રમા પૂર્ણ રીતે જોવો. અને જે રાશિથી રવિ હોય, તે જન્મરાશિથી ૩-૬-૧૦-૧૧ મે હોય, તો સારો જાણવો.

આ પ્રમાણે પ્રતિષ્ઠા કરાવનારને શુક્ર, ચન્દ્ર, રવિ-એ ત્રણનાં જળ દેખીને પ્રતિષ્ઠા કરાવવી. અને પ્રતિમાને પણ ચન્દ્રબળ પૂર્ણ દેખવું.

કૃષ્ણ પક્ષ હોય તો તારાબળ જોવું.

તારા બળ જોવાની રીત આ અગાઉ આપેલી છે.

આરંભ સિદ્ધિ પેજ ૨૬ પ્રમાણે

કસૂબો અને મજૂક એ રંગને વિષે તથા સોનાના ઢાગીના
વિષે મગળ તથા રવિ સારા છે.

અને લોઢાના, પત્થરના તથા સીસાના પદાર્થો માટે શનિ-
વાર સારો છે.

આરંભ સિદ્ધિ પેજ ૫૭

‘પંચક વ્યવહાર સાર’ મા કહ્યું છે કે—

‘ધનિષ્ઠા ધન નાશાય, પ્રાણઘ્નો શતતારકા ।

પૂર્વાયા દડયેત્ રાજા, ઉત્તરા મરણં ધ્રુવમ્ ॥

અગ્નિદાહ્ શ્રેવત્યા મિત્યેતત્ પંચક ફલમ્ ।

અર્થ :- ધનિષ્ઠા નક્ષત્રમાં કાર્ય કરવાથી ધનને નાશ
થાય છે, શતતારકામાં કરવાથી પ્રાણને નાશ થાય છે, પૂર્વાભાદ્ર-
પદમાં કરવાથી રાજા કહે છે છે, ઉત્તરા ભાદ્રપદમાં કરવાથી નિશ્ચિત
પણે મૃત્યુ થાય છે અને રેવતીમાં કરવાથી અગ્નિ કાઢ થાય છે.

આ પ્રમાણે ‘પંચકનું’ ફળ જાણવું.

ઉપર મુજબ પંચકમાં મૃત કાર્ય કરવાનો નિષેધ છે. પણ
કોઈ અકસ્માત મરણ થાય તો તે મૃત-દેહના હાથ પગ છેલ્લીને
બાંધવા એમ લક્ષ્ય કહે છે.

પણ ગરૂડ પુરાણમાં તેને દહન કરવાની વિધિ નીચે પ્રમાણે છે.

હર્ષના ચાર પૂતળા કરીને તે મૃત દેહની સાથે રાખવા અને
તેને પણ મૃત દેહની સાથે બાળી નાખવાં, જો એમ ન કરે તો
પુત્ર અથવા બીજા સગોત્રીના નાશ થાય.

કોઈ મતથી શ્રવણથી પંચક રેવતી સુધી ગણ્ય છે.

અને કોઈ મતે ધનિષ્ઠાનાં બે ચરણ ગયા પછી રેવતી
સુધી પંચક ગણે છે.

નારચન્દ્રમાં રેવતી-શ્રવણ એ બે નક્ષત્રમાં સર્વ દિશાઓમાં જવાની અનુમતિ આપેલી છે તે આ પ્રમાણે છે.

સર્વ દિગ્ગમને હસ્તઃ શ્રવણે રેવતી હૃયમ્ ।

મૃગઃ પુષ્યેશ્ચ સિઘ્યંસ્યુઃ કાલેષુ નિજિલેશ્ચપિ ॥

અર્થ - હસ્ત, શ્રવણ, રેવતી દ્રવ્ય એટલે રેવતી અશ્વિની, મૃગ સિરા તથા પુષ્ય આટલા નક્ષત્રો સર્વ કાળે સર્વ દિશામાં ગમન કરવાને લાયક છે અર્થાત્ સિદ્ધિ આપનાર છે.

એક છંદ

આદ્રા, ભદ્રા ને કૃતિકા આલેખા ને મધા,

જે નર ગામતરે જાવે, તે નહીં આવે કુશલા.

અર્થ :- આદ્રા, ભદ્રા, કૃતિકા, આલેખા, મધા એ નક્ષત્રોમાં જો માણસ બહારગામ જાય, તે કુશળતા પૂર્વક પાછો ન આવે.

ગંડાંત યોગ

આરંભ સિદ્ધિ પેજ પદ

નક્ષત્રો માતર હન્તિ, તિથિજ તથા

લગ્નસ્થો બાલક હન્તિ ગંડાન્તા વાલદ્વકઃ ।

અર્થ :- બાળકને જન્મ નક્ષત્ર ગંડાંત યોગમાં થયો હોય, તો તે માતાને હણે છે અને લગ્ન ગંડાંતમાં થયો હોય તો તે બાળકને જ હણનાર થાય છે અર્થાત્ ગંડાંતમાં જન્મેલા જીવતા નથી, માતાને અહિંત કારક તથા પોતાના કુળનો નાશ કરનાર થાય છે. પરંતુ કદાચ કોઈ બાળક જીવી જાય છે, તો તે ઘણા હાથી ઘોડાવાળા રાજા સમાન થાય છે.

ગંડાંતમાં જોવાએલી વસ્તુ પાછી આવતી નથી, સર્પદંશ થયો હોય તે માણસ બચતો નથી પ્રયાણ કરનાર મૃત્યુ : પાછો આવતો નથી.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૧૫૫

આરંભ સિદ્ધિ પેજ ૨૫

રવિ સંદારવારેષુ યસ્મિન્ સંક્રમતે રવિઃ ।

તસ્મિન્ માસિ ભય વિદ્યાદ્ દુર્મિક્ષા વૃષ્ટિ તસ્કરૈઃ ॥

અર્થ' . - રવિ, શનિ કે મંગળવારે, જો સૂર્યની સંક્રાંતિ થઈ હોય, તો તે માસમાં હુકાળ, અનાવૃષ્ટિ તથા ચોર આદિનો ભય થાય છે, એમ જાણવું.

આ ત્રણ વારોની કુરતા જેટલી દિવસે જાણાય છે. તેટલી રાત્રે જાણાતી નથી.

અહલુયોગ આરંભસિદ્ધિ પેજ ૩૮૮

સાદિમે ગ્રહણ સ્યા હૈ, સપ્તાહં ચ તદ્ગતઃ ।

ત્યજ ત્રિશાંશમે કૈક, પ્રાક પ્રશ્નોઽપિ સક્રમાતા ॥

અર્થ' : આદિના દિવસ સહિત અહલુનો દિવસ તથા તેની પછીના સાત ને નવ દિવસ વર્જવા. તેમજ સંક્રાંતિની પહેલાંના તથા પછીના એક એક ત્રિશાંશ તજવા. કુલ અહા દિવસ વર્જવા. વિસ્તરાર્થ આદિ સહિત એટલે ચતુર્દશી સહિત કેટલાક ત્રયોદશી ને પણ વર્જે છે.

ત્રયોદશી તાં દશાહ સૂર્યેન્દુ ગ્રહણે ત્યજેત્ ।

સર્વગનસ્તેષુ સપ્તાહં પ્રશ્નાહં સ્યાદલ ગ્રહે ॥

વિહૂયે કાર્યાઙ્ગિલ ગ્રાસે, દિન ત્રયં વિવર્જયેત્ ॥

રાહોં શુભં કર્ત્વં વર્જયે દિદવસાઽષ્ટકમ્ ।

ત્યક્ત્વા વિતાલ સંસિદ્ધિ પાંચદેભ ભયંભયદં તથા ॥

આરંભસિદ્ધિ પાનુ ૪૦૬

અશુદ્ધ નક્ષત્રની શુદ્ધિ કયાદે થાય છે.

કાર્યાય પર્યાપ્તિં ચંદ્ર ભોગાદ્ ગ્રહા હતમ્ ।

શુદ્ધ ષડ્ભિર્ભવે ન્માસૌ રૂપ રાગઃ પરાહતમ્ ॥

અર્થ :- અહથી હજીએલું નક્ષત્ર, ચન્દ્ર વડે ભોગવાયા પછી શુભ કાર્યને માટે પર્યાપ્ત યોગ થાય છે. અને અહજીથી હજીએલું નક્ષત્ર છ મહિને શુદ્ધ થાય છે.

તત્સૂર્યેન્દ્રો ભૈર્ગાત્કર્મજય તવં પ્રયાતિ ।

ભૂયો અપિઘિણય કર્મસુ

શુદ્ધ તાપનિષેકાત્સુવર્ણમિવ ॥

આરંભ સિદ્ધિ પેજ ૪૦૭

પક્ષાન્તરેણ ગ્રહણ દ્વય

સ્યદ્દા તદાદ્ય ગ્રહણો પર્ગમમ્ ।

પક્ષાદ્રિશુદ્ધ ભવતિ દ્વિતીય

ગ્રહોપર્ગં શુદ્ધયતિ માસ ષટ્કાત્ ॥

અર્થ :- એક પક્ષના આંતરે જ બે બે અહજી હોય તો થકી પહેલા અહજીથી દ્વિષિત થયેલા નક્ષત્ર એક પખવાડિયે, બીજું અહજી આવે ત્યારે શુદ્ધ થાય છે. અને બીજા અહજીથી દ્વિષિત થયેલું નક્ષત્ર, છ મહિને શુદ્ધ થાય છે.

વળી જે નક્ષત્રમાં કેતુનો ઉદય થયો હોય, તે જ નક્ષત્રમાં કેતુ છ માસ સુધી રહે છે, માટે તે નક્ષત્ર પણ છ માસ સુધી ત્યજવા યોગ્ય છે.

તથા જે દિન નક્ષત્રમાં મંગળ વગેરે પાંચ તારા ગ્રહમાંના કોઈ પણ બે તારા ગ્રહનો પરસ્પર વેધ થતો હોય, તો તે નક્ષત્ર પણ છ મહિના સુધી ત્યજવા યોગ્ય છે

[૨૮૧] ચોરાએલી વસ્તુ ક્યાં ગઈ છે તે જાણવાની રીત

તિથિ, વાર, નક્ષત્ર અને પ્રહરની સંખ્યા એ સર્વનો સરવાળો કરો, પછી તેને ૧૦ વડે શુભા પછી ૭ વડે ભાગો જે શેષ રહે તેનું દ્વગ્ન નીચે ગુજળ છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૧૫૭

૧ શેષ આવે તો જાણવું તે ચોરાએલી વસ્તુ પૃથ્વીમાં છે

૨ શેષ આવે તો જાણવું કે વાસણમાં છે.

૩ શેષ આવે તો જાણવું કે જળમાં છે.

૪ શેષ આવે તો જાણવું કે અતરિક્ષામાં છે, અથવા ઘરમાં
ભેંચે મૂકેલ છે.

૫ શેષ આવે તો જાણવું કે ધાત્રમાં સંતાડેલ છે.

૬ શેષ આવે તો જાણવું કે છાણામાં રાખેલ છે.

૭ શેષ રહે તો જાણવું કે રાખમાં અથવા ચૂરામાં સંતાડેલ છે.

વરસાદનો દુહો

શનિ, રવિ કે મંગળે જો પોઠે ચઢરાય,
ચાક ચઢાવે એદિની, પૃથ્વી પ્રસથે થાય.

શ્રી હરિભદ્રસૂરિ કૃત ગ્રંથાણુ યોગ

ચન્દ્ર સે રવિ સાતમે, રવિ રાહુ એકાંત,
પડવા તિથિ જો મિલે, ચન્દ્ર ગ્રંથાણુ કહાંત.

[૨૮૨] ગર્ભવતી સ્ત્રીને સુવાવડ માટે મોક્ષકલાતું મૂર્ત

અશ્વિની, રોહિણી, મૃગશિરા, પુનર્વસુ, પુષ્પ, ઉત્તરા ક્રાશ્વિની,
હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, અનુરાધા, ઉત્તરાષાઢા, શત તારકા ઉત્તરા ભાદ્ર
પદ અને રેવતી એ નક્ષત્ર તથા ૪-૯-૧૪ ને અમાવાસ્યા તિથિ
સુવાવડ ખાવા મોક્ષકલા માટે વર્જિત છે.

મંગળવારે અશ્વિની નક્ષત્રથી સિદ્ધિયોગ થાય છે તે પશુ
ગૃહપ્રવેશમાં ત્યાગ કરવો.

સ્વ નક્ષત્રે, સ્વ લગ્ને વા સ્વ મુહર્ત સ્વ કે તિથી ।
ગૃહપ્રવેશ માગલ્ય સર્વ મેત્તુ કારયેત્ ॥

કુલ ચક્રના નક્ષત્રમાં પૂર્ણ કુલ ભરીને ગૃહ પ્રવેશ કરવો તે
શ્રેષ્ઠ છે.

અષઃ પુરુષ માત્રાન્તુ ન શલ્યં દોષદં ગૃહે ।
જલાન્તિકં સ્થિતં શલ્ય, પ્રાસાદે દોષદં તૃણામ્ ॥

[સુહૃત્ ચિંતામણિ પેજ ૩૩૮]

યાત્રા, યુદ્ધ, વિવાહેષુ જન્મ તારા ન શોભના ।
યસ્ય ન જન્મ નિ કાર્ય, વર્જનીયં તદા ઘાને ॥

[સુહૃત્ ચિંતામણિ પેજ ૩૦૨]

કરણ ભગણ દોષ, વાર સંક્રાન્તિ દોષ,
કુક્ષીથી કુલિક દોષ, યામ યામાર્ધ દોષ,
કુલ-શનિ, રવિ દોષ, રાહુ કેત્વાદિ દોષ,
હરત સકર દોષ અન્દ્રમાં સન્મુખ સ્થા.

[દિન શુદ્ધિ દીપિકા પેજ ૪૫૩]

[૨૮૩] ગોધૂલિકના દોષો.

લગ્નાષ્ટમે ચદ્ર જ ચન્દ્ર જીવે ભીમે તથા ।
ભાગવ અષ્ટમે ચ મૂતે ચિન્—ચન્દેવ નિયમાચ્ચામૃત્યુ ॥
ગોધૂલિકં સ્યાત્ પરિવર્જનોયમ્ ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રસાદર :

અર્થ:- તાર્કાલક કુંડળીમાં આઠમા ભુવને યુધ ચન્દ્રમા શુક્ર, મંગળ કે શુક્ર હોય, અને લગ્નમા ચન્દ્રમા હોય તો નકલી મૃત્યુ થાય છે માટે આ ગોધૂલિક વર્ણ છે.

કુલક ક્રાન્તિ સામ્યં ચ મૂર્તૌ ષષ્ઠોઽષ્ટમ શશિ ।

પાંચ ગોધૂલિકે સ્ત્યાજ્યે અન્યે દોષા શુભાવહાઃ ॥

અર્થ :- કુલક ક્રાન્તિ સામ્ય લગ્નનેા છૂટો, આઠમાં ચન્દ્રમા હોય, એ પાંચ દોષ ગોધૂલિકમાં ત્યાજ્ય છે અને બીજા દોષો શુભ છે. છૂટો આઠમા સ્થાને ચન્દ્ર હોય તો કન્યાનો નાશ કરે જે. અને પહેલા કે આઠમા સ્થાનમાં મંગળ હોય તો વરનો નાશ કરે છે.

ગોરજ માસ, ગ્રહ, નક્ષત્ર ગ્રહણ નક્ષત્ર, આઠમું નક્ષત્ર, વૈધૃતિ, વ્યતિપાત સંક્રાન્તિ, ક્ષીણ ચન્દ્ર, રવિ ને શુક્ર આઠમા સ્થાને સર્વ ગ્રહો દુષ્ટ છે.

[૨૮૪] લગ્ન બળ પ્રશ્નાત્ર

લગ્ન લીર્યં' વિના યત્ર યત્ કર્મે ક્રિયતે લુપ્તઃ ।

તત્પલં વિલયં યાતિ ગ્રાહમ કુસરિતો યથા ॥

અર્થ :- લગ્ન બળ વિના હાથા માણસો પણ જે જે કાર્ય કરે છે, તેનું ફળ નાશ પામે છે જે રીતે ગ્રીષ્મ ઋતુમાં નાની નદી સૂકાય જાય છે તે રીતે.

ન તિથિ ન ચ નક્ષત્રં ન યોગ નૈન્દર્શં લગ્નમ્ ।

લગ્નમેકં પ્રશસન્તિ ગર્ગ નારદ કશ્યપા ।

અર્થ :- ગર્ગ, નારદ અને કશ્યપ બેટલી લગ્ન બળની પ્રશંસા કરે છે, તેટલી તિથિ, નક્ષત્ર, યોગ અને ચન્દ્રના બળની નથી કરતા.

: વિકાસ પહેલી

લગ્નપતિ અને નત્રાંશકપતિ પર વિચાર.

લગ્નાદિ નાથો યદિ નત્રાંશક નાથો ।

પણ્ડા ઽ હ્રમેત્રા યદિ લગ્નકાળે

સ્વપ્ને ન પશ્યન્નિ, પતિતૌ મુખમ્ ।

સ્યાત્ કન્યાયાં કુ કુમ કજ્જલેવ ॥

અર્થ :- વર કન્યાને જન્મ રાશિ અને જન્મ લગ્નથી આઠમું લગ્ન વિવાહમાં વર્ચ્ય છે. છતાં જો પરણે તો સ્વપ્નમાં પણ પતિનું મુખ જોવા ન પામે, કન્યાનું કંકુ, કાજલ બની બીય, અર્થાત્ તે વિધવા થાય.

દમ્પત્યોરષ્ટમે લગ્ન ત્વષ્ટમો રાશિરેવ ચ ।

યદિ લગ્ન ગતસ્સો ઽ પિ દમ્પત્યો નિંઘનપ્રદઃ ॥

[પરિહાર]

જન્મ લગ્નાજ્જન્મ રાશિ તેવા વિવાહે,

અષ્ટ મં લગ્નં ચેતદાન શુભ. ।

કિન્તુ જન્મ લગ્ન, જન્મ રાશિ પતિ વિવાહ લગ્ન-કાળે પર-સ્પર મિત્ર ભાવે વર્તતા હોઈ દોષકારક નથી રહેતા.

[બૃહત્ જ્યોતિષ સાર ભાષા ટીકા પેજ નં ૨૦૯]

શુક્રો દશા સહસ્રાણિ, બુધો દશા શતાનિ ચ ।

લક્ષમેક તુવા જીવઃ કેન્દ્ર કોણે વ્યપોહતિ ॥

કેન્દ્રમાં શુક્ર હોય તો ૬૫ હજાર દોષ, બુધ હોય તો એક હજાર દોષ, અને જો શુક્ર હોય તો એક લાખ દોષોનો નાશ કરે છે

વરનું નિષિદ્ધ નક્ષત્ર

મામિનિ જન્મ નક્ષત્રાદ્ દ્વિતીયં પતિજન્મભમ્ ।

ન શુભં મર્તનાશાય, કથિતં વહ્ન્યામલે ॥

૨૧-શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્દર્ત પ્રભાકર :

: ૧૬૧

ઘાત ચન્દ્રમાં વિહિત કાર્ય
ખૂંટત જ્યોતિષ સાર પેજ ૩-૧૪]

ઉદ્વાહ યાત્રા વ્રત વ્રન્ધ દીક્ષા,
રાજ્યાભિષેકે ગ્રહપૂજને ચ ।
સીમન્ત જાતા ધ્વર રોદ્ર પૂજ્યે
નો ચિન્તાનીય સ્વલુ ઘાતચદ્રઃ ॥

અર્થ :- વિવાહ, યાત્રા, જનોર્ધ, દીક્ષા, રાજ્યાભિષેક, ગ્રહ
પૂજન, શ્રીમંત, જાત કર્માદિ. યજ્ઞ, રૂદ્ર પૂજન (અભિષેક) આદિમા
ઘાત ચન્દ્ર વળ્ય નથી.

આરમ્ભો ચન્દ્ર કયાં નિહિત નથી.

આધાને સપ્રદાને ચ વિવાહે રાજવિગ્રહે ।
શુભે કાર્યે ચ યાત્રાયા ચન્દ્રૌ દ્વાદશગઃ શુભઃ ॥
વાત તિથિ ઘાતવાર ઘાત નક્ષત્ર મેવ ચ ।
યાત્રાયા વર્જયેત્ પ્રાજ્ઞા રત્ય , કાર્ય સુશોભનમ્ ॥

[૨૮૫] વિદ્યાર્થીઓની ઉન્નતિ

વિદ્યાર્થીઓમાં કોઈને કોઈ પ્રકારની ખાસ શક્તિ રહેલી
હોય છે તે શક્તિ કયા પ્રકારની છે તેનો નિર્ણય જન્મ કુંડલીના
અભ્યાસ દ્વારા થઈ શકે છે તે બતાવવાનો અમારો પ્રયત્ન છે, કે
જેથી તે તે વિદ્યા સાધનામા લક્ષ કેન્દ્રિત કરીને પ્રગતિ કરી શકે.

બળવાન ગ્રહ

તે માટે એ નિર્ણય કરો કે જન્મ કુંડલીમાં કયો ગ્રહ સૌથી
બળવાન છે. તેને બળવાની રીત :-

(૧) સ્વચ્છી ઉચ્ચનો યા મિત્ર ક્ષેત્રનો હોવો જોઈએ

(૨) પાપ અહોની વચ્ચે યા પાપ અહોથી ખીડિત ન હોવો જોઈએ.

(૩) તે અહ પર શુભ અહોની દૃષ્ટિ હોવી જોઈએ, અથવા શુભ અહોની વચ્ચે હોવો જોઈએ.

(૪) તે અહ કેન્દ્ર ૧-૪-૭-૧૦ યા ત્રિકોણ પ-૬મા સ્થાનમાં હોય છે તો બહુ બળવાન બને છે.

(૫) તે અહ અહ નવમાંશમાં શરૂઆતની ત્રણ રીત પ્રમાણે બળવાન બનતો હોય તો સારું છે. તે ઉપરાંત જ્યોતિષ શાસ્ત્રનું ગણિત સૂક્ષ્મ રીતથી જોવું તથા મેળવવું પડે છે. તેનું પૂર્ણ જ્ઞાન જ્યોતિષીને હોવું જોઈએ. પરંતુ ઉક્ત પાંચે રીતોના પ્રમાણથી કયો અહ બળવાન છે, તે આપ જાણી શકશો.

આઠમાંથી જે અહ બળવાન હોય, તે દરેક અહના અભ્યાસથી જુદા જુદા ક્ષેત્ર નીચે પ્રમાણે બતાવ્યા છે.

(૧) સૂર્ય :-જો સૂર્ય બળવાન હોય તો તે વિદ્યાર્થીને રાજ્ય નીતિ શાસ્ત્ર, તર્ક શાસ્ત્ર, માનસ શાસ્ત્ર, પ્રાણી શાસ્ત્ર અને આ શાસ્ત્રો માથે જોડાએલા શાસ્ત્રોના અભ્યાસમાં વિશેષ રૂચિ રહે તેમ જ તેમાં એકાગ્રતા સાધવાથી સારી પ્રગતિ થાય.

(૨) ચન્દ્ર :- વનસ્પતિ શાસ્ત્ર, ખેતી વિષયક અભ્યાસ, વેપાર, શિક્ષણ, રસાયણ શાસ્ત્ર કાવ્ય, સંગીત, ચિત્ર કળા, ડોક્ટરી, ફાર્મસી, અને સાગર ઉદ્યોગોનો અભ્યાસ.

જેનો ચન્દ્ર બળવાન હોય તેને આ વિષયોમાં રસ હોય તેમ જ પ્રયત્ન કરીવાથી આગળ વધે.

(૩) મંગળ :- વિદ્યુત શાસ્ત્ર, એન્જીનીયરીંગ, વાઠ કાપ (સર્જરી) તર્ક શાસ્ત્ર, ભૂસ્તર શાસ્ત્ર, કાયદા શાસ્ત્ર. રૌન્ય શાસ્ત્ર પોલીસ તત્ત્વ વગેરેના અભ્યાસમાં રૂચિ તેમ જ પ્રીતિ-જેનો આ અહ બળવાન હોય છે તેને રહે છે.

(૪) બુદ્ધ :- શિક્ષણ, વક્તવ્યતા, ગણિત, વેપાર, ચિત્રકલા, ભરતકલા, ઔષધિઓનું જ્ઞાન-આ ગ્રહની બળવત્તા સૂચવે છે.

(૫) ગુરુ :- વેદ ભાષા, સાહિત્ય, વ્યાકરણ, શિક્ષણ, રાજ્ય નીતિ, અધ્યાત્મિક જ્ઞાન, કાયદા શાસ્ત્ર હવાઈ વિજ્ઞાન એ બધા વિષયોમાં રસ હોવો તે આ ગ્રહ બળવાન હોવાનું સૂચવે છે.

(૬) શુક્ર :- વિવિધ કલા શિક્ષણ, કાવ્ય કાયદા શાસ્ત્ર, અર્થ શાસ્ત્ર, ભૂતીય શાસ્ત્ર, કલા-સૌન્દર્યાદિનું જ્ઞાન-આ ગ્રહની બળવત્તા સૂચવે છે.

(૭) શનિ :- ઇતિહાસ, રાજનીતિ શાસ્ત્ર, તત્ત્વ જ્ઞાન શાસ્ત્રોનું જ્ઞાન, મોટર, સ્કુટર અને સાયકલ વગેરેનું ટેકનિકલ જ્ઞાન આ ગ્રહની બળવત્તા સૂચવે છે.

(૮) રાહુ :- મશીન ઉદ્યોગ, ઝેરી દવાઓ, અને લશ્કરી જ્ઞાનમાં રસ આ ગ્રહની બળવત્તાના કારણે રહે છે તેમ જ વધે છે.

આ રીતે આ ગ્રહો કામ કરે છે. તે પોતાને કયા વિષયમાં સ્વભાવિક રૂચિ છે. તે ચકાસીને તે વિષયમાં નિપુણ બનવાનો પ્રયત્ન કરનાર વિદ્યાર્થી જરૂર સફળ થાય છે.

કુબ્દાન્ત

કાબજા તરીકે જોવા જોઈએ તો મહાકવિ મિલ્ટનની જન્મ કુબ્દામાં વર્ગીતમી બુદ્ધ હતો, તેથી તેમની બુદ્ધિ પ્રતિભા અત્યંત શ્રારણ હતી

બળવાન બુદ્ધ, વાણી અને દલીલ શક્તિ આપે છે.

આ રીતે આઠમાથી જે કંઈ ગ્રહ ખૂબજ બળવાન હોય છે, તે મુજબ પ્રગતિ થાય છે

એટલે પોતાનો કયો ગ્રહ બળવાન છે તે માણસે ખાતર બાણી લેવું જોઈએ.

વિદ્યાર્થી પોતે કયા વિષયમાં નિપુણ બની શકશે તેનો નિર્ણય કરવા માટે નીચેની હકીકત ધ્યાનમાં લેવી જોઈએ.

પ્રથમ શ્રદ્ધા બળાબળનો વિચાર કરવો જોઈએ. જો પ્રથમ નિર્ભય હોય તો અભ્યાસ સાવ સામાન્ય રહે છે.

ગુરુ શ્રદ્ધા બળાબળનો વિચાર કરવો જોઈએ.

પ્રથમ બૌદ્ધિક વિકાસ બતાવે છે, તો ગુરુ અને કલક્ષી જ્ઞાનની દિશા દર્શાવી આપે છે. તેમજ એકાગ્રતા કેળવી આપે છે.

જો જન્મ કુટુંબીમાં ગુરુ અને પ્રથમ નિર્ભય હોય તો નક્કી માનજો કે વિદ્યાર્થી અભ્યાસમાં પ્રગતિ નહિ સાધી શકે. આવી કુટુંબીવાળા મોટે ભાગે અસક્ષ્મ રહે છે.

ત્રિવિધ યુતિઓ

(૧) જન્મ કુટુંબીમાં બળવાન પ્રથમ-શુકની યુતિ હોય તો તે વિદ્યાર્થી કળાના ક્ષેત્રમાં ઝળહળતી કૃતેહ મેળવે છે. આ પ્રકારના વિદ્યાર્થી મહાન કાવ્ય, નાટકકાર, ચિત્રકાર, લેખક અને જનતાના પ્રિય નેતા બનવાની શક્તિ લઈને જન્મતા હોય છે.

(૨) સૂર્ય-ચન્દ્રની બળવાન યુતિ વિદ્યાર્થીને ત્રિકૃતિકલ બુદ્ધિ-શક્તિ આપે છે. આ વિદ્યાર્થીઓ મોટર, સ્કુટર વગેરેના યાંત્રિક ભાગોને જોડવામાં, સુધારવામાં બળવામાં સક્ષમ નીવડે છે.

(૩) બળવાન મંગળ-પ્રથમની યુતિ વિદ્યાર્થીને વેપાર ઉદ્યોગમાં વિકાસ કરવાની શક્તિ આપે છે. તેનામાં યત્ર વિજ્ઞાનની કુશળતા હોય છે, અથવા તો નિષ્ણાત સર્જન બનવાની શક્તિ હોય છે.

(૪) બળવાન શુક શનીની યુતિ વિદ્યાર્થીને સમર્થ ચિત્રકાર અથવા મહાન વ્યંગ ચિત્રકાર (કાર્ટુનિસ્ટ) બનવાની જખખર શક્તિ આપે છે.

(૫) બળવાન સૂર્ય-શુકની યુતિ વિદ્યાર્થીને સંગીત કાવ્ય અને નૃત્ય કળામાં નિપુણ બનવાની શક્તિ આપે છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહર્ત પ્રસાદ :

: ૧૬૫

(૬) બળવાન શુક્ર-મંગળની યુતિ વિદ્યાર્થી મલ્લયુદ્ધની કળા, જુગારી નિધા અને ઘણીવાર સ્ત્રીઓ સાથે નૃત્ય કરવાને જાબરો કસબ આપે છે.

(૭) બળવાન શુક્ર ચન્દ્રની યુતિ વણાટકામ શિવભક્તમ, ચિત્રકામ વગેરે કળામાં નિપુણ બનાવે છે જો આ યુતિ જલસર રાશિમાં હોય તો દરિયાઈ ધધામાં સફળ થવાની શક્તિ આપે છે.

(૮) બળવાન બુધ ગુરૂની યુતિ ભિચી કક્ષાની બુદ્ધિ-પ્રતિભા આપે છે, ગમે તે ક્ષેત્રમાં સફળ થવાની શક્તિ આપે છે.

(૯) બળવાન સૂર્ય-બુધની યુતિ ભિચી બૌદ્ધિક શક્તિ આપે છે તેથી ગમે તે ક્ષેત્રમાં સફળ થઈ શકાય છે

(૧૦) બળવાન ગુરૂ-શુક્રની યુતિ વ્યક્તિને અસાધારણ વિદ્વા આપે છે. સંશોધન શક્તિ આપે છે સમર્થ સંશોધક બનાવે છે. પી. એચ ડી.ની ડીગ્રી અપાવે છે.

(૧૧) બળવાન ગુરૂ-શનિની યુતિ વ્યક્તિને તત્ત્વજ્ઞ બનાવે છે. ધીર, ગભીર અને ન્યાયાધીશ બનવાની ઉત્તમ શક્તિ આપે છે.

શનિની વિશિષ્ટતા

શનિની મકરથી માંડીને મીન સુધીની રાશિ શુભ ગણાય છે, આ ગ્રહ રાશિને શનિ, માનવીને તત્ત્વજ્ઞાની બનાવે છે.

જન્મ કુંડળીમાં ધન અને મીન રાશિનો શનિ કેટલાક આચાર્યોએ શુભ ગણ્યો છે.

ગુરૂની રાશિનો શનિ માનવીને તેજસ્વી અને ઉત્તમ પ્રકૃતિને બનાવે છે.

મીન કરતાં ધન રાશિનો શનિ વધારે બળવાન ગણાય છે કેમકે ધન રાશિ પછી શનિ-મકર રાશિ આવે છે અને તે સ્વચ્છંદી રાશિ છે. ત્યારે મીન પછી આવતી મેષ રાશિ શનિની નીચ રાશિ છે.

બે મહાયોગ

બે જન્મ લગ્નથી કેન્દ્રમાં મંગળ, મકર રાશિ, મેથ રાશિ કે વૃશ્ચિક રાશિનો હોય, તો પાંચ મહાયુરુષના પાંચ યોગોમાંથી ચતુર યોગ બનાવે છે

આ યોગ માનવીને નિર્ભય, ધનવાન અને સુખી બનાવે છે.

તેવી રીતે જન્મ લગ્નથી કેન્દ્રમાં શનિ, તુલા રાશિ, મકર રાશિ કે કુમ્ભ રાશિનો હોય, તો પાંચ મહાયુરુષના પાંચ યોગ માથી શશયોગ બનાવે છે

આ યોગથી જાતક નગરપતિ, સુખી, ધનિક અને સત્તાશીલ બને છે.

વર-કન્યા બંનેના જન્મ નક્ષત્રથી મેળાપ કરવાનો વિચાર કરવો જોઈએ બે જન્મ નક્ષત્ર અજ્ઞાત હોય તો બંનેનાં નામ નામ નક્ષત્રથી વિચારવું જોઈએ.

એકલું નામ નક્ષત્ર બીજાના નામ નક્ષત્રમાં લેવાથી બંનેનાં મૃત્યુ થાય છે.

ગુણનામૈકયે ગ્રાહ્યા ગ્રાહ્ય વિચાર

શુભ ૧૬ પર્યાંત નિર્દિત છે. ૨૦ પર્યાંત મધ્યમ છે. ૩૦ પર્યાંત શ્રેષ્ઠ છે અને ૩૦ થી ૩૬ પર્યાંત ઉત્તમોત્તમ છે

દુષ્ટ ભક્ષ્ટાદિ પરિહાર

વર-કન્યા બંનેના રાશિ સ્વામી તથા રાશિ નવમાંથી પતિ વચ્ચે મિત્રતા હોય, તો ગણનો દોષ નથી લાગતો. રાશિ સ્વામીથી શત્રુતા રહેવાથી મદ્ભક્ષ્ટ નાશ થઈ જાય છે અને મિત્રતા રહેવાથી દુષ્ટ ભક્ષ્ટ નાશ થઈ જાય છે.

વર-કન્યા બંનેની રાશિ એક હોય, અને નક્ષત્ર બે હોય અથવા નક્ષત્ર એક હોય અને માથે બે હોય ત્યારે નાકી તથા ગણનો દોષ નથી થતો અને નત્રક્ષ એક હોય, પણ ચરણ એક ન હોય, તો શુભ થાય છે.

બંને રાશિ પતિની મૈત્રી રહેવાથી વર્ગ, વર્ણ, ગણ, યોનિ દ્વિર્દશ. ૫૩૭૮૬, તારા. નવમ, પચમ ઇત્યાદિ દોષ રહેવા છતાં વિવાહ શુભ થાય છે

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર

પરદેશી યુવતીને પરશુનાનો યોગ

‘પરદેશથી આવેલા યુવક કન્યા જોઈએ છે,’ આ મતલબની જાહેર ખબરો વારંવાર વર્તમાન પત્રોમાં પ્રકાશિત થાય છે.

ભારતની કેટલીક કન્યાઓ પરદેશથી આવેલા યુવકોને પસંદ કરતી નથી પરદેશથી આવેલા યુવકોમાં પરદેશના છળરસા હોવાની માન્યતાના કારણસર ભારતની યુવતીઓ આગુ વલણ ધરાવે છે.

આપણે ભારતના કેટલાક યુવાનો પરદેશમાં પરદેશી છોકરીને પરણી લે છે તેનો વિચાર કરીશું. તે અંગેના કેટલા નિયમો નીચે પ્રમાણે જોવા મળ્યા છે.

આ નિયમો રજુ કરતા પહેલા એક હકીકતનું સ્પષ્ટીકરણ કરી દઉં કે આ નિયમો પરદેશ ગયેલી વ્યક્તિઓને લાગુ પડે છે

ભારતમાં પરણીને જે વ્યક્તિઓ પરદેશ ગઈ હોય, તેમની કુટુંબીમાં નીચેના નિયમો લાગુ પડતા હોય તો આ પ્રકારની વ્યક્તિઓ પરદેશ જઈને પરદેશી યુવતીઓ સાથે લગ્ન કરે છે.

જે વ્યક્તિ પરદેશ ગઈ હોય અને પરણેલી ન હોય તે વ્યક્તિની જન્મ કુટુંબીમાં નીચેના નિયમો લાગુ પડતા હોય, તો તે વ્યક્તિ પરદેશમાં પરદેશી કન્યા સાથે લગ્ન કરે છે

જે વ્યક્તિ ભારતમાં રહેતી હોય અને આ નિયમો તેની કુટુંબીને લાગુ પડતા હોય તો તે પ્રેમ લગ્ન કરે તે અને પોતાની જાતિ છોડીને બીજી જાતિમાં પરણે છે.

વાચકોએ જ્યોતિષના નિયમો વિવેક બુદ્ધિને ઉપયોગ કરીને લાગુ પાડવા જોઈએ.

આ નિયમો નીચે પ્રમાણે છે.

(૧) સાતમાં સ્થાનનો અધિપતિ ખારમે હોવો જોઈએ તે સ્વગ્રહી હોય તો બહુ જ બળવાન ગણાય.

(૨) બારમા સ્થાનનો અધિપતિ સાતમે કે સાતમા સ્થાનના અધિપતિને દેખતો હોવો જોઈએ.

(૩) બારમા સ્થાનનો અધિપતિ સાતમે હોવો જોઈએ.

(૪) શક્તિ પ્રસ્થાપનાના નિયમ મુજબ બારમા સ્થાનનો અધિપતિ ગમે તે સ્થાનમાં હોવો જોઈએ તો ચાલે.

(૫) શક્તિ-પ્રસ્થાપનાના નિયમ મુજબ સાતમા સ્થાનનો અધિપતિ ગમે તે સ્થાનમાં પડ્યો હોય, પણ તેનો અધિપતિ બારમે જોઈએ.

(૬) પરદેશી કન્યા સાથે લગ્ન કરવામાં શુક્ર-સૂર્યની યુતિ અથવા શુક્ર-શનિની યુતિ મોટો ભાગ ભજવે છે. શુક્ર-રાહુની યુતિ પણ ભાગ ભજવે છે.

(૭) સાતમે સ્થાને રાહુ હોય તો પણ સ્ત્રીજાતિની સ્ત્રી વધારે ભાગ ભજવે છે.

(૮) સાતમા સ્થાનનો અધિપતિ તેનાથી બારમે હોય અને સ્વગ્રહી હોય, તો વધારે ભાગ ભજવે છે. સાતમા સ્થાનના અધિપતિ સાથે બારમે રાહુ હોય, તો પણ આ યોગ બને છે.

(૯) બારમા સ્થાનનો અધિપતિ તેનાથી બારમે હોય અથવા સાતમા સ્થાનનો અધિપતિ બારમે હોય તો પરદેશી સુવતી સાથે લગ્ન થાય છે.

(૧૦) આ યોગ જન્મ લક્ષ, ચન્દ્રલગ્ન અથવા સૂર્ય લગ્નથી ગણવો જોઈએ.

(૧૧) નવમાંથ કુ ઢળીમાં પણ આ યોગ બનતો હોય, તો પરદેશી સુવતી સાથે પરણવાનો યોગ મજબૂત થાય છે.

(૧૨) ચલિત કુ ઢળીમાં પણ આ યોગ બને છે કે નહિ, તે જોવું જોઈએ.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રસાદર :

: ૧૬૯

મારો એવો આગ્રહ નથી કે, આ યોગ હોય, તો આ પ્રમાણે જ બને, પણ અનેક કુટુંબીઓમાં આ પ્રમાણે જોયા પછી આ યોગો તારવેલા છે.

જ્યોતિષના વિદ્યાર્થીઓને મારે વિનંતી છે કે, તેઓ પણ આ યોગોને ખરાબર ચકાસે, સાચા લાગે એટલા નિયમે આચરી રાખે અને બાકી બૂલી જાય.

આ અગે ઉઠાહરણ એ છે કે. એક ભાઈએ જર્મન છોકરી સાથે લગ્ન કર્યા છે તેમની કુટુંબીમા સાતમા સ્થાનનો અધિપતિ શુક બારમા સ્થાનમાં શનિ રાહુ છે.

ભાગ્યોદય વિચાર

(૧) જન્મ લગ્નથી ભાગ્યસ્થાન ખાસ જોવું જોઈએ.

(૨) ચન્દ્ર લગ્નથી ભાગ્યસ્થાન ખાસ જોવું જોઈએ.

(૩) સૂર્ય લગ્નથી ભાગ્યસ્થાન ખાસ દેખવું જોઈએ.

(૪) કશમા સ્થાનથી નવમું સ્થાન પણ દેખવું જોઈએ.

(૫) કશમા સ્થાનના અધિપતિથી નવમું સ્થાન જોવું જોઈએ.

ઉપરોક્ત સ્થિતિમાં નવમું હો કઈ રીતે પડેલા છે તેનું નકાન કરીને ભાગ્યોદયનું વર્ષ કાઢવું જોઈએ.

(૧) લગ્ન અને સૂર્યથી ભાગ્ય ભવનમાં બળવાન ચન્દ્રમા ડેલો હોય તો ૨૦-૨૫-૨૬ અને ૩૪ એ વર્ષો ભાગ્યોદય માટે ઉત્તમ ગણાય છે.

(૨) લગ્ન અને સૂર્ય તથા ચન્દ્રથી નવમા સ્થાનમાં મંગળ પડેલ હોય, તો ૧૮-૨૭ અને ૩૬ મા વર્ષમાં ભાગ્યોદય થાય.

(૩) લગ્ન અને ચન્દ્રમાથી નવમા સ્થાનમાં સૂર્ય પડેલો હોય તો વર્ષ ૫૬-૨૮ અને ૪૭ ભાગ્યોદય માટે અગત્યનાં ગણાય.

(૪) લગ્ન, સૂર્ય અને ચન્દ્રમાથી ભાગ્ય ભવનમાં બુધ પડેલો હોય, તો ૨૩ મા અને ૩૨ મા વર્ષે ભાગ્યોદય થાય.

: વિશાગ પહેલો

(૫) લગ્ન, સૂર્ય અને ચન્દ્રમાથી નવમા સ્થાનમાં શુક્ર પડયો હોય, તો ભાગ્યોદય ૧૬-૨૧ અને ૩૦ વર્ષે થાય છે.

(૬) લગ્ન, સૂર્ય ચન્દ્રથી નવમા સ્થાનમાં શુક્ર પડયો હોય, તો ભાગ્યોદય ૧૫-૨૪ થા ૩૩ મા વર્ષમાં થાય છે.

(૭) લગ્ન, સૂર્ય અને ચન્દ્રથી ભાગ્યસ્થાનમાં શનિ ખેડો હોય તો ભાગ્યોદય ૧૭-૨૬ અને ૩૫ મા વર્ષમાં થાય છે.

(૮) જન્મ લગ્ન, સૂર્ય અને ચન્દ્રમાથી નવમા સ્થાનમાં રાહુ પડયો હોય, તો ભાગ્યોદય ૨૪ અથવા ૪૨ મા વર્ષે થાય.

(૯) લગ્ન, સૂર્ય અને ચન્દ્રમાથી ભાગ્યસ્થાનમાં કેતુ ખેડો હોય તો ભાગ્યોદય ૧૭-૨૬ અને ૩૫ મા વર્ષમાં થાય છે.

ઉદાહરણ

(૧) મેષ લગ્ન છે. લગ્નમાં શુક્ર. રાહુ સૂર્ય છે. બીજા સ્થાને ચન્દ્ર અને બુધ છે. ત્રીજું સ્થાન ખાલી છે. ચોથે મંગળ છે. પાંચમું સ્થાન ખાલી છે. છઠું ખાલી છે. સાતમે કેતુ છે. આઠમું સ્થાન ખાલી છે. નવમે શનિ છે. દશ અને અગ્યારમા સ્થાન ખાલી છે, બારમે મીનનો શુક્ર છે. જન્મ લગ્નથી નવમે શનિ છે. ચન્દ્ર લગ્નથી નવમા સ્થાનનો અધિપતિ શનિ છે અને જન્મલગ્નથી દશમા સ્થાનમાં ધનનો શનિ છે.

આમ આ કુંડળીમાં બધી બાજુથી શનિનું મહત્ત્વ વધી જાય છે. માટે આવી કુંડળી વાળા ભાઈઓનો ભાગ્યોદય ૨૬ મા વર્ષે શંક થયેલો અને ૩૫મા વર્ષથી તેઓનું જીવન વધારે વ્યવસ્થિત થવા માંડેલું.

(૨) બીજા ભાઈનું કન્યા લગ્ન છે. પ્રથમ જીવનમાં કન્યાનો શુક્ર છે. પાંચમા સ્થાનમાં મકરનો ચન્દ્રમા છે, રાહુ છે. છઠે શનિ છે, આઠમે શુક્ર, હર્ષદ છે. નવમા સ્થાનમાં સૂર્ય-મંગળની યુતિ છે, દશમે બુધ છે. અગ્યારમે કેતુ છે. આ ભાઈની જન્મ-કુંડળીમાં નવમા સ્થાનમાં સૂર્ય-મંગળ છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રસાદર :

: ૧૭૧

મંગળ શુક્રના પરિવર્તનમાં છે. ચન્દ્ર લગ્નથી નવમા સ્થાનનેા અધિપતિ બુધ બને છે. તે મિથુન રાશિમાં સ્વચ્છંદી છે. સૂર્ય લગ્નથી ઢશમા સ્થાનનેા અધિપતિ શનિ છે. તે કુંભ રાશિમાં સ્વચ્છંદી છે.

આ રીતે મંગળ અને શનિની અસર આવવાના કારણે આ ભાઈની જીવંતીના ૩૬ મા વર્ષમાં ભાગ્યેદયની શરૂઆત થશે.

(૩) આ ભાઈનું તુલા લગ્ન છે. પ્રથમ સ્થાનમાં તુલાનેા શુક્ર, મંગળ રાહુ છે. બીજા સ્થાનમાં સૂર્ય છે. ત્રીજા સ્થાનમાં બુધ છે. ચોથું સ્થાન ખાલી છે. પાંચમા સ્થાનમાં શુક્ર છે. છઠે શનિ છે. સાતમે કેતુ છે, ઢશમા સ્થાનમાં કર્કનેા ચન્દ્રમા છે. આ ભાઈની કુંડળીમાં સૂર્યથી ભાગ્ય ભુવનમાં ચન્દ્રમાં છે ચન્દ્રમા ભાગ્ય ભુવનમાં શનિ છે. પ્રથમ સ્થાનથી ભાગ્યભુવનને બુધ દેખે છે એટલે આ ભાઈ માટે ૩૨-૩૪ અને ૩૬ સુ વર્ષ અગત્યનું ગણાય. ૩૬ મા વર્ષથી પૂર્ણ ભાગ્યેદય થાય.

(૪) આ ભાઈનું સિદ્ધ લગ્ન છે. બીજે વૃશ્ચિકનેા બુધ છે પાંચમા સ્થાનમાં ધનનેા સૂર્ય છે. સાતમાં સ્થાનમાં કુબેરેા શુક્ર છે. આઠમા સ્થાનમાં મીનનેા શનિ છે. ભાગ્ય ભુવનમાં કેતુ છે. આ ભાઈની કુંડળીમાં ભાગ્ય ભવનમાં મંગળ-રાહુની અસર હોવાથી, ચન્દ્ર લગ્નથી પણ ધન સ્થાનમાં રાહુ આવવાથી અને સૂર્ય લગ્નથી ભાગ્ય ભુવનમાં અધિપતિ ચન્દ્રથી બીજા સ્થાને રાહુ છે તેથી આ જ વર્ષે આ ભાઈનેા ભાગ્યેદય થયેા. આ વર્ષે જ તેમણે છાપખાતુ કર્યું. અને કમાવાની શરૂઆત કરી.

જ્યોતિષ શાસ્ત્ર એ સમન્વયની કળા છે.

જન્મ લગ્ન, સૂર્ય અને ચન્દ્રથી નવમા સ્થાનનેા અધિપતિ જે રાશિમાં પડયેા હોય, તે રાશિનેા અધિપતિ કોણ છે, તે શેાધી કાઢીને ભાગ્યેદયનું વર્ષ નક્કી કરવું જોઈએ.

ઘણી વાર સૂર્ય-રાહુ અને ચન્દ્ર-રાહુ ભેગા હોય, તેા પણ તે ૪૨ વર્ષથી ભાગ્યેદય થાય છે.

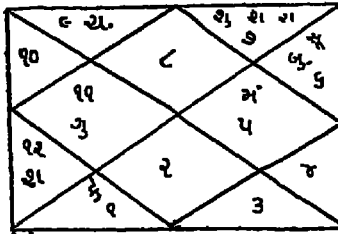
આ વિષય માટે આપણે વધુ ઉદાહરણેા જોઈશું અને ભાગ્યેદયના વર્ષને પકડવા પ્રયત્ન કરીશું.

: બિભાગ પહેલેા

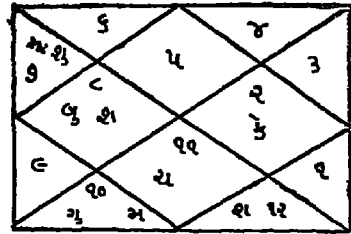
સમળ સાગ ચોદકથ માટે વિંશોત્તરી કશા પણ સાગ જાજવે છે.
તેની વાંચકાએ નોંધ લેવી.

શુક્ર, રાહુ, શનિ, શુક્ર અને સૂર્ય-શુક્રની યુતિ હોય, તો
પરદેશી સુવલી મળે છે. આ ત્રણમાંથી કોઈ પણ એક ખાસ કરીને
ચોથે, છઠે, સાતમે, અગ્યારમે, બારમે અને ત્રીજે હોવો જોઈએ,
ઉપરની કુંડળીમાં સાતમાં સ્થાનનો અધિપતિ પણ બારમામાં રહેલ છે.

કુંડળી-૧

કુંડળી-૨

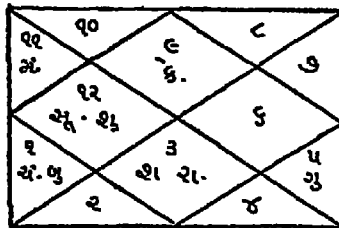

ઉપર જણાવેલા નિયમોમાં બીજા નંબરનો નિયમ આ
કુંડળીને પૂરો લાગુ પડે છે આ ભાઈ અગ્રેજ સુવલી સાથે પરણેલા
છે ડોક્ટર છે હાલ પરદેશમાં રહે છે. તેમને બે બાબા અને એક
બેબી છે અને છૂટા છેડા લેવા માગે છે.

સૂર્ય શુક્ર નીયુતિ ત્રીજે છે આ ભાઈ અગ્રેજ સુવલી પરણેલા છે.

ઉપર જણાવેલા નિયમોમાં ચોથા નિયમ પ્રમાણે બારમા
સ્થાનનું શક્તિ પ્રસ્થાપન પત્ની સ્થાનમાં છે. ચોથા સ્થાનમાં શુક્ર-
સૂર્યની યુતિ છે. અને સાત સ્થાનમાં શનિ રાહુ પડેલા છે.

કુંડળી-૩

[૨૮૬] કેમ દુભ યોગ

આ યોગ આ પ્રમાણે બને છે.

(૧) ચન્દ્ર એકલો હોવો જોઈએ.

(૨) ચન્દ્રથી બીજે અને બારમે કોઈ ગ્રહ હોવો ન જોઈએ.

(૩) ઈન્દ્ર ઉપર કોઈ ગ્રહની દૃષ્ટિ હોવી ન જોઈએ.

(૪) ચન્દ્ર ઉપર કોઈ ગ્રહ ચલિત થતો ન હોવો જોઈએ.

(૫) નવમાંશ કુંડળીમાં ચન્દ્ર સુધરતો ના હોવો જોઈએ. અથવા તો ઉચ્ચનો ના હોવો જોઈએ.

(૬) ચન્દ્રથી કેન્દ્રમાં ગુરૂ પણ ન હોવો જોઈએ.

આ યોગથી રાજ્ય પણ સિખારી બની જાય છે. અને આવી વ્યક્તિનો કોઈ દિવસ ભાગ્યોદય થતો નથી.

વાંચકો! ખાસ યાદ રાખો. કે કેમ દુભયોગ થવાથી ભૂલે ચૂકે પણ ભાગ્યોદય થયો, તો તે ભાગ્યોદયનો સર્વનાશ થાય છે.

દાખલા તરીકે એક ભાઈનું ધન લગ્ન છે. બીજા સ્થાનમાં મકરના શનિ-રાહુ છે. છઠા સ્થાનમાં વૃષભનો ચન્દ્રમા છે. નવમાં સ્થાનમાં સિંહનો મંગળ છે. આઠમા સ્થાનમાં ઠકનો કેતુ છે. અગિયારમા સ્થાનમાં તુલા રાશિના સૂર્ય, બુધ, ગુરૂ, શુક્ર છે આ ભાઈને છઠા સ્થાનમાં વૃષભનો ચન્દ્રમા છે. આ ચન્દ્રમા એકલો છે. નવમાંશમાં પણ નિર્જળ છે. એટલે પૂર્ણ કેમ દુભયોગ છે. ૫૫ વર્ષની ઉંમર થવા છતાં પણ આ ભાઈ આજ સુધી સ્થિર થઈ શક્યા નથી ભાગ્યોદયનો આ ભાઈએ કોઈ દિવસ અનુભવ કર્યો નથી. લક્ષ્યાધિપતિના પુત્ર હોવા છતાં પણ પોતાનું જીવન નિર્વર્થક થઈ ગયું છે. જન્મના બીજા ગ્રહો સારા હોવાના કારણે તેમને ખાવા-પીવાનું મળી રહે છે.

[૨૮૭] શટક-યોગ

ચન્દ્રથી છઠા સ્થાનમાં ગુરૂ હોય તો શટક યોગ બને છે અથવા તો ગુરૂથી આઠમા સ્થાનમાં ચન્દ્રમા હોય તો શટક-યોગ બને છે.

આ યોગ, ભાગ્યના વિકાસમાં અવરોધક છે.

જે વ્યક્તિની કુંડળીમાં આ યોગ પડ્યો હોય, તેનો સંપૂર્ણ ભાગ્યેદય નથી થતો.

આ યોગ ઘણીવાર માણસને ધનાઢય બનતાં અટકાવે છે.

એક વ્યક્તિની કુંડળીમાં તુલા લગ્ન છે. પ્રથમ ભાવમાં શુક્ર, મંગળ રાહુ છે. સાતમે કેતુ છે. બીજે સૂર્ય છે. ત્રીજે ધનનો બુધ છે. પાંચમા સ્થાનમાં કુંભનો શુક્ર છે છઠે મીનનો શનિ છે. દશમે કર્કનો ચન્દ્ર છે.

આ વ્યક્તિને શુરૂથી છઠ્ઠા સ્થાનમાં કર્કનો ચન્દ્ર છે. અને ચન્દ્રથી આઠમા સ્થાનમાં કુંભનો શુક્ર છે. આ રીતે આ કુંડળીમાં ચટક યોગ છે આ ભાઈ એન્જનીઅર છે, શક્તિશાળી છે, હોંશિયાર છે. છતાં પણ તેમનો ભાગ્યેદય જોઈએ તેટલો થયો નથી. ૪૦ વર્ષની વય હોવા છતાં પણ આજે સામાન્ય આવક છે.

૨૮૮ કાલ સર્પ યોગ

કુંડળીમાં તમામ ગ્રહો રાહુ કેતુની વચ્ચે આવી ગયા હોય, તો કાલ સર્પ યોગ બને છે.

આ યોગમાં અનેક અપવાદ છે. તેની ચર્ચા પછી કરીશું, પણ અત્યારે દૂકમાં કહેવાતું કે આ યોગ હોય છે, તો વ્યક્તિનો ભાગ્યેદય મુશ્કેલીથી થાય છે. મનુષ્ય જો રાજા હોય છે તો આ યોગ તેને લિખારી બનાવી દે છે.

૨૮૯ અંગારક યોગ

રાહુ કેતુની વચ્ચે બાકી ગ્રહો આવી ગયા હોય તો અથવા શનિ-મંગળની વચ્ચે બીજા તમામ ગ્રહો આવી ગયા હોય, તો અંગારક યોગ બને છે. આ યોગવાળાનો ભાગ્યેદય મુશ્કેલીથી થાય છે. આ યોગ રાયને રક બનાવી દે છે

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્ગર્ત પ્રભાકર :

: ૧૭૫

૨૯૦ ત્રિપ યોગ

જન્મ કુંડળીમાં શનિ અને ચન્દ્રમા એક સાથે બેઠા હોય, છે તો વિષયોગ થાય છે.

અતિત યા નવાંશમાં વિષયોગ ખરાબ બને છે. જન્મ કુંડળીમાં ઘણા આરા યોગ હોય, તો પણ આ વિષયોગના કારણે ભાગ્યેદય નથી થતો.

એક સજ્જનની કુંડળીમાં તુલા લગ્ન છે. પ્રથમ સ્થાનમાં તુલાનો શુક્ર, મંગળ અને રાહુ છે. આતમે કેતુ છે. બીજે સૂર્ય છે. ત્રીજે બુધ છે. પાંચમે શુક્ર છે. છઠે મીનનો શનિ-ચન્દ્રમા છે.

આ રીતે આ સજ્જનની કુંડળીમાં શનિ-ચન્દ્રનો વિષયોગ છે અને રાહુ-કેતુની વચ્ચે તમામ ગ્રહો આવી ગયા છે. પરિણામે વિષયોગની સાથે કાલ સર્પયોગ પણ થયો છે. એટલે આ સજ્જનનો આજે ૪૦ વર્ષની વયે પણ ભાગ્યેદય નથી થયો.

૨૯૧ જન્મ કુંડળીમાં ૧૧ મું સ્થાન

ઘણા વર્ષોના અનુભવ પછી લાભસ્થાન ૧૧ મા સ્થાનના સિદ્ધાન્ત સમજમાં આવ્યા છે. તે અનુભવ સિદ્ધ યોગ આપ સમક્ષ પ્રગટ કરું છું. આ નિયમો ખૂબ જ ઉપયોગી છે.

(૧) ૧૧ મા સ્થાનનો અધિપતિ પ્રથમ સ્થાનમાં બે શુભ ગ્રહોની વચ્ચે બેઠેલો હોય, તો તે વ્યક્તિની જન્મકુંડળીની અંકર બે યોગ કારક ગ્રહ હોય. તે ગ્રહની નીતિ પ્રમાણે કમાય છે. અશુભ ગ્રહ હોય તો કમાણીનું ક્ષેત્ર નબળું પડે છે.

(૨) ૧૧ મા સ્થાનનો અધિપતિ બીજા સ્થાનમાં હોય, તો જાતક ધીરધારનો ધંધો કરીને ધન કમાય છે.

(૩) ૧૧ મા સ્થાનનો અધિપતિ ત્રીજે હોય, તો જાતક ભાઈઓથી અને સગીતથી પૈસા કમાય છે.

(૪) ૧૧ મા સ્થાનનો અધિપતિ ચોથે હોય તો, બે શુભ ગ્રહોની વચ્ચે હોય તો જાતક માતાથી, ખેતીવાડીથી અને જમીનથી પૈસા કમાય છે.

: વિભાગ પહેલો

(૫) ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ પાંચમે હોય તો, જે શુભ અહોની વચ્ચે હોય તો તે વ્યક્તિ પોતાના પુત્રથી પૈમાવાળો કહેવાય છે.

(૬) ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ છઠ્ઠે જે શુભ અહોની વચ્ચે હોય તો વ્યક્તિ યુદ્ધથી, કોટોથી અને ભાગીદારોથી પૈસા કમાય છે. ખાસ કરીને શરાફોની કુંડળીમાં ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ છઠ્ઠા સ્થાનમાં હોય છે, તેથી તે લોકો કોટોથી પૈસા કમાય છે.

(૭) ૧૧મા સ્થાનના અધિપતિ સાથે તેમ જે શુભ અહો વચ્ચે હોય તો, વ્યક્તિ પરદેશથી પૈસા કમાય છે.

(૮) ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ આઠમે જે શુભ અહોની વચ્ચે હોય તો પૈસાની દૃષ્ટિએ પતન થાય છે. જે શુભ અહોની વચ્ચે હોવાના કારણે શરૂઆતમાં ફાયદો થાય છે અને મોટી ઉમરે હેરાન થવાય છે.

(૯) ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ નવમે જે શુભ અહોની વચ્ચે હોય, તો ઉપદેશ આપવાથી, પિતાથી અને પરોપકારનાં કાર્યોથી દ્રવ્યની પ્રાપ્તિ થાય છે.

(૧૦) ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ દશમે જે શુભ અહોની વચ્ચે હોય તો વેપારથી ફાયદો થાય છે તેમજ ધાર્મિક કાર્યો કરવાથી પણ પૈસા કમાઈ શકાય છે.

(૧૧) ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ ૧૧મે જે શુભ અહોની વચ્ચે હોય તો અને ૧૧મા સ્થાનમાં જે અહુ પડ્યો હોય, તે પ્રભાણે માનવી પૈસા કમાય છે. અને મોટો શ્રીમત બને છે.

(૧૨) ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ બારમે જે શુભ અહો વચ્ચે હોય તો તેના મોટો ભાઈ વહેલો મરી જાય છે અને તેના લાલો થઈ છે.

(૧૩) ૧૧મા સ્થાનનો અધિપતિ જન્મરાશિથી અર્થાત્ ચન્દ્રથી

ત્રીજે પાંચમે કે સાતમે હોય અથવા તો આ સ્થાનોના અધિપતિ સાથે તો હોય તો તે વ્યક્તિ ઘણો ગરીબ થાય છે. અને બીજા માંગીને શુભરો કરે છે.

(૧૪) ૧૧ સું સ્થાન બે શુભ ગ્રહોની વચ્ચે હોય તો માનવી ઘણો પૈસાયાત્ર બને છે તેના મોટાભાઈ બળવાન હોય છે. તેને તેના મોટાભાઈ દ્વારા પૈસાનો સારો લાભ થાય છે.

[૨૬૨] બારમા સ્થાનમાં ગ્રહો પડ્યા હોય, તો તેનું પરિણામ નીચે સુજળ છે.

(૧) બારમે સૂર્ય હોય તો સરકારને અથવા રાજાને બહુ કરવેરા ભરવા પડે છે અને કહ પણ ભરવો પડે છે.

(૨) બારમા સ્થાનમાં બુધ હોય તો અભ્યાસના કારણે ખર્ચ બહુ થાય છે.

(૩) બારમા સ્થાનમાં મંગળ હોય, તો દુશ્મન અને શુનેગારોથી ખર્ચ ખૂબ જ થાય છે.

(૪) બારમા સ્થાનમાં શુક્ર હોય, તો માનવી કંમેશા પૈસા બચાવી શકે છે.

(૫) બારમા સ્થાનમાં શુક્ર હોય તો માનવી દ્રવ્યનો અચાવ કરી શકે છે.

(૬) બારમા સ્થાનમાં શનિ હોય, તો વિવિધ પ્રકારના ઘણા ખર્ચ થાય છે.

(૭) બારમા સ્થાનમાં રાહુ હોય, તો પણ વિવિધ પ્રકારના ઘણા ખર્ચ થાય છે.

(૮) બારમા સ્થાનમાં કેતુ હોય. તો પૈસા ની કમાણીમાં

: વિભાગ પડે છે.

કુદરત મદદ કરે છે. અને ખારમો કેતુ માનવીને ચૈસાદાર બનાવે છે.

(૯) ખારમા સ્થાનમાં ચન્દ્રમા રહેલો હોય. તો બદ્ધનામ ચવાનો યોગ બને છે.

(૧૦) ખારમા સ્થાનમાં શુભ ગ્રહ હોય તો મૃત્યુ પછી સદ્ગતિ (મોક્ષ) મળે છે. અને જો અશુભ ગ્રહ હોય છે તો મૃત્યુ પછી દુર્ગતિ (નરકાદિ) થાય છે.

(૧૧) પહેલા અને ખારમા સ્થાનમાં પરમ ઉચ્ચના શુભ ગ્રહો પડ્યા હોય તો તે વ્યક્તિ મરણ પછી સ્વર્ગ મેળવે છે અને અતિ અશુભ ગ્રહો પડ્યા હોય તો તે વ્યક્તિ મરણ પછી નરકગામી થાય છે.

જ્યોતિષના વિદ્યાર્થીઓએ સર્વાંગી કુંડળીનો સમન્વય કળાથી અભ્યાસ કરીને પરિણામ ઉપર આવવું જોઈએ.

[૨૬૩] જન્મ કુંડળીના નવ ગ્રહો કેવા પ્રકારના
ધર્માઓનું સૂચન કરે-છે.

જન્મ કુંડળીના બાર સ્થાનોમાંથી ૧૦મું સ્થાન ધર્મા અથવા નોકરીનું સૂચન કરે છે.

(૧) હથે શુક્ર સૌથી શ્રેષ્ઠ પરિણામ આપે છે.

(૨) શુક્ર પછી શુક્ર સાડું પરિણામ આપે છે.

(૩) શુક્ર પછી બુધ સાડું પરિણામ આપે છે.

(૪) બુધ પછી પૂર્ણિમાનો ચન્દ્ર સાડું પરિણામ આપે છે.

(૫) બુધ અને ચન્દ્ર પાપ ગ્રહો સાથે રહેતા હોય, તો પાપ-ગ્રહો જેવું પરિણામ આપે છે.

શ્રી ચત્વીન્દ્ર સુદર્શન પ્રભાકર :

: ૧૭૬

પાપ ગ્રહોમાં દશમે સૂર્ય સૌથી ઓછું અશુભ ફળ આપે છે.

અશુભ ફળ આપનારાઓમાં કૃષ્ણપક્ષનો ચન્દ્રમા, શનિ, મંગળ અને અશુભ છુદ્ધ ગણવા આ ગ્રહો કમશ' અશુભ ફળ આપનારા છે.

(૧) સૂર્ય :- આ ગ્રહ ફવાનો વ્યવસાય ધાસ, મોટી અને સોલું સૂચવે છે તેમજ પરદેશ ખાતે એલચીપક આપે છે અને રાજના હાથ નીચે કામ કરવાની તક આપે છે

(૨) ચન્દ્ર :- આ ગ્રહ ખેતીવાડી અને જળમાંથી ઉત્પન્ન થતી વસ્તુઓનો ધધો બતાવે છે. સ્ત્રી અને જમીનથી લાભ આપે છે. ધીરધારનો ધધો પણ સૂચવે છે લોકોને હસાવીને પણ પૈસા મેળવાય છે.

(૩) મંગળ :- આ ગ્રહના પ્રભાવે મકાનના બાંધકામથી, સરકારના વહીવટી કામમાંથી, યુદ્ધથી, અગ્નિથી, સહાસેક કાર્યોથી, ખૂનથી અને ઝઘડાથી આવક થાય છે.

(૪) છુદ્ધ :- આ ગ્રહના પ્રભાવે શિલ્પ કામથી, વેક-વેકાં-તના, સશોધનથી, અભ્યાસથી, જ્યોતિષથી, સંગીતની તર્જની રચનાથી, કવિતાઓના વાંચનથી, કપડાંના વેપારથી અને પશુ પક્ષીઓને પકડવાથી, કમાણી થાય છે.

(૫) ગુરુ :- આ ગ્રહના પ્રભાવે મ ત્રેવ્યાર કરવાથી, પુરાણ વેક અને ધાર્મિક પુસ્તકોલું શિક્ષણ આપવાથી, ધર્મગુરુ તરીકે રહેવાથી, મદિરના પૂજારી તરીકે કામ કરવાથી સારા પૈસા મળે છે.

(૬) શુક્ર :- આ ગ્રહના પ્રભાવે સોના અને હીરા-ઝવે-રાતના ધધાથી, મોટર ગાડીના ધધાથી, દૂધ, હડી, ઘી અને સુગંધી પદાર્થોના વેપારથી સારા પૈસા મેળવી શકાય છે.

(૭) શનિ :- આ ગ્રહના પ્રભાવે લાકડાના અને પત્થરના વેપારથી પૈસા મળે છે કામના મુખ્ય માણસ તરીકેની સેવા

બાળવવાથી પૈસા મળે છે. પોષ્ટમેન, નાટ્યકર્તા, ન્યાયધીશ તરીકેની ફરજો બાળવવાથી પૈસા મળે છે. કોલસાના ધંધાથી પણ પૈસા મળે છે.

(૮) રાહુ :- રાહુ શનિ જેવું કળ આપે છે.

(૯) કેતુ :- કેતુ મગળ જેવું કળ આપે છે.

દશમા સ્થાનનો અધિપતિ જો જો શુભ ગ્રહો વચ્ચે હોય તો સુદર પરિણામ આપે છે. તદુપરાંત દશમા સ્થાનનો અધિપતિ જો શુભ ગ્રહોથી જોવાએલો હોય, તો પણ સાફ પરિણામ મળે છે.

દશમા સ્થાનનો અધિપતિ નવમાંશ કુંડળીમાં જે રાશિમાં પડ્યો હોય, તે તે રાશિનો અધિપતિ જન્મનો હોય અથવા મૂળ ત્રિકોણનો હોય, તો તે વ્યક્તિ મક્કા કારકીર્દીવાળી નીવડે છે.

દશમું સ્થાન શુભ યોગોમાં હોય અથવા તો દશમા સ્થાનનો અધિપતિ શુભ યોગોમાં હોય અને આ સ્થાન પરત્વે જે ગ્રહો ભાગ લેવાતા હોય તો નોકરી માટે નીચે પ્રમાણે કળ મળતું હોય છે.

(૧) સૂર્યના કારણે કારકુનની નોકરી મળે છે.

(૨) ચન્દ્રના કારણે નાણાખાતામાં ઊંચો હોદ્દો મળતો હોય છે.

(૩) મગળના કારણે ન્યાયધીશનો હોદ્દો મળે છે અથવા કોર્ટમાં વકીલાત કરવાનો યોગ થાય છે.

(૪) બુધના કારણે કોર્પોરેશન અને પંચાયતના પ્રમુખ હોય છે.

(૫) ગુરૂના કારણે સલાહકાર અને રાજના અગત સચિવ તરીકે કામકાજ કરતા હોય છે.

(૬) શુક્રના કારણે માણસ પ્રધાન બને છે.

(૭) શનિના કારણે માનવીને જે સજા થઈ હોય તે સજાનો અમલ કરવાનો થાય છે.

(૮) રાહુના કારણે માનવી જેલનો કર્મચારી બને છે.

(૯) કેતુના કારણે માણસ મૃત્યુને લગતી નોકરી કરે છે.

• (૨૯૪) ચાંદ રાખવા જેવા કેટલાક ખાસ યોગ નીચેલખ્યા છે.

(૧) સાતમા અને દશમા સ્થાનના અધિપતિઓ સાથે હોય તો પ્રવાસ કરાવનારનો ધ ધો ઉભો થાય છે. કા. ત. રેલ્વે અને પોસ્ટલ ડીપાર્ટમેન્ટ.

(૨) નવમા અને દશમા સ્થાનના અધિપતિઓ ભોગા હોય તો ધાર્મિક ધ ધો ઉભો થાય છે.

(૩) દશમા અને અગ્યારમા સ્થાનના અધિપતિઓ ભોગા હોય તો માનવી વેપારી બને છે.

(૪) છઠ્ઠા અને દશમા સ્થાનમાં અધિપતિ ભોગા હોય તો ધંધામાં પડતી થાય છે અને દુશ્મનોથી હેરાન થાય છે.

(૫) દશમા સ્થાનનો અધિપતિ આઠમા કે બારમા સ્થાનના અધિપતિ સાથે બેઠો હોય તો માનવીનું ધંધાકીય પતન થાય છે.

દશમા સ્થાનમાં સૂર્ય, ચંદ્ર અથવા રાહુ જળચર રાશિમાં બેઠો હોય તો અથવા તે દશમા અને બારમા સ્થાનના અધિપતિ જળચર રાશિમાં હોય, તો પવિત્ર નદીઓમાં સ્નાન કરવાનો ભોગ થાય છે.

• (૨૯૫) માનવી લાખો રૂપીઆનો દેવાદાર કેવા યોગો થી બને છે.

(૧) દશમા સ્થાનનો અધિપતિ બારમે હોય તો આવો યોગ થાય છે.

(૨) બારમા સ્થાનનો અધિપતિ દશમે હોય તો આવો યોગ બને છે.

: વિભાગ પહેલો

(૩) દશમા અને બારમા સ્થાનના અધિપતિઓ પરિવર્તન યોગમાં હોય, તો આવો યોગ થાય છે.

(૪) બીજા સ્થાનમાં શનિ, મંગળ, સૂર્ય, રાહુ, કેતુ જેવા પાપ ગ્રહોમાંથી એક બેથી વધુ પાપ ગ્રહો હોય તો આવો યોગ થાય છે.

(૫) દશમા સ્થાનમાં શનિ, મંગળ, સૂર્ય રાહુ અને કેતુ જેવાં પાપ ગ્રહોમાંથી એક બેથી વધુ પાપ ગ્રહો હોય તો આવો યોગ થાય છે.

(૬) અગ્રારમાં સ્થાનમાં શનિ, મંગળ, સૂર્ય રાહુ અને કેતુ જેવા પાપ ગ્રહોમાંથી એક બેથી વધુ પાપ ગ્રહો હોય તો આવો યોગ થાય છે.

(૭) લાગ્ય સ્થાનમાં શનિ, મંગળ, સૂર્ય રાહુ અને કેતુ જેવા પાપ ગ્રહોમાંથી એક બેથી વધુ પાપગ્રહો હોય તો આવો યોગ થાય છે.

(૮) શુભરાતના વિદ્યાપુરૂષ શ્રી યશોધર મહેતાના મત પ્રમાણે પાંચમાને અધિપતિ છઠે હોય અને નવમાને અધિપતિ આઠમે હોય, તો માનવી લાખો રૂપીઆ ખોઈને લિખારી બને છે.

(૯) બારમાને અધિપતિ બીજે હોય. તો માનવી લાખો રૂપીઆ ખોઈને લિખારી બને છે.

(૧૦) બારમાને અધિપતિ ચોથે હોય તો માનવીની સ્થાવર સપતિ અને ચોટર વેચાઈ જઈને તે રસ્તે રઝળતો થાય છે.

વ્યક્તિની જન્મકુળબીમાં ઉપરના ગ્રહો પડ્યા હોય, તો સમર્થ માનવી પણ એક વાર તો દેવાદાર બની જાય છે. જો જન્મની કુલબી સારી હોય તો માનવી દેવાદાર બન્યા પછી તેમાંથી સુકત થઈને સુખી થાય છે.

ઉપરના દશ યોગોમાં વધુમાં વધુ ખરાબ ફળ-એ ગ્રહની મહાદશા અને અતર દશામાં મળે છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રસાદર .

આ યોગો ઉપરાંત અગાઉ નિર્દિષ્ટ યોગો-શકટ યોગ, કૈમલ્લમ યોગ, કાલસર્પ યોગ, અગારક યોગ, વિષયોગ, શ્રહણ યોગના કારણે મણુ માનવી દેવાદાર બને છે

(૨૯૬) આવા યોગચાળાં કેટલાકે ઉદાહરણો.

એક ભાઈની કુડળીમાં સિંહ લગ્ન છે, તેમાં શુક છે. બીજા સ્થાનમાં કન્યાની સૂર્ય ચન્દ્ર, મગળ, બુધ છે. એથે વૃશ્ચિકનો શનિ અને કેતુ છે. આઠમે મીનનો શુક્ર છે. દશમા સ્થાનમાં વૃષભનો રાહુ છે.

આ ભાઈ જ્યારે મને તેમની કુડળી બતાવવા આવ્યા ત્યારે તેમની કુડળી જોયા પછી મે તેમનો હાથ જોયો તેમના હાથમાં હૃદય રેખાની સહેજ નીચે ધન રેખા ઉપરથી એક આંકો કેસ મગળના મેહાનમાંથી નીકળી ધનરેખા હૃદયરેખા અને જીવન રેખાને કાપતો હતો.

આ બધું બરાબર જોઈ લીધા પછી મેં તે ભાઈને પૂછ્યું
૧, ‘આર્થિક રીતે આબરૂ જાય તેવી પરિસ્થિતિ તમારી જણાય છે.
આ હોય તેવો નિર્દેશ કરે છે તો તમારું શું કહેવું છે ?

મારી આ વાત સાંભળી થોડીક વિમાસણ પછી તે ભાઈ
ખાલ્સા કે, આપની વાત સાચી છે. મારા માથે એક કરોડ અને
ચાળીસ લાખ રૂપિયાનું દેવું છે. હું આર્થિક રીતે પાચમાલ થઈ
ગયો છું.

ઉપરના ૧૦ યોગોમાંથી ત્રણ, આર્થિક પાચમાલીના
સૂચક છે.

(૧) બારમા સ્થાનનો અધિપતિ બીજે છે.

(૨) બીજા સ્થાનમાં સૂર્ય, મગળ, બુધ જેવા પાપ
ગ્રહો પડેલા છે.

: [વિભાગ પહેલો]

(૩) શ્રી યથોપર મહેતાના મત પ્રમાણે પાંચમા સ્થાનનો અધિપતિ આઠમે પડેલ છે એટલે કે પાંચમા સ્થાનનો અધિપતિ આઠમે કે ભાગ્ય સ્થાનનો અધિપતિ છટ્ઠે હોય, તો પણ દેવાદાર યોગ બને છે.

ઉદાહરણ :- એક બીજા ભાઈની કુટુંબીમાં સિંહ લગ્ન છે. ચોથે વૃશ્ચિકનો રાહુ છે. સાતમે કુંભનો શુક્ર છે. આઠમે મીનનો શનિ છે. દશમે વૃષભના ચન્દ્ર-કેતુ છે. અગિયારમે મિથુનના સૂર્ય, મંગળ, બુધ છે. બારમે કર્કનો શુક્ર છે.

આ ભાઈ ૧૪ વખત પરદેશ જઈ આવ્યા છે. તેમના માથે સાત લાખનું દેવું છે. તેમજ કેટીના ૧૨ કેસ તેમના માથે છે.

ઉપરના યોગોમાંથી દેવાદાર બનવા માટે આ યોગો લાગુ પડે છે.

(૧) દશમા અને બારમાનો પરિવર્તન યોગ છે.

(૨) ધન સ્થાનને શનિ મંગળ જેવા પાપ ગ્રહો જુએ છે.

અગિયારમા સ્થાનમાં સૂર્ય, મંગળ, બુધ જેવા પ્રબળ પાપ ગ્રહો પડેલા છે.

- વાંચકોએ એ ખાસ લક્ષ્યમાં લેવું જોઈએ કે બીજા સ્થાનમાં કે અગિયારમા સ્થાનમાં પાપગ્રહોની દૃષ્ટિ પડે છે.

ત્રીજા સ્થાનનો અધિપતિ શનિ ત્રીજા સ્થાનને જુએ છે.

આ રીતે ત્રીજાની, પાંચમાની, નવમાની, દશમાની અને અગિયારમાની શક્તિઓ પોત-પોતાના સ્થાનમાં રહે છે.

આ ઉપરાંત પહેલા સ્થાનમાં સ્વગ્રહી શુક્ર પડ્યો છે. તેથી પહેલા સ્થાનની શક્તિ પહેલા સ્થાનમાં રહે છે. જેશક્તિ સ્થાપનના સિદ્ધાન્ત મુજબ છે. સ્થાનોની શક્તિ પોત-પોતાના સ્થાનોમાં વિરામ પામેલી છે. તેથી છ સ્થાન ખૂબ બળવાન બની ગયાં છે.

કેટલાક જ્યોતિષીઓ એમ માને છે કે અહીં પોતાના સ્થાનથી સાતમે સ્થાને હોય, તો નિર્ભય બને છે. પણ અનુભવે આ વાત સાચી લાગી નથી.

મારૂં માનવું છે કે કોઈ પણ કુંડળીમાં અહીં જો પોતપોતાના સ્થાનોમાં જોતા હોય, તો તે કુંડળીને વધુ બળવાન બનાવે છે.

આ કુંડળીઓમાં અહીં પોતપોતાના સ્થાનોને જોતા હોય છે. પરિણામે કરોડપતિ થવાનો યોગ બને છે.

એક ધર્મગુરૂ કરોડપતિ નહિ, પરંતુ અબજોપતિ છે. અને વર્ષે છ કરોડ રૂપિયા સહેલાઈથી કમાય છે.

કહેવત જેવું બની ગયું છે કે પાંચમા સ્થાનનો અધિપતિ, બીજો હોય તો ઈશ્વરની કૃપાથી અઢળક સંપત્તિ મળે છે.

આ યોગ ઉપરના ધર્મગુરૂની કુંડળીમાં અને ઈન્દિરા ગાંધીની કુંડળીમાં જોવા મળે છે.

[૨૯૭] જૈરાગ્ય અને ઈશ્વરદર્શન કરાવતા અનુભવસિદ્ધ યોગો

હું અનેક વર્ષોથી અનુભવ કરતો રહ્યો છું કે, ગુરૂ કોઈપણ સ્થાનમાં કર્કરાશિનો, કન્યારાશિનો અથવા મીનરાશિનો હોય છે. તો તે વ્યક્તિ ભાવનાશીલ હોય છે. તેના જીવનમાં ખામિયાં પ્રવૃત્તિ રહે છે. તીર્થયાત્રાની ભાવના રહેતી હોય છે. જીવનમાં સફળતા મળતી હોય છે.

કર્ક, કન્યા અથવા મીનરાશિનો ગુરૂ પહેલો, છઠ્ઠો, આઠમે, દશમે, અગિયારમે અને બારમે હોય તો તે વ્યક્તિ બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે : તેમજ કોઈ પણ વિષયમાં ઉત્તમ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે.

અમારા જૈન ધર્મના મહાન મહારાજ શ્રી કે. જે. ઓ. મરનાર વ્યક્તિની પાસે મ ત્રેાચચાર કરીને તેની છેલ્લી ઈચ્છા ચાર પાંચ વાક્ય દ્વારા રજુ કરાવી શકતા

તેમની કુંડળીયાં પ્રથમ સ્થાનમાં કન્યાનો ગુરુ હતો. આ કન્યા રાશિના ગુરુમાં કોઈ ગૂઢ શક્તિ કે બ્રહ્મજ્ઞાન રહેલું છે. તે ચોક્કસ છે.

મહારાજ સાહેબની કુંડળીના કન્યાના ગુરુને જોઈને મેં તરત જ કહેલું કે આપને બ્રહ્મજ્ઞાન થયેલું છે અને આપનામાં ગૂઢ શક્તિ આવિષ્કૃત થયેલી છે.

આ વાત ત્રાંસાળીને મહારાજ સાહેબ આશ્ચર્ય સુગંધ થઈ ગયા. તે તેમની બ્રહ્મજ્ઞાન સૂચવે છે

આ યોગ રજુ કરવાની પાછળ કોઈ જ આશય છે કે કન્યાના ગુરુને બ્રહ્મજ્ઞાન માટે ખાસ મહત્ત્વ આપવું જોઈએ.

જે જન્મ કુંડળીમાં ગુરુ આઠમા સ્થાનમાં પડ્યો હોય અને મગળ, મકર રાશિના દશમા સ્થાનમાં પડ્યો હોય, તે વ્યક્તિ ખૂબ યાત્રાઓ કરે છે. અને તેનું જીવન સંપૂર્ણ આધ્યાત્મિક બની શકે છે.

જો ગુરુ ૧-૪-૭-૧૦-૫-૬ સ્થાનમાં હોય તો ઉપરનું ફળ મળે છે.

જે વ્યક્તિની કુંડળીમાં પહેલા સ્થાનમાં અન્દ્રમા હોય, તે વ્યક્તિને પોતાના જીવનમાં પવિત્ર સ્થાનોનાં દર્શન થાય છે. આવી વ્યક્તિઓ સત્સંગપ્રેમી હોય છે. આ લોકો ઐતિહાસિક સ્થાનોનાં દર્શન કરી આનંદિત થાય છે.

મારા અનુભવે મને જોવા મળ્યું છે કે ગુરુ કન્યા, કર્ક કે મીન રાશિનો હોય, મગળ, મેષ રાશિમાં હોય, અથવા શનિ મેષ, તુલા કે મકર રાશિમાં હોય, સૂર્ય સિંહ રાશિમાં હોય અને બુધ કન્યા-રાશિમાં હોય, તો આ વ્યક્તિઓને ઇશ્વરના દર્શન થાય છે. આ દિશામાં પ્રયત્ન કરવાથી તેઓ સફળ થાય છે.

સ્વામી રામતીર્થને સાતમા સ્થાનમાં કન્યા રાશિના બુધ શુર હતા એટલે તેઓ ઇશ્વર ભક્તિનો ડકે વગાડી શક્યા.

સામાન્ય જણાતી એક વ્યક્તિ રાત-દિવસ ઇશ્વર-સ્મરણમાં લીન રહેતી હતી અને આપણે કોઈ પણ મંત્રનો બપ મનમાં કરીએ તો તે વ્યક્તિ ગમે તેટલી દૂર બેઠી હોય, તો પણ તેના મનમાં અને શરીરમાં વિજળી જેવી ઝણઝણાટી પેદા થતી હતી. આ વ્યક્તિમાં ગજબની આધ્યાત્મિક શક્તિ બેઠેલી

થયું એવું કે ૧૦૪૧ ડીઝી તાવવાળા એક બાળકના માથે આ વ્યક્તિએ હાથ મૂક્યો એટલે તાવ ગાયબ થઈ ગયો અને તે રમવા માંડ્યો.

આ વ્યક્તિને પણ કન્યાના બુધ-શુર પ્રથમ સ્થાનમાં પડેલા હતા. આ થોડોમાં વ્યક્તિને ઇશ્વર-દર્શન થાય છે, અતરતુ જ્ઞાન થાય છે, આત્મ-પદાર્થની સ્પર્શના થાય છે.

મેં એ પણ બોલ્યું છે કે જે વ્યક્તિની કુડળીમાં સૂર્યથી આગળ બીજા બુવનમાં બુધ પડ્યો હોય, તો તે વ્યક્તિમાં આધ્યાત્મિક શક્તિ હોય છે. અને સાંસારિક જીવન ગાળ્યા પછી તે વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરે છે.

એક ભાઈની કુડળી છે. તેનું કન્યા લગ્ન છે. લગ્નમાં શુર છે. નવમે વૃષભનો સૂર્ય છે. દશમે મિથુનનો બુધ છે. આ ભાઈમાં ગજબ ગૂઢ શક્તિ અને આંતર-પ્રેરણા છે. મને ખાત્રી છે કે આ ભાઈ સંસાર ભોગવ્યા અછી પાછલી અવસ્થામાં વૈરાગી બની જશે.

મારો બીજો અનુભવ છે કે જન્મ-કુડળીના ૧૨ સ્થાનોમાંથી કોઈ પણ સ્થાનમાં શુર-અન્દ્ર કે શુર-મંગળ સાથે રહેલા હોય તો આ માણસો તીર્થસ્થાનોમાં સારો પ્રવાસ કરે છે. ઉંમર વધવાની સાથે આ માણસોના મન, ઇશ્વર ભજનમાં વધુ બેસાય છે.

કેટલીક વાર ગુરૂથી આતમે મંગળ કે ચન્દ્રમા હોય તે:
પણ ઉપરનો યોગ બને છે.

અનુભવે લેવા મળ્યું છે કે પ્રથમ સ્થાનમાં ગુરૂ હોય
તો પણ ઉપરનો યોગ બને છે.

મારી પાસે એવી કેટલીક કુંડળીઓ છે કે દશમા સ્થાનમાં
ચન્દ્ર-બુધ બેઠેલા હોય અને શનિ ત્રીજે, આતમે હોય તો, દશમે
દૃષ્ટિ કરતો હોય, તો તે વ્યક્તિને વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

દશમા સ્થાનમાં શનિ, ચોથે બુધ અથવા મેષ રાશિને શનિ
પડયો હોય, તો પણ વ્યક્તિ વૈરાગ્યપૂર્ણ જીવન જીવે છે.

ચન્દ્રમા મેષ, તુલા કે મીનનો હોય અને જન્મરાશિ
મેષ, ધન કે મીન હોય અને કેતુ બારમા સ્થાનમાં પડેલ હોય,
તો તે વ્યક્તિને વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત થાય છે.

વાંચકોને વાંચીને આશ્ચર્ય થશે કે રાહુ, મિથુન, કન્યા
કે મીન રાશિને ત્રીજે. પાંચમે અને દશમે રહેલાં હોય તો તેવી
વ્યક્તિને ઇશ્વરમાં અખૂટ શ્રદ્ધા હોય છે. આવી વ્યક્તિઓ ભક્તિ
માર્ગ સ્વીકારે છે. અને બ્રહ્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે છે. આવી વ્યક્તિઓને
કેઈ સારો ગુરૂ મળી જાય છે. તો તેમને બેઠો પાર થઈ જાય છે.

વાંચકો ખાસ ધ્યાનમાં રાખે કે રાહુ પણ ઇશ્વર દર્શન
કરવા માટે ઘણા મહત્ત્વનો ગ્રહ છે.

[૨૬૮] પુણ્ય નક્ષત્ર પ્રશંસા

સિંહો યથા સવ ચતુષ્પદાનાં,
તથૈવ પુણ્યો લલવાનુદ્ધનાં
ચદ્રે વિરુદ્ધેપ્યથ ગૌચરે ઽપિ
સિદ્ધયન્તિ કાર્યાણિ કૃતાનિ પુણ્યૈ ॥

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્ગૂર્ત પ્રભાકર :

: ૧૮૬

[૨૯૬] ભૂમિ રજસ્વલા દોષ

દ્વિતીયા મૃગુ વારેણ, મૌમવારેણ પંચ મી,
ઝળટમી મંદ વારેણ, ઘરા મવતી રજસ્વલા ॥

ખીજ ને શુક્રવાર હોય, પાંચમને મગળવાર હોય અને
આઠમને શનિવાર હોય, તો ધરા રજસ્વલા થાય છે.

[૩૦૦] વરસાદનો દુહા

મૃગસરે રજિ આવે ત્યારે આ યોગ બને.

દુહા

દો ઝુથા, દો કાતરા દો વસુપ, દો નાય,
દો જલકી કાઠી જલ હરે, દો દીક દો તાવ. (૧)

મગસરા નાય ન ન વાળિયો

રૌહણ તપે ન બેઠ.

કંતા મત બાંધો ઝૂંપડાં,

રહેશુ વડલા હેઠ (૨)

કાતી વઢ ખારસ અગ્ને છાયા,

ધર આપાઠી વરસે ભાયા. (૩)

માગસર વઢ મેઘાડંબર,

આવણુ વરસે ઝરમર-ઝરમર.

પોષ કશમી કૈા ગર્ભ ઝુધારે,

વરસે ભાદરવે પખ (પક્ષ) અંધારે. (૪)

માગ. વઢી સાતમ કૈા ગર્ભ,

ઝુધારે વર્ષે આસો દિન બત્તીયા.

કાગણીઆ મૂળ વરસંતા દીઠા,

શિયાળાના સર્વ ગર્ભ ગળીયા. (૫)

: વિભાગ પહેલો

- એકસો અઠાવીશ વર્ષમાં, બેાતેર અધિક માસ,
 ક્ષય માસ હો જાણીએ, નેમકુશલ પન્યાસ. (૬)

[૩૦૧] હોમાહુતિ ચક્રમ

સૂ.	બુ.	શુ.	શ.	અ.	મ.	ગુ.	રા.	કે.
૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩
અ શુભ	શુભ	શુભ	અ શુભ	શુભ	અ શુભ	શુભ	અ શુભ	અ શુભ

હોમાહુતિ વિચાર

સૂર્યમા ત્રિષીમે ચાન્દ્રં, સૂર્ય તિચ્છુક પંગવઃ ।

ચન્દ્રારે જ્યાગુશિલ્લિનો, નેષ્ટા હોમાહુતિ લેલે ॥

અર્થ :- સૂર્ય મહા નક્ષત્રથી જે દિવસે આહુતિ બેવી હોય, તે દિવસના નક્ષત્ર ગણુતાં તત્રતત્ર-નક્ષત્રના કરેલા નવ ભાગમાં અલુકંમે સૂર્ય, બુધ, શુક્ર, શનિ, ચન્દ્ર શુર, રાહુ કેતુની આહુતિ બાણવી. શુભ ગ્રહની આહુતિ હોય તો અશુભ અને અશુભ ગ્રહની આદે તો શુભ બાણવી.

આહુતિ દોષ પરિવાર

વિવાહ યાગ વન અથ દોક્ષા
 સીમત રાહી ગૃહ વાસ્તુ શાન્તી
 આદિત્ય સૌરી કુજ, રાહુ કેતવો
 ન દોષ ધગક્ષવી યદિ નામ લલુ ।

શ્રી યતીન્દ્ર ગુહૂર્ત પ્રભાકર :

: ૧૯૧

[૩૦૨] નક્ષત્રોનાં નામ (૨૭)

અશ્વિની	હસ્તા	પૂર્વાભાદ્રા
ભરણી	ચિત્રા	ઉત્તરાભાદ્રા
કૃતિકા	સ્વાતિ	રેવતી
મૃગશિરા	વિશાખા	
આર્દ્રા	અનુરાધા	
પુનર્વસુ	જ્યેષ્ઠા	
પુષ્ય	મૂળ	
અશ્લેષા	પૂર્વાષાઢા	
મઘા	ઉત્તરાષાઢા	
પૂર્વા ફાલ્ગુની	શ્રવણ	
ઉત્તરા ફાલ્ગુની	ધનિષ્ઠા	
ઉત્તર	શતભિષા	

વિભાગ બીજો

માનસાગરી પદ્ધતિ: નામે અન્યમાંથી ઉદ્ધૃત.

૧. પક્ષકેળ

નિષ્ઠુરો દુર્મુખઃચંવ, સ્ત્રીદ્વેષો મતિહીનકઃ ।

પરપ્રેષ્યો જનૈર્યુક્તઃ કૃષ્ણપક્ષે પ્રજાયતે ॥૧॥

અર્થ :- કૃષ્ણ પક્ષ (અધારીઆ) માં જન્મનારો માણસ દયાહીન, કઠરો, સ્ત્રીને દેશ કરનારો, હીન બુદ્ધિવાળો અને પારકા માણસોની બુદ્ધિથી દોરવાઈ જનારો હોય છે.

પૂર્ણ ચન્દ્રનિમ શ્રોમાન્, સોદ્યમો बहु शास्त्रवित्
कुशलो ज्ञान संपन्नः शुक्लपक्षे भवेन्नरः ॥૨॥

અર્થ :- શુકલ પક્ષ (અજવાળીઆ) માં જન્મનારો માણસ પૂનમના અન્દ્રમાં જન્મે શોભતો, ધનવાન, ઉદ્યમી, અનેક શાસ્ત્રોને જ્ઞાતા અને કુશળ હોય છે.

૨. તિથિકેળ.

क्रूररज्जो घनहर्तनः, कुल सन्ताप कारकः ।

व्यसना सक्त चित्तं च प्रतिपत्तिथि जो नरः ॥૧॥

અર્થ :- પ્રતિપદના દિવસે જન્મનારો માણસ, દુષ્ટોની સેવક કરનારો, ધનહીન, કુળને પીડા કરનારો તથા વ્યસનગ્રસ્ત હોય છે.

पर दाररतो नित्यं, सत्य शौचविवर्जितः ।

तत्स्कर स्नेहहीनश्च, द्वितीया संभवो नरः ॥૨॥

અર્થ :- બીજના દિવસે જન્મનારો માણસ સદા પર
નારીમાં રત, સ્ત્રી અને પવિત્રતાનો પ્રતિપક્ષી, ચોર અને સ્નેહહીન
હોય છે.

અચેતનો ઽ તિથિકલો, નિર્દ્રવ્ય પુરુષઃ સદા ।
પરદ્વેપરતો નિત્યં, તૃતીયાયા ભવેન્નરઃ ॥૩॥

અર્થ :- ત્રીજના દિવસે જન્મનારો માણસ બુદ્ધિહીન,
વિકલ, નિર્ધન અને પરનો દેષ કરનારો હોય છે.

મહાભોગી ચ દાતા ચ, મિત્રસ્નેહી વિશ્વક્ષણ ।
ધન સન્તાન યુક્તશ્ચ, ચતુર્થ્યાં યદિ જાયતે ॥૪॥

અર્થ :- ચોથના દિવસે જન્મનારો માણસ મહા ભોગી,
હાની, મિત્રસ્નેહી, અતુર અને ધન સંતાન યુક્ત હોય છે.

વ્યવહારી, ગુણગ્રાહી, પિતૃ માત્રો શ્ચ રક્ષક ।
દાતા, ભોક્તા તત્પ્રીતઃ, પંચમી સમયો નરઃ ॥૫॥

અર્થ :- પાંચમના દિવસે જન્મનારો માણસ વ્યવહાર
કુશળ, ગુણગ્રાહી, પિતા-માતાનો રક્ષક, હાની, ભોગી અને પોતાના
શરીરને સાચવનારો હોય છે.

નાના દેશાભિગામી ચ, સદા કલહકારકઃ ।
નિત્ય જઠરપોષી ચ, પષ્ટ્યા જાતો ભવેન્નરઃ ॥૬॥

અર્થ :- છઠ્ઠના દિવસે જન્મનારો માણસ અનેક દેશોમાં
પર્યાટન કરનારો, ઝઘડાખોર અને પેટભરૂં હોય છે.

અલ્પતોષી ચ તેજસ્વી, સૌભાગ્યગુણ સયુતઃ ।
પુત્રવાન્ ધનસપન્નઃ, સપ્તમ્યા જાયતે નરઃ ॥૭॥

અર્થ :- સાતમના દિવસે જન્મનારો માણસ થોડામા સતોષ માનનારો, તેજસ્વી, સૌભાગ્યશાળી, શુભવાન, પુત્રવાન અને ધનવાન હોય છે.

ધર્મિષ્ઠ. સત્યવાદો ચ, દાતા ભોક્તા ચ વત્સલઃ ।
ગુણજ્ઞઃ સર્વં કાર્યજ્ઞો, હ્યષ્ટમી સમવો નર. ॥૮॥

અર્થ :- આઠમના દિવસે જન્મનારો માણસ ધર્મવાન, સત્યવાદી, જ્ઞાની, જોગી, કથાણુ, શુભજ્ઞાતા અને સર્વ કાર્યમાં નિપુણ હોય છે.

દેવતારાધકઃ પુત્રી, ધન સ્ત્રીસક્ત માનસઃ ।
શાસ્ત્રાભ્યાસરતો નિત્યં, નવમ્યાં જાયતે યદિ ॥૯॥

અર્થ :- નેામના દિવસે જન્મનારો માણસ, દેવતાઓને આરાધક, પુત્રવાન, ધન અને સ્ત્રીમાં આસક્ત અને શાસ્ત્રોના અભ્યાસમાં સદા રત રહેનારો હોય છે.

દશમ્યા ધર્માવર્મજ્ઞો, દેવસેવી ચ યાજકઃ ।
તેજસ્વી સૌલ્ય સયુક્તો, જાયતે માનવઃ સદા ॥૧૦॥

અર્થ :- દશમના દિવસે જન્મનારો માણસ, ધર્મ અને અધર્મને જાણનારો, દેવતાઓની સેવા કરનારો, યજ્ઞ કરનારો તેજસ્વી અને સદા સુખી હોય છે.

અલ્પતોષો નરેન્દ્રસ્ય, ગેહગામી શુચિર્મવેત્ ।
ધની પુત્રોમવેદ્ધો માનેકા દશ્યા મવેન્નરઃ ॥૧૧॥

અર્થ :- અગ્યારમના દિવસે જન્મનારો માણસ થો ધીરજ વાળો, રાજ્યગૃહોમાં રહેનારો, ધનવાન, પુત્રવાન અને પુદ્ધિમાન હોય છે

चपल श्रृञ्चल ज्ञानी, सदा क्षीणवधु स्मृतः ।

देश भ्रमण शीलश्च, द्वादशी जातको भवेत् ॥१२॥

અર્થ :- ખારસના દિવસે જન્મનારો માણસ, અચળ અને અપળતાને જાણનારો, દુખળા શરીરવાળો એને દેશાટન કરનારો હોય છે.

મહાસિદ્ધો મહાપ્રાજ્ઞઃ, શાસ્ત્રાભ્યાસી જિતેન્દ્રિય. ।

પરકાર્યરતો નિત્ય, ત્રયોદશ્યાં યદા ભવેત્ ॥૧૩॥

અર્થ :- તેરસના દિવસે જન્મનારો માણસ, મહા સિદ્ધ મહા વિદ્વાન, શાસ્ત્રાભ્યાસી, ઇન્દ્રિયોને વશમાં રાખનારો અને સત પરમાર્થ પરાયણ હોય છે.

ઘનાઢવો ધર્મશૌલશ્ચ, શૂરઃ સદ્વાક્ય પાલકઃ ।

રાજમાન્યો યશસ્વો ચ, ચતુર્દશ્યાં સદા ભવેત્ ॥૧૪॥

અર્થ :- ચૌદશના દિવસે જન્મનારો માણસ ધનવાન, ધર્મવાન, શૂરવીર, સત્યવાદી, રાજાઓના માનને પાત્ર અને યશસ્વા હોય છે.

શ્રીમાંશ્ર મતિમાંશ્રપિ, મહાભોજનલાલસ. ।

ઉચ્ચતઃ પરદારેષુ, હ્યાસક્તઃ પૂર્ણિમાભવઃ ॥૧૫॥

અર્થ :- પૂનમના દિવસે જન્મનારો માણસ, ધનવાન, પુરુષમાન, અધિક લોજનની લાલસા રાખનારો ઉચ્ચ અને પર સ્ત્રીઓમાં આસક્ત રહેનારો હોય છે.

સ્થિરાસ્મઃ પરદેષી, વક્ત્રો મૂર્લઃ પરાક્રમી ।

મૂઢ મંત્રી ચ સજ્જાનો ડ્ય, માવાસ્યામકો નરઃ ॥૧૬॥

અર્થ :- અભાવાસ્થાના દિવસે જન્મનારો માણસ, આળસુ, પરદેવી, કોધી, મૂર્ખ, પરાક્રમી, મૂઠ મંત્રો અને જ્ઞાની હોય છે.

૩ નંદાદિ તિથિ જ્ઞાન

નન્દા મદ્રા જયા રિકતા, પૂર્ણાં ચ તિથયઃ ક્રમાત્ ।
વાર ત્રયં સમાવર્ત્ય, તિથયઃ પ્રતિપન્મુક્તાઃ ॥૧૧॥

અર્થ :- નંદા, ભદ્રા, જયા, રિકતા અને પૂર્ણાં એ પાંચ તિથિઓ ક્રમશઃ પ્રતિપદાથી ત્રણ વાર ગણતરી કરવાથી આવે છે. જેમકે ૧-૬-૧૧ ને નંદા તિથિ, ૨-૭-૧૨ ને ભદ્રા તિથિ, ૩-૮-૧૩ ને જયા તિથિ ૪-૯-૧૪ ને રિકતા તિથિ અને ૫-૧૦-૧૫ ને પૂર્ણાં તિથિ કહી છે.

૪ નંદાદિ તિથિ ફળ

નન્દાતિથી નરો જાતૌ, મહામાની ચ કૌવિદઃ ।
દેવતા ભક્તિ નિષ્ઠા, જ્ઞાની ચ પ્રિયવત્સલઃ ॥૧૧॥

અર્થ :- નંદા તિથિએ જન્મનારો માણસ, સ્વમાની, વિકાન, દેવોની ભક્તિમાં નિષ્ઠાવાળો, જ્ઞાની અને પ્રીતિપાત્ર હોય છે.

મદ્રાતિથી બન્ધુ માન્યો, રાજસેવી ધનાન્વિતઃ ।
સંસાર મયમીત શ્ર, પરમાર્થ મતિર્નરઃ ॥૨॥

અર્થ :- ભદ્રા તિથિએ જન્મનારો માણસ, બંધુમાન્ય, રાજસેવી ધનવાન, સંસારભીરૂ અને પરમાર્થી હોય છે.

જયા તિથી રાજપૂજ્યઃ, પુત્ર પૌત્રાદિ સયુતઃ ।
શૂર-શાન્તશ્ર દોષાયુર્મના, વિજ્ઞશ્ર જગ્યતે ॥૩॥

અર્થ :- જ્યાં તિથિએ જન્મનારો માણસ રાજાને પણ પૂજ્ય, પુત્ર-પૌત્રાદિવાળો, શૂરવીર, શાંત સ્વભાવનો, દીર્ઘ આયુષ્ય વાળો અને ઉત્તમ મનોવૈજ્ઞાનિક હોય છે.

રિક્તાતિથી વિતર્કજઃ, પ્રમાદી ગુહનિન્દકઃ ।
શાસ્ત્રજ્ઞો મદહન્તા ચ, કામુક શ્ર્ચ નરો ભવેત્ ॥૪॥

અર્થ :- રિક્તા તિથિએ જન્મનારો માણસ વિતર્ક નિયુષ્ઠ, પ્રમાદી, શુદ્ધની નિંદા કરનારો, શાસ્ત્રોનો જાણકાર અને કામી હોય છે.

પૂર્ણાતિથી ધનઃ પૂર્ણો, વેદશાસ્ત્રાથ તત્ત્વવિત્
સત્યવાદી શુદ્ધચેતા, વિજ્ઞો ભવતિ માનવઃ ॥૫॥

અર્થ :- પૂર્ણા તિથિએ જન્મનારો માણસ ધનવાન, વેદ શાસ્ત્રના તત્ત્વનો જ્ઞાતા, સત્યવાદી, પવિત્ર ચિત્તવાળો અને વિશિષ્ટ જ્ઞાનવત્ હોય છે.

૫ જન્મ વાર ફળ.

ઘિત્તાધિકો ઽ તિચતુરસ્તેજસ્વી સમરપ્રિયઃ ।
દાતા દાને મહોત્સાહી, સૂર્યવારે ભવેન્નરઃ ॥૧॥

અર્થ :- રવિવારના દિવસે જન્મનારો માણસ અધિકપિત્ત પ્રકૃતિવાળો, અતિ ચતુર તેજસ્વી, શુદ્ધપ્રેમી, દાતા અને દાનમાં ખૂબ ઉત્સાહી હોય છે.

મતિમાન્ પ્રિયવાક્, શાન્તો નરેન્દ્રાશ્રય જીવિક. ।
સમ દુઃખ સુખઃ શ્રીમાન્, સોમવારે ભવેત્ પુમાન્ ॥૨॥

અર્થ :- સોમવારના દિવસે જન્મનારો માણસ શુદ્ધિમાન, મધુર વાણી બોલનારો, શાન્ત સ્વભાવવાળો રાજાને આશ્રયે જીવનારો, સુખ:-દુઃખને સમભાવે સહન કરનારો અને ધનવાન હોય છે.

: દિલાગ બીજો

વક્રવુદ્ધિર્જરાજોવી, રણોત્સાહી મહાવલી ।
સેનાની સ્તત્રપાલો વા, ઘરાપુત્ર દિનોદ્ ભવઃ ॥૩॥

અર્થ :- મંગવારના દિવસે જન્મનારો માણસ વક્ર બુદ્ધિ વાળો, ઘડપણ સુધી જીવનારો, રણભૂમિને ઉત્સાહી, બળવાન, સેનાધીશ અને કુટુંબ પાલક હોય છે.

લિપિલેખન જીવો સ્યાત્, પ્રિય વાકર્પંકિતઃ સુધોઃ ।
રુપ સપત્તિ સંયુક્તૌ, વુઘવાસર સંભવઃ ॥૪॥

અર્થ :- બુધવારના દિવસે જન્મનારો માણસ કલમ જીવી, મિષ્ટભાષી, વિદ્વાન, સુબુદ્ધિમાન અને રૂપ-સંપત્તિવાન હોય છે.

ઘનવિદ્યા ગુણોપેતો, વિવેકો જનપૂજકઃ ।
આચાર્ય સચિવા વા સ્યાદ્ગુરુવાસર સંભવઃ ॥૫॥

અર્થ :- શુક્રવારના દિવસે જન્મનારો માણસ ધન, વિદ્યા અને ગુણાલકૃત હોય છે. તથા સારાસાર વિવેકને જ્ઞાતા અને બહુ જનમાન્ય તેમજ મુખ્ય આચાર્ય થા મંત્રીપદને શોભાવનારો હોય છે.

ચલચિત મુરદ્વેષી, ઘનક્રોધારતઃ સદા ।
વુદ્ધિમાન નુભગો વાગ્મસી, ભૃગુવારે ભવેન્નરઃ ॥૬॥

અર્થ :- શુક્રવારે જન્મેલો માણસ, ચંચળ ચિત્તવાળો દેવતાઓને દેષી. ધનના જ, વિચારમાં રત રહેનારો, સૌભાગ્યવાન. અને વાકપટુ હોય છે.

સ્થિરજઃ સ્થિરગીઃ, ઝૂને દુઃસ્થિતઃ પરાઝમી ।
અધોઘટ ન ચલ કેશો, શુક્ર નારીરતઃ નદા ॥૭॥

અર્થ :- થનિવારે જન્મેલો માણસ, રુક્ષ અચળ વક્તા
 ફર ફર વાસિત ચિત્તવાળો પરાક્રમી, નીચ દૃષ્ટિવાળો, સુસ્થિર,
 બહુ વાળવાળો અને વૃદ્ધ સ્ત્રીમાં આસક્ત રહેનારો હોય છે.

૬ દિવસ અને રાતના જન્મનું ફળ.

સદ્ગમં યુક્તા, વહુપુત્ર ભોગી,
 પ્રિયાન્વિતઃ કામ નિપીઢિતાઙ્ગઃ ।
 વસ્ત્રાનુ યુક્તો મતિમાન્ સુરુપો
 ભવેન્મનુષ્ય શ્ર દિવાપ્રસૂત- ॥૧॥

અર્થ :- દિવસના સમયે જન્મનારો માણસ શ્રેષ્ઠ ધર્મ-
 વાન બહુ પુત્રવાન, ભોગી, કામથી પીડિત અંગવાળો, ઉત્તમ વસ્ત્ર
 પહેનારો બુદ્ધિમાન તથા દેખાવડો હોય છે,

મન્દવાગ્ વહુ કામાર્તઃ, ક્ષયરોગી મલીમસઃ
 કૂરાત્મા છિન્ન પાપશ્ર્ચ, નિગિજાતો ભવેન્નરઃ ॥૨॥

અર્થ :- રાત્રિના સમયે જન્મનારો ઓછા બોલો, કામી
 ક્ષયઅસ્ત, અક્ષિન ચિત્તવાળો, ફર, શુભ પણે પાપ કરનારો હોય છે

૭ જન્મ નક્ષત્ર ફળ.

સરુપ સુભગો દક્ષઃ, સ્થૂલકાયા મહાંધની ।
 અશ્વિની સંભવો લોકે, જાયતે જનવલ્લભ ॥૧॥

અર્થ :- અશ્વિની નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ, સ્વરૂપવાન,
 સૌભાગ્યવાન, ચતુર સ્થૂલ દેહવાળો, મહાન ધનવાન અને જનપ્રિય
 હોય છે.

અરોગી સત્યવાદો, સત્પ્રાણ શ્ર દૃઢવ્રતઃ ।
 મરણ્યાં જાયતે લોકઃ, સુમુખો ધનવાનપિ ॥૨॥

અર્થ :- ભરણી નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ નિરોગી સાચું જોડનારો, અધિક પરાક્રમી દૃઢપણે વ્રત પાળનારો, મનોહર મુખાકૃતિવાળો અને ધનવાન હોય છે.

કૃપણઃ પાપકર્મા ચ, કુધાલુ નિત્યપીડિતઃ ।

અકર્મ કુરુતે નિત્યં, કૃત્તિકા સંભવો નરઃ ॥૩॥

અર્થ :- કૃત્તિકા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ, કૃપણ, પાપી, બુખાવળો, સદા પીડિત અને નહિ કરવાં જેવા કાર્યો કરનારો હોય છે.

ઘનો કૃતજ્ઞો મેધાવી, નૃપ માન્યઃ પ્રિયંવદ્ ।

સત્યવાદી, સુરુપશ્ચ, રોહિણ્યાં જાયતે નરઃ ॥૪॥

અર્થ :- રોહિણી નક્ષત્રમાં જન્મનારો માણસ ધનવાન, કૃતજ્ઞ, મતિમાન, રાજના આદરને પાત્ર, સાચું જોડનારો, અને સ્વરૂપવાન હોય છે.

વપલશ્ચતુરો ધીરઃ, કૂટકર્મ સ્વ કર્મકૃત્ ।

અહંકારી, પરદ્વેષી, મૃગે ભવતિ માનવઃ ॥૫॥

અર્થ :- મૃગશિર નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ. અપણ, અતુર, ધીરજવાન. કૂટનીતિમાં પાવરધો, અહંકારી અને પરની ઇર્ષ્યા કરનારો હોય છે.

કૃતઘનઃ કોપ યુક્તશ્ચ, નરઃ પાપરતઃ ઘઠઃ ।

આર્દ્રા નક્ષત્ર સંભૂતો, ઘન ધાન્ય વિવર્જિતઃ ॥૬॥

અર્થ :- આર્દ્રા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ કૃતઘની કોપી, પાપી, શક અને ધન તથા ધાન્ય હીન હોય છે.

શાન્તઃ સુખી ચ સંભોગો, સુભગો જનવલ્લભઃ ।
પુત્ર મિત્રાદિભિર્યુવતો, જાયતે ચ પુનર્વસૌ ॥૭॥

અર્થ - પુનર્વસુ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ શાન્ત સ્વભાવનો, સુખી, લોગી, ઔસાચવાન, જનપ્રિય અને પુત્ર મિત્રોના સમૂહવાળો હોય છે

દેવધર્મ વર્નયુક્તઃ, પુત્રયુવતો વિચક્ષણઃ ।
પુણ્યે ચ જાયતે લોકઃ, શાન્તાત્મા સુભગઃ સુખી ॥૮॥

અર્થ :- પુણ્ય નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ દેવ અને ધર્મનો ભક્ત, પુત્રવાન, ચતુર. શાન્ત સ્વભાવનો અને સુખી હોય છે.

સર્વભક્ષી કૃતાન્તશ્ચ કુદ્ધનોત વઙ્ચકઃ ।
આલેખાયાં નરો જાતઃ, કૃતકર્મા હિ જાયતે ॥૯॥

અર્થ :- અલેખા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ અલક્ષ્ય પદાર્થો વાપરનારો કાળ જેવો, કુતબ્ધી, ધૂર્ત, શઠ અને નીચ કર્મ કરનારો હોય છે.

બહુભૃત્યો ધનો ભોગો, પિતૃભવતો મહોદ્ધમો ।
ચમૃનાથો રાજસેવી, મધ્યાયા જાયતે નર ॥૧૦॥

અર્થ :- મધ્યા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ બહુ નોકરો વાળો, ધનવાન, લોગી, પિતાનો ભક્ત, સખત ઉદ્યમી, સેનાનો અધિપતિ અને રાજસેવી હોય છે.

વિદ્યાગોધન સંયુક્તો, ગમીરઃ પ્રમદાપ્રિયઃ ।
પૂર્વાફાલ્ગુનિકા જાતઃ, સુખી પશ્ચિમ પૂજિતઃ ॥૧૧॥

અર્થ :- પૂર્વા ક્ષત્રિણી નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ વિદ્યાન ગૌપાલક, ધનવાન, ગંભીર, સ્વભાવનો, સ્ત્રીઓને પ્રિય સુખી, પશ્ચિમ અને પૂજ્ય હોય છે.

દાન્ત શૂરો મૃદુર્વક્ત્રા, ઘનુર્વેદાર્ય પण्डितः ।

उत्तरा फाल्गुनो जातो, महायोद्धा जनप्रियः ॥१२॥

અર્થ :- ઉત્તર, ફાલ્ગુની નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ઈન્દ્રિયોને વશવર્તી રાખનારો, શૂરવીર, મૃદુવાણી બોલનારો ધનુષ્ય વિદ્યામાં નિપુણ, મોટો ચોક્કો અને જનપ્રિય હોય છે.

असत्य वचनो घृष्ट, सुरापो बन्धु वर्जितः ।

हस्ते जातो नरश्वरौ, जायते पारदारिकः ॥१३॥

અર્થ :- હસ્ત નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ અસત્ય બોલનારો, કયાલીન, ઠાંડ પીનારો ભાઈ વગરનો, ચોર અને પરસ્ત્રી ગામી હોય છે.

पुत्र दारयुतस्तुष्टो, धन धान्य समन्वित ।

देव ब्राह्मण भक्त श्र, चित्राया जायते नरः ॥१४॥

અર્થ :- ચિત્રા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ પુત્રવાન, પત્નીવાન, સંતોષી, ધન ધાન્યવાળો અને દેવ તથા બ્રાહ્મણને ભક્ત હોય છે.

विदग्धो धार्मिकश्चैव, कृपणः प्रियवल्लभः ।

सुशीलो देवभक्त श्र, स्वाती जातो भवेन्नरः ॥१५॥

અર્થ :- સ્વાતી નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ હોંશિયાર, ધર્મ નિષ્ઠ, કૃપણ, જનપ્રિય સારા ચરિત્રવાળો અને દેવ ભક્ત હોય છે.

अतिलुब्धो ऽ तिमानी च, निष्ठुरः कलह प्रियः ।

विशाखायां नरो जातो, वैश्याज नरतो भवेत् ॥१६॥

અર્થ :- વિશાખા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ અતિ લોભી, ભારે અભિમાની, કયાલીન કલ્યાણો અને વેશ્યાગામી હોય છે.

श्री यतीन्द्र मुहूर्त प्रकाशः :

: ૨૦૩

પુરુષાર્થ પ્રવાસી ચ, બન્ધુ કાર્યે સદોદ્યમી ।
અનુરાધા ભવો લોકઃ, સદાઘૃષ્ટશ્ચ જાયતે ॥૭૧॥

અર્થ :- અનુરાધા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ પ્રવાસ પ્રેમી,
પોતાના ભાઈ એનાં કાર્ય કરવામાં ઉત્સાહી, તથા ઇચ્છા હોય છે.

બહુ મિત્ર પ્રધાનશ્ચ, કવિદાન્તો વિચક્ષણઃ ।
જ્યેષ્ઠાજાતા ધર્મરતો, જાયતે શૂદ્રપૂજિતઃ ॥૭૨॥

અર્થ :- જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ બહુ મિત્રો
વાળો પ્રધાન, કવિ, તપસ્વી કરનારો, ચતુર, ધર્મનિષ્ઠ તથા શૂદ્રો
વડે પૂજનારો હોય છે.

સુખેન યુક્તો ધનવાહનાઢયો
હિંસ્રો બલાઢયઃ સ્થિર કર્મ કર્તા ।
પ્રતાપિ તારાતિજનો મનુષ્યો
મૂલે કૃતી સ્યાજ્જનન પ્રપન્નઃ ॥૭૩॥

અર્થ :- મૂળ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ધન અને વાહન
વાળો, હિંસ્ર બળવાન, સ્થિર વિચારનો, શત્રુનાશક અને દેખાવડો
હોય છે.

દૃષ્ટ માત્રોપકારી ચ, ભાગ્યવાંશ્ર જનપ્રિય ।
પૂર્વાષાઢા ભવો તૂનં, સકલાર્થ વિચક્ષણઃ ॥૭૪॥

અર્થ :- પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ, ઉપકારક
દૃષ્ટિવાળો, ભાગ્યવાન જનપ્રિય અને સર્વ પદાર્થોના મર્મનો જ્ઞાતા
હોય છે;

બહુ મિત્રો મહાકાયો જાયતે વિનયો સુહો ।
ઉત્તરાષાઢા સમૂત્તર, શૂરશ્ચ ત્રિજયો મત્રેત્ર ॥૭૫॥

અર્થ :- ઉત્તરાપાઠા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ બહુ મિત્રોવાળો, મોટા શરીરવાળો, વિનયવાન સુખી પરાક્રમી અને વિજયવંત બનનારો હોય છે.

અતિ સુલલિત કાન્તિઃ સમ્મતઃ સજ્જનાનાં
નનુ ભવતિ વિનોત ચારુકોર્તિઃ સુરુપઃ ।
દ્વિજવર સુરમક્તિ વ્યક્ત વાઙ્ માનવઃ સ્યાદ્
અભિજિતિ યદિ સૂતિર્ભૂપતિઃ સ સ્વવશે । ૨૨॥

અર્થ :- અભિજિત નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ઉત્તમ કાન્તિવાળો, સજ્જનોને સંગ કરનારો, ઉત્તમ કીર્તિવાળો, સ્વરૂપવાન, દેવતા અને ગ્રાહ્યોની શક્તિ કરનારો, ચથાર્થ બોલનારો અને પોતાનાં કુળમાં પ્રધાન હોય છે.

કૃતજ્ઞઃ સુમગો દાતા, ગુણૈઃ સર્વૈશ્ચ સંયુતઃ ।

શ્રોમાન્ બહુલ સન્તાનઃ, શ્રવણે જાયતે નરઃ ॥ ૨૩॥

અર્થ :- શ્રવણ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ કૃતજ્ઞ, ભાગ્યવાન, દાની, શુભવાન, ધનવાન અને બહુ સંતાનવાળો હોય છે.

ગીત પ્રિયો બન્ધુ માન્યો, હેમરત્નરલંકૃતઃ ।

જાતો નરો ઘનિષ્ઠાયાં, શતૈકસ્ય પતિર્મવેત્ ॥ ૨૪॥

અર્થ :- ઘનિષ્ઠા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ગાન વિદ્યાથી પ્રીતિ કરનારો ભાઈઓથી માન પામનારો, સોના અને હવેરાતના અલકારો ધારણ કરનારો તથા એક સો માણસને સ્વામી હોય છે.

કૃપણો ઘનપૂર્ણઃ, સ્યાત્ પરદારોપસેવકઃ ।

જાતઃ શતભિષાયાં ચ, વિદ્રેશે કામુકો ભવેત્ ॥ ૨૫॥

અર્થ :- શતભિષા નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ કૃપણ, ધનવાન, પર અી સેવી તથા વિદ્રેશમાં કામી થનારો હોય છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદૂર્ત પ્રભાકર :

: ૨૦૫

વક્તા સુખો પ્રજા યુક્તો, બહુ વિદ્વી નિરર્થકઃ ।

પૂર્વાભાદ્રપદાયાં ચ, જાતો ભવતિ માનવઃ ॥૨૬॥

અર્થ :- પૂર્વા ભાદ્રપદ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ વક્તૃત્વ શક્તિવાળો, સુખી, પરિવારવાળો બહુ ઉઘનારો તથા જીવનને વેહફાં નાખનારો હોય છે.

ગૌરઃ સસત્ત્વો ધર્મજ્ઞઃ, શત્રુઘાતો પરામરઃ ।

ઉત્તરા ભાદ્રપદ જો નરઃ, સાહસિકો ભવેત્ ॥૨૭॥

અર્થ :- ઉત્તરા ભાદ્રપદ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ ગોશ રંગવાળો, સાહસિક શુભવાળો, ધર્મના મર્મને જાણનારો, શત્રુઓનો નાશ કરનારો અને દેવતાઓ સમાન પરાક્રમી હોય છે.

સંપૂર્ણજ્ઞઃ શુચિર્દક્ષઃ, સાધુઃ શૂરો વિચક્ષણઃ ।

રેવતી સમવો લોકે, ધન ધાન્યૈરલકૃતઃ ॥૨૮॥

અર્થ :- રેવતી નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણસ સંપૂર્ણ જ્ઞાણી, પવિત્ર, ચતુર, સાધુ-જીવનવાળો, શૂરવીર અને ધન ધાન્ય સંપન્ન હોય છે.

૮ ચૈગ જાત ફળ

વિલ્કમ્ભજાતો મનુજ્ઞો, રૂપવાન્ ભાગ્યવાન્ ભવેત્ ।

નાનાલકાર સંપૂર્ણો, મહાબુદ્ધિ વિશારદઃ ॥૨૯॥

અર્થ :- વિલ્કલ ચૈગમાં જન્મેલો માણસ રૂપવાન, ભાગ્યવાન, વિવિધ પ્રકારના અલંકારોથી પૂર્ણ મહા બુદ્ધિશાળી અને ચતુર હોય છે.

પ્રીતિયોગે સમુત્પન્નો, યોષિતાં વત્સમો ભવેત્ ।

તત્ત્વજ્ઞશ્ચ મહોત્સાહો, સ્વાર્થે નિત્યં કૃતોદયમઃ ॥૩૦॥

: વિલાગ બીજો

અર્થ :- પ્રીતિ યોગમાં જન્મેલો માણસ સ્ત્રીઓનો વહાલો, તત્ત્વનો બહુકાર, ઉત્સાહી અને પોતાનો સ્વાર્થ સાધવામાં સદા ઉદ્યમી હોય છે.

આયુષ્મન્નામયોગે ચ, જાતો મानी, ધની કવિઃ ।

દોષાયુઃ સત્ત્વસંપન્નો, યુદ્ધે ચાપ્યપરાજિતઃ ॥૩॥

અર્થ :- આયુષ્યમાન યોગમાં જન્મેલો માણસ અભિમાની, ધનવાન, કવિ, હીર્ષ આયુષ્યવાળો, સત્ત્વ સંપન્ન અને યુદ્ધમાં જય પામનારો હોય છે.

સૌભાગ્યે ચ, સમુત્પન્નો, રાજમંત્રી સ જાયતે ।

નિપુણઃ સર્વ કાર્યેષુ, ઘનિતાનાં ચ વલ્લભઃ ॥૪॥

અર્થ :- સૌભાગ્ય યોગમાં જન્મેલો માણસ રાજનો મંત્રી, સર્વ કાર્યોમાં નિપુણ અને સ્ત્રીઓનો વહાલો હોય છે.

શોભને શોમનો બાલો, બહુપુત્રકલત્રવાચ ।

આતુરઃ સર્વ કાર્યેષુ, યુદ્ધ ભૂમોસદોત્સુકઃ ॥૫॥

અર્થ :- શોભન યોગમાં જન્મેલો માણસ, સ્વરૂપવાન, બહુ પુત્ર સ્ત્રી યુક્ત, સર્વ કાર્યોમાં આતુર અને યુદ્ધ ભૂમિમાં જવાને સદા ઉત્સુક હોય છે.

આતિગણ્ડે ચ યો જાતો, માતૃહન્તા ભવન્નસઃ ।

ગણ્ડાન્તેષુ ચ જાતસ્તુ, કુલહન્તા પ્રકીર્તિતઃ ॥૬॥

અર્થ :- અતિગંડ યોગમાં જન્મેલો માણસ પોતાની માતાની હત્યા કરનારો હોય છે અને અતિગંડ યોગના અત ભાગમાં જન્મેલો માણસ પોતાના કુળના નાશ કરનારો હોય છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્દર્ત પ્રસાદર :

: ૨૦૭

સુકમ નામ યોગે તુ, સુકર્મા જાયતે નરઃ ।

સર્વૈઃ પ્રીતઃ સુશીલશ્ચ, રાગી ભોગી ગુણાધિકઃ ॥૭૥॥

અર્થ :- સુકર્મનામ યોગમાં જન્મેલો માણસ સત્કર્મ કરનારો, સર્વથી પ્રીત કરનારો, સુશીલ, રાગી, ભોગી અને અધિક શુભવાળો હોય છે.

ધૃતિમાન્ ધૃતિયોગી ચ કીર્તિં પુષ્ટિં ધનાન્વિતઃ ।

માગ્યવાન્ સુખ સંપન્નો, વિદ્યાવાન્ ગુણવાન્ ભવેત્ ॥૮॥

અર્થ :- ધૃતિ યોગમાં જન્મેલો માણસ, ધીરજવાળો, યશસ્વી, ધનાઢય, ભાગ્યવાન, શુભવાન અને વિદ્યાસંપન્ન હોય છે.

શૂલે શૂલવ્યથા યુક્તો, ધાર્મિક શાસ્ત્રપારગઃ ।

વિદ્યાર્થ કુશલો યજ્ઞવા જાયતે મનુજઃ સદા ॥૯॥

અર્થ :- શૂલ યોગમાં જન્મેલો માણસ શૂળની વ્યથાવાળો, ધર્મનિષ્ઠ શાસ્ત્રમર્મસં વિદ્યા અને અર્થમાં કુશળ અને યજ્ઞ કરનારો હોય છે.

ગણ્ડે ગણ્ડવ્યથા યુક્તો, બહુ ક્લેશો મહાશિશઃ ।

દૈર્ઘ્યકાયો મહાશૂરો, બહુભોગી દૃઢવ્રત ॥૧૦॥

અર્થ :- ગંડ યોગમાં જન્મનારો માણસ ગંડ વ્યથાવાળો, અધિક ક્લેશગ્રસ્ત, મોટા માથા અને નાની કાયાવાળો, મહા પરાક્રમી, મહા ભોગી અને વ્રતપાલનમાં દૃઢ હોય છે.

વૃદ્ધિયોગે સુરુપશ્ચ, વૃદ્ધપુત્ર કલત્રવાન્ ।

ધનત્રાનપિ ભોક્તા ચ, સત્ત્વવાર્નાપિ જાયતે ॥૧૧॥

અર્થ :- વૃદ્ધિયોગમાં જન્મેલો માણસ સ્વરૂપવાન, પુત્ર પરિવારવાળો, ધનવાન, ભોગી અને બળવાન હોય છે.

ધ્રુવયોગે ચ દોષાયુઃ, સર્વેષા પ્રિય દર્શનઃ
સ્થિરકર્મા ઽ તિશક્તશ્ચ, ધ્રુવબુદ્ધિશ્ચ જાયતે ॥૧૨॥

અર્થ:- ધ્રુવ યોગમાં જન્મેલો માણસ હીંધે આયુષ્યવાળો,
સર્વને પ્રિય લાગનારો સ્થિરપણે કર્મ કરનારો અને શક્તિશાળી
સ્થિર બુદ્ધિવાળો હોય છે

વ્યાધાત યોગ જાતશ્ચ, સર્વજ્ઞ. સર્વ પૂજિતઃ
સર્વકર્મકરો લોકે, વ્યાધ્યાતઃ સર્વ કર્મસુ ॥૧૩॥

અર્થ:- વ્યાધાત યોગમાં જન્મનારો માણસ, સર્વજ્ઞ,
સર્વ પૂજ્ય, સર્વ કર્મ નિપુણ અને સંસારનાં સર્વ કાર્ય કરવામાં પ્રસિદ્ધ
હોય છે.

હર્ષણે જાયતે લોકે, મહામાયો નૃપપ્રિયઃ
ધૃષ્ટ. સદા ધનૈર્યુક્તો, વિદ્યાશાસ્ત્ર વિશારદઃ ॥૧૪॥

અર્થ:- હર્ષણુ યોગમાં જન્મેલો માણસ સંસારમાં અધિક
ભાગ્યવાન, રાબતો વહાલો, પ્રસન્ન રહેનારો ધનવાન અને વેદ શાસ્ત્રનો
ભણનારો હોય છે.

વજ્રયોગે વજ્રમુષ્ટિઃ, સર્વ વિદ્યાશ્ચ પારગઃ
ધન ધાન્ય સમાયુક્તસ્તત્ત્વજ્ઞો, બહુ વિક્રમઃ ॥૧૫॥

અર્થ:- વજ્રયોગમાં જન્મેલો માણસ દંડ નિર્ધારિતો,
બધી વિદ્યામાં નિપુણ ધનધાન્ય સંપન્ન, તત્ત્વજ્ઞાની અને મહા પરાક્રમી
હોય છે.

સિદ્ધિયોગે સમુત્પન્ન, સર્ગસિદ્ધિયુતો ભવેત્
દાતા ભોક્તા સુખી કાન્તઃ, શોકી રોગી ચ માનતઃ ॥૧૬॥

અર્થ:- સિદ્ધિ યોગમાં જન્મેલો માણસ સર્વ સિદ્ધિવાળો,
દાતા, ભોગી, સુખી, દેખાવડો, શોક અને રોગસ્ત હોય છે.

૨૭-શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત પ્રભાકર :

: ૨૦૬

વ્યતીપાતે નરો જાતો, મહાકપ્ટેન જીવતિ
જીવે સ્યાદ્ ભાગ્ય યોગેન સ મવેદુક્તમો નર. ॥૧૭॥

અર્થ :- વ્યતીપાત યોગમાં જન્મેલો માણસ ઘણી
મુશ્કેલીએ જીવતો રહે છે. પણ જો મદ્દસાગ્યથી જીવતો રહી જાય
છે તો મનુષ્યોમાં ઉત્તમ તરીકે નામના કાઢે છે

વરીયો નામ યોગે ચ, વલિપ્તો જાયતે નરઃ
શિલ્પ શાસ્ત્ર કલાભિજો, ગીત ગૃત્યા દિકો કોવિદ ॥૧૮॥

અર્થ :- વરિયન્ યોગમાં જન્મેલો માણસ બળવાન,
શિલ્પ કળામાં નિપુણ, ગીત, ગૃત્ય આદિ કળાઓમાં પારંગત હોય છે

પરિધે ચ નરો જાતઃ, સ્વકુલોન્નતિકારકઃ
શાસ્ત્રજઃ સુકવિ વર્ગમી, દાતા ભોક્તા પ્રિયંબદઃ ॥૧૯॥

અર્થ :- પરિધ યોગમાં જન્મેલો માણસ પોતાના કુળની
ઉન્નતિ કરનારો, શાસ્ત્રજ્ઞ, ઉત્તમ કવિ વાણી વિદ્વાન્ની, દાતા,
ભોગી અને પ્રિય બોલનારો હોય છે.

શિવયોગે નરો જાતઃ સર્વકલ્યાણ ભાજનમ્
મહાદેવસમો લોકે, સદા વૃદ્ધિયુતો ભવેત્ ॥૨૦॥

અર્થ :- શિવયોગમાં જન્મેલો માણસ સર્વ કલ્યાણોત્થ પાત્ર,
મહાબુદ્ધિમાન અને વચન આપનાર મહાદેવ સમાન હોય છે.

સિદ્ધયોગે સિદ્ધિદાના મંત્રસિદ્ધિ પ્રવર્તકઃ
દિવ્યનારી સમેતશ્રઃ, સર્વસમ્પદ્યુતો ભવેત્ ॥૨૧॥

અર્થ :- સિદ્ધિયોગમાં જન્મેલો માણસ, સિદ્ધિ આપનારો,
મંત્ર સિદ્ધિ પ્રવર્તાવનારો સુદર નારી અને સંપદા યુક્ત હોય છે.

: વિલાગ ખીલો

સાધ્યે માનસિકા ,સિદ્ધિર્યશોઽ શેષ સુખાગમઃ

દીર્ઘસૂત્ર પ્રસિદ્ધશ્ચ, જાયતે સર્વસમત ॥૨૨॥

અર્થ - સાધ્ય યોગમાં જન્મેલો માણસ સિદ્ધિવાળો, યશસ્વી, સુખી, કામ કરવામાં પ્રમદી પ્રસિદ્ધ અને સર્વનો મિત્ર હોય છે

શુભે શુભગતૈર્યુક્તા, ધનવાનપિ જાયતે

વિજ્ઞાનજ્ઞાન સંપન્ના, દાના વ્રાહ્મણ પૂજકઃ ॥૨૩॥

અર્થ :- શુભ યોગમાં જન્મેલો માણસ સેંકડો શુભ કાર્યો કરનારો, ધનવાન, વિજ્ઞાન અને જ્ઞાન સંપન્ન, દાની અને પ્રહ્મણે પૂજનારો હોય છે

શુક્લે સર્વકલા યુવન, સર્વાર્થ જ્ઞાનવાન્ ભવેત્

કવિઃ પ્રતાપી શૂરશ્ચ, ધની સર્વજન પ્રિયઃ ॥૨૪॥

અર્થ :- શુક્લ યોગમાં જન્મેલો માણસ સર્વ કલાવાન, સર્વ પ્રકારના અર્થ અને જ્ઞાનવાળો, કવિ, તેજસ્વી, શૂરવીર, ધનવાન અને સર્વજનપ્રિય હોય છે.

બ્રહ્મ યોગે મહાવિદ્વાન્, વેદશાસ્ત્ર પરાયણઃ

બ્રહ્મજ્ઞાન રતો નિત્ય, સર્વ કાર્યેષુ કોવિદ ॥૨૫॥

અર્થ :- બ્રહ્મયોગમાં જન્મેલો માણસ સમર્થ વિદ્વાન, વેદ શાસ્ત્રનિષ્ઠ, બ્રહ્મજ્ઞાનમાં રત અને સદા સર્વ કાર્યોમાં કુશળ હોય છે

એન્દ્રે ભૂપકુલે જાતો, રાજા ભવતિ નિશ્ચયાત્

અલ્પાયુસ્ત સુખો, ભોગી ગુણવાનપિ જાયતે ॥૨૬॥

અર્થ :- એન્દ્ર યોગમાં જન્મેલો સાધુસ ભો રાજકુળમાં જન્મે છે તો અવશ્ય રાજા બને છે પરંતુ તે અલ્પ આયુષ્યવાળો, સુખી, ભોગી અને ગુણવાન હોય છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત પ્રભાકર :

: ૨૧૧

વૈષ્ણવો જાયતે યસ્તુ, નિરુત્સાહો વમુક્ષિતઃ

કુર્વાણૌપિ જનૈઃ, પ્રીતિ પ્રયાત્ય પ્રિયતયા નર ॥૨૭॥

અર્થ:- વૈષ્ણવ યોગમાં જન્મેલો માણસ નિરુત્સાહી, ભૂખ્યા માણસોથી પ્રીતિ કરનારો છતાં લોકમાં આપ્રય હોય છે.

૯ કરણ ક્યારે આવે ?

કૃષ્ણ પક્ષે તિથિર્દ્વિધા, સુનિભિ મર્ગિ માહરેત્

શેષાંકેન વવાદ્ય ચ, નિથ્યાદૌ કરણં વિદુઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ:- અંધારીઆમાં તિથિને બમણી કરીને સાતથી સાગવી, જે શેષ આવે તેથી તિથિના આઠિ ભાગમાં બવાદિ કરણ બાણવાં.

તિથિર્દ્વિધા દ્વિકોના ચ, શુક્લપક્ષે સદા બુધૈઃ

શેષાંકે સપ્તભિ મર્ગિ, સ્તિથ્યા દૌ કરણ મતમ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ:- તેમજ અબવાળીઆમાં તિથિને બમણી કરીને તેમાંથી બે એકા કર્યા પછી સાતથી સાગવા જે. શેષ બચે તે બવાદિ કરણ તિથિવા આઠિ ભાગમાં બાણવાં.

આ બાણકારી નીચેના ચક્રમાં છે.

કૃષ્ણ પક્ષમાં કરણો ?

તિથિ	પૂર્વદશ	ઉત્તરદશ	તિથિ	પૂર્વદશ	ઉત્તરદશ
૧	બાલવ	કૌલવ	૪	બવ	બાલવ
૨	તૈતિલ	ગર	૫	કૌલવ	તૈતિલ
૩	વણિજ	બદ્ર	૬	ગગ	વાણિજ
			૭	બદ્રા	કૌલવ

: વિભાગ બીજો

તિથિ	પૂર્વફલ	ઉત્તરફલ	તિથિ	વર્ષ	ઉત્તરફલ
૮	બાલવ	કૌલવ	૧૨	કૌલવ	તૈતિલ
૯	તૈતિલ	ગર	૧૩	ગર	વશિજ
૧૦	વશિજ	ભદ્રા	૧૪	ભદ્રા	શકુની
૧૧	બવ	બાલવ	૦	ચતુષ્પદ	નાગ

શુકલપક્ષે કરણો

તિથિ	પૂર્વફલ	ઉત્તરફલ	તિથિ	પૂર્વફલ	ઉત્તરફલ
૧	કિસ્તુર્ન	બવ	૯	બાલવ	કૌલવ
૨	બાલવ	કૌલવ	૧૦	તૈતિલ	ગર
૩	તૈતિલ	ગર	૧૧	વશિજ	ભદ્રા
૪	વશિજ	ભદ્રા	૧૨	લવ	બાલવ
૫	બવ	બાલવ	૧૩	કૌલવ	તૈલવ
૬	કૌલવ	તૈતિલ	૧૪	ગર	વશિજ
૭	ગર	વાશિજ	૧૫	ભદ્રા	બવ
૮	ભદ્રા	બવ			

૧૦ કરણ ક્રમ

બવાલ્લે કરણે જાતો, માની ધર્મરતઃ સદા
શુભ મંગલકર્મા ચ, સ્થિર કર્મા ચ જાયતે ॥ ૧ ॥

અર્થ :- બવ કરણમાં જન્મેલો માણસ, અભિમાની
ધર્મનિષ્ઠ, શુભ મગળ કર્મ અને સ્થિર કર્મ કરનારો હોય છે

શ્રી યતીન્દ્ર સુહર્ત પ્રભાકર :

બાલવાલ્યે નરો, જાનસ્તીથ દેવ્રાદિ સેવકઃ

વિદ્યર્થ સૌલ્ય સમ્રા, રાજમાન્યશ્ચ જાયતે ॥ ૨ ॥

અર્થ:-બાલવ કરણમાં જન્મેલો માણસ તીવ્રયાત્રા કરનારો, દેવને પૂજનારો વિદ્યા ધન અને સુખ સૌભાગ્યવાળો અને રાજાને માનીતો હોય છે.

કૌલવાલ્યે તુ જાતસ્ય, પ્રોતિઃ સર્વજનં રુહ

શઙ્ગ તિર્મિત્રવર્ગે શ્ચ, માનવાશ્ચ પ્રજાયતે ॥ ૩ ॥

અર્થ:-કૌલવ કરણમાં જન્મેલો માણસ બધા માણસો સાથે સ્નેહ રાખનારો, મિત્ર વર્ગની સોબત કરનારો અને માનવોમાં અભિમાની હોય છે.

તૈતિલે કરણે જાતઃ, સૌભાગ્ય ધન સંતુતઃ

સ્નેહો સર્વ જનં, સાર્દ્ધં વિચિત્રાણિ ગૃહાણિ ચ ॥ ૪ ॥

અર્થ:-તૈતિલ કરણમાં જન્મેલો માણસ ધન અને સૌભાગ્યવાન, સર્વ જનોની સ્નેહી અને સુદર ઘરવાળો હોય છે.

ગરાલ્યે કૃષિકર્મા ચ, ગૃહકાય પરાયણઃ

યદ્વસ્તુ વાઙ્મિત તત્ત્વ, લભ્યતે ચ મહોદયમૈ ॥ ૫ ॥

અર્થ:-ગર કરણમાં જન્મેલો માણસ ખેતી કરનારો ઘર કામમાં હોંશિયાર અને જે વસ્તુ વાંચે તે મહા પ્રયત્ન વડે, પશુ મેળવી લેનારો હોય છે.

વાણિજ્યે કરણે જાતો, વાણિજ્યે નેવ જીવતિ

વાઙ્મિતં લભતે લોકે, દેશાન્તર ગમાગમૈઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-વાણિજ્ય કરણમાં જન્મેલો માણસ વેપાર કરીને આણવિકા અલાવનારો અને પરદેશમાં આવાગમન કરીને વાંચિત પ્રાપ્ત કરનારો હોય છે.

: વિભાગ બીજો

અશુભારમ્ભણી શ્ર, પરદારરતઃ સદા,
કુશલો વિષ કાર્યેષુ વિષ્ટયાલ્પ્ય કરણેન ચ ॥ ૭ ॥

અર્થ :- વિષ્ટ કરણમાં જન્મેલો માણસ અશુભ કાર્યો કરનારો, પર સ્ત્રીમાં આસક્ત રહેનારો અને વિષ કાર્યમાં પ્રવિણ હોય છે

શકુનો કરણે જાત., પૌષ્ટિકાદિ ક્રિયાકૃતિ.

ઔષધાદિપુ દક્ષશ્ર મિષગ્વૃત્તિ શ્ર જાયતે ॥ ૮ ॥

અર્થ :- શકુન કરણમાં જન્મેલો માણસ, પૌષ્ટિક અદિ ક્રિયાઓ કરનારો, ઔષધિઓ આદિના જ્ઞાનમાં નિપુણ અને વૈદક વડે નિર્વાહ અશાવનારો હોય છે.

કરણે ચ ચતુષ્પાદે, દેવદ્વિજરતઃ સદા

ગોકર્મા ગોપ્રમુ લેકે, ચતુષ્પદ ચિકિત્સકઃ ॥ ૯ ॥

અર્થ - ચતુષ્પાદ કરણમાં જન્મેલો માણસ દેવ અને બ્રાહ્મણોમાં પ્રીતિવાળો, ગાયોને ઉછેરનારો, ગાયોને માલીક અને ચાર પગવા ૧ પશુઓની ક્ષા કરનારો હોય છે

નાગે ચ કરણે જાતો, ધીનર પ્રતિકારકઃ

કુસ્તે દારુણ કર્મ, દુર્મંગો લોલ લોચનઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ :- નાગ કરણમાં જન્મેલો માણસ માછીમારો માથે પ્રીતિ કરનારો ભયાનક કર્મ કરનારો ભાગ્યહીન અને અચળ નેત્રવાળો હોય છે

ક્રિસ્તુદ્ધન કરણે જાત, શુભ. મંરતો નર

તૃષ્ટિ પુષ્ટિચ માજ્ઞલ્ય, સિદ્ધ ચ લભતે સદા ॥ ૧૧ ॥

અર્થ :- ક્રિસ્તુદ્ધન કરણમાં જન્મેલો માણસ શુભ કાર્યોમાં રત રહેનારો અને તૃષ્ટિ, પુષ્ટિ કલ્યાણ તેમજ સિદ્ધને પ્રાપ્ત કરનારો હોય છે

૧૧ ગણુ-જ્ઞાન

અશ્વિનો મૃગ રેવત્યો, હસ્ત પુષ્યઃ પુનર્વસુઃ

અનુરાધાશ્રુતિઃ સ્વાતો, કથ્યતે દેવતાગણઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ :- અશ્વિની, મૃગશિર, રેવતી, હસ્ત, પુષ્ય પુનર્વસુ, અનુરાધા, શ્રવણ અને રેવતી એ નક્ષત્રો દેવતા ગણુ કહેવાય છે. (આ નક્ષત્રમાં જન્મેલો માણુસ દેવતાગણુમાં જન્મેલો કહેવાય છે.

તિસ પૂર્વાશ્રોત્તરાશ્ર, તિસ્રોઽપ્યાર્દ્રા ચ રોહિણી

મરણી ચ મનુષ્યાશ્રુતો, ગણશ્ચકચિતો બુધઃ ॥ ૨ ॥

અર્થ :- પૂર્વાશ્રાદ્ધગણી પૂર્વાષાદા, પૂર્વાભાદ્રપદા ઉત્તરાશ્રાદ્ધગણી, ઉત્તરાષાદા, ઉત્તરા ભાદ્રપદ, આર્દ્રા, રોહિણી અને મરણી નક્ષત્રને મનુષ્યગણુ બાબુવો.

કૃત્તિકા ચ મઘા ડડ્લેષા, વિશાખા શતતારકા

ચિત્રા, જ્યેષ્ઠા, ધનિષ્ઠા ચ, મૂલે રક્ષોગણઃ સ્મૃતઃ ॥ ૩ ॥

અર્થ :- કૃત્તિકા, મઘા, અશ્લેષા, વિશાખા, શતભિષા ચિત્રા, જ્યેષ્ઠા, ધનિષ્ઠા અને મૂલ એ નક્ષત્રનો રાક્ષસગણુ બાબુવો.

૧૨ ગણુ-કૃષ્ણ

સુન્દરો વાન શીલ શ્ર, મતિમાન્ સરલઃ સદા

અલ્પભોજો મહાપ્રજ્ઞો, નરો દેવગર્ણે ભવેત્ ॥ ૪ ॥

અર્થ :- દેવતા ગણુમાં જન્મેલો માણુસ સ્વરૂપવાન, કાન્તી, શીલવાન, મતિમાન, સરળ સ્વભાવનો, અલ્પ ભોજન કરનારો અને મહાપ્રજ્ઞિમાન હોય છે

: વિશાગ બીલો

અર્થ- દેવ ગણમાં જન્મેલો માણસ સ્વરૂપવાન, કાની, શીલવાન, નીતિમાન, સરળ સ્વભાવનો, અલ્પ ભોજન કરનારો અને મહાશુદ્ધિમાન હોય છે.

માની ઘનો વિશાલાક્ષો, લક્ષ્મવેધો ઘનુર્ધર. ।
ગૌરઃ પૌરજન ગ્રાહી, જાયતે માનવે ગણે ॥૨॥

અર્થ- મનુષ્યગણમાં જન્મેલો માણસ સ્વમાની, ધનવાન, મોટી આંખોવાળો, પોતાના લક્ષ્યને સાધનારો, ધનુષ્યધારી, ગોરા વર્ણવાળો અને નગરજનોને માન્ય હોય છે.

ઉન્માદો મોષણાકારઃ, સર્વદા કલિવલ્લભઃ ।
પુરુષો દુઃસહં વ્રૂતે, પ્રમેહી રાક્ષસે ગણે ॥૩॥

અર્થ- રાક્ષસ ગણમાં જન્મેલો માણસ આળસુ, લય કર, સદા કલ્યા કરનારો, દુઃખે કરીને સહી શકાય તેવો અને પ્રમેહના રોગવાળો હોય છે.

[૧૩] યોનિ-જ્ઞાન

અશ્વિનો વારણાશ્રાશ્વો, રેવતી ભરણી ગજઃ ।
પુષ્યશ્ચ કૃત્તિકા છાગો, નાગશ્ચ રોહિણો મૃગઃ- ॥૧॥
આર્દ્રા સૂલમપિ જ્વા ચ, મૂષકઃ ફાલ્ગુની મઘા ।
માજરોઽદિતિરાશ્લેષા, ગોજતિસ્તરાદ્વયમ્ ॥૨॥
મહિષૌ સ્વાતિ હસ્તૌ ચ, મૃગો જ્યેષ્ઠાન્જુરાધિકા ।
વ્યાઘ્રશ્ચિત્રા વિશાખા ચ, શ્રુત્યાષાઢે ચ મર્કટી ॥૩॥
વસુમાદ્રપદ્માઃ સિંહા, નકુલશ્ચા મિજિત્ સ્મૃતઃ ।
યોનયઃ કથિતા માનાં, વૈરમંત્રીં વિચારયેત્ ॥૪॥

અર્થ- અશ્વિની અને શત તારકા નક્ષત્રની અશ્વયોની, રેવતી અને ભરણીની ગળયોની, પુષ્ય અને કૃત્તિકાની છાગ (બકરો) યોનિ,

રોહિણી અને મૃગશિરની નાગયોનિ, આર્દ્રા અને મૂળની શ્વાન યોનિ, પૂર્વા ફાલ્ગુની અને મધ્યાની મૃષક યોનિ, પુનર્વસુ અને અશ્લેષાની માર્ગર (ખિલાડી)ની યોનિ, ઉત્તરા ફાલ્ગુની અને ઉત્તરા ભાદ્રપદાની ગાય યોનિ, સ્વાતિ અને હસ્તાની ભેસ યોનિ, જ્યેષ્ઠા અને અનુરાધાની મૃગ યોનિ, ચિત્રા અને વિશાખાની વાઘ યોનિ, પૂર્વાષાઢા અને શ્રવણની વાનર યોનિ, ઘનિષ્ઠા અને પૂર્વા ભાદ્રપદાની સિંહ યોનિ, અભિજિત અને ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રની નેાળીઆની યોનિ.

આ પ્રમાણે યોનિઓ જાણીને પરસ્પર વચ્ચેના વૈરભાવ અને મૈત્રીભાવ વિચારવા.

[૧૪] યોનિ વિચાર ચક્ર

અશ્વ.	ગજ	અકરો	નાગ	શ્વાન	મૃષક	ખીલાડી	ગાય	ભેસ	મૃગ	વાઘ	વાનર	સિંહ	નેાળીઆ
શત	બરણી	કૃતિકા	મૃગ	મૂળ	મધ્યા	અશ્લે	ઉ. ભા.	હ.	અનુ.	વિ.	અ	પૂ. ભા.	ઉ. ભા.
અશ્વિ	રેવતી	પુષ્ય	રોહિ.	આર્દ્રા	પૂ. ફા.	પુન.	ઉ. રી.	સ્વા.	જ્યે	ચિત્રા	પૂષ્ય	ઘ.	અભિ.

સ્વચ્છન્દઃ સદ્ગુણઃ, શૂરસ્તેજસ્વી ઘર્ષદીરેશ્વરઃ ।

સ્વામિમક્ત સ્તુરજ્ઞસ્ય, વૉન્યાં જાતો મવેન્નરઃ । ૧।

અર્થ- ઘોડાની યોનિમાં જન્મેલો માણસ સ્વચ્છંદી, (યોતાની મતિ પ્રમાણે વ્યાવનારો) સદ્ગુણી શૂરાતનવાળો, પ્રતાપી, વાન્નિત્રમાં પ્રવિણ અને સ્વામીશક્તિ હોય છે.

રાજમાન્યો બલી મોગો, ભૂપ સ્થાન વિમૂષણઃ ।

આત્મોત્સાહી નરો જાતો, ગજયોનૌ ન સંશયઃ । ૨।

અર્થ- હાથીની યોનિમાં જન્મેલો માણસ રાજમાન્ય, બળવાન, લોભી, રાજાનો સત્કાર પામનારો અને આત્મોત્સાહી બને છે.

: વિભાગ બીજો

સ્ત્રીणाં પ્રિયઃ સદૌત્સાહી, બહુવાક્યવિશારદઃ ।

સ્વલ્પાયુઞ્ચ નરો જાતઃ, પશુયોનો ન સંશયઃ ॥૩॥

અર્થ- પશુની યોનિમાં જન્મેલો માણસ સ્ત્રીઓને પ્રિય,
નિત્ય ઉત્સાહવત વાક્ય રચનામાં નિપુણ અને અલ્પ આયુષ્ય
વાળો હોય છે

દીષ રૌષઃ સદા ક્રૂરઃ ઉપકારં ન ગૃહ્યતે ।

પરવેશમાપહારી ચ, સપયોનો ન સંશયઃ ॥૪॥

અર્થ- સર્પ યોનિમાં જન્મેલો માણસ ભારે ક્રોધી, પરના
ઉપકારની અપેક્ષા કરનારો અને પારકા ઘરને પથ્થરી પાડનારો
હોય છે.

સોદ્યમઃ સુમહોત્સાહી, શૂરઃ, સ્વજ્ઞાતિ વિગ્રહી ।

માતા પિત્રોઃ સદા ભક્તઃ શ્વાનયોનિ સમુદ્ભવઃ ॥૫॥

અર્થ- શ્વાન યોનિમાં જન્મેલો માણસ ઉદ્યમી, મહા ઉત્સાહી,
શૂરવીર, પોતાની જ્ઞાતિથી ઝઘડનારો અને માતા-પિતાનો ભક્ત
હોય છે.

સ્વસ્વકાર્યે શૂર દક્ષો, મિષ્ટાન્નાહાર ભોજનઃ ।

નિર્દયો દુષ્ટ સદ્ભાવી, નરો માર્જાર યોનિજ ॥ ॥

અર્થ- માર્જાર (ખિલાડા)ની યોનિમાં જન્મેલો માણસ
પોતાના કાર્યમાં શૂરો તથા કુશળ, મિષ્ટ અન્નનું લોભન
કરનારો, કયાલીન, દુષ્ટ અને સારા ભાગ્યવાળો હોય છે.

મહાવિક્રમ યોદ્ધાપિ, ઈશ્વરો વિભવેશ્વરઃ ।

પરોપકારી નિત્યં ચ મેષયોનો ભવેન્નરઃ ॥૭॥

અર્થ- મેષ યોનિમાં જન્મેલો માણસ મહા પરાક્રમી, યોદ્ધા,
દુષ્ટ વરવાળો, સમર્થ ધનપતિ અને પરોપકાર વ્યસની હોય છે.

શ્રી થતીન્દ્ર મુદ્દર્ત પ્રભાકર :

: ૨૧૯

બુદ્ધિમાન્ વિત્ત સંપૂર્ણઃ, સ્વકાર્યં કરણો હૃતઃ ।
અપ્રમત્તો ઽપ્ય વિશ્વાસો, નરો મૂષક યોનિજઃ ॥૮॥

અર્થ- મૂષ (ઉદ્ધર) યોનિમાં જન્મેલો માણસ બુદ્ધિમાન,
ધનવાન, પોતાનું કાર્ય કરવામાં ઉદ્યમી, સદા જાગ્રત અને
અવિશ્વાસુ હોય છે.

સ્વધર્મે તુ સદાચારઃ, સત્ક્રિયા સદ્ ગુણાન્વિતઃ ।
કુટુમ્બસ્ય સમૃદ્ધર્તા, સિંહ યોનિભવો નરઃ ॥૯॥

અર્થ- સિંહ યોનિમાં જન્મેલો માણસ સ્વધર્મમાં તત્પર,
શુભ આચારવાળો, સારી ક્રિયાઓ કરનારો, સારા શુભવાળો, તેમજ
પોતાના કુટુંબને ઉદ્ધાર કરનારો હોય છે.

સંગ્રામે વિજયી યોદ્ધા, સકામસ્તુ બહુવ્રજ ।
વાતાધિકો મન્દમતિર્નરો, મહિષયોનિજઃ ॥૧૦॥

અર્થ- મહિષ (પાડો) યોનિમાં જન્મેલો માણસ યુદ્ધમાં
વિજય મેળવનારો, યોદ્ધો કામી, અધિક સંતાનવાળો, વાયુની પ્રકૃતિ-
અને મદ બુદ્ધિવાળો હોય છે.

સ્વચ્છન્દો ઽથંરતો ગ્રાહી, દીક્ષાવાન્ ચ વિશુઃ સદા ।
આત્મ સ્તુતિપરો નિત્યં, વ્યાગ્રયોનિ ભવો નરઃ ॥૧૧॥

અર્થ- વાઘની યોનિમાં જન્મેલો માણસ સ્વચ્છંદી, ધનલો-
ભુપ ગ્રાહી, દીક્ષાવાન અને આત્મપ્રશંસામાં રાચનારો હોય છે.

સ્વચ્છન્દ. શાન્ત સદ્વૃત્તિઃ, સત્યવાન્ સ્વજનપ્રિયઃ ।
ઘર્મિષ્ઠેરણશૂર ઋ, યો નરો મૃગયોનિજઃ ॥૧૨॥

અર્થ- મૃગ યોનિમાં જન્મેલો માણસ સ્વચ્છંદી, શાંત
સ્વભાવનો, સારી વૃત્તિવાળો, સાચુ બોલનારો, સ્વજનોને વહાલો
ધર્મનિષ્ઠ અને રણશૂરો હોય છે.

चपलो मिष्टभोगी, चार्थं लुब्धश्च कलिप्रियः ।

सकामः सत्प्रजः क्षूरो, नरो वानर योनिजः ॥१३॥

અર્થ :- વાનર યોનિમાં જન્મેલા માણસ અપણ, મિષ્ટ પદાર્થો વાપરનારો, ધનલોભી, કલ્યાણ - ટટા કરનારો, કામી, સંતાન - વાળો અને શૂરો હોય છે.

પરોપકરણે દક્ષો, વિત્તેશ્વર વિચક્ષણ ।

પિતૃ માતૃ પ્રિયો નિત્ય, નરો નકુલયોનિજઃ ॥૧૪॥

અર્થ :- નેત્રીયાત્રી યોનિમાં જન્મેલા માણસ પદોપકાર ચરાયણુ, ધનપતિ, ચતુર, પિતા માતાનો ભક્ત હોય છે.

૧૫ વાર અને આયુષ્ય

વિપદઃ પ્રથમે માસે, દ્વાત્રિંશે ચ ત્રયોદશે ।

ષષ્ઠે ઽપિ ચ તતઃ, સૂર્યે જાતો જીવતિ ષષ્ટિકમ્ ॥૧૫॥

અર્થ :- રવિવારે જન્મેલા માણસને પ્રથમ માસે, તેરમા માસે, છત્રીસમા માસે તથા છઠ્ઠા વર્ષે અંગપીડા થાય છે. અને તે સાઠઃ વર્ષ સુધી જીવે છે.

एकादशे ऽष्टमे मासे, चन्द्रं पोढा च षोडशे ।

सत विंशति वर्षे च, चतुर्युवता शिती मृतिः ॥१६॥

અર્થ :- સોમવારે જન્મેલા માણસને આઠમા, અગ્યારમા તથા સોળમા મહિને તેમજ સત્તાવીસમા વર્ષે અંગપીડા થાય છે અને તે ૮૪ વર્ષ સુધી જીવે છે.

द्वात्रिंशे च द्वितीये च, वर्षे पीडा च मङ्गले ।

चतुः सप्ततिवर्षाणि सदा रोगी स जीवति ॥१७॥

અર્થ :- મંગળવારે જન્મેલા માણસને બીજા અને બત્રીસમા વર્ષમાં પીડા થાય છે. અને સદા રોગગ્રસ્ત રહેતો તે ૭૪ વર્ષ સુધી જીવે છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્ત પ્રભાકર :

બુધવારે ૬૯મે માસે, પીંડા વર્ષે તથા ૬૯મે ।
પૂર્ણે ચતુઃ ષષ્ઠિ વર્ષે, તતો મૃત્યુ ભવિષ્યતિ ॥૪॥

અર્થ :- બુધવારે જન્મેલા માણસને આઠમા માસે અને આઠમા વર્ષે પીડા થાય છે. અને તે ૬૪ વર્ષે જીવે છે.

ગુરૌ ચ સપ્તમે માસે, ષોડશે ચ ત્રયોદશે ।
પીંડા તતશ્ચતુ ર્યુક્તા શીતિવર્ષાણિ જીવતિ ॥૫॥

અર્થ :- ગુરુવારે જન્મેલા માણસને સાતમા, તેરમા અને સોળમા મહિને પીડા થાય છે. અને તે ૮૪ વર્ષે જીવે છે.

શુક્રવારે ચ જાતસ્ય, દેહો રોગવિવર્જિતઃ ।
ષષ્ઠિ વર્ષે ૬થ સંપૂર્ણે, ઝ્રિયતે માનવો ધ્રુવમ્ ॥૬॥

અર્થ :- શુક્રવારે જન્મેલા માણસને રોગ થતો નથી અને ૬૦ વર્ષ સુધી જીવે છે.

શની ચ પ્રથમે માસે, પોઢયતે ચ ત્રયોદશે ।
દંઢ દેહસ્તથા જાતઃ શત વર્ષાણિ જીવતિ ॥૭॥

અર્થ :- શનિવારે જન્મેલા માણસને પહેલા મહિને અને તેરમા વર્ષે પીડા થાય છે. પછી સાતે થઈને તે પૂરાં ૧૦૦ વર્ષ જીવે છે.

૧૬ જન્મ લગ્ન ફળ

મેષલગ્ને સમુત્પન્નશ્રણ્ડો માની ઘનો શુભઃ ।

ક્રોધી સ્વજન હન્તા ચ, વિક્રમી પરવત્સલઃ ॥૧॥

અર્થ :- જેનો જન્મ મેષ લગ્નમાં થાય છે, તે માણસ ઉગ્ર સ્વભાવનો, સ્વામાની, ધનવાન, દેખાવડો, સ્વજનોનો ઘાત કરનારો, પરાક્રમી અને પારકા પ્રત્યે વાતસલ્ય રાખનારો હોય છે.

વૃષલગ્ન મવો લોકે, ગુરુમત્તઃ પ્રિય વદઃ ।

ગુણી કૃતી ધનો લોભો ચૂરઃ સર્વજન પ્રિયઃ ॥૨॥

અર્થ- વૃષલ લગ્નમાં જન્મેલો માણસ શુરને ભક્ત, પ્રિય વાણી બોલનારો, કૃતજ્ઞી, દાનવાન, દોષી, ચૂરવીર અને સર્વને વહાલો હોય છે.

મિથુનોદય સંજાતો, માનો સ્વજન વલ્લભઃ ।

ત્યાગી, ભોગી, ધનો, કામો, વોર્ધ સૂત્રો ઽ રિમદ્ધકઃ ॥૩॥

અર્થ- મિથુન લગ્નમાં જન્મેલો માણસ અભિમાની, લાઈઓને વહાલો, ત્યાગી, લોભી, ધનવાન, કામી, ધીમે કામ કરનારો અને શત્રુઓને હણનારો હોય છે.

કર્ક લગ્ને સમુત્પન્નો, ભોગી ધર્મજન પ્રિયઃ ।

મિટાન્નપાન સંયુક્તઃ, સૌભાગ્યઃ સુજન પ્રિયઃ ॥૪॥

અર્થ- કર્ક લગ્નમાં જન્મેલો માણસ લોભી, ધાર્મિક માણસોને વહાલો મિષ્ટ અન્નનું લોભન કરનારો, સૌભાગ્યવાન અને સારા માણસોને પ્રિય હોય છે.

સિંહ લગ્નોદયે જાતો, ભોગો જ્ઞત્રુ વિમદ્ધકઃ ।

સ્વલ્પે દરો ઽ લ્પ પુત્ર શ્ર્વ, સોત્સાહી રણ વિક્રમઃ ॥૫॥

અર્થ- સિંહ લગ્નમાં જન્મેલો માણસ લોભી, શત્રુ-સંહારક, નાના પેટવાળો, થોડાં સંતાનવાળો, ઉત્સાહી અને યુદ્ધમાં પરાક્રમ બતાવનારો હોય છે.

કન્યા લગ્ને મવેદ્વાલો, નાના શાસ્ત્ર વિશારદઃ ।

સૌભાગ્ય ગુણ સપન્ન, સુન્દરઃ સુરતપ્રિયઃ ॥૬॥

અર્થ- કન્યા લગ્નમાં જન્મેલો માણસ અનેક શાસ્ત્રોમાં નિપુણ, સુંદર ભાગ્યવાળો, સ્વરૂપવાન, અને સુરચિત્તો હોય છે.

શ્રી યતીન્દ્ર ચુદર્ત પ્રભાકર :

: ૨૨૩

તુલા લગ્નોદયે જાતઃ, સુધીઃ સત્કર્મ જીવિકઃ ।

વિદ્વાન્ સર્વકલાભિજ્ઞો, ઘનાદયો જનપૂજિતઃ ॥૭૥॥

અર્થ- તુલા લગ્નમાં જન્મેલો માણસ સારી બુદ્ધિવાળો, સત્કર્મથી આજીવિકા ચલાવનારો, વિદ્વાન, સર્વ કળાઓને જાણનારો, ઘનવાન અને જનપૂજ્ય હોય છે.

વૃશ્ચિકોદય સંજાતઃ, ગૌર્યવાન્ ઘનવાન્ સુધોઃ ।

કુલમધ્યે પ્રધાનશ્ચ, પ્રાજ્ઞ સર્વસ્ય પોષકઃ ॥૮૥॥

અર્થ- વૃશ્ચિક લગ્નમાં જન્મેલો માણસ નીતિમાન, ધર્મવાન, સારી બુદ્ધિવાળો, પોતાના કુળમાં મુખ્યતા ધરાવનારો, પ્રજ્ઞાવાળો અને સર્વનું પાલન કરનારો હોય છે.

ધનુ લગ્નોદયે જાતો, નીતિમાન્ ધર્મવાન્ સુધોઃ ।

કુલ મધ્યે પ્રધાનશ્ચ, પ્રાજ્ઞ સર્વસ્ય પોષકઃ ॥૯૥॥

અર્થ- ધનુ લગ્નમાં જન્મેલો માણસ નીતિવાળો, ધર્મનિષ્ઠ, પવિત્ર બુદ્ધિવાળો પોતાના કુળમાં મુખ્ય, પ્રજ્ઞાવાન અને સર્વને પાળનારો હોય છે.

મકરોદય સંજાતો, નીચકર્મા વદુપ્રજઃ ।

લુબ્ધો વિનષ્ટો ઽ લગ્નશ્ચ, સ્વકાર્યેષુ કૃતોદયઃ ॥૧૦૥॥

અર્થ- મકર લગ્નમાં જન્મેલો માણસ હલકા કામ કરનારો, બહુ સંતાનવાળો. લોભી, શુદ્ધ, આજીવ્ય અને પોતાના મતલબમાં આવધ હોય છે.

કુંભ લગ્ને નરો જાતો, ઽ ચલચિત્તો ઽ તિસૌહૃદઃ ।

પરદાર રતો નિત્યં, મૃદુકાર્યો મહાસુખી ॥૧૧૥॥

અર્થ- કુંભ લગ્નમાં જન્મેલો માણસ સ્થિર ચિત્તવાળો, બહુ મિત્રોવાળો, સદા પર નારીમાં રત રહેનારો મૃદુ કાર્યો કરનારો અને મહાસુખી હોય છે.

: વિભાગ ખીન્ને

મીન લગ્ને મવેદ્વાલો, રત્નકાઞ્ચનપૂરિતઃ ।

અત્પકામો ઽ તિક્તશશ્ત્ર, દોર્ધકાલ વિચિન્તકઃ ॥૧૨॥

અર્થ—મીન લગ્નમાં જન્મેલો માણસ સોના અને ઝવેરાતવાળો, અલ્પ કામનાવાળો, દુર્બળ અને દીર્ઘકાળ સુધી ચિંતન કરનારો હોય છે.

૧૭ મહા પુરુષોનાં પાંચ લક્ષણ

યે મહાપુરુષ સંજ્ઞકા પઞ્ચ, પૂર્વમુનિભિઃ પ્રકીર્તિતાઃ ।
વચ્મિ તાન્ સરલા મલોક્તિભી, રાજયોગ વિધિ દર્શનેચ્છયા ॥૧૮॥

અર્થ—પૂર્વમુનિઓએ જે મહાપુરુષોના રાજયોગ પ્રમુખ પાંચ યોગ વર્ણવ્યા છે તે વિધિદર્શનની ઇચ્છાથી સરળ રીતે કહ્યું છે.

૧૮ રચકાદિ યોગ

સ્વગેહ તુઙ્ગશ્રય કેન્દ્ર સંસ્થૈ, રુચ્ચોપગૈ વાંડિબાનિમૂનુમુખ્યૈઃ ।
ક્રમેણ યોગા રુચકાલ્યભદ્ર હસાલ્ય માલવ્યશશામિધાનાઃ ॥૧૯॥

અર્થ—જેના જન્મકાળમાં પોતાની ઉચ્ચ રાશિમાં થઈ ને કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનમાં અથવા ઉચ્ચ રાશિમાં જ સ્થિત હોય તેા મંગળ ને પ્રથમ ગણી ને ક્રમથી રચકાદિ યોગ થાય છે.

અર્થાત્ મંગળ મેષ ચા વૃશ્ચિક ચા મકર નો થઈને કેન્દ્રમાં પડે, તેા રચક નામનો યોગ થાય છે

અનેજો બુધ કન્યા મિથુનનો થઈને કેન્દ્રમાં હોય, તેા ભદ્રયોગ થાય છે.

આ પ્રકારે શુક્ર-ધનુ. મીન કર્ક નો હોય તેા હંસયોગ થાય છે.

શુક્ર-વૃષ, તુલા મીન નો કેન્દ્રમાં હોય તેા માલવ્ય યોગ અને શનિ-મકર, કુંભ તુલા નો થઈને કેન્દ્રમાં હોય, તેા શશક નામ યોગ થાય છે.

૨૬—શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૨૨૫

આ પ્રમાણે રૂચકાદિ પાંચ યોગ બાણવા

૧૯ રૂચક યોગ-રૂચ

દીર્ઘાયુઃ સ્વચ્છકાન્તિર્બહુરુધિર બલઃ
સાહસી ચાપ્ત સિદ્ધિશ્રાર ભૂર્નીલકેશઃ
સમકર ચરણો મંત્રવિચ્ચાર કીર્તિઃ । રક્તઃ
શ્યામોઽતિ શૂરો રિપૂવલ મથનઃ
કમ્બુકળ્ઠો મહોજાઃ ક્રૂરો ભક્તો નરાણાં
દ્વિજ ગુરુ વિનતઃ ક્ષામ જાનુર જંઘઃ ॥૧॥

હૃદ્ વાઙ્ગ પાશવૃષ કાર્મુક ચક્ર વૌળા
વિજ્ઞાંક હસ્ત ચરણઃ સરલાગુલિઃ સ્યાત્ ।
મત્રાભિચાર કુશલસ્તુ લયેત્ સહસ્રં મધ્યં
ચ તસ્ય ગદિતં મુખ દૈધ્યં તુલ્યમ્ ॥૨॥

સહસ્રસ્ય વિન્ધ્યસ્ય તથોજ્જઘ્નિન્યાઃ
પ્રમુઃ શરત્ સપ્તતિ રાયુરસ્માત્ ।
શસ્ત્રાગ્નિ ચિહ્નો રુચકાભિધાને
દેવાલયાન્તે નિઘનં કરોતિ ॥૩॥

અર્થ:- રૂચક યોગમાં જન્મેલો માણસ દીર્ઘ આયુષ્ય વાળો, નિર્ભય કાન્તિ વાળો, દેહમાં અધિક લોહીવાળો અને બળવાળો, સાહસિક, અનેક સિદ્ધિઓનો સ્વામી, દેખાવડી ભ્રમર અને નીલવર્ણ કૈશવાળો સરખી લબાઈના હાથપગવાળો મંત્રવિદ્ લાલ શ્યામલ સ્વરૂપવાળો, મહા પરાક્રમી, શત્રુઓના બળને પરાસ્ત કરનારો, શુભ જેવી ગરહનવાળો, મહાન યથસ્વી, કુર, મનુષ્યોને આહ્વાનરો બ્રાહ્મણ અને ગુરુ પાસે નમ્ર રહેનારો તથા પાતળા બાહુકંડ અને બાધવાળો હોય છે.

વળી તેના હાથ-પગમાં પાથ, વૃષ, ધનુષ્ય, ચક્ર, વીણા એ ચિહ્નો હોય છે. તે સીધી આંગળીઓવાળો તથા સદાહ આપવામાં નિપુણ હોય છે. હઝરો મનુષ્યોમાં તેનું નામ ગાજતુ હોય છે. તેનું શરીર મધ્યમ પ્રમાણનું, મુખ પહોળું હોય છે અને તે સદા, વિદ્યે, ઉજ્જવિની પ્રમુખ દેશોનો સ્વામી હોય છે. તેનું આયુષ્ય સીત્તેર વર્ષનું હોય છે. અને શસ્ત્ર અગ્નિના ચિન્હવાળો તે કોઈ દેવતાના પવિત્ર સ્થાનમાં સ્વર્ગવાસી થાય છે.

[૨૦] ભદ્રયોગ ૨૫

શાર્દુલ પ્રતિમાન ભો દ્વિપગતિઃ પીનોરુવક્ષ સ્થલો ।
 લમ્બા પીન સુવૃત્ત વાહુયુગલસ્તત્તુલ્યમાનોચ્છ્રયઃ
 કામી કોમલ સૂક્ષ્મ રામ નિચયઃ સંસદ્ગણ્ડસ્થલઃ
 પ્રાજ્ઞ પંકજગર્ભ પાણિચરણઃ સત્ત્વાધિકો યોગચિત્ ॥૧॥

શાલાસિ કુન્જર ગદા કુસુપ્તમે કેતુ
 વક્રાન્જ લાઙ્ગલસુ ચિહ્નિત પાણિપાદ ।
 યાત્રા ગજેન્દ્ર મદ વારિકૃતાર્દ્ર ભૂમિ
 સત્કુકુમ પ્રતિમ ગન્ધ તનુઃ સુવૌષઃ ॥૨॥

સંભ્રૂયુગોતિ મતિમાન્ સ્ખલુ શાસ્ત્રવેત્તા
 માનોપભોગ સહિતોઽપિ નિગૂઢ ગુહ્યઃ ।
 સત્કુક્ષિ ધર્મનિરત સ્સુલલાટપટ્ટો,
 ધીરો ભબેદ સિતકુન્ચિત કેશ પાશઃ ॥૩॥

સ્વતન્ત્રઃ સર્વકાર્યેષુ સ્વજન પ્રતિ ન ક્ષમી ।
 ભુજ્યતે વિભવસ્તસ્ય નિત્ય મર્થિ જનૈઃ પરૈઃ ॥૪॥

ભાર તુલાયા તુલયેત્ પ્રયત્નૈઃ
 ઓકાન્થ કુન્જાધિપતિ મંવેત્સઃ ।
 મદ્રોદ્રુમવઃ પુત્ર કલત્ર સૌહ્યો, જીવેન્નુપાલઃ
 શરદામ શોતિમ્ ॥૫॥

અર્થ- ભદ્રયોગમાં જન્મેલો માણસ સહ જેવી પ્રતિભાવાળો હાથી જેવી ચાલવાળો, ઉન્નત વક્ષ સ્થળવાળો, ઉચ્ચી ગરદન વાળો, એક સરખા બાહુ યુગલવાળો, કામી, સુકોમળ રોમરાશી [રૂવાડા] વાળો, ઉત્તમ કપોલવાળો, પડિત, કમળ જેવા કોમળ હાથપગવાળો, સત્ત્વ પ્રધાન અને યોગ વિદ્યાનો અણકાર હોય છે.

વળી તે શખ, તલવાર, હાથી ગદા પુષ્પ, બાણ, પતાકા; કમળ એ ચિન્હોથી અર્કિત હાથપગવાળો, મદ્ગરતા હાથીની જેમ પૃથ્વી પર ચાલનારો કુમકુમવર્ણી સુગંધી કાયાવાળો; મધુર અવાજવાળો હોય છે.

વળી તે ઉત્તમ સુખાકૃતિવાળો, અતિ બુદ્ધિમાન, શાસ્ત્રવેતા, માન - ભોગવાળો. શુદ્ધ શુદ્ધસ્થાનવાળો, સારી કુશ્લિવાળો, ધર્મનિષ્ઠાવાળો, લઘ્ય લલાટવાળો, ધીરજવાળો, અને સારા સ્થામ બાળવાળો હોય છે.

તે પુરૂષ સર્વ કાર્યોમાં સ્વતંત્ર પોતાના માણસો પર કયા કરનારો, ઔર્ધ્વવાન અને પોતાના ગૌલવનો અર્થાજનોને લાભ આપનારો હોય છે.

વળી તે પુરૂષની ભારોભાર રત્નો વડે તુલાવિધિ થાય છે, તે કાન્યકુબ્જ દેશનો સ્વામી હોય છે તેજ્જ સ્ત્રી પુત્રોના પરિવાર વાળો તે એ સી વર્ષતુ આયુષ્ય ભોગવે છે.

૨૧ હંસ યોગ ફળ

રક્તા સ્યોન્નતનાસિકઃ સુચરણો
 હંસે પ્રસન્નેન્દ્રિયો ગૌરઃ પીનકપોલ
 રક્ત કરજો હંસસ્વનઃ શ્લેષ્મતઃ શશ્વાન્જા
 કુશમત્સ્યદામ યુગલઃ સ્વદ્વા
 જ્ઞ મારા ઘટે શ્ચ ત્પાદકર સ્થલો
 મધુનિભે નેત્રં સુવૃત્ત શિરઃ ॥૧૧॥

જલાશય પ્રોતિરતીવ કામો નયાતિ
 તૃપ્તિં વનિતા સૂનુનમ્ । उच्चौ ऽङ्गु लैरवयवैः
 षऽशीति तुल्यं रायुर्भवेत्षष्ठ्यवधिः समानाम् ॥२॥

વાલ્લિક દેશાદર શૂરશેન ગન્ધવ ગજ્ઞા
 યમુનાન્તરા લાન્ । भुक्त्वा वनान्ते निघन
 પ્રયાતિ હંસોઽયમુક્તો મુનિભિઃ પુરાણં. ॥૩॥

અર્થ- હસ યોગમાં જન્મેલો માણસ લાલ રંગના મોંવાળો,
 તીખા નાકવાળો, સુદર પગવાળો, પ્રમન્ન ચિત્તવાળો મોટા કપોલ
 (ગાલ) વાળો, લાલ નખવાળો હંસ જેવી વાણીવાળો, શંખ કમળ,
 અંકુશ, મસ્ત્ય યુગલ, ખટવાંગ (શસ્ત્ર વિશેષ) માળા, ઘડા વગેરે
 ચિન્હોથી અલકૃત હાથ પગવાળો, મધવર્ણ નેત્રોવાળો અને ઉત્તમ
 મસ્તકવાળો હોય છે.

વળી તે પુરુષ જળાશયને પ્રેમી અતિ કામી, સ્ત્રીઓથી
 તૃપ્ત નહિ થનારો, છયાસી આંગળ બિંચા શરીરવાળો અને સાઈઠ
 વર્ષના આયુષ્યવાળો હેય છે.

તે પુરુષ બાલ્હીક, શૂરસેન ગન્ધર્વ, અને ગંગા-યમુનાના
 દેશોને ભોગવનારો અને વન પ્રદેશના અત લાગમાં મૃત્યુ પા-
 મનારો હોય છે, એવું પ્રાચીન મુનીશ્વરોનું કથન છે.

૨૨ માલવ્ય યોગ ફળ

અસ્થૂલોષ્ઠો ડ્ય વિપમવપુ નૈવ રક્તાઙ્ગ
 સન્ધિ મધ્યે ક્ષામઃ ક્ષણવર રુચિ હંસ્તનાસ.
 સુગાઢઃ । સદીપ્તાક્ષઃ સમસિતરદો
 જાનુ દેશાપ્ત પાણિ મલિવ્યોઽય વિલસતિ
 નૃપઃ સપ્તતિર્ગત્સ રાણામ્ ॥૧॥

શ્રી યતીન્દ્ર સુદર્ત પ્રભાકર :

: ૨૨૬

વકત્રં ત્રયોદશ મિતાંગુલ મસ્ય દોર્ધં
 તિર્યંગ્ દશાંગુલમિતં શ્રવણાન્તરાલમ્ ।
 માલવ્ય સંજ્ઞ નૃપતિઃ સ મુનક્તિ નૂનં
 લાટાં શ્ર માલવક સિન્ધુ સુપારિ યાત્રાન્ ॥૧૧॥

અર્થ- માલવ્ય યોગમાં જન્મેલો માણસ પાતળા હોઠવાળો, દુર્બળ શરીરવાળો, સપ્રમાણ દેહવાળો, પાતળી કમરવાળો, ચન્દ્રમા જેવી રૂચિવાળો, સારા હાથ, નાક અને કપોલવાળો, પ્રકાશવાન નેત્ર, બરાબર સફેદ કાંત, તથા લીંચણથી નીચા બાહુવાળો તથા સિત્તેર વર્ષ રાજ્ય સુખને લોભવનારો હોય છે.

વળી તે પુરુષનું મોં તેર આંગળનું અને તેના કાન વચ્ચેથી ૬ થ આંગળની પહોળાઈના હોય છે.

તે માલવ્ય સંજ્ઞક પુરુષ લાટ, માળવા, સિન્ધુ અને પારિયાત્ર દેશોનું સ્વામિત્વ લોગવતો સિત્તેર વર્ષ જીવે છે.

૨૩ શશક યોગ ફળ

લઘુદ્વિજાસ્યો ઽ દ્રિગતઃ સકોપઃ શઠોઽતિશૂરો
 વિજન પ્રચારઃ । વનાદ્રિદુર્ગેષુ નદીષુસક્તઃ
 પ્રિયા તિથિર્નાતિ લઘુ પ્રસિદ્ધઃ ॥૧૧॥

નાના સેના નિચય નિરતો દન્તુર શ્રાપિ
 કિન્ચિદ્ધાતોવદિ ભવતિ કુશલશ્ચલો
 લોલ નેત્રઃ । સ્ત્રી સસક્તઃ પર ધન હરો
 માતૃ ભક્તઃ સુજંઘો મધ્યે ક્ષામઃ સુલલિતમતિ
 રન્ધ્રવેદી પરેષામ્ ॥૧૨॥

પર્યંક શશશર શસ્ત્ર મૃદઙ્ગ માલા વીણોપમા
 સ્વલુ કરે ચરણે ચ રેખાઃ । વર્ષાણિસપ્તતિ
 મિતાનિ કરોતિ રાજ્યં પ્રાપ્તં શશાલ્ય
 નૃપતિ કથિતો મુનીન્દૈઃ ॥૧૩॥

અર્થ- શશકયોગમાં જન્મેલો માણસ નાના હાંત અને
 જોવાળો કોપી, અત્યંત કપટી, પરાક્રમી, વિજ્ઞાનોમાં પ્રચાર કરનારો
 વન-પર્વત-કિલ્લા-નદીમાં આસક્તિવાળો અતિથિઓનો ખ્યારો-બહુ
 નાનો નહિ. પણ ખ્યાતિવાળો હોય છે.

વળી તે પુરુષ અનેક સેનાઓ એકત્ર કરવામાં તત્પર છિદ્ર-
 વાળા કેટલાક હાંતવાળો, ધાતુઓની પરીક્ષામાં કુશળ, ચત્રણ સ્વભાવ
 અને ચપળ નેત્રવાળો, સ્ત્રીમાં આસક્ત, પારકા ધનને હઠપી લેનારો,
 માતાનો ભક્ત, ઉરામ ભ્રમ અને પાતળી કમરવાળો, સારી યુદ્ધિ-
 વાળો અને પારકા છિદ્રો જોનારો હોય છે.

તે પુરુષના હાથ પગમાં પલંગ, શંખ, બાણ, તલવાર,
 મૃદંગ, માળા, વીણાના ચિહ્નો હોય છે.

શશકયોગ ભલે તે પુરુષ ગળ થઈને સારી રીતે રાજ્ય
 કરતો સિતોર વર્ષનું આયુષ્ય લોગવે છે. એવું સુનીન્દ્રોનું કહેવું છે.

૨૪ મહાપુરુષ ભંગ યોગ

કેન્દ્રો ચ્ચગા યદ્યપિ ભૂસૂતાદ્યા
 માર્ત્તણ્ડશીતાં શૂયૂતા ભવન્તિ ।
 કુર્વન્તિનો વર્ષિપતિ મારમપાકે
 યચ્છન્તિ તે કેવલ સત્ફલાનિ ॥૧॥

અર્થ- મંગળ આદિ ગ્રહ ઉચ્ચના થઈને પણ કેન્દ્ર સ્થાનમાં
 સ્થિત થયેલા હોય તો પણ જો તે, સૂર્ય બીજાની સાથે હોય તો
 પોતાની દશામાં પૃથ્વીના પતિપદને પ્રાપ્ત નથી થતા. કેવળ ઉરામ
 ફળજ આપે છે.

૨૫ સુનક્ષ યોગ ફળ

મૌમાદોનાં ફલં યત્સ્યા જ્ઞાતકસ્યાતુલં બુધઃ ।
 પ્રજ્ઞાથ પ્રવદેત્ સમ્યક્ સુનફાદિકૃતં ફલમ્ ॥૧॥

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્દૂર્ત પ્રભાકર :

: ૨૩૧

વિક્રમ વ્રિત્ત પ્રાથો નિષ્કુર વચન શ્ર મૂવતિ શ્રન્દ્રઃ ।
 હિસો નિત્ય વિરોધી સુનફાયાં સોમ સંયોગે ॥૨૧॥
 શ્રુતિ શાસ્ત્રગેય કુશલો ધર્મરતઃ કાવ્યકૃન્મનસ્વી ચ ।
 સર્વહિનો રુધિર તનુઃ મુનફાયા સોમજો ભવતિ ॥૨૨॥
 નાના વિદ્યાચાર્ય ત્યાત નૃપતિ વૃષપ્રિય ચાપિ ।
 સકુટુમ્બ ધન સમૃદ્ધં મુનફાયાં સુરગુરુઃ કુરુ તે ॥૨૩॥
 સ્ત્રી ક્ષેત્ર ગૃહપશ્ર્ચ તુષ્પદાઢ્યઃ સુવિક્રમો મવતિ ।
 નૃપ સત્કૃતઃ સુવેષી દક્ષ. શુક્રેણ સુનફાયામ્ ॥૨૪॥
 નિપુણ મતિ ગ્રામ પુરૈર્નિત્યં સપૂજિતો ધન સમૃદ્ધ ।
 સુનફાયાં રવિ તનયે ક્રિયાસુ ગુપ્તો ભવેન્ મલિનઃ ॥૨૫॥

અર્થ— મગળ આદિ શ્રદ્ધાથી ઉત્પન્ન ફળને આરી રીતે
 જાણીને પડિત પુરુષો સુનફાદિ યોગોના ફળને કહે.

જેના જન્મ કાળમાં ચન્દ્રમાથી ખીજા સ્થાનમાં મંગળ હોય
 તે પુરુષ વિક્રમી અર્થાત્ મહા પરાક્રમી, ધનવાન, નિષ્કુર વચન
 પ્રયોગ કરનાર, હિસક અને સદા વિરોધ કરનારો હોય છે.

જેના જન્મ કાળમાં બુધ, ચન્દ્રમાથી ખીજે હોય, તે પુરુષ
 વેદ શાસ્ત્ર ગાનમાં પ્રવિણ, ધર્મમાં પ્રીતિવાળો, પોતાના વિચારો
 સુજળ વર્તનારો, સર્વતુ હિત કરનારો, કાવ્યનામાં કુશળ અને
 સ્વરૂપવાત હોય છે.

જેના જન્મ કાળમાં ચન્દ્રમાથી ખીજે ગૃહસ્પતિ (શુક્ર) હોય,
 તે પુરુષ અનેક વિદ્યાઓમાં પારંગત, પ્રસિદ્ધ રાજા, રાજ્યશ્રી યુક્ત
 શ્રેષ્ઠ કુટુંબ અને ધન સમૃદ્ધિવાળો હોય છે.

જેના જન્મ કાળમાં ચન્દ્રમાથી ખીજા સ્થાનમાં શુક્ર હોય,
 તે પુરુષ સ્ત્રી, ક્ષેત્ર વગેરેવાળો અને ગૃહપતિ ખને છે. વળી તે આર
 પગવાળાં પશુઓનો પાલક, મહા પરાક્રમી, રાજાનો સત્કાર પામ-
 નારો ઉત્તમ વેષવાળો અને ચતુર હોય છે.

: વિભાગ ખીજે

જેના જન્મકાળમાં ચન્દ્રમાથી બીજે શનિ હોય, તે પુરુષ નિપુણ બુદ્ધિવાળો, ગામ નગરોમાં જ્યાંતિ પ્રાપ્ત કરનારો ધનવાન શુભતપણે કાર્ય કરનારો અને મહિત હોય છે.

૨૬ અનક્ષ યોગ ફળ

ચૌરઃ સ્વામીદ્રુપ્તઃ સ્વવશી માની રણોત્તમટઃ સેર્ષ્ય. ।
 ક્રોધાત્ સપત્ સાધ્યઃ સુતન્તુઃ કુજો ઽ નફાયાં પ્રગભ્ર ॥૧॥
 ગન્ધર્વો લેખ્યપદુઃ કવિઃ પ્રવક્તા નૃપાપ્ત સત્કારઃ ।
 રુચિરઃ સુભગો ઽ નફાયા પ્રસિદ્ધકર્મા વિબુધશ્ચ ભવેત્ ॥૨॥
 ગંભીરઃ સન્મે ઘંશ્રાનુયુતો બુદ્ધિમાન્ નૃપાપ્તયશઃ ।
 અનફાયાં ત્રિદશગુરૌ સજાતઃ સત્કવિર્ભંતિ ॥૩॥
 યુવતી નામનિ સુભગઃ પ્રણયી ક્ષિતિપસ્ય ગોપતિઃ કાન્તઃ ।
 કનક સમૃદ્ધ શ્ર પુમાન નફાયાં માર્ગવિ ભવતિ ॥૪॥
 વિસ્તીર્ણમુજઃ સુભગો ગૃહીત વાક્યશ્રતુષ્પદ સમૃદ્ધઃ ।
 દુર્વેનિતાગળ ભક્તો ગુણસહિતઃ પુત્રવાન્ વિજે ॥૫॥

અર્થ- જેના જન્મમાં ચન્દ્રમાથી બારમા સ્થાનમાં મગળ હોય, તે વ્યક્તિ ચાર માણસોનો સ્વામી ધૃષ્ટ, પોતાના વશમાં રહેનારો, રણશૂરો, ઇર્ષ્યાળુ, ક્રોધથી સપત્તિ પ્રાપ્ત કરનારો અને સારા શરીરવાળો હોય છે.

ચન્દ્રમાથી જેને બારમે બુધ હોય, તે માણસ ગાંધર્વ વિદ્યાનો બાણકાર, લેખન કળામાં કુશળ, કવિતા રચનારો, ઉત્તમ વક્તા, રાજાનો સત્કાર પામનારો, ઉત્તમ ભાગ્યવાળો, કર્મનિષ્ઠ અને વિશિષ્ટ બુદ્ધિવાળો હોય છે.

જેને ચન્દ્રમાથી બારમે બૃહસ્પતિ (શુક્ર) હોય, તે પુરુષ ગંભીર સ્વભાવનો, બુદ્ધિશાળી, રાજાથી વશને પામનારો, અને શ્રેષ્ઠ કવિ હોય છે.

જેના જન્મ સમયમાં ચન્દ્રમાથી ખારમા સ્થાનમાં શુક્ર હોય, તે પુરુષ સુવર્તીઓના સૌભાગ્યવાળો, રાજની પ્રીતિવાળો, ગાયોનો સ્વામી, કાન્તિવાળો અને સુવર્ણની સમૃદ્ધિવાળો હોય છે.

જેના જન્મ કાળમાં ચન્દ્રમાથી ખારમા સ્થાનમાં શનિ હોય તે પુરુષ સુદીર્ઘ હાથવાળો, ભાગ્યશાળી, પોતાના વચનને પાળનારો, ચોપગા પશુઓની સમૃદ્ધિવાળો, દુષ્ટ સ્ત્રીઓને ભોગવનારો શુણ્યશુક્ર અને પુત્રવાન હોય છે.

[૨૭] દુર્ધરાયોગ ફળ

અનૃતકો બહુવિત્તૌ નિપુણો ઽ તિશઠો ગુણાધિકો લુબ્ધઃ ।
વૃદ્ધ સ્ત્રી સસક્તઃ કુલાગ્રણીઃ શશિનિ ભોમ બુધ મધ્યે ॥૧॥
સ્થાતઃ કર્મણુ કિતવો બહુધન વૈરસ્ત્વમર્પણો ઘૃષ્ટઃ ।

આરક્ષકઃ કુજગુર્વેર્મધ્યગતે શશિનિ સંગ્રાહી ॥૨॥
ઉત્તમરામા સુભગો વિપાદ શોભો ઽ સ્ત્રિવિદ્ ભવેચ્છૂરઃ ।
વ્યાયામી રણશીલઃ સિતાર યોર્મધ્યગે ચન્દ્રે ॥
ઉત્તમ સુરતો બહુસચય કારકો વ્યસન સક્તઃ ।
ક્રોધો પિશુનો રિપુમાન્ યમારયોઃ સ્યાદ્દુર ધરાયામ્ ॥૩॥
ધર્મરતઃ શાસ્ત્રજ્ઞો વાક્યપટુ સર્વ વદ્ધનઃ સમૃદ્ધઃ ।
ત્યાગયુતો વિશ્વ્યાતો ગુરુબુધ મધ્યસ્થિતે ચન્દ્રે ॥૪॥

અર્થ- જેના જન્મકાળમાં મગળ અને બુધની મધ્યમા ચન્દ્રમા રહેલો હોય, તે માણસ અત્યંત યોદ્ધનારો, બહુ ધનવાળો, બહુ ચતુર, શઠ, અધિક શુણ્યવાળો, લોભી, વૃદ્ધ સ્ત્રીમાં આશક્ત અને પોતાના કુળમાં સુખ્ય હોય છે.

જેના જન્મકાળમાં મગળ અને બુધરૂપિતની મધ્યમાં ચન્દ્રમા હોય, તે માણસ કર્મો કરવામાં વિખ્યાત, ધૂર્ત, મોટો ધનવાન,

અનેક શત્રુઓવાળો, કોધી, નિર્દય, રક્ષા કરનારો અને- સંગ્રાહક વૃત્તિવાળો હોય છે.

અને જેના જન્મકાળમાં મંગળ અને શુક્રની મધ્યમાં ચન્દ્રમા હોય, તે માણસ ઉત્તમ ભાગ્યવાળો, વિનાશકર્તા, શાસ્ત્રજ્ઞ, વ્યાયામ કરનારો, રણયુરો અને પરાક્રમી હોય છે.

જેના જન્મકાળમાં શનિ અને મંગળની મધ્યમાં ચન્દ્રમા હોય, તે માણસ ઉત્તમ સુરતવાળો, ખડું મઝક કરનારો, વ્યસની, કોધી, ચાલીઓ, અનેક શત્રુઓવાળો હોય છે.

જેના જન્મ કાળમાં બુધ અને બૃહસ્પતિની મધ્યમાં ચન્દ્રમા રહેલો હોય, તે માણસ ધર્મનિષ્ઠ, શાસ્ત્રજ્ઞ, વાચાળ, સર્વ પ્રકારની વૃદ્ધિ કરનારો સમૃદ્ધ અને ત્યાગપરાયણ હોય છે.

પ્રિયવાક્ સુભગ કાન્તઃ પ્રવૃત્તગો યદિ સુકૃતવાન્ નૃપતિઃ ।
સૌખ્યઃ શૂરો મન્ત્રી બુધસિત યો મધ્યમે ચ હિમકિરણે ॥૫॥

દેશેદેશે ગચ્છતિ વિત્તવશે નાસ્તિ વિદ્યયા સહિતઃ ।
ચન્દ્રે ઽ ન્યેષા પૂજ્યઃ સ્વજનવિરોધો જમન્દયો મધ્યે ॥૬॥

ઘૃતિમેઘઃ સ્થંભયુતો નીતિજ્ઞઃ કલકરત્ન પરિપૂર્ણઃ ।
ઘ્યાતો નૃપ કૃત્ય કરો ગુરુસિત યોર્ધુરુઘરા યોગે ॥૭॥

સુખનય વિજ્ઞાન યુતઃ પ્રિય વાગ્ વિદ્વાન્ ધુરંધરો મર્ત્ય ।
સસુતો ધની સુરુપશ્ચન્દ્રો ગુરુ માર્ગે તુલાન્તરગે ॥૮॥

વૃદ્ધવનિતઃ કુલાઢયો નિપુણ સ્ત્રી વલ્લભો ધન સમૃદ્ધ ।
નૃપસત્કૃતઃ બહુજ્ઞ કુરુતે ચન્દ્રઃ શનિ સિતયોઃ ॥૯॥

અર્થ- જેના જન્મ કાળમાં બુધ-શુક્રની મધ્યમાં ચન્દ્રમા રહેલો હોય, તે માણસ મીઠું બોલનારો, સારા ભાગ્યવાળો, તેજસ્વી સુકૃતવાન રાજા, સુખી, યુરવીર અને છેવટે મંત્રી હોય છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્ત પ્રભાકર :

: ૨૩૫

જેના જન્મકાળમાં બુધ-શનિની મધ્યે ચન્દ્રમા રહેલો હોય તે માણસ દેશ દેશાંતરમાં પ્રવાસ કરનારો, ધનવાન, વિદ્યાહીન, સ્વજન વિરોધી અને અન્ય જનોને પૂજ્ય હોય છે.

જેના જન્મકાળમાં શુક્ર-શુકની મધ્યે ચન્દ્રમા રહેલો હોય તે માણસ ધીરજવાળો, બુદ્ધિવાળો, સ્થિર સ્વભાવનો, નીતિમાન, સોના અને રત્નો વડે સમૃદ્ધ અને પ્રસિદ્ધ રાજના કાર્યો કરનારો હોય છે.

જેના જન્મકાળમાં શુક્ર-શનિની મધ્યે ચન્દ્રમા રહેલો હોય, તે માણસ સુખી, નીતિમાન, વિજ્ઞાન વેત્તા મીઠી વાણી બોલનારો, ધુરધર, પુત્રવાન, ધનવાન અને સ્વરૂપવાન હોય છે.

જેના જન્મકાળમાં શુક્ર-શનિ મધ્યે ચન્દ્રમા રહેલો હોય, તે માણસ વૃદ્ધ સ્ત્રીવાળો પોતાના કુળમાં આગેવાન, અતુર, સ્ત્રીને વહાલો, ધનવાન અને રાજનો આદરપાત્ર હોય છે.

૨૮ કેમદ્રુમ યોગ ફળ

કેમદ્રુમે ભવતિ પુત્રકલત્રહીનો દેશાન્તરે

વ્રજતિ દુઃખસદાભિ તપ્તઃ ।

જ્ઞાતિપ્રમેદ નિરતો મુખરઃ કુચૈલો નોચઃ

સદા ભવતિ મીતિ યુત શ્રિરાયુઃ ॥૧॥

કુલે નિત્ય ભોગ ધન ભુગ્ધન સહનાઢ્ય

સૌખ્યાન્વિતો દુર ઘરાં પ્રભવેત્સુ ભૃત્યઃ ।

કેમદ્રુમે મલિન દુઃખિતનીચ પ્રેષ્યો

નિસ્વશ્ચ તત્ર નૃપતેરપિ વંશજાતઃ ॥૨॥

અર્થ- જે જાતકને કેમ દ્રુમયોગ હોય તે પુત્ર, સ્ત્રી સહિત દેશાંતરમાં વસનારો, સદા દુઃખી, પોતાની જ્ઞાતિ માટે પ્રમેદ ભાવ ધારણ કરનારો, વાચાળ, ખરાબ ચાલ અલગતવાળો, નીચ સદા ભયશ્રસ્ત અને બહુ લાંબા આયુષ્યવાળો હોય છે.

દુર્ધરા યોગમાં જન્મેલો માણસ પોતાના કુળમાં સદા ભોગ ભોગવનારો, ધનવાન અને સુખી હોય છે.

કેમદ્રુમ યોગમાં જન્મેલો માણસ મલિન ચિત્તવાળો દુઃખી, ક્ષુદ્ર, ક્ષત કાર્યકરનારો, હરિદ્ર, રાખને ત્યાં જન્મે તો પણ આવેલો હોય છે.

૨૬ કેમદ્રુમ ભાગ

હિત્વા ડર્કં સુનફાયુજો દુરધરા સ્વાન્ત્યો ભવસ્થૈર્ગર્હિઃ ।
શીતાંશોઃ કથિસો ઽ ન્યથા તુ બહુભિઃ કેમદ્રુમો ત્યૌઃ પરેઃ ।
કેન્દ્રે શીતકરે ઽ થવા ગ્રહયુતે કેમદ્રુમોને ઽ પિતે
કેચિત્કેન્દ્ર નવાંશ કે ષ્વિતિ વદ ત્યુક્તિ પ્રસિદ્ધા ન તે ॥૧૧॥

અર્થ— એક સૂર્યને છોડીને, બીજા ગ્રહો ચન્દ્રમાથી બારમે હોય તો કેમદ્રુમ; સુનક્ષા અનક્ષા અને દુર્ધરાયોગ થાય છે.

જો ચન્દ્રમાથી બીજે કોઈ ગ્રહ હોય તો સુનક્ષા યોગ અને ચન્દ્રમાથી બારમે કોઈ ગ્રહ હોય તો અનક્ષા યોગ અને ચન્દ્રમાથી બીજે અને બારમે બંને તરફ ગ્રહ હોય તો દુર્ધરા નામે યોગ થાય છે.

જો ચન્દ્રમાથી બંને તરફ ૩ ગ્રહ હોય તો કેમદ્રુમ યોગ થાય છે

કેન્દ્રમાં અથવા કેન્દ્ર નવાંશમાં ચન્દ્રમા હોય અથવા અન્ય ગ્રહ સ્થિત હોય તો કેમદ્રુમ યોગનો ભાગ થાય છે અર્થાત્ તે યોગ અશુભ ક્ષણકાલી નથી નીવડતો.

કુમુદગહન બન્ધુ વૌક્ષમાણઃ સમસ્તૌ

ગંગનગૃહ નિવાસૌ દીર્ઘંજીવો ચિરાયુઃ ।

ફલમશુભ સમુત્થં યચ્ચ કેમદ્રુમોક્ત

સ ભવતિ નરનાથઃ સાર્વભૌમી જિતારિઃ ॥૧૧॥

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃર્ત પ્રભાકર :

: ૨૩૭

पूर्णः शशी यदि भवेच्छुभ संस्थितो वा

सौम्या मरेज्य भृगुनन्दन संयुतश्च ।

पुत्रार्थं सौख्यं जनक. कथितो मुनीन्द्रैः

केमद्रुमे भवति मङ्गलमु प्रसिद्धिः ॥२॥

અર્થ :- જેના જન્મ સમયમાં ચન્દ્રમાને સર્વ ગ્રહો દેખતા હોય, તો તેથી તે માણસ દીર્ઘ આયુષ્યવાળો બને છે અને કેમદ્રુમ યોગથી ઉત્પન્ન થયેલ અશુભ ફળને નાશ કરી તે માણસને ચકવર્તી રાજા બનાવે છે.

જેનો પૂર્ણ બળવાન ચન્દ્રમા શુભ ગ્રહ વડે અથવા શુભ રાશિ વડે યુક્ત હોય, અથવા બુધ, વૃહસ્પતિ શુક્રથી યુક્ત હોય, તો કેમદ્રુમ યોગમાં તે માણસ પુત્ર, અર્થ આદિનું સુખ લોગવ નારો થાય છે. એવું મુનીન્દ્રોત્તું કથન છે.

૩૦ સુનક્રાંતિ યોગો કેવી રીતે થાય છે !

રવિવર્જ્યં દ્વાદશમૈ. સુનકાં ચન્દ્રા દ્વિતીયમ્ ।

સુનકાયા ઉભયસ્થિતૌ દુર્ધરા કેમદ્રુમ સજિતા વાચ્યાઃ ॥૧૧॥

અર્થ :- એક સૂર્યને છોડીને ચન્દ્રમાથી બારમે કોઈ ગ્રહ (અશુભ અથવા શુભ) રહેલો હોય, તો અનક્રા યોગ થાય છે. અને બીજા ગ્રહ હોય છે તો સુનક્રા યોગ થાય છે. અને બીજા તેમજ બારમા-બંને સ્થાન તરફ ગ્રહ હોય છે તો દુર્ધરાયોગ થાય છે. અને ચન્દ્રમાની બંને તરફ કોઈ ગ્રહ નથી હોતો, તો કેમદ્રુમ યોગ થાય છે.

૩૧ વેશિ વૈશિ આદિ યોગ

સૂર્યાદિયોગે વૈશિર્દ્વિતીય મંશ્રન્દ્ર વર્જિતૈર્વેશિઃ ।

ઉભય સ્થિતૌ મંહગૈ રમય ચરી નામત પ્રોક્તઃ ॥૧૨॥

મન્દહક્ સ્થિર વચનં પરિભૂરિશ્ચમં નતોઘ્નતિનુમ્ ।
 કથયતિ ગણિતાધિપતિ વૈશિસમુત્ત્વં ત્વઘોદ્દષ્ટિમ્ ॥૨॥

બહુ સંચયં યદિ નુ સદ્ધક્ વૌશૌ પુરુષો ભવેદ્ગુરોર્જાતઃ ।
 મોરુઃ કાયા દ્વિ લર્ગોર્લઘુવેષ્ટે મૃગુ સુતઃ પરાવીનઃ ॥૩॥

પર તર્કિતો દરિદ્રો મૃદુર્ગિનોતો બુધો વિગત લજ્જઃ ।
 માતૃધ્નઃ ક્ષિતિયુત્ત્રઃ પરાવકારો નરો વૌશૌ ॥૪॥

પર દારશ્ચન્દ્રે ચ વૃદ્ધકાયો ઘૃણો ભવેન્ મનુજઃ ।
 સંજાતો નરો વૌશૌ યોગે શર્ત્તશ્ચરેણ સંયુક્તે ॥૫॥

અર્થ:- એક ચન્દ્રમાને છોડીને સૂર્યથી બારમે કોઈ અહ
 હોય તો વૌશિયોગ થાય છે.

અને સૂર્યથી બીજે કોઈ અહ હોય, તો વૌશિયોગ થાય છે.

અને સૂર્યથી બારમે તથા બીજે-બંને તરફ કોઈ અહ હોય
 તો ઉભયશરી નામનો યોગ થાય છે. અને સૂર્યની બંને તરફ કોઈ
 અહ ન હોય તો કર્ત્તરી યોગ થાય છે.

જેના જન્મ કાળમાં વૌશિ યોગ હોય, તે માણસ મદ-
 દષ્ટિવાળો, એકવચની, પરાક્રમી, નમ્ર, ઊંચા શરીરવાળો, અને
 અધોદષ્ટિવાળો હોય છે.

જેને વૌશિ યોગમાં સૂર્યથી બારમે બૃહસ્પતિ હોય તે
 માણસ બહુ સંચયવાળો અને સુદર દષ્ટિવાળો હોય છે. અને શુક્ર
 હોય તો હરપોક, લઘુવેષ્ટ અને પરાધીન હોય છે.

સૂર્યથી બારમે બુધ હોય તો તે માણસ બીજા સંબંધી
 તર્ક કરનારો, દરિદ્ર, કેમળ, વિનીત અને નિર્લજ્જ હોય છે.

શ્રી-ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રસાદર :

જેને મંગળ હોય તેની માતા મૃત્યુ પામે અને તે પદોપકારી હોય છે. અને ચન્દ્ર હોય તો પરસ્ત્રીમાં રત રહે અને શનિ હોય, તો વૃદ્ધ શરીરી દૃષ્ટી મનુષ્ય હોય છે.

૩૨ વેશિ યોગ ફળ

उच्चैष्टवचाः स्मृतिमान् योग युतो निरीक्षते तिर्यक् ।
पूर्व शरीरे पृथुल स्तुच्छगतिः सात्त्विको वेशो ॥१॥

धृति सत्य बुद्धि युक्तो भवति गुरुवे शिगो रणे शूरः ।
ख्यातो गुणवानायः शूरो भागवे पुरुषः ॥२॥

प्रियभाषां रुचिर तनुर्वेशः स्याद्वावुचे पराजा कृत् ।
संग्रामे विख्यातो भूमिसुते सूत गुणवा नपि ख्यातः ।' ३॥

वणिक्कला स्वभावः स्यात् पर द्रव्या पहारकाः ।
गुरुद्वेषी शनिः सूर्यः सोमो वेशिः जनैश्चरे ॥४॥

અર્થ :- જેના જન્મ કાળમાં વેશિયોગ હોય તે માણસ ઇષ્ટ વચન બોલનારો, સુંદર ચાહ શક્તિવાળો, તિર્ચ્હુ જોનારો, સ્થૂલ શરીરવાળો, સ્તુચ્છ ગતિવાળો અને સાત્ત્વિક હોય છે.

વેશિયોગમાં સૂર્યથી બીજો બૃહસ્પતિ હોય તો તે મનુષ્ય ધીરજવાળો, સત્ય વાહી, બુદ્ધિશાળી અને રણશૂરો હોય છે. અને જો શુક્ર હોય તો તે, પ્રસિદ્ધ ગુણવાન શ્રેષ્ઠ અને શૂરો હોય છે.

જેને બુધથી વેશિયોગ હોય, તે માણસ પ્રિય વચન બોલનારો, સ્વરૂપવાન, સારાં વસ્ત્રો પહેરનારો, અને બીજા પર આરા કરનારો હોય છે.

જેને મંગળથી વેશિયોગ હોય, તે માણસ યુદ્ધમાં વિખ્યાત અને સહશુણી હોય છે.

જેને વેશિયોગમાં સૂર્યથી બીજે થનિ હોય, તે માણસ વેપાર કરવાની કળામાં કુશળ પારકું ધન હજમ કરનારો અને પોતાના ગુરૂનો દ્રેષ કરનારો હોય છે.

૩૩ ઉભય ચરી યોગ ફળ

સર્વેસહઃ સુસમદૃક્ સમકાયઃ સુસ્થિતો નિપુણ સત્ત્વઃ ।
નાત્યુચ્ચઃ પરિપૂર્ણ ગ્રીવો ભવેદુભય ચર્યાયામ્ ॥૧॥
સુભગો બહુભૃત્યજનો બન્ધૂનામાશ્રયો નૃપતિતુલ્યઃ
નિત્યોત્સાહો હૃષ્ટો મુનક્તિ મોગાનુભય ચર્યાયામ્ ॥૨॥

અર્થ :- ઉભય ચરી યોગમાં જન્મેલો માણસ, બધું સહન કરનારો, સમ દષ્ટિવાળો, સરખા શરીરવાળો સ્વભાવમગ્ન, સત્ત્વ સંપન્ન, ઘણી જિંદગીવાળો નહિ અને પૂર્ણ ગ્રીવાવાળો હોય છે વળી તે સૌભાગ્યવાન ઘણા નોકરો અને ભાઈઓનું આશ્રયસ્થાન, રાજ સમાન, નિત્ય ઉત્સાહી, કઠાવર શરીરવાળો અને ભોગ સુખ ભોગવનારો હોય છે.

૩૪ સિંહાસન યોગ

ષષ્ઠાષ્ટમે દ્વાદશે ચ દ્વિતીયે ચ યદા ગ્રહાઃ ।
સિંહાસનાખ્યયોગો ડયં રાજ સિંહાસનં વિશેત્ ॥૧॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મ કાળમાં છઠ્ઠે આઠમે, બારમે અને બીજે (૬-૮-૧૨-૨) આ સ્થાનોમાં સૂર્ય ગ્રહ પડે તો સિંહાસન નામનો-સિંહાસન આપનારો યોગ થાય છે.

૩૫ ધ્વજ યોગ

અષ્ટમસ્થા યદા કૂરાઃ સૌમ્યા લગ્ને સ્થિતા ગ્રહાઃ ।
ધ્વજયોગો ડત્ર જાતસ્તુ સ પુમાન્નાયકો ભવેત્ ॥૧॥

અર્થ :- જે માણસના આઠમા સ્થાનમાં કુર ગ્રહો રહેલા હોય, અને લગ્નમ શુભ ગ્રહો હોય, તો દ્વજયોગ થાય છે. આવા યોગમાં જન્મેલો માણસ નાયક બને છે.

૩૬ હંસ યોગ

ત્રિકોણે સપ્તમે લગ્ને ભવન્તિ ચ યદા ગ્રહાઃ ।

હસયોગ વિજાનીયાત્સ્વવંશ સ્યૈવ પાલકઃ ॥૧॥

અર્થ :- ત્રિકોણમાં, સાતમે અને લગ્નમાં બે સંપૂર્ણ ગ્રહો પડે તો હંસયોગ થાય છે. આવા યોગમાં જન્મેલો માણસ, પોતાના વશનો પાલક બને છે.

ખીબા પ્રકારે હંસયોગ

મેષે ઘટે ચાપતુલામૃગાલૌ મધ્યગ્રહે હસ ઇતિ પ્રસિદ્ધઃ ।

સર્વેશ્ચ પૂર્ણે નૃપતેશ્ચ પૂજ્યૌ

હસોદ્ભવો રાજસમો મનુષ્યઃ ॥૧॥

અર્થ - જે માણસના જન્મ-સમયે મેષ, કુમ્ભ, મિથુન, તુલા સિંહ, વૃશ્ચિક ૧-૧૧-૬-૭-૫-૮ આ રાશિઓમાં સર્વ ગ્રહો પડે તો પણ હંસયોગ થાય છે. આ યોગમાં જન્મેલો માણસ રાજ્યોને પણ પૂજ્ય રાજા સમાન હોય છે

૩૭ કારિકા યોગ

एकादशे यदा सर्वे ग्रहाः स्फुटशमेऽपि च ।

लग्नस्य संमुखे वापि कारिका परिकीर्तिता ॥१॥

उत्पन्नः कारिकायोगे नीचोऽपि नृपति भवेद् ।

राजवंश समुत्पन्नो राजा तत्र न सशयः ॥२॥

અર્થ :- જે મનુષ્યના અગ્યારમા અથવા દશમા સ્થાનમાં અથવા લગ્નમાં સંપૂર્ણ ગ્રહો પડે તો કારિકાયોગ થાય છે. કારિકાયોગમાં જન્મેલો માણસ નીચ હોય તો પણ રાજા બને છે. અને જે રાજવંશમાં જન્મે તો નિસંદેહ રાજા બને છે.

૩૮ એકાવલી યોગ

લગ્ન તત્રાન્યતો વાપિ ક્રમેણ પતિતા ગ્રહાઃ ।

एकावली समाख्याता महाराजो भवेन्नरः ॥९॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મ કાળમાં લગ્નથી અથવા બીજા સ્થાનથી કમપૂર્વક ગ્રહો રહેલા હોય છે, તો એકાવલી નામનો યોગ થાય છે. આ યોગમાં જન્મેલો માણસ, મહારાજા બને છે.

૩૯ ચતુઃ સાગર યોગ

चतुर्षु केन्द्र सशेषु सौम्य पाप ग्रहस्थितौ ।

चतुः सागर योगो ज्य राज्यदेो घनदौ भवेत् ॥१॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મ કાળમાં ચારે કેન્દ્ર-અર્થાત્ લગ્ન ચતુર્થ, સપ્તમ અને દશમ એ સ્થાનોમાં શુભ ગ્રહ પાપ ગ્રહ સાથે હોય તો ચતુઃ સાગર નામે યોગ થાય છે. આ યોગ રાજ્ય અને ધન આપનારો છે.

ચતુઃ સાગર યોગ બીજા પ્રકારે

कर्कटे मकरे मेषे तुलाया च ग्रहे स्थिते ।

चतुः सागर योग. स्वात् सर्वारिष्ट निषूदनः ॥१॥

चतुः सिन्धौ नरौ जाती, बहुरत्नसमन्वितः ।

गजवाजिघनः पूर्णो, धरणीशो भवेन्नरः ॥२॥

અર્થ :- કર્ક, મકર મે અને તુલા (૪-૧૦-૧-૭) આ રાશિઓમાં જન્મ સમયે સંપૂર્ણ ગ્રહો પડે તો બધા અનિષ્ટોના નાશ કરનાર એવો ચતુઃ સાગર નામનો યોગ થાય છે. ચતુઃ સાગર યોગમાં પેદા થયેલ મનુષ્ય ઘણો રત્નોથી યુક્ત હોયો ઘોડા અને ધનથી પૂર્ણ પૃથ્વીનો માલીક બને છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્ગર્ત પ્રભાકર :

: ૨૪૩

૪૦ અમર યોગ

ચતુર્થપિ ચ કેન્દ્રેષુ કૂરાઃ સૌમ્યા યદા ગ્રહાઃ ।

કૂરેઃ પૃથ્વીપતિ વિદ્યાત્સૌમ્યે લક્ષ્મીપતિ ભવેત્ ॥૧॥

મૃગપતિ અજ લગ્ને માનુકેન્દ્ર ત્રિકોણે

વ્યય નિધન સુ સંસ્થે ચન્દ્રકર્કે વૃષેભાઃ ।

ઉભય યદિ ચ દૃષ્ટયા જોવ શુક્રો ડયવા

સ્યાદ્ભવતિ અમર યોગે સર્વારિષ્ટો વિનાશ ॥૩॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મ સમયે ચારે કેન્દ્ર સ્થાનોમાં કુરગ્રહ, શુભગ્રહ પડે, તો અમરયોગ થાય છે. કુરગ્રહના પ્રભાવે ભત્રીજા પૃથ્વીને, સ્વામી અને છે અને શુભગ્રહના પ્રભાવે ધનને સ્વામી અને છે.

જે માણસના જન્મ સમયે સૂર્ય, સિંહ યા મેષ રાશિને થઈને કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) ત્રિકોણ (૬-૫) માં બારમે યા આઠમે સ્થાને રહેલ હોય, અને ચન્દ્રમા કર્ક યા વૃષ રાશિને હોય અને તે બંને ઉપર જે બુદ્ધપતિ (શુક્ર) યા શુક્રની દૃષ્ટિ પડતી હોય, તો આ યોગને અમરયોગ કહે છે. આ યોગ સર્વ અરિષ્ટોને નાશ કરનારો થાય છે.

૪૧ આપ યોગ

શુક્રે ઘટે કુજે મેઘે સુસ્થો દેવપુરોહિતઃ ।

તદા રાજા ભવન્નૂન ચાપઃ સિધ્યતિ દિઙ્મુખઃ ॥૧॥

અર્થ - જે માણસના જન્મ કાળમાં શુક્ર, કુંભરાશિને હોય, મંગળ મેષરાશિને અને બુદ્ધપતિ પોતાની રાશિને હોય, તો આપયોગ થાય છે. આ યોગમાં જન્મેલો માણસ કિંગ્વિજયી રાજા અને છે.

૪૨ કંક યોગ

કર્કટે મિથિને મીને કન્યાયા ચાપગે ગ્રહે ।

દળયોગઃ સમાખ્યાતો રાજા માસ્પદકારકઃ ॥૧॥

દ્વંદ્વે ચ જાતઃ પૃથુપુણ્યભાગો,
 એકાતપત્રી ભવતિ ક્ષિતીશઃ ।

તેજોમયઃ સિંહપરાક્રમશ્ચ,
 સસેવ્યમાનો ગુરુપાત્ર વૃન્દૈઃ ॥૨૧॥

અર્થ:- જે માણસના જન્મ સમયે કર્ક, મિથુન, મીન, કન્યા અને ધન એ રાશિમાં બધા ગ્રહો પડે, તો કંડયોગ થાય છે.

કંડયોગમાં જન્મેલો માણસ મહા પુણ્યશાળી, એકછત્રી રાજા, તેજસ્વી, સિંહ સમાન પરાક્રમી અનેક નોકરોનો સ્વામી અને પોતાના શુરોના ભક્ત હોય છે.

૪૩ વાપી યોગ

ઘને વ્યયે તથાલગ્ને શેષ સ્થાનેષુ સસ્થિતા. ।
 વાપીયોગો ભવેદેવમુદિતઃ પૂર્વસૂરિમિઃ ॥૨૧॥

દીર્ઘાયુઃ સ્યાદાત્મવંશ પ્રધાન,
 સૌખ્યો પેતો ડત્યંત ધીરો નરો હિ ।

ચન્દ્રદ્વાવ્યસ્તન્મનાઃ પુણ્યવાપી,
 વાપો યોગે યઃ પ્રસૂતઃ પ્રલાપો ॥૨૧॥

અર્થ:- જે માણસના જન્મ લગ્નમાં બીજા ખારમા અને અને લગ્ન સ્થાન સિવાયના સ્થાનમાં બધા ગ્રહો રહેલા હોય, તો વાપીયોગ થાય છે. એવું પ્રાચીન પડિતોતુ કહેવું છે.

વાપીયોગમાં જન્મેલો માણસ દીર્ઘ આયુષ્યવાળો પોતાના વંશમાં સુખ્ય, સુખી, અત્યંત ધીરજવાળો, પુણ્યશાળી તેમજ મધુર વાણી બોલનારો હોય છે.

૪૪ ચૂપાદિ યોગો

લગ્નાચ્ચતુર્થાત્સ્મરતઃ સ્વમધ્યાચ્ચતુ
 ગૃહસ્થૈર્ગંગને ચરન્દ્રૈઃ ।

ક્રમેણ યૂપશ્ચ શરશ્ચ શક્તિર્દણ્ડઃ
 પ્રદિષ્ટઃ સ્વલુ જાતક જૈ ॥૨૧॥

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૨૪૫

અર્થ - જે માણસના જન્મ કાળમાં લગ્નથી, ચોથેથી, સાતમેથી અને દશમેથી-એ દરેકથી શરૂ કરીને ચાર-ચાર સ્થાનોમાં બધા ગ્રહો સ્થિત હોય તો ક્રમશઃ યુપ, શર, શક્તિ અને કંડ એ ચાર યોગ થાય છે.

જેમ કે લગ્ન, બીજા, ત્રીજા અને ચોથા એ સ્થાનોમાં બધા ગ્રહો રહેલા હોય તો યુપ યોગ થાય છે.

અને ચોથા, પાંચમા, છઠ્ઠા, સાતમા એ સ્થાનોમાં બધા ગ્રહો રહેલા હોય તો શર નામે યોગ થાય છે.

અને સાતમા, આઠમા, નવમા અને દશમા એ સ્થાનોમાં બધા ગ્રહો સ્થિત હોય, તો શક્તિ નામનો યોગ થાય છે.

તેમજ દશમા, અગ્રચારમા, બારમા અને લગ્ન (૧)એ સ્થાનોમાં બધા ગ્રહો રહેલા હોય તો કંડ નામનો યોગ થાય છે.

૪૫ યુપ યોગ ફળ

ધીરોદારો યજ્ઞકર્માનુસારો નાના વિદ્યાસદ્ધ વિચારો નરોચ્ચઃ ।

યસ્યૌત્પત્તૌ વર્તંતે યુપયોગો

યોગો લક્ષ્મ્યા જાયતે તસ્ય નિત્યમ્ ॥૪॥

અર્થ - જે માણસના જન્મ કાળમાં યુપ નામનો યોગ થાય છે તે મનુષ્ય ધીર, ઉદાર, યજ્ઞ કર્મને અનુસરનારો, અનેક વિદ્યા ધારણ કરનારો, સુવિચારવત અને લક્ષ્મીવંત હોય છે.

૪૬ શર યોગ ફળ

હિસ્રો ઽ ત્યન્તંચિત્ર (તુલ્ય) દુઃખૈઃ

પ્રતપ્તઃ પ્રાપ્તા નન્દઃ કાન નાન્તે શરજ્ઞઃ ।

મર્ત્યો યોગે યઃ શરે જાત જન્મા સ્ત્રી રંભા

હ્યાતસ્ય ન ક્વાપિ સૌહ્યમ્ ॥૫॥

અર્થ - જે મનુષ્યનાં જન્મ કાળમાં શર નામનો યોગ થાય છે તે મનુષ્ય ખૂબ જ હિંસા કરનારો ચિત્ર કામથી દુઃખી થનારો, અને તે દુઃખને આનંદ માનનારે વનના અત ભાગમાં રહેત શરને બાણ નારો તેની પત્ની રામા સમાન સૌનયંવતી હોય છે અને તે જન્મથી મૃત્યુ પર્યંત દુઃખી રહે છે.

૪૭ શક્તિ યોગ

નોત્તે રુચ્ચૈઃ પ્રીતિકૃત્સાલસઃ શ્ર
સૌહ્યૈરથં વર્જિતો દુર્બોલશ્ર ૧
વાદે યુદ્ધે તમ્ય દુદ્ધિર્વિશાલા
શરલા સૌહ્ય સ્યાન્નતા શક્તિયોગે ॥૬૧॥

અર્થ - જે માણસના જન્મ કાળમાં શક્તિ યોગ થાય છે, તે માણસ નીચ અને ભિંચ બંને પ્રકારના માણસો સાથે પ્રીત કરનારો, આળસુ, સુખ અને ધન વગરનો, દુબળો વિવાદ અને યુદ્ધમાં વિશાળ બુદ્ધિવાળો અને અસ્પૃશ્ય સુખવાળો હોય છે.

૪૮ દંડ યોગ ક્ષેપ

દીનો હીનોન્મત્ત સઙ્જાત સૌહ્યો
દ્વેષ્યો દ્વેગો ગોત્રજૈર્જાતૈર્વૈરઃ ૧
કાન્તા પુત્રૈરથં મિત્રૌ વિહીનો
હીનો બુદ્ધ્યાં દષ્ટયોગે તુ જન્મી ॥૭૧॥

અર્થ - જે માણસના જન્મ કાળમાં ૪૮ યોગ થાય છે, તે માણસ ગરીબ, તુચ્છ, ઉન્મત્ત, સુખી શત્રુઓથી કરનારો પોતાના જાઈઓ સાથે વેર રાખનારો, સ્ત્રી, પુત્ર, ધન અને મિત્ર વગરનો તેમજ બુદ્ધિહીન હોય છે.

૪૯ નૌકા-કૂટ-છત્ર-આપ અને અર્ધચંદ્ર યોગ

લગનાચ્ચતુ થત્તિસ્મરતઃ ક્ષમધ્યાત્

સપ્ત લંગેનૌરથઃ કૂટસંજઃ ।

છત્રં વનુશ્રાપગૃહ પ્રવૃત્તા

નૌપૂર્વકૈ યેગિ રહાર્દ્ધચંદ્રઃ ॥૮૧॥

અર્થ - લગ્નથી, ચોથા સ્થાનથી, સાતમા અને દશમા સ્થાનથી ગણતરી કરીને પ્રત્યેકથી શરૂ કરીને સાત-સાત સ્થાનમાં બધા અહો સ્થિત હોય તો, ૧ નૌકા, ૨ કૂટ, ૩ છત્ર, અને ૪ આપ-એ ચાર યોગ થાય છે.

તથા લગ્ન, બીજા, ત્રીજા, ચોથા, પાંચમાં, છઠ્ઠા અને સાતમા એ સ્થાનોમાં સંપૂર્ણ અહ સ્થિત હોય, નૌકાયોગ થાય છે.

ચોથા સ્થાનથી લઈને દશમાં સ્થાન પર્યંત બધા અહ રહેલા હોય તો કૂટ યોગ થાય છે.

અને સાતમા સ્થાનથી માંડીને લગ્ન સ્થાન પર્યંત બધા અહો પડેલા હોય તો છત્ર યોગ થાય છે.

જો દશમા સ્થાનથી માંડીને ચોથા સ્થાન પર્યંત સંપૂર્ણ અહો રહેલા હોય, તો આપ યોગ થાય છે.

આ સિવાય જો અન્ય રાશિમાં અહો રહેલા હોય તો, અર્ધચંદ્રક યોગ થાય છે. તેના આઠ પ્રકાર છે.

જેમ કે બીજા સ્થાનથી લઈને આઠમા સ્થાન પર્યંત સંપૂર્ણ અહ પડે તો એક યોગ, ત્રીજા સ્થાનથી નવમા પર્યંત બીજો યોગ, પાંચમા સ્થાનથી અગ્યારમા પર્યંત ત્રીજો યોગ, ૬ થી ૧૨ પર્યંત ચોથો યોગ, ૮ થી ૨ પર્યંત પાંચમો યોગ, ૬ થી ૩ પર્યંત છઠ્ઠો યોગ, ૧૧ થી ૫ પર્યંત સાતમો યોગ અને ૧૨ થી ૬ સુધી બધા અહો પડે તો આઠમો યોગ થાય છે. આ બધા અર્ધચંદ્ર યોગના લેહ છે.

૫૦ નીકા યોગ ફળ

સ્થાતો લુબ્ધો ભોગ સૌખ્યં વિંહીનઃ

સ્થાન્નો યોગે લબ્ધજન્મા મનુષ્યઃ ।

ક્લેશો શશ્વચ્ચજ્જલ સ્વાન્ત વૃત્તિસ્તો-

યોદ્ધૂતે ધન ધાન્યેન તસ્ય ॥ ૯ ॥

અર્થ - જે માણસ નીકા યોગમાં જન્મે છે તે માણસ મહા દોષી હુખી, સુખ અને લોભ સામગ્રી વગરનો તેમજ અથળ સ્વભાવનો હોય છે.

૫૧ કુટ યોગ ફળ

દુર્ગારિण्या વાસથીલશ્ચ મલ્લો મિલ્લ

પ્રીતિર્નિર્ઘનો નિન્દ્ય કર્મા ।

ધર્માધર્મ જ્ઞાનહીન શ્ચ દુષ્ટઃ કૂટ-

પ્રાપ્તોત્પત્તિરેવ મનુષ્યઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ :- જે માણસ કુટ (પર્વત) યોગમાં જન્મે છે. તે માણસ દુર્ગ અને વનમાં રહેનારો મદ્ય ભીક્ષુ લોકોથી પ્રીતિ કરનારો, નિંદ્ય કર્મો કરનારો તથા ધર્મ અને અધર્મના જ્ઞાન વગરનો હોય છે.

૫૨ છત્ર યોગ ફળ

પ્રાજ્ઞો રાજ્ઞાં કાર્યકર્તા દયાલુઃ પૂર્વે

પશ્ચાત્સર્ગ સીર્ષ્ઠરુપેતઃ ।

યસ્યોત્પત્તૌ છત્ર યોગોપ લબ્ધિ

લબ્ધિઃ સ્યાચ્છેષ્છત્ર સચ્ચા મરાદ્યૈ ॥ ૧૧ ॥

અર્થ :- જે માણસ છત્ર યોગમાં જન્મે છે, તે મહા બુદ્ધિ-શાળી, રાજકાજમાં તત્પર સર્વ શુભો પર કયા રાખનારો તેમજ બચપણ અને ઘડપણમાં અધિક સુખ પ્રાપ્ત કરનારો હોય છે.

૩૨-શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૨૪૬

૫૩ ચાપ યોગ ફળ

આદ્યે ભાગે ચાન્તિમે જીવિતસ્ય

સૌખ્યોપેતઃ કાનમ। દ્વિપ્રચારઃ ।

યોગે જાતઃ કાર્મુકે સો ઽતિ દુષ્ટો

ગર્વેન્મત્તોત્પત્તિ કૃત્કામુંકામ્ન. ॥૧૨॥

અર્થ :- જે માણસ ચાપ યોગમાં જન્મે છે, તે બાહ્યા-વસ્થા અને વૃદ્ધાવસ્થામાં વધુ સુખી થાય. વન-પર્વતોમાં નિવાસ કરે અહંકારી હોય તેમજ ધનુષ્ય-બાણ બનાવનારો હોય.

૫૪ અર્ધચન્દ્ર યોગ ફળ

ભૂમોપાલપ્રાપ્ત ચન્દ્રત્પ્રતિષ્ઠઃ શ્રેષ્ઠઃ

સેના ભૂષણાર્થમ્બિરાદ્યૈઃ ।

ચેદુત્પત્તી યસ્ય યોગે ઽર્ધ્વચન્દ્રશ્ચન્દ્રઃ

સ સ્યાદુત્સવાર્થ જનાનામ્ ॥૧૩॥

અર્થ :- જે માણસ અર્ધચન્દ્રયોગમાં જન્મે છે, તે રાજ દરબારમાં ભારે પ્રતિષ્ઠા પામે, તેમજ ઉત્તમ વસ્ત્ર અને અલંકારો સહિતનું ધન સુખ લોગવે.

૫૫ ચક્ર-સ્રમુદ્ર યોગ

તનોર્ધનાદ્યેક ગૃહાન્તરેણ સ્યુઃ સ્થાન-

ષટ્કે ગગનેચરેન્દ્રાઃ ।

ચક્રાભિધારશ્ચ સમુદ્રનામા યોગા-

વિતી હાકૃતિજાશ્ચ વિંશત્ ॥૧૪॥

અર્થ - લગ્નથી અને ધનભાવથી એક એક સ્થાનના અંતરે છ સ્થાનોમાં બધા અહં બેઠેલા હોય, તો ચક્રયોગ અને સ્રમુદ્ર યોગ થાય છે. અર્થાત્ ૧-૩-૫-૭-૯ અને ૧૧ એ સ્થાનોમાં સર્વ અહં

પડે તો ચક્ર યોગ અને ૨-૪-૬-૮-૧૦ અને ૧૨ એ સ્થાનોમાં બધા ગ્રહો પડે, તો સમુદ્રયોગ થાય છે.

ગ્રહોના પડવાથી આ યોગના ૨૦ લેહ પડે છે.

૫૬ ચક્રયોગ ફળ

શ્રીમદ્રૂપો ઽત્યન્ત જાત પ્રતાપો ભૂપો,
ભૂપોપાયનૈ રર્ચિત સ્યાત્ ।

યોગે જાતઃ પૂરુષો યસ્તુ ચક્રે,
ચક્રે પૃથ્વ્યા શાલિની તસ્ય કીર્તિઃ ॥૧૫॥

અર્થ :- જે માણસ ચક્રયોગમાં જન્મે, તે ધનવાન, કીર્તિ-વાન, વિશ્વ વિખ્યાત, મહા પ્રતાપી. રાજાના આદરને પાત્ર અને મહાશાસ્ત્રશાળી હોય છે.

૫૭ સમુદ્ર યોગ ફળ

દાતા ધીર શ્ર રુષીલો દયાલુઃ પૃથ્વીપાલ-
પ્રાપ્તમાનઃ પ્રકામમ્ ।

યોગે જાતો યઃ સમુદ્રે સ ધન્યો ધન્યો-
વશસ્તેન નૂનં નરેણ ॥૧૬॥

અર્થ :- જે માણસ સમુદ્ર યોગમાં જન્મે છે, તે ધાન્યવરી, ધીરજવાન, સુશીલ, કથાણુ રાજાના આદરને પ્રાપ્ત કરનારો તથા પોતાના વંશને ધન્યવાદ અપાવનારો હોય છે.

૫૮ ગોક્ષાદિ યોગો

યે યોગાઃ કથિતાઃ પુરા વહુતરા સ્તેષા મભાવે ભવેદ્
દ્વૌ લગ્નૈક ગતિર્યૂગ દ્વિગ્રહગઃ શૂલઃ સ્ત્રિ ગેહો પમૈ ।
કેદારશ્ર ચતુર્ષુ સર્વલચરં પાશસ્તુ પંચ સ્થિતૈઃ
ષટ્સંસ્થૈક કદામ સપ્તગૃહગર્વીણેતિ સહ્યા દમે ॥૧૭॥

શ્રી થતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકર :

: ૨૫૧

અર્થ :- પ્રાચીન આચાર્યોએ સંપૂર્ણ રાજ યોગ કહ્યો છે. તે યોગોના અભાવમાં ગોલ યોગ બે-બે અહો એક ઘરમાં બેસવાથી થાય છે. ત્રણ રાશિમાં અહો બેસવાથી ચૂલયોગ થાય છે. ચાર ઘરમાં સર્વ અહો પડવાથી કેકાર યોગ થાય છે. પાંચ સ્થાનોમાં બેસવાથી પાશ યોગ થાય છે. છ રાશિઓમાં બેસવાથી કામ યોગ થાય છે અને સાત રાશિઓમાં બધા અહો બેસવાથી વીણા યોગ થાય છે.

૫૯ ગોલ યોગ ફળ

વિદ્યાહીનોદાયં સામર્થ્યહીના નાનાયાસા
નિત્યજાત પ્રવાસાઃ ।

યેષાં યોગઃ સંભવેદ્ ગોલનામા નામા
સત્ય પ્રીતયો ઽનોતયસ્તે ॥૧૮॥

અર્થ :- જે માણસ ગોલયોગમાં જન્મે છે, તે વિદ્યાહીન સામર્થ્યહીન, સતત પરિશ્રમી અને નિરંતર પ્રવાસ કરનારો હોય છે.

૬૦ યુગ યોગ ફળ

પાલ્લવેનાલ્પલ્લવ પ્રીતિ ભાજો નિર્લજ્જઃ
સ્યુ ધર્મિકર્મા પ્રયુક્તાઃ ।

પુત્રૈરયૈઃ સર્વથા તે વિયુવતા યુક્તાયુક્તા
જ્ઞાનગૂન્યા યુગાલ્પે ॥૧૯॥

અર્થ :- જે માણસ યુગયોગમાં જન્મે છે, તે પાખંડી, ખરિત પ્રીતિ કરનારો ધર્મકર્મ સહિત, નિર્લજ્જ, ધન અને પુત્ર વગરનો અને અયોગ્ય શું અને યોગ્ય શું તેના જ્ઞાન વગરનો હોય છે.

૬૧ શુલ્ક યોગ ફળ

યુદ્ધે વાદે તત્પરાઃ ક્રૂર ચેષ્ટાઃ ક્રૂરાઃ
 સ્વાન્તે નિષ્ઠુરા નિર્દ્વેનાશ્ર ।
 યોગો યેષાં સૂતિકાલે હિ શૂલઃ શૂલ
 પ્રાયાસ્તે જનનાં ભવન્તિ ॥૨૦॥

અર્થ :- જે માણસ શૂલયોગમાં જન્મે છે, તે યુદ્ધ તથા વાદાવવાદ કરવામાં તત્પર, ક્રૂરતાપૂર્ણ ચેષ્ટાઓને વરેલા ક્રૂર સ્વભાવના નિષ્ઠુર, નિર્ધન અને પ્રાયઃ બધા માણસોને શૂળની મારફક હુઝ દેનારો હોય છે.

૬૨ કેદાર યોગ ફળ

ચાપોપેતા શ્વાર્થવન્તો વિનીતાઃ
 કૃણ્યૌત્સુક્યશ્ચોપકારાદરાશ્ર ।
 યોગે કેદારે નરાસ્તેન ધીરાચારા
 શ્વાપે ઽપીતરેષાં વિશેષાત્ ॥૨૧॥

અર્થ :- જે માણસ કેદાર યોગમાં જન્મે છે, તે માણસ ધનુર્ધારી, સત્યવાદી ધનવાન, વિનયી, ખેતી કરનારો અને ઉપકાર દારા આદર પામનારો હોય છે.

૬૩ પાશયોગ ફળ

દીનાકારા સ્તત્પરા શ્વાપકારે બન્ધેનાત્તી
 ભૂરિજલ્યાઃ સદલ્ભાઃ ।
 નાનાનર્થાઃ પાશયોગ પ્રજાતા
 જાતા રણ્યપ્રીતયઃ સ્યુર્મનુષ્યાઃ ॥૨૨॥

અર્થ :- જે માણસ પાશયોગમાં જન્મે છે, તે નિરંતર હુઝી, ધુરાર્થ કરવામાં તત્પર, બંધનથી હુઝી, બકવાશ કરનારો, શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત પ્રભાકર :

કંઠી, અનેક અનર્થો કરનારો અને જંગલમાં રહેનારા માનવ પ્રાણીઓ સાથે પ્રીતિ કરનારો હોય છે.

૬૪ દામિની યોગ કુંળ

જાતાનન્દો નન્દનાદ્યૈઃ સુધીરૌ બિદ્વાન્

મૂપઃ ક્રોધ સજાત તોષઃ ।

ચન્નચ્છીલૌદાર્યબુદ્ધિઃ પ્રશસ્તઃ શસ્તઃ

સૂતૌ દામિની યસ્ય યોગઃ ॥૨૩॥

અર્થ :- જે માણસ દામિની યોગમાં જન્મે છે, તે આનંદી સ્વભાવનો, ઉત્તમ ધીરજવાળો, વિદ્વાનોમાં રાજ સમાન, સ્વતોષી, ઉત્તમ શીલ-સ્વભાવ, ઉદાર બુદ્ધિવાળો અને પ્રશસ્ત કાર્યોમાં શ્રેષ્ઠતા હોય છે.

૬૫ વીણા યોગ કુંળ

અથેપિતાઃ શાસ્ત્ર પારંગતાશ્ચ સંગીતજ્ઞાઃ

પોષકાઃ સ્યુર્બહુનામ્ ।

નાના સૌખ્યે રન્વિતાસ્તુ પ્રવીણાવોળા યોગે

પ્રાણિનાં જન્મ યેષામ્ ॥૨૪॥

અર્થ :- જે માણસનો જન્મ વીણા યોગમાં થાય છે તે માણસ ધનવાન, શાસ્ત્રજ્ઞ, સંગીત શાસ્ત્રમાં નિપુણ, ઘણા માણસોનું પાલન કરનારો, અનેક પ્રકારના સુખ ભોગવનારો અને ઉચિત કાર્ય કરવામાં ખરેખર કુશળ હોય છે.

પ્રોક્તૈરતૈ નામસાદ્યશ્ચ યોગીઃ સ્યાત્

સર્વેષાં પ્રાણિનાં જન્મ કામસ્ય ।

તસ્માદેતેઽત્યન્ત યત્નાદપૂર્વાઃ પૂર્વાચાર્યૈ

જતિકે સમ્પ્રદિષ્ટાઃ ॥૨૫॥

અર્થ :- જે નાશ સાદિ યોગનું વર્ણન કરેલ છે, તે જન્મ કુલનીમા રહેલા અહોના ચથાર્થ અભ્યાસ પછી પૂર્વાચાર્યોએ કરેલ છે. માટે અહોના બળાબળનો બરાબર અભ્યાસ કરીને ડ્વાનું વર્ણન કરવું.

૬૬ ચન્દ્ર યોગક્રમ

ઉત્પાતકે કૃશતનુર્નિશિ વા ઽથ દૃશ્યે
દૃશ્યે દિવાસિરિગર્ભં

યશોદવ શ્રવ (૧) । એન સ્થિતઃ સમફલઃ

પૃથિવૌ પતિત્વ જાતો નયાય કુરુતે પરિપૂર્ણમૂર્તિઃ ॥૨૧॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મ ગ્રમથે ચન્દ્રમા ક્ષીણ હોય અથવા દૃશ્ય ભાગનો હોય, તો તે. અનિષ્ટકારક બાણવો. અને સૂર્યના મહાભાગમાં થઈને દૃશ્ય ભાગનો સ્થિત હોય તો સમ ફળ આપનારો બાણવો અને જો જન્મકાળે પૂર્ણ ચન્દ્રમા હોય તો તે જાતકને વિનયવત પૃથ્વીપતિ બનાવે.

૬૭ દરિદ્ર યોગ

વામવામે ગ્રહાઃ સર્વે સૂર્યાદીનાં મુનિસ્તથા ।

દરિદ્રયોગં જાનીયાન્નાત્ર કાર્યા વિચારણા ॥૨૭॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મ કાળમાં સૂર્ય આદિ સર્વ અહો કાળી બાજુએ હાબા જે કમથી સાત સ્થાનમાં પડે તો નિઃસંદેહ દરિદ્રયોગ બાણવો.

૬૮ કર સંપુટ યોગ

ઋતુરેતશ્ર સમ્પર્કજ્જાયતે વિષમા ગતિઃ ।

કરસમ્પુટમાદાય વન્ધ્યા ભવતિ નિશ્ચિતમ્ ॥૨૮॥

અર્થ :- ઋતુરેકના સંપર્કથી વિષમ ગતિ હોય, તો કર સંપુટ યોગ થાય. આવા યોગમાં સ્ત્રી, અવશ્ય વધ્યા બને.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત પ્રભાકર :

: ૨૫૫

૬૯ કારક થોગ

મૂલત્રિકોણ સ્વગૃહે વચસંસ્થા

નમશ્ચરાઃ કેન્દ્રગતા મિથઃ સ્યુઃ ।

તે કારકાલ્યાઃ કથિતા મુનીન્દ્રે

વિજ્ઞાય પ્રાજ્ઞા ભુવને વિશેષાઃ ॥૨૯॥

પ્રાલેયરશ્મિર્યદિ મૂર્તિવર્તી

સ્વ મન્દિરસ્થો નિજતુઙ્ગ યાતઃ ।

કુજાર્ક જાર્કમિરરાજ પૂજ્યાઃ પરસ્પર

કારક સંજિતાશ્ર ॥૩૦॥

શુભ ગ્રહે લગ્ન ગતેમ્બરામ્બુ ૧૦/૪ સ્થિતો

ગ્રહઃ કારક સંજકઃ સ્યાત્ ।

તુઙ્ગ ત્રિકોણ સ્વ ગૃહાંશયા તાસ્તે

પોહમાને તપને વિશેષાત્ ॥૩૧॥

અર્થઃ : જે ગ્રહ પોતાના મૂળ ત્રિકોણમાં યા પોતાના ક્ષેત્રમાં યા પોતાના ઉચ્ચ સ્થાનમાં પરસ્પર કેન્દ્રમાં બેઠા હોય, તે તેને વિશિષ્ટ જ્ઞાનવાળા મુનીન્દ્રો 'કારક' કહે છે.

'આ ચારે કેન્દ્રોમાં દશમ ભાવ બળવાન હોય છે.

જે માણસનો સૂર્ય મૂર્તિમાં સિંહરાશિનો અથવા મેષરાશિનો બેસે અથવા સૂર્ય, શનિ, મંગળ, બૃહસ્પતિ કેન્દ્રમાં પરસ્પર હોય, તે તે વિશેષ 'કારક' બને છે.

જે માણસના લગ્નમાં શુભ ગ્રહ હોય અથવા ગોચે હોય યા દશમ સ્થાનમાં હોય, તે તે ગ્રહકારક બને છે.

જે ગ્રહ પોતાના ઉચ્ચસ્થાનમાં યા સ્વક્ષેત્રમાં યા મૂળ ત્રિકોણમાં હોય, તે ગ્રહોની માન પ્રતિષ્ઠા પણ બહુ હોય છે. તેમજ તેના પ્રભાવે અધિક ધનની પ્રાપ્તિ થાય છે.

નીચાન્વયે યદ્વપિ જાત જન્મા,

મન્ત્રી ભવેત્કાર ક લેચરાદ્યઃ ।

રાજાન્વયે તસ્ય યદિ પ્રસૂતિ,

મૂંમ્મી પતિત્વં ન કથ ય યાતિ ॥૩૨॥

વેશિસ્થિતો યસ્ય શુભો નભોગો,

લગ્નં વિલગ્ન ચ લવે સ્વકોયે ।

કેન્દ્રાણિ સર્વાણિ ચ સદ્ગ્રહાણિ,

તસ્યાલયે શ્રીઃ કુરુતે બિલાસમ્ ॥૩૩॥

કેન્દ્રસ્યિતા ગુરુ વિલગ્નં ક જન્મ નાથા,

મધ્યે ચયસ્થ નિતરાં વિતરંતિ ભાગ્યમ્ ।

શીર્ષેદ્વિયોમ્યુદય ભેષુ ગતાભવેયુ રારમ્ભ

મધ્યમ વિરામ ફલ પ્રદાસ્તે ॥૩૪॥

અર્થ :- જો માણસ નીચ કુંભા જન્મે હોય પણ તેના અહો કારક હોય, તો તે રાજાનો મંત્રી અને છે અને જે રાજાના કુંભમાં ઉત્પન્ન થાય છે તે અવસ્થા રાજા અને છે.

જેના લગ્ન સ્થાનથી ધનસ્થાનમાં શુભ ગ્રહ હોય અને જન્મ લગ્ન પોતાના નવાંશમાં હોય તેમજ ચારે કેન્દ્રોમાં શુભ ગ્રહ બેઠેલા હોય, તો તે માણસના ઘરમાં લક્ષ્મી નિરતર વાસ કરે છે.

બૃહસ્પતિ, લગ્નેશ અને ચન્દ્રની રાશિનો સ્વામી શીર્ષેદ્ય રાશિમાં સ્થિત થઈને આ ત્રણ કેન્દ્રમાં બેઠા હોય, તો તે માણસની પ્રાર્થિકા, મધ્યમ અને, છેલ્લી અવસ્થામાં લાગ્યોદય કરે છે.

૭૦ શકટયોગ

રાંસ્થા વિલગ્ને ડપ્યથ સપ્તમે ચ

પતન્ન મુખ્યાસ્તુ ગ્રહા નિતાન્તમ્ ।

વદન્તિ યોગં શકટાલ્ય સંજ્ઞં,

જાતો નરઃ સ્યાચ્છકટોપજીવો ॥૩૫॥

૩૩-શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ પ્રભાકરઃ

: ૨૫૭

અર્થ :- જે માણસના જન્મકાળમાં લગ્ન થા સાતમા સ્થાનમાં સૂર્યાદિ સર્વ ગ્રહ પડે, તો શકટ નામનો યોગ થાય છે. આ યોગમાં જન્મેલો માણસ ગાડાવાળો થા ગાડું ચલાવીને નિર્વાહ કરનારો હોય છે.

૭૧ નંદાયોગ

યુગમે યુગમે મહેત્રીણિ હો કેકં ચ ત્રિષુ સ્થિતમ્ ।
નન્દા યોગ. સ વિજ્ઞેયશ્ચિરાયુશ્ચ સુખપ્રદઃ ॥૩૬॥

અર્થ - ત્રણ સ્થાનમાં બે-બે ગ્રહો પડ્યા હોય અને એક એક ગ્રહ ત્રણ સ્થાનમાં હોય અથવા ૬-૮-૧૨મા ઘરમાં એક ગ્રહ હોય, તો નંદાયોગ થાય છે. આ યોગમાં જન્મેલો માણસ દીર્ઘાયુષી તથા સુખી હોય છે.

૭૨ દાતાયોગ

લગ્ને ચ જીવો યુગમે મૃગુશ્ચ દ્યુતે ચ
યોમ્યો દશમે મહીજ ।

કેન્દ્રે ત્વમી ચારુફલ પ્રદાઃ સ્યુઃ

સર્વાર્થ દાતા રહતી પ્રસિદ્ધાઃ ॥૩૭॥

અર્થ :- જેના જન્મકાળે લગ્નમાં બૃહસ્પતિ ચોથે શુક્ર. સાતમા લાવમા બુધ અને દશમા લાવમાં મંગળ હોય છે, તો સર્વાર્થદાતા નામનો યોગ બને છે. આ યોગ માણસને સારૂં ફળ આપે છે.

૭૩ રાજહંસ યોગ

ઘટે મેષે નરે રુ ચાપે તુલાયાં સિંહગે ગ્રહે ।

રાજહંસો મહેત્રીનો રાજ્યાસ્પદ સુખપ્રદઃ ॥૩૮॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મકાળે કુંભ, મેષ, મિથુન, ધન, તુલા અને સિંહ એ બધા ગ્રહો પડે તો તે રાજ્ય-સ્થાનદા સુખ આપનાર રાજહંસ નામનો યોગ બને છે.

૭૪ ચિહ્નિલ પુચ્છ યોગ

સિંહાસને ચ હંસે ચ દણ્ડે યોગે મરુદ્ધજે ॥૩૯॥
 ચતુઃ સાગરયોગે ચ ચિહ્નિલ પુચ્છો મહાફલમ્ ॥૪૦॥
 તુલા મકર મેષાદ્ય લગ્ને વા હ્યાથવા ક્વચિત્ ।
 સિંહાસને ચ ડમરૌ ચિહ્નિલ પુચ્છ સ શસ્યતે ॥૪૧॥
 મૃગે કર્કે ચ પુચ્છઃ સ્યાદ રાજહસઃ સુખપ્રદઃ ।
 કુંભે ચ મન્મથે ચૈવ વિહ્નિલ પુચ્છો ડ મિવાયતે ॥૪૨॥
 મૃગે કર્કે ધ્વજે પુચ્છઃ કન્યાલૌ વૃષભે રક્ષઃ ।
 ચિહ્નિલ પુચ્છો ભવેદ્યોગશ્ચતુઃ સાગર ગોચરે ॥૪૩॥
 યોગો દિત્ત ફલં પુચ્છઃ કરોત્તિ દ્વિગુણં ફલમ્ ।
 તેન યોગાધિ યોગો ડય લગ્ને ડ પિ કસ્ય ચિન્મતે ॥૪૪॥
 ઘટશૂન્યે નૃપ સચિવો ગોમદિષો હ્ય ગર્જર્યુક્તઃ ।
 નીતીશો બહુપુત્રો લગ્ને પિ ચ સમ્મતં કેષામ્ ॥૪૫॥

અર્થ - જોના જન્મકાળે સિંહાસન, હંસ, ડડ, મરુદ્ધજ
 ચતુઃ સાગર યોગમાં ચિહ્નિલ પુચ્છ હોય તો બહુ માફ રૂળ આપે છે.

તુલા, મકર, મેષ પ્રથમ લગ્ન અથવા કૌંઠપણુ લગ્નમાં હોય
 તથા સિંહાસન, કમરુયોગ, મકર, કર્કરાશિમાં ચિહ્નિલ પુચ્છ યોગ
 સારો કહ્યો છે.

રાજહંસયોગ મકર, કર્કરાશિમાં પુચ્છ સુખદાયક થાય છે

અને કુંભ તથા મિથુન સાતમી રાશિમાં ચિહ્નિલ પુચ્છ બળુવો.

મકર, કર્ક અને ધ્વજમાં પુચ્છ અને કન્યા, વૃશ્ચિક, વૃષભ,
 મીન રાશિમાં ક્ષય હોય તો ચતુઃ સાગરમાં ચિહ્નિલ પુચ્છ યોગ થાય છે.

પૂર્વાક્ત યોગોથી ઉત્પન્ન થતા રૂળથી પુચ્છયોગ બમણું રૂળ
 આપે છે, આ કારણે કેટલાક જ્યોતિર્વિદ્વાના મતે આ યોગને
 યોગાધિયોગ કહ્યો છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્ત પ્રભાકર :

: ૨૫૯

ઘટ શૂન્ય યોગમાં ચિહ્નિલપુચ્છયોગ થાય તો જાતક રાજ મંત્રી અને અને ગાય, હેંસ, ઘોડા, હાથી રાખનારો તેમજ નીતિ-માન અને બહુ પુત્રવાન અને એવો કેટલાકનો મત છે.

૭૫ લાલાટિક યોગ

ચન્દો ઋદ્ધમે ચક્ર સંજાકાર્કિ શુક્રા ગૃહે વિષોઃ ।
કેમદ્રુમ ચ સમ્પૂર્ણે યોગો લાલાટિકો મતઃ ॥૪૬॥
આજન્મ તો ભવતિ કારગ્રહૈઃ પ્રસિદ્ધિઃ
શિલ્પાદિ કર્મકુશલો મુસલા કૃતિશ્ચ ।
ભૂર્યાત્મજો વિલભતે વિવિધામલબ્ધિં
જન્માન્તરે ઽપિ ન જહાતિ લલાટ યોગે ॥૪૭॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મકાળે ચન્દ્રમા આઠમા સ્થાનમાં રહેલ હોય અને સૂર્ય, શનિ, શુક્ર ચન્દ્રમાના સ્થાનમાં થઈને બારમે રહેલા હોય અને પૂર્ણ કેમદ્રુમ યોગ હોય, તો લાલાટિક-યોગ બાણવો.

જેના જન્મકાળે લલાટયોગ થાય, તે માણસ કલા-કામગીરી તથા શિષ્યકળામાં કુશળ, સુસળના આકારવાળો, બહુ પુત્રોવાળો અને જન્માંતરમાં નાશ નહિ પામનારી વિવિધ લબ્ધિઓવાળો હોય છે.

૭૬ મહાપાતક યોગ

રાહુણા સહિતશ્ચન્દ્રઃ સપાપો ગુરુ વીક્ષિતઃ ।
મહાપાતક યોગો ઽય યદિ શુક્રસમો ભવેત્ ॥૪૮॥

અર્થ - જે માણસના જન્મ સમયે રાહુ શુક્ર ચન્દ્રમાં હોય અને એ ચન્દ્રમાને પાપગ્રહ સહિત બૃહસ્પતિ દેખતો હોય, તો મહાપાતક યોગ થાય છે.

આ યોગમાં જન્મેલો માણસ શુક્ર સમાન હોવા છતાં મહા પાપ કરનારો અને છે.

૭૭ બલીવર્દહતા યોગ

મૌમેન દૃશ્યતે લગ્નં, લગ્નં પશ્યતિ માસ્કરઃ ।
ગુરુ શુક્રૌ ન દૃશ્યેતે બલીવર્દેન હન્યતે ॥૪૯॥

અર્થ :- જેના જન્મકાળે મંગળ, જન્મલગ્નને ન દેખતો હોય, પરંતુ લગ્નને સૂચી દેખતો હોય અને બ્રહ્મસ્પતિ, શુક્રની દૃષ્ટિ ન પડતી હોય. આવા યોગમાં જન્મેલો માણસ બળદથી હણાય છે માટે આ યોગને બલીવર્દહતા યોગ કહે છે.

૭૮ હંકાદન્તા યોગ

આય સ્થાનગતે ચન્દ્રે ચન્દ્રસ્યાનગતે રવૌ ।
હૃઠેન નાશો વિજ્ઞેયઃ પચ્ચરાત્રે વિશેષતઃ ॥૫૦॥

અર્થ :- જેના અગ્યારમા સ્થાનમાં ચન્દ્રમા હોય અને ચન્દ્રમાના સ્થાનમાં સૂર્ય રહેલો હોય તો તે યોગ ખાસ કરીને પાંચ રાતમાં જ દળદાથી નીવડે છે.

૭૯ વૃક્ષહતા યોગ

મદનાશ્ચયો યદા યોગો લગ્ને ચ રાહુ દર્શને ।
વૃક્ષસ્થ મરણ તસ્ય યદિ શુક્ર સમે ભવેત્ ॥૫૧॥

અર્થ :- જેના જન્મકાળે મહનયોગ થતો હોય અને રાહુ લગ્નને જોતો હોય, તો તે માણસ શુક્ર સમાન તેજસ્વી હોવા છતાં ઝાડ પરથી પડીને મૃત્યુ પામે છે.

૮૦ નાશાછેદ યોગ

ષષ્ઠસ્થાનગતે શુક્રે તનુસ્થાનગતે કુજે ।
નાસાચ્છેદકરો યોગઃ કલ્પ્યતે મૃતિસત્તમૈઃ ॥૫૨॥

અર્થ :- જેના જન્મકાળે છઠા સ્થાનમાં શુક્ર અને લગ્નમાં મંગળ રહેલો હોય તો તે યોગને ઉત્તમ મૃતિઓએ નાશાછેદયોગ કહ્યો છે.

૮૧ કર્ણુવિચ્છેદ યોગ

મન્દે ચ દૃશ્ય તે ચન્દ્રૌ લગ્ને ચ રવિ ભાર્ગવૌ ।

શુભગ્રહા ન પશ્યન્તિ કર્ણચ્છેદો ન રાશયઃ ॥૫૩॥

અર્થ - જેના જન્મકાળે ચન્દ્રમા, શનિને બુધે યા શનિ, ચંદ્રમાને જોતો હોય અને સૂર્ય, શુકલગ્નમાં રહેલો હોય તથા શુભગ્રહો ન દેખાતા હોય, તો આવા યોગમાં જાતકને નિઃસદેહ કાન કપાય છે.

૮૨ પાદખંજ યોગ

કવિના સહિતો મન્દો ગુરુણા સહિતઃ કવિઃ ।

શુભગ્રહા ન પશ્યન્તિ પાદલઙ્ગે મહેન્નર ॥૫૪॥

અર્થ - જેના જન્મસમયે શનિ, શુક સાથે રહેલો હોય તથા શુક, બ્રહ્મરૂપિ સાથે રહેલો હોય અને શુભ ગ્રહો દેખાતા ન હોય તો તે માણસ પાદખંજ બને છે.

૮૨ સર્પહંતા યોગ

લગ્નાન્વ સપ્તમસ્થાને શન્યર્કે રાહુ સંસ્થિતે ।

સર્પેણ પીઢાતસ્યોક્તા શય્યાયાં સ્વ પતો ઽપિ ચ ॥૫૫॥

અર્થ - જેના જન્મકાળે લગ્નથી સાતમા સ્થાનમાં શનિ, સૂર્ય અને રાહુ એ ત્રણ ગ્રહો રહેલા હોય, તો તે માણસ સૂતેલો હોય તો પશુ સર્પહંત્રને લોગ બને છે.

૮૩ વ્યાઘ્રહંતા યોગ

ગુરુ સ્થાનગતે સૌમ્યે શનિસ્થાનગતે કુજે ।

પંચવિંશતિ વર્ષે ચ વને વ્યાઘ્રેણ હન્યતે ॥૫૬॥

અર્થ - જેના જન્મકાળે બ્રહ્મરૂપિના સ્થાન (ધનુ દશમે, મીન ૧૨મે) માં બુધ રહેલો હોય અને શનિના (૧૦મા ૧૧મા) સ્થાનમાં મંગળ રહેલો હોય, તો તે મનુષ્ય પચીસ વર્ષની વયે વનમાં વાઘને શિકાર બનીને મૃત્યુ પામે છે.

૮૪ અસિધાત યોગ

શુક્રસ્થાનગતે ચન્દ્રે ચન્દ્રસ્થાનગતે શનૌ ।
ઝષ્ટાવિંશતિવર્ષે ચ હ્યસિધાતેન મૃત્યુદઃ ॥૫૭॥

અર્થ - જેના જન્મકાળે શુક્રના ઘર (ખીજે અને આઠમે ૨/૮) ચંદ્રમા અને ચંદ્રમાના ઘર કર્કમા શનિ રહેલો હોય તો આવા યોગમાં તે માણસ અઠ્ઠાવીશ વર્ષની વયે તત્ત્વવારના ધાથી મૃત્યુ પામે છે,

૮૫ શરક્ષેપહંતા યોગ

ઘર્મસ્થાનગતે મૌમે શન્યર્કં રાહુસંયુતે ।
શુભગ્રહા ન પશ્યન્તિ શરક્ષેપેણ હન્યતે ॥૫૮॥

અર્થ - જે માણસના જન્મસમયે મગળ, શનિ, સૂર્ય અને રાહુ એક યર્ધને નવમા સ્થાનમાં રહેલા હોય તથા શુભ ગ્રહો તેને ન દેખતા હોય તો આવા યોગમાં તે માણસ ખાણ વાગવાથી મૃત્યુ પામે છે.

૮૬ બ્રહ્મધાતિ યોગ

રવિણા સહિતો મૌમઃ જ્ઞાનિર્વા જીવસંયુતઃ ।
ઝષ્ટાવિંશતિ વર્ષે ચ બ્રહ્મધાતી ન સંશયઃ ॥૫૯॥

અર્થ - જે માણસના જન્મસમયે મગળ સૂર્યની સાથે હોય અથવા શનિ બૃહસ્પતિની સાથે હોય તો તે માણસ અઠ્ઠાવીશમા વર્ષે બ્રાહ્મણની હત્યા કરનારો થાય છે.

૮૭ પંચાપત્ય વિનાશયોગ

રવિ સ્થાનગતે ચન્દ્રે ગુરુ સ્થાન સમા યુતઃ ।
સાગરે ચ સ્થિતે લગ્ને પંચાપત્યવિ નાશકૃત્ ॥૬૦॥

અર્થ - જે માણસના જન્મસમયે ચન્દ્રમા સૂર્યની રાશિમાં રહેલો હોય અને બૃહસ્પતિ પોતાના સ્થાનમાં હોય તથા સાગર-

શ્રી ચતીદ્ર મુહુર્ત પ્રસાદર :

: ૨૬૩

યોગ લગ્નમાં પડે તો આ યોગ તે માણસના પાંચ ક્રિતાનોને મારનારો નીવડે છે.

૮૮ દોલા યોગ

મીને મેષે ચં ચાપે ચ સ્થિતે સ્થાન ત્રયે ગ્રહે ।
 દોલા સંજ્ઞકયોગઃ સ્થાદ્રાજ્યદોષ્યમુદાહૃતઃ ॥૬૧॥
 સન્માનદાન ગુણ પાત્ર પરિક્ષિતો વા
 કલા નિધિઃ કૌશલ ગીત નૃત્યઃ ।
 મંત્રીશ્વરો રાજસમો વિવેકી
 કેન્દ્ર સ્થિતે પાપવિવર્જિતે ગુરૌ ॥૬૨॥

અર્થ—જે માણસના જન્મસમયે મીન, મેષ, મિથુ (૧૨-૧-૯) એ ત્રણ સ્થાનોમાં બધા ગ્રહો રહેલા હોય તો તેના આપનારો દોલાયોગ થાય છે.

જેનો શુક્ર, ચાપ ગ્રહોથી મુક્ત થઈને કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનોમાં રહેલો હોય તો તે માણસ સન્માન, ક્ષાન્તિ યા શુભમાં પરિપુણ પરીક્ષક, નૃત્ય-ગીતમાં કુશળ, મંત્રી, રાજા તુલ્ય અને વિવેકી હોય છે.

૮૯ પદકવિ છેદ યોગ

લગ્નસ્થાનગતો મૌમઃ શન્યર્કરાહુ વીક્ષિતઃ
 યોગઃ પદકવિચ્છેદો યદિ શુક્રસમો ભવેત્ ॥૬૩॥

અર્થ—જે માણસના લગ્નમાં મંગળ રહેલો હોય અને શનિ, સૂર્ય, રાહુ તેને જોતા હોય, તો પદકવિછેદ યોગ થાય છે. તે માણસ ભલેને શુક્ર સમાન તેજસ્વી હોય.

૯૦ ધ્વજિષ્ઠ મૃત્યુ યોગ

કેન્દ્રે સ્થાનગતે મૌમે સંહિકેયે ચ સપ્તમે ।
 તદા નિત્યં વિજાની યાદસ્માન્મૃત્યુ સ્તદા ભવેત્ ॥૬૪॥

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્ગલ પ્રભાકર :

: ૨૬૪

અર્થ - જે માણસના જન્મસમયે કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનોમાં મંગળ રહેલો હોય અને રાહુ સાતમા સ્થાનમાં પડે તો આ યોગના પ્રભાવે તે માણસ ઈચ્છિત મૃત્યુને વરી શકે છે.

૯૧ માસ મૃત્યુ યોગ

લગનાત્સપ્તમ શીતાંશુ. પાપાષ્ટશુભ લગ્નગઃ ।

લગ્નસ્થિતો યદા માનુર્માસાન્તે મ્રિયતે શિશુઃ ॥૬૫॥

અર્થ :- જે માણસના જન્મ સમયે લગ્નથી સાતમા સ્થાનમાં અન્દ્રમા રહેલો હોય અને આઠમા સ્થાનમાં પાપાષ્ટો રહેલો હોય તથા શુભશ્રદ્ધો પણ લગ્નમાં વિદ્યમાન હોય અને સૂર્ય પણ લગ્નમાં મેળુક હોય તો એક મહિનાની અંદર, તે માણસનું બાળક મૃત્યુ પામે છે.

૯૨ રાજયોગ પ્રકરણ

લગ્નં લગ્નપતિર્બલાન્વિત વપુઃ કેન્દ્ર ત્રિકોણે શિવે

પૃચ્છા જન્મ વિવાહયાનતિલકે કુર્યાન્ નૃપાલં ધ્રુવમ્ ।

સચ્છીલં વિભવાન્વિતં ગજહય મુક્તાત,

પત્રાન્વિતં જાતં નિમ્નકુલે વિભૂતિપુરુષં શસન્તિ ગર્ગદયઃ ।૧।

અર્થ : શુક્રો જનન સમયે લાભ સંસ્થે ચ કેન્દ્રે, જાતો વૈ જન્મરાશી યદિ સહજગતે પ્રાપ્યતે વૈ ત્રિકોણે । વિદ્યાવિજ્ઞાનં યુક્તો ભવતિ નરપતિર્વિશ્વવિખ્યાત કીર્તિર્દાની માની ચ શૂરો હયગુણસહિતઃ સદ્ગર્જઃ સેવ્યમાનઃ ।૨।

અર્થ : દશસુખ ભવનેશઃ કેન્દ્રકોણે ઘનસ્થે ત્રિપતિબલયાને પ્રવર્તે સિંહાસનેષુ । સ ભવતિ નર નાથો વિશ્વવિખ્યાત કીર્તિર્મદ ગલિત કપોલૈઃ સદ્ગર્જઃ સેવ્યમાનઃ ।૩।

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

: ૨૬૫

૭૬

અર્થ :- હવે રાજયોગ પ્રકરણનું વર્ણન શરૂ કરીએ છીએ.

જે માણસના જન્મ સમયે યા પ્રશ્ન, વિવાહ, યાત્રા, તિલક એ લગ્નમાં, લગ્નનો સ્વામી બળવાન બનીને લગ્નમાં કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) ત્રિકોણ (૫-૯) માં યા અગ્યારમા સ્થાનમાં રહેલ હોય, તો તે માણસ શીઘ્ર રાજ બને છે. તેમજ તે શીલવાન, હાથી-ઘોડા અને સાચા મોતીના છત્રના વૈભવવાળો હોય છે.

જો તે માણસ નીચ કુળમાં જન્મે છે તો પણ ઉક્ત યોગ તેને રાજ બનાવે છે અને જો તે રાજવંશમાં જન્મે છે તો અવશ્ય રાજ બને છે એવો ગર્ગાદિ મુનિઓનો મત છે.

જે માણસના જન્મ સમયે એકલો શુક્ર અગ્યારમા સ્થાનમાં યા કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) માં જન્મરાશિથી ત્રીજા ઘરમાં અથવા ત્રિકોણમાં રહેલો હોય, તો તે માણસ વિશ્વવિખ્યાત રાજ બને છે તેમજ વિદ્યા અને જ્ઞાનમાં નિપુણ તે દાની, માની અને હાથી-ઘોડાનો ભોક્તા હોય છે.

જે માણસના જન્મ સમયે દશમા સ્થાનનો સ્વામી યા ચોથા સ્થાનનો સ્વામી યા કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) યા નવમા, સ્થાનમાં યા પાંચમા સ્થાનમાં રહેલ હોય અને સાતમા સ્થાનનો સ્વામી, બીજા સ્થાનમાં હોય, તો તે માણસ સિંહાસન પર બેસે. અર્થાત્ રાજ બને અને મહા ઝરતા માતંગો વડે સેવાતો તે વિશ્વવ્યાપી કીર્તિધર થાય.

एकोऽपि केन्द्रभवने नवपञ्चमे वा भास्वनप्रयुक्त विमली कृद्दिग्विभागः । निःशेष दोषमप हृत्य शुभप्रसूत दीर्घायुषं विगत रोग भय करोति । ४।

चन्द्रः पश्येद्यदादित्यं बुधः पश्येन्निशापत्तिम् ।

अस्मिन्योगे तु यो जातः स भवेद्धसुखाधिपः । ५।

અર્થ :- જે માણસના જન્મ સમયે કેાઈ એક પણ ગ્રહ

: વિશાળ બીજો

કેન્દ્રમાં અથવા નવમા યા પાંચમા સ્થાનમાં રહેલો હોય, તે તે માણસ-દશે દિશાઓમાં પ્રકાશ-કિરણો ફેલાવતા સૂર્ય સમાન તેજસ્વી નીવડે છે.

આ યોગ અશુભ હોયોનો નાશ કરીને જાતકને નિરોગી રાખે છે.

જો ચંદ્રમા, સૂર્યને દેખતો હોય તે આ યોગમાં જન્મ લેનાર માનવી પૃથ્વીપતિ (રાજા) બને છે.

यदि भवति चक्रेन्द्रो यामिनीनाथ एव प्रदिशति प्रिय भार्या पुत्रिणी वा सुखाम् । धनकनक समृद्धि माणिक हीर रत्ने रचयति मृगयाभिश्चन्द नैश्चर्चिङ्गम् । १६।

અર્થ : જે માણસના જન્મ સમયે ચંદ્રમા કેન્દ્ર સ્થાનમાં પડે તો તે માણસને સ્વરૂપવતી પ્રિય પત્ની મળે. જે જરૂર પુત્રવતી બને.

આ યોગમાં જન્મેલો માણસ ઠાન, સુવર્ણ, સમૃદ્ધિ, હીરા, માણિક, રત્નો અદ્યપતર પ્રથાસે એકત્ર કરી શકે તેમજ પોતાના અંગોને અઢનનો લેપ કરનારો વૈભવી બને.

शुक्रो यस्य बुधो यस्य, यस्य केन्द्रे बृहस्पतिः । दशमेऽङ्गा रको यस्य, स जात. कुल दीपकः । ७।

હય રથ નરનાગે રત્ન સમ્યક્ફલાનાં જલધિતટ નિવાસી રત્નતુલ્યં ચ ધાન્યમ્ । કિલ બહુજન ઇષ્ટઃ સત્યવાદી પ્રસૂતો ભવતિ યદિ ચ કેન્દ્રી દૈત્યકૌણે બુધસ્ય । ૮।

कि कुर्वन्ति ग्रहाः सर्वे यस्य केन्द्रो बृहस्पतिः । मत्तमातङ्ग यूथानां भिनत्त्ये कोऽपि केसरी । ९।

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહર્ત ઠપ્પણ :

: ૨૬૭

एक एव सुरराज पुरोधाः केऽगोऽय नव पंचमगो वा ।
लाभगो भवति यत्र विलग्ने तत्र शेष खचरैरवलं किम् । १०।

અર્થ : જે માણસના જન્મ સમયે શુક્ર, બુધ, બૃહસ્પતિ કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦)માં રહેલા હોય અને દશમા સ્થાનમાં મંગળ પડે તો આ યોગ-તે માણસને કુળદીપક બનાવે છે.

જેના પ્રસવ-કાળે રાહુ, બુધના સ્થાનથી કેન્દ્રમાં ખૂણામાં રહેલો હોય, તો તે માણસ ઘોડા, સ્થ, માણસો, હાથીઓ, રત્નો અને પદાર્થોનો સ્વામી અને તથા રત્ન જેવા ધાન્યવાળો, સમુદ્રની નિકટમાં રહેનારો બહુજનપ્રિય અને સત્યવાદી હોય છે.

જેના કેન્દ્રસ્થાન (૧-૪-૭-૧૦) માં કેવળ બૃહસ્પતિ રહેલો હોય તો આક્રીના અહો તેનું કાંઈ બગાડી શકતા નથી. જે રીતે એક સિંહ, મહોન્મત્ત હાથીઓના ટોળાને ભગાડી દે છે તે રીતે બૃહસ્પતિ બીજા અહોની પ્રતિકૂળ અસરોનો નાશ કરી દે છે.

તાત્પર્ય કે એક બૃહસ્પતિ જ કેન્દ્રમાં થા નવમા, પાંચમા લાક્ષ સ્થાનમાં પડે થા લગ્નમાં પડે, તો શેષ અહો કાંઈ હરકત કરી શકતા નથી.

भवति मदन मूर्ति बल्लभः कामिनीनां सकलजन समर्थो दीर्घजन्मा णनुष्यः । द्रव्य विषय गुणज्ञो द्रव्यमुरव्य. प्रधानः सधन कनकपूर्णे दैत्यपो यस्य केन्द्रे । ११।

घनवान्, प्राज्ञः, शूरो, मन्त्रो वा दण्डनायक पुरुषः । दश-
मस्यै रवितनूये वृन्दपुर ग्रामनेता वा । १२।

तुलाको दण्डमोनस्थो लग्नस्थोऽपि शनैश्चरः । करोति भूपते
जन्म वशे च नृपति भवेत् । १३।

અર્થ : જે માણસના કેન્દ્રસ્થાનમાં શુક્ર પડે, તે માણસ કામદેવ જેવો રૂપાળો સ્ત્રીઓને પ્રિય, સર્વ માણસો ઉપર ઉપકાર

કરવામાં સમર્થ, દીર્ઘ આયુષ્યવાળો. દેવજના વિવથમાં નિષ્ણાત અને ધન-સંપત્તિવાન હોય છે.

જે માણસના હથમાં સ્થાનમાં થનિ રહેલો હોય, તે માણસ ધનવાન પડેલ, મત્રી હંડ કરવાનો અધિકારી હંડનાયક અને ગામ-નગરોનો માલીક હોય છે.

જે માણસને લુહા, ધન, મીનમાં સ્થિત થનિ, લગ્નમાં પડે તે સજ્જનમાં જન્મ લઈ રાજા બને છે.

દિવ્ય સ્ત્રીવરકાન્ધનામ્બરગત માધાર લક્ષ્મીમયઃ

શાસ્ત્રે કૌતુક ગીત નૃત્ય રસતા વ્યાપાર દોષા-ગુરુઃ ।

પુત્ર ભ્રાતૃ જનાન્વિતઃ સ્થિરમર્તિઃ કર્તાઽતિ પ્રીત્યર્ઽન્વિતોઃ
જીવ કેન્દ્રગતો મર્ચોન્નજ સુસ્ત્રીસત્કમં કારીનરઃ ।૧૪।

આકાશ મન્દિર ગતસ્તનુપઃ સ્વગેહે કૃયાન્નૃપનૃપતિ ચક્ર વરેઃ સુસેવ્યમ્
સ્વીય પ્રતાપ પૃત ના હત શત્રુ પક્ષં શત્રો યથા સુરગર્ણેશ્ચ વિરાજમાનઃ

।૧૫।

અર્થઃ:- જેને બૃહસ્પતિ કેન્દ્રમાં હોય, તે પુરુષ સ્વરૂપવતી સ્ત્રી, વસ્ત્રાલંકાર સુક્ત શાસ્ત્ર નિપુણ, ગીત-નૃત્યમાં પારંગત રસવાળા પદાર્થોનો વેપારી તથા માર્ગદર્શક ગુરુવાળો તથા પુત્ર અને બાંધવો સહિત સ્થિર બુદ્ધિવાળો હોય છે. તેમજ પ્રસન્ન ચિત્તે સત્કાર્યો કરનારો હોય છે.

જે માણસના જન્મ સમયે લગ્નનો સ્વામી પોતાના ઘરમાં થઈને હથમ લાવમાં રહેલો હોય, તે માણસ ચર્કવર્તી સમાન રાજા બને, અનેક રાજાઓ તેની સેવા કરે, તે પોતાના પ્રતાપથી શત્રુ પક્ષનો વિનાશ કરે અને દેવગણ મધ્યે શોભતા દેવેન્દ્રની માફક માનવગણમાં શોભે.

ઉપચય ગૃહસસ્યો (૨-૬-૧૦-૧૧) જન્મ દો યસ્ય ચન્દ્રઃ

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃદ્ દર્પણ :

૨૨૬

સ્વગૃહમથ નવાંશે કેન્દ્રયાતાશ્ચ સૌમ્યાઃ સકલબલ વિયુક્તશ્ચૈવ
પાપાભિધાનં સ ભવતિ નરનાથઃ શક્રતુલ્યો બલેન ।૧૬।

અર્થ :- જેના જન્મ સમયે ચન્દ્રમા ઉપચય (૩-૬-૧૦-
૧૧) સ્થાનમાં રહેલો હોય અને શુભ ઝડો પોતાના ઘરમાં
અથવા નવાંશમાં થઈને કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) માં રહેલા હોય
અથવા ચન્દ્રમા સ્વગૃહમાં અથવા સ્વ નવાંશને પ્રાપ્ત કરીને ઉપચય
સ્થાનમાં રહેલો હોય અને શુભ ઝડો કેન્દ્રમાં હોય અથવા શુભ
ઝડો પણ પોતાના ઘરમાં અથવા નવાંશને પ્રાપ્ત કરીને રહેલા
હોય, અને પાપઝડો બળહીન હોય, તો તે માણસ ઇન્દ્ર મમાન
બળવાન રાજા બને છે.

વિદ્યાકલા ગુણ વિરા જિતકામ ઘેનુર્મેગૈઃ પરં વરયુવા જિત
કામ રાજઃ । દેશાધિપત્યપુર પત્તન મજ શ્રિયાન્તો મીને સિતઃ
સકલમણ્ડલ દીપ્ત દીક્ષઃ ।૧૭।

કામેજકન્યે રિપુરન્દ્રસંસ્થે કેન્દ્ર ત્રિકોણં વ્યવગે ચ રાહી ।
કામી ચ શૂરો બલવાન્ સ ભોગી ગજાશ્ચલત્રં વહુપુત્રતા ચ ।૧૮।

મૃગપતિ વૃષકન્યા કર્કટસ્થે ચ રાહી ભવતિ વિપુલ લક્ષ્મી
રાજરાજ્યાધિપો વા । હયગજનર નૌકા મેદિની પંડિતશ્ચ સ
ભવતિ કુલ દોષી રાહુતુલ્લો નરાણામ્ ।૧૯।

કેન્દ્ર ત્રિકોણે બુધજીવ શુક્લઃ સ્થિતા નરાણાં યદિ જન્મ-
કાલે । ધર્માર્થ વિદ્યા સુખ કીર્તિલાભઃ શાસ્ત્ર સુશીલઃ ન નરાધિપઃ
સ્યાત્ ।૨૦।

અર્થ :- જે માણસને શુક્ર મીનરાશિમાં રહેલો હોય, તે
માણસ વિદ્યા, કલા અને શુભવાળો હોય તેમ જ ઇચ્છિત સુખ
લોભવનારો હોય, તે જિતેન્દ્રિય હોય, દેશનો સ્વામી હોય, ઘણા
ગામ-નગર અને ધન તથા ગજાદળનો સ્વામી હોય, અને દીક્ષા
લઈને સકલ મંડળમાં ખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરનારો હોય છે.

જેનું બધા સ્થાન એષ, કન્યારાશિ, છટ્ટા, આઠમા સ્થાનમાં
આ કેન્દ્ર ત્રિકોણમાં અથવા બારમા ભાવમાં રાહુ રહેલો હોય, તે
એ માણસ કામી, શૂરવીર, લોગી હોય તેમજ હાથી, ઘોડા, છત્ર
વગેરેની સમૃદ્ધિવાળો અને બહુ પુત્રોવાળો હોય.

જેના જન્મ સમયે અન્દ્રમા સિંહ, વૃષ, કન્યા, કર્ક રાશિમાં
રહેલો હોય અને ઉચ્ચનો રાહુ પડેલો હોય, તે માણસ રાજ્યોનો
રાજા બને, તેની પાસે અપાર લક્ષ્મી, હથેળ, ગજા, નૌકાઓ
વગેરે હોય અને તે સુખીદિમાન થઈને કુળ અજવાળે છે.

જેના જન્મ સમયે જુધ, બૃહસ્પતિ અને શુક્ર કેન્દ્ર (૧-૪-
૭-૧૦) અથવા ત્રિકોણમાં રહેલા હોય, તે માણસ ધર્મ, અર્થ,
વિદ્યા, સુખ, કીર્તિ, લાભ, શાન્ત સ્વભાવ અને સુંદર આસ્તિત્વવાળો
હોય તેમજ મનુષ્યોનો સ્વામી-રાજા-બને છે.

મૃગુ સુત સુર પૂજ્યશ્રન્દ્રમાઃ કેન્દ્રવર્તી સુખ ધનવૃદ્ધિઃ કર્મ
સાધ્ય નરાણામ્ । રવિસુત શશિ પુત્રે માનુજોવે ત્રિકોણે ક્ષિતિ
સુત દશમે વૈ રાજયોગા વદન્તિ ।૨૧।

કેન્દ્ર ત્રિકોણેષુ ભવન્તિ સૌમ્યા દુશ્ચિત્તલાભારિગતાશ્ચ
પાપાઃ । યસ્ય પ્રયાણેઽપ્યથ જન્મકાલે દ્રુવં ભવેત્તસ્ય મહીપતિ-
ત્વિમ્ ।૨૨।

લાભે ત્રિકોણે યદિ શોતરશ્મિઃ કરોત્યવશ્યં ક્ષિતિપાલ
તુલ્યમ્ । કુલદ્વયાનન્દકર નરેન્દ્ર જ્યોત્સના હી દીપસ્તમસાં
વિનાશી ।૨૩।

અર્થ :- જેને શુક્ર, બૃહસ્પતિ, અન્દ્રમા કેન્દ્રસ્થાનમાં
રહેલા હોય, તે માણસ સ્વ પરાક્રમે ધનપતિ બને છે અને શનિ,
જુધ, સૂર્ય તથા બૃહસ્પતિ એ બધા ગ્રહો ત્રિકોણ અર્થાત્ નવમ-

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્શ ૬૫૯ :

: ૨૭૧

પંચમ લાવમાં રહેલા હોય તેમજ મંગળ દશમ લાવમાં રહેલો હોય તો રાજયોગ થાય છે.

જેના જન્મ અથવા યાત્રાના સમયે શુભ ગ્રહો કેન્દ્ર ત્રિકોણમાં રહેલો હોય અને પાપગ્રહો ત્રીજા, અગ્યારમાં અને છઠ્ઠા સ્થાનમાં રહેલા હોય, તે માણસ શીઘ્રપણે પૃથ્વીને અધિપતિ બને છે.

જેના જન્મ સમયે ચન્દ્રમા અગ્યારમે અથવા ત્રિકોણમાં રહેલો હોય, તો તે માણસ અવશ્ય રાજા સમાન બનીને બને કુળના અનિષ્ટોનો નાશ કરીને આનંદમય વાતાવરણ સર્જે છે. જેમ દીપક અંધકારનો નાશ કરીને પ્રકાશ ફેલાવે છે તેમ.

શત્રુસ્થાને યદા જીવો લાભ સ્થાને શશી ભવેત્ । ગૃહમધ્યે
સ જાતશ્ચ વિરવ્યાતઃ કુલદીપકઃ ।૨૪।

લગ્નાધિપો વા જીવો વા શુક્રો વા યત્ર કેન્દ્રગઃ ।

તસ્ય પંસશ્ચ દીર્ઘાયુઃ સ ભવેદ્ રાજવલ્લભઃ ।૨૫।

દશમે બુધ સૂર્યો ચ મૌમરાહુ ચ ષષ્ઠગી ।

રાજયોગોઽન્ન યો જાતઃ સ પુમાન્નાયકો ભવેત્ ।૨૬।

અર્થ :- જેના છઠ્ઠા સ્થાનમાં બૃહસ્પતિ અને અગ્યારમા લાવમાં ચન્દ્રમા હોય, તે માણસ કુળદીપક નીવડે છે.

જેના લગ્નનો સ્વામી અથવા બૃહસ્પતિ અથવા શુક્ર કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનમાં રહેલો હોય, તે દીર્ઘ આયુષ્યવાળો, તેમજ રાજાનો ખ્યાલો બને છે.

દશમે બુધ અને સૂર્ય હોય અને મંગળ તેમજ રાહુ છઠ્ઠા હોય, તો રાજયોગ થાય છે.

આ યોગમાં જન્મેલો માણસ, નાયક બને છે.

આદૌ જીવઃ શનિશ્ચાન્તે ગૃહમધ્યે નિરન્તરમ્ ।

રાજયોગે વિજાનીયાત્કુટુમ્બબલમુત્તમમ્ ॥૨૭॥

સહજસ્થો યદા જીવો મૃત્યુ સ્થાને યદા સિતઃ ।

નિરન્તરં ગ્રહા મધ્યે રાજા ભવતિ નિશ્ચિતમ્ ॥૨૮॥

જીવો વૃષે સુધારગ્નિમિથુને મકરે કુજઃ ।

સિંહે ભવતિ સૌરિશ્ચ કન્યાયાં બુધ માસ્કરૌ ॥૨૯॥

તુલાયામ સુરાચાર્યો રાજયોગી ભવેદયમ્

અથ યોગે સમુત્પન્નો મહારાજો ભવેન્નરઃ ॥૩૦॥

અર્થ :- જે માણુએ પહેલા સ્થાનમાં બૃહસ્પતિ હોય, અતમાં શનિ હોય અને વચ્ચે બાકીના ગ્રહો હોય તો તે યોગ પણ કુટુંબ અને ઉત્તમ બળપ્રદ રાજયોગ બાણવો.

જેના ત્રીજા સ્થાનમાં બૃહસ્પતિ, આઠમા સ્થાનમાં શુક્ર અને વચ્ચે ચા અંતમાં બાકીના ગ્રહો હોય, તો તે માણુસ નિશ્ચિતપણે રાજા બને છે.

વૃષશિમાં બૃહસ્પતિ અને મિથુનમાં ચન્દ્રમા તથા મકરમાં મગળ અને સિંહમાં શનિ તેમજ કન્યામાં બુધ અને સૂર્ય તથા તુલામાં શુક્ર હોય તો રાજયોગ થાય છે.

આ યોગમાં જન્મેલો માણુસ, મહારાજા બને છે.

અષ્ટમે દ્વાદશે વર્ષે યદિ જીવતિ માનવઃ । સાર્વ ભૌમસ્તદા જાયતે વિશ્વપાલક ॥૩૧॥

एको जीवो यदा लने सर्वे योगास्तदाऽगुभाः । दीर्घजीवी, महाप्राज्ञो जातको नायको भवेत् ॥३२॥

घने शुक्रोऽथ भौमश्च मोने जीवस्तुला बुधः । नीचस्थो शनिचन्द्रौ च राजयोग स्तदा ध्रुवम् ॥३३॥

શ્રી ધતીન્દ્ર સુહૃત્ ૬૫૯ :

: ૨૭૩

અર્થ :- ઉક્ત યોગોમાં જન્મેલો માણસ જો આઠમા અને બારમા વર્ષે જીવતો રહે છે તો વિશ્વપાલક રાજા બને છે.

જેના જન્મ સમયે કેવળ બૃહસ્પતિ લગ્નમાં રહેલો હોય અને સર્વ યોગો અશુભ હોય તો પણ તે પુરુષ દીર્ઘકાળ સુધી જીવનારો, બુદ્ધિમાન અને અચ્છી બને છે.

ધનુરાશિમાં શુક્ર વા મંગલ અને મીન રાશિમાં બૃહસ્પતિ અને તુલામાં બુધ અને શનિ તેમજ ચન્દ્રમા નીચ રાશિ (૧-૮)માં રહેલ હોય, તો પણ રાજયોગ થાય છે.

अस्मिन्योगे च यो जातः स राजा धनवर्जितः । दाता भोक्ता च विख्यातो मान्यो मण्डलनायकः ॥३४॥

મીને શુક્રો બુધશ્રાન્તે ધને રાહુસ્તનો રબિઃ । સહજે ચ મહેદ્મીમે રાજયોગો ડમિધીયતે ॥૩૫॥

સહજે ચ યદા જીવો લાભસ્થાને ચ ચન્દ્રમાઃ । સ રાજા ગૃહમધ્યસ્થો વિખ્યાતઃ કુલદીપકઃ ॥૩૬॥

અર્થ :- આ યોગમાં જન્મેલો માણસ ધનહીન રાજા બને છે અને તે દાતા, ભોક્તા પૂજ્ય અને વિખ્યાત નાયક બને છે.

મીન રાશિમાં શુક્ર અને અંતમાં બુધ તેમજ ધન રાશિમાં રાહુ અને લગ્નમાં સૂર્ય અને ત્રીજે મંગળ હોય, તો રાજયોગ થાય છે.

જેના ત્રીજા સ્થાનમાં બૃહસ્પતિ અને અગ્રારમાં સ્થાનમાં ચન્દ્રમા હોય, તે પણ ઘરમાં રહેવા છતાં વિખ્યાત કુળ દીપક બને છે.

શુભગ્રહાઃ શુભ ક્ષેત્રે ભવન્તિ યદિ કેન્દ્રગાઃ । તથા શુભાનિ
કર્માણિ સ કરોતિ હિ જાતકઃ ॥૩૭॥

ઉચ્ચસ્થાનગતાઃ સૌમ્યાઃ કેન્દ્રસ્થાને ભવન્તિ ચેત્ । ધ્રુવં
રાજ્ય ભવેત્તસ્ય યદિ નીચ સુતો ભવેત્ ॥૩૮॥

સ્વક્ષેત્રસ્થો યદા જીવો બુધઃ સૌરિશ્ચ ચેદ ભવેત્ ।

તસ્ય જાતસ્ય દીર્ઘાયુઃ સમ્પતિશ્ચ પદેપદે ॥૩૯॥

મીને બૃહસ્પતિઃ શુક્ર શ્ચન્દ્રમાશ્ચ યદા ભવેત્ । તસ્ય જાતસ્ય
રાજ્યં સ્યાત્ પત્ની ચ બહુ પુત્રિણી ॥૪૦॥

અર્થ :- જેના શુભ સ્થાનમાં રહેલા શુભ ગ્રહો, કેન્દ્રસ્થાનમાં
પડે એવા યોગમાં જન્મેલો માણસ, શુભ કર્મ કરનારો થાય છે

જેના ઉચ્ચ સ્થાનમાં પ્રાપ્ત શુભ ગ્રહો કેન્દ્રસ્થાનમાં સ્થિર
થાય તો, તે માણસ નીચ કુળમાં જન્મેલો હોય તો પણ રાજા બને છે.

જેને બૃહસ્પતિ, બુધ અને શનિ પોતાના જ સ્થાનમાં
રહેલા હોય, તે માણસ દીર્ઘ આયુષ્યવાળો અને પગલે-પગલે
સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરનારો થાય છે.

જેને મીનરાશિમાં બૃહસ્પતિ શુક્ર અને ચન્દ્રમા હોય તે રાજ્ય
મેળવે છે તેમજ તેની પત્ની બહુ પુત્રોની માતા થાય છે.

પૃચ્છમસ્થો યદા જીવો દશમસ્થશ્ચ ચન્દ્રમાઃ । સ રાજ્યવાન્
મહાબુદ્ધિસ્તપસ્વી ચ જિતેન્દ્રિયઃ ॥૪૧॥

સિંહે જીવસ્તુલા કીટ ચાપેષુ મકરેઽપિ ચ ગ્રહા યદા તદા
જાતો દેશભોગી ભવેન્નરઃ ॥૪૨॥

તુલાકોદણ્ડ મીનસ્થો લગ્નસંસ્થોઽપિ ચેચ્છનિઃ । કરોતિ
ભૂપતેર્જન્મ મહાપુણ્યાનુ ભાવત. ॥૪૩॥

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્ધર્ત્ત ઇર્ષ્ય :

: ૨૭૫

અર્થ:- જેને પાંચમા ભાવમાં બુદ્ધસ્પતિ અને કશમે ચન્દ્ર-
મા રહેલો હોય, તે રાજ્યનો સ્વામી, મહાબુદ્ધિમાન, તપસ્વી અને
જિતેન્દ્રિય હોય છે.

જેને સિહરાશિમાં બુદ્ધસ્પતિ અથવા તુલા, કર્ક, ધનુ, મકર
એ રાશિઓમાં હોય અને બીજા અહો અન્ય સ્થાનમાં રહેલા
હોય, તે સમગ્ર દેશનો રાજા બને છે.

તુલા, ધનુ, મીન થા લગ્નમાં જેને શનિ રહેલો હોય, તે
પુણ્ય અનુભાવ સહિત રાજા બને છે.

વિદ્યા સ્થાને યદા સૌમ્યઃ કર્ક સ્થાને ચ ચન્દ્રમાઃ ।
ધર્મસ્થાને યદા સૌમ્યો રાજયોગસ્તદા ભવેત્ ॥૪૪॥

મકરે ચ ઘટે મીને વૃષે મિથુનમેષયોઃ । ગ્રહાસ્તદા ચ
વિખ્યાતો રાજા ભવતિ માનવઃ ॥૪૫॥

બુધભાગવ જીવાર્કિયુક્તો રાહુશ્ચતુષ્ટયે । કુરુ તે કમલા-
રોગ્ય પુત્ર માનાદિકં ફલમ્ ॥૪૬॥

અર્થ:- પાંચમા સ્થાનમાં બુધ હોય અને કર્કરાશિને।
ચન્દ્રમા હોય તેમજ નવમા સ્થાનમાં શુભ અહો રહેલા હોય, તે।
રાજયોગ થાય છે.

જેને મકર, કુંભ, મીન, વૃષ, મિથુન અને મેષ એ રાશિ-
ઓમાં બધા અહો રહેલા હોય તે પ્રસિદ્ધ રાજા બને છે.

બુધ, શુક્ર, બુદ્ધસ્પતિ અને શનિ એ ચાર અહો સાથે રાહુ
કેન્દ્ર સ્થાનમાં રહેલો હોય તો જાતકનો લક્ષ્મી, આરોગ્ય, પુત્ર અને
સન્માન આપનાર થાય છે.

ચતુર્થ ભવને શુક્રો ગુરુચન્દ્રધરા સુતાઃ । રવિ સૌરિયુતા
સ્સન્તિ રાજા ભવતિ નિશ્ચિતમ્ ॥૪૭॥

अष्टमे च व्यये क्रूरो मध्ये च क्रूरसौम्य कौ । राजयोगो-
ऽत्रयो जातो महाभूपो भविष्यति ॥४८॥

लग्ने सौरिस्तथा चन्द्रस्त्रिकोणे जीवमास्करो । कर्मस्थाने
भवेद्भीमो राजयोगोऽभिधीयते ॥४९॥

नवमे च यदा सूर्यः स्वगृहस्थो भवेत्तदा । तस्य जीवतिने
आता स्यादेकोऽर्धः नृपे समः ॥५०॥

અર્થ :- જેના ચોથા સ્થાનમાં શુક્ર, બૃહસ્પતિ, અન્દ્રમા,
મંગળ, સૂર્ય અને શનિ હોય, તેા ચોક્કસ પછે રાજા બને છે.

જેને આઠમે અને બારમે કુર ગ્રહો અને શુભ ગ્રહો બંને
રહેલા હોય, તેા તે પણ રાજયોગ છે.

લગ્નમાં શનિ તથા અન્દ્રમા અને નવમે પાંચમે બૃહસ્પતિ અને
સૂર્ય તથા દશમે મંગળ હોય તેા રાજ યોગ થાય છે.

જેને નવમ-સૂર્ય પોતાના ઘરનેા હોય, તેના લાઈ જીવતા
નથી, પણ તે એકલો જ રાજ સમાન થાય છે.

द्वित्रितुर्ये सिते षष्ठे कर्मण्यपि यदा ग्रहा । राजयोग
विजानीयाज्जातस्तत्र नृपो भवेत् ॥५१॥

लग्ने क्रूरे व्यये सौम्या घने क्रूरश्च जायते । राजयोगो न
राजा च भूपतिर्भवति स्फुटम् ॥५२॥

लग्ने क्रूरो व्यये क्रूरो घने सौम्यो यदा भवेत् । सप्तगे
भवति क्रूरः परिवार क्षयकर. ॥५३॥

અર્થ :- જેને બીજે, ત્રીજે, ચોથે, પાંચમે, છઠ્ઠે, દશમે,-
એ સ્થાનેમાં રાશિ હોય તેા રાજ યોગ થાય છે

જન્મેલા પુરુષ રાજા બને છે. જેને લગ્નમાં કુર ગ્રહ

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત કર્પણ :

: ૨૭૭

હોય અને બારમે શુભઘડ તેમજ બીજા કુરઘડ હોય, તો પણ રાજયોગ થાય છે.

જેને લગ્નમાં કુર ઘડ અને બારમે પણ કુર ઘડ સાથે શુભઘડ તથા સાતમે શુભઘડ હોય, તો તે માણસ પોતાના પાર-વારનો નાશ કરનારો થાય છે.

घने चन्द्रश्च सौम्यश्च मेषे जीवो यदा भवेत् । दशमे राहु शुक्रौ च राजयोगोऽभिधीयते ॥१४॥

સિંહે જીવોઽથ કન્યાયા માર્ગવો મિથુને શનિ । સ્વક્ષેત્રે હિવુ કે મૌમ સ પુમાન્નાયકો ભવેત્ ॥૧૫॥

શનિચન્દ્રૌ ચ કન્યાયાં સિંહે જીવો ઘટે તમઃ । મકરે ચ કુજસ્તત્ર જાત. સ્યાદ્ વિશ્વપાલકઃ ॥૧૬॥

અર્થ :- જેના બીજા સ્થાનમાં ચન્દ્રમા યા યુધ હોય અને મેષ રાશિમાં બૃહસ્પતિ હોય તથા દશમે રાહુ અને શુક્ર હોય તો પણ રાજયોગ થાય છે.

જેને સિંહરાશિમાં બૃહસ્પતિ, કન્યા રાશિમાં શુક્ર, મિથુન રાશિમા શનિ અને સ્વક્ષેત્રી મંગલ ચોથા સ્થાનમાં હોય તો તે મનુષ્ય નાયક બને છે.

જેને કન્યા રાશિમાં શનિ યા ચન્દ્રમા હોય, સિંહરાશિમાં બૃહસ્પતિ, કુલ રાશિમાં રાહુ હોય અને મકર રાશિમાં મંગલ હોય, તે મનુષ્ય જગપાલક બને છે.

शुक्रो जीवो रवि मौम, श्राये मकरकुम्भयो

मीने च वत्सरे त्रिशे समर्थः सर्वं कर्मसु ॥१७॥

કર્કલગ્ને જીવયુક્તે લાભે ચન્દ્રજભામંવા । મેપે માનુષ્ય જાતો યો યોગઽસ્મિન્ નૃપતિર્ભવેત્ ॥૧૮॥

કર્મસ્થાને યદા જીવો બુધ શુક્રસ્તથા શશો । સર્વકર્માણિ
સિદ્ધયન્તિ રાજમાન્યો ભવેન્નરઃ ॥૫૯॥

ષષ્ઠેષ્ટમે પન્ચમે વા નવમે દ્વાદશે તથા । સૌમ્યકૂરગ્રહૈયેગિ
રાજ માન્યો ન સશયઃ ॥૬૦॥

અર્થ - જેને ધનુરાશિમાં શુક્ર, મકર રાશિમાં બૃહસ્પતિ,
કુમ્ભ રાશિમાં સૂર્ય અને મીન રાશિમાં મંગળ હોય, તે તે મનુષ્ય
ત્રીય વર્ષની વયે સંપૂર્ણ કર્મો કરનારા બને છે.

જેને કર્ક રાશિમાં બૃહસ્પતિ હોય અને અગ્યારમે ચન્દ્રમા
બુધ અને શુક્ર હોય તથા મેષ રાશિમાં સૂર્ય હોય, તે તે રાજા
બને છે.

જેને દશમાં સ્થાનમાં બૃહસ્પતિ, બુધ, શુક્ર તથા ચન્દ્રમા
હોય, તેનાં સર્વકાર્યો સિદ્ધ થાય છે અને તે રાજાઓમાં પૂજ્ય બને છે.

જેને છઠું, આઠમે, પાંચમે, નવમે અને બારમે શુભગ્રહ
અને કુરગ્રહ હોય, તે પશુ રાજાઓમાં પૂજ્ય બને છે.

પન્ચમે ચ યદા ષષ્ઠે ચાષ્ટમે નવમે ક્રમાત્ । મૌમરાહુ-
સિતાર્કા સ્યુર્જાતકઃ કુલપાલકઃ ॥૬૧॥

લગ્ને સૌરિસ્તથા ચન્દ્રશ્ર્વાષ્ટમે માર્ગવો યદા । જાયતેઽન્
નૃપો યોગે માની મૂરિપ્રિયઃ સદા ॥૬૨॥

મિથુનસ્થો યદા રાહુઃ સિહસ્થો મૂમિનન્દનઃ । અન્ન યોગે
નરો જાતો નૃપોઽશ્વગજનાયક ॥૬૩॥

અર્થ :- જેને પાંચમે મંગળ છઠું રાહુ, આઠમે શુક્ર અને
નવમે સૂર્ય હોય, તે કુળનું પાલન કરનારો બને છે

લગ્નમાં શનિ તથા ચન્દ્ર મા અને આઠમે શુક્ર હોય એવા
યોગમાં જન્મેલો માણસ, સન્માની અને બહુ લોકપ્રિય બને છે.

મિથુન રાશિમાં રાહુ અને સિંહ રાશિમાં મંગળ હોય એવા
યોગમાં જન્મેલો માણસ અગ્રવો અને હાથીનો સ્વામી બને છે.
અર્થાત્ રાજા બને છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદૂર્ત્ત કર્પણ :

: ૨૭૬

चाપાર્દ્ધે શશિના યુક્તો યદિસૂર્યઃ પ્રજાયતે ।
 લગ્ને ચ સબલો મંદો મકરે ચ કુજો ભવેત્ ॥૬૪॥
 ઝત્ર યોગે સમુત્પન્નો મહારાજો ભવેન્નરઃ ।
 દૂરાદેવ નમન્ત્યસ્ય પ્રતાપૈશ્વરણૌ નૃપાઃ ॥૬૫॥
 ઉચ્ચાભિલાષુકઃ સૂર્યઃ સ્ત્રિકોણસ્થો યદા ભવત્ ।
 અપિ નીચકુલે જાતો રાજા સ્યાદ્ધનપૂરિતઃ ॥૬૬॥

અર્થ:- ધનુરાશિના અર્ધા લાગમાં ચન્દ્રમા યુક્ત સૂર્ય લગ્નમાં
 હોય, વળી શનિ અને મકર રાશિમા મગળ હોય તો આ યોગમા
 જન્મેલો માણસ મહારાજા બને છે. અને રાજાઓ તેને બેતાં દુરથી
 પણ તેને પ્રણામ કરે છે.

બેને ઉચ્ચાભિલાષી સૂર્ય નવમે થા પાંચમે પડે, તે માણસ
 નીચ કુળમાં જન્મેલો હોય તો પણ સમૃદ્ધ રાજા બને છે.

ઘનસ્થાને યદા શુક્રો, દશમે ચ બૃહસ્પતિઃ ।
 ષષ્ઠે ચ સિહિકાપુત્રો, રાજા ભવતિ વિક્રમી ॥ ૭॥
 ચતુર્ગ્રહા યદેકત્ર યદિ સૌમ્યા ભવન્તિહિ ।
 ભ્રાતૃ ધી ધર્મં લગ્નાદ્યૌ રાજયોગો ભવેદયમ્ ॥૬૮॥
 સવૈર્ગ્રહૈર્યદા ચન્દ્રો વિના હેલિ નિરીક્ષ્યતે ।
 ષષ્ઠાષ્ટમે ચ જામિત્રે સ દીર્ઘાયુર્નરાધિપઃ ॥૬૯॥

નવમે પञ્ચમ સ્થાને ચતુર્થે ચ યદા ગ્રહાઃ ।
 આદૌ જાતશ્ચ નશ્યન્તિ પશ્ચાજ્જાતશ્ચ જીવતિ ॥૭૦॥

વિવાહિતાયામન્ય સ્યામેક પુત્રો ભવેત્તદા ।
 વિહ્યાતો ભુવને ત્યાગી સ દીર્ઘાયુર્મહીપતિઃ ॥૭૧॥

અર્થ:- જેના બીજા સ્થાનમાં શુક્ર, કથમે બ્રહ્મરૂપિતિ અને છટ્ટે રાહુ હોય, તે માણસ પરાક્રમી રાજા બને છે.

જેના ચાર ગ્રહો (શુભ અશુભ બંને) એક જ સ્થાન પૈત્રી-ત્રીજા, પાંચમા, નવમા, લગ્ન અને બીજા એ એકમાં જ રહેલા હોય તો પણ રાજયોગ થાય છે.

છટ્ટા, આઠમા, સાતમા સ્થાનમાં રહેલા ચન્દ્રમા મિત્રાય, બધા ગ્રહો સૂર્યને જોતા હોય એવા યોગમાં જન્મેલો માણસ દીર્ઘાયુષી રાજા બને છે.

નવમા, પાંચમા ચોથા એ સ્થાનોમાં બધા ગ્રહો રહેલા હોય તો આ યોગમાં પ્રથમ જન્મેલો મરી જાય છે અને પછી જન્મેલો જીવે છે. આ યોગમાં જન્મેલા માણસને બીજીવારના લગ્નથી એક પુત્ર થાય છે, તે સંસારમાં પ્રસિદ્ધ, ત્યાગી અને દીર્ઘાયુષી રાજા બને છે.

કન્યયા ચ યદા રાહુઃ, શુક્રો મૌમઃ શનિસ્તથા ।

તત્ર જાતસ્ય જાયેત, કુબેરાદધિકં ઘનમ્ ૭૨ ।

લગ્ને મીને જીવશુક્રો, મેવેઽર્કે મકરે કુજઃ ।

દાસવશેઽપિ જાતોઽસી, રાજા છત્ર ઘરો ભવેત્ ૭૩ ।

ઘ્રાતૃસ્થાને યદા જીવો, લાભસ્થાને યદા શશી ।

સ લોકે ગૃહમધ્યસ્થો જાયતે કુલદીપક. ૭૪ ।

અર્થ:- રાહુ, શુક્ર, મંગળ તથા શનિ, કન્યા રાશિમાં રહેલા હોય એવા યોગમાં જન્મેલો માણસ કુબેરથી અધિક સંપત્તિવાળો બને છે.

જેના લગ્નમાં બ્રહ્મરૂપિતિ હોય, મીનરાશિમાં શુક્ર હોય. મેષમાં સૂર્ય હોય, મકરમાં મંગળ હોય, તે માણસ દાસકુળમાં જન્મેલો હોય તો પણ છત્રધારી રાજા બને છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત ટીપ્પણ :

: ૨૮૧

જેના દશમા સ્થાનમાં બ્રહ્મસ્પતિ અને અગ્રમા ભાવમાં ચન્દ્રમા હોય, તે દુનિયામાં કુળદીપક બને છે.

દશમસ્થૌ બુધાદિત્યૌ, ષષ્ઠે રાહુધરાસુતૌ ।

રાજયોગોઽત્ર યો જાતઃ સ પુમાન્નાયકો ભવેત્ ૭૫।

ચતુર્ગ્રહેરેકગૃહે ચ સસ્થૈર્ધીર્ધમંદુ શ્રિક્વયતત્તુસ્થિતૈર્વા ।

દાસશ્રજાતઃ ક્ષિતિપાલ તુલ્યો ભવેન્નરેન્દ્રોઽથ સમુદ્ર પારગઃ ૭૬।

અર્થ:- દશમા સ્થાનમાં બુધ, સૂર્ય અને છૂટે રાહુ, મંગળ હોય તો રાજયોગ થાય છે.

જેના ચાર અહો એક જ ઘરમાં થઈને બીજા, નવમા, ત્રીજા તથા લગ્નમાં રહેલા હોય તો તે માણસ દાસકુળમાં જન્મેલો હોવા છતાં રાજા તુલ્ય બનીને સમુદ્રની પાર પહોંચે છે. એવો પ્રભાવશાળી નીવડે છે.

સુરગુરુશશિયુક્તે કકટે હે લગ્ન સસ્થે

ઘૃગુતનય બલિષ્ઠઃ કેન્દ્રયાતોઽથ શૈર્ષઃ ।

શિવ સહજ રિપુ સ્થૈર્યસ્ય જન્માત્ર યોગે

નિયતમિતિ યદાયુશ્ચક્રવર્તી નરેશઃ ૭૭।

તુલે મીન મેષે વૃષે દૈત્યપુત્રો ભવેદ્રાજમાની કલાકૌતુકી ચ ।

ત્રયં પુત્રજાત ચિરજીવતાં ચ ભવેદ્વત્સરે વલ્લિ યુગ્મે (૨૨)

ચ મુક્તે ૭૮।

લગ્નાધિપતિઃ કેન્દ્રે બલપરિપૂર્ણઃ કરોતિ નૃપતુલ્યમ્ ।

ગોપાલકુલેઽપિ જાતાં કિ પુનરિહ નૃપતિ સમૂત્તમ્ ૭૯।

અર્થ:- ઈર્ક રાશિમા બ્રહ્મસ્પતિ, ચન્દ્રમા સાથે રહેલો હોય, અને બળવાન શુક કેન્દ્રમાં હોય તેમજ બાકીના અહો અગ્રમારમે, ત્રીજે, છૂટે રહેલા હોય આ યોગમાં જન્મેલો પુરૂષ દીર્ઘ આયુઃચ-

વાળો અકવર્તી રાજા બને છે.

જેનો શુક્ર, સુલા, મીન, મેષ, વૃષ એ રાશિઓમાં હોય, તે પુરુષ રાજાનો માનીતો અને કલા-કૌતુકસંપન્ન બને છે. તે પુરુષને મોટી ઉમરે ત્રણ પુત્રો થાય છે.

જેના લગ્નનો સ્વામી બળવાન થઈને કેન્દ્રમાં રહેલો હોય, તે પુરુષ જો ગોવાળના કુળમાં જન્મ્યો હોય તો શી નવાઈ ? કારણ કે તે રાજાનો પુત્ર થાય છે.

रवि स्तृनीये भृगुनन्दनः सुखे बुधौ द्वितीये यदि पञ्चमे स्थितः ।
न नीचराशौ न च खान्त वेशमगो भवेन्नरेन्द्रखिसमुद्र

પાલક: । ૮૦।

यदि भवति च केन्द्रे धर्मगे स्वोच्चसंस्थे
सुतमवनगतश्चेद्वाकपमतिर्जन्मकाले ।

स भवति नरनाथः सार्वभौमो जितारिः
शशिवुषभृगुपुत्रैरन्वितो वीक्षितो वा । ८१।

અર્થ:- જેને સૂર્ય ત્રીજા સ્થાનમાં હોય, શુક્ર ચોથે હોય બુધ બીજે ત્રીજા પાંચમે પણ નીચ રાશિમાં હોય અને દશમા-અગ્રારમાં તેમજ બારમા સ્થાનમાં કેઈ ગ્રહ ન હોય તે પુરુષ ત્રણ સમુદ્ર પર્યટના પ્રદેશનો રાજા બને છે.

જેને જન્મ સમયે ઉચ્ચનો બૃહસ્પતિ, કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦)માં ત્રીજા નવમે કે પાંચમે રહેલો હોય અને અન્દ્રમાં, બુધ, શુક્રની સાથે હોય અથવા બુધ, શુક્રની દષ્ટિમાં હોય. તો તે માણસ શત્રુઓને છતનારો સાર્વભૌમ અકવર્તી બને છે.

विलग्ननाथः खलजात संस्थः सुहृद्गृहे मित्रयुतो यदि स्थितः ।
करोति सर्वं पृथिवीतलस्य दुर्वारवैरिभ्तमहोदयं शुभम् । ८२।

શ્રી ચતીન્દ્ર મુકૂર્ત દર્પણ :

: ૨૮૩

लग्न विहाय केन्द्रे सकलकला पूरितो निशानाथः
विदधाति महीपालं विक्रम ब्रलवाहनो पेतम् ॥८३॥

स्वाच्चैः स्वकीयभवने क्षितिपालतुल्यो लग्नेऽर्कजे भवति
देशपुराधिनाथः । दारिद्र्यदुःखपरिपीडित एव लोकः

शेषेषु सर्व जननिन्द्यशरीर चेष्ट ॥८४॥

लग્ને ઉચ્ચ પદ ગતે દિનપતૌ ચંદ્રે ઘનસ્થે મૃગૌ દુશ્ચિન્મયે
તમસંયુતે સુખગતે જીવે વ્યયસ્થે બુધે । લાભે સૂર્યસુતે હિ જન્તુ-
ભવને યાતે કુલે ભૂપતે જાતિાજ્ય મનુજઃ સદા

નૃપગણે સમ્રાટપદં ગચ્છતિ ॥૮૫॥

અર્થ:- જોના જન્મ સમયે લગ્નનો સ્વામી મિત્રના ઘરમાં,
મિત્રની સાથે જો કશમા સ્થાનમાં, લગ્નમાં યા સાતમે રહેલો હોય
તો તે પુરુષ પૃથ્વી પર વેરીઓનો નાશ કરનારો પ્રતાપી પુરુષ
નીવડે છે.

જોનો પૂર્ણ બળવાન ચન્દ્રમા, લગ્નના ઘરને છાડીને કેન્દ્ર
(૧-૪-૭-૧૦)માં રહેલો હોય તો તે પુરુષ પરાક્રમ, બળ, વાહનાદિ
યુક્ત રાજા બને છે.

પણ જો સ્વકોત્રી ઉચ્ચનો ન હોય તો તે માણસ દુઃખ
દારિદ્ર્યથી પીડાય છે તેમજ સર્વજનો તેની નિંદા કરે છે.

ઉચ્ચનો સૂર્ય લગ્નમાં હોય, ચન્દ્રમા બીજે હોય, શુક્ર ત્રીજે
હોય અને રાહુ સહિત બૃહસ્પતિ ચોથે હોય, બુધ ખારમે અને શનિ
અગ્યારમે યા છઠ્ઠે હોય-એ યોગમાં રાજવંશમાં જન્મેલો માણસ
રાજાઓમાં પણ સમ્રાટની પદવી ધારણ કરનારો બને છે.

उच्चाभिलाषी सविता त्रिकोणे शशी तथा जन्मनि यस्य जन्तोः ।
तस्यातिपृथ्वी बहु रक्तपूर्णा बृहस्पतिः कर्कटके यदि स्यात् ॥८६॥

સર્વેવ્યાકાશવાસાઃ સ્ફટિક વિશલતાકાશકાર્પસિભેશો લગ્નં સંવી-
ક્ષમાણો નરપતિ તિલક તં સમુત્પાદયન્તિ । નીયન્તેઽસ્ય પ્રશ-
સ્ત્યૈ જલદ્વનિભમથ શ્વેતમાનં યશોભિર્બિભ્રાણં શેસુશંકા મધુમથ-
નમતો મદ્રમાલા પિત શ્રીઃ ।૮૭।

અર્થઃ:- જેને ઉચ્ચાભિલાસી અર્થાત્ મીન રાશિનો સૂર્ય ત્રિકો-
ણમાં હોય તથા ચન્દ્રમા મેષનો હોય, ત્રિકોણમાં બૃહસ્પતિ કર્ક રાશિમાં,
હોય તો તે પુરૂષ પૃથ્વીને રક્ત વડે રંગે છે. અર્થાત્ તે મહાપરાક્રમી
યોદ્ધો બને છે.

જેના બધા જ ગ્રહો તથા દશમ અને જન્મ-લગ્નનો સ્વામી,
લગ્નને દેખતો હોય, તો તે ઉચ્ચિત પ્રશંસાવાળો, ઉન્નવળ યશવાળો,
શકારહિત, ભમણ કરનારો, શત્રુઓનો નાશ કરનારો અને કલ્યાણ-
માળો, લક્ષ્મી ધારણ કરનારો મુખ્ય રાજા બને છે.

સર્વેર્ગગન શ્રમણૈર્દૃષ્ટે ભવેન્મહીપાલઃ ।

બલિભિઃ સૌરઘ્યાર્થયુતો, વિગતભયો દીર્ઘજીવો ચ ।૮૮।

ચતુર્થે ભવને શુક્રો, દશમે ચ ધરા સુતઃ ।

રવિઃ સૌરિર્ભવે દ્યુક્તો રાજા ભવતિ નિશ્ચિતમ્ ।૮૯।

મિથુનેઽજે વૃષે મીને કુમ્ભે ચ મકરે ગ્રહાઃ ।

યો યોગેઽસ્મિન્નરો જાતો જાયતે ગજ યાનવાન્ ।૯૦।

જીવનિશાકર સૂર્યાઃ પચ્ચમનવમ તૃતીયગાઃ ।

લગ્નાદ્વપિ ભવતિ તદા રાજા કુબેરતુલ્યો ઘનપ્રસવૈ. ।૯૧।

અર્થઃ:- જેના જન્મ-લગ્નને સંપૂર્ણ ગ્રહ દેખતો હોય તો
તે બલકર સહિત સૌખ્ય, લક્ષ્મીવાન, ભવિનાનો અને મોટી ઉમર-
વાળો રાજા બને છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૨૮૫

ચોથે શુક્ર, દશમે મંગલ અને રાહુ તથા શનિ કરચુક્ત સ્થિર હોય તેવા યોગમાં ઉત્પન્ન થયેલો અવશ્ય રાજ હોય છે.

મિથુન, મેષ, વૃષભ, મીન, કુંભ, મકર એ રાશિઓમાં પૂર્ણ અહ સ્થિર હોય તો તેવા યોગમાં પેદા થયેલ હોય તે હાથીઓને રાખનારો હોય છે. અથવા ઉત્તમ હાથીઓ તેની પાસે હોય છે.

જેનો શુરુ પાંચમો ચન્દ્રમા નવમો અને સૂર્ય ત્રીજા સ્થાનમાં બેઠેલો હોય તે કુબેરની સમાન ધન મેળવીને રાજા બને છે.

સિંહે જીવસ્તુલાકીટ ધનુર્મકર કેષુ ચ ।

ગ્રહાશ્ચાન્યે યદા જાતો દેશભોગી ભવેન્નરઃ ।૧૨।

સ્વગૃહે ચ ભવેત્સૂર્યસ્તુલાયા ચ ભવેત્ સિત્તઃ ।

મિથુને તિષ્ઠતિ સૌરી રાજયોગઃ પ્રજાયતે ।૧૩।

ષષ્ઠે ચ પચમે ચૈવ નવમે દ્વાદશે તથા ।

સૌમ્યકૂરગ્રહા યોગા રાજમાન્યઃ સકળ્ટકઃ ।૧૪।

ત્રિકોણ કોણે બુધ જીવ શુક્રાન્ત્રિ ષટ્દશે સોમસુતેઽર્કપુત્રે ।

જાયાસ્થિતે ચેત્પરિપૂર્ણચંદ્રે નૂનં સજાતો નૃપતેઃ સમાનઃ ।૧૫।

અર્થ:- જેને બૃહસ્પતિ સિંહ રાશિમાં હોય અને બાકીના ગ્રહો તુલા, વૃષિક, ધનુ, મકર-એ રાશિઓમાં હોય તે પુરૂષ દેશને લોગવનારો બને છે.

સૂર્ય પોતાના ઘરમાં હોય, શુક્ર તુલા રાશિમાં હોય, શનિ મિથુનમાં હોય તો પણ રાજયોગ થાય છે.

જેને છઠે, પાંચમે, બારમે શુભ અને કુર ગ્રહો રહેલા હોય તે કંટક સહિત રાજમાન્ય થાય છે.

ત્રિકોણમાં બુધ, બૃહસ્પતિ અને શુક્ર હોય તથા ત્રીજે, છઠે,

દશમે ખુધ અને શનિ હોય, અને પૂર્ણ ચન્દ્રમાં સાતમે રહેલો હોય, એ યોગમાં જન્મેલો માણસ રાજ સમાન બને છે.

લગ્ને સૌરિશ્તયા ચન્દ્રશ્રાવ્તમે ભવને સિતઃ ।

રાજમાન્યો મહાકામી ભોગપત્ની જનસ્તયા ૧૯૬।

ઘને શુક્રશ્ચ ભૌમશ્ચ મોને જોવો ઘટે બુધઃ ।

નીચશ્ચન્દ્રઃ સૂર્યયુક્તો રાજયોગોઽભિધીયતે ૧૯૭।

અસ્મિન્ યોગે નરો જાતો, જાતો રાજા વિભવવર્જિતઃ ।

દાન ભોગાદિ વિશ્યાતઃ સમ્માન્યઃ સ ભવેન્નરઃ ૧૯૮।

મીને શુક્રો બુધશ્રાન્તે લગ્ને સૂર્યઃ શશી ઘને ।

સહજે ચ ભવેદ્રાહુ રાજ યોગઃ પ્રચક્ષ્યતે ૧૯૯।

મીને જોવસ્તયા શુક્રશ્ચન્દ્રમાશ્ચ યદા ભવેત્ ।

તસ્ય જાતસ્ય રાજ્યં સ્યાત્ પત્ની ચ બહુપુત્રિકા ૧૦૦।

અર્થઃ:- જેને શનિ લગ્નમાં અથવા ચન્દ્રમાં લગ્નમાં હોય અને મંગળ આઠમે હોય તે પુરૂષ રાજમાન્ય, મહાકામી અને ભોગ-વૃત્તિવાળી પત્નીને પતિ બને છે.

શુક્ર અને મંગળ ધનુરાશિમાં હોય, પ્રહરપતિ મીનમાં, કું-ભમાં ખુધ અને નીચરાશિ (૮) માં ચન્દ્રમા સૂર્ય સાથે રહેલો, હોય તો રાજયોગ થાય છે.

આ યોગમાં જન્મેલો માણસ વૌશવહીન રાજા બને છે. અને દાનભોગાદિ વડે વિખ્યાત બને છે.

મીનરાશિમાં શુક્ર, આર્યે ખુધ, લગ્નમાં સૂર્ય, બીજે ચન્દ્રમા અને ત્રીજે રાહુ હોય તો રાજયોગ થાય છે

જેને મીનરાશિમાં પ્રહરપતિ તથા શુક્ર અને ચન્દ્રમા રહેલા હોય તે બહુપુત્ર પત્નીઓવાળો રાજા બને છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્ત કર્પણ :

: ૨૮૭

આયસ્થાને યદા સૌમ્યઃ ક્રૂરસ્થાનીયચન્દ્રમા ।

કર્મસ્થાને પુનઃ સૌમ્યસ્તદા રાજ્યં વિધીય તે ।૧।

આદૌ જીવઃ પચ્ચમે ચ દશમે ચન્દ્રમા ભવેત્ ।

રાજમાન્યો મહાવૃદ્ધિસ્તેજસ્વી ચાતિ તેજસઃ ।૨।

અર્થઃ— અગ્યારમે શુભ ગ્રહો હોય અને કુર રાશિમાં ચન્દ્રમા હોય તથા દશમ ભાવમાં પણ શુભગ્રહ રહેલા હોય, તો રાજયોગ થાય છે.

જેને લગ્નમાં પ્રહસ્પતિ અને પાંચમે તથા દશમે ચન્દ્રમા રહેલો હોય, તે માણસ રાજમાન્ય મહાવૃદ્ધિશાળી, તેજસ્વી અને પ્રતાપી બને છે.

(રાજયોગ પૂરો થયો)

[૬૩] અશ્વિયોગ

તેમાં— તનુભાવ ફળ

સૂર્યાન્વિ નવમે તાતશ્ચન્દ્રે માતા ચતુર્થંગઃ ।

મૌમસ્ય તૃતીયે આતા, વૃધે ચતુર્થમાતુલઃ ।૩।

ગુરોઃ પચ્ચમત્ત પુત્રો મૃગૃઃ સપ્તમતઃ ત્રિયાઃ ।

જાનેરષ્ટમતો મૃત્યુર્યદાક્રૂરો ભવેન્નરઃ ।૪।

અર્થઃ— સુર્યથી નવમુ સ્થાન પિતાનું છે. ચન્દ્રમાથી ચોથુ સ્થાન માતાનું છે, મંગળથી ત્રીજુ સ્થાન ભાઈઓનું છે, બુધથી ચોથું સ્થાન મામાઓનું છે. પ્રહસ્પતિથી પાંચમુ સ્થાન પુત્રોનું છે. શુક્રથી સાતમુ સ્થાન સ્ત્રીનું છે. અને શનિથી આઠમું મૃત્યુ-સ્થાન છે. એટલે આમાં જો કુર ગ્રહ હોય તો ક્રમશઃ સર્વને અનિષ્ટ માનવા.

(૯૪) દ્વાદશ ભવન વિચાર

પહેલાં અરિષ્ટની વાત રજુ થાય છે.

સૂર્યે ભૌમસ્તથા રાહુઃ શનિ મૂર્તૌં યદાન્વિતઃ ।

સન્તાપો રક્તપીઢા ચ સૌમ્યેઃ સર્વં વિરોગતા ૧૫।

ગૌમક્ષેત્રે યદા જીવો, જીવક્ષેત્રે ચ મૃમુતઃ ।

દ્વાદશે વત્સરે મૃત્યુર્બાલકસ્ય ન સશયઃ ૧૬।

ધનસ્થાને યદા ભૌમઃ શનૈશ્ચરસમન્વિતઃ ।

સહજે જ ભવેદ્રાહુર્વર્ષમેકં સ જીવતિ ૧૭।

ચતુર્થે ચ યદા રાહુઃ ષષ્ઠે ચન્દ્રોઽષ્ટમે, ઽપિ વા ।

સદ્યશ્ચૈવ ભવેન્મૃત્યુઃ શંકરો યદિ રક્ષતિ ૧૮।

અષ્ટમસ્થો નિશાનાથઃ કેન્દ્રે પાપેન સંયુતઃ ।

ચતુર્થે ચ યદા રાહુર્વર્ષમેકં સ જીવતિ ૧૯।

લગ્ને બ્યયે ધને ક્રૂરો યદા મૃત્યૌ ચ જાયતે ।

વિષ્ટાયા માર્ગબન્ધઃ સ્યાદ્દ્વાદશાષ્ટમવત્સરે ૨૦।

અર્થ:- જોના જન્મ સમયે સૂર્ય, મંગળ તથા રાહુ-શનિ લગ્નમાં રહેલા હોય તે માણસ સતાપ અને દોહીના દર્દથી પીડાય છે અને જો શુભ ગ્રહો રહેલા હોય તો નીરોગી રહે છે.

જોના જન્મ સમયે ગ્રહસ્પતિ મંગળના સ્થાન (૧-૮) માં રહેલો હોય અને ગ્રહસ્પતિના સ્થાન (૯-૧૨) માં મંગળ રહેલો હોય તે વ્યક્તિ બારમા વર્ષે મૃત્યુ પામે છે.

જોના ખીજા સ્થાનમાં શનિ સાથે મંગળ હોય અને ત્રીજા સ્થાનમાં રાહુ હોય, તો તે બાતક એક વર્ષ જીવે છે.

જોના ચોથા સ્થાનમાં રાહુ અને છઠા અથવા આઠમે ચન્દ્રમાં

૩૬ શ્રી ચતીન્દ્ર મુદૂર્ત દર્પણ :

: ૨૮૬

હોય, તે તે બાળક શંકરથી રક્ષાએલો હોય તે પશુ તરત મૃત્યુ પામે છે.

જેના આઠમા સ્થાનમાં ચન્દ્રમા હોય અને કેન્દ્રસ્થાન પાપ ગ્રહયુક્ત હોય તથા રાહુ ચોથે રહેલો હોય તે તે બાળક એક વર્ષ જીવે છે.

જેના લગ્નમાં ખારમે, ખીજે અને આઠમા સ્થાનમાં કુર ગ્રહો હોય તે બાળક બાકે ફરવાનો માર્ગ બંધ થવાથી ખારમા યા આઠમા દિવસે મૃત્યુ પામે છે.

સપ્તમે ભવને ભૌમો હ્યષ્ટમે માર્ગવો યદા ।

નવમે ભવને સૂર્યશ્રાલ્પાયુસ્તસ્ય કથ્યતે ।૧૧।

ઘને ક્રૂરઃ સ્વભવને ક્રૂરઃ પાતાલગો યદા ।

દશમે ભવને ક્રૂરઃ કષ્ટં જીવતિ જાતકઃ ।૧૨।

સ્મરે વ્યથ ચ સહજે મધ્યે ક્રૂરે યદા ગ્રહાઃ ।

તદા જાતસ્ય બાલસ્ય શરીરે કષ્ટમાદિશેત્ ।૧૩।

લગ્ન સ્થાને યદા ભૌમો દ્વાદશે ચ યદા ગુરુઃ ।

શુક્રઃ શત્રુગૃહેયસ્ય, માસમેકં સ જીવતિ ।૧૪।

ક્ષીણચન્દ્રે ગતે લગ્ને ક્રૂરગ્રહ નિરીક્ષતે ।

દ્વિતીયે દ્વાદશે ભૌમો માસમેક સ જીવતિ ।૧૫।

અર્થ : જેના સાતમા સ્થાનમાં મંગળ, આઠમામાં બુધ અને નવમામાં સુર્ય હોય, તે અલ્પ આયુષ્યવાળો હોય છે.

જેના ધનલાવમાં કુર ગ્રહ હોય અને સ્વગૃહી કુર ચોથે હોય તથા દશમે કુર ગ્રહ હોય તે બાળક કષ્ટપૂર્વક જીવે છે.

જેને સાતમે, ખારમે, ત્રીજે અને દશમે કુર ગ્રહ હોય, તે બાળકનું શરીર કષ્ટગ્રસ્ત રહે છે.

: વિભાગ ખીજે

જેને લગ્નમાં મંગળ હોય, ખારમે બુકુસ્પતિ હોય અને શુક શત્રુના ઘરમાં હોય, તે બાળક શકત એક માસ જીવે છે.

જેને ક્ષીણ ચન્દ્રમા, પાપ ગ્રહની દષ્ટિવાળા લગ્નમાં હોય, અને બીજે તથા ખારમે મંગળ હોય, તે બાળક પણ એક માસ જીવે છે.

મૂર્તિસપ્તમથોઃ ક્રૂરાઃ પાપા વ્યયદ્વિતોયગાઃ ।

ચતુર્થે ચ યદા રાહુઃ સપ્તાહાન્નિમ્નયતે તદા ।૧૬।

ષષ્ઠાષ્ટમે ઽપિ ચન્દ્રઃ સદ્યો મરણાય પાપ સન્દૃષ્ટઃ ।

અષ્ટાભિઃ શુભદૃષ્ટો વર્ષેર્મિં શ્રૈસ્તદર્દ્રેન ।૧૭।

દ્વાદશસ્થો યદા સૌરિર્લગ્ન સંસ્થશ્ચભૂસુતઃ ।

ચતુર્થો રોહિણેયશ્ચ હ્યષ્ટ માસાન્ સ જીવતિ ।૧૮।

શુભલગ્ને યદા જીવો હ્યષ્ટમે ચ શનૈશ્ચરઃ ।

રન્દ્રસંસ્થે ચ પાપે ચ સદ્યોમૃત્યુપ્રદો ભવેત્ ।૧૯।

ચતુર્થે નવમ મૂર્યે અષ્ટમે ચ વૃહસ્પતૌ ।

દ્વાદશે ચ શશાંકે ચ સદ્યો મૃત્કરો ભવેત્ ।૨૦।

અર્થે : જેને લગ્નમાં અને સાતમે કુર ગ્રહ રહેલ હોય અને પાપ ગ્રહ ખારમે બીજે રહેલ હોય તથા ચોથે રાહુ રહેલ હોય, તે બાળક સાત દિવસમાં મૃત્યુ પામે છે.

જેને પાપ- દૃષ્ટ ચન્દ્રમા છટ્ટે કે આઠમે રહેલ હોય તે તરત મરી જાય છે.

જો શુભ ગ્રહ દેખતા હોય તો તે બાળક આઠમે વર્ષે અને પાપ- શુભ બંને પ્રકારના ગ્રહો દેખતા હોય તો ચાર વર્ષની વયે મરી જાય છે.

જેને ખારમે શનિ, લગ્નમાં મંગળ અને ચોથે બુધ રહેલા હોય, તે બાળક આઠ મહિના જીવે છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

: ૨૬૧

જેને બ્રહ્મસ્પતિ શુભ રાશિમાં રહેલો હોય, આઠમે શનિ હોય તથા આઠમા સ્થાનમાં પાપ ગ્રહ રહેલા હોય, તે બાળક તરત મૃત્યુ પામે છે.

જેને ચોથે થા નવમે સૂર્ય હોય અને આઠમે બ્રહ્મસ્પતિ રહેલો હોય તથા બારમે ચન્દ્રમા હોય તે તરત મૃત્યુ પામે છે.

શશિસૂર્યસિતે કેન્દ્રે સંયુક્તશ્ચન્દ્રજાર્કિણા ।

હન્તિ વર્ષદ્વયેનૈવ જાતકં શિષ્ટભાવિતઃ ।૨૧।

ગુરુમન્દગૃહે વક્રી મન્દગે બુધમાસ્કરે ।

ઈપ્સિતં કુરતે મૃત્યુ મદે ચૈકાદશે દ્રુવમ્ ।૨૨।

સૂર્યમન્દગૃહે શુક્રો ગુરુના ચ વિલીકિતઃ ।

નવભિમારિયત્યેનં વર્ષૈર્જાતિં ન સંશયઃ ।૨૩।

સૂર્યેણ સહિતશ્ચન્દ્રો બુધસ્થાનગતઃ સદા ।

ન વીક્ષિતશ્ચ સૌમ્યેન નવ વર્ષેણ મૃત્યુદઃ ।૨૪।

બુધઃ સૂર્યેન્દુ સંયુક્તો વીક્ષિતોઽપિ શુભૈર્ગ્રહેઃ ।

વર્ષૈરેકાદશેસ્તેન મારયત્યેવ નિશ્ચિતમ્ ।૨૫।

અર્થ :- જેને શુક્ર, ચન્દ્રમા અને સૂર્ય, કેન્દ્રસ્થાનમાં બુધ શનિની સાથે રહેલા હોય, તે બાળક બે વર્ષમાં મૃત્યુ પામે છે.

જેને બ્રહ્મસ્પતિ વક્રી થઈને શનિના ઘર (૧૦-૧૧)માં રહેલો હોય અને બુધ, સૂર્ય સાતમા સ્થાનમાં હોય તે સ્વેચ્છા મુજબ મૃત્યુ પામે છે. પણ જો અગ્યારમે શનિ હોય તો તરત મૃત્યુ પામે છે.

જેને શુક્ર, બ્રહ્મસ્પતિની દૃષ્ટિમાં રહેલા સૂર્ય અથવા મંગળના ઘરમાં રહેલા હોય તે બાળક નવ વર્ષ પછી મૃત્યુ પામે છે.

જેને સૂર્યયુક્ત ચન્દ્રમા બુધના સ્થાન (૬-૩)માં રહેલો હોય અને બુધની દૃષ્ટિ તેના ઉપર ન પડતી હોય, તે બાળક નવમા વર્ષે મૃત્યુ પામે છે.

બુધ, સૂર્ય ચન્દ્રમા યુક્ત હોય અને તેના ઉપર શુભ ગ્રહની દૃષ્ટિ પડતી હોય તો બાળક અગ્યાર વર્ષ પૂરા કરીને મૃત્યુ પામે છે.

લગનાષ્ટમગો રાહુઃ શનિઃ સૂર્યાવલોકિતઃ ।

નિરોક્ષતઃ શુભૈઃ કુર્યાદષ્ટદ્વાદશભિઃ ક્ષયમ્ ॥૨૬॥

ઘને રાહુર્બુધઃ શુક્રઃ સૌરેઃ સૂર્યો યદા સ્થિતઃ ।

તત્ર જાતો ભવેન્મૃત્યુમૃતે પિતરિ જાયતે ॥૨૭॥

અથે રાહુઃ સૌરિસૌમ્યો જોવો લગ્ને ચ પચ્ચમે ।

અત્રયોગે ચ યો જાતો જાતમાત્રઃ સ નશ્યતિ ॥૨૮॥

જીવાર્કરાહુ ભૌમાઃ સ્યુશ્ચત્ત્વારઃ ક્રૂરવેશ્મગાઃ ।

સપ્તમે ચ ગૃહે શુક્રો દેહકષ્ટકરાઃ સદા ॥૨૯॥

ગુહ્યસ્થાને યદા ભૌમો રાહુઃ સૌરિસમન્વિતઃ ।

તૃપ્તપીઢા ભવેત્તસ્ય સ્વાસને નૈવતિષ્ઠતિ ॥૩૦॥

અર્થઃ:- જેને લગ્નમાં આઠમે રાહુ રહેલો હોય અને શનિ ઉપર સૂર્યની દૃષ્ટિ હોય તેમજ શુભ ગ્રહોની પણ દૃષ્ટિ હોય, તેને આઠમા અને બારમા વર્ષે મરણપ્રક દેહપીડા થાય છે.

જેને ધનસ્થાનમાં રાહુ, બુધ, શુક્ર, શનિ અને સૂર્ય રહેલા હોય તે બાળક પોતાના પિતાના મૃત્યુ પછી જન્મીને મૃત્યુ પામે છે

બારમે રાહુ, શનિ, બુધ અને બૃહસ્પતિ લગ્નમાં અથવા પાંચમા સ્થાનમાં હોય તેવા યોગમાં જન્મેલો બાળક પોતાની માતા સાથે મૃત્યુ પામે છે.

જેને બૃહસ્પતિ સૂર્ય રાહુ, અને મંગળ એ ત્રણે ગ્રહો, ફર ગ્રહની રાશિમાં બેઠા હોય અને સાતમે રાહુ હોય તો તે હમેશાં શરીર પીડા ભોગવતો રહે.

જેના છઠા સ્થાનમાં મંગળ અને રાહુ શનિની સાથે રહેલા

હોય, તો તેને નૃપપીઠા થાય છે. તે પોતાના આસનપર સ્થિર નથી રહી રહી શકતો.

चतुर्थे राहु सौरार्काः षष्ठे चन्द्रो बुधः कुजः ।

भार्गवश्चात्र यो जातः स गृहस्य क्षयंकरः ।३१।

एकः पापोऽष्टमस्थोऽपि शत्रुक्षेत्रे यदा भवेत् ।

पापेन वीक्षितो वर्षान्मारत्येव बालकम् ।३२।

भौमभास्कर मन्दा श्र शत्रुक्षेत्रेऽष्ट मे यदा ।

यमेन रक्षितोऽप्येष वर्षमात्रं स जीवति ।३३।

वक्री शनि भौમ गेहे કેન્દ્રે ષષ્ટેઽષ્ટમેઽપિ વા ।

કુજેન બલિનો દૃષ્ટો હન્તિ વર્ષદ્વયે શિશુમ્ ।૩૪।

શનિ રાહુ કુજૈ યુક્તઃ સપ્તમે નવમે શશો ।

સપ્તમે દિવસે હન્તિ માસે વા સપ્તમે શિશુમ્ ।૩૫।

અર્થ : જોને ચોથા સ્થાનમાં રાહુ, શનિ અને સૂર્ય હોય, છદ્દે ચન્દ્રમા, બુધ અને મંગળ હોય અને ત્યાં શુક્ર પણ રહેલો હોય, તો તે જાતક ઘરનો નાશ કરનારો થાય છે.

જોને એક પણ પાપગ્રહ શત્રુના ઘરમાં થઈને આઠમા સ્થાનમાં રહેલો હોય, અને પાપગ્રહ કરને દેખતો હોય તો તે ચોગ બાળકને એક વર્ષમાં મારનાર થાય છે.

જોને શત્રુ રાશિમાં થઈને મંગળ, સૂર્ય, શનિ-અષ્ટમ ભાવમાં રહેલા હોય, તે બાળક જો યમ વડે રક્ષિત હોય તો પણ એક જ વર્ષ જીવે છે.

જોને વક્રી શનિ, મંગળના ઘરમાં, કેન્દ્રસ્થાને ચા છઠા-આઠમાં સ્થાનમાં રહેલો હોય અને તેના ઉપર મંગળની બળવાન દૃષ્ટી પડતી હોય તો તે બાળકને બે વર્ષમા મારે છે.

જોને શનિ, રાહુ મંગળની સાથે સાતમા સ્થાનમાં હોય

જાને ચન્દ્રમા નવમા સ્થાનમાં હોય તે થોડા બાળકને જ્ઞાનમાં દિવસે થા સાતમા મહિને મારે છે.

લગ્નસ્થાન યદા માનુ પશ્ચમસ્થો નિજાકરઃ ।

અષ્ટમસ્થા યદા પાપાસ્તદા જાનો ન જીવતિ ।૩૬।

લગ્નપઃ પાપસયુક્તો લગ્ને વા પાપમધ્યગે ।

લગ્નાન્સન્નમગ. પાપસ્તદા ચાન્મવધો ભવેન્ ।૩૭।

કૂર ક્ષેત્રે યદા જીવો લગ્નેશોઢસ્ત ગનો ભવેન્ ।

અકર્મા ચ તદા જાત નન્નવર્ષાણિ જીવતિ ।૩૮।

અષ્ટમે ચ યદા સીરિર્જન્મ સ્યાને ચ ચન્દ્રમાઃ ।

મંદાગ્ન્યુદર રોગી ચ ગાત્ર દ્વિત્વ જાયતે ।૩૯।

મનિલેયે યદા માનુર્મનુક્ષેને યદા નિનિ ।

દ્વાદશે વત્સન્નૈમૃત્યુન્તસ્ય જ્ઞાનસ્ય જાયતે ।૪૦।

અર્થ : જન્મવ્રજમાં સૂર્ય રહેલો હોય અને પાંચમે ચન્દ્રમા હોય તથા આઠમા સ્થાનમાં પાપત્રય હોય તે થોડામાં જન્મેલો બાળક, જન્મ્યા પછી ડુવનો નથી.

જેના જન્મ લગ્નનો રોગી. પાપત્રય હોય તેના જન્મ પાપત્રયોની વચ્ચે હોય અને જન્મથી નાનકે પાપત્રય હોય તે આત્મધાત કરનારો થાય છે.

જેના કુર ગ્રહના સ્થાનમાં જુદાંપણિ રહેશે તેના જન્મે જન્મેથી અસ્ત પામેલો હોય તે બાળક કુટુંબી મૃત્યુ મળે તે પહેલાં મૃત્યુ પામે છે.

જેના આઠમા સ્થાનમાં શનિ અને જન્મસ્થાન (જન્મ) ચન્દ્રમા હોય તે મૃત્યુ તથા જેના રોગ પીડાને કારણે જીવી જાય છે.

શ્રી સત્સંગ મુનિશ્રી હરિદાસ :

જેને શનિના સ્થાન (૧૦-૧૧)માં સૂર્ય અને સૂર્યના સ્થાન (૫) માં શનિ હોય, તે બાળક બાર વર્ષની વયે મૃત્યુ પામે.

બુધમીમા યદા લગ્ને ષષ્ઠસ્થાનેઙથવા સ્થિતી ।

તસ્કરશ્ચૌરકર્મા સ્યાર્ધસ્ત પાદૌ ચ નશ્યતઃ ।૪૧।

ષષ્ઠેઽષ્ટમે વા મૂર્તૌ ચ શત્રુક્ષેત્રે યદા બુધઃ ।

ચતુર્વર્ષેભવેન્મૃત્યુર્બાલિકસ્ય ન સંશયઃ ।૪૨।

અષ્ટમસ્થો યદા રાહુઃ કેન્દ્રસ્થાને ચ ચન્દ્રમાઃ ।

સઘ એવ ભવેન્મૃત્યુર્બાલિકસ્ય ન સંશયઃ ।૪૩।

ચતુર્થસ્થો યદા રાહુઃ ષષ્ઠાષ્ટમ ગૃહે શશી ।

વિશત્યા દિવસૈ મૃત્યુર્બાલિકસ્ય ન સંશયઃ ।૪૪।

સપ્તમે નવમે રાહુઃ શત્રુક્ષેત્રે યદા ભવેત્ ।

ષોઢશે વત્સરે મૃત્યુર્બાલિકસ્ય ન સંશયઃ ।૪૫।

અર્થઃ : જેને બુધ અને મંગળ લગ્નમા યા છઠા સ્થાનમાં હોય, તે બાળક ચાર અને કુકમી^૧ અને છે અને તેના હાથ-પગ કપાઈ જાય છે.

છઠે, આઠમે યા મૂર્તિ^૨ (લગ્ન)માં પાપ ગ્રહોથી યુક્ત જેને શનિના સ્થાનમાં અથવા શત્રુના સ્થાનમાં બુધ હોય તો તે બાળક ચોથા વર્ષે મૃત્યુ પામે છે.

જેને આઠમે રાહુ હોય અને કેન્દ્રસ્થાન (૧-૪-૭-૧૦) માં ચન્દ્રમા હોય તે બાળક તરત મૃત્યુ પામે છે.

જેને ચોથા સ્થાનમાં રાહુ અને છઠે યા આઠમે ચન્દ્રમા હોય તો તે બાળક વીશ દિવસનો થઈને અચૂક મૃત્યુ પામે છે.

જેને શત્રુક્ષેત્રી રાહુ સાતમે યા નવમે રહેલો હોય, તે બાળક સોળમાં વર્ષમાં મૃત્યુ પામે છે.

: વિભાગ બીજો

દ્વાદશસ્યો યદા ચન્દ્રઃ પાપઃ સ્યાદષ્ટમે ગૃહે ।

એક માસે ભવેન્મૃત્યુસ્તસ્ય બાલસ્ય નિશ્ચિતમ્ ૧૪૬।
જન્મ સ્થાને યદા રાહુઃ ષષ્ઠસ્થાને ચ ચન્દ્રમાઃ ।

અપસ્મારસ્તદા રોગો બાલકસ્ય હિ જાયતે ૧૪૭।
માર્ગવેળ યુતશ્ચન્દ્રઃ ષષ્ઠાષ્ટ મગતો ભવેત્ ।

મન્દાગ્ન્યુ દરરોગી ચ હીનાઙ્ગોઽપિ ચ બાલકઃ ૧૪૮।
ષષ્ઠાષ્ટમે યદા ચન્દ્રો બુધયુક્તશ્ચ તિષ્ઠતિ ।

વિષદોષેળ બાલસ્ય તદા મરણ મુચ્યતે ૧૪૯।
માનુના સયુતશ્ચન્દ્રઃ ષષ્ઠાષ્ટમયુતો ભવેત્ ।

ગજ દોષેળ મૃત્યુર્વા સિંહ દોષેળ વા ભવેત્ ૧૫૦।

અર્થ : જેને ખારમે ચંદ્રમા અને પાપગુહ આઠમે હોય
તો તે બાળક નિઃસંદેહ એક મહિનામાં મૃત્યુ પામે છે.

જેને જન્મસ્થાનમાં રાહુ અને છઠા સ્થાનમાં ચંદ્રમા હોય
તે બાળક મરડાના રોગથી મૃત્યુ પામે છે.

જેને શુક સાથે ચંદ્રમા છઠા થા આઠમા સ્થાનમાં હોય તે
બાળક મહાગ્નિવાળો, પેટના રોગવાળો અને વિકલાંગ બને છે.

જેને છઠા થા આઠમા સ્થાનમાં બુધ યુક્ત ચંદ્રમા રહેલો
હોય તે બાળક વિષદોષથી મૃત્યુ પામે છે.

જેને સૂર્યની સાથે ચંદ્રમા છઠા થા આઠમા સ્થાનમાં રહેલ
હોય તે હાથી થા સિંહનો લોગ બનીને મૃત્યુ પામે છે.

एकोऽपि यदि मूर्ति स्याज्जन्म काले दिवाकरः ।

स्थान हीने भवेद्बालो वृत्तिर्दुष्टा सदा पुनः १५१।

लग्ने ऽष्टमे यदा राहुश्चन्द्रो वा यदि दृश्यते ।

दशा है जाय ते तस्य बालस्य मरणं ध्रुवम् १५२।

૩૮ શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્રતી કર્પણ :

: ૨૬૭

લગનાચ્ચ નવમે સૂર્યે સૂર્ય પુત્રે તથાઙ્ઘ્રમૈ ।

एकादशे भार्गवे च मासमेकं न जीवति । १३।

નવમે દશમે ચન્દ્રઃ સપ્તમે ચ યદા સિતઃ :

पापे पाताल सस्थे च वंशच्छेदकरो नरः । १४।

શત્રુક્ષેત્રેઙ્ઘ્રમે ષષ્ઠે દ્વિતીયે દ્વાદશે રવિઃ ।

स जीवेद्रस वर्षाणि बालको नात्र सशयः । १५।

અર્થ : જેને કેવળ સૂર્ય જ જન્મસ્થાનમાં હોય છે તે બેઘર બને છે તેમજ અધમવૃત્તિ વડે આશુવીકા ચલાવે છે.

જેને લગ્નમા યા આઠમા સ્થાનમાં રાહુ રહેલો હોય અને તેના ઉપર ચંદ્રમાની દૃષ્ટિ પડતી હોય, તે બાળક દશ દિવસમાં જ મૃત્યુ પામે છે.

જેને નવમા સ્થાનમાં સૂર્ય હોય, અને શનિ આઠમા સ્થાનમાં હોય તેમજ શુક્ર અગિયારમે હોય તે બાળક દ્રક્ત એક માસ જીવે છે.

જેને ચંદ્રમા નવમા યા દશમા સ્થાનમાં હોય, સાતમે શુક્ર હોય અને પાપગ્રહો ચોથા સ્થાનમાં રહેલા હોય તે પોતાના વંશને ઉચ્છેદ કરનાર નીવડે છે.

જેને શત્રુક્ષેત્રી સૂર્ય, આઠમા, છઠ્ઠા, બીજા અને ચારમા ઘરમાં રહેલો હોય, તે બાળક છ વર્ષ જીવે છે.

શત્રુ ક્ષેત્રેઙ્ઘ્રમે મૂર્તિ બુધઃ ષષ્ઠે પ્રજાયતે ।

बालो जीवति वर्षाणि चत्वारि नात्र संशयः । १६।

एकादशे तृतीये च नवमे पञ्चमे गुरो ।

શત્રુ ક્ષેત્રે વૃદ્ધસ્થાને ભવેત્પન્ચાદશષ્ટાયુઃ । ૧૭।

नवमे पञ्चमे वापि रिपुक्षेत्रे बृहस्पति ।

तदा षट्त्रिंशद्वर्षाणि जीवते नात्र संशयः । १८।

મિત્ર ક્ષેત્રેકા દશમે વા યદા ગુરુઃ ।
 શત્રુ ક્ષેત્રેઽથવા શુક્રો દ્વિતીયે દ્વાદશે ભવેત્ ।
 એક વિશતિ વર્ષા યુર્જયિતે બાલકો ધ્રુવમ્ ।૫૧।
 શત્રુક્ષેત્રેઽષ્ટમે પળ્ટે દ્વિતીયે દ્વાદશે શનિઃ ।
 અટૌ દિનાન્યષ્ટ માસાનષ્ટ વર્ષાણિ જોવતિ ।૬૦।

અર્થ- જેને શત્રુક્ષેત્રી બુધ આઠમે, જન્મલગ્નમાં અથવા
 છૂટે રહેલો હોય, તે બાળક ચાર વર્ષ જીવે છે.

જેને શત્રુ-ક્ષેત્રમાં અથવા વૃદ્ધ-સ્થાનમાં થઈને બૃહસ્પતિ
 અગ્રારમા, ત્રીજા, નવમા અથવા પાંચમા સ્થાનમાં રહેલો હોય
 તેનું આયુષ્ય અષ્ટાવન વર્ષનું હોય છે.

જેને શત્રુક્ષેત્રી બૃહસ્પતિ નવમે ચા પાંચમે રહેલો હોય તે
 માણસ ત્રેઽઠ (૬૩) વર્ષ જીવે છે.

જેને બૃહસ્પતિ, મિત્રના ઘરમાં થઈને અગ્રારમે ચા દશમે
 રહેલો હોય અને શત્રુક્ષેત્રી શુક્ર, ખીજા ચા બારમા સ્થાનમાં હોય,
 તેની વય એકવીસ વર્ષની હોય છે.

જેને શત્રુના ઘરને પ્રાપ્ત થઈને શનિ આઠમે. છૂટે, ખીજે
 ચા બારમે રહેલો હોય. તે બાળક આઠ દિવસ, આઠ મહિના અથવા
 આઠ વર્ષ જીવે છે.

ચન્દ્રક્ષેત્રે યદા મૌમો ગાયતે મનુજઃ સદા ।
 રક્ત પિત્તેન હીનાઙ્ગો નાના વ્યાધિ સમન્વિતઃ ।૬૧।
 ચન્દ્રક્ષેત્રે યદા ચાન્દ્રિજયિતે યસ્ય જન્મનિ ।
 સ જાતઃ ક્ષયરોગી સ્યાત્કુળાદિભિરુપદ્રુત ।૬૨।
 રાહૌ ચ કેન્દ્રગે મૃત્યુઃ પાપાનાં દૃષ્ટિસયુતે ।
 સવત્સરે તુ દશમે ષોઢશે તુ વિશેષતઃ ।૬૩।

શ્રી ચતીન્દ્ર ચુદ્ધર્ત દર્પણ :

: ૨૯૬

चन्द्रः सप्तमभवने शनि भौम राहु संयुतो भवति ।
यदा सप्तम दिवसे मृत्युः सप्तमासे न संशयः । ६४।
भौम क्षेत्रे यदा जीवः षष्ठेऽष्टमे च चन्द्रमा ।
षष्ठेष्ठमे भवेन्मृत्यु रक्षको यदि शंकरः । ६५।

અર્થ:- જેના જન્મ સમયે ચંદ્રમાના ઘરમાં મંગળ રહેલો હોય તે રક્તપિત્ત ગ્રસ્ત બને તેના અગો ખરી પડે તેમજ અનેક વ્યાધિઓ લોગવે.

જેને ચંદ્રમાના ઘરમાં બુધ રહેલો હોય તે ક્ષયરોગી બને અને કોઠના વ્યાધિ વડે ઘેરાઈ જાય.

જેને પાપગ્રહોની દૃષ્ટિથી દૂષિત રાહુ કેન્દ્રસ્થાન (૧-૪-૭-૧૦) માં રહેલો હોય, તે ૬થમા વર્ષે અને ખાસ કરીને સોળમા વર્ષે મૃત્યુ પામે

જેને ચંદ્રમા સાતમા સ્થાનમાં શનિ, મંગળ, રાહુની સાથે રહેલો હોય, તે જન્મીને સાતમા દિવસે મૃત્યુ પામે, જો તે સાતમા દિવસે મૃત્યુ ન પામે તો સાત મહિના જીવીને અચૂક મૃત્યુ પામે.

જેને મંગળના ઘર (૧-૮)માં બૃહસ્પતિ અને છટ્ઠે-આઠમે ચંદ્રમા હોય, તો તે સ્વયં શંકર વડે રક્ષાયેલો હોય તો પણ છઠા આઠમા દિવસે, માસે યા વર્ષે જરૂર મૃત્યુ પામે.

जन्मसप्तम भे सौरिरष्टमे यदि चन्द्रमाः ।

ब्रह्मपुत्रो यदा जात. सोपि पुत्रो न जीवति । ६६।

षष्ठाष्टमे यदा चन्द्रो रविर्भवति सप्तमः ।

पितृमातृघन हन्ति मासमे कं न जीवति । ६७।

द्वादशे जीवशुक्रो च जन्मतो राहरेव च ।

सप्तमे च यदा सौरिर्वर्षमे कं न जीवति । ६८।

મૌમે દિવાકરે છિદ્રે જાતઃ શત્રુગૃહે યદિ ।

સ નરો મ્નિયતેઽવશ્યં યમો માસં ન રક્ષકઃ ।૬૧।

યદા લગ્ને ગ્રહઃ ક્રૂરઃ ષષ્ટાષ્ટમેઽપિ ચન્દ્રમાઃ ।

તદા સદ્ધો ભવેન્મૃત્યુર્જાતિકસ્ય ન સંશયઃ ।૭૦।

અર્થ : જેના જન્મ સમયે સાતમે શનિ રહેલો હોય અને આઠમે ચંદ્રમા હોય તો તે બ્રહ્મપુત્રરૂપે જન્મેલો હોય તો પણ જીવતો નથી અર્થાત્ મરી જાય છે.

જેને ચંદ્રમા છટ્ટે, આઠમે અને સૂર્ય સાતમે હોય તે માતા પિતાના ધનનો નાશ કરે છે. અને જનમ્યા પછી એક માસ પણ જીવતો નથી.

જેને ખારમે બૃહસ્પતિ, શુક્ર જન્મલગ્નમાં રાહુ અને સાતમે શનિ હોય તે જાતક એક વર્ષ પણ નથી જીવતો.

જેને મંગળ અને સૂર્ય શત્રુક્ષેત્રમાં રહીને આઠમા ભાવમાં પડે તેની રક્ષા સ્વયં યમરાજ કરે તો પણ તે એક માસથી વધુ જીવતો નથી.

જેના લગ્નમાં કૂર ગ્રહ હોય અને છટ્ટે તથા આઠમે ચંદ્રમા હોય તે બાળક જન્મીને તરત મૃત્યુ પામે છે.

ચતુર્થેઽપિ યદા રાહુઃ કેન્દ્રે ભવતિ ચન્દ્રમાઃ ।

વિંશત્તુલકે ભવેન્મૃત્યુર્જાતિકસ્ય ન સંશયઃ ।૭૧।

સપ્તમસ્થો યદા રાહુર્જન્મકાલે યદા તદા ।

દશવર્ષે ભવેન્મૃત્યુરમૃતં યદિ પીયતે ।૭૨।

લગ્નેઽષ્ટમે સદા રાહુશ્ચન્દ્રો વા યદિ પશ્યતિ ।

જાતકસ્ય તદા મૃત્યુર્યદિ શુક્રેણ રક્ષિતઃ ।૭૩।

દશમેઽપિ યદા મૌમ ઉચ્ચઃ શત્રુગૃહે સ્થિતઃ ।

જાતકસ્ય ભવેન્મૃત્યુર્માતૃશ્રૈવ ન સંશયઃ ।૭૪।

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્તકર્ષણ :

लग्नस्थितो यदा भानुः पञ्चमस्थो निशापतिः ।

लग्नेऽष्टमे स्थिताः पापास्तदा जातो न जोर्वति । ७५।

અર્થ : જેને ચોથો રાહુ અને કેન્દ્રમાં ચંદ્રમા હોય તો જાતકની વીશમા વર્ષે મૃત્યુ થાય.

જેને જન્મ સમયે રાહુ સાતમા સ્થાનમાં રહેલો હોય તે બાળક અમૃત પીતો હોય તો પશુ દશમા વર્ષે મૃત્યુ પામે છે.

જેને લગ્ન અથવા આઠમે રહેલા રાહુને ચંદ્રમા દેખતો હોય, તો તે ઇન્દ્રથી રક્ષિત હોય તો પશુ મૃત્યુ પામે છે.

જેને મંગળ ઉચ્ચ શત્રુ રાશિને દશમ ભાવમાં રહેલો હોય તે બાળક તથા તેની માતા મૃત્યુ પામે છે.

જેને જન્મ-લગ્નમાં સૂર્ય, પાંચમે ચંદ્રમા અને લગ્ન આઠમાં પાપથ્રહો રહેલા હોય તે બાળક મરી જાય છે.

लग्नात्सप्तमशीतांशुः पापाष्टमेषु लग्नगः ।

लग्नस्थितो यदा भानुर्मासेन म्रियते शिशुः । ७६।

घने गुरुः सौंहिकेयो भौमः शुक्रश्च सप्तमे ।

अष्टमे रविचंद्रौ च म्लेच्छ स्याद्यवनैः स्थितः । ७७।

लग्नस्थाने यदा भौमो ह्यष्टमे च दिवाकरः ।

सौरेश्चतुर्थमवने तदाकुण्ठी भवेन्नरः । ७८।

घर्मस्थाने यदा पापो लग्नात्पाप श्रुतुर्थगः ।

કર્મ-સ્થાનગતો રાહુસ્તદા મ્લેચ્છો ભવેદ્ધુવમ્ । ૭૯।

ज्यैष्ठ्यमवनगे चंद्र वामं चक्षुर्विनश्यति ।

यदासूर्यो द्वितीयस्थस्तदा ह्य-घ्नं समादिशेत् । ८०।

અર્થ : જેને લગ્નથી સાતમે ચંદ્રમા હોય અને પાપથ્રહો લેહનમાં આઠમે રહેલા હોય તેમજ સૂર્ય, લગ્નમાં રહેલો હોય તે બાળક એક માસમાં મૃત્યુ પામે છે.

જેને ખીજે જુહરપતિ, રાહુ મંગળ, શુક્ર સાતમે હોય અને સૂર્ય-ચંદ્ર આઠમે હોય તે મ્લેચ્છ બનીને મુસલમાનો સાથે રહે છે.

જેને લગ્નમાં મંગળ, આઠમે સૂર્ય ચોથે રાહુ રહેલ હોય તે જાતક કૌટશ્વર બને છે.

જેને નવમા સ્થાનમાં પાપગ્રહ અને ચોથા સ્થાનમાં પાપ ગ્રહ તેમજ દશમ ભાવમાં રાહુ હોય તે મ્લેચ્છ બની જાય છે.

ખારમે રહેલો ચંદ્રમા ઠાળી આંખનો નાશ કરે છે અને ખીજે સૂર્ય માણસને આધળો બનાવે છે.

सिंहलग्ने यदा जन्म शनि मुंतीं यदा भवन् ।

चक्षुर्हीनो भवेद्बालः शुक्रे जन्मान्धको भवेत् । ८१।

होरायां द्वादशे राशी स्थितो यदि दिवाकरः ।

करोति दक्षिणे काणं वामनेत्रे च चन्द्रमाः । ८२।

स्वस्थाने लग्नतः क्रूर क्रूरः पातालगः पुनः ।

दशमे भवने क्रूरः, कष्टं जीवति जातकः । ८३।

अस्मिन्योगેન યો જાતો માતૃદુઃખકરો ભવેત્ ।

यदि जीवेद्दक्षी जातो मातृपक्षक्षयंकरः । ८४।

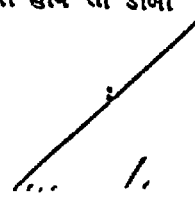
ક્રૂરે ક્ષેત્રે ભવેત્સૂર્યઃ કન્યાયાં ક્રૂર સંસ્થિતઃ ।

क्रूरक्षेत्रे भवेद्राहुः कष्टं जीवति जातकः । ८५।

અર્થ : જે માણસ સિંહ લગ્નમાં જન્મે છે અને શનિ કેન્દ્રમાં હોય છે તો તે નેત્રહીન થાય છે અને જો મૂર્તિમાં શુક્ર હોય છે તો તે જન્મથી આધળો હોય છે.

હોરામાં ખારમી રાશિમાં જેને સૂર્ય રહેલો હોય તે ઠાળી આંખે ઠાંણો થાય અને જો ત્યાં ચંદ્રમા રહેલો હોય તો ઠાળી આંખ જાય.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

જેને પોતાના ધરના કુર અડો લગનમાં, ચોથે અને દસમે રહેલા હોય તે જાતક જીવન કષ્ટથી વીતાવે. આ યોગમાં જે જન્મે છે, તે પોતાની માતાને દુઃખ દેનારો અને છે અને જો તે જીવતો રહે છે તો માતૃપક્ષનો નાશ કરનારો નીવડે છે.

જેને કુર રાશિમાં સૂર્ય અને કન્યા રાશિમાં કુર તેમજ કુર રાશિમાં જ રાહુ રહેલો હોય તે કષ્ટથી જીવે છે.

शुक्रे च वाक्पतौ बुद्धौ नीचे राहु समन्विते ।
चन्द्रमाश्च न पश्येत सोऽपि बालो न जीवति । ८६।

षष्ठाष्टમે यदा चन्द्रो द्वादशे रविमगलौ ।
सोऽपि जातो न जीवेत् रक्षते यदि शंकरः । ८७।

षष्ठाष्टમે यदा केतु केन्द्री भवति चन्द्रमाः ।
सद्यो बालक मृत्युः स्याद् रक्षिता यदि शंकरः । ८८।

चन्दो बुधश्च तथा सूर्यः शनिश्चान्ते यदा भवेत् ।
मध्यस्थाने यदा भौમो हीन दृष्टिस्तदा भवेत् । ८९।

अर्कः सौरिस्तथा भौमः स्वर्भावुः केतुसंयुतः ।
नीच संयुक्त दृष्टिः स्यात् स जातो मातृघातकः । ९०।

અર્થ . જેને શુક્ર અને બુદ્ધસ્થિતિ પાંચમામાં અને રાહુ નીચ સ્થાનમાં રહેલો હોય અને તેના ઉપર ચન્દ્રમાની દૃષ્ટિ ન પડતી હોય તે બાળક પણ જીવતો નથી.

જેને છઠ્ઠે-આઠમે ચન્દ્રમા હોય અને બારમે સૂર્ય મંગળ હોય તે બાળક સ્વયં શંકર વડે રક્ષાયેલો હોય તો પણ મૃત્યુ પામે છે.

જેને છઠ્ઠે, આઠમે કેતુ હોય અને કેન્દ્રમા ચન્દ્રમા હોય તે બાળક પણ તરત મૃત્યુ પામે છે.

; વિભાગ બીજો

જેને ચંદ્રમા, બુધ, સૂર્ય, શનિ બારમે રહેલા હોય અને મંગળ દશમા સ્થાનમાં હોય અને હીન દષ્ટિ વાળો થાય છે.

જેને સૂર્ય, શનિ તથા મંગળ, રાહુ-કેતુની સાથે રહેલા હોય તેના ઉપર નીચે રાશિમાં રહેલા ગ્રહોની દષ્ટિ પડતી હોય તેો માતૃષાતક બને છે.

રવિરાહ મૌરિભૌમી જીવો લગ્ને ચ પञ्चમે ।

યોગેऽસ્મિન્નપિ યો જાતો જાત માત્રો વિનશ્યતિ ।૧૧।

કૂરે ક્ષેત્રે ગતો જીવો રવિ રાહુર્ધરાસુતઃ ।

સપ્તમે ભવને શુક્રો દેહી કથં પ્રયાતિ ચ ।૧૨।

કૂરે લગ્ને ભવેજ્જાતસ્તત્સ્વામી કૂરક્ષેત્રગઃ ।

આત્મ ઘાતો ભવેત્તસ્ય શરોરે કષ્ટ માદિશેત્ ।૧૩।

સાતમે ભવને ભૌમઃ પંચમે ચ દિવાકરઃ ।

અરણ્યે ચ ભવેજ્જન્મ વૃક્ષાલયે ન સંગયઃ ।૧૪।

અર્થ : જેને સૂર્ય, રાહુ અથવા શનિ મંગળ અને બૃહસ્પતિ લગ્નમાં યા પાંચમા સ્થાનમાં રહેલા હોય તે બાળકની માતા, બાળ કના જન્મ પછી તરત મૃત્યુ પામે છે.

જેને કુર રાશિમાં બૃહસ્પતિ, સૂર્ય, રાહુ, મંગળ હોય અને સાતમા ભાવમા શુક્ર હોય તેને દેહ પીડા રહ્યા કરે છે.

જે માણસનો જન્મ કુર લગ્નમાં થાય છે અને જન્મને સ્વામી કુર રાશિમાં રહેલ હોય છે તેનો આત્મઘાત થાય છે તેમજ દેહે પીડા રહે છે.

જેને સાતમા સ્થાનમાં મંગળ, પાંચમે સૂર્ય રહેલો હોય, તેનો જન્મ વનમાં થાય છે.

અશિષ્યોગ પૂરો થયો.

૩૮ શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

૯૫ ભરજથોગ

૬૫ પાપો યદા લગ્ને લગ્નેશો વા ન પશ્યતિ ।

સૂર્યઃ પશ્યતિ નો લગ્નમન્ય જાતસ્તદા ભવેત્ ૧૯૫।

તિથિ પ્રાતે દિનાન્તે ચ લગ્ન સ્યાન્તે તથૈવ ચ ।

ચશ્શેઽપિ ચ યો જાતઃ સોઽન્યજાતઃ શિશુર્ભવેત્ ૧૯૬।

ન પશ્યતિ શશો લગ્નં મધ્યસ્થઃ સૌમ્ય શુક્રયોઃ ।

તતઃ પરોક્ષે જન્મ સ્યાદ્ભૌમેસ્તે વા તનો યમે ૧૯૭।

જીવક્ષત્રગતે ચન્દ્રે શુક્રે વેતરરાશિગે ।

દ્રેઢ્કાળે ચ તદશે વા ન પરૈર્જાન ઇષ્યતે ૧૯૮।

નલગ્ન મિન્દુર્ન ગુરુ નિરીક્ષતે ન વા શશાંકો રવિળા સમાગતઃ ।

સૌરેણ વાઙ્કર્ણેણ યુતશ્ચ વા શશો પરેણ જાતં પ્રવદન્તિ સૂરયઃ ૧૯૯।

અર્થઃ : જેને એક પાપથહુ લગ્નમાં હોય અને તેને લગ્નેશ ન જોતો હોય અથવા તેના પર સૂર્યની દ્વિષ્ટિ ન પડતી હોય, તો તે બાળક અન્યથી જન્મેલો જાણવો.

તિથિના અતે, દિવસના અતે, લગ્નના અતે અથવા ચર-
નવાંશમાં જન્મેલો બાળક, પર પુરૂષથી જન્મેલો જાણવો.

જન્મ લગ્નને ચંદ્રમાં ન દેખાતો હોય, અથવા બુધ અને શુક્ર વચ્ચે ચંદ્રમાં હોય અથવા મંગળ સાતમે રહેલો હોય અથવા લગ્નમાં શનિ હોય. આ ચાર થોગમાં જન્મેલા બાળકના પિતાના જન્મ પરોક્ષમાં જાણવો.

જેને ચંદ્રમાં બૃહસ્પતિના સ્થાનમાં રહેલો હોય અને શુક્ર ચોતાની રાશિ સિવાય બીજે રહેલો હોય અથવા બૃહસ્પતિ દ્રેઢ્કાણુ વા નવાંશમાં ચંદ્રમાં રહેલો હોય, તે માણસ અન્ય પુરૂષથી જન્મેલો ન

જાણવેા પશુ લગ્નને ચંદ્રમા અથવા બૃહસ્પતિ લગ્નમાં ચંદ્રમાને ન
 દેખતા હોય અને ન ચંદ્રમા શુક્ર સૂર્યને દેખતા હોય, તો તે
 બાળક બીજા પુરૂષથી જન્મેલો જાણવેા.

લગ્નં પશ્યતિ નાઽક્ષિરા ન ચ મૃગુજરિણ જાતઃ શિશુઃ

ક્ષીણ્યર્કઃ સમવેક્ષતે શશધરો યોગે શિવાવન્યજે ।

ચન્દ્રઃ પાપયુતો દિનેશસહિતઃ સ્યાદેવમપ્યન્યજઃ

પ્રોવત પ્રાહ્મુનિપૃક્ષવૈઃ સ્ફુટમિદં યોગત્રયં જાયતે ।૧૦૦।

યદિ વાપિ ભવેચ્ચન્દ્રો જન્માષ્ટમદ્વિતીયગ્ ।

દ્વાદશકાદશસ્થો વા પશ્ચાજ્જાતસ્તદા શિશુઃ ।૧૦૧।

ક્ષપાકર. પશ્યતિ નૈવ લગ્ન વિદેશસંસ્થે જનકે પ્રસૂતઃ ।

કુજાર્કિસંસર્ગગતે વિલગ્ને કવીજ્યજેન્દ્રાશવિહોનકે વા ।૧૦૨।

રવિશશિયુતે સિ હે લગ્ને કુજાર્કિનિરીક્ષતે । નયનરહિતઃ સૌમ્યઃ

સ્થેટેઃ સ બુદ્ધુદ લોચન ।

વ્યયગૃહગતશ્ચન્દ્રૌ વા મહીજ સ્ત્વપર । રવિર્ન શુભા ગદિતા

યોગા ભવન્તિ શુભેક્ષિતાઃ ।૧૦૩।

અર્થઃ જેના લગ્નને બૃહસ્પતિ અને શુક્ર ન દેખતા હોય.

લગ્નયા ચંદ્રમાને મંગળ સૂર્ય દેખતા હોય ચંદ્રમા પાપઅહોથી શુક્ર
 સૂર્ય સહિત હોય, તે બાળક બીજાનો જાણવેા-૫૨ પુરૂષથી જન્મેલો
 જાણવેા.

જેને ચંદ્રમા જન્મલગ્નમાં આઠમે, બીજે, બારમે અથવા
 અગ્યારમે રહેલો હોય, તો તે બાળકનો જન્મ પદોક્ષ જાણવેા.
 તાત્પર્ય કે તે બીજાનું સંતાન હોય.

જેને ચંદ્રમાં લગ્નને ન દેખતો હોય અને મંગળ, શનિ
 લગ્નમાં હોય અથવા શુક્ર, બૃહસ્પતિ કેન્દ્રાંશ રહિત હોય તો તે
 બાળકનો પિતાથી પદોક્ષ રીતે જન્મ જાણવેા.

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ કર્પણ

જેને સૂર્ય, ચંદ્રમા સાથે સિંહ લગ્નમાં રહેલો હોય અને તેને મંગળ, શનિ જોતા હોય તો જાતક નેત્રહીન બને છે, પણ જો તેને શુભ ગ્રહો દેખતા હોય તો જાતકની આખો નાની હોય છે અને ચંદ્રમા યા મંગળ યા સૂર્ય ખારમે રહેલા હોય તો અશુભ જાણવા, પણ જો શુભગ્રહો દેખતા હોય તો શુભ સમજવા.

(ભરણ્યોગ-તનસાવ વિચાર પૂરો થયો.)

૯૬ ધનસાવ. વિચાર.

પાપા: सर्वे घनस्थाने घनहानिकरा मताः

अन्यैः सौम्यैः शुभ सर्वमृद्धिवृद्धि घनादि कम् । १।
क्रूराश्चतुर्षुकेन्द्रेषु तथा क्रूरो घनेऽपि च ।

दरिद्रयोगं जानोयात्स्वपक्षस्य भयंकरः । २।
अष्टमस्थो यदा भौम त्रिकोणे नीचगोरविः ।

सशीघ्रमेव जातः स्याद्भिक्षाजीवी च दुःखितः । ३।
कन्यायां च यदा राहुः शुक्रो भौमः शनिस्तथा ।

तत्र जातस्य जायेत कुबेरादधिकं घनम् । ४।

અર્થ : ધનસાક્ષમાં પાપગ્રહો હોય છે, તો ધનની હાનિ કરનારા થાય છે. અને જો શુભ ગ્રહો હોય છે તો સમૃદ્ધિમાં વૃદ્ધિ કરે છે.

કુર ગ્રહ ૧-૪-૭-૧૦ માં તથા ખીજા સ્થાનમાં હોય તો દરિદ્રયોગ જાણવો આવડે. યોગમાં જન્મેડો બાળક પોતાના પક્ષ માટે લયંકર નીવડે છે. લયપ્રક નીવડે છે.

જેને આઠમે મંગળ અને નીચ રાશિનો સૂર્ય ત્રિકોણમાં હોય તે જાતક ભિક્ષા વડે નિર્વાહ કરનારો અને હુ ખી થાય છે.

જેને કન્યા રાશિમાં રાહુ, શુક્ર મંગળ, શનિ રહેલા હોય. તેની પાસે કુબેરથી અધિક ધન હોય છે.

: વિભાગ ખીજો

અર્કં કેન્દ્રે યદા ચન્દ્રો મિત્રાંશે ગુરુણેક્ષિતઃ ।

વિત્તવાઙ્જ્ઞાન સંપન્નો જાયતે ચ તદાનરઃ ।૧।

સ્વક્ષેત્રસ્થો યદા જીવો બુધઃ સૌરિસ્ત થૈવ ચ,

તદા જાતઃ । સ દીર્ઘાયુઃ સંપતિશ્ચ પદે પદે ।૬।

લગ્નં લાનેશ સંયુક્તં યસ્ય જન્મનિ જાયતે ।

ન મુશ્વન્તિ ગૃહં તસ્ય કુલત્રિય હવ શ્રિયઃ ।૭।

ચન્દ્રેણ મઙ્ગલો યુક્તો જન્મકાલે યદા ભવેત્ ।

તસ્ય જાતસ્ય ગૈહં તુ લક્ષ્મી નૈવ વિમુશ્વતિ ।૮।

માસમધ્યે તુ યત્સંહ્યદિવ સૌર્જયિતે પુમાન્ ।

તત્સંહ્યવર્ષેભુવતૌ તુ લક્ષ્મી ભવતિ નિશ્ચિતમ્ ।૯।

અર્થ : જેને બૃહસ્પતિની દૃષ્ટીવાળા મિત્ર નવાંશનો અંદ્રમા સૂર્ય સાથે કેન્દ્રમાં રહેલો હોય તે ધનવાન અને જ્ઞાનવાન હોય છે

જેને પોતાની રાશિમાં બૃહસ્પતિ, બુધ તથા શનિ હોય તે માણસ દીર્ઘાયુષવાળો અને પગલે-પગલે સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરનારો હોય છે.

જેને જન્મ સમયે લગ્નનો સ્વામી લગ્નમાં રહેલો હોય તેો કુળવાન સ્ત્રીની જેમ લક્ષ્મી તેના ઘરમાં સ્થિર રહે છે.

જેને જન્મ સમયે મંગળ, અંદ્રમા સાથે હોય તેને લક્ષ્મી નથી છોડતી.

મહિનાની વચ્ચે જે તિથિએ માણસ જન્મે છે. તેટલા વર્ષો વીત્યા પછી તેને ત્યાં લક્ષ્મી સ્થિર થાય છે.

(ધનભાવ વિચાર પૂરો થયો.)

૯૭ અહનભાવ વિચાર

પાપેસ્તૃતીયગૈઃ સર્વેબાન્ધવૈ રહિતો ભવેત્ ।

સૌમ્યેશ્ચ ખ્રાતૃ સંયુક્તઃ કીર્તિયુક્તો ધન પ્રિયઃ ।૧।

શ્રી થતીન્દ્ર મુદ્રત્ કર્પણ :

લગનાતૃતીયભવને શિખિના સહ ચંદ્રમાઃ ।

લક્ષ્મી વાજ્જાય તે બાલો ભ્રાતૃહીનો ન સંશયઃ ।૨।
આદૌ જાતાન્ રલિહંતિ પશ્ચાદ્ ભૌમશનૈશ્ચરૌ ।

રાહુણા ચ હ્યુભૌ હતિ કેતુઃ સર્વનિવારકઃ ।૩।
સ્વક્ષેત્રૈસ્થો યદા રાહુર્ધન સ્થાને વૃહસ્પતિઃ ।

બુધેન ચ સમાયુક્તસ્તસ્ય બધુત્રયં ભવેત્ ।૪।

અર્થઃ :- જોને જન્મ સમયે બધા પાપ ગ્રહો ત્રીજા સ્થાનમાં રહેલા હોય તે બધુ રહિત હોય છે અને જો તે સ્થાન શુભ ગ્રહ-યુક્ત હોય છે અથવા તે સ્થાનમાં શુભ ગ્રહો રહેવા હોય છે તો તે માણસ બધુયુક્ત યશસ્વી અને ધનવાન થાય છે.

જોને જન્મ લગ્નથી ત્રીજા ભાવમાં કેતુયુક્ત ચન્દ્રમા રહેલો હોય તે બાળક લક્ષ્મીવાન અને બધુઓ વિનાનો હોય છે.

જોને સૂર્ય ત્રીજે બેઠો હોય તે યોગ તેના મોટા ભાઈનો નાશ કરે છે અને મગળ, શનિ બેઠો હોય તો નાના ભાઈનો નાશ કરે છે રાહુ બેઠો હોય તો બંનેનો નાશ કરે છે અને કેતુ હોય તો તે અશુભ યોગોત્તર નિવારણ કરે છે.

જોને પોતાના ઘરમાં રાહુ રહેલો હોય અને બુધયુક્ત પૃથસ્પતિ બીજા ભાવમાં રહેલો હોય તેને ત્રણ ભાઈઓ હોય છે.
લગ્ને ચન્દ્ર ધને શુક્રો વ્યયે ચ બુધભાસ્કરૌ ।

રાહુશ્રેત્પશ્વમે બાલઃ સ ભવેદ્બન્ધુ બન્ધકૃત ।૫।
ધનસ્થાને ઘદા ક્રૂરો ભૌમઃ સૌરિસમન્વિતઃ ।

સહજે ચ ભવેદ્રાહુર્ભ્રાતા તસ્ય ન જીવતિ ।૬।
ષ્ટથે ચ ભવને ભૌમઃ સપ્તમે રાહુસમ્ભવઃ ।

અષ્ટમે ચ યદા સૌરિર્ભ્રાતા તસ્ય ન જીવતિ ।૭।
વિલગ્નસ્થો યદા જીવો ઘને સૌરિર્યદા ભવેત્ ।

રાહુશ્ચ સહજે સ્થાને ભ્રાતા તસ્ય ન જીવતિ ।૮।

અર્થ :- જેને લગ્નમાં અન્નમા, ખીજે શુક્ર, ખારમે ખુધ, સૂર્ય અને રાહુ પાંચમે હોય, તે બાળક પોતાના ભાઈઓને બધનશસ્ત બનાવનારો નીવડે છે.

જેને ખીબા સ્થાનમાં કુર ગ્રહ હોય, મંગળ શનિની સાથે હોય અને ત્રીજા ભાવમાં રાહુ હોય તેના ભાઈ જીવતા નથી.

જેને છઠ્ઠે મંગળ, સાતમે રાહુ અને આઠમે શનિ હોય, તેના ભાઈ પણ જીવતા નથી.

જેને જન્મલગ્નમાં બૃહસ્પતિ હોય, ખીજે શનિ હોય અને ત્રીજે રાહુ સ્થિર હોય તેના ભાઈ પણ નથી જીવતા.

સપ્તમે ભવને ભૌમશ્રાદ્ધમેડપિ સિતો યદિ ।

નવમે ચ ભવેત્સૂર્યઃ સ્વત્પાયુશ્ચ સમૂર્જિત । ૧૧ ।
તસ્ય ભ્રાતા ભવેદન્યઃ પિતા ચાય સમુદરેત્ ।

તસ્ય ચૈકો ભવેત્પુત્રઃ સોડપિ વિષ્ણં વિનશ્યતિ । ૧૦ ।
ઉદયતિ મૃદુ ભાશે સપ્તમસ્યે ચ મન્દે યદિ ભવતિ નિષેકઃ
સૂતિમન્દત્રયેણ ।

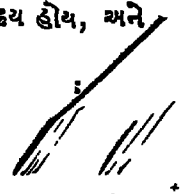
શનિનિ તુ વિચિરેષ દ્વાદશાબ્દે પ્રકુર્યાન્નિ ગદિતમિહ ચિન્ત્યં
સૂતિકાલેડપિ યુક્ત્યા । ૧૧ ।

પુંગ્રહોચ્ચસ્થિતો યસ્ય પત્રિકાયાં નરસ્ય ચ ।
તસ્ય ષષ્ઠો ભવેદ્ભ્રાતા ચાન્યયા મગિનો ભવેત્ । ૧૨ ।

અર્થ :- જેને સાતમે મંગળ, આઠમે શુક્ર અને નવમે શનિ હોય, ખીબાનો ફીકરો તેના પિતા પુત્ર તરીકે રાખે છે તેનો પુત્ર કુટુંબનો ઉદ્ધાર કરે છે તથા વિધનોનો નાશ કરે છે.

જેને ગર્ભાધાન કાળમાં જે રાશિ લગ્નમાં રહેલી હોય તેમાં મૃદુભાંશ અર્થાત્ મકર નવાંશ અથવા કુંભનવાંશનો ઉદય હોય, અને

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત ઈર્ષ્ય :

લગ્નમાં સાતમે શનિ રહેલો હોય તો ગર્ભસ્થનો જન્મ ત્રણ વર્ષ થાય.

અને ગર્ભાધાનકાળે લગ્નમાં કર્કનવાંશનો ઉદય હોય અને લગ્નથી સાતમે ચન્દ્રમા રહેલો હોય તો ગર્ભસ્થ બાર વર્ષ જન્મે છે (અર્થાત્ બાર વર્ષ સુધી માતાના ઉદરમાં રહે છે.)

જેને ઉચ્ચ રાશિમાં પુરુષગ્રહ ત્રીજા ભાવમાં સ્થિત હોય તેને છ ભાઈઓ હોય છે, પણ જો સ્ત્રીગ્રહ ચા મુસક ગ્રહ હોય તો તેટલી બહેનો હોય છે.

(સહજભાવ વિચાર પૂરો)

૯૮ સુખ ભાવ ફળ

તુર્યસ્થાને સ્થિતાઃ પાપા બાલત્વે માતૃકષ્ટદાઃ ।

સૌખ્યં સૌમ્યાઃ પ્રકુર્વન્તિ રાજસમ્માન દાયકાઃ ।૧।

લગ્નાચ્ચતુર્થગઃ પાપો યદિ સ્યાત્ બલવત્તરઃ ।

તદા માતૃવર્ષં કુર્યાત્કેન્દ્રે વા ન પરો યદિ ।૨।

દ્વિતીયે દ્વાદશે સ્થાને યદા પાપો વ્યપોહતિ ।

તદા માતૃર્ભયં વિદ્યાચ્ચતુર્થેદશમે પિતુઃ ।૩।

પાપમધ્યગતે લગ્ને ચન્દ્રે વા પાપસયુતે ।

સૌમ્યે ન ધનગે પાપે માતૃહા સપ્તવાસરે ।૪।

અર્થ :- જો પાપગ્રહ ચોથા સ્થાનમાં રહેલો હોય તો બાલ્યાવસ્થામાં માતાને કષ્ટદાયક થાય છે.

જો ચોથા સ્થાનમાં શુભ ગ્રહ રહેલા હોય તો સુખદાયી થાય છે તેમજ રાજ્યના સન્માનને પાત્ર બનાવે છે.

જેને બળવાન થઈને પાપગ્રહ, લગ્નથી ચોથા ભાવમાં રહેલા હોય અને કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનમાં બીજા ગ્રહો ન હોય, તો જાતકની માતા મરી જાય છે.

બીજા અને બારમા સ્થાનમાં બે પાપગ્રહો એકત્ર થયેલા હોય તો માતા માટે લયગ્રહ છે અને ચોથા અને દશમાં સ્થાનમાં હોય તો પિતા માટે ખરાબ છે.

જેને પાપગ્રહોની વચ્ચે, લગ્ન રહેલું હોય અને ચન્દ્રમા પાપયુક્ત હોય તેમજ બીજા સ્થાનમાં શુભ ગ્રહ ન હોય પણ પાપ-ગ્રહ રહેલા હોય તેની માતા સાત દિવસમાં મૃત્યુ પામે છે.

चतुर्थे हन्यते माता दशमे च तथा पिता ।

સાતમે ભવને ક્રૂરાસ્તસ્ય માર્યા ન વિદ્યતે । ૧૧

शन्यङ्गारक मध्यस्थ सूर्यः कुर्यात् पितुर्वधम् ।

મધ્યે વા રજની નાથો માતુર્મળમાદિશેત્ । ૧૨

चन्द्रादष्ट मगे पापे चन्द्रे पापसमन्विते ।

પાપે ચંદ્રિષ્ઠં . સંદૃષ્ટ સદ્યો ભવતિ માતૃહા । ૧૩

लग्नस्थाने यदा जीवो घनस्थाने शनैश्चरः ।

રાહુશ્ચ સહજસ્થાને માતા તસ્ય ન જીવતિ । ૧૪

અર્થ :- ચોથે રહેલો કુર ગ્રહ માતાને, દશમે રહેલો કુરગ્રહ પિતાને અને સાતમે રહેલો, કુરગ્રહ પત્નીનો ઘાતક નીવડે છે.

શનિ અને મંગળની વચ્ચે સૂર્ય રહેલો હોય તો પિતાને અને તે બન્ને ગ્રહોની વચ્ચે ચન્દ્રમા રહેલો હોય તો માતાને નિઃશ્વેદ ભારે છે.

જેને ચન્દ્રમાથી આઠમે પાપગ્રહો રહેલા હોય અને ચન્દ્રમા પાપગ્રહયુક્ત હોય તથા બળવાન પાપગ્રહો ચન્દ્રમાને દેખતા હોય તો તેની માતા તત્કાલ મૃત્યુ પામે છે.

જેને જન્મ લગ્નમાં બૃહસ્પતિ, બીજા સ્થાનમાં શનિ અને ત્રીજા સ્થાનમાં રાહુ હોય તેની માતા શુભલી નથી.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

૩

સિંહે ભૌમસ્તુલાં ભૌરિઃ કન્યાયાં વા સિતો ભવેત્ ।
મિથુને ચ યદા રાહુર્જનની તસ્ય નશ્યતિ ।૧।

ચન્દ્રઃ પાપગ્રહૈ ર્યુક્તશ્ચન્દ્રો વા પાપમધ્યગઃ ।
ચન્દ્રાત્સપ્તમગઃ પાપસ્તદા માતૃવધો ભવેત્ ।૧૦।

एकादशे यदा क्रूरः पञ्चमे शुक्र शीतगू ।
प्रथम कन्यका जाता मातां तस्यास्तु कष्टगा ।११।
घने राहुर्बुधः शुक्रः सौरिः सूर्ये यदा ग्रहाः ।
तदा मातुर्भवेन्मृत्युर्मृतोऽयं परिजायते ।१२।

અર્થ :- જેને સિહરાશિમાં મગલ, તુલામાં શનિ, કન્યામાં શુક્ર અને મિથુનમાં રાહુ હોય તેા તેની માતા નથી જીવતી.

જેને ચન્દ્રમા પાપગ્રહોથી યુક્ત હોય અથવા પાપગ્રહોની વચ્ચે હોય અને ચન્દ્રમાથી સાતમે પાપગ્રહો રહેલા હોય તેની માતા મરી જાય છે.

જેને અગ્યારમે કુર ગ્રહ હોય પાંચમે શુક્ર, ચન્દ્રમા હોય તેા પ્રથમ કન્યા જન્મે છે અને તેની માતાને કષ્ટ પહોંચે છે.

જેને બીજે અથવા ધનમાં રાહુ, બુધ, શુક્ર, શનિ અને સૂર્ય હોય તે બાળક પોતાની માતા સહિત મૃત્યુ પામે છે.

नीचस्थान गते चन्द्रे तिष्ठेद्वै भार्गवात्मजः ।
पापासक्तो महाक्रोधी माता तस्या न जीवति ।१३।

द्वादशे रिपुभावे च यदा पापग्रहो भवेत्
तदा मातुर्भयं विद्याच्चतुर्थे दशमे पितुः ।१४।

त्रिसप्तगो दिवानाथो जन्मस्थश्च महीसुतः ।
तस्य माता न जीवेत् वर्षमेकं पलद्वयम् ।१५।

लग्ने च द्वादशे स्थाने यदि पापग्रहे भवेत् ।

तस्य माता मवेद्वन्ध्या पिता तस्य न जीवति । १६।

घृणाष्टमगते पापे क्रूर ग्रह त્રિरीक्षते ।

जनन्या सह मृत्युः स्याद् बालकस्य न सशयः । १७।

અર્થ :- જેને નીચ રાશિમાં ચન્દ્રમા અને શુક રહેલા હોય તે મહાક્રોધી અને પાપી હોય છે અને તેની માતા જીવતી નથી.

જેને બારમે અને છઠ્ઠે પાપગ્રહ હોય, તે તેની માતાને અને ચોથે-દશમે પાપગ્રહ હોય તે તેના પિતાને લયગ્રહ નીવડે છે.

જેને ત્રીજે સાતમે સૂર્ય હોય અને જન્મલગ્નમાં મંગળ હોય તે તેની માતા એક વર્ષ બદકે બે પળ પછી જીવતી નથી.

જેને વ્રજમાં બારમે પાપગ્રહો હોય તે તેની માતા વધ્યા બને છે અને તેના પિતા મરી જાય છે.

જેને સાતમે-આઠમે પાપગ્રહો રહેલા હોય અને તેના ઉપર કુર ગ્રહોની દૃષ્ટિ હોય તે તે બાળક પોતાની માતા સહિત મૃત્યુ પામે છે.

(સુખ ભાવ દ્વય પૂરો)

૯૯ સુત ભાવ વિચાર

पञ्चमस्थाः शुभाः सर्वे पुत्र सन्तानकारकाः ।

क्रूराः सन्तति मृत्यु च कुपुत्रं च धरासुतः । १।

बालस्य जन्मकाले तु पञ्चमे धरणोसुतः ।

अपुत्रश्च भवेद्बालो नारी चैव विशेषतः । २।

अपुत्रं कुरुते भानुः पुत्रमेक निशाकरः ।

सशोकं पुत्र हीनं च पञ्चमे धरणो सुतः । ३।

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્શન ઠપ્પણ :

उच्चो वा यदि वा नीचः पञ्चमः शिखिना स्थितः ।

हाहाकार च कुरुते पुत्र शोकेन पीडितः ।४।

ऋतुरेतो अदृष्टो वा यदि चંको न पश्यति ।

अप्रसूतो भवेत्पुरुषः परिणयेद् द्वित्रिचतु स्त्रिय ॥ ५ ॥

અર્થ :- પચમ સ્થાનમાં સંપૂર્ણ શુભઅહ સંતાનકારક નીવડે છે અને કુરઅહ સતાનના મૃત્યુના કારણરૂપ અને છે તેમજ મગળ કુપુત્રને આપનારો અને છે.

જો બાળકના જન્મકાળમાં પાંચમે મંગળ રહેલો હોય તો તે ભવિષ્યમાં પુત્ર વિનાનો રહે છે અને જો સ્ત્રીને પાંચમે મગળ હોય તો તે ખાસ કરીને પુત્રી રહિત રહે છે. અને સૂર્ય પાંચમે હોય તો તે પુત્ર રહિત રહે છે અને ચન્દ્રમા હોય તો તેને એક પુત્ર થાય છે.

જેને પાંચમ-મંગળ હોય તે શોકઅસ્ત અને પુત્રહીન રહે છે.

જેને ઉચ્ચ અથવા નીચ રાશિનો કેતુ પચમ ભાવમાં હોય તે પુત્ર શોકથી હુ ખી થાય છે. જો તે કેતુને કોઈ અહ દેખતો ન હોય, તો ઋતુરેત બધ થઈ જાય છે. અને તે બે-ત્રણ-ચાર સ્ત્રીઓ પરણે તો પણ તેને સંતાનની પ્રાપ્તિ નથી થતી.

एक त्रि पञ्च पुत्राश्च सूर्ये धीरुथे कुजे गुरो ।

द्वि २ त्रि ३ पञ्च ५ च सप्तैव पुत्रोन्धौ ज्ञसितौ शनिः । ६ ।

पापः पञ्चचम राशौ जात शिशुं विना शयति ।

सप्तम राशौ पापा भार्या बाढरायणेनोक्तम् । ७ ।

एकः पुत्रो रवौ वाच्यचन्द्रे चैव सुता द्वयम् ।

भोमे पुत्रा स्त्रयो वाच्या बुधे पुत्री चतुष्टयम् । ८ ।

गुरो गर्भे सुताः पञ्च षट् पुत्रयो भृगुनन्दने ।

शनौ च गमपातः स्याद्राहौ गर्भे भवेन्न हि । ९ ।

સુત સ્થાને દ્વિપાપૌ વા ત્રિપાપાશ્ચાત્ર સંસ્થિતાઃ ।

તદા સ્ત્રી પુરુષૌ વન્ધ્યૌ વિજ્ઞેયૌ સુતવીક્ષિતે ।૧૦।

અર્થ :- પચમ સ્થાનમાં સૂર્ય મગળ, ધૃત્વરુપિ ક્રમશઃ એક, ત્રણ, પાંચ પુત્રો આપે છે અને ચન્દ્રમા, બુધ, શુક્ર, શનિ ક્રમશઃ બે, ત્રણ, પાંચ, સાત પુત્રીઓ આપે છે.

પચમ સ્થાનમાં પાપઅહો હોય છે તો જે બાળક જન્મે છે તે મૃત્યુ પામે છે અને સાતમા સ્થાનમાં બે પાપઅહો હોય છે તો જીનો વિનાશ કરે છે એવું શ્રી બાહરાયણજી કથન છે.

પાંચમા સ્થાનમાં સૂર્ય હોય છે તો એક પુત્ર, ચન્દ્રમા હોય તો બે પુત્રીઓ, મગલ હોય તો ત્રણ પુત્રો, બુધ હોય તો ચાર પુત્રીઓ, ધૃત્વરુપિ હોય તો પાંચ પુત્રો અને શુક્ર હોય તો છ પુત્રીઓ જન્મે છે

શનિ પાંચમા સ્થાનમાં હોય છે તો ગર્ભપાતકારક બને છે અને રાહુ પાંચમા સ્થાનમાં હોય છે તો ગર્ભધારણ જ નથી થતો.

સંતાન સ્થાનમાં બે અથવા ત્રણ પાપઅહો રહેલા હોય છે તો અથના તે સુત ભાવને દેખતા હોય તો સ્ત્રી-પુરુષ બંને નિઃસંતાન રહે છે.

ઋતુશ્ચ કથિતઃ શુક્રો રેતો ભીમ પ્રકોત્તિતઃ ।

ભૌમઃ પચ્યતિ યદ્વર્ષે તદ્ વર્ષે ગર્ભ સંસ્થિતિ. ।૧૧।

ઋતુ રેતશ્ચ સંપર્કો જાયતે વિષમા ગતિઃ ।

કરસંપુટમાઘાય વંધ્યા ભવતિ નિશ્ચિતમ ।૧૨।

પુંરાશૌ લગ્નપત્તિઃ સુતાધિકં વીક્ષતે વાઙ્મિ ।

સન્તતિબાઘાં કુરુતે કેન્દ્રે પાપાન્વિતે ચન્દ્રે ।૧૩।

લગ્નાત્પુત્રકલત્રમે શુભપતિઃ પ્રાપ્તેઽથવાઽલોકિતે, ચન્દ્રાદ્યા ય

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદૃત્ ૬૫૯

સંપદસ્તુ હિતયોર્જેયો યથા સંભવઃ । પાપેનોદયગેરઘ્વી રવિસુતે
મીનસ્થિતે દારહા, પુત્રસ્થાન ગતશ્ચ પુત્રમરણ પુત્રોવને ગચ્છતિ ।૧૪।

લગ્ને દ્વિતીયે યદિ વા તૃતીયે વિલગ્નનાથે પ્રથમ. સુતઃ સ્યાત્ ।
તુર્ય સ્થિતેઽસ્મિંશ્ચ સુતો દ્વિતીયઃ

પુત્રી સુતો વેતિ પુરઃ પ્રકત્પ્યમ્ ।૧૫।

અર્થ :- શુક્રને ઋતુ અને મંગળને રેત કહેલ છે.

જે વર્ષમાં મંગળ જુઓ તે વર્ષમાં ગર્ભની સ્થિતિ બહુવી.

ઋતુ રેતનો સગમ થવા છતાં વિષય ગ્રહ ગતિ હોય છે તો
કર જોડીને પ્રાર્થના કરવા છતાં સ્ત્રી વધ્યા બને છે.

લગ્નનો સ્વામી પુરૂષ રાશિમાં હોય અથવા પંચમેશને
દેખતો હોય અને ચન્દ્રમા પાપગ્રહયુક્ત કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) માં
રહેલ હોય તો સત્તાનને નહતરૂપ થાય છે.

જેને શુભ રાશિને સ્વામી લગ્નથી પાંચમે, સાતમે રહેલો હોય
અથવા ચન્દ્રમાથી પાંચમે, સાતમે હોય તો તે સપત્તિ અને હિત-
બુદ્ધિવાળો હોય છે.

અને જેને પાપગ્રહયુક્ત સૂર્ય જન્મલગ્નમાં હોય અને શનિ
મીન રાશિમાં હોય તો તેની પત્ની મરી જાય છે અને જો પચમ
સ્થાનમાં રહેલ હોય તો તેનો પુત્ર મરી જાય છે તથા વનમાં પુત્રનો
જન્મ થાય છે.

જેને લગ્નનો સ્વામી, લગ્નમાં ચા બીજા ચા ત્રીજા ભાવમાં
સ્થિત હોય, તો તેને પ્રથમ પુત્ર જન્મે છે ક્રમશઃ કન્યા-પુત્ર, પુત્ર
કન્યા ઇત્યાદિ બારે ભાવમાં રહીને બહુવું.

ઘનસ્થાને યદા ક્રૂરઃ ક્રૂરગૃહ સમન્વિતઃ ।

ન પશ્યતિ નિજક્ષેત્ર મલ્પપુત્ર સ્તદા ભવેત્ ।૧૬।

સહજ સહજાઘીશો લગ્ને વાઙ્ય ઘને ભવેત્ ।

જાયતે ન તદા બાલો યદિ જાતો ન જીવતિ ।૧૭।

(યાવત્સહ્યા ઇતિ કાવ્ય નવાંશક સ્થાને લિખિતમસ્તિ પૂર્વમ્)

જ્ઞા ઘનુર્ધર પચ્ચમ ભાવગે પ્રસવ સૌરવ્યફલં ન ચ દૃશ્યતે ।

ભૂતપ્રજઃ खलु पचमगे गुरौ तदिह दृष्टि फलं शुभमश्रुते ।૧૮।

લાભે સુતે વા શુક્રેન્દ્ર સુતે ભૌમેયવા ક્રમાત્ ।

शुक्रेदू पश्यतः पुत्रं वर्षेऽस्मिन् सन्ततिस्त दा ।૧૯।

યત્ર ચૈકાદશે રાહુઃ પચ્ચમે ચ શિશ્વો સ્થિતઃ ।

सुतानन न दृश्येत यदोन्द्रोपि च सेव्यते ।૨૦।

અર્થ :- જેને બીજા ભાવમાં કુર રાશિ હોય અને કુરગ્રહ તેમાં રહેલો હોય અને પોતાના ક્ષેત્રને ન દેખતા હોય, તો તે થોડા પુત્રોવાળો થાય છે.

જેને ત્રીજા ભાવને સ્વામી, ત્રીજા લગ્નમાં અથવા બીજા સ્થાનમાં રહેલો હોય, તેને સંતાન નથી થતું, જે જન્મે છે તો પણ મરી જાય છે.

જેટલી સખ્યાનો નવાંશ પંચમ ભાવમાં હોય, એટલી જ સખ્યામાં સંતાન જન્મે છે.

જેને પચ્ચમ ભાવમાં ચીન અથવા ધન રાશિ હોય, તે સ્ત્રીને સંતાન પ્રાપ્તિ થતી નથી.

જો પંચમભાવમાં બૃહસ્પતિ હોય તો પુત્ર જન્મીને મૃત્યુ પામે પણ જો બૃહસ્પતિની દૃષ્ટિ પડતી હોય તો તે સારી બાબતી.

અગ્રારમે યા પાંચમે શુક્ર, ચન્દ્રમા અથવા પાંચમે મંગળ કુમશ : હોય અને શુક્ર ચન્દ્રમા જે વર્ષમાં પચ્ચમ ભાવને જોતા હોય, તે વર્ષમાં સંતાન જન્મે છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૩૧૬ : //

જેને અગ્યારમે રાહુ અને પાંચમે કેતુ હોય, તેને સંતાન પ્રાપ્તિ થતી નથી.

(સુત ભાવ વિચાર પુરો)

૧૦૭ રિપુભાવ વિચાર

ષઠે ક્રૂરા નર કુર્યુઃ શત્રુપક્ષ વિવર્જિતમ્ ।

સૌમ્યાઃ ષષ્ઠા મહારોગાન્ ષષ્ઠચન્દ્રશ્ચ મૃત્યુદઃ ।૧।

અર્થ : જેને છઠા ભાવમાં કુર અહ હોય તેને શત્રુ પક્ષ હોતો નથી, અને શુભ અહ રહેલા હોય તો ભારે રોગ થાય છે અને છઠ્ઠે ચન્દ્રમા મૃત્યુદાયી નીવડે છે.

૧૦૮ જાયા ભાવ ફેગ

કુમાર્યા સપ્તમે પાપાઃ સૌમ્યાઃ સર્વજન પ્રિયામ્ ।

ગુરુ શુક્રૌ શચી તુલ્યાં રુપલાવણ્ય શાલિનીમ્ ।૧।

ષષ્ઠે ચ ભવને ભીમઃ સપ્તમે સિંહિકા સુતઃ ।

અષ્ટમે ચ યદા સૌરિર્ભાર્યા તસ્ય ન જોવતિ ।૨।

જાયાભાવં સૌરિશશી ચ રાહુર્જાયાપતિઃ પશ્યતિ સૌમ્ય વાલ્યમ્ ।

તસ્યાલયે સમવતીહ નારી યામા ચ ગૌરી વહુપુત્રિણી ચ ।૩।

અર્થ :- સાતમા ભાવમાં પાપઅહો હોય છે. કુભારજી પત્ની મળે છે અને શુભ અહો હોય તો સર્વ જનોને સ્નેહ સંપાદન કરનારી સ્ત્રી મળે છે.

પૃહસ્પતિ અને શુક સાતમા સ્થાનમાં હોય છે, તો ઈન્દ્રાણી સમાન લાવણ્યવતી સ્ત્રી મળે છે.

જેને છઠા ભાવમાં મંગળ, સાતમા ભાવમાં રાહુ અને આઠમા ભાવમાં શનિ રહેલ હોય છે, તેની સ્ત્રી જીવતી નથી.

જેને સાતમા સ્થાનમાં શનિ, ચન્દ્ર યા રાહુ હોય અને સાતમા ભાવનો સ્વામી જાયાભાવને દેખતો હોય તેને બાળકનું સુખ મળે છે અને તેની સ્ત્રી શ્યામા-ગૌરી અને બહુપુત્રવતી થાય છે.

लग्ने व्यये च पाताले जामित्रे चाष्टमे कुजः ।
कन्या भर्तुर्विनाशाय भर्तुः कन्या विनश्यति ।४।

અર્થ : લગ્નમાં, ખારમે, આઠમે, ચોથે અને સાતમે મંગળ હોય-એવો જોગ જો કન્યાને થાય તો પતિને અને જો પુરૂષને થાય તો પત્નીને વિધાતક નીવડે છે-મારક નીવડે છે.

लग्ने पापग्रहे गौरो दुर्बलः शत्रुपीडितः ।
भवेद् दुर्वाच्य ता युक्तो भवेत् परवधूरतः ।५।

लग्नावक्षेये वा रिपु मन्दिरे वा दिवाकरेन्दु भवतस्तदानीम् ।
स्यान्मानवस्यात्मज एक एव भार्यापि वैकेति वदन्ति सन्तः ।६।

गण्डान्त काले च कलत्रभावे भूगोः सुते लग्नगतेऽर्क जातः ।
वन्ध्यापतिः स्यान्मनुज स्तदानी शुभेक्षितं नो भवन खलेन ।७।

व्यालये वा मदनालये वा खलेषु बुद्ध्यालयगे हिमांशौ ।
कલत्र हीनो मनुजस्तनू जैर्वિर्वर्जितः स्यादिति वेदितव्यम् ।८।

અર્થ :- જેને લગ્નમાં પાપગ્રહ હોય છે તેની સ્ત્રી ગૌરી સમાન હોય છે અને તે પુરુષ દુબળા શરીરનો, શત્રુથી પીડાતો, ખરાબ વાણી બોલનારો અને પર સ્ત્રીમાં આસક્ત હોય છે.

જેને લગ્નથી ખારમા થા છઠ્ઠા સ્થાનમાં સૂર્ય અને ચન્દ્રમા રહેલા હોય, તે માણસને એક પુત્ર અને એક સ્ત્રી હોય છે.

સપ્તમ ભાવમાં ગંડાન્ત લગ્ન હોય અને તેમાં શુક્ર અને સૂર્ય બેઠા હોય તો તે પુરૂષની પત્ની વધ્યા રહે છે. જો કોઈ શુભ ગ્રહ દેખતો ન હોય અને પાપગ્રહની રાશિ હોય તો આવો યોગ અચૂક બને છે.

જેને ખારમે થા સાતમે પાપગ્રહો રહેલા હોય અને પંચમ ભાવમાં ચન્દ્રમાં હોય તો તે માણસ સ્ત્રી-પુત્ર વશરનો હોય છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃર્ત કર્પણ :

સંભૂતિકાલે ચ કલત્રભાવે યમસ્ય ભૂમિ તનયસ્ય વર્ગે ।
તાભ્યાં પ્રદૃષ્ટે વ્યભિચારિણી સ્યાદભાર્યા સ્વયં વૈ

વ્યભિચાર કર્તા ૧૧।

શુક્રેન્દુ પુત્રૌ ચ કલત્ર સંસ્થો કલત્રહીનં કુરુતે નરં તા ।
શુભેક્ષિતૌ વા વયસો વિરામે કામાં ચ રામાં લભતે મનુષ્યઃ ૧૧૦।

ચન્દ્રાદ્વિ લગ્નાચ્ચ ચલાઃ કલત્રે હન્યુ કલત્ર ચ લયં ગતા તૌ ।
ચન્દ્રાર્ક પુત્રા ચ કલત્ર સંસ્થૌ પુનર્ભવાન્ત્રી પરિલલ્લિવા દાંસ્તઃ ૧૧૧।

મહી સુતે સપ્તમભાગયાતે કાન્તા વિયુક્તાઃ પુરુષસ્તાદા સ્યાત્ ।
મન્દેન દૃષ્ટે મ્નિયતેઽચિરાત્તદા સૂર્યેણ દૃષ્ટે વહુદુલ્લ પીડિતાઃ ૧૧૨।

પષ્ઠે ચ ભવને ભૌમઃ સપ્તમે રાહુ સંભવઃ ।

અષ્ટમે ચ યદા સૌરિસ્તસ્ય ભાર્યા ન જીવતિ ૧૧૩।

અર્થ :- જેના જન્મ સમયે સાતમા ભાવમાં શનિ-મંગળને
૫૩વર્ગે હોય અને આ શનિ ઉપર મંગળની દૃષ્ટિ હોય તો તેની સ્ત્રી
વ્યભિચારિણી બને છે અને તે પણ વ્યભિચારી બને છે.

જેને સાતમા ભાવમાં શુક્ર યુધ બેઠા હોય, તેના વિવાહ
નથી થતો અને જે શુક્ર બેઠોની દૃષ્ટિ હોય તો ઘણા વખત પછી
સ્ત્રીને ભોગ થાય છે

જેને જન્મ લગ્નથી અથવા ચન્દ્રમાથી સાતમે પાપગ્રહો રહેલા
હોય અથવા આઠમે હોય તો તેની સ્ત્રી મૃત્યુ પામે છે. અને ચન્દ્રમા-
શનિ સાતમે રહેલા હોય તો પુનર્ભવા સ્ત્રી મળે છે.

જેને સાતમા સ્થાનમાં મંગળ બેઠો હોય તેને સ્ત્રી-સુખ
નથી હોતું અને જે શનિ બેઠો હોય તો તે અત્યંત દુઃખી થાય છે.

જેને સાતમે ગાહુ, છટ્ટ મંગળ અને આઠમે શનિ રહેલ
હોય, તેની સ્ત્રી જીવતી નથી.

: વિશાગ બીજો

૧૮૨ આયુષ્યસાવ વિચાર

પૂર્વં માયુઃ પરીક્ષેત પશ્ચાલ્લક્ષણ માદિશેત્ ।

આયુર્હીન નરાણા ચ લક્ષણૈઃ કિં પ્રયોજનમ્ ।૧।

હેટાં સર્વે મહાદુષ્ટા અષ્ટમ સ્થાનમાશ્રિતાઃ ।

શશાકસ્તુ વિશેષેણ જન્મકાલે ચ મૃત્યુદઃ ।૨।

કૃષ્ણપક્ષે દિવા જાતઃ શુક્લપક્ષે યદા નિશિ ।

તદા ષષ્ઠાષ્ટમ શ્રન્દ્રો માતૃવત્ પરિવાલકઃ ।૩।

પશ્ચમસ્યો નિશાનાય સ્ત્રિકૌણે ચ વૃદ્ધસ્પતિ ।

દશમે ચ મહીસૂત્રુઃ શતવર્ષ સ જીવતિ ।૪।

શનૈશ્ચર સ્તુલા કુમ્ભ મકરે યદિ વા ભવેત્ ।

લગ્ને ષષ્ઠે તૃતીયે વા તદારિષ્ટં ન જાયતે ।૫।

અર્થઃ:- વિદ્વાન પુરુષોએ પ્રથમ આયુષ્યનો નિશ્ચય કરવો ઘટે, પછી દિવસનો વિચાર થયાર્થ ગણાય, આયુષ્યહીન મનુષ્યોના લક્ષણો વર્ણન કરવાથી કોઈ ઉપયોગી હેતુ સરતો નથી.

બધા જ ગ્રહો, આઠમા સ્થાનમાં દુષ્ટ હોય છે અને ખાસ કરીને ચન્દ્રમા આઠમા સ્થાનમાં મૃત્યુકાયક હોય છે.

અધારીયામાં દિવસનો જન્મ હોય અને અજવાળીઆમાં રાત્રિનો જન્મ હોય તો છદ્ધે-આઠમે રહેલ ચન્દ્રમા તેને માતાની જેમ પાળે છે.

જેને પાંચમે ચન્દ્રમા, ત્રિકૌણમાં બૃહસ્પતિ અને દશમે મંગળ હોય, તે સો વર્ષ જીવે છે.

જેને શનિ-તુલા, કુંભ અથવા મકર રશિમાં અથવા વૃશ્ચ, જકે ચા ત્રીજે હોય, તો તે બાળક માટે ખરાબ બાલુવો.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્તદર્પણ :

રાહુવૃષે ત્રિભિર્દષ્ટે કેતુદષ્ટે ચતુષ્ટયે ।

વૃષે ચ ગુરુ શુક્રાભ્યા દોર્ઘકાલં સ જીવતિ ।૬।

કેન્દ્રે શુભો ય દૈકોઽપિબલી વિશ્વ પ્રકાશકઃ ।

સર્વે દોષાઃ ક્ષય યાન્તિ દીર્ઘાયુશ્ચ ભવેન્નરઃ ।૭।

एकोऽपि केन्द्रे बुध जीव शुक्राः क्रूराः सहस्राणि विरुद्धयुक्ताः

तथापि सर्वाण्यपि यान्ति नाशं यथा मृग, केसरिदर्शनेन ।८।

पाताले वाढम्बरे लग्ने सुते धर्मे तथाऽऽयगे ।

बृहस्पति स्तथा शुक्रो नाशयेद्दूरित बहु ।९।

एकोऽपि केन्द्रे यदि हयूच्च संस्थः सर्वे ग्रहा भावगुणेन तुल्यम् ।

सर्वे प्यरिष्टं च विनाशयन्ति तमो यथा भारकर दर्शनेन ।१०।

અર્થ:- જોને વૃષ રાશિમાં રાહુને ત્રણ અહો દેખતા હોય અને કેતુને ચાર અહો દેખાતા હોય અને વૃષમાં બૃહસ્પતિ તથા શુક્ર હોય, તો તે દીર્ઘકાળ જીવે છે.

બળવાન, વિશ્વપ્રકાશક એક પણ શુભ અહ જો કેન્દ્ર સ્થાન (૧-૪-૭-૧૦)માં રહેલો હોય તો બધા દોષો નાશ પામે છે. અને જાતક દીર્ઘાયુષી થાય છે.

બુધ, બૃહસ્પતિ, શુક્ર-એ ત્રણ પૈકી એક પણ અહ કેન્દ્ર સ્થાનમાં રહેલ હોય અને કુર અહો હબરો અરિષ્ટો સાથે વિરુદ્ધમાં હોય, તો પણ તે અરિષ્ટો નાશ પામે છે.-જેમ સિંહને જોવાથી હરણાં નાસી જાય છે. તેમ.

જો, કશમે લગ્નમાં, પાંચમે, નવમે તથા અગ્યારમે રહેલ બૃહસ્પતિ તથા શુક્ર ઘણાં અરિષ્ટોનો નાશ કરે છે.

પોતાના ઉચ્ચ સ્થાનને પ્રાપ્ત એક અહ પણ, જો કેન્દ્ર

: વિભાગ ખીલો

સ્થાનમાં રહેલો હોય અને બધાં લાવ શુભે કરીને સમાન હોય,
તો અરિષ્ટ સંપૂર્ણ રીતે નાશ પામે છે. જેમ સૂર્યના ઉદયથી તિમિર
નાશ પામે છે તેમ.

શુક્રો દશ સહસ્રાણિ, બુધો દશ સ્રતાનિ ચ ।
લક્ષમેકં તુ દોષાણાં મુરુ લગ્ને વ્યપોહતિ ।૧૧।

કેન્દ્ર ત્રિકોણગો જોવ શુક્રો વા ચન્દ્ર નન્દનઃ ।
તસ્ય પુસ શ્ચ દીર્ઘાયુઃ સ મવેદ્ રાજવલ્લભઃ ।૧૨।

ગુરુ ધનુષિ મોને વા તથા કર્કટકેઽપિ વા ।
લગ્ના સ્ત્રિકોણે કેન્દ્રે વા તદારિષ્ટં ન જાયતે ।૧૩।

બજ વૃષકર્કટ લગ્ને રક્ષતિ રાહુઃ સમગ્રપીઢામ્યઃ ।
પૃથ્વીપતિઃ પ્રસન્નઃ કૃતાપરાધે યથા પુરુષમ્ ।૧૪।

રાહુ સ્ત્રિ ષષ્ઠાલાભે લગ્નાત્ સૌમ્યૈર્નિરીક્ષિતઃ સત્ત્વઃ ।
નાશયતિ સર્વદુરિત મારુત ઇવ તૂલસંઘાતમ્ ।૧૫।

અર્થ :- લગ્નમાં રહેલ શુક્ર ૧૦ હજાર, બુધ ૧ હજાર
અને બૃહસ્પતિ એક લાખ હોયોનો નાશ કરે છે.

જેને કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) માં ચા ત્રિકોણ સ્થાનમાં બૃહસ્પતિ
શુક્ર ચા બુધ રહેલા હોય તો તે પુરુષ લીધે આયુષ્યવાળો અને
રાજવલ્લભ બને છે.

ધનુ, મીન અથવા કર્ક રાશિનેા બૃહસ્પતિ લગ્નથી ત્રિકોણ
(૬-૫) ચા કેન્દ્ર સ્થાનમાં સ્થિત હોય તો અરિષ્ટ નથી થતું.

મેષ, વૃષ, કર્ક રાશિનેા રાહુ, લગ્નમાં રહેલો હોય તે બધી
પીડાઓથી બચાવે છે-જેમ પ્રસન્ન થયેલો રાત્ર અપરાધી પુરુષની
રક્ષા કરે છે તેમ.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્ગર્ત ઠપ્પણ :

: ૩૨૫

જો લગ્નથી ત્રીજો, છટ્ટો થા અગ્યારમે રહેલા રાહુ ઉપર શુભ શ્રદ્ધાની દૃષ્ટિ પડતી હો તો તે સર્વ વિધ્નોનો નાશ કરે છે- જેમ પવન ફને ઉડાડી દે છે તેમ.

વિલગ્નપો યત્ર બલેન યુક્તો લાભે તૃતીયે યદિ કષ્ટકે વા ।
સર્વાણ્ય રિષ્ટાનિ પ્રયાન્તિ દ્વરં દીર્ઘાયુરા રોગ્યતન્તું કરોતિ ।૧૬।

एकोऽपि यदि केन्द्रस्थो भागवोऽथ गिरापतिः ।

नवमे वा सुत स्थाने सर्वरिष्टं निवारयेत् । १७।

बुध भागव जीवानामेक तमः केन्द्रमाश्रितो बलवान् ।

क्रूरः सहायो यद्यपि सद्योऽरिष्ट प्रशमनाय । १८।

સ્વસ્થાન ગોઽધિકત્રલઃ સુરરાજ મન્ત્રી કેન્દ્રોપગઃ પ્રશમયેત્સ્ફુર
દશુ જાલઃ । એકો બહૂનિ દુરિતાનિ સુદુસ્તરાણિ ભક્ત્યા
પ્રયુક્ત ઇવ શૂલ ધરે પ્રણામઃ । ૧૯।

लग्नाधिपोऽस्ति बलवान् किल सौम्य दृष्टः केन्द्रस्थितैः शुभस-
गैरथ वीक्ष्यमाणः । मृत्युं विहाय विदधाति सुदीर्घमायुः
संपूर्यते निजगृह परया च लक्ष्म्या । २०।

અર્થ : બળવાન લગ્નનો સ્વામી, અગ્યારમે, ત્રીજો થા કેન્દ્રમાં રહેલો હોય, તો સંપૂર્ણ અનિષ્ટોને ફર કરીને ખાણસને દીર્ઘાયુથી તેમજ સુંદર આરોગ્યવાન બનાવે છે.

પ્રહસ્પતિ, શુક્ર કેન્દ્ર સ્થાનમાં અથવા નવમે થા પાંચમે કોઈ પણ સ્થાને રહેલ હોય તો સર્વ અનિષ્ટોનું નિવારણ કરે છે.

બળવાન થઇને યુધ્ધ, શુક્ર, પુહસ્પતિ એક સાથે કેન્દ્ર સ્થાનમાં રહેલા હોય, તો કુર શ્રદ્ધો સહાયક હોવા છતાં તત્કાલ અનિષ્ટોને ફર કરે છે.

બળવાન પુહસ્પતિ એકલો જ, જો સ્વરાશિ પ્રાપ્ત કરીને

કેન્દ્ર સ્થાનમાં રહેલો હોય, તો હુઃખે કરીને દુઃખ કરી શકાય એવા અરિષ્ટોનો નાશ કરે છે. જેમ શિવાજીને લકિતપૂર્ણ હથે કરેલા પ્રભામ અનેક વિઘ્નોનો નાશ કરે છે તેમ.

લગ્નનો સ્વામી બળવાન હોય અને તેના ઉપર ખુધની દૃષ્ટિ હોય તથા શુભ ગ્રહો કેન્દ્ર સ્થાનમાં રહેલા હોય અથવા દેખતા હોય તો મૃત્યુને હઠાવીને દીર્ઘઆયુષ્ય બક્ષે છે અને ઘરને લક્ષ્મી-સંપત્તિ વડે ભરી દે છે.

લગ્નાદષ્ટમ સંસ્થા ગુરુ બુધ શુક્રા દ્રેષ્કાણગશ્ચન્દ્રઃ ।
મૃત્યું પ્રાપ્તમપિ નર પરિ રક્ષત્ય યુત બાલમ્ ।૨૧।

ચન્દ્રઃ સંપૂર્ણ તનુઃ સૌમ્યર્ક્ષગતોઽથવા શુભસ્યાન્તે ।
પ્રકરોત્યરિષ્ટમઙ્ગ, વિશેષતઃ શુક્રસ દૃષ્ટઃ ।૨૨।

રિપુગઃ શુભદ્રેષ્કાણે સ્થિત શશી સૌમ્યાઃ સ્વચરા સબલા ।
કુર્વન્ત્યરિષ્ટમઙ્ગ વિશેષં યથા વસુધાં ચલુકઃ ।૨૩।

સૌમ્યદ્વયાન્તર્ગતઃ સ પૂર્ણ સ્નિગ્ધમંડલશ્ચન્દ્રઃ ।
મિનત્ય શેપારિષ્ટાન્મુજગારિ મુજગલોકમિવ ।૨૪।

પ્રસ્ફુરિત કિરણ જાલે સ્નિગ્ધામમણ્ડલે બલોપેતે ।
સુરમંત્રિણિ કેન્દ્રગતે સર્વારિષ્ટં ક્ષયં યાતિ ।૨૫।

અર્થઃ— લગ્નથી આઠમા સ્થાનમાં પ્રહસપતિ, ખુધ, શુક્ર દ્રેષ્કાણગત ચન્દ્રમા રહેલા હોય, તો મૃત્યુના મુખમાં ધકેલાએલો બાળક પણ બચી જાય છે.

ચન્દ્રમા બળવાન બનીને શુભ ગ્રહના ખુધની રાશિમાં રહેલો હોય અથવા શુભ ગ્રહના અંતિમ ભાવમાં સ્થિત હોય, તો અરિષ્ટનો નાશ કરે છે- અને જો તે શુક્ર વડે જોવાતો હોય તો ખાસ આમ કરે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મહર્ષી દર્પણ :

: ૩૨૭

ચન્દ્રમા શુભ દ્રેષ્કાણુના છઠા ભાવમાં રહેલ હોય અને બધા શુભ ગ્રહ બળવાન હોય તો ખાસ કરીને અરિષ્ટોને દૂર કરે છે-જેમ ચાત્રાણુ ભૂમિને પ્રણામ કરે છે તેમ. આ યોગ સમક્ષ સઘળા અરિષ્ટ કારક યોગ ઝુકી પડે છે.

પૂર્ણ પ્રકાશિત બિંબવાળો ચન્દ્રમા, જે શુભ ગ્રહોની વચ્ચે રહેલો હોય છે, તો સર્વ અરિષ્ટોનો નાશ કરે છે જેમ ગરૂડ નાગ લોકોનો કરે છે તેમ.

નિર્મળ ગગનમાં ગળહળતા ચન્દ્રમાની જેમ એ ગ્રહસ્પતિ કેન્દ્ર સ્થાનમાં હોય, તો સર્વ અરિષ્ટોનો નાશ થાય છે.

સૌમ્યાનાં મવનગતાઃ સૌમ્યાંશ કમ્સમવ દ્રેષ્કાણસ્થાઃ ।
 ગુરુ ચન્દ્ર કાવ્ય શશિજાઃ સર્વારિષ્ટસ્ય હન્તારઃ ॥૨૬॥
 ચન્દ્રો પાશ્રિત રાશિતપઃ કેન્દ્રે શુભગ્રહો વાપિ ।
 પ્રકરોત્યષ્ટિમઙ્ગ પાપાનિ યથા શિવસ્મરણમ્ ॥૨૭॥
 પાપા યદિ શુભગે સૌમ્યૈર્દૃષ્ટાઃ શુભાંશ વર્ગસ્થૈઃ ।
 નિધ્નન્તિ સદારિષ્ટ પતેવિયુવતા યથા યુવતિઃ ॥૨૮॥
 શીર્ષેદયેષુ રાશિષુ સર્વે ગગનાધિવાસિ નોઽધિગતાઃ ।
 પ્રતિહન્તિ સર્વે દુરિત યથા ઘૃતં વાગ્નિ સયોગાત્ ॥૨૯॥
 તત્કાલ યુદ્ધવિજયી શુભગ્રહઃ શુભ નિરીક્ષિતશ્ચાપિ ।
 નાશયતિ કષ્ટનિવહ વાત્યા ઇવ પાદપં સકલમ્ ॥૩૦॥

અર્થ:- ગ્રહસ્પતિ, ચન્દ્રમા શુક અને બુધ એ શુભ ગ્રહોની રાશિમાં શુભ નવાંશ દેષ્કાણુમાં રહેલો હોય તો અરિષ્ટોનો સર્વ નાશ કરે છે.

ચન્દ્રમા અથવા શુભ ગ્રહ નવમા યા કેન્દ્ર સ્થાનમાં રહેલ હોય તો અરિષ્ટોનો ભંગ થાય છે. જેમ શિવ સ્મરણથી પાપનો ભંગ- નાશ થાય છે તેમ.

જો પાપગ્રહો, શુભગ્રહોની દૃષ્ટિવાળા શુભ વર્ગમાં અથવા શુભાંશ વર્ગમાં રહેલા હોય તો અનિષ્ટનો નાશ કરે છે જેમ-પતિને વિરક્ત સ્ત્રી છોડી દે છે તેમ

અથા જ ગ્રહો શીર્ષોદય રાશિઓ (૬-૭-૩-૧૧-૫-૮) માં રહેલા હોય, તો સર્વ વિધનોનો નાશ કરે છે. જેમ અગ્નિના સંયોગ થી ધી.

તત્કાલ યુદ્ધ વિજયી ગ્રહ, શુભ ગ્રહવડેદષ્ટ હોય છે તો કષ્ટ નો નાશ કરે છે જેમ વાયુ વૃક્ષનો.

ગગન વિમૂષણ સૌમ્યે દૃષ્ટો નાશયતિ સર્વં દુરિતાનિ ।
સંપૂર્ણ મર્તિરુ દ્રુપો દુર્નયનઃ સ્વ યથા નાશમ્ ।૩૧।

उदये सप्त मुनीनां तथा ऽगस्त्यः पुनरपि विलीयते ।
तदारिष्टं नवशोति मिवा पाणैरवीर्यैश्च शुभैः सर्वोर्यैः ।૩૨।

શુભ રાશી તનુભાવપે નિરીક્ષતે ઘ્યોમચરૈઃ ।
શુભાલ્યૈ. સક્ષોયતેઽરિષ્ટં મુખાગતં હિ ।૩૩।

मूर्तेस्तु राहुं स्त्रि षडायवतीं रिष्टं हरत्येव शुभैः प्रदिष्ट ।
शीर्षोदियस्थै विवृति न याति समस्तखेटैः खलु रिष्ट भङ्गः ।૩૪।

तत्र व्यये लाभरिपुत्रिसंस्थः केतुस्तु हेतु निघनो पशान्त्ये ।
परस्परं भार्गवजीव सौम्या स्त्रि कोण गास्तेऽपि हरन्त्यरिष्टम् ।૩૫।

અર્થ:- પૂર્ણ બળવાન ચન્દ્રમા, અથા જ શુભ ગ્રહો વડે બેવાતો હોય, તો વિધનોનો પૂરેપૂરો નાશ કરે છે.

જેનો જન્મ સપ્તર્ષિઓના ઉદયમાં અથવા અગત્યસુનિ ઉદય કાળમાં થયો હોય તો તેના અરિષ્ટો દૂર થઈ જાય છે.

આ પ્રકારે પાપઝડો બળહીન હોય અને શુભ ઝડો બળ-
વાન હોય તો પણ અરિષ્ટોનો નાશ થાય છે.

જેના ઉપર બધા જ શુભ ઝડોની દૃષ્ટિ પડતી હોય, તે
લગ્નનો સ્વામી શુભ રાશિમાં રહેલો હોય તો સાપ પાસે રહેલા
અરિષ્ટોનો પણ નાશ કરી નાખે છે.

જો જન્મ સમયે ત્રીજો, છટ્ટો, અગ્યારમે રાહુ બેઠો હોય
અને તેના ઉપર શુભ ઝડોની દૃષ્ટિ હોય અને શીર્ષોક્તી રાશિમાં
અન્ય સર્વ ઝડો બેઠો હોય તો પણ અરિષ્ટોનો નાશ થાય છે.

બારમે, અગ્યારમે, છટ્ટો યા ત્રીજો રહેલો હેતુ મૃત્યુનું નિવા-
રણ કરે છે અને પરસ્પર ત્રિકોણમાં રહેલા શુક્ર, બુધસ્પર્ધિ અને
બુધ પણ અરિષ્ટોનો નાશ કરે છે.

સન્ધ્યાભવા વૈધૃતિપાત મદ્રા ગણ્ઢાતયુક્તા યદિ જન્મકાલે ।
ભવંત્ય રિપ્તસ્ય વિનાશનાર્થ નિરન્તરા દૃશ્યદલે ચ સર્વે ।૩ ।

ચતુષ્ટયે શ્રેષ્ઠ બલાધિશાલો શુભો ન ભોગોઽષ્ટ મગો ન કશ્ચિત્ ।
વિશન્મિતાયુઃ પ્રકરોતિ નૂનં દશાન્વિતં તચ્છુભ સ્વેત દૃષ્ટઃ ।૩૭।

નિજત્રિભાગે સ્વગૃહે ગુરુશ્ચેદાયુ ગંતિઃ સ્યાત્સલુ વિશવિશત્ ।
બૃહસ્પતિસ્તુ જ્ઞગતો વિલગ્ને ભૂગોઃ સુતઃ કેન્દ્રગતઃ શતાયુઃ ।૩૮।

લગ્ને સ્વતુઙ્ગ બલશાલિનીન્દ્રૌ સૌમ્યા સ્વમસ્થાઃ સ્વલુ ષઠિરાયુઃ ।
મલ ત્રિકોણેષુ શુભેષુ તુઙ્ગે લગ્ને ગુરાવાયુ રશીતિરેવ ।૩૯।

લગ્નાષ્ટ મારીન્દુયુતા ન ચેત્સ્યુઃ કૂરાઃ સ્વમસ્થા યદિ સ્વેચ્છો દ્રૌ ।
બલાન્વિતાવમ્વરગૌ ભવેતા જાતઃ શતાયુ કથિતો મુનીન્દૈઃ ।૪૦।

અર્થ :- જેનો જન્મ સંધ્યાકાળ અથવા વૈધૃતિયોગ યા

: વિભાગ બીજો

યા વ્યતિપાત યોગ યા સદામાં યા ગહાંત યોગમાં થાય છે અને જેના બધા ગ્રહો દ્રશ્યભાગમાં હોય છે તો તે યોગ પશુ અરિષ્ટ નાશક બને છે.

શુભ ગ્રહ કેન્દ્રમાં બળવાન થઇને બેઠા હોય અને આઠમા ભાવમાં કોઈ શુભ ગ્રહ ન રહેલો હોય તો વીસ વર્ષનું આયુષ્ય હોય છે અને તે ગ્રહની દૃષ્ટિ પડતી હોય છે અને તે ગ્રહ ઉપર શુભગ્રહની દૃષ્ટિ પડતી હોય તો આવરણ ત્રીસ વર્ષની હોય છે.

બુદ્ધસ્પતિ પોતાના દેખાણમાં અને પોતાના ઘર (૯-૧૨)માં હોય. તો પૂર્ણ આયુષ્ય યોગ થાય છે.

કર્કનો બુદ્ધસ્પતિ લગ્નમાં બેઠો હોય અને શુક્ર કેન્દ્રમાં હોય તો સો વર્ષનું આયુષ્ય થાય છે.

વૃષભશિનો અન્દ્રમા લગ્નમાં હોય અને શુભ ગ્રહ પોતપોતાની રાશિમાં બેઠા હોય, તો ૬૦ વર્ષનું આયુષ્ય હોય છે, અને શુભગ્રહ મૂળ ત્રિકોણમાં બેઠા હોય તેમજ બુદ્ધસ્પતિ બળવાન થઇને લગ્નમાં બેઠો હોય તો ૮૦ વર્ષનું આયુષ્ય હોય છે. અને જો અન્દ્રમા લગ્નમાં, છટ્ટે અને આઠમે ન હોય અને દૂર ગ્રહો પોતપોતાની રાશિમાં હોય અને બળવાન બે ગ્રહો કશમલાવમાં બેઠા હોય તો ૧૦૦ વર્ષનું આયુષ્ય મુનિજન કહે છે.

શૂન્યે રન્દ્રે કેન્દ્રગૈઃ સૌમ્ય ચેતૈર્લગ્ને જીવે નૈવનેન્દૂદયશ્ચેત્ ।

નો સંદૃષ્ટા પાપસ્થે હૈસ્તદાસ્થાદાયુર્માનિ સન્નતિ વૃત્સરાણામ્ ।૪૧।

માનોરગ્નિભયં શશાકમુદકે ભૌમે મૃતિશ્ચાયુર્વૈઃ સૌમ્યે કઞ્ઠજ્વરં મહાન્ત વિષમે મા ચ હસ્તે ગુરૌ । શુક્રે વાન્ત્યધુષા તૃપા રવિમુતે મૃત્યુર્ભવેત્સર્વદા સર્વે તે મરણં દિગન્તિ સતતં સ્થાને સ્થિતે ચાટમે ।૪૨।

દશમે પન્થમે જીવો બુધશ્ચન્દ્ર શ્ચ ભાર્ગવઃ ।

શતંજીવો ભવેજ્જાતો ધનાઢયો વેદપારગ્ ।૪૩।

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

: ૩૩૧

નવમે પન્ચમે જીવો બુધો ભવતિ સપ્તમઃ ।

લગ્ને માર્ગવિચન્દ્રૌ ચ શતંજીવી ભવેન્નરઃ ।૪૪।

અર્થ :- જે અષ્ટમ ભાવમાં કોઈ ગ્રહ બેઠેલો ન હોય અને અને બધા શુભ ગ્રહ કેન્દ્રમાં બેઠેલા હોય અને લગ્નમાં બુદ્ધસ્પતિ બેસે, આઠમા સ્થાનમાં કર્મરાશિ હોય અને પાંચગ્રહ દેખતા ન હોય તેવા યોગવાળાનું આયુષ્ય ૭૦ વર્ષનું હોય છે.

જેને સૂર્ય આઠમા સ્થાનમાં હોય તેને અગ્નિથી ભય રહે છે.

જો ચંદ્ર આઠમા સ્થાનમાં હોય તો જળથી ભય રહે છે. મંગળ હોય તો શાસ્ત્રથી ભય રહે છે. બુધ હોય તો અત્યંત વિષમ જવરનો ભય રહે છે. શુક્ર હોય તો ન સમજાય તેવા રોગનો ભય રહે છે. શુક્ર હોય તો ક્ષુધાનો અને શનિ હોય તો તૃષ્ણાનો ભય રહે છે. આ ભય મરણમાં પરિણમે છે.

જેને કશમે પાંચમે બુદ્ધસ્પતિ, બુધ, ચન્દ્ર, શુક્ર રહેલા હોય તે વેદનો પારગામી, ધનવાન અને ૧૦૦ વર્ષ જીવનારો હોય છે.

જેને નવમે પાંચમે બુદ્ધસ્પતિ, સાતમે બુધ, લગ્નમાં શુક્ર, ચન્દ્રમા હોય તે માણસનું આયુષ્ય ૧૦૦ વર્ષનું હોય છે.

સૂર્યાદિ ભિર્ધન ગૌર્હત વહ સલિલા યુધધુરા મયજઃ ।
ધૃત્તુટ્કૃતશ્ચ મૃત્યુઃ પરદેશે નૈઘને ચરમે ।૪૫।

યો વા બલવાન્નિઘનં પશ્યતિ તદ્વાતુ કોપજો મૃત્યુઃ ।
લગ્ને ત્રિશાંશપતિર્દ્વા વિશતિ હાયને મૃત્યુઃ ।૪૬।

વિબુધ પિતૃતિરશ્રી નરકાન્ ગુરુ રિન્દુસિતૌ ચ ।
અસૃગ્રવોજ્ઞયમૌ રિપુરન્ધ્રં ત્રિશપા નયન્તિ વિસ્તારં નિઘનસ્થાઃ ।૪૭।

ષષ્ઠાષ્ટમ કળ્ઠકગો ગુરુ રુચ્ચે ભાવિમોન લગ્ને વા ।
શેષેર બલૈર્જન્મનિ મરણ વા મોક્ષગતિ માહુઃ ।૪૮।

અર્થ :- સૂર્ય વગેરે આહરણના ભાવમાં રહેલા હોય તો નીચેના ક્રમે મરણ કરે છે.

સૂર્ય હોય તો અગ્નિથી મરણ થાય છે. ચંદ્ર હોય તો જળથી મરણ થાય છે મંગલ હોય તો હથિયારથી મરણ થાય છે બુધ હોય તો અસ્તરાથી મરણ થાય છે. બ્રહ્મરૂપિ હોય તો આમ વિકારથી મરણ થાય છે.

શુક્ર હોય તો ભૂખથી મરણ થાય છે શનિ હોય તો તરસથી મરણ થાય છે.

જે મનુષ્યના જન્મ સમયે લગ્નથી આઠમા સ્થાનમાં કોઈ અહ રહેલો ન હોય તો તે આઠમા સ્થાનને, બળવાન થઈને જે અહ દેખતો હોય, તે અહના કદ, વાત, પિત્તની માઠી અસરથી તે માણસનું મરણ થાય છે. અને લગ્નમાં ત્રિશાંશ લગ્નનો સ્વામી રહેલો હોય તો તે બાવીસમા વર્ષે મૃત્યુ પામે છે.

આઠમા સ્થાનમાં જે અહ રહેલો હોય છે, તે અહના પ્રભાવે લોકમાં પ્રાણી ગમન કરે છે. અથવા છટ્ટા અને આઠમા એ બે સ્થાનોમાં જે દ્રેષ્કાણુનો ઉદય હોય અને આ બન્ને દ્રેષ્કાણુના સ્વામીઓ પૈકી જે બળવાન હોય તે અહથી લોકમાં પ્રાણી ગમન કરે છે.

જે બ્રહ્મરૂપિ હોય તો દેવલોકમાં, ચંદ્ર અને શુક્ર પૈકી કોઈ હોય તો પિતૃલોકમાં, મંગલ, સૂર્ય એ બેમાંથી કોઈ હોય તો મનુષ્ય લોકમાં અને બુધ યા શનિ હોય, તો પ્રાણી નરકલોકમાં ગમન કરે છે અર્થાત્ મરીને નરકમાં જાય છે.

જેને જન્મ સમયે છટ્ટા, આઠમે યા કેન્દ્રમાં ઉચ્ચ રાશિનો બ્રહ્મરૂપિ રહેલો હોય, તે જીવ મુક્તિ મેળવે છે.

અને જે મીનલગ્નમાં જન્મ થયો હોય તેમજ બ્રહ્મરૂપિ,

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

: ૩૩૩

બળવાન થઇને લગ્નમાં રહેલો હોય અને બાકી સર્વ ગ્રહો નિર્બળ હોય તો તે પ્રાણી પણ મુક્તિ મેળવે છે.

गुरुर्बुधः पति शुक्रौ सूर्यः भौमौ यमज्ञौ विबुधः पितृतिरश्चो
नारकीयांश्च कुर्युः । दिनकरश्च शशि वीर्याविष्ठितः त्र्यंश

નાથાત્ પ્રવરસમ નિકૃષ્ટા સ્તુજ્ઞ ધ્રુવાદિ નૂકે ૪૯૧

स्थिरश्चरो द्वेगं समाह्वयश्च राशिर्यदा जन्मनि चाष्टमस्थः ।
स्वकीयं देशं विषयान्तरे वा आयुः प्रकुर्यान्मरणं क्रमेण ॥ १५० ॥

आयुर्ग्रहं खेटविवाजितं चेद्विलोकयेत् तद् बलवान् ग्रहेन्द्रः ।
तद्वेतुजातं प्रवदन्ति मृत्युं बहु प्रकारं बहवो वलिष्ठाः ॥ १५१ ॥

पित्तं कफः पित्तमथ त्रिदोषः श्लेमानिलो वाप्यनिलः क्रमेण ।
सूर्यादि केभ्यो मरणस्य हेतुः प्रकल्पितः प्राक्त

ન જાતકજે : ૧૫૨

અર્થ :- જે મનુષ્યના જન્મકાળે સૂર્ય અને ચંદ્ર એ બે માંથી જે ગ્રહ બળવાન હોય, જે દ્રેષ્ટાણુમાં રહેલો હોય એ દ્રેષ્ટાણુને સ્વામી, જે બૃહસ્પતિ હોય તો તે માણસ દેવલોકથી આવેલો જાણવો.

જે ચંદ્રમા અને શુક્ર એ બેમાંથી કોઈ એક હોય તો તે માણસ પિતૃલોકમાંથી આવેલો જાણવો અને સૂર્ય, મંગલ પૈકી એક હોય તો તે મનુષ્યલોકમાંથી આવેલો અને શનિ યા ગુરુ હોય તો તે નરકમાંથી આવેલ જાણવો.

જે પૂર્વોક્ત લોકમાંથી આવેલા માનવોના ગ્રહ, પોતાના ઉચ્ચ સ્થાનમાં રહેલા હોય તો તે માણસોને પૂર્વોક્ત લોકમાં જન્મ જાણવો.

અને જે તે ગ્રહો પોતાના મધ્યમ સ્થાનમાં રહેલા હોય

: વિભાગ બીજો

તો તે માનવોને પૂર્વ ભવમાં મધ્યમ સ્થિતિવાળા જાણવા જોઈએ.

અને જો તે જ ગ્રહો પોતાના નીચ સ્થાનમાં રહેલા હોય તો તે માનવ પ્રાણિઓને પૂર્વ ભવમાં નીચ દશાવાળા જાણવા.

જેને આઠમા સ્થાનમાં ચર રાશિ હોય તે માનવ પ્રાણિ પરદેશમાં, સ્થિર રાશિ હોય તો સ્વદેશમાં દ્વિસ્વભાવ રાશિ હોય તો તે રસ્તામાં મૃત્યુ પામે છે.

જે મનુષ્યના જન્મ સમયે લગ્નથી આઠમા સ્થાનમાં કોઈ ગ્રહ ન હોય તો તે આઠમા સ્થાનને, જે ગ્રહ બળવાન બનીને જોતો હોય તે ગ્રહની પૂર્વોક્ત ક્ષ-વાત-પિત્તાદિ જન્ય દૂષિત અસરથી તેનું મરણ થાય છે અને જે બળવાન ગ્રહ પણ વધુ દેખતો હોય તો બહુ પ્રકારના ધાતુના કોષથી તે માણસ મૃત્યુ પામે છે.

જો સૂર્ય મરણનો હેતુ હોય, તો પિત્ત પ્રકોષથી મરણ થાય, ચન્દ્ર હોય તો ક્ષથી મગળ હોય તો પિત્તથી બુધ હોય, તો ત્રિદોષથી, શુક્ર હોય તો ક્ષથી, શુક્ર હોય તો અગ્નિથી અને શનિ હોય તો પણ અગ્નિથી પ્રાણીનું મરણ થાય છે.

૧૦૩ ભાગ્યભવન વિચાર

विहाय सर्वं गण कै विचिन्त्य भाग्यालयं केवलमत्र यत्नात् ।

आयुश्च माता च पिता च बन्धु भग्यान्वि ते नैव

भवन्ति घन्याः । ११.

यस्यास्ति भाग्य स नरः कुलीनः, स पण्डितः स

श्रुतिमान् गुणज्ञः । स एव वक्ता, स च दर्शनीयो

भाग्यान्वितः सर्वगुणरूपेत् । १२।

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃર્ત કર્પણ :

: ૩૩૫

અર્થ :- જ્યોતિષીઓએ બાર લાવના વિચાર હોયીને પ્રથમ ભાગ્ય લાવના વિચાર કરવો જોઈએ.

જે ભાગ્યવાન છે. તેના આયુષ્ય, માતા-પિતા-ભાઈ એ બધાને ધન્ય છે.

જે ભાગ્યવાન છે, તે પુરુષ કુળવાન છે, પંડિત છે, શુભજ છે, વક્તા છે, કર્શનીય છે અને સર્વશુભોને ધારણ કરનારો છે.

૧૦૪ ભાગ્યોદય લક્ષણુ

દ્વાવિંશે રવિણા ચ વર્ષકથિતં, ચન્દ્રે ચતુર્વિંશતિ હ્યંશા
ત્રિંશતિ ભૂમિ નન્દનમનં દાતુર્નૃપે ચ સ્મૃતમ્ । જોવે
પોહશ ભૂગોઃ પન્ચ વિંશતિ તથા ષટ્ત્રિંશ સૌરી
વદેત્ કર્મે શાત્કલુ કમ ચૈવ કથિતં લાનાધિગૌ ચેત્સ્મૃતમ્ ।૩।

ભાગ્ય યોગાન્તરે સૌરિઃ સ્થિતો જન્મ યથા ભવેત્ ।

લગ્નપે તુ વિશેષેણ યાવજ્જોવં સમૃદ્ધિમાન્ ।૪।

મૃતેશ્ચાપિ નિશાપતેશ્ચ નવમ ભાગ્યાલયં કોતિતં તત્ત્વસ્વ
સ્વામિયુતે ક્ષિતં પ્રકુલ્લે ભાગ્ય ચ દેશેદ્ભવમ્ । ચેદન્ય
વિષયાન્તરેઽન્ન શુભદાઃ સ્વોચ્ચાદિગાઃ સર્વદા કુર્ધુર્ભાગ્યમ
સાધવો ન ચ બલાદુઃખો પલઙ્ઘિં પરામ્ ।૫।

અર્થ :- નવમા લાવમાં રહેલા શુક્ર દ્વારા ભાગ્યોદય,
દશમા લાવના સ્વામીથી કર્મ એવં લગ્નાધિપતિથી કરીને આ પ્રકારે
કર્મ જાણવો.

એટલે સૂર્યથી ૨૨ વર્ષ, ચન્દ્રમાથી ૨૪ વર્ષ, મંગળથી ૨૮
વર્ષ, બુધથી ૩૨ વર્ષ, શુક્રથી ૧૬ વર્ષ, શુક્રથી ૨૬ વર્ષ અને
અને શનિથી ૩૬ વર્ષ પર ભાગ્યોદય કહેવો જોઈએ.

જે માણસના જન્મ સમયે ભાગ્યયોગના અંતરાળે ખાસ કરીને શનિ, લગ્નના સ્વામી તરીકે રહેલો હોય, તે માણસ જીવે છે ત્યાં સુધી સમૃદ્ધિવાન રહે છે.

લગ્નથી યા ચન્દ્રમાથી જે નવમું સ્થાન છે તે ભાગ્યસ્થ ન છે તેનો સ્વામી પોતાના ભાવમાં જોડે યા પોતાના સ્થાનને દેખે, તે તે મનુષ્યનો ભાગ્યોદય પોતાના દેશમાં થાય છે. અને જે ભાગ્ય-ભાવને પોતાનો સ્વામી ન જોતો હોય, પણ શુભ ગ્રહો દેખતા હોય તે તે માણસનો ભાગ્યોદય પરદેશમાં થાય છે.

અને જે ભાગ્યાધીશ પોતાની ઉચ્ચ શક્તિમાં બળવાન થઈને જોડે યા દેખે તે તેનો ભાગ્યોદય હંમેશા રહે છે અને જે ગ્રહો નિર્બળ હોય યા તેના ઉપર પાપગ્રહોની દષ્ટિ હોય તે ભાગ્યનો ઉદય મહા કષ્ટે થાય છે.

भाग्येश्वरो भाग्यगतोऽस्ति किंवा स्वस्थानगः सार विरा-
जमानः । भाग्याश्रितः कोऽस्ति विचार्य सर्वमत्यल्पमल्प
परिकल्पनीयम् । ६।

तनुत्रि सूनूपगतो ग्रहश्चेद्यो वाधिवीर्यो नवमं प्रवश्येत् ।
यस्य प्रसूतौ स तु भाग्यशाली विलासशीलो बहुलार्थ युक्तः । ७।

चेद् भाग्यगामी स्वचरः स्वगेहे सौम्येक्षितो यस्य नरस्य सूतौ ।
भाग्याधिशाली स्वकुलाव तं सो हसो यथा मानसराजमान । ८।

पूर्णेन्दुयुक्तौ रविभूमि पुत्रौ भाग्यस्थितौ सत्त्व समन्वितौ च ।
वशान्तु मानात्सच्चिवं नृप वा कुर्वन्ति ते सौम्यदશं विशेषात् । ९।

स्वोच्चे પગો ભાગ્યગૃહે ન ભોગો નરસ્ય યોગ કુરુતે ચ લક્ષ્મ્યા ।
સૌમ્યે ક્ષિતોઽસૌ યદિ ભૂમિપાલ દન્તાવલોત્કૃષ્ટ વિલાસશીલમ્ । ૧૦।

અર્થ :- જે માણસના લાગ્યનો સ્વામી લાગ્યસાવમાં હોય અથવા કેન્દ્ર ત્રિકોણમાં બળવાન થઈને બેઠો હોય તો તે માણસનો લાગ્યોદય થાય છે. તે લાગ્યોદય તે બેટલા પ્રમાણમાં બળવાન હોય છે તેટલા પ્રમાણમાં ટાય છે. જે અદ્યબલી હોય તો લાગ્યોદય ઓછો થાય છે.

કોઈ અહ લગ્નમાં યા ત્રીજે યા પાંચમે અત્યંત બળવાન થઈને બેઠેલો હોય અને નવમા સ્થાનને જોતો હોય તો તેવા અહયેળ વાળો માણસ લાગ્યવાન બને છે અને ઉત્તમ સુખની સામગ્રી મેળવે છે તેમજ લોગવે છે.

કોઈ અહ નવમા સ્થાનમાં બેઠો હોય અને તે સ્થાન તેજ અહેતુ હોય અથવા કોઈ શુભઅહ તેને દેખતો હોય તો તેવા યોગવાળો માણસ મહા લાગ્યશાળી બનીને પોતાના કુળને અજવાળનારો નીવડે છે તેમજ માનસરોવરમાં ક્રીડા કરતા હંસની જેમ સુખલોગ માણે છે.

લાગ્યસ્થાનમાં પૂર્ણ ચન્દ્રમાની સાથે સૂર્ય, મંગળ બળવાન થઈને બેઠા હોય તો પોતાના વંશ અનુસાર તે માણસ રાજા યા રાજાનો મંત્રી બને છે અને જો તે અહો ઉપર શુભ અહોની દ્રષ્ટિ હોય છે. તો વિશેષ ફળ મળે છે.

જો લાગ્યસ્થાનમાં કોઈ શુભ અહ પોતાની ઉચ્ચ રાશિમાં બેઠો હોય તો બહુ ધનની પ્રાપ્તિ કરાવે છે અને જો તેના ઉપર શુભઅહોની દ્રષ્ટિ હોય છે તો હાથીની સવારી સાથેનો ભેલવ અપાવે છે.

૧૦૫ દશમભાવ ફળ

સમુદિત મૃષિ વર્યેમનિવાના પ્રયત્નાદિહ હિ દશમભાવે સર્વકર્મ પ્રકામમ્ । ગગનગ પરિદ્રુષ્ટયા રાશિલેટ સ્વભાવઃ સકલમપિ વિચિત્ત્યં સત્ત્વ યોગાત્સુધીમિઃ । ૧ ।

તનોઃ સકાશા દશમે શશાંકે વૃત્તિર્મ વેતસ્ય નરસ્ય નિત્યમ્ ।
નાનાકલા કૌશલવાગ્વિલાસૈઃ સર્વેદ્યમૈઃ સાહસ કર્મભિશ્ચ ॥૨॥

તનોઃ શશાંકા દશમે વલોયાન્ સ્યાજ્જીવન તસ્થ ચગાલ્યવૃત્યા ।
વલાન્વિતા દ્વર્ગપતેસ્તુ યદ્વા વૃત્તિર્મવેતસ્ય ચગસ્ય પાકે ॥૩॥

દિવામગ્નિઃ કર્મણિ ચન્દ્રતન્વૌ દ્રવ્યાણ્યને કોદ્યમ વૃત્તિયોગાત્ ।
સત્ત્વાવિરુત્ત્વં ચ સદા સુરમ્યં પુટ્ટત્ત્વમક્લે મનસઃ પ્રસાદઃ ॥૪॥

લગ્નેન્દ્રુતઃ કર્મણિ ચેન્મહીજઃ સ્યાન્ સાહસાચ્ચૌર્યં નિષાદવૃત્તિઃ ।
નૂનં નરાણાં વિષયાતિ સક્તિઃ દૂરે નિવાસઃ સહસા કદાચિત્ ॥૫॥

અર્થ :- પ્રાચીન આચાર્યોએ દશમા ભાવમાંથી ચતુર્પૂર્વક સંપૂર્ણ કર્મોના સાધન ઉત્તમ અને અધમ કર્મોનું સ્વરૂપ ગ્રહોની દૃષ્ટિથી અને રાશિના સ્વભાવથી તેમજ ગ્રહોના બળાબળના સંપૂર્ણ અભ્યાસથી નિર્ણય કરીને પ્રસ્તુત કર્યું છે.

જન્મ લગ્નથી ચન્દ્રમાં જેના દશમ ભાવમાં બેઠો હોય તે માણસ અનેક પ્રકારની કડા કરીગિરીરી અને વાણી-વિલાસથી તેમજ ઉદ્યમ અને સાહસથી ધન પેદા કરે છે.

લગ્ન યા ચન્દ્રમાંથી દશમા ભાવમા જે ગ્રહ બળવાન થઈને બેઠો હોય, તે ગ્રહ સુબળ ભાતકની વૃત્તિ કહેવી અથવા બળવાન પદ્મવર્ગના સ્વામીથી તેની દશમામાં તેવી જ વૃત્તિ ભાતકની હોવી જોઈએ.

ચન્દ્રમા અથવા સૂર્ય લગ્નથી દશમા ભાવમાં બેસે તો તે માણસને અનેક પ્રયત્ને ધનલાભ થાય છે. અને જો તે સૂર્ય ઉચ્ચ સ્થાનમાં બળવાન બનીને બેસે તો તે માણસ સદા નિરાગી અને પ્રસન્ન રહીને સુખ ભોગવે છે.

લગ્ન યા ચન્દ્રમાંથી દશમા ભાવમાં મંગળ બેઠો હોય તો

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ કર્પણ :

: ૩૩૯

સાહસ, ચોરી પારધીની વૃત્તિથી તે માણસ ધન મેળવે છે અને તે વિષયાસક્ત હોય છે તેમજ ઘર છોડીને બીજે વસે છે.

લગ્નેત્દુભ્યા કર્મગો રૌહિણેયઃ કુયદ્વિધ્ય નાયકત્વ બહુનામ્ ।
શિલ્પેઽભ્યાસ સાહસ સર્વકાર્યે વિદ્વદ્વૃત્ત્યા જીવન માનવાનામ્ ।૬।

ત્રિલગ્નતઃ શીતમયૂઃસ્વરશ્મિતો માને મધેનઃ સચિવો યદિ સ્યાત્ ।
નાના ધનાભ્યાગમ નાનિ પુસા વિચિત્ર વૃત્ત્યા નૃપગૌરવ ચ ।૭।

હોરાયાશ્ચ નિશાકરાદ્ ભૃગુસુતો મેષૂરણે સંસ્થિતો નાના શાસ્ત્ર
કલાકલાપ વિલસદ્ વૃત્ત્યા દિશેઽજીવનમ્ । દાને સાધુનિ વૈ
યથા વિનયતાં કામ ધનાભ્યાગમં નાના માનવ નાયકાદિ વિરલં
વિસ્તીર્ણ શીલ યશઃ ।૮।

હોરાયાશ્ચ સુધાકરા દ્રવિ સુનઃ શૈલૂષ મધ્ય સ્થિતો વૃત્તિ હીને
તરાં નરસ્ય કુરુતે કાર્શ્ય શરોરે સદા । હેદં વાદમય ચ ધાન્ય-
ધનયો હ્રીનિ સ્વમુચ્ચર્મનશ્ચિત્તો દ્વેગસમુદ્ ભવેન ચપલં
શીલં ચ નો નિર્મલમ્ ।૯।

જીવો દ્વિ જાત્માકર દેવ ધર્મઃ શુક્રો મહિષ્યાદિ કરોપ્ય રત્નં ।
શનૈશ્ચરો નીચતર પ્રકારૈઃ કુર્યાન્નિરાણાં ક્ષલુ કર્મવૃત્તિમ્ ।૧૦।

અર્થ :- જેને લગ્ન અને ચન્દ્રમાથી દશમા ભાવમાં ધુધ હોય તે માણસ ખડું જીનેનો સ્વામી, ધરીગરીના કાર્યમાં કુશળ, સાહસિક અને લખવા-લખવા વડે નિર્વાહ ચલાવે છે.

લગ્ન યા ચન્દ્રમાથી દશમા ભાવમાં પૃહરૂપતિ હોય તેા અનેક પ્રકારે ધન પ્રાપ્તિ કરે. તે માણસ વિચિત્ર વૃત્તિવાળો હોય અને રાજ્યનો મંત્રી બનીને રાજ્યનું ગૌરવ બને.

જેને લગ્ન યા ચન્દ્રમાથી, શુક્ર દશમા ભાવમાં બેઠો હોય તે માણસ અનેક શાસ્ત્રોના અભ્યાસથી તથા અનેક પ્રકારની ચતુરાઈથી

ધન મેળવે કાન આપવામાં તે સાધુ-મતિવાળો હોય, ઉત્તમ શીઠ પાળનારો હોય. સર્વત્ર પ્રતિષ્ઠા પામનારો હોય.

જેને લગ્ન યા ચન્દ્રમાથી દશમા ભાવમાં શનિ રહેલો હોય તે અધમ વૃત્તિથી નિર્વાહ ચલાવનારો, રોગી, સજ્જનો સાથે વિવાહ કરનારો, ધન ધાન્ય વગરનો, ચિત્તમાં ઉદ્વેગ રાખનારો અને અચળ તેમજ મલિન સ્વભાવનો હોય છે.

સૂર્ય, ચન્દ્રમા અને લગ્ન આ ત્રણેથી જે દશમા ભાવના સ્વામી છે, તેમથી જે બળવાન છે, તે જે અહના નવાંશમાં બેઠો હોય તે જાતકની વૃત્તિ તેના સ્વભાવ જેવી હોય તેમ જણવું.

જે નવાંશમાં યુરુસ્પતિ બેઠો હોય તે જાતકને પ્રાણજીવી તેમજ ઉત્તમ ધર્મ કાર્ય દેવપૂજા-લલિત વગેરેથી ધનનો લાભ થાય છે.

જે નવાંશમાં શુક્ર બેઠો હોય તે જાતકને રાજરાણી વગેરે તેમજ ચાંદી યા રત્નથી ધનનો લાભ થાય.

જે શનિ બેઠો હોય તે નીચ કર્મ કરવાથી ધન મળે.

જે સૂર્ય બેઠો હોય તે શ્રેષ્ઠ ઔષધિઓથી ઉનનાં વસ્ત્રોથી આભુષિકા ચાલે છે

ચન્દ્રમા બેઠો હોય તે સ્ત્રી અથવા જળથી યાં બેટીથી ધન મળે છે.

મંગળ બેઠો હોય તે સાહસ કરવાથી યા સુવર્ણ આદિ ખાતુથી યા શસ્ત્રોથી આભુષિકા ચાલે છે.

બુધ બેઠો હોય તે કાવ્ય રચના તેમજ બુદ્ધિ બળથી ધન મળે.

કર્મ સ્વામી ગ્રહો यस्य नवांशे परिवर्तन्ति ।

तत्तुल्य कर्मणा वृत्ति निर्दिशन्ति मनोपिणः । ૧૧ ।

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ કર્પણ :

: ૩૪૧

મિત્રારિગેહોપગ્ તૈર્ન ભોગૈસ્તતસ્તતોઽર્થઃ પરિકલ્પનોયઃ ।
 તુઙ્ગે પતઙ્ગે સ્વગૃહે ત્રિકોણે સ્યાદર્થ સિદ્ધિર્નિજ બાહુ વોર્યાત્ ૧૨૨।
 બુધ માર્ગવ જીવાર્કિ યુક્તો રાહુશ્ચ તુષ્ટ્યે ।
 કુરુતે કમલારોગ્ય પુત્ર માનાદિક ફલમ્ ૧૨૩।

કર્મસ્થાને નિજક્ષેત્રે મૌમ શુક્ર બુધૈર્યુતઃ ।
 યદિ રાહુ મંચેત્તસ્ય ક્ષણે વૃદ્ધિઃ ક્ષણે ક્ષયઃ ૧૨૪।

પાતાલે ચામ્બરે પાપો દ્વાદશે ય યદા સ્થિતઃ ।
 પિતર માતરં હન્તિ દેશાન્તરં વ્રજેત્ ૧૨૫।

અર્થ:- દશમા ભાવને સ્વામી જેના નવાંશમાં બેઠો હોય તેના સ્વભાવ સુખખર્તા કર્મોથી ભરતક આજીવિકા અક્ષાયે છે એમ પડિત પુરુષો કહે છે.

મિત્ર-ધરમાં યા શત્રુના ધરમાં જે ગ્રહો રહેલા હોય છે, તે જ રીતે મિત્ર યા શત્રુથી ધનનો લાભ કરાવનારા નીવડે છે. ..

જે સૂર્ય પોતાના ઉચ્ચ સ્થાને હોય યા સ્વસ્થાનમાં હોય । મૂળ ત્રિકોણમાં બેઠો હોય તો તેવા યોગવાળો માણુય પોતાના બાહુબળથી ધન મેળવે છે.

જેને બુધ, શુક્ર, બૃહસ્પતિ, શનિની સાથે હોય અને રાહુ કેન્દ્ર સ્થાનમાં રહેલો હોય તે પુરૂષ આરોગ્યવાન, પુત્રવાન અને ધનવાન હોય છે.

જેને દશમા સ્થાનમાં પોતાની રાશિનો મંગળ, શુક્ર બુધની સાથે રહેલો હોય અને રાહુ પશુ ત્યાં રહેલો હોય તે માણુસ ક્ષણમાં વૃદ્ધિ અને ક્ષણમાં ક્ષય પામનારો હોય છે.

જેને આઠમે, દશમે, બારમે પાપગ્રહો રહેલા હોય છે, તે

વિભાગ બીજો

પિતાના માતૃપિતાને મારનારો અને દેશ છોડી વિદેશમાં બંધન કરનારો હોય છે.

ષાપે સૂર્યઃ શનિઃ કુમ્ભે મેષે ભવતિ ચન્દ્રમા . 1.

મકરે ચ યદા શુક્રો યાતિ નાશં પિતુર્ધનમ્ 1161

સપ્તમે ભવને માનુ મધ્યસ્થો મૃમિનન્દનઃ ।

રાહુ શ્રાન્તે ચ તસ્યૈવ પિતા કષ્ટન જીવતિ 1171

કન્યાયાં મિથુને રાહુઃ કેન્દ્રે ષષ્ટે ધ્યયે ભવેત્ ।

ત્રિકોણે ચ તદા જાતો, દાતા મોક્તા નિરામયઃ 1181

સૂર્યઃ પાપેન સંયુક્તઃ સૂર્યશ્ચ પાપમધ્યગ . 1

સૂર્યાત્સપ્તમગઃ પાપસ્તદા પિતૃવદો ભવેત્ 1191

દશમસ્થો યદા મૌમઃ શત્રુક્ષેત્ર સ્થિતો યદિ ।

મ્રિયતે તસ્ય બાલસ્ય પિતા શીઘ્રં ન સંશયઃ 1201

અર્થ :- જેને ધનુમાં સૂર્ય, કુંભ રાશિમાં શનિ, મેષમાં ચન્દ્રમા અને મકરમાં શુક્ર હોય તેો પિતાની સપત્તિનો નાશ કરનારો થાય છે.

જેને સાતમે સૂર્ય, દશમે મંગળ અને બારમે રાહુ હોય છે, તેનો પિતા મુશ્કેલીથી જીવન વીતાવે છે.

જેને રાહુ કન્યા ચા મિથુન રાશિનો થઈને કેન્દ્રમાં છૂટે બારમે અથવા ત્રિકોણમાં બેઠેલો હોય તે માણસ દાતા, લોકતા અને નિરોગી હોય છે.

જેને સૂર્ય પાપગ્રહયુક્ત હોય અથવા પાપગ્રહોની વચ્ચે રહેલો હોય અને સૂર્યથી સાતમે પાપગ્રહો હોય તેો તેના પિતાનું મૃત્યુ થાય છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

: ૩૪૩

જેને ૬૨મ્ને મંગળ, શુક્રના ક્ષેત્રમાં રહેલા હોય તેના પિતા તરત મૃત્યુ પામે છે.

લગ્ને જીવો ધને મન્દો રવિ મૈમસ્તદા બુધ. ।

વિવાહ સમયે તસ્ય બાલસ્ય મ્ચિયતે પિતા ૧૨૧।

મ્રાતૃસ્થાને યદા જીવો, લાભ સ્થાને યદા શશો ।

સ લોકે ગૃહ મધ્યસ્થો જાયતે કુલદીપકઃ ૧૨૨।

સિંહે લગ્ને યદા મૌમઃ પશ્ચમે ચ નિશાકરઃ ।

વ્યયસ્થાને રાહુઃ સ જાતઃ કુલદીપકઃ ૧૨૩।

અર્થ :- જેને લગ્નમાં બૃહસ્પતિ, ધન રાશિમાં સૂર્ય, મંગળ તથા બુધ રહેલા હોય તે તેના વિવાહ અમયે તેના પિતા મૃત્યુ પામે છે.

જેને ત્રીજે બૃહસ્પતિ અને અગ્રારમે ચન્દ્રમા રહેલા હોય છે, તે ગૃહસ્થ પોતાના કુળને અજવાળનારો નીવડે છે.

જેને સિંહલગ્નમાં મંગળ, પાંચમે ચન્દ્રમા અને બારમે રાહુ હોય તે તે પણ કુળ દીપક બને છે.

૬૩ : પાપો યદા લગ્ને પાપશ્રૃં કો રસાતલે ।

જાયતે ચ દ્વિનાલી સ્યાત્ સ જાતઃ કુલદીપકઃ ૧૨૪।

લગ્ને વા સપ્તમે મૌમઃ પશ્ચમે ચ દિવાકરઃ ।

વ્યયસ્થાને યદા રાહુ વિરહ્યાતઃ સ ન સંશયઃ । ૧૨૫।

કેન્દ્રે શુભે યદૈકોઽપિ બલી વિશ્વ પ્રકાશકઃ ।

સર્વ દોષાઃ ક્ષયં યાન્તિ દોર્ષાયુશ્ચ મવેજ્જરઃ ૧૨૬।

અર્થ :- જેને એક પાપગ્રહ લગ્નમાં હોય છે અને એક પાપગ્રહ આઠમે હોય છે તે પણ કુળ દીપક બને છે.

જેને લગ્નમાં યા સાતમે મંગળ હોય, પાંચમે ચન્દ્રમા અને
બારમે રાહુ હોય તો તે માણસ અચૂકપણે વિધ્યાત બને છે.

જેને કેન્દ્રમાં એક પણ શુભ ગ્રહ બળવાન થઈને રહ્યો હોય
છે, તો તે સર્વ દોષોનો નાશ કરે છે અને તે માણસ દીર્ઘ આયુ-
ષ્યવાળો બને છે.

૧૦૬ એકાદશ લાભ ભાવ રૂળ

લાભ સ્થાને ગ્રહા સર્વે રાજ્ય લાભફલ પ્રદાઃ ।

ગજાશ્વપતિ મોપ્સાં ચ સૌમ્યા કુર્વન્તિ નિશ્ચિતમ્ ।૧।

સૂર્યેણ યુક્તઃ સ્વવિલોકિતો વા લાભાલયે તસ્ય ગણોઽન્ન
ચેત્સ્યાત્ । મૂપાલતશ્ચૌર કુલાત્વલેર્વા ચતુષ્પદા દેર્બહુધા

ઘનાપ્તિઃ ।૨।

ચન્દ્રેણ યુક્તં ચ વિલોકિતં વા લાભાલય ચન્દ્રગણાશ્રિત ચેત્ ।

જલાગ્રય સ્ત્રી ગજ વાજિ વૃદ્ધિ પૂર્ણે મચેત્ક્ષીણતરે વિલોમાત્ ।૩।

લાભાલયં મંજ્જલ યુક્ત દૃષ્ટ પ્રકૃષ્ટ ભૂષામણિ હેમ લબ્ધિઃ ।

વિચિત્ર યાત્રા બહુ સાહમી સ્થાન્નાના કલાકોમલ વૃદ્ધિયોગે ।૪।

અર્થ :- અગ્યારમા સ્થાનમાં બધા જ ગ્રહો રાજ્ય લાભ
દાયક હોય છે.

શુભ ગ્રહ માણસને હાથી ઘોડાના સ્વામી અને ઈશ્વારના
બનાવે છે.

જો લાભ ભાવમાં સૂર્ય બેઠો હોય, યા લાભ ભાવને દેખતો
હોય, અથવા પદ્મર્ગ લાભ ભાવને દેખતા હોય અથવા પદ્મર્ગ લાભ
ભાવમાં હોય, તો રાજાથી યા ચોરોથી યા કવચથી યા આર પગ
વાળા પશુઓથી ધનનો લાભ થાય.

૪૪-શ્રી ચતીન્દ્ર મુદૂર્ત દર્પણ :

:૩૪૫

જો લાલ ભાવમાં ચન્દ્રમા ઝેઠો હોય તો ચન્દ્રમાની દૃષ્ટિ હોય ૫૬વર્ગ ચન્દ્રમાનો હોય તો જળાશયથી તો સ્ત્રી પક્ષથી ધનનો લાભ થાય. પૂર્ણ ચન્દ્રમા હોય તો હાથી-ઘોડા આદિનો લાભ થાય અને ચન્દ્રમા ક્ષીણ હોય તો વિપરીત પરિણામ આવે.

જો લાલ ભાવને મગળ જોતો હોય અથવા મગળ યુક્ત હોય તો ઉત્તમ સુવર્ણ-રત્નો આદિનો લાભ કરાવે અને સાહસ કાર્ય, દેશાટન વગેરેમાં બુદ્ધિનો સફળયોગ કરાવે તેમજ કલામાં પ્રીતિવાન બનાવે.

લાભે સૌમ્ય ગણાશ્રિતે સતિ યુતે સૌમ્યે ચ સદ્વૌક્ષિતે નાનાકાવ્ય કલા-કલાપ વિધિના શિલ્પેન લિપ્યા સુખમ્ । યુક્તિ ર્વ્યમયા ભવેદ્દનચયઃ સત્સાહ સૈરુદ્યમૈઃ સહ્ય ચાપિ વણિગ્ જનૈર્બહુતરં કલોર્બૈર્નૃણાં કીર્તિતમ્ ।૫।

યજ્ઞ ક્રિયા સાધુ જનાનુયાતો રાજાશ્રિતોત્કૃષ્ટ કૃપો નર સ્યાત્ ।
દ્રવ્યેણ હેમપ્રચુરેણ યુક્તો લાભે ગુરી વર્ગ નિરીક્ષણ ચેત્ ।.।

લાભાલભે ભાર્ગવવર્ગયાતે યુક્તેક્ષિતે વા યદિ ભાર્ગવેણ ।
વેર્યા જનૈર્વાપિ ગમાગમૈર્વા સ દૌપ્ય મુક્તા પ્રચુરાઙ્સ્ય લલિધઃ ।૭।

લાભવેશ્મ નિરીક્ષિતિ યુક્તે તદ્ ગુણેન સહિતે સતિ પુંસામ્ ।
નીલલેહમહિષી ગજલાભો ગ્રામ વૃન્દપુર ગૌરવ મિશ્રમ્ ।૮।

યુક્તેક્ષિતે લાભાગૃહે સુખાલ્યે વર્ગે શુભાનાં સમવસ્થિતે ચ ।
લાભો નરાણાં બહુધા થવાઙ્ઘ્રિમન્ સર્વેઘ્રૈર્ યુક્ત નિરીક્ષ્યમાણે ।૯।

અર્થ :- લાલ ભાવમાં બુધ ઝેઠો હોય અને શુભ ગ્રહ અને શુભ ગ્રહો પણ તેને જોતા હોય તો અનેક કાર્યોની રચના દ્વારા કલા દ્વારા સુખ મળે અને ધનનો સંચય સાહસથી અથવા અનેક કૃષ્ણોથી તથા વણિક જનોની મિત્રતાથી તથા નિર્ભય માણસોથી થાય.

વિભાગ બીજો :

લાલ ભાવમાં ખૂંટરૂપિતે ખેઠો હોય ચા લાલ ભાવને દેખતો હોય ચા પડવર્ગ હોય તો યજ્ઞ કર્મથી સાધુ પુરુષોની સોખતથી ચા રાજ ભારકત સોનુ-આંદી વગેરે સંપત્તિ વિપુલ પ્રમાણમાં મળતી રહે.

લાલ ભાવમાં શુક્ર ખેઠો હોય ચા તેની દૃષ્ટિ હોય ચા પડવર્ગ હોય તો વેશ્યાઓથી ચા પરદેશ જવા-આવવાથી ધન, મોતી આદિનો મોટો લાભ થાય.

જો લાલ ભાવમાં શનિ ખેઠો હોય ચા તેની દૃષ્ટિ હોય ચા પડવર્ગ હોય તો ગળીના વેપારથી ચા લોખ ડના વેપારથી ચા ભેંસ, હાથીના વેપારથી ધન લાભ થાય છે તેમજ ઘણા ગામોથી ધન લાભમાં વૃદ્ધિ થાય છે.

જો બધા ગ્રહો લાલ ભાવને દેખતા હોય અને લાલ સ્થાનથી અથવા ચોથા સ્થાનમાં શુભ ગ્રહો હોય ચા તેમની દૃષ્ટિ હોય ચા પડવર્ગ હોય તો નિરંતર ધનલાભ થયા કરે.

૧૦૭ વ્યયભાવ વિચાર

कुशोलं च तथा काणं पापिनं दुःखिनं नरम् ।

महाव्यय महादुष्ट व्ययभावादयो ग्रहाः । १।

વ્યયાલયે ક્ષીણકરઃ કલાનાં સૂર્યોઽથવા દ્વાવપિ તત્ર સંસ્યો ।

દ્રવ્યં હરેદ્ ભૂમિપતિસ્તુ તસ્ય વ્યયાલયે બાહુજ દૃષ્ટિ યુક્તે । ૨।

પૂર્ણેન્દુ સૌમ્યે જ્યસિતા વ્યયસ્યાઃ કુર્વન્તિ સસ્થાં ધનસન્ધયસ્ય ।

પ્રાન્ત્ય સ્થિતે સૂર્યં સુતે કુજેન યુક્તે ક્ષિતે વિક્તવિનાશન સ્યાત્ । ૩।

અર્થ :- જેના ખારમાં ભાવમાં કોઈ ગ્રહ રહેલો હોય તો તે માણસ ખરાબ ચારિત્રવાળો, કાણો, પાપી, દુઃખી, ખર્ચાળ અને દુષ્ટ હોય.

શ્રી ચતીન્દ્ર ગુહર્ત્ કર્પણ :

: ૩૪૬

જેને વ્યય ભાવમાં ક્ષીણ અન્દ્રમાં અથવા સૂર્ય અથવા તે
ખને રહેલા હોય તે તેણે ધન રાજ લઈ જાય અને જો મંગળની
દષ્ટિ હોય તે પણ તેના ધનને રાજ હરણ કરે.

જેને ખારમાં ભાવમાં પૂર્ણ અન્દ્રમાં બૃહસ્પતિ, બુધ, શુક્ર
એ બેલા હોય તે તેણે ધન શુભ કાર્યોમાં વપરાય પણ જો ખારમાં
શનિ યા મંગળ હોય તે ધનને નાશ કરે.

૧૦૮ મહર્વના કેટલાક શ્લોકો.

ઉચ્ચા મિલાષિગ્રહ યોગા જન્મકાલે પતન્તિ, ચ સ તરો
ભૂપ પૂજ્યઃ સ્વાઈ વંશસ્ય નૃપતિ ભવેત્ ૧૧.

રવૌ મીને, શશી મેષે, મૌમે ઘનુષ્યુદાહતમ્ ।
સિહે બુધે, ગુરૌ મિથુને, શુક્ર. કુંભે તથૈવ ચ ૧૨।
કન્યે શનિઃ પ્રકુર્વોતિ હ્યૃચ્ચા મિલાષિ પ્રકીર્તિતઃ ૧૩।

અર્થ :- જેના જન્મ સમયે બધા જ ગ્રહો ઉચ્ચાભિલાષી
રાશિઓમાં થઈને બેલા હોય તે માણસ રાજપૂજ્ય અને પોતાના
વંશને રાજ બને છે.

સૂર્ય, મીન રાશિમાં ઉચ્ચાભિલાષી બને છે, અન્દ્રમાં મેષ
રાશિમાં, મંગળ ધન રાશિમાં, બુધ સિંહ રાશિમાં, બૃહસ્પતિ મિથુન
રાશિમાં શુક્ર કુંભમાં અને શનિ કન્યા રાશિમાં ઉચ્ચાભિલાષી બને છે.

૧૦૯ સખળ-નિર્ઘળ-ગ્રહ-જ્ઞાન

હૃદિતઃ સ્વગૃહસ્થઃ મિત્રગેહે સ્થિતોઽપિ ચ ।
મિત્રવર્ગેણ દૃષ્ટઃ સ ગ્રહઃ સબલઃ સ્મૃતઃ ૧૧।
સ્વામિના બલિના દૃષ્ટઃ સબલઃ શુભેન્દ્રૈ ૧૨।
ન દૃષ્ટો ન યુતઃ પાપેઃ સ લગ્નઃ સબલઃ સ્મૃતઃ ૧૩।

અર્થ :- જે ગ્રહ હૃદિત હોય અથવા પોતાના જ ઘરમાં

: વિભાગ બીજો

હોય થા મિત્રના ઘરમાં હોય થા મિત્ર ગ્રહોની દષ્ટિમાં હોય તે ગ્રહને ગળવાન જાણવો.

જે ભાવ પોતાના ગળવાન સ્વામીની પૂર્ણ દષ્ટિથી જોવાતો હોય અને ગળવાન શુભ ગ્રહ પણ તેને દેખતા હોય તેમજ તેની સાથે પાપગ્રહ પણ ન હોય અને પાપગ્રહની દષ્ટિ પણ ન પડતી હોય તે ભાવને ગળવાન જાણવો.

૧૧૦ સર્વ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ

જાકેન્દુ શુક્રાભિદશં ત્રિકોણ તુર્યોઽષ્ટ મહૂનમયાંશવૃદ્ધશા ।
પશ્યન્તિ તુર્યાષ્ટમ સપ્તમસ્થં દશ ત્રિકોણ ચ ગુરુઃ ક્રમેણ ૧૧।

ત્રિકોણ ચતુરસ્રં ચ સપ્તમ ત્રિદશ શનિઃ ।

અસ્ત ત્રિસ્ર ત્રિકોણં ચ ચતુરસ્ર ક્રમાત્કુજઃ ૧૨।

વિષમસ્તં ચતુરસ્ર ત્રિકોણ તદા પશ્યતિ ।

ચક્રદષ્ટિ વિજાનોયાજ્ઞ્યોતિ-શાસ્ત્ર વિશારદ ૧૩।

આયે વ્યયે ન પશ્યન્તિ, ન પશ્યન્તિ દ્વિતીયકે ।

મૂર્તૌ ગ્રહા ન પશ્યન્તિ ષષ્ટિ જાત્યન્ધકો ગ્રહઃ ૧૪।

અર્થઃ : બુધ, સૂર્ય, ચન્દ્રમા અને શુક્ર પોતાના સ્થાનથી ત્રીજા, દશમા, નવમા, પાંચમા, ચોથા, આઠમા સાતમા, સ્થાનને અશવૃદ્ધિ કરીને દેખે છે અર્થાત્ ત્રીજા અને દશમા સ્થાનને એક ચરણ કરીને, નવમા અને પાંચમા સ્થાનને બે ચરણ કરીને, ચોથા અને આઠમા સ્થાનને ત્રણ ચરણ કરીને અને સાતમા સ્થાનને ચાર ચરણ કરીને અર્થાત્ પૂર્ણ દષ્ટિ કરીને જુએ છે.

આ ક્રમથી બુદ્ધસ્પતિ પોતાના સ્થાનથી ચોથા, આઠમા, સાતમા, દશમા, ત્રીજા, નવમા અને પાંચમા સ્થાનને જુએ છે.

શનિ, પોતાના સ્થાનથી એક ચરણ કરીને નવમા સ્થાનને

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્ગલ્ દર્શણ :

: ૩૪૯

બે ચરણ કરીને પાંચમાસ્થાનને ત્રણ ચરણ કરીને આઠમા સ્થાનને ચોથા અને પૂર્ણ દૃષ્ટિ કરીને ત્રીજા અને દશમા સ્થાનને જુએ છે.

મંગળ એક ચરણ કરીને સાતમા સ્થાનને બે ચરણ કરીને ત્રીજા અને દશમા સ્થાનને ત્રણ ચરણ કરીને નવમા અને પાંચમા સ્થાનને અને ચોથા તેમજ આઠમા સ્થાનને પૂર્ણ દૃષ્ટિ વડે જુએ છે.

વિષમ-સાતમી, ચોથી, આઠમી, નવમી અને પાંચમી દૃષ્ટિને જ્યોતિષ શાસ્ત્રમાં નિયુક્ત જનોએ વક્રદ્રષ્ટિ કહી છે,

અગ્યારમા, બારમા, બીજા, લગ્નસ્થાન અને છઠ્ઠા સ્થાનને ગ્રહ નથી ભેટા તે અંધક ગ્રહ બાણવા.

૧૧૧ જન્મપત્રિકા નામાનિ

તિથિવારં ચ નક્ષત્ર નામાક્ષર સમન્વિતમ્ ।

વેદેન હરતે ભાગં શેષં નામ તદુચ્યતે ।૧।

વ્યોમા દ્યૌમા ચ મુર્દ્ધા ચ પદ્મા ચૈવ ચતુર્થકમ્ ।

જન્મ પત્રી યદા નામ યો જાનાતિ સ પણ્ડિતઃ ।૨।

વ્યોમા ચ પિતૃહાનિઃ સ્યાદ્ દ્યૌમામાતૃક્ષયકરી ।

મુર્દ્ધા હ્યાયુષ્કરી જ્ઞેયા પદ્મા બલપ્રદાયિની ।૩।

અર્થ : જન્મ સમયની તિથિ, વાર, નક્ષત્ર અને નામના અક્ષર-એ બધાનો સરવાળો કરીને ચારથી ભાગતા જે શેષ રહે તેનાથી જન્મપત્રીનો પ્રકાર બાણવો.

એક શેષ વધે તો વ્યોમા, બે વધે તો દ્યૌમા, ત્રણ વધે તો મુર્દ્ધા અને ચાર અર્થાત્ શૂન્ય શેષ રહે, તો પદ્મા બાણવી.

જન્મ પત્રિકાના આ નામોને જે બાણ છે. તે પંડિત છે.

વ્યોમા હોય તો પિતાની હાનિ થાય, દ્યૌમા માતાનો નાશ કરે. મુર્દ્ધા હોય તો હૃદય આયુષ્ય બંધે અને પદ્મા બળપ્રદ ગણાય છે.

૧૧૨ જન્મ સમયે શાબ્દજ્ઞાન

શબ્દો મેષે વૃષે સિંહે મકરે ચ તથા તુલે ।
અર્ધ શબ્દો ઘટે કન્યે શેષાઃ શબ્દ વિવર્જિતાઃ ૧૧।

અર્થ - જે બાળકનો જન્મ મેષ, વૃષ, સિંહ, મકર તથા તુલા લગ્નમાં થાય, તો તે જન્મતાંની સાથે જ રહવા માંડે છે. અને જન્મસમયે કુબ તથા કન્યા લગ્ન હોય છે તો થોડું રૂઠન કરે છે અને શેષ લગ્ન અર્થાત્ મિથુન, કર્ક, વૃશ્ચિક, મિથુ, મીન તે પૈકી કોઈ લગ્ન જન્મ સમયે હોય છે. બાળક જન્મતાંની સાથે જ નથી રહેતો.

૧૧૩ નાળાનું જ્ઞાન

વામે સિંહે વૃષે લગ્ને વૃશ્ચિકે નાલવેદિતઃ ।
નુલગ્ને લક્ષિણે પાશ્વે ત્રી લગ્ને વાચપાશ્વર્ગઃ ૧૧।

અર્થ - સિંહ ૫, વૃષ ૨, વૃશ્ચિક ૮ તેમાં જન્મ થાય, તો નાળ ડાબી બાજુએ લપટાયેલી બાજુની અને પુરુષ લગ્નમાં નાળ જમણી બાજુએ અને સ્ત્રી સંસક લગ્નોમાં ડાબી બાજુએ બાજુની.

૧૧૪ લગ્નથી જન્મશાબ્દજ્ઞાન

શીર્ષેદિયે વિલગ્ને મૂર્ધ્વા પ્રસવોઽન્યથોદયે ચરણી ।
ઉભયોદયે ચ હસ્તી શુભદૃષ્ટઃ શોભને ડ્યયથા કષ્ટઃ ૧૧।
સૂર્યશ્રતુષ્પદસ્થઃ શેષા દ્વિશરીર સંસ્થિતા બલિનઃ ।
કે શૈર્વેદિત દેહી યમલૌ સ્ત્રલુ સમ્પ્રસૂયેતે ૧૨।
ક્રૂર ગ્રહ સંવિગતે શશિનિ વૃષે ભૌમસૌરિર સંદૃષ્ટે ।
મૂક સૌમ્યે દંદ્યો વાચં કાલાન્તરે વદતિ ૧૩।
લક્ષિણાન્ને ગ્રહાઃ સર્વે દીપ્તા અસ્તમિતેક્ષણાઃ ।
તસ્ય ત્રિશત્તમે વર્ષે ગજો દ્વારે ડવતિષ્ઠતિ ૧૪।

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્રતઃ કર્પણ :

: ૩૫૧

યતુઃ સાગરો ચન્દ્રૈ કૌણે ચૈવ દિવાકરે ।

અપિ દાસકુલે જાતઃ સોઽપિ રાજા ભવિષ્યતિ ।૧।

ત્રિમિઃ સ્વર્યૈ મંવેન્મંત્રી ત્રિમિરુચ્ચૈર્નરાધિપ ।

ત્રિમિર્નોચૈર્મંવે દાસલ્લિમિર સ્તઙ્ગ તૈર્જંઙઃ ।૬।

અર્થ :- જેના જન્મ સમયે શિર્ષોદય મિથુન, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃષિક, કુંભ રાશિ લગ્નમાં હોય તો તેને માથાના ભાગથી જન્મેલો બાણવો. અન્યથા પગથી જન્મેલો બાણવો અને મીન રાશિ હોય તો હાથથી જન્મેલો બાણવો.

લગ્નને શુભ ગ્રહો દેખતા હોય છે તો માતાને કષ્ટ નથી પહોંચતું અને જો પાપગ્રહો દેખતા હોય તો કષ્ટ પહોંચે છે.

સૂર્ય ચતુષ્પદ રાશિમાં હોય અને બાકી ગ્રહો મનુષ્ય રાશિમાં હોય પરંતુ બળવાન હોય તો તે બાળકના શરીરે વાળ હોય છે તેમજ ઓર સાથે તે જન્મે છે.

જેને કુર ગ્રહ સધિમાં અર્થાત્ નવમ નવાંશમાં રહેલા હોય, ચન્દ્રમા વૃષમાં હોય અને મગળ-શનિની દૃષ્ટિ હોય, તો તે બાળક મુંગો હોય છે જો શુભ ગ્રહ દેખતા હોય તો ઘણા દિવસો પછી તે બોલતો થાય છે.

જેની જન્મપત્રિકાના જમણા ભાગમાં દીપ્ત, અસ્ત સંપૂર્ણ ગ્રહો રહેલા હોય તો તે ત્રીસ વર્ષનો થાય છે ત્યારે તેના દ્વારે હાથી હોય છે.

યતુઃ સાગરમાં ચન્દ્રમા કૌણ ૯-૫ માં સૂર્ય, જેને રહેલો હોય, તે નીચ કુળમાં જન્મે તો પણ રાજા થાય છે.

જેને ત્રણ ગ્રહો પોતાની રાશિમાં રહેલા હોય, તે મંત્રી બને છે અને ત્રણ ગ્રહો ઉચ્ચના હોય છે તો રાજા બને છે, ત્રણ

શ્રદ્ધ નીચ શશિમાં હોય તો તે કાસ અને છે અને ત્રણ શ્રદ્ધા અંતને પામેલા હોય છે તો તે જડ જેવો અને છે.

૧૧૫ નવ શ્રદ્ધાનાં પુરુષાકાર ચક્ર પહેલું સૂર્યચક્ર

લિખિત્વા નરચક્ર ચ યત્ર સૂર્યો વ્યવસ્થિતઃ

તન્નક્ષત્રાદિક, કૃત્વા ત્રય દદ્યાચ્ચ મસ્તકે ।૧।

વદને ચ ત્રયં, દદ્યાદે કૌંકં સ્કન્ધયોર્ધ્વયોઃ।

બાહુ દ્વયે તથૈકૈક પાણી ચૈકૈકમેવ ચ ।૨।

ઋક્ષાણિ હૃદયે પચ નાભૌ સ્યાદેક મેવ હિ ।

ઋક્ષં ગુહ્યે ભવેદેકમેકૈક જાનુનો દ્વયોઃ ।૩।

નક્ષત્રાણિ ષઢન્યાણિ દદ્યાત્પાદદ્વયે બુધઃ ।

પાદ સ્થિતે ચ નક્ષત્રે નિર્દ્વિનો ઝ્વપાયુરેવ ચ ।૪।

વિદેશગમનો જાતો ગુહ્યે સ્યાત્ પારદારિકઃ ।

અલ્પતોષી ભવેન્નાભૌ હૃદયે ચે શ્વરસ્તથા ।૫।

અર્થ :- નરચક્ર લખીને જે નક્ષત્રનો સૂર્ય હોય, તેની સાથે ૩ નક્ષત્ર મસ્તક પર ધારણ કરવાં, મુખમાં ત્રણ અને બે ખભામાં એક એક, બંને હાથોમાં એક એક તથા બે હાથોમાં એક એક અને બે પગોમાં એક એક નક્ષત્ર ધારણ કરવું. પાંચ નક્ષત્ર હૃદયમાં અને નાભિમાં, એક શુદ્ધામાં અને એક એક ધૃત્યમાં એક એક ધારણ કરવું. બે પગોમાં ૭ નક્ષત્ર ધારણ કરવાં.

આ રીતે સૂર્ય નક્ષત્રથી જન્મના નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરવી.

જો ચરણોમાં જન્મતું નક્ષત્ર પડે, તો જાતક દરિદ્ર અને અધ્યાયુવાળો થાય ધૃત્યોમાં પડે તો વિદેશગમન કરનારો થાય. શુદ્ધામાં પડે તો પરસ્ત્રીગામી હોય. નાભિમાં પડે તો થોડામાં સ્ત્રી માનનારો થાય, હૃદયમાં પડે તો સમર્થ અને છે.

૪૫-શ્રી વતીન્દ્ર મુદ્રિત્ કર્પણ :

: ૩૫૩

તસ્કરઃ પાણિયુગ્મે ચ વાહી સ્થાન ચ્યુતો ભવેત્ ।

સ્કન્વે ગજ સ્કન્થગામી મુલે મિષ્ટાન્ન ભોજનમ્ ।૬।

મસ્તકસ્થે ચ નક્ષત્રે પટ્ટવન્ધો ભવેન્નર ।

સૂર્યં નક્ષત્ર તો જન્મ નક્ષત્રમિતિ ગણ્યતે ।૭।

શત વર્ષાણિ જીવેત શિરોજાતો ન સશયઃ ।

મુલેના શોતિ વર્ષાણિ સ્કન્ધામ્નાં ચ તથૈવ ચ ।૮।

હસ્તામ્બ્યા બ્રાહ્મયુગ્મેન જીવેત સપ્તસપ્તતિઃ ।

હૃદયે અષ્ટપટિશ્ચ નાભૌ ચાપિ તથૈવ ।૯।

ગુહ્યે ચ પશ્ચિવર્ષાણિ ચાષ્ટૌ વર્ષાણિ જાનુનિ ।

પાદયોઃ ષટ્ ચ વર્ષાણિ રવિચક્રે ક્રમેણ ચ ।૧૦।

અર્થ :- જો જન્મનક્ષત્ર પગમાં પડે તો ભતક ચોર થાય, બાહુમાં પડે તો સ્થાન બેસી કહે ખલામાં પડે તો હાથી ઉપર બેસનારો થાય, મુખમાં પડે તો મિષ્ટ ભોજન કરનારો થાય, મસ્તકમાં પડે તો પટ્ટબધી થાય.

સૂર્યના નક્ષત્રથી જન્મના નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરીને આ બધું જાણવું.

સૂર્યચક્રમાં જન્મનું નક્ષત્ર મસ્તકમાં પડે તો ભત્ર મસ્તકમાં પડે તો ભતક સો વર્ષ જીવે. મુખમાં પડે, તો એસી વર્ષ અને ખલામાં પડે તો પશુ એસી વર્ષ જીવે, બંને હાથમાં યા બને બાહુમાં પડે સિતેર વર્ષ, હૃદયમાં અને નાભિમાં પડે તો અઠગ વર્ષનું આયુષ્ય હોય ગુદામાં પડે, તો સાઠ વર્ષ, જંઘાઓમાં પડે, તો આઠ વર્ષ અને પગમાં પડે તો છ વર્ષ જીવે.

આ રીતે સૂર્યચક્રથી આયુષ્યનો વિચાર કરવો જોઈએ

ગુણિમાયાં તુ ઋક્ષં યઃ તદાદૌ ત્રીણિ મસ્તકે ।
મુખે ત્રીણિ ભુજે ષટ્કં હૃદિ ત્રીણ્યુદરે ત્રયમ્ ।૧।

ગુહ્યે ત્રીણિ પદે ષટ્ક ન્યસેચ્ચન્દ્રસ્ય સર્વદા ।
યાવત્સ્વજન્મ નક્ષત્ર ગણનીયમિતિ ક્રમત્ ।૨।

અર્થસિદ્ધિર્ન વૃત્ત શ્રીઃ કુશલઞ્ચાદ્ભુતં શુભમ્ ।
માર્ગમૃત્યું શ્રિય ક્ષેમમિતિ ચન્દ્રફલ વદેત્ ।૩।

અર્થ :- નજીકની પૂનમે જે નક્ષત્ર હોય, તેની સાથે ત્રણ નક્ષત્ર મસ્તકે સ્થાપિત કરવાં, પછી મુખમાં ત્રણ ભુજમાં છ, હૃદયમાં ત્રણ અને પેટમાં ત્રણ રાખવા. ગુદામાં ત્રણ અને પગમાં છ ધારણ કરવાં.

જે સ્થાનમાં જન્મનક્ષત્ર હોય, ત્યાં સુધી ગણી જવું.

અર્થસિદ્ધિ, લક્ષ્મી, કુશળતા, અદ્ભુત શુભ, માર્ગમાં મૃત્યુ, શ્રી, ક્ષેમ આ ક્રમથી પૂર્વોક્ત સ્થાનેમાં બાંધવું.

૧૧૭ ભૌમ [મંગળ] ચક્ર

યસ્મિન્નૃક્ષે મહેદ્ ભૌમસ્ત દાદૌ ત્રીણિ મસ્તકે ।
મુખે ત્રીણિ, ત્રયં નેત્રે, કળ્થે દ્વે ચ ચતુષ્કરે ।૧।

પશ્ચોદરે ત્રીણિ ગુહ્યે, પાદે ચત્વારિ દ્રાપયેત્ ।
જન્મઋક્ષં સ્થિતં યત્ર ફલં તત્ર વદેત્પુમાન્ ।૨।

મુખે રોગં, સુખં નેત્રે શિશૌ રાજ્ય રુજા કરે ।
કળ્થે રોગી, ધની વક્ષે ગુહ્યે ભોગી, પદે-ભ્રમ્ ।૩।

અર્થ :- જે નક્ષત્ર પર મંગળ હોય તેનાથી શરૂ કરીને ૩ નક્ષત્ર મસ્તકે ધારણ કરવાં મુખમાં ૩, આંખોમાં ૩, કઠમાં ૨, હાથોમાં ૪, ઉદરમાં ૫, ગુદામાં ૩ અને પગમાં ૪ નક્ષત્ર સ્થાપવાં.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૩૫૫

જે જગ્યાએ જન્મ નક્ષત્ર પડે તેનું ક્ષણ કહેવું.

જો મોમાં પડે તો રોગ, મસ્તકે પડે તો રાજ્ય, હાથોમાં રોગ, કંઠમાં પડે તો પશુ રોગ, છાતીમાં પડે તો જાતક ધનવાન બનું, શુદ્ધામાં પડે તો ભોગી બને અને પગોમાં પડે તો પરદેશમાં બમણ કરનારો બને.

૧૧૮ બુધ ચક્ર

યસ્મિન્નુક્ષે ભવેત્સોમ્યસ્તદાદૌ મસ્તકે ચતુઃ ।

મુખે ત્રીણિ ચતુર્વામિ કરે દક્ષિણકે ચતુઃ । ૧૧

તુદિ પચ્ચેકં ગુહ્યં ત્રીણિ દ્વે પદે વિન્યસેત્ ।

જન્મત્રુક્ષ સ્થિત યત્ર ફલં તત્ર વદેત્ પુમાન્ । ૧૨

મુલેષ્ઠમુક્ શિરો રાજ્યં કણ્ઠ વામકરે તથા ।

વક્ષે યામ્યકરે સૌહ્ય ગુહ્યં રોગી પદે-ભ્રમઃ । ૧૩

અર્થ :- બુધ જે નક્ષત્રમાં હોય ત્યાંથી ગણતરી કરીને મસ્તકે ૪, મુખમાં ૩, હાથા હાથમાં ૪, જમણા હાથમાં ૪, દહથમાં ૬, શુદ્ધામાં ચાર અને પગોમાં એ નક્ષત્ર સ્થાપિત કરીને જન્મનક્ષત્ર જ્યાં પડતું હોય તેનું ક્ષણ વિચારવું.

જન્મ નક્ષત્ર મુખમાં પડે તો જાતક શ્રેષ્ઠ પદાર્થોનો ભોગ કરનારો બને, મસ્તકે પડે તો રાજ્ય મળે. હાથા હાથમાં પડે તો કપટ મળે, જમણા હાથમાં પડે તો સુખ મળે. શુદ્ધામાં પડે તો રોગી બનાવે અને પગમાં પડે તો બમણ કરાવે.

૧૧૯ ગુરુ ચક્ર

શીર્ષે ચત્વારે રાજ્ય યુગ પરિગણિત સ્કન્ધયુગમે ચ લક્ષ્મોરેક કળ્ઠે વિભૂતિર્મદમ પરિમિતં વક્ષસિ પ્રીતિ લાભમ્ । ષડ્ભિઃ પોઢાંઘ્રિયુગમે જલધિ પરિમિત વામ હસ્તે ચ મૃત્યુદયયુગમે ત્રીણિ કુર્યાન્નૃપતિ સમસુખં વાક્પતેશ્ચક્રમે તત્ । ૧૧

અર્થ - બૃહસ્પતિ જે નક્ષત્રમાં હોય ત્યાંથી ગણતરી કરતાં મસ્તકમાં ચાર નક્ષત્ર રાજ્ય આપનારાં થાય છે. બંને ખલામાં ચાર હઠથી આપનારા છે, કંઠમાં એક ચૈત્ર્ય આપનારું છે. હૃદયમાં પાંચ પ્રીતિદાયક છે. બંને પગમાં છ પીડા આપનારા છે. જમણાં હાથમાં ચાર મૃત્યુ આપનારાં છે. બંને નેત્રોમાં ત્રણ રાત્ર જેવું સુખ આપનારાં છે.

૧૨૦ જુગુ [શુક] ચક્ર

યસ્મિન્નૃક્ષે ભવેચ્છુકસ્તદાદૌ ચ ચતુઃ શિરે ।

કળે ચ હૃદયે પચ્ચ, ત્રિ ગુહ્યે પચ્ચ જંઘયોઃ । ૧ ।

ત્રીણિ દ્વે ચ પદે દદ્યાત્ફલં જન્મર્ક્ષ યાવતઃ ।

શિરો રાજ્યં, ઘનં કળે હૃદયે સૌખ્યમેવ ચ । ૨ ।

શત્રુમીતિ ભવેદ્ગુહ્યે જંઘાયાં મિષ્ટ ભોજનમ્ ।

પાદે ચ સુખ સંપ્રાપ્તિઃ શુક્રચક્ર ક્રમેણ ચ । ૩ ।

અર્થ :- જે નક્ષત્રમાં શુક હોય તે નક્ષત્રથી ગણતા જે પહેલા ચાર નક્ષત્ર આપે તે મસ્તકે સ્થાપવા, પછી પાંચ કંઠમાં, ત્રણ હૃદયમાં, બે મુખમાં, આડુંમાં સાત, શુદ્ધમાં ત્રણ, બાજમાં ત્રણ પગોમાં બે સ્થાપવાં.

આ પ્રમાણે જન્મ નક્ષત્ર સુધી ગણતરી કરવી. તે પ્રમાણે ગણતા જે નક્ષત્ર મસ્તકે પડે તે જાતકને રાજ્ય આપાવે, કંઠમાં પડે તે ધન આપાવે, હૃદયમાં પડે તે સુખ આપાવે. શુદ્ધમાં પડે તે શત્રુને ક્ષય બિલો કરે અને બાજમાં પડે તે મિષ્ટ લોભન આપાવે અને બંને પગમાં પડે તે સુખદાયી નીવડે.

૧૨૧ શનિ ચક્ર

શનિ ચક્રં નરાકારં લિખિત્વા સૌરિભાદિતઃ ।

નામત્રક્ષં ભવેદ્ચ ત્રેય તત્ર શુભાશુભમ્ । ૧ ।

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્રત્ દર્પણ

નક્ષત્રમેકં ચ શિરો વિભાગે તથા મુખે ત્રીણિ યુગં ચ ગુહ્યે ।
નેત્રે ચ નક્ષત્રયુગં હૃદિસ્થં ભૂપશ્વક વામકરે ચતુષ્કમ્ ॥૨॥

વામે ચ પાદે ત્રિતય ચ ભાનાં, ભાનાંત્રય દક્ષિણપાદ સ્થમ્ ।
ચત્વારિ ઋદ્ધશાણિ ચ દક્ષિણેતરે પાણૌ પ્રણીતં મુનિ નારદેન ॥૩॥
રોગો લાભો હાનિ રાપ્તિશ્ચ સૌહ્યં વન્ધઃ પીઢા સત્પ્રયાણ ચ લાભઃ
માન્દે ચક્રે માર્ગે કલ્પનીય તદ્દૈ લોમ્યાચ્છીઘ્રને સ્યાત્ફલોનિ ॥૪॥

અર્થ :- શનિ જે નક્ષત્રમાં રહેલો હોય તેને મુખ્ય ગણીને
નરાકાર ચક્ર લખવું.

જ્યાં નામનું નક્ષત્ર પડે તેનું શુભાશુભ ફળ કહેવું.

એક નક્ષત્ર મસ્તકે સ્થાપવું અને ત્રણ મોમાં, ચાર નક્ષત્ર
શુભામાં, બે નેત્રોમાં, હૃદયમાં ત્રણ, ડાબા હાથમાં ચાર, જમણા પગમાં
ત્રણ, ડાબા પગમાં ત્રણ અને જમણા હાથમાં ચાર નક્ષત્રો સ્થાપવાં.

આ ચક્ર આ પ્રકારે નારદમુનિએ કહ્યું છે.

જો શનિ નક્ષત્ર મસ્તકે પડે તો જાતક રોગી રહે. મોમાં પડે
તો લાલ કરે, શુભામાં પડે તો નુકસાન થાય, નેત્રમાં પડે તો ધનની
પ્રાપ્તિ થાય, હૃદયમાં પડે તો સુખકામી થાય, જો ડાબા હાથમાં
પડે તો ધનની પ્રાપ્તિ થાય અને ડાબા પગમાં પડે તો પીડા થાય
અને જો જમણા પગમાં પડે તો શ્રેષ્ઠ યાત્રાનો લાભ થાય અને
જમણા હાથમાં પડે તો લાભ થાય.

બીજો પ્રકાર

યસ્મિન્ચ્છન્નિશ્વરતિ વ્રતગતં તદ્દક્ષ ચત્વારિ દક્ષિણકરેઽધિયુગે .

ચ ષટ્કમ્

ચત્વારિ વામકરણેઽપ્યુદરે ચ પશ્વ

મૂર્ધ્નિ ત્રય નયનયોદ્વિતય ગુદે ચ ॥૧॥

રોગો લાભસ્તદા દ્રવ્યં લાભો બન્ધનમેવ ચ ।

પૂજા ચ જનસૌભાગ્યમત્પ મૃત્યુઃ ક્રમાત્ફલમ્ ।૨।

અર્થ :- જે નક્ષત્રમાં શનિ હોય તે નક્ષત્રથી ઉલટા ચાર જમણા હાથમાં, બે પગમાં છ, ચાર નક્ષત્ર જમણા હાથમાં પેટમાં પાંચ, મસ્તકે ત્રણ, આંખમાં અને શુદ્ધામાં બે-બે નક્ષત્ર સ્થાપિત કરવાથી સ્વપ્ન ચક્ર બને છે.

રાગ, લાભ, ધન, લાભ, બધન, પૂજા, સૌભાગ્ય, અપશ્ચુત્ત્વ એ કેમથી ઉક્ત સ્થાનોનાં રૂળ બાણવા.

૧૨૨ રાહુ ચક્ર

યસ્મિન્નુક્ષે ભવેદ્ રાહુસ્તદાદૌ સપ્ત પાદયોઃ ।

દક્ષિણે ચ ઋજે પન્ચ ક્ષિરસિ ત્રીણિ દાપયેત્ ।૧।

દ્વે ઋક્ષે હૃદયે ન્યસ્ય મુખે ચૈકં નિયોજયેત્ ।

પન્ચ ઋક્ષં કરે જ્ઞેયં ઋક્ષમેકં ચ નાભિગમ્ ।૨।

તત્રૈવ ત્રીણિ ગુહ્યે ચ રાહુચક્ર વિધોયતે ।

ધન હાનિર્ભવેત્પાદે સતાપંદક્ષિણે કરે ।

શીર્ષે શત્રુભયં વિદ્યાદ્ધૃદયે દુર્જન પ્રિયમ્ ।૩।

મુખે દુર્જન સહાર મૃત્યુર્વામિ કરે ભવેત્ ।

નામિસ્થ સર્વનાશાય ગુહ્યે પ્રાણ વિનાશનમ્ ।૪।

અર્થ :- જે નક્ષત્રમાં રાહુ હોય ત્યાંથી ગણુતા પહેલાં આવતા સાત નક્ષત્રો બંને પગમાં સ્થાપિત કરવાં, પછી જમણા હાથમાં પાંચ, મસ્તકે ત્રણ, બે નક્ષત્ર હૃદયમાં, મોમાં એક, પાંચ નક્ષત્ર હાથા હાથમાં અને એક નાભિમાં સ્થાપવું. શુદ્ધામાં ત્રણ સ્થાપીને રાહુચક્ર બનાવવું.

જો જન્મ નક્ષત્ર બંને પગમાં પડે તો ધન હાનિ થાય.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

જમણી સુખમાં પડે તો સંતાપ થાય, મસ્તકે પડે તો શત્રુનો ભય ઊભો થાય. હૃદયમાં પડે તો ભતક દુર્જનોનો પ્રિય બને. સુખમાં પડે તો દુર્જનોનો નાશ અને કાળા હાથમાં પડે તો મૃત્યુ થાય. નાશિમાં પડે તો સર્વનાશ થાય અને શુદ્ધમાં પડે તો પ્રાણોનો નાશ થાય.

૧૨૩ કેતુ ચક્ર

શીર્ષે પચ્ચ દ્વે મુલે પચ્ચ કર્ણે વક્ષે ચ દ્વૌ વેદઃ કૃષ્ણચંદ્રસ્તે ।
અંગ્રૌ પચ્ચ વસ્તિ ચત્વારિ જ્ઞેય કેતો ચક્ર પ્રોદિતં બુદ્ધિમદ્ભિઃ ।
મુલે ભય મૂર્ધ્નિ જય કરોતિ કર્ણે ભય પાણિયુગે ચ સૌહ્યમ્ ।
પાદે સુખં વક્ષસિ શોકમેવ ગુહ્યે ભ્રમ દુઃસ્વ વિકાર હેતુઃ ॥૨॥

અર્થ :- જે નક્ષત્રમાં કેતુ હોય તેની સાથે પાંચ નક્ષત્ર મસ્તકે સ્થાપવાં. ગ્રામાં બે, કાનમાં પાંચ, હૃદયમાં બે, હાથમાં ચાર, અંગ્રિમાં નાશિમાં પાંચ, અસ્તિમાં શુદ્ધમાં ચાર નક્ષત્ર સ્થાપવાં આ પ્રકારે બુદ્ધિમાન પુરૂષો કેતુચક્ર બનાવે છે.

જન્મનક્ષત્ર સુખમાં પડે તો ભય ઊભો થાય, મસ્તકે પડે તો ભય થાય, કાનમાં પડે તો ભય, બંને હાથમાં પડે તો સુખ થાય, પગમાં પડે તો પશુ સુખ. હૃદયમાં પડે તો શોક અને શુદ્ધમાં પડે તો ભય અને દુઃખના હેતુરૂપ થાય.

૧૨૪ નવ-અકાર શબ્દ ફળ

દોષ્ટઃ ૧ સ્વસ્થો ૨ મુવિતઃ ૩ શાન્તઃ ૪ શક્તઃ ૫ પ્રકોઢિતો
૬ દીનઃ ૭ વિકલઃ ૮ ક્ષલશ્ચ ૯ કથિતો નવ પ્રકારો
ગ્રહો હરિણા ॥૧॥

દોષ્ટસ્તુજ્ઞ ગતઃ સ્વસ્થો નિજગૃહે સ્વસ્થો હિતે હર્ષિતઃ ।
શાન્તઃ શોભનવર્ગગશ્ચ સ્વચરઃ શક્તઃ સ્ફુર દસ્મિભાકૂ ।
લુપ્તઃ સ્યાદ્ વિકલઃ સ્વનોચગૃહગો દીનઃ ક્ષલઃ પાપયુક્તઃ
ક્ષેટો યઃ પરિપીઢિતશ્ચ સ્વચરઃ સ પ્રોચ્યતે પીઢિતઃ ॥૨॥

અર્થ :- દીપ્ત, સ્વસ્થ, સુદિત, શાન્ત, શક્ત, પીડિત, દીન, વિકલ અને ખલ એ અવસ્થા નવ પ્રકારથી ગ્રહોની કહી છે.

જે ગ્રહ પોતાની ઉચ્ચ રાશિમા બેઠો છે તેની અવસ્થા દીપ્ત છે.

જે ગ્રહ પોતાના ઘરમા બેઠો છે, તેની અવસ્થા સ્વસ્થ છે.

જે ગ્રહ મિત્રના ઘરમાં છે તે હર્ષિત-સુદિત છે અને જે શુભ ગ્રહ પડવર્ગમા હોય તેની શાન્ત અવસ્થા જાણવી. અને જે ગ્રહ ઉદય પામેલો છે તે શક્તાવસ્થામા છે. અને જે ગ્રહ પોતાની નીચ રાશિમા છે અથવા સૂર્યના કિરણોમાં અસ્ત થઈ ગયો છે તે દીન છે અને જે ગ્રહ પાપગ્રહ સાથે બેઠેલો છે, તે ખલ છે અને જે ગ્રહ પાપ-ગ્રહોથી પીડિત છે, તે પીડિતાવસ્થામાં છે.

૧૨૫ અવસ્થા કથા

દીપ્તે પ્રતાપાદતિતા પિતા રિર્ગલન્ મદાલંકૃત કુઞ્જરેશઃ ।

નરો ભવેત્તન્નિલયે સલીલં પદ્માલયલકુરુતે વિલાસમ્ ।૩।

સ્વસ્થે મહદ્વાહન ધાન્યરત્ન વિશાલશાલા બહુલેન યુક્તઃ ।

સેનાપાતિઃ સ્યાન્ મનુજો મહૌજા વૈરિવ્રજાવાપ્ત જયાધિશાલો ।૪।

હર્ષિતે ભવતિ કામિની જનોઽત્યત ભૂષણ મણિ વ્રજ વિક્તઃ ।

ધર્મકર્મ કરણૈકમાનસો માનસોદ્ ભવચયો હત શશ્વ ।૫।

શાન્તેઽતિ શાન્તો હિ મહીપતીના મન્ત્રો સ્વતન્ત્રો વહુ મિત્રપુત્રઃ

શાસ્ત્રાધિકારી સુતરાં નરઃ સ્યાત્પરોપકારી સુકૃતૈર્કચિત્ત ।૬।

શક્તેઽતિશક્ત પુરુષો વિશેષાત્સુગન્ધમાલ્યા ભિરુચિ. શુચિશ્ર્વ ।

વિખ્યાત કીર્તિઃ સુજનઃ પ્રસન્નો જનોપકર્તાઽરિજન પ્રહર્તા ।૭।

અર્થ :- જે ગ્રહ દીપ્ત અવસ્થામાં છે. તેનું કથા ઘણું સાફ હોય છે અર્થાત્ એવા ગ્રહયોગવાળો પુરુષ બહુ પ્રતાપી ગજસ્વામી,

૪૬-શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૩૬૧

ધનવાન, શત્રુઓને જીતનારો અને વિજ્યાત કીર્તિવાળો હોય છે, તેના ઘરમાં લક્ષ્મી નિરંતર વાસ કરે છે.

જેના જન્મકાળે ગ્રહ સ્વસ્થાવસ્થામાં હોય છે, તે પુરૂષને ઘણા વાહનોનું સુખ હોય છે. તેમજ તે ઉત્તમ સ્થાનમાં નિવાસ કરનારી હોય છે તથા ધનધાન્યથી સમૃદ્ધ તે મોટી સેનાનો સ્વામી અને શત્રુઓને પરાસ્ત કરનારો હોય છે.

જેના ગ્રહ હર્ષિતાવસ્થામાં હોય છે, તે પુરૂષ અનેક સ્ત્રીઓ સાથે લોગ વલાસ કરનારો, રતનાદિ આભૂષણો પહેરનારો મોટો ધનપતિ, ઉત્તમ યશ મેળવનારો ધર્મનિષ્ઠ અને શત્રુ રહિત હોય છે.

જેના ગ્રહ શાંતાવસ્થામાં બેઠા હોય હોય છે, તે પુરૂષ અંધિક શાન્તિયુક્ત, રાજાનો મંત્રી, સ્વતંત્ર વ્યક્તિત્વવાળો, અનેક મિત્ર અને પુત્રોવાળો, સુખી, પ્રસન્ન ચિત્તવાળો, શાસ્ત્રાભ્યાસી, નિરંતર અભ્યાસમગ્ન, પરીપકારી તથા સાવધાન ચિત્તવાળો હોય છે.

જેના ગ્રહ શકતાવસ્થામાં બેઠા હોય છે, તે પુરૂષ ખાસ કરીને સર્વ કાર્યો કરવામાં સમર્થ હોય છે તેમજ સુગંધી પુષ્પો વગેરે પદાર્થોમાં રૂચિવાળો હોય છે. તથા તે પવિત્ર આત્મા કીર્તિવાન સુખનોમાં પ્રસન્ન થનારો, ઉપકાર બુદ્ધિવાળો અને શત્રુઓને હજી નારો હોય છે.

હૃતબલો વિકલે માર્લનઃ સદા રિપુકુલ પ્રબલત્વ ગલન્મતિઃ ।
સ્થલસસ્ત્રઃ સ્થલ સચરતો નરઃ કૃશતરઃ પરકાર્યગતાદરઃ ॥

દીનેતિ દીનોપચયેન તપ્તઃ સંપ્રાપ્ત ભૂમી પતિ ગન્ધુભીતિઃ ।
સત્યક્તનીતિઃ સ્થલુ હીનકાન્તિઃ સ્વનાતિવૈરં હિ નરઃ પ્રયાતિ ।૧।
સ્થલાભિધાને હિ સ્ત્રૈઃ કલિઃ સ્યાત્ કાન્તાતિ ચિન્તા પરિતપ્ત ચિત્ત ।
વિદેશયાન ઘનહીન તાન્તઃ કો ઽપિ ભવેલ્લુબ્ધમતિ પ્રકાશઃ ।૧૦।

પીઠિ ભવતિ પીઠિતઃ સદા વ્યાધિભિર્ચસ નતોઽપિ નિતાન્તમ્ ।
યાતિ સંચલનતાં નિજસ્થલાદ વ્યાકુલત્વમપિ બન્ધુ ચિન્તયા ।૧૧।

અર્થ :- જેના અહ વિકલાવસ્થામાં એકા હોય તે પુરૂષ નિર્બળ, મલિન, સદા શત્રુઓથી પીડિત, બુદ્ધિહીન, નીચ માણસોની સોબત કરનારો, પરદેશમાં વસનારો અને પારકા કામ કરનારો હોય છે.

જેના અહ દીનાવસ્થામાં એકા હોય, તે પુરૂષ દયાપાત્ર, રાજથી પીડિત, શત્રુઓથી હાથથીત, નીતિહીન, ક્રાંતિહીન અને સ્વર્ગનોથી વેર રાખનારો હોય છે.

જેના અહ ખલાવસ્થામાં એકા હોય, તે પુરૂષ ખત્ર-ઠગ-ધૂત્તર હુઆ માણસોથી ઝઘડા કરનારો, સ્ત્રીથી દુ ખી ચિતાચ્ચસ્ત, દ્રવ્યની ઝંખના કરનારો, પરદેશમાં અમણુ કરનારો, ઠરિદ્ર, ક્રોધી અને બુદ્ધિહીન હોય છે.

જેના અહ પીઠિતાવસ્થામાં એકા હોય, તે પુરૂષ સદા પીડા અસ્ત રહે છે. તેમજ ચીંથરેહાલ દશામાં પરદેશ જાય છે અને પોતાના બધુઓની ચિતાથી ન્યાકુળ રહે છે.

૧૨૬ ગજ ચક્ર

યેન વિજ્ઞાન માત્રેણ યાત્રા યુદ્ધ જયો ભવેત્ ।૧।

ગજાકારં લિખેચ્ચક્રં સર્વાવિયવ સયુતમ્ ।

અષ્ટવિશતિ ઋક્ષાણિ દેયાનિ સૃષ્ટિમાર્ગતઃ ।૨।

મુખે શુણ્ઢાગ્રે નેત્રે ચ કર્ણગીર્ષા દ્વિપુચ્છકે ।

દ્વિકં દ્વિક ચ દાતવ્યં પૃષ્ઠો દરે ચતુશ્ચતુઃ ।૩।

દ્વિરદન્યય માન્યાદૌ વદનાદ્ ગણ્યતે બુધૈઃ ।

યત્ર ઋક્ષે સ્થિતઃ સૌરિજ્ઞેય તત્ર શુભાશુભમ્ ।૪।

અર્થ :- હવે ગજ ચક્ર કહું છું. જેનો ચથાર્થ વિચાર કરવાથી યાત્રા અને યુદ્ધમાં સફળતા મળે છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણઃ

: ૩૬૩

પહેલા સંપૂર્ણ અંગો પાંગવાળા હાથીનું ચક્ર બનાવવું.

પછી સૃષ્ટિ માર્ગે કરીને અઠાવીસ નક્ષત્ર સ્થાપવા.

સુખમાં, સૂઢના અગ્રભાગમાં, કાનમાં, મસ્તકમાં, ચરણમાં અને પૃષ્ઠમાં બે-બે નક્ષત્ર સ્થાપવા. પીઠ અને પેટમાં ચાર-ચાર સ્થાપવાં.

અશ્વિની આદિ પ્રથમ બાર નક્ષત્રની ગણના સુખથી શરૂ કરવી પછી જ્યાં જે નક્ષત્રમાં શનિ સ્થિત હોય તેનું શુભાશુભ ફળ કહેવું.

મુખે શુન્ધાગ્રે નેત્રે ચ સૌરિભં મસ્તકોદરે ।

યુદ્ધકાલે ગતે યસ્ય જયસ્તસ્ય ન સંશયઃ ।૧।

પૃષ્ઠે, પાદે ચ પુચ્છે ચ કર્ણે સંસ્યે શનૈશ્ચરે ।

મૃત્યુર્મજ્જો રણે તસ્થ એરાવતસમો યદિ ।૬।

एतेषां दुष्टमङ्गलानां तत्कालः संस्थितः शनिः ।

तत्કाले षट्द्वन्वोऽपि वर्जनीयः प्रयत्नतः ।७।

પૃથિવ્યા ભૂષણં મેરુઃ, શબ્દેર્થા ભૂષણં શશી ।

નરાણાં ભૂષણં વિદ્યા, સૈન્યાનાં ભૂષણં ગજઃ ।૮।

અર્થ:- સુખમાં, સૂઢના અગ્ર ભાગમાં, નેત્રમાં, મસ્તકમાં તથા પેટમાં બે શનિનું નક્ષત્ર પડે એવા સમયે તેનો યુદ્ધમાં જય થાય છે. અને બે પીઠમાં ચરણમાં, પૃષ્ઠે અથવા કાનમાં શનિનું નક્ષત્ર રહેલું હોય તો તે હાથી ઐરાવત જેવો હોય તો પણ તે રણસંગ્રામમાં માર્યો જાય છે.

આ દુષ્ટ ભંગસ્થાનનું શનિની દશાવાળો મનુષ્ય બે પદ્મપદ્મ હોય તો પણ તેણે પ્રયત્નપૂર્વક તરત તેનો યાત્રાદિમાં ત્યાગ કરવો બેધએ.

પૃથ્વીનું આભૂષણ મેરૂ પર્વત છે, રાગિનું આભૂષણ ચન્દ્રમા છે, મનુષ્યનું આભૂષણ વિદ્યા છે. તે જ રીતે સેનાનું આભૂષણ હાથી છે

૧૨૭ અથ્થ ચક્ર

અશ્વાકાર લિલેચ્ચક્ર વિશ્વધિષ્ણ્યાદિ તારકાઃ ।

વદનાત્ સૃષ્ટિગા દેયા અષ્ટા નિશ્ચિતિ સ્થયયા ૧૧।

મુખા ક્ષિકર્ણ શીર્ષેષુ પુચ્છાંઘ્રી યુગ્મસંઘયયા ।

પન્નપન્નો દરે પૃથ્થે સૌરિયૈત્ર ફલં તતઃ ૧૨।

મુખાક્ષિકર્ણ શીર્ષસ્થો યદા સૌરિસ્તુરન્નમે ।

તદાઽરિર્મૈઙ્ગ માયાતિ રણ શત્રુવંશ ગતઃ ૧૩।

કર્ણાઘ્રિ પૃથ્થે પુચ્છસ્થે અશ્વાઙ્ગે ષ્વર્કનન્દને ।

વિભ્રમમઙ્ગ હાર્નિ ચ કુસ્તેઽસૌ મહા હવે ૧૪।

એતત્થાન સ્થિતઃ સૌરિઃ સદા કાલે હયસ્ય ચ ।

પટ્ટવન્ધે ગમે યુદ્ધે વર્જયેત્તં હય નૃપઃ ૧૫।

દેશાન્તર સ્થિતઃ સૌરો રિપવઃ સન્તિ શક્તિતા ।

તુરન્ગ યસ્ય ભૂપસ્ય વિચરન્તિ મહી તલે ૧૬।

અર્થ :- અશ્વાકાર ચક્ર લખીને, અશ્વિની આદિ અઠાવીસ નક્ષત્ર સૃષ્ટિ માર્ગ કરીને સ્થાપના.

મુખ, નેત્ર, કાન, પૂછડું, ચરણ તેમાં બે-બે નક્ષત્ર ધરવાં.

ઉદર અને પીઠમાં પાંચ-પાંચ નક્ષત્ર સ્થાપવાં પછી જ્યાં શનિ સ્થિત હોય, તેનું રૂળ કહેવું.

મુખમાં, નેત્રમાં, કાનમાં, મસ્તકમાં બે શનિ-અશ્વચક્રમાં સ્થિત હોય, તો યુદ્ધમાં શત્રુ પરાજિત થઈને વશવર્તી બને.

અને બે શનિ, ચરણોમાં, પીઠમાં યા પૂછડે સ્થિત હોય તો યુદ્ધમાં પરાજય થાય

અશ્વચક્રમાં આ સ્થાનોમાં સ્થિત શનિ પટ્ટબંધમાં, યાત્રામાં, યુદ્ધમાં છોડી દેવો. અશ્વચક્રમાં અન્ય સ્થાનોમાં જે રાજાને શનિ રહેલો હોય તે રાજાના શત્રુઓ શંકા સહિત પૃથ્વી પર ફરે છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત કર્પણ :

: ૩૬૫

चक्रं शतपदं वक्ष्ये ऋक्षांशा क्षरसंभवम् ।

नामादि वर्णतो ज्ञेयमृक्षराक्ष्यंशकं तथा । ११ ।

तिर्यग्ध्वंगता रेखा इद्रसंख्या लिखेद् बुधः ।

जायते कोष्ठक तत्र शतमेकं न स शयः । २ ।

अ	ब	क	ह	उ	ओ	मे	मु	मी	म
ह	वि	कि	हि	डि	ढे	ढु	ढी	र	
अ	वु	कु	हु	डू	पौ	पे	पु	प	प
ए	वे	के	हे	डे	जे	रे	रु	रा	र
ओ	वो	को	हो	डो	तो	ले	लू	ली	ल
ल	लि	रु	ले	लो	वो	जो	जे	यो	ये
च	चि	चू	चे	चो	मे	जे	म	ये	ने
द	दि	दू	दे	दो	गु	गु	ग	यु	नु
श	शि	शू	शे	शो	मि	जि	जि	चि	यु
ग	गि	गू	गे	गो	प	ज	म	छ	म

न्यस्यावक हडा दीनि रुद्रादि विदिशः क्रमात् ।

पञ्च पञ्च क्रमेणैव विशदवर्णान् प्रयोजयेत् । ३ ।

पञ्चस्वर समायोग एकैकं पञ्चधा कुरु ।

कुर्यात् कुपुमृदु स्थानि त्रीणि त्रीण्य क्षराणि च । ४ ।

कुधडव भवेस्तंभो रौद्र ईशानगोचरे ।

पुषणठ भवेत् स्तंभो हस्त मार्ग्येय संज्ञके । ५ ।

મધ્યફલ મહેત્પૂર્વે દુષ્કલજ ઉત્તરાતલે ।

અવં સ્તમ્ભ ચતુષ્કં ચ જ્ઞાતવ્યં સ્વર વેદિભિઃ । ૬ ।

ધિષ્ણ્યાનિ કૃત્તિકાદોનિ પ્રત્યેકં ચતુરક્ષરૈઃ ।

સામિજિત્પંચ શસ્તસ્ય શતકં દ્વાદશાધિકમ્ । ૭ ।

યદ્દક્ષાંશક કોઠસ્થઃ ક્રૂરઃ સૌમ્યોઽપિ વા ગ્રહઃ ।

યજ્ઞસ્ત દ્વર્જયેન્નિત્યં પુંસો નામાદ્યમક્ષરમ્ । ૮ ।

આમ શતપદ ચક્ર બનાવવાનો ક્રમ ઉક્ત ચક્રથી સ્પષ્ટપણે
જાણી લેવો. ૫છી નામના અક્ષરથી વેધનો વિચાર કરવો.

સૌમ્ય વિદ્ધે શુભં જ્ઞેયમશુભં પાપસેચરૈઃ ।

મિશ્રૈમિશ્રફલં તત્ર નિર્વેધેન શુભાશુભમ્ । ૯ ।

યદુક્ત સર્વતો મદ્રં ગ્રહોપગ્રહવેધતઃ ।

શુભાશુભ ફલં સર્વં તદિદ્ધાપિ વિચિન્તયેત્ । ૧૦ ।

અર્થ :- શુભ ચક્રથી નામાદિ અક્ષરનો વેધ હોય તો શુભ
જાણવો. અને પાપચક્રના વેધથી અશુભ જાણવો. મિશ્ર અર્થાત્
શુભ ચક્ર અને પાપચક્ર બંનેનો વેધ હોય, તો મિશ્ર ફળ જાણવું.
જો વેધ ન હોય, તો શુભાશુભ ફળ ઉપર વિચાર કરવો. જે રીતે સર્વતો
ભદ્ર ચક્રમાં ઉપચક્રના વેધથી શુભાશુભ ફળ કહેલું છે, તે જ રીતે
આ ચક્રમાં પણ વેધના ફળનો વિચાર કરવો.

૧૨૯ સૂર્ય કાલાનલ ચક્ર

સૂર્યકાલાનલં ચક્રં સ્વર શાસ્ત્રોદિતં મહત્ ।

તદહં વિશદં વક્ષ્યે ચમત્કૃતિકર પરમ્ । ૧ ।

ત્રિશૂલકાગ્રાઃ સરલાશ્ચ તિસ્રઃ કીલોર્ધ્વ રેખા પરિકલ્પનીયાઃ ।

રેખાત્રય મધ્યગત ચ તત્ર દ્વે દ્વે ચ કોણો પરિગે વિધેયે । ૨ ।

ત્રિશૂલકોણાન્તર ગાન્યરેખા તદંગ્રગોઃ શૃંગયુગ વિધેયમ્ ।

મધ્ય ત્રિશૂલસ્ય ય દણ્ડમૂલાત્સવ્યેન માન્યર્કમતોઽભિજિચ્ચ । ૩ ।

અર્થ :- સ્વર શાસ્ત્રમાં સૂર્ય કાલાનલ ચક્રનું જે વર્ણન છે
તે કહેલું છે. તે મહા અમતકારી ફળ આપનાર છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદૂર્ત્ત કર્પણ :

પહેલાં ઊભી ત્રણ રેખાઓ ખેંચવી, તે પ્રત્યેક રેખામાં એક એક ત્રિશૂળ બનાવવું અને ત્રણ રેખા ઉત્તરથી દક્ષિણ તરફ આડી બનાવવી તેમજ બે-બે રેખાઓ તે તે ખૂણાઓમાં બનાવવી.

ત્રિશૂળ અને ખૂણાઓ વચ્ચે શ્રુંગ બનાવવું જમણી અને ડાબી તરફ મધ્ય ત્રિશૂળના ઢાંડની નીચે જે નક્ષત્ર પર સૂર્ય હોય તે નક્ષત્રને ત્યાં સ્થાપવું. જમણીખાજુથી અભિજિત સહિત અઠાવીસે નક્ષત્રની સ્થાપના કરવી.

સ્વનામમં યત્ર ગતાં ચ તત્ર પ્રકલ્પનીયં સદ સત્પલં હિ ।
તત્તસ્ય ઋક્ષત્રિતયે ક્રમેણ ચિન્તાં વચશ્ચ પ્રતિવન્ધનાનિ ।૪।
મૃદ્ધદ્વયે રક્ ચ ભવેત્ત્વ મજ્જઃ શૂલેષુ મૃત્યું પરિકલ્પયન્તિ ।
શેષેષુ ઘિષ્ણેષુ જયશ્ચ લાભોઽમીષ્ટ થ્યં સિદ્ધિવિવિધા નરાણામ્ ।૫।

અર્થ :- પછી પોતાના નામનું નક્ષત્ર જ્યાં પડે તેનું શુભ-શુભ દ્રુળ બાણી લેવું.

નીચેના ત્રણે નક્ષત્રોનાં દ્રુળ-ચિન્તા, વધ અને બધન બાણવાં.

બંને શ્રુગોના નક્ષત્રોનાં દ્રુળ-રોગ અને ભંગ છે. અને જે નવ નક્ષત્ર ત્રિશૂળની ઉપર છે અને છ નક્ષત્ર મધ્યમાં છે તેનું દ્રુળ જ્ય, લાભ અને ઇષ્ટસિદ્ધિ છે.

શ્રી સૂર્યકાલાનલચક્ર મેતદ્ગદદે ચત્રાદે ચ રણે પ્રયાણે ।
પ્રયત્ન પૂર્વપરિચિન્તનીયં પુરાતનાનાં વચન પ્રમાણમ્ ૬।
રવેર્વેધે મનસ્તાપો દ્રવ્ય હાનિશ્ચ મૂસુતે ।
રોગ પીડાકરો મન્દો રાહુ કેતુશ્ચ મૃત્યુદઃ ।૭।
ગુરોર્વેધે ભવેત્લાભો રત્નલાભશ્ચ ભાગ્વે ।

સ્ત્રીલાભશ્ચન્દ્રવેધે ચ સુખં સ્યાદ્ વુધ વેધતઃ ।૮।

જન્મ રાશેશ્ચ વેધેન ફલમેતત્ પ્રકીર્તિતમ્ ।૯।

અર્થ - આ સૂર્ય કાલાનલ ચક્ર રોગમાં વિવાહમાં, સંગ્રામમાં અને યાત્રામાં વિચારણીય છે.

સૂર્યના વેધથી મન સંતાપ્યન્ત બને છે, મંગળના વેધથી દ્રવ્યની હાનિ, શનિના વેધથી રોગ અને પીડા રાહુ કેતુના વેધથી મૃત્યુ થાય છે.

બૃહસ્પતિના વેધથી લાભ થાય છે, શુક્રના વેધથી રત્નોનો લાભ થાય છે, ચન્દ્રમાના વેધથી સ્ત્રીનો લાભ થાય છે અને બુધના વેધથી સુખ મળે છે.

જન્મરાશિના વેધથી આ દ્રુળ કહેવામાં આવ્યું છે.

: વિભાગ બીજો

વિભાગ ત્રીજો

‘ચાતુસાર પ્રકરણ’ નામે ગ્રન્થમાંથી

૧ ભૂમિ પરીક્ષા

ચ ઉ વીસંગુલભૂમી જ્ઞાને વિ પુરિજ્જ પુણ વિ સા ગત્તા ।

તેણે વ મટ્ટિઆણ હીણાહિય સમફલા નેયા ॥

અર્થ :- જર અને મટ્ટિર આદિ બનાવવાની ભૂમિમાં ચોવીસ આંગળના માપનો ખાડો ખોદવો તેમાંથી જે માટી નીકળે, તે માટીથી પાછો તે ખાડો પૂરવો. જો ખાડો પૂરતાં માટી ઓછી થાય અર્થાત્ ખાડો પૂરો ભરાય નહિ, તો હીનદ્વગ સમજવું અને જો માટી વધી જાય, તો ઉત્તમ દ્વગ સમજવું અને માટીથી ખાડો બરાબર ભરાઈ જાય તો સમાન દ્વગ સમજવું.

અહ સા મરિય જલેગ ય ચરણસયં ગચ્છમાણ જા સુસહ ।

તિ-દુ-દ્વગ-અગુલ ભૂમી અહમ-મજ્જમ-ઉત્તમા જાણ ॥

અર્થ :- અથવા તે ચોવીસ આંગળના ખાડામાં બરાબર પૂરું પાણી ભરવું પછી એક સો પગલાં દૂર જઈને, પાછા ફરીને પાણીથી ભરેલા તે ખાડાને જોવો. જો ખાડામાં ત્રણ આગળ જેટલું પાણી સૂકાઈ ગયું હોય, તો અધમ, બે આગળ જેટલું પાણી સૂકાઈ જાય, તો મધ્યમ અને એક આંગળ જેટલું પાણી સૂકાઈ ગયેલું હોય, તો ઉત્તમ ભૂમિ જાણવી

૨ વર્ણાનુદ્વગ ભૂમિ

સિયવિપ્પિ અરુણસ્તિણો, પીઞ્ઞવહસી અ કસિણસુદ્ધી અ ।

મટ્ટિ અ વણ્ણપમાણા ભૂમિ નિય નિય વણ્ણસુક્કયરી ॥

અર્થ :- સફેદ વર્ણની ભૂમિ આદ્યને લાલવર્ણની ભૂમિ

૪૭-શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્ત કર્પણ

: ૩૬૬

ક્ષત્રિયને, પીળા વર્ણની ભૂમિ વૈશ્યને અને કાળા વર્ણની ભૂમિ શુદ્રને માટે છે. એ માટીના વર્ણ પ્રમાણે પોત પોતાના વર્ણને સુખ કારક ભૂમિ બાંધવી.

૩ દિશા-આધન

સમભૂમિ દુકરવિત્યરિ દુરેહચવકસ્સ મજિજ્ઞ રવિસંકં ।
પદમત્તં છાય ગલ્ભે જમુત્તરા ભદ્દિ ઉદયત્થ ॥

અર્થ :- સમતળ ભૂમિ ઉપર જે હાથના વિસ્તારવાળો એક ગોળ-વૃત્ત કરવો પછી તે ગોળકના મધ્ય ભાગમાં બાર આંગ-ળનો એક શંકુ સ્થાપન કરીને સૂર્યોદયના સમયે બેવું.

જ્યાં શંકુની છાયાનો અન્ત્ય ભાગ ગોળકની પરિધિમાં આવે, ત્યાં એક ચિન્હ કરવું આ પશ્ચિમ દિશા બાંધવી.

પછી સૂર્યાસ્ત સમયમાં બેવું અને જ્યાં શંકુની છાયાનો અન્ત્ય ભાગ પરિધિમાં આવે ત્યાં બીજું ચિન્હ કરવું. આ પૂર્વ દિશા બાંધવી.

પછી પૂર્વ અને પશ્ચિમ સુધી એક સરળ રેખા ખેંચવી. આ રેખા બરાબર વ્યાસાર્ધ માનીને એક પૂર્વ ચિન્હથી અને બીજો પશ્ચિમ ચિન્હથી, આ પ્રમાણે જે ગોળાકાર કરવાથી પૂર્વ-પશ્ચિમ રેખા ઉપર માછલીના આકાર જેવી એક આકૃતિ બનશે, આવા મધ્ય-ખિંદુથી, ગોળાકારના સ્પર્શ-બિંદુ સુધી એક ઝરળ રેખા ખેંચો. જ્યાં આ રેખા ઉપરના બિંદુને સ્પર્શ કરે તે ઉત્તર દિશા અને જ્યાં નીચેના બિંદુને સ્પર્શ કરે, તે દક્ષિણ દિશા બાંધવી.

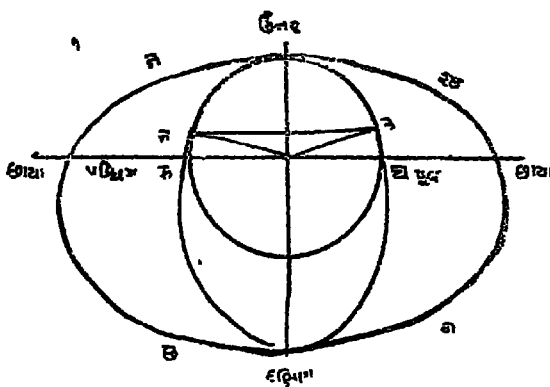
ઉદાહરણ :- જેમકે ‘ઈ ઉ એ’ ગોળાનું મધ્ય બિંદુ ‘અ’ છે તે ઉપર બાર આંગળનો શંકુ સ્થાપીને સૂર્યોદયના સમયમાં બેવું તો શંકુની છાયા ગોળમાં ‘ક’ બિંદુની પાસે પ્રવેશ કરતી જણાય છે, તો ‘ક’ બિંદુને પશ્ચિમ દિશા સમજવી.

અને આ શંકુની છાયા મધ્યાહ્ન પછી સૂર્યાસ્ત સમયમાં 'ચ' બિંદુની પાસે ગોળની બહાર નીકળતી જણાય, તો 'ચ' બિંદુને પૂર્વદિશા જાણવી.

પછી 'ક' બિંદુથી 'ચ' બિંદુ સુધી એક સરળ રેખા ખેંચવી તો તે પૂર્વ-પશ્ચિમ રેખા થાય છે.

આ પૂર્વ-પશ્ચિમ રેખાને વ્યાસાર્ધ માનીને એક 'ક' બિંદુથી 'ચ' છ બ' અને બીજા 'ચ' બિંદુથી 'ક' બ ગ ગોળ બનાવવો તે પૂર્વ-પશ્ચિમ રેખાના ઉપર એક માછલીની આકૃતિ જેવી આકૃતિ બને છે પછી મધ્યના 'ચ' બિંદુથી એક લાંબી સરળ રેખા ખેંચો જે માછલીની આકૃતિવાળા આકારની મધ્યમાં થઈ બંને ગોળાકારના સ્પર્શબિંદુને સ્પર્શ કરતી બહાર નીકળે તે ઉત્તર-દક્ષિણ રેખા જાણવી.

૪ દિશા-સાધન યંત્ર

૫

અથવા શંકુની છાયા તીર્છી 'ક' બિંદુની પાસે ગોળાકારમાં પ્રવેશ કરતી જણાય; તો 'ક' પશ્ચિમ બિંદુ, અને 'ક' બિંદુની બહાર નીકળતી જણાય તો 'ક' પૂર્વ-બિંદુ જાણવું. પછી 'ક' બિંદુથી 'ક' બિંદુ સુધી સરળ રેખા ખેંચો તો તે પૂર્વ-પશ્ચિમ શ્રી ચતુર્દશ સુદૃઢ કર્પણ :

: ૩૭૧

રેખા થાય છે. પછી મધ્યબિંદુ 'અ' થી પૂર્વવત્ ઉત્તર-દક્ષિણ રેખા ખેંચવી.

૫ સમચોરસ સ્થાપના

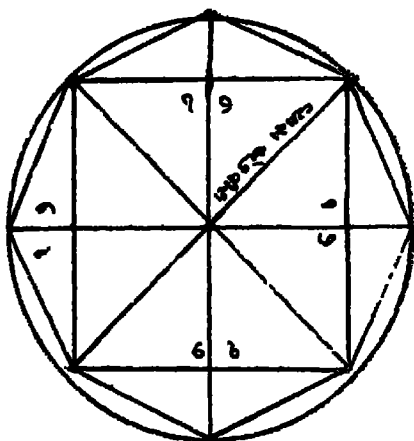
સમભૂમી તિ ટૂંક વદૃતિ અટુકોળ કક્કડાં.

કૂળ દુ દિસિ સત્તરંગુલ મજ્જિ તિરિય હૃથુચરંસે ॥

અર્થ :- સમતલ ભૂમિ ઉપર એક હાથના વિસ્તારવાળો ગોળાકાર બનાવવો તે ગોળાકારમાં આઠ ખૂણિયો અને તે આઠ ખૂણાની બંને તરફ ૧૭ આંગળાની લુબવાળો એક સમચોરસ બનાવવો.

ગણિતશાસ્ત્રના હિસાબે એક હાથના વિસ્તારવાળા ગોળાકારમાં આઠ ખૂણા બનાવવામાં આવે તો પ્રત્યેક લુબલું માપ નવ આંગળા અને સમચોરસ બનાવવામાં આવે તો પ્રત્યેક લુબલું માપ સત્તર આંગળા થાય છે.

૬ સમ ચોરસ ભૂમિ-સાધન ચંત્ર

ભૂમિ લક્ષણ-૩૧

દિગ તિમ વીઅપ્પસવા ચ ઉ રંસાહવમ્મિણી કંફુટ્ટા ય ।

અસરલા મૂ સુહ્યા પુન્ને સાણુત્તરં બુવહા ॥

૩૪ :

: વિશાગ ત્રીજો

વમ્પણો વાહિકરો, ઝસરભૂમીહ હવહ રોરકરો ।

અહફુટા મિચ્ચુકરી, દુક્કલકરી તહય સસલ્લા ।૧૦।

અર્થ :- જે ભૂમિમાં બીજ વાવવાથી ત્રણ દિવસમાં ઉગી બધ તેવી સમ ચોરસ ઉધઈ વગરની નહિ કાટેલી. શલ્ય રહિત તથા જેમાં પાણીનો પ્રવાહ પૂર્વ, ઈશાન યા ઉત્તર તરફ જતો હોય તેવી ભૂમિ સુખ આપનારી છે.

ઉધઈવાળી ભૂમિ વ્યાધિ કારક છે, ખારી ભૂમિ ઉપદ્રવકારક છે. અધિક કાટેલી ભૂમિ મૃત્યુ કારક છે અને શલ્યવાળી ભૂમિ દુઃખ દેનારી છે.

સમરાંગણ સૂત્ર પારમાં કહ્યું છે કે-

રક્ષોમ્બુનાથકો નાશ-મરુદ્દહનદિકૂલ્લવા ।

મધ્યપ્લવા ચ ભૂવ્યર્ધિ-દારિદ્રયમર કાવહા ॥

વહ્નિપ્લવા વહ્નિભિયે મૃતયે દક્ષિણપ્લવા ।

રજેરક્ષઃપ્લવા પ્રત્યક્પ્લવા ધાન્યધનન્હિદે ॥

વલ્લહાય પ્રવાસાય રોગાય ચ મરુત્પ્લવા ।

મધ્યપ્લવા તુ ભૂમિર્યા સર્વેનાશાય સા ભવેત્ ॥

અર્થ :- ઘરની ભૂમિમાં નૈઋત્ય કોણ પશ્ચિમ દિશા, દક્ષિણ દિશા-વાયવ્ય કોણ અને મધ્યભાગ તરફ પાણીનો પ્રવાહ જતો હોય, અર્થાત્ તે-તે ભાગ નીચી હોય તો, તે ભૂમિ વ્યાધિ, દારિદ્ર, રોગ અને વધ કરવાવાળી છે.

ઘર કરવાની ભૂમિ અગ્નિ ખૂણ તરફ નીચી હોય તો અગ્નિનો ભય કરે. દક્ષિણ તરફ નીચી હોય તો મૃત્યુ કારક છે. નૈઋત્ય ખૂણ તરફ નીચી હોય તો રોગ કારક છે. પશ્ચિમ દિશા તરફ નીચી હોય તો ધન-ધાન્યનો વિનાશ કરે, વાયવ્ય કોણ તરફ નીચી હોય તો કલેશ-પ્રવાસ અને રોગ વધક છે મધ્ય ભાગમાં નીચી હોય તો સર્વ પ્રકારે વિનાશકારક છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ ઠપંચુ :

: ૩૭૩

સમરાંગણ સૂત્ર ધારમાં પ્રશસ્ત ભૂમિનું લક્ષણ આ પ્રમાણે
કહ્યું છે :

ધર્માગમે હિમસ્પર્શા યા સ્યાદુષ્ણા હિમાગમે ।

પ્રાવૃણ્યુષ્ણા હિમસ્પર્શા સા પ્રશસ્તા વસુન્ધરા ॥

અર્થ :- જે ભૂમિ ગરમીની મોસમમાં ઠંડી, ઠંડીની મોસ-
મમાં ગરમ અને ચોમાસાની મોસમમાં ગરમ અને ઠંડી એ પ્રમાણે
સમયાનુકૂળ રહે તો તે ભૂમિ પ્રશંસનીય છે.

મનસશ્ચક્ષુસૌર્યત્ર સન્તોષો જાયતે ભુવિ ।

તસ્યાં કાર્ય ગૃહ સર્વે-રિતિ ગર્ગાદિ સમ્મતમ ॥

અર્થ :- જે ભૂમિને જોવાથી મન અને નેત્ર પ્રસન્ન થાય.
તે ભૂમિ ઉપર ઘર બનાવવું એવો ગર્ગ આદિ આચાર્યોનો મત છે.
૭ શલ્ય શોધન વિધિ :

·બ ક ચ ત ઇ હ સ પઞ્ચા ઇઅ નવ વર્ણના કમેણ લિહિઅન્વા ।

પુન્વાઈદિસાસુ તદ્વા ભૂમિ કારુણ નવ માણ ॥

અહિમંતિકુળ સ્વડિઅં વિહિપુવ્વં કન્નાયા કરે દારુ' ।

આણાવિજ્જઈ પળહ પળ્હા ઇમ અક્ષરે સલ્લ ॥

અર્થ :- ભૂમિ ઉપર મકાન, મંદિર આદિ બનાવવાની ઇચ્છા
હોય, તે ભૂમિના એક-સરખા નવ ભાગ કરવા પછી એ નવ ભાગમાં
પૂર્વાદિ આઠ દિશાના ક્રમથી અને એક મધ્યમાં ‘બ ક ચ ત એ હ
સ પ અને જ’ એ નવ અક્ષર ક્રમથી લખવા.

પછી “૪૪ હ્રીં શ્રી એં નમો વાગ્વાદિની । મમ પ્રત્ને
અવતર અવતર” એ મંત્ર વડે ખડી મંત્રીને કન્યાના હાથમાં
આપીને તેની પાસે કોઈ પણ અક્ષર લખાવવો અથવા
બોલાવવો. જે ઉપર લખેલ નવ અક્ષરોમાંથી કોઈ એક અક્ષર
તે લખે ચા બોલે તો તે અક્ષરવાળા ભાગમાં શલ્ય છે એમ

સમજવું અને ઉપરના નવ અક્ષરોમાંથી કોઈ અક્ષર પ્રશ્નમાં ન આવે તો તે ભૂમિ શબ્દ રહિત બાણવી

ઈશાન પ	પૂર્વ વ	અગ્નિ ક
ઉત્તર સ	જ	દક્ષિણ પ
વાયવ્ય હ	પશ્ચિમ એ	નૈઋત્ય ત

વપ્પળહે નરસલ્લ સડ્ઢકરે મિચ્ચુકારગં પુઠ્ઠે ।

કપ્પળહે સ્વરસલ્લ અગ્ગીએ દુકરિ નિવદહં ॥

અર્થ :- જો પ્રશ્નનો અક્ષર 'વ' આવે તો પૂર્વ દિશાની ભૂમિનાં ભાગમાં કોઈ હાથ નીચે મનુષ્યનું શબ્દ (હાકાઝા વગેરે) છે, એમ બાણવું. તે રહી જાય તો ઘરધણીનું મરણ થાય.

જો પ્રશ્નનો અક્ષર 'ક' આવે તો અગ્નિ ખૂણામાં ભૂમિની અંદર જે હાથ નીચે ગવેડાનું શબ્દ છે એમ બાણવું તે રહી જાય તો રાજ્યનો ભય રહે.

જામે વપ્પળહેણં નરસલ્લં કઢિતલમ્મિ મિચ્ચુકરં ।

તપ્પળહે નેરઈએ સડ્ઢકરે સાણુસલ્લુ સિસુહાણો ૧૪૧

અર્થ :- જો પ્રશ્નાક્ષર 'ચ' આવે તો ભૂમિના દક્ષિણ ભાગમાં કમ્મર બરાબર નીચે મનુષ્યનું શબ્દ સમજવું. તે રહી જાય તો ઘરધણીનું મરણ કરે.

જો પ્રશ્નાક્ષર 'ત' આવે તો નૈઋત્ય ખૂણામાં ભૂમિની અંદર કોઈ હાથ નીચે કૃતરાત્રનું શબ્દ બાણવું. તે રહી જાય તો બાળકો ન જન્મે, અર્થાત્ ઘરધણીને સંતાન-સુખ ન મળે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્દર્ત દર્પણ :

: ૩૭૫

પચ્છિમદિસિ એપણે સિસુસલ્લં કર દુગમ્મિ પરએસં ।
વાયબ્બે હપ્પણિહ ચઝકરી અગારા મિત્તના સયરા ॥

અર્થ :- જો પ્રશ્નાક્ષર 'એ' આવે તો પશ્ચિમ દિશાના ભૂમિ ભાગની અંદર એ હાથ નીચે બાળકનું શબ્દ બાણુવું. તે રહી બીજા તો ઘરધણી ઘરમાં સુખ પૂર્વક નિવાસ ન કરી શકે.

જો પ્રશ્નાક્ષર 'હ' આવે તો વાયબ્ય ખૂણામાં ભૂમિની અંદર ચાર હાથ નીચે અંગારા બાણુવા તે રહી બીજા તો મિત્રોનો નાશ કરે. ઉત્તરદિસિ સપ્પણે દિઝવરસલ્લં કઢિમ્મિ રોરકર ।
પપ્પણે ગોસલ્લં સટ્ટકરે ઘણવિણાસમીસાણે ॥

અર્થ :- જો પ્રશ્નાક્ષર 'સ' આવે તો ઉત્તર દિશામાં ભૂમિની અંદર કમ્બર ખરાબર નીચે પ્રાદ્યબાણુવું શબ્દ બાણુવું. તે રહી બીજા તો ઘરધણીને દરિદ્રી કરે.

જો પ્રશ્નાક્ષર 'પ' આવે તો ઇશાન ખૂણામાં ઢોઢ હાથ નીચે ગાયનું શબ્દ બાણુવું. તે રહી બીજા તો ધનનો નાશ કરે.

જપ્પણે મજ્જગિહે અઢ્ઢચ્છારકવાલકે સબહુસલ્લા ।
વચ્છચ્છલપ્પમાણા પાણ ય હુંતિ મિચ્ચુકરા ॥

અર્થ :- જો પ્રશ્નાક્ષર 'જ' આવે તો ભૂમિના મધ્ય ભાગમાં છાતી ખરાબર નીચે અધિક ક્ષાર, કપાલ, કેશ આદિ અનેક પ્રકારના શબ્દ સમજવાં. તે રહી બીજા તો ઘરધણીનું મરણ કરે.

દઝ એવમાઈ અન્નેવિ જે પુવ્વ ગયાઈ હુંતિ સલ્લાઈં ।
તે સવ્વેવિ ય સોહિવિ વચ્છ બલે કીરણે ગેહ ॥

અર્થ :- ઉપર કહ્યા પ્રમાણે અથવા બીજા કોઈ બાલકનાં શબ્દ જોવામાં આવે, તો તે બાલકને કાઠી નાંખીને ભૂમિને શુદ્ધ કરવી. પછી વત્સનું શુભ બળ જોઈ મકાન આદિ બનાવવા.

‘વિશ્વકર્મા પ્રકાશ’ માં કહ્યું છે કે :-

जलान्तं प्रस्तरान्तं वा पुरुषान्तं मथापि वा ।

क्षेत्रं सशोध्य चोद्धृत्य शल्यं सदनमारभेत् ॥

અર્થ :- પાણી અથવા પથ્થર નીકળે ત્યાં સુધી અથવા એક પુરુષ-પ્રમાણુ જોડીને શલ્યને કાઢી નાખવું અને ભૂમિને શુદ્ધ કરવી, પછી તે ભૂમિ ઉપર મકાન આદિ બાંધવાની શરૂઆત કરવી.

૮ વત્સ ક્ષણ

अग्निमग्नौ जाउहरो घणवस्त्रय कुणइ पच्छिमो वच्छो ।

वामो य दाहिणो वि य सुहावहो हवइ नायव्वो ॥

અર્થ - વત્સ સ-સુખ હોય તો આયુષ્યનો નાશ કરે છે, પાછળ હોય તો ધનનો નાશ કરે છે ડાબો અથવા જમણો વત્સ સુખકારક બાણવો.

પ્રથમ ખાત વખતે શેષનાગ ચક્ર (રાહુચક્ર) જોવાય છે તેને વિશ્વકર્માએ આ પ્રમાણે બતાવેલ છે.

ईशानतः सर्पति काल सर्पि,
विहाय सृष्टिं गणयेद् विदिबु ।

शेषस्य वास्तो मुखं मध्यपुच्छं,
त्रयं परित्यज्य खनेच्च तुर्यम् ॥

અર્થ :- પ્રથમ ઈશાન ખૂણાથી રાહુ ચાલે છે સૃષ્ટિ માર્ગને છોડીને વિપરીત વિદિશામાં શેષ નાગનું સુખ, નાભિ અને પૂછડું રહે છે અર્થાત્ ઈશાન ખૂણામાં સુખ, વાયવ્ય ખૂણામાં નાભિ અને નૈઋત્ય ખૂણામાં પૂછડું રહે છે. માટે આ ત્રણે ખૂણાને છોડી દઈને, ચોથો જે અગ્નિ ખૂણો ખાલી રહે છે. તેમાં ખાત સુદૂર્ત કરવું જોઈએ. સુખ, નાભિ અને પૂછડા ઉપર ખાત સુદૂર્ત કરવું તે હાનિ કારક છે

૪૮-શ્રી ચતીન્દ્ર સુદૂર્ત દર્પણ :

: ૩૭૭

‘રાજવદ્વલ’માં ખીલ રીત ખતાવે છે.

કન્યા દૌ રવિતસ્ત્રયે ફણિમુખં પૂર્વાદિ સૃષ્ટિક્રમાત્ ॥

અર્થ :- સૂર્ય, કન્યા, તુલા અને વૃશ્ચિક એ ત્રણ રાશિમાં હોય ત્યારે શેષનાગનું મુખ પૂર્વ દિશામાં રહે છે. પછી સૃષ્ટિક્રમથી સૂર્ય, ધન, મકર અને કુંભ એ ત્રણ રાશિમાં હોય ત્યારે દક્ષિણમાં, મીન, મેષ અને વૃષભ એ ત્રણ રાશિમાં હોય ત્યારે પશ્ચિમમાં અને મિથુન, કર્ક અને સિંહ એ ત્રણ રાશિમાં હોય ત્યારે શેષનાગનું મુખ ઉત્તરમાં રહે છે.

પૂર્વાસ્યે ડનિલ્લાતનં યમમુખે ક્ષાત શિવે કારયેત્ ।

શીર્ષે પશ્ચિમગે ચ વહ્નિચ્ચનન સૌમ્યે ચનેદ્ નૈઋતે ॥

અર્થ :- શેષનાગનું મુખ પૂર્વ દિશામાં હોય ત્યારે વાયવ્ય ખૂણામાં ખાત કરવું. મુખ દક્ષિણમાં હોય ત્યારે ઇશાન ખૂણામાં ખાત કરવું. મુખ પશ્ચિમમાં હોય ત્યારે અગ્નિ ખૂણામાં ખાત કરવું અને ઉત્તરમાં મુખ હોય ત્યારે નૈઋત્ય ખૂણામાં ખાત કરવું.

‘દૈવજ્ઞવલ્લભ’ માં કહ્યું છે કે-

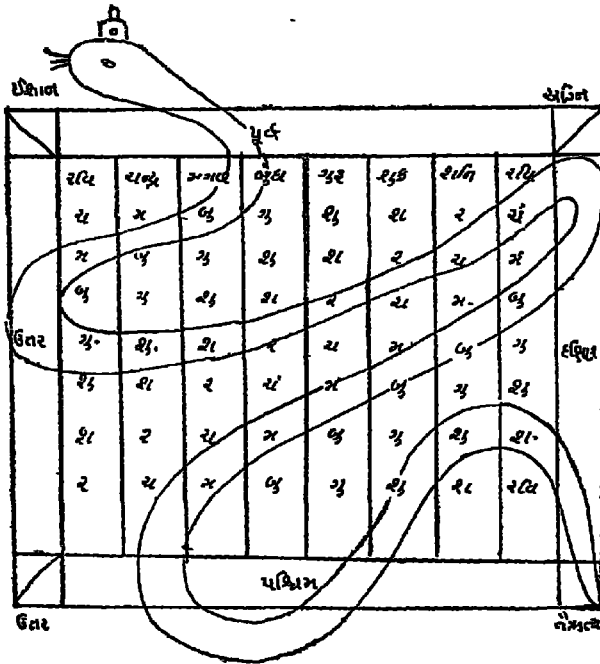
શિર ચનેદ્ માતૃપિતૃન્ નિહન્યાત્, ચનેચ્ચ નામૌ મયરોગ પીડાઃ ।

પુચ્છ ચનેત્ સ્ત્રી ગુમ ગોત્રહાનિ : સ્ત્રી પુત્ર રત્નાન્નવસૂનિ ગૂન્યે ॥

અર્થ - ખાત સુદૃઢ શેષનાગના માથા ઉપર કરે તો માતા પિતાનો વિનાશ થાય. મધ્યના ભાગમાં કરે તો અનેક પ્રકારના ભય અને રોગ થય પછડાના ભાગમાં કરે તો સ્ત્રી સૌભાગ્ય અને ગોત્રની હાનિ થય, ખાલી સ્થાન પર ખાત કરે તો સ્ત્રી, પુત્ર, રત્ન ધાન્ય અને અને ધનની પ્રાપ્તિ થાય.

૯ શેષનાગ ચક્ર

ઉપરનું શેષનાગ ચક્ર બનાવવાની વિધિ નીચે પ્રમાણે છે.

મકાન આદિ બનાવવાની જમીનમાં બરાબર સમજોરસ ચોસઠ કોઠા કરવા. પછી પ્રત્યેક કોઠામાં રવિવાર અઢિ સાતે વાર લખવા અને છેલ્લા કોઠામાં પ્રથમ કોઠાનો વાર લખવો. પછી તેમાં નાગની આકૃતિ એવી રીતે કરે કે પ્રત્યેક શનિવાર અને મંગળવારના કોઠાને તે આકૃતિનો સ્પર્શ થાય આ એ વારના કોઠાઓમાં ખાત સુદૃઢ કરવું નહિ.

૧૦ વૃષ વાસ્તુ ચક્ર

ગેહાદ્યારભેડકંમાદ્વત્સ શીર્ષે, રામંદહિો વેદિભિર ગ્રપાદે ।

શૂન્ય વેદેઃ પૃષ્ઠપાદે સ્થિરત્વં, રામૈઃ પૃષ્ઠે શ્રીયુર્ગૈર્દક્ષકુક્ષી ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદૃઢદર્પણ :

લાભો રામૈઃ પુચ્છન્તેઃ સ્વામિનાશો,

વેદૈર્નૈઃ સ્થ્ય વામકુક્ષૌ મુલશ્ચેઃ ।

રામૈઃ પીઢા સન્તતં ચાર્કચિણ્યા વશ્ચ રુદ્રૈર્દિગ્મિશ્વતં હ્રસત્સત્ ॥

અર્થ - ઘર અને પ્રાસાદ આદિના આરંભમાં આ વૃષ-
વાસ્તુ-ચક્ર જોવાય છે.

જે નક્ષત્રથી ઉપર સૂર્ય હોય, તે નક્ષત્ર ચન્દ્રમાના (દિવ્યમાના) નક્ષત્ર સુધી જણવું. તેમાં પહેલાં ત્રણ નક્ષત્ર વૃષભના મસ્તક ઉપર જાણવાં. આ નક્ષત્રોમાં ઘર આદિનો આરંભ કરે તો અગ્નિનો ઉપદ્રવ થાય.

ચારથી સાત નક્ષત્ર વૃષભના આગળના પગ ઉપર જાણવા. આમાં આરંભ કરે તો ઘર આદિ શૂન્ય-ખાલી રહે.

આઠથી અગ્યાર નક્ષત્ર વૃષભના પાછળના પગ ઉપર જાણવા. આમાં ઘર આદિનો આરંભ કરે તો ઘરનો માલીક સ્થિર-વાસ કરે.

બારથી ચૌદ નક્ષત્રને વૃષભની પીઠ ઉપર જાણવા. આ નક્ષત્રોમાં આરંભ કરે તો લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય.

પંદરથી અઠાર નક્ષત્ર જમણી કૂખ ઉપર જાણવાં. આમાં આરંભ કરે તો અનેક પ્રકારના શુભ લાભની પ્રાપ્તિ થાય.

ઓગણીસથી એકવીસ નક્ષત્ર પૂંછડા ઉપર જાણવાં. આ નક્ષત્રોમાં આરંભ કરે, તો ઘરના સ્વામી નો વિનાશ થાય.

બાવીસથી પચીસ નક્ષત્ર ડાબી કૂખ ઉપર જાણવાં. આમાં આરંભ કરે તો ઘરનો સ્વામી દરિંદ્રી બને.

છવીસથી અઠાવીસ નક્ષત્ર મુખ ઉપર જાણવાં આમાં આરંભ કરે તો નિરતર કષ્ટ રહ્યા કરે.

સામાન્ય પ્રકારે સારરૂપે કહ્યું છે કે-સૂર્યનાં નક્ષત્રથી ચન્દ્ર-

માના નક્ષત્ર સુધી ગણાતાં પ્રથમ સાત નક્ષત્ર અશુભ છે. આઠથી
અઠાર નક્ષત્ર શુભ છે, એગણીસથી અઠ્ઠાવીસ નક્ષત્ર અશુભ છે.

૧૧ ઘરના આરંભમાં રાશિનું ફળ

ધનમીનમિહુણ કળ્ણા—સંકતીએ ન કારણ ગેહ ।
તુલદિન્નિચયમેસ વિસે પુબ્બાવર સેસ સેસવિસે ॥

અર્થ : ધન, મીન, મિથુન અને કન્યા એ ચાર રાશિઓની
ઉપર જ્યારે સૂર્ય હોય ત્યારે ક્યારે પણ ઘરનો આરંભ કરવો નહિ.

તુલા, વૃશ્ચિક, શ્રેષ્ઠ અને વૃષભ એ ચાર રાશિઓની ઉપર
સૂર્ય હોય ત્યારે પૂર્વ અને પશ્ચિમ દિશાના દ્વારવાળું ઘર ન કરવું
પરંતુ દક્ષિણ અથવા ઉત્તર દિશાના દ્વારવાળા ઘરનો આરંભ કરવો.

બાઘી કર્ક, સિંહ, મકર અને કુંભ—એ ચાર રાશિઓની
ઉપર સૂર્ય હોય ત્યારે દક્ષિણ અને ઉત્તર દિશાના દ્વારવાળું ઘર
ન કરવું, પરંતુ પૂર્વ અથવા પશ્ચિમ દિશાના દ્વારવાળા ઘરનો આરંભ
કરવો.

'દાહિણોવર' इति पाठान्तरे

સુહૃત્ ચિન્તા મણિની ટીકામાં શ્રીપતિ કહે છે.

કર્કિનઋહરિકુમ્ભગતેજ્ઞે, પૂર્વ પશ્ચિમ મુખાનિ ગૃહાણિ ।
તૌલિમેષ વૃષ વૃશ્ચિકયાતે, દક્ષિણોત્તર મુખાનિ ચ કુર્યાત્ ॥
અન્યથા યદિ કરોતિ દુર્મતિ—વ્યાધિશોક ઘનનાશમશ્નુ તે ।
મીનચાપ મિથુનાઙ્ગનાગતે, કારયેત્તુ ગૃહમેવ ભાસ્કરે ॥

અર્થ : કર્ક, મકર, સિંહ અને કુંભ રાશિનો સૂર્ય હોય
ત્યારે પૂર્વ અથવા પશ્ચિમ દિશાના દ્વારવાળા ઘરનો આરંભ કરવો
તથા તુલા, મેષ, વૃષ અને વૃશ્ચિક રાશિનો સૂર્ય હોય, ત્યારે દક્ષિણ
અથવા ઉત્તર દિશાના દ્વારવાળા ઘરનો આરંભ કરવો આથી ઉલટું

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૩૮૧

કરે તો અથવા મીન, ધન, મિથુન અને કન્યા રાશિનો સૂર્ય હોય ત્યારે ઘરનો આરંભ કરે. તો વ્યર્ધિ અને શોક થાય તથા ધનનો નાશ થાય.

નારદ મુનિ ખરે રાશિનું ક્ષણ આ પ્રમાણે કહે છે.

‘ગૃહસંસ્થાપનં સૂર્યે, મેષસ્યે શુભદં ભવેત્ ।

વૃષસ્યે ધનવૃદ્ધિઃ સ્યાદ્ મિથુને મરણ ધ્રુવમ્ ॥

કર્કે શુભદં પ્રોક્તં, સિંહે મૃત્યુ વિવર્દનમ્ ।

કન્યા રોગ તુલા સૌખ્યં, વૃશ્ચિકે ધનવર્દનમ્ ॥

કામુકેતુ મહાહાનિ-મંકરે સ્યાદ્ ધનનામ્ ।

કુંભે તુ રત્નલાભઃ મીને સદ્યઃ ભવાગ્રહમ્ ॥

ઘરની સ્થાપના બે મેષ રાશિના સૂર્યમાં કરે તો શુભકારક છે. વૃષ રાશિના સૂર્યમાં ધન વૃદ્ધિ કારક છે મિથુનના સૂર્યમાં નિશ્ચય મૃત્યુ કારક છે. કર્ક રાશિના સૂર્યમાં શુભકારક છે સિંહના સૂર્યમાં સેવક જનની વૃદ્ધિ થાય. કન્યાના સૂર્યમાં રોગ થાય, તુલાના સૂર્યમાં સુખ થાય, વૃશ્ચિકના સૂર્યમાં ધન વૃદ્ધિ થાય, ધનના સૂર્યમાં મહાહાનિ થાય. મરકના સૂર્યમાં ધન પ્રાપ્તિ થાય, કુંભના સૂર્યમાં રત્નનો લાભ થાય અને મીનના સૂર્યમાં ઘર લગ્નકારક થાય.

૧૨ ઘરના આરંભમાં માન્ય દેવ

સોમ-વૃણ-મિચ્છુ-હાળી અર્થં સુન્નં ચ કલહ-ઉન્વસિથં ।

પૂયા-સંપદ-અગ્ની સુહં ચ ચિત્તાદ-માસફલં ॥

અર્થ : ઘરનો આરંભ ચૈત્ર માસમાં કરે, તો શોક, વૈશાખ માસમાં કરે તો ધનની પ્રાપ્તિ, જેઠ માસમાં મૃત્યુકારક, અષાઠમાં હાનિ, શ્રાવણમાં ધન પ્રાપ્તિ, ભાદરવામાં કરે તે ઘર ખાલી રહે, આસોમાં કરે તો કલેશ. કાર્તિકમાં ઉજ્જડ થાય, માગસરમાં પૂજા-સન્માન પ્રાપ્ત થાય, પોષમાં કરે તો સંપત્તિ મળે. માહ માસમાં અગ્નિ-ભય અને દાગળ માસમાં કરે તો સુખ થાય.

હીર કલશ મુનિએ કશું છે કે-

કત્તિત્ર-માહ-પદ્મે ચિત્ત આસો વ જિઠ્ઠ આસાહે ।

ગિહ આરંભ ન કીરહ અવરે કલ્લાણમંગલ' ।।

અર્થ : કાર્તિક, માહ, ભાદરવો, ચૈત્ર, આસો જેઠ અને અષાઠ-આ સાત મહિનામાં ઘરનો આરંભ કરવો નહિ. અને ખાલીના માગસર, પોષ, દાગળ, વૈશાખ અને શ્રાવણ-આ પાંચ માસમાં ઘરનો આરંભ કરે તો મંગળ હાથક છે.

મુહુર્ત ચિ તામણિમાં લખે છે કે-ચૈત્રમાં મેષનો સૂર્ય હોય. જેઠમાં વૃષનો સૂર્ય હોય. અષાઠ માસમાં કર્ક રાશિનો સૂર્ય હોય. ભાદરવામાં સિંહનો સૂર્ય હોય. આસોમાં તુલાનો સૂર્ય હોય. કાર્તિકમાં વૃશ્ચિકનો સૂર્ય હોય. મગસરમાં મકરનો સૂર્ય હોય અને માધ માસમાં મકર થા કુંભ રાશિનો સૂર્ય હોય.

ત્યારે ઘરનો આરંભ કરવો તે શુભ માનેલ છે.

શ્રી યતીન્દ્ર મુહુર્ત દર્પણ :

વડસાહે મગસિરે સાવણિ ફાગુણિ મયતરે પૌસે ।

સિયપક્ષે સુહદિવસે કાળ ગિહે હવડ સુહરિદિ ॥

અર્થ : વૈશાખ, માગસર, શ્રાવણ, ફાગણ અને મતાંતરે પૌષ એ પાંચ મહિનામાં શુકલ પક્ષમાં શુભ દિવસે ઘરનો આરંભ કરે, તો સુખ અને ઋદ્ધિની પ્રાપ્તિ થાય.

૧૩ ગૃહારંભમાં નક્ષત્ર-રૂઢી

સુહ લગ્ને ચંદ્રવલે જ્ઞાણિજ્ઞ નોમીત અહોમુહે રિવલે ।

ઉદ્ધમુહે નરુજ્જતે જ્ઞાણિજ્ઞ સુહલગ્નિ ચંદ્રવલે ॥

અર્થ :- શુભ લગ્ન અને ચંદ્રમા પ્રબળ જોઈને અધોમુખ સંજ્ઞક નક્ષત્રમાં ખાતમુહૂર્ત કરવું તથા શુભ લગ્ન અને ચંદ્રમા બળવાન હોય ત્યારે ઉર્ધ્વમુખ સંજ્ઞક નક્ષત્રમાં શિલાનું સ્થાપન કરી અણુતરની શરૂઆત કરવી.

માંડબ્ય ઋષિનું કહેવું છે કે-

અથો મુલે મૈવિદધીત જ્ઞાતં, શિલાસ્તથા ચોર્ધ્વં મુલંશ્ચ પદ્મ ।

તિર્યંકમુલે દ્વાર કપાટયાનં, ગૃહ પ્રવેશો મૃદુભિર્ધુવર્ષે. ॥

અર્થ :- અધોમુખ નક્ષત્રોમાં ખાતમુહૂર્ત કરવું, ઉર્ધ્વમુખ નક્ષત્રોમાં શિલા અને પાટકા આદિનું સ્થાપન કરવું. તિર્યંગમુખ નક્ષત્રોમાં દ્વાર, કપાટ અને વાહન બનાવવાં તથા મૃદુસંજ્ઞક (મૃગશિરા, રેવતી, ચિત્રા અને અનુરાધા) અને ધ્રુવસંજ્ઞક (ઉત્તરા ક્રાદશુની ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરા-ભાદ્રપદ, રૌહિણી) નક્ષત્રોમાં ઘરમાં પ્રવેશ કરવો.

વિશાળ ત્રીજે :

: ૩૮૪

૧૪ નક્ષત્રોની અધીશુખાદિ અજ્ઞા

સવળ-દ્-પુસ્સુ રોહિણિતિઉત્તરા । સય ઘણિદ્દુ ડહ્મુદ્દા ।
ભરણિહસલેસ તિપુન્વા મુ મ. વિ કિત્તો અહો વયળા ॥

અર્થ :- શ્રવણ, આર્દ્રા, પુષ્ય, શેઠિણી, ઉત્તરા, કૃત્તિકા, ઉત્તરા આર્દ્રપદ, શતભિષા અને ધનિષ્ઠા આ નવ નક્ષત્રો ઉર્વશુખ નામ વાળા છે.

શરણી, અશ્લેષ, પૂર્વા કૃત્તિકા, પૂર્વાષાઢા, પૂર્વા આર્દ્રપદ, મૂળ, મઘા, વિશાખા અને કૃત્તિકા આ નવ નક્ષત્રો અધીશુખ નામ વાળાં છે.

આ સિવાય બાકીનાં આશ્વિની, મૃગશિરા, પુનર્વસુ, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતિ, અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા અને રેવતી-આ નવ નક્ષત્રો તીછોશુખવાળાં છે.

૧૫ ખાત-લગ્ન-વિચાર

મિગુ લાગે બુદ્ધ દસમે દિળયરુ લાહે અ વિહ્પફદ્ કિંદે ।
જદ્ ગિહની મારભે તા વરિસ સયાઝય હવદ્ ॥

અર્થ :- શુકલ લગ્ન સ્થાનમાં, શુકલ દશમે, સૂર્ય અગ્નિ રમે અને બૃહસ્પતિ કેન્દ્રમાં ૧-૪-૭-૧૦ સ્થાનમાં હોય, એવા લગ્નમાં જો નવા ધરતું ખાત મુહૂર્ત કરે તો ધર સો વર્ષના આયુષ્યવાળું થાય.

વસમ ચરત્થે ગુરુસસિ સણિકુજલાહે અ લચ્છિ વરિસ અસો ।
હગ તિ ચર છ મુણિ કમસો ગુરુ સણિમિગુરવિવૃહમ્મિ સયં ॥

અર્થ :- લગ્નના દશમા અને ચૌથા સ્થાનમાં શુક્ર અને ચન્દ્રમાં હોય તથા અગ્નિ રમે સ્થાનમાં શનિ અથવા મંગળ હોય

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત કર્પણ :

: ૩૮૫

એવા સમયમાં ધરનો આરભ કરે તો ધરમાં દક્ષી એંશી વર્ષ સુધી સ્થિર રહે.

શુક્ર લગ્નમાં (પ્રથમ સ્થાનમાં) શનિ ત્રીજામાં, શુક્ર ચોથામાં, રવિ છઠ્ઠામાં અને બુધ સાતમા સ્થાનમાં હોય એવા લગ્નના સમયમાં ધરનો આરભ કરે તો તે ધરમાં દક્ષી સો વર્ષ સુધી સ્થિર રહે.

सुकुटुदए रवि तइए मंगल छठुं अ पचमे जीवे ।

इअ लग्ग कए गेहे दो वरिस सयाउयं रिद्धि ॥

અર્થ : શુક્ર લગ્નમાં, સૂર્ય ત્રીજામાં, મંગળ છઠ્ઠામાં અને શુક્ર પાંચમા સ્થાનમાં હોય એવા લગ્નના સમયમાં આરભ કરેલ ધરમાં ખસો (૨૦૦) વર્ષ સુધી અનેક પ્રકારની ઋદ્ધિ થાય.

सगिहृत्थो सासिलगो गुरु विदे बलजुओ सुविद्धि करो ।

कूरठुम अइअसुहा सोमा मज्झिम गिहारंभे ॥

અર્થ : ઠકં રાશિનો ચન્દ્રમા લગ્નમાં હોય અને બૃહસ્પતિ બળવાન થઈને કેન્દ્રમાં ૧-૪-૭-૧૦ સ્થાનમાં રહેલ હોય, એવા લગ્નના સમયમાં આરભ કરેલ ધરમાં ધન-ધાન્યની સારી રીતે વૃદ્ધિ થાય. ધરના આરભ સમયમાં લગ્નના આઠમા સ્થાનમાં કુર અહ હોય તો બહુ અશુભ કારક છે અને શુભ અહ હોય, તો મધ્યમ ફળ ફાયક છે.

इवके वि गहे णिच्छड परगेहि परसि सत्त-बारसमे ।

गिहसामी वण्णनाहे अबले पर हत्थि होई गिह ॥

અર્થ : જો લગ્નમાં કેાઈ પશુ એક અહ નીચ સ્થાનનો શત્રુના ધરનો યા શત્રુના નવાંશનો થઈને સાતમા અથવા આરમા સ્થાનમાં રહેલ હોય તથા ધરના સ્વામીનો વણુપતિ નિર્બળ હોય,

એવા સમયમાં ચરનો આરંભ કરે, તો તે ઘર ખીનના હાથમાં જાય.

૧૬ ગૃહપતિના વર્ણનો સ્વામી

બંમણ સુવકવિહન્ગ્હ રવિકુજલ્પતિય મયકુવદ્ધો ઋ ।

બુહુસુદુ મિચ્છતમસણિ, ગિહસામિય વળ્ણનાહ રમે ॥

અર્થ : પ્રજાણ વર્ણના સ્વામી શુક અને શુર ક્ષત્રિય વર્ણના સ્વામી રવિ અને મંગળ, વૈશ્ય વર્ણના સ્વામી ચન્દ્રમા, શૂદ્ર વર્ણના સ્વામી બુધ તથા મૈત્રેય વર્ણના સ્વામી રાહુ અને શનિ આ પ્રમાણે ઘરના સ્વામીના વર્ણપતિ છે.

૧૭ ઘર-પ્રવેશ-મુહુર્ત

સયલ સુહ જાયલગ્મે નોમારમે ં ગિહપવેસે ં ।

જહ અટ્ઠમો ં કૂરો અવસ્સ ગિહસામો મારેહ ॥

અર્થ :- પાચેા ખોદવાના સમયે તથા નવા ઘરમાં પ્રવેશ કરવાના સમયે લગ્નમાં સમસ્ત શુભ યોગ હોય, છતાં આઠમા સ્થાનમાં કોઇ દુર ગ્રહ હોય, તો તે ઘરના સ્વામીનો અવશ્ય વિનાશ કરે.

ચિત્ત-ગુરાહ-તિઉત્તર-રેવહ-મિય રોહિણી ં વિદ્ધિકરો ।

મૂલ-દ્વા-અસલેસા-જિઠા પુત્તં વિણાસેહ ॥

અર્થ :- ચિંગા, અનુરાધા, ઉત્તરા ક્ષત્રિણી, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરા ભાદ્રપદ, રેવતી, મૃગશિરા અને રોહિણી એ નક્ષત્રોમાં ઘર-પ્રવેશ કરે, તો ધન-ધાન્યાદિની વૃદ્ધિ થાય. મૂળ આદ્રા અપ્રલેષા અને જ્યેષ્ઠા એ નક્ષત્રોમાં ગૃહ પ્રવેશ કરે તો પુત્રનો વિનાશ થાય.

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્ગર્ત ઈર્ષણ :

પૃથ્વતિંગ મહરણી ગિહ રામિદ્દહ વિસાહ-ધીનાસ ।

કિત્તિય અગિ સમત્તે ગિહપ્પદેસે અ ઠિદ્દસમણ ॥

અર્થ :- ઘરનો આરંભ તથા ઘરમાં પ્રવેશ પૂર્વા દ્વાદશી, પૂર્વાષાઢા, પૂર્વા ભાદ્રપદ, મઘા અને ભરણી એ નક્ષત્રોમાં કરે તો ઘરના સ્વામીનો નાશ થાય. વિશાખા નક્ષત્રમાં ગૃહ-પ્રવેશ કરે તો સ્ત્રીનો વિનાશ થાય કૃત્તિકા નક્ષત્રમાં કરે, તો આગનો ઉપદ્રવ થાય.

તિહિરિત્ત વારકુજરવિ ચર લગ્ગ વિરુદ્ધજોઅ સ્થિળચંદં ।

વજ્જિજ્જ ગિહપ્પવેસે સેસા તિહિવાર લગ્ગસુહા ॥

અર્થ - રિશ્તા તિથિ, મંગળ અથવા રવિવાર. ચર લગ્ન (મિષ, કર્ક, તુલા અને મકર લગ્ન) કંટક આદિ વિરુદ્ધ યોગ, ક્ષીણ ચન્દ્રમા, નીચનો અથવા કુર શુભકૃત ચન્દ્રમા એ બધા ઘરમાં પ્રવેશ કરતી વખતે છોડી દેવા જોઈએ, અથવા ગૃહારંભ કરતી વખતે છોડી દેવા જોઈએ. બાકીના તિથિ, વાર, લગ્ન શુભ છે.

કિંદુ દુ અહત કૂરા અસુહા, તિછગારહા સુહા મણિયા ।

કિંદુ તિકોણ તિલાહે સુહ્યા સોમા સમા સેસે ॥

અર્થ . કુર શુભ કેન્દ્ર (૧-૪-૭-૧૦) સ્થાનમાં તથા બીજા આઠમા અથવા બારમા સ્થાનમાં હોય તો અશુભ ફળદાયક છે પરંતુ ત્રીજા, છઠ્ઠા કે અગ્યારમા સ્થાનમાં હોય, તો શુભ ફળદાયકી છે. શુભ શુભ કેન્દ્ર સ્થાનમાં, નવમા, પાંચમા, ત્રીજા કે અગ્યારમા સ્થાનમાં હોય તો શુભ ફળદાયક છે અને બાકીના બીજા, છઠ્ઠા, આઠમા કે અગ્યારમા સ્થાનમાં હોય તો સમાન ફળ આપનારા છે.

**ગ્રહગણેશ યા ગ્રહારંભમાં શુભાશુભ
ગ્રહ યંત્ર**

વાર	ઉત્તમ	મધ્યમ	અધમ
રવિ	૩-૬-૧૧	૯-૫	૧-૪-૭-૧૦ ૨-૮-૧૨
સોમ	૧-૪-૭-૧૦ ૯-૫-૩-૧૧	૮-૨-૬-૧૨	૦
મંગળ	૩-૬-૧૧	૯-૫	૧-૪-૭-૧૦ ૨-૮-૧૨
બુધ	૧-૪-૭-૧૦ ૯-૫-૩-૧૧	૮-૨-૬-૧૨	૦
ગુરુ	૧-૪-૭-૧૦ ૯-૫-૩-૧૧	૨-૬-૮-૧૨	૦
શુક્ર	૧-૪-૭-૧૦ ૯-૫-૩-૧૧	૨-૬-૮-૧૨	૦
શનિ	૩-૬-૧૧	૯-૫	૧-૪-૭-૧૦ ૨-૮-૧૨
રાહ કેતુ	૩-૬-૧૧	૯-૫	૧-૪-૭-૧૦ ૨-૮-૧૨

-શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ કવિ :

૧૯ ઘર આદિના આય લાવવાની રીત
ગિહસામીણો કરેણ મિત્તિવિના મિણસુ વિત્થરં દીહ ।

ગુણ મટ્ઠેહિં વિહત્તં સેસ ઘયાઈ ભવે આયા ॥

અર્થ :- પાયાના ઓસારની ભૂમિને છોડીને બાકી રહેલ
ઓસારના મધ્ય ભાગની ભૂમિની લખાઈ અને પહોળાઈ જેટલા
ગજની હોય, તે ગુહ સ્વામીના હાથ વડે માપીને બનેને શુણ્ણાકાર
કરવો. જે શુણ્ણાકાર આવે તે ક્ષેત્રદળ સમજવું ક્ષેત્રદળને આઠે
ભાગતા જે શેષ વધે તે ધ્વજ આદિ આય સમજવા.

રાજવલ્લભમાં કહે છે કે -

મધ્યે પર્યંકાસને મંદિરે ચ, દેવાગારે મણ્ડપે મિત્તિવાહ્યે ॥

અર્થ :- પલાંગ, આસન અને ઘર આદિમાં ઓસારને છોડીને
મધ્યમાં રહેલ ભૂમિ માપીને આય લાવવો. પરંતુ દેવમંદિર કે મંડપ
વિગેરેમાં ઓસાર સહિત ભૂમિ માપીને આય લાવવો.

૨૦ આઠ આયના નામ

ઘય-ધૂમ-સીંહ-સાળા વિસ-ચર-ગય ધંચ અઠુ આય હમે ।

પૂન્વાઈ ઘયાઈ ઠિઈં ફલ ચ નામાણસારેણ ॥

અર્થ :- ધ્વજ, ધૂમ, સિંહ, જ્ઞાન, વૃષ, ખર, ગજ અને
ધ્વાંક્ષ (કાકે) એ આઠ આયનાં નામ છે. તે પૂર્વાદિ દિશામાં સૃષ્ટિ
ક્રમે અર્થાત્ પૂર્વમાં ધ્વજ, અગ્નિ ખૂણામાં ધૂમ, દક્ષિણ દિશામાં
સિંહ ઇત્યાદિ આઠે દિશામાં ક્રમથી રહે છે. તે પોતાના નામ પ્રમાણે
દળ આપે છે.

૨૧ આય ચક્ર

સંખ્યા	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮
આય	ધ્વજ	ધૂમ	સિંહ	જ્ઞાન	વૃષ	ખર	ગજ	ધ્વાંક્ષ
દિશા	પૂર્વ	અગ્નિ	દક્ષિણ	નૈઋત્ય	પશ્ચિમ	વાયવ્ય	ઉત્તર	ઈશાન

૨૨ આય ઉપરથી દ્વારની એમજણુ

સર્વ દ્વાર દેહ ધ્વજો વરુણદિગ્દ્વારં ચ હિત્વા હરિઃ ।
પ્રાગ્દ્વારો વૃષભો ગજો યમ સુરે શાશામુક્ષઃ સ્યાચ્છુભઃ ॥

અર્થ :- ઘરનો આય દ્વજ આવે તો પૂર્વ આફિ આરે દિશામાં દ્વાર રાખી શકાય. સિંહ આય આવે તો પશ્ચિમ દિશાને છોડીને બાકીની ગણુ દિશામાં દ્વાર રખાય, વૃષભ આય આવે તો પૂર્વ દિશામાં દ્વાર રખાય અને ગજ આય આવે તો પૂર્વ અને દક્ષિણ દિશામાં દ્વાર રખાય.

૨૩ એક આયના ઠેકાણે બીજો આય આવી શકે ?

આ પ્રશ્નનો ખુલાસો આર ભસિદ્ધિમાં નીચે પ્રમાણે છે.

ધ્વજઃ પદે તુ સિંહસ્ય તૌ ગજસ્ય વૃષસ્ય તે ।

एव निवेशमर्हन्ति स्वतोऽन्यत्र वृषस्तु न ॥

અર્થ : સર્વ આયના ઠેકાણે દ્વજ આય આપી શકાય. તથા સિંહ આયના સ્થાનમાં દ્વજ આય, ગજ આયના સ્થાનમાં દ્વજ અને સિંહ એ બેમાંથી કોઈ એક વૃષ આયના સ્થાનમાં દ્વજ, સિંહ અને ગજ એ ગણુમાંથી કોઈ આય આપી શકાય.

સાત્રાંશ કે સિંહ આય જે ઠેકાણે આપવાનો હોય, તે સ્થાનમાં સિંહ આય ન મળે તો દ્વજ આય આપી શકાય. આ પ્રમાણે એક આયના અભાવમાં બીજો આય ઉપર કહ્યા પ્રમાણે આપી શકાય પરંતુ વૃષ આય, વૃષ આયના ઠેકાણે આપવો. બીજા આયના સ્થાનમાં વૃષ આય દેવો નહિ.

૨૪ કયે કયે ઠેકાણે કયે કયે આય આપવો ?

चिपे घयाउ दिज्जा खित्ते सोहाउ वइसि वसहाओ ।

सुद्धे अ कुंजराओ बंखाउ मुणीण नायवं ॥

-શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત ૬૫૯ :

: ૩૬૧

અર્થ :- પ્રાણીના ઘરમાં ધેજ આય, ક્ષત્રિયના ઘરમાં સિંહ આય, વૈશ્યના ઘરમાં વૃષ આય, શુદ્રના ઘરમાં ગજ આય અને મુનિના આશ્રમમાં ધ્વાંક્ષ આય આપવો.

ઘય-ગય-સીહું દિજ્જા સંતે ઠાળે ઘઓ અ સવ્વત્થ ।

ગય-પંચાણ-વસહા લેહય તહ કવ્વ ઢાઈસુ ॥

અર્થ :- ધેજ, ગજ અને સિંહ આ ત્રણે આય ઉત્તમ ઠેકાણે, ધેજ આય સર્વે સ્થળે, ગજ, સિંહ અને વૃષ આય નગર ગામ કિલ્લા આદિ ઠેકાણે આપવા.

વાવી-કુવ-તહાગે સયણે અ ગઓ અ આસણે સીહે ।

વસહો ભોઅણપત્તે છત્તાલવે ઘઓ સિટ્ઠો ॥

અર્થ : વાવ, કૂવા, તળાવ અને શય્યા (પલંગ) વગેરે એ ઠેકાણે ગજ આય આપવો શ્રેષ્ઠ છે. આસનમાં સિંહ આય શ્રેષ્ઠ છે. લોજન કરવાના પાત્રમાં વૃષ આય શ્રેષ્ઠ છે. તથા છત્ર ચામર આદિમાં ધેજ આય શ્રેષ્ઠ છે.

વિસ-કુંજર-સીહાયા નયરે પાસાય સવ્વ ગેહેસુ ।

સાણં મિચ્છાઈસું ધંલં કાર અગિહાઈસુ ॥

અર્થ : વૃષ, ગજ અને સિંહ એ ત્રણે આય નગર, રાજમહેલ, દેવમંદિર અને ઘર એ ફરેક ઠેકાણે આપવા-શ્વાન આય મ્લેચ્છ આદિના ઘરોમાં તથા ધ્વાંક્ષ આય સંન્યાસીઓના મઠ, સાધુઓના ઉપાશ્રય આદિ ઠેકાણે આપવા.

ધૂમં રસોહાણે તહેવ ગેહેસુ વણ્હિ જીવાણં ।

રાસાહુ વિસાળગિહે ઘય-ગય-સીહાઉ' રાયહરે ॥

અર્થ : રસોઈ કરવાના રસોડામાં તથા અગ્નિ વડે આજીવિકા ચલાવનારાના ઘરમાં ધૂંઝ આય આપવો વૈશ્યના ઘરમાં ખર આય આપવો. રાજમહેલમાં ધેજ, ગજ અને સિંહ આય આપવો.

૨૫ ઘરના નક્ષત્રની સમજણ

દોહં વિત્થર ગુણિયં જં જાયદ મૂલરાસિ તં નેયં ।

અટ્ઠ ગુણં ડહ્મત્તં ગિહનક્ષત્તં હવદ્દ સેસં ॥

અર્થ :- ઘર કરવાની ભૂમિની લંબાઈ અને પહોળાઈનો શુભાકાર કરવો. જે શુભાકાર આવે તે ઘરનું ક્ષેત્રફળ બાબતું પછી ક્ષેત્રફળને આઠ વડે શુભીને તેને સત્તાવીસ વડે ભાગવું. જે શેષ બચે તે ઘરનું નક્ષત્ર બાબતું.

૨૬ ઘરની રાશિની સમજણ

ગિહરિક્ષ ચક્રગુણિ અ નવમત્તં લદ્ધ મુતરાસીજો ।

ગિહરાસિ સામિરાસી સઢટ્ઠ દુ દુવાલસં અસુહં ॥

અર્થ :- ઘરના નક્ષત્રને ચારથી શુભીને નવ વડે ભાગો. જે લગ્નિ આવે તે ઘરની ભુક્ત રાશિ સમજવી. આ ઘરની રાશિ અને ઘરના સ્વામીની રાશિ પરસ્પર છઠ્ઠી અને આઠમી હોય અથવા ખીજી અને બારમી હોય તો અશુભ સમજવી.

૨૭ ગૃહરાશિનું જ્ઞાન

અશ્વિન્યાદિત્રયં મેષે સિંહે પ્રોક્તં મઘાત્રયમ્ ।

મૂલાદિત્રિતય ચાપે શેષમેષુ દ્વયમ્ ॥

અર્થ :- અશ્વિની આદિ ત્રણ નક્ષત્રો મેષ રાશિના, મઘા આદિ ત્રણ નક્ષત્રો સિંહ રાશિના અને મૂળ આદિ ત્રણ નક્ષત્રો મિથુન રાશિના છે. બાકીની નવ રાશિઓના બે-બે નક્ષત્ર છે. વાસ્તુ શાસ્ત્રમાં નક્ષત્રમાં ચરણભેદ વડે રાશિ માનેલ નથી. વિશેષ યુવાસો નીચેના ગૃહરાશિ ચંત્રમાં છે.

૨૮ ગૃહરાશિ ચંત્ર

મેષ ૧	મૃષ ૨	મિથુન ૩	કર્ક ૪	મિથ ૫	કન્વા ૬	તુલા ૭	વૃ ૮	દાન ૯	મકર ૧૦	કુમ્ભ ૧૧	મીન ૧૨
અશ્વિ ન	રોહિની	આર્દ્રા	પુષ્યા	મઘા	પુરુષોત્તમ	આર્દ્રા	અશ્વિ	મૃગશિર	કર્ક	મૂળ	પુલ્લવ
ભરણી	કૃત્તિકા	પૂર્વાષાઢા	મઘા	પુષ્યા	લગ્ના	મૃગશિર	કર્ક	મૃગશિર	કર્ક	મૂળ	પુલ્લવ
પુલ્લવ	૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦

-શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્શ ૬૫૯ :

: ૩૮૩

૨૯ વ્યય લાવવાનો પ્રકાર

વસુભત્તરિક્વસેસં વયં તિહા જક્ષ-રક્ષસ્સ-પિસાયા ।

આઠ્ઠકાઠ્ઠ કમસો હીણા હિયસમં ભુણયન્વં ॥

અર્થ :- ધરના નક્ષત્રની સંખ્યાને આઠ વડે ભાગવી જે શેષ આવે તે વ્યય બાણુવો. યક્ષ રાક્ષસ અને પિશાચ એ ત્રણ પ્રકારનો વ્યય છે. આયની સંખ્યાથી વ્યયની સંખ્યા ઓછી હોય, તો યક્ષ નામનો વ્યય, અધિક હોય તો રાક્ષસ નામનો વ્યય અને સંખ્યા અસાધર હોય તો પિશાચ નામનો વ્યય સમજવો.

૩૦ વ્યયનું ફળ

જક્ષવઓ વિદ્ધિકરો ઘણનાસ કુણ્ઠ રક્ષસાવઓ અ ।

મજ્ઞિમવઓ પિસાઓ તહ ય જમંસં ચ વરિઞ્ઞજા ॥

અર્થ :- ધરનો યક્ષ વ્યય હોય તો ધન ધાન્યાદિની વૃદ્ધિ કરે. રાક્ષસ વ્યય હોય તો ધન-ધાન્યાદિનો વિનાશ કરે અને પિશાચ વ્યય હોય તો મધ્યમ ફળ આપે. નીચે બતાવેલ ત્રણ અશોભાંથી યમ નામના અશને છોડી દેવો.

૩૧ અંશ લાવવાનો પ્રકાર

મૂલરાસિસ્સ અક ગિહનામક્ષર-વયક સજુત્ત ।

તિવિહત્તુ સેસાં અંસાં દ્વંસ-જમંસ-રાયંસા ॥

અર્થ :- ધરના ક્ષેત્રફળની સંખ્યા ધ્રુવ આદિ ધરના નામાક્ષરની સંખ્યા અને વ્યયની સંખ્યા, એ ત્રણેનો સરવાળો કરીને તેને ત્રણ વડે ભાગવો, જે શેષ રહે તે અંશ બાણુવો. શેષ એક રહે તો ધન્દ્ર અંશ બે રહે તો યમ અંશ અને શૂન્ય શેષ રહે તો રાજ અંશ બાણુવો.

૩૨ તારાની સમજણ

મેહમસામિભપિઢં નવભત્તં સેસ છ ચઝ નવ સુહયા ।

મજ્ઞિમ દુગ દગ અટ્ઠા તિ પચ-સત્તહગ તારા ॥

અર્થ :- ઘરના નક્ષત્રથી ઘરના સ્વામીના નક્ષત્ર સુધી ગણવું. જે સંખ્યા આવે, તેને નવથી ભાંગવી જે શેષ રહે તે તારા બહુવી. તેમાં છઠી, ચોથી અને નવમી તારા શુભ છે. બીજી, પહેલી અને આઠમી તારા મધ્યમ ફળવાળી છે. ત્રીજી, પાંચમી અને સાતમી તારા અધમ છે.

તારા બહુવાને માટે ઘરનું નક્ષત્ર ઉત્તર ક્રાંત્યુની છે. અને ઘરના માલીકનું નક્ષત્ર રેવતી છે. તે ઉત્તર ક્રાંત્યુનીથી રેવતી સુધી ગણતા ૧૬ ની સંખ્યા થાય છે. તેને ૬ વડે ભાગવાથી શેષ ૭ વધે છે તે સાતમી તારા બહુવી.

૩૩ આયાદિનો અપવાદ

આયાદિનો અપવાદ વિચિત્રમાં પ્રકાશમાં બતાવે છે કે-

एकादशयवादूर्ध्वं यावद् द्वात्रिंश हस्त ।

तावदायादिकं चिन्त्यं तद्दूर्ध्वं नैव चिन्तयेत् ॥

आयव्ययौ मासशुद्धि न जीर्णे चिन्तयेद् गृहे ॥

અર્થ :- જે ઘરની લંબાઈ ૧૧ જવથી અધિક ૩૨ હાથ સુધી હોય, તેવા ઘરમાં તે આય-વ્યય આદિનો વિચાર કરવો પરંતુ ૩૨ હાથથી વધારે લંબાઈવાળા ઘર હોય તેમાં આય-વ્યય આદિનો વિચાર કરવો નહિ તથા છુટું થઈ ગયેલા મકાનનો ફરી ઉદ્ધાર કરતી વખતે પણ આય-વ્યય કે માસ શુદ્ધિ આદિનો વિચાર કરવો નહિ.

‘શુદ્ધર્ત માર્તન્ડ’માં પણ કહ્યું છે કે-

द्वात्रिंशाधिकहस्तम षिष्वदनं तार्णं त्वलिन्दा दिक् ।

नैष्वायादिकमोरित तृणगृह सर्वेषु मास्सूदितम् ॥

અર્થ :- જે ઘર ૩૨ હાથથી વધારે લાંબું હોય, ચાર ફર-વાબવાળું હોય, ઘાસનું હોય તથા અલિન્દ નિચૂંક (માદલ) ઇત્યાદિ

-શ્રી ચતીન્દ્ર શુદ્ધર્ત દર્પણ

: ૩૬૫

ઠેકાણે આય-વ્યય આદિનો વિચાર કરવો નહિ. તેમજ ઘાસનું ઘર કોઈ પણ મહિનામાં બનાવી શકાય છે.

૩૪ લેણુ દેણુનો વિચાર

જહ કણાવરપીઈ ગણિજ્જણ તહય સામિયગિહાણ,
જોણિ-ગણ-રાસિ પમુહા નાહીવેહો ય ગણિયવ્વો ।૬૪।

અર્થ :- જેમ જ્યોતિષ શાસ્ત્રના પ્રમાણે કન્યા અને વરનો પરસ્પર વચ્ચેનો પ્રેમભાવ જોવાય છે, તે પ્રમાણે ઘર અને ઘરના સ્વામીનો લેણુ દેણુ આદિનો વિચાર થોનિ, ગણ, રાશિ અને નાહી-વેધ દ્વારા અવસ્થ કરવો જોઈએ.

૩૫ ગૃહપ્રવેશનો શુભાશુભ પ્રકાર

उत्सङ्गो हीनबाहुश्च पूर्ण बाहुस्तथा पर. ।
प्रत्यक्षायश्चतुर्थश्च निवेशः पारकीर्तितः ॥

અર્થ :- ઘરમાં પ્રવેશ કરવાને માટે પહેલો ‘ઉત્સંગ’ નામનો પ્રવેશ. બીજો ‘હીનબાહુ’ અર્થાત્ ‘સવ્ય’ નામનો પ્રવેશ. ત્રીજો ‘પૂર્ણબાહુ’ અર્થાત્ ‘અપસવ્ય’ નામનો પ્રવેશ અને ચોથો ‘પ્રત્યક્ષાય’ અર્થાત્ ‘પૃષ્ઠભંગ’ નામનો પ્રવેશ એ ચાર પ્રકારનો પ્રવેશ માનવામાં આવે છે તેનું શુભાશુભ લક્ષણ નીચે બતાવે છે.

उत्सङ्ग एकदिवकाभ्यां द्वाराभ्यां वास्तु वेश्मनोः ।
स सौभान्य प्रजावृद्धि-घन धान्य-जयप्रदः ॥

અર્થ :- સુખ્ય ઘરનું દ્વાર અને પ્રથમ પ્રવેશદ્વાર અર્થાત્ બહારનું દ્વાર એક જ દિશામાં હોય. તેને ‘ઉત્સંગ’ નામનો પ્રવેશ કહે છે. આ પ્રકારનો પ્રવેશ સૌભાગ્યકારક, સંતાન વૃદ્ધિ કારક, ધન ધાન્ય વૃદ્ધિ કારક અને વિજયપ્રદ છે.

યત્ર પ્રવેશતો વાસ્તુ-ગૃહં ભવતિ વામતઃ ।

તદ્વીન બાહુકં વાસ્તુ નિન્દિતં વાસ્તુ ચિન્તકૈઃ ॥

તસ્મિન્ વસન્નલ્પવિત્ત સ્વલ્પ મિત્રો ઝલ્પ બાન્ધવઃ ।

ક્ષીજીતશ્ચ ભવેન્નિત્યં વિવિધ વ્યાધિ પીડિતઃ ॥

અર્થ :- જે મુખ્ય ઘરનું દ્વાર પ્રવેશ કરતી વખતે ડાબી તરફ હોય અર્થાત્ પ્રથમ ખડકીના દ્વારે પ્રવેશ કર્યા પછી ડાબી તરફ વળીને મુખ્ય ઘરમાં પ્રવેશ થતો હોય તેને ‘હીનબાહુ’ પ્રવેશ કહે છે. આ પ્રકારના પ્રવેશને વસ્તુ શાસ્ત્રના વિક્ષાને ‘નિન્દિત’ કહે છે. આ પ્રકારના પ્રવેશવાળા ઘરમાં રહેનારા માણસો થોડા ધનવાળા થોડા મિત્રવાળા સ્ત્રીને આધીન રહેનારા અને અનેક પ્રકારની વ્યાધિઓથી પીડા પામનારા હોય છે.

વાસ્તુ પ્રવેશતો યત્તુ ગૃહં દક્ષિણતો ભવેત્ ।

પ્રદક્ષિણ પ્રવેશ ત્વાત્ તદ્ વૈદ્યાત્ પૂર્ણં બાહુકમ્ ॥

તત્ર પુત્રાંશ્ચ પૌત્રાંશ્ચ ધન ધાન્ય સુખાનિ ચ ।

પ્રાપ્તુવન્તિ નરા નિત્યં વસન્તો વાસ્તુનિ દ્યુવય ॥

અર્થ :- પ્રથમ પ્રવેશ કરતી વખતે મુખ્ય ઘરનું દ્વાર જમણી તરફ હોય અર્થાત્ પહેલા ખડકીના બારણે પ્રવેશ કર્યા પછી જમણી તરફ વળીને મુખ્ય ઘરમાં પ્રવેશ થતો હોય, તેને ‘પૃષ્ઠ-બાહુ’ પ્રવેશ કહે છે. આવા પ્રવેશવાળા ઘરમાં રહેવાવાળા મનુષ્યને પુત્ર, પૌત્ર, ધન, ધાન્ય અને સુખની નિરંતર પ્રાપ્તિ થાય છે.

ગૃહપૃષ્ઠં સમાશ્રિત્ય વાસ્તુદ્વારં યદા ભવેત્ ।

પ્રત્યક્ષાય સ્વસૌ નિન્દ્યો વામાવર્ત્તં પ્રવેશવત્ ॥

અર્થ :- મુખ્ય ઘરની પછીત ફરીને મુખ્ય ઘરમાં પ્રવેશ થતો હોય તે ‘પ્રત્યક્ષાય’ અર્થાત્ ‘પૃષ્ઠભાગ’ પ્રવેશ કહેવાય. આવા પ્રવેશવાળા ઘર ‘હીનબાહુ’ પ્રવેશવાળા ઘરની જેમ નિન્દનીય છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્દત્ કર્પણ :

૩૬ મંદિરની ધબ્બની છાયાનું કળ

પદ્મંત-જામ વજ્જિય ધયાહ દુ-તિ-પહર સંભવા છાયા ।
દુહહેક નાયવ્વા તઓ પયત્તેણ વજ્જિજ્જા ॥

અર્થ :- પહેલા અને ચોથા પ્રહરને છોડી દઈને બીજા અને ત્રીજા પ્રહરમાં મંદિરની ધબ્બની છાયા ધરની ઉપર પડતી હોય તે તે દુઃખ કારક છે. તે માટે આ છાયાને છોડીને ઘર બનાવવું જોઈએ. અર્થાત્ બીજા અને ત્રીજા પ્રહરમાં મંદિરની ધબ્બની છાયા પડતી હોય તે ઠેકાણે ઘર ન બાંધવું જોઈએ.

આમલસાર કળશનું સ્વરૂપ

પદિરહ-ત્રિકલ્પમજ્જો આમલ સારસ્સ વિત્થર દ્વુદયે ।
ગીવંહય ચંડિકામલ સારિય પલ્લુ સવાસ હક્કિ ॥

અર્થ :- બંને રેખાની વચ્ચેમાં પ્રતિરથનાં વિસ્તાર જેટલી આમલસાર કળશનો વિસ્તાર કરવો અને વિસ્તારથી અર્ધોઉદય કરવો. ઉદયના ચાર ભાગ કરવા. તેમાં પોણા ભાગનો ગળો, સવા ભાગનો ઈંડક (આમલસારના ગોળાનો ઉદય) એક ભાગની ચન્દ્રિકા અને એક ભાગની આમલસારિકા કરવી.

‘પ્રસાદમંડન’ માં પણ કહ્યું છે કે

રથયોરુમયોર્મધ્યે વૃત્ત મામલ સારકમ્ ।
સચ્છ્રયો વિસ્તારાર્દ્ધેન ચતુર્ભાગીવિભાજિતઃ ॥

ગ્રીવા આમલસારસ્તુ પાદોના ચ સપાદકઃ ।
ચન્દ્રિકા ભાગમાનેન ભાગેનામલસારિકા ॥

અર્થ :- બંને ઉપરથના મધ્ય વિસ્તાર જેટલી આમલસાર કળશની ગોળાકાર કરવી. આમલસારના વિસ્તારથી અર્ધી ઉચાર્ધ કરવી. તે ઉચાર્ધના ચાર ભાગ કરવા. તેમાં પોણા ભાગનો ગળો,

સવા ભાગનો આમલસારના ગોળાનો ઉદય, એક ભાગની ચન્દ્રિકા અને એક ભાગની આમલસારિકા કરવી.

આમલસારના કળશની સ્થાપના વિધિ

આમલસારય મજ્જે ચંદનસ્રદ્ધાસુ સેય પટ્ટચુઆ ।
તસ્સુવરિ કળયપુરિસં ઘયપૂરતઓ ય વરકલસો ॥

અર્થ :- આમલસાર કળશને શિખર ઉપર સ્થાપીને તેમાં રેશમની શય્યા સાથે ચંદનનો પલંગ રાખવો. તેની ઉપર કનકપુરુષ (સોનાનો પ્રાસાદ પુરુષ) રાખવો અને પાસે ઘીથી ભરેલો શ્રેષ્ઠ કળશ રાખવો. આ ક્રિયા શુભ દિવસે આમલસારને શિખર ઉપર અડાબ્યા પછી કરવી.

ધ્વજાદંડનું માન

ઇગ હૃથે પાસાણ દંડં પઞ્ચાંગુલં ભવે પિંડ ।
અદ્વગુલ વુદ્ધિકમે જાકર પન્નાસ કન્નુદણ ॥

અર્થ :- એક હાથના વિસ્તારવાળા પ્રાસાદમાં ધ્વજાદંડની બાડાઈ-પોણા આંગળાની કરવી. પછી પ્રત્યેક હાથ દ્વીડ અર્ધા-અર્ધા આંગળી વધારે બાડાઈ કરવી. જેમ કે બે હાથના વિસ્તારવાળા પ્રાસાદમાં સવા આંગળી, ત્રણ હાથના પ્રાસાદમાં પોણા બે આંગળી, ચાર હાથના પ્રાસાદમાં સવા બે આંગળી પાંચ હાથના પ્રાસાદમાં પોણા ત્રણ આંગળી ઇત્યાદિ અનુક્રમે પચાસ હાથના વિસ્તારવાળા પ્રાસાદમાં સવા પચીસ આંગળી બાડાઈને ધ્વજ દંડ કરવો.

‘પ્રાસાદમંડન’ માં ધ્વજાદંડની બાડાઈનું માન (માપ) બતાવે છે.
એક હસ્તે તુ પ્રાસાદે દણ્ડઃ પાદોત્તમઙ્ગુલમ્ ।
કુર્યાદ્દ્વાઙ્ગુલા વુદ્ધિ-યૈવિત્ પચ્ચાસદ્વસ્તકમ્ ॥

અર્થ :- એક હાથના વિસ્તારવાળા પ્રાસાદમાં પોણા આંગળી

શ્રી યતીન્દ્ર સુકુર્ત દર્પણ :

: ૩૬૬

જાડો ધબ્બગરો કરવો. પછી પ્રત્યેક હાથ ફીઠ અર્ધા-અર્ધા આંગળી વૃદ્ધિ જાડાઈમાં કરવી. તે પચાસ હાથના વિસ્તારવાળા પ્રાસાદ સુધી કરવી.

ધબ્બકંડની ઉંચાઈનું માન (આપ)

दण्डः कार्यं स्तृतीयांशः शिलातः कलशानघिम ।

मध्येऽष्टांशेन हीनांशो ज्येष्ठात् पादोनः कन्यसः ॥

અર્થ :- પુરશિલાથી શિખરના કળશ સુધીની ઉંચાઈના ત્રણ ભાગ કરવા તેમાંથી એક ભાગ જેટલો લાંબો ધબ્બકંડ કરવો. તે જ્યેષ્ઠ માનનો ધબ્બકંડ થાય. જ્યેષ્ઠ માનનો આઠમો ભાગ જ્યેષ્ઠ માનમાંથી ઘટાડીએ તો મધ્યમ માનનો અને ચોથો ભાગ ઘટાડીએ તો કનિષ્ઠ માનનો ધબ્બકંડ થાય.

૩૭ પ્રતિમાનું દૃષ્ટિ રથાન

दस भायकयं दुवारं उदुंवर-उत्तरंग-मज्जेण ।

पठमंसि सिवदिट्टो बीए सिवसत्ति जाणेह ॥

અર્થ :- પ્રાસાદના મુખ્ય દ્વારનો જે ઊંચરો અને ચોતરંગની વચમાંના ઉદ્યના દસ ભાગ કરવા. તેમાં નીચેના પ્રથમ ભાગમાં મહાદેવની દૃષ્ટિ રાખવી. બીજા ભાગમાં શિવશક્તિ (પાર્વતી) ની દૃષ્ટિ રાખવી.

सयणासुर-तईए लच्छो नारायणं चउत्थे अ ।

वाराहं पंचमए छट्ठंसे लेवचित्तस्स ॥

અર્થ :- ત્રીજા ભાગમાં શેષશાયીની દૃષ્ટિ. ચોથા ભાગમાં લક્ષ્મીનારાયણની દૃષ્ટિ, પાંચમા ભાગમાં વરાહ અવતારની દૃષ્ટિ, છઠ્ઠા ભાગમાં દ્વેષ અને ચિત્રામની મૂર્તિની દૃષ્ટિ રાખવી.

સાસણસુર સત્તમણ સત્તમ સત્તસિ વીયરાગસ્સ ।

ચંડિય-મદ્દરવ-અહંસે નર્વમિદા છત્તચમર ઘરા ॥

અર્થ :- સાતમા ભાગમાં શાસનદેવ (શ્રી જિનેશ્વરદેવના ચક્ષુ ચક્ષિણી) ની દ્રષ્ટિ. આ સાતમા ભાગના હસ ભાગ કરીને તેમાંના સાતમા ભાગ ઉપર શ્રી વીતરાગ (શ્રી જિનેશ્વરદેવ)ની દ્રષ્ટિ, આઠમા ભાગમાં અંડીદેવી અને કૌરવની દ્રષ્ટિ નવમા ભાગમાં છત્ર અને આમર ધારણ કરવાવાળા દેવોની દ્રષ્ટિ રાખવી.

દસમે માણ સુન્નં જક્કા ગંધવ્વરક્કલ સા જેણ ।

હિદ્દાઝકમિઠવિજ્જહ સયલ સુણણં ચ દિટ્ઠીય ॥

અર્થ :- ઉપરના હસમા ભાગમાં કેાઈ પણ દેવની દ્રષ્ટિ રાખવી નહિ, કારણ કે ત્યાં ચક્ષુ, ગાંધર્વ અને રાક્ષસોની દ્રષ્ટિ છે. સર્વે દેવોની દ્રષ્ટિનું સ્થાન દ્વારના નીચેના ભાગથી ગણવું.

૩૮ ધીબ્બ પ્રકારે શ્રી જિનેશ્વરદેવની દ્રષ્ટિનું સ્થાન

માગટ્ટ મળંતેગે સત્તમસત્તંસિ દિટ્ઠિ અરિહંતા ।

ગિહ દેવાલુ પુણેવં કીરદ્દ જહ હોદ્દ વુહ્ધિકરં ॥

અર્થ - દ્વારના ઉઠવાના આઠ ભાગ કરવા. તેમાં નીચેથી ગણતા જે ઉપરનો સાતમો ભાગ, તેના ફરી આઠ ભાગ કરવા. તેનો સાતમો ભાગ ગળથ તેમા શ્રી અરિહંતની દ્રષ્ટિ રાખવી અર્થાત દ્વારના ચોસઠ ભાગ કરીને પચાવનમા ભાગ ઉપર શ્રી વીતરાગ પરમાત્માની દ્રષ્ટિ રાખવી. આ પ્રમાણે ઘર-દેરાસરમાં પણ શ્રી અરિહંતની દ્રષ્ટિ રાખવી કે જેથી લક્ષ્મી આદિની વૃદ્ધિ થાય.

‘પ્રાસાદ મહન’ માં પણ કણુ છે કે—

આય માગે મજેદ્ દ્વાર-મણ્મ મૂધ્વં તસ્સ્ય જેત્ ।

સપ્તમ સપ્તમે દ્રષ્ટિ-વૃષે સિહે-ધ્વજે શુભા ॥

અર્થ :- દ્વારની ઉચ્ચાઈના આઠ ભાગ કરીને ઉપરનો

૫૧ શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્દર્ત ૬૫૯ :

: ૪૦૧

આઠમો ભાગ છોડી દેવો, મછી ઉપરનો જે સાતમો ભાગ તેના દરી
આઠ ભાગ કરીને તેના સાતમા ભાગ ઉપર હિટ રાખવી. અથવા
સાતમા ભાગના જે આઠ ભાગ કર્યા છે, તેમાં વૃષ, સિંહ અથવા ધ્વજ
આયને ઠેકાણે એટલે પાચમે, ત્રીજે અથવા પહેલે ભાગે હિટ રાખવી.

૩૯ કળશનો ઉદય

કળશનો ઉદય પ્રાસાદમહનમાં થતાવે છે.

ગ્રીવા પીઠં ભવેદ્ ભાગ ત્રિભાગેનાણ્ડકં તથા ।

કર્ણિકા ભાગતુલ્યેન ત્રિભાગં બોજપૂરકમ્ ॥

અર્થ :- કળશના ગળાનો તથા પીઠનો ઉદય એક એક ભાગ,
અંડક એટલે કળશના મધ્ય ભાગનો ઉદય ત્રણ ભાગ. કર્ણિકાનો
ઉદય એક ભાગ અને બીજાનો ઉદય ત્રણ ભાગ કરવા, કુલ નવ
ભાગ કળશના ઉદયના કરવા.

૪૦ પ્રતિષ્ઠાદિના મુહૂર્ત

નીચેનામુહૂર્તો આરંભશુદ્ધિ, દિનશુદ્ધિ, લગ્નશુદ્ધિ, મુહૂર્ત
ચિત્રામણિ, મુહૂર્ત-માર્તંડ, જ્યોતિષ રત્નમાળા અને જ્યોતિષ
હીર આદિ ગ્રંથોના આધારે લીધેલા છે.

૪૧ વર્ષની શુદ્ધિ

સવત્સરસ્ય માસસ્વે દિનસ્યર્ક્સ્ય સર્વથા ।

કુજતારોજ્જિતા શુદ્ધિઃ પ્રતિષ્ઠાયા વિવાહવત્ ॥

અર્થ :- સિંહસ્થ ગુરુના વર્ષને છોડીને વર્ષ, માસ, દિન
નક્ષત્ર અને મગળવારને છોડીને બીજા શુભ વારો-એ બધાની શુદ્ધિ
જેમ વિવાહના કાર્યમાં જોવાય છે. તેમ પ્રતિષ્ઠાના કાર્યમાં પણ
જેવી જોઈએ.

૪૨ અયનશુદ્ધિ

ગૃહપ્રવેશ ત્રિદશતિષ્ઠા વિવાહચૂડાવ્રત વન્ધવૂર્વમ્ ।
સૌમ્યાયને કર્મ શુભં વિધેયં, યદ્ગર્હિતં તત્સલુ દક્ષિણે ચ ॥

અર્થ :- ગૃહપ્રવેશ, દેવની પ્રતિષ્ઠા, વીવાહ, ઝુંડન-સંસ્કાર અને યજ્ઞોપવીત આદિ વ્રત ઇત્યાદિ શુભ કાર્ય ઉત્તરાયણમાં એટલે મકર આદિ છ રાશિ ઉપર સૂર્ય હોય ત્યારે કરવા શુભ છે અને દક્ષિણાયનમાં એટલે કર્ક આદિ છ રાશિ ઉપર સૂર્ય રહે ત્યાં સુધી તે શુભ કાર્ય કરવા અશુભ છે.

૪૩ માસ-શુદ્ધિ

મિગસિરાઈ માસદ્વ ચિત્તપોસાહિણ વિ મુત્તુ સુહા ।
જહ ન ગુરુ સુત્તકો વા બાલો વુહ્લો જ અત્થમિઓ ॥

અર્થ :- ચૈત્ર, પોષ અને અધિક માસને છોડીને માગસર આદિ આઠ માસ એટલે માગસર, માહ, ફાગણ, વૈશાખ, જેઠ અને અસાઠ એ મહિના શુભ છે. પરંતુ તેમાં શુરુ અથવા શુક્ર આળ હોય, વૃદ્ધ હોય અથવા અસ્ત હોય, તો તે મહિના અશુભ છે.

ગેહાકારે ચેહ્લ વજ્જિજ્જા માહમાસ અગણિમયં ।
સિહરજુલ જિણમુવળે વિવપવેસો સયા મણિઓ ॥

આસાઢે વિ પહ્લુ કાયવ્વા કેહ સૂરિણો મળહ્ ।
પાસાયગભમ ગેહે વિવપવેસો ન કાયવ્વો ॥

અર્થ :- ઘર દહેરાસરનો આરંભ મહા માસમાં કરે, તો અગ્નિનો ભય ઉભો થાય. માટે મહા માસમાં ઘર-દહેરાસર બનાવવાની શરૂઆત કરવી નહિ. પરંતુ શિખરવાળા દહેરાસરનો આરંભ અને જિંબનો પ્રવેશ મહામહિનામાં થઈ શકે છે, અસાઠ માસમા

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્ગર્ત્તદર્પણ :

પ્રતિષ્ઠા થઈ શકે છે તેમ કેટલાક આચાર્યો કહે છે. પરંતુ આ માસમાં પ્રાસાદના ગભારામાં ખિંબ-પ્રવેશ કરાવવો નહિ.

૪૪ તિથિ શુદ્ધિ

છટ્ટી રિત્તઢમી વારસી અ અમાવસા ગયતિહીઓ ।

બુદ્ધ તિહિ કૂર વદ્ધા વજ્જિજ્જ સુહેસુ કમ્મેસુ ॥

અર્થ :- છઠ, રિકતા તિથિ (૪-૬-૧૪) આઠમ, ખારસ, અમાવસ્યા, ક્ષય તિથિ, વૃદ્ધિ તિથિ, કૂર તિથિ અને ઢગ્ધા તિથિ શુભ કાર્યમાં છોડી દેવી.

૪૫ કૂર તિથિ

ત્રિગશ્વતુર્ણમપિ મેષ સિહ-ઘન્વાદિકાનાં ક્રમતશ્ચ તસ્ર' ।

પૂર્ણાશ્વતુર્કાત્રિ તયસ્ય તિસ્ર-ત્યાજ્ય તિથિઃ કૂર યુતસ્ય રાશેઃ ॥

અર્થ :- મેષ આદિ, સિંહ આદિ અને ધન આદિ ચાર ચાર રાશિઓના ત્રણ ચતુષ્ક કરવા, તેમાં પ્રથમ ચતુષ્કમાં પડવા આદિ ચાર તિથિ અને પાંચમ, બીજામાં છઠ આદિ ચાર તિથિ અને હશમ ત્રીજામાં અગ્યારસ આદિ ચાર તિથિ અને પૂનમ એ કૂર તિથિ છે. તેમાં શુભ કાર્ય કરવું નહિ. ઉત્તર બતાવેલ રાશિઓ ઉપર સૂર્ય, મ ગળ, શનિ અથવા રાહુ આદિ કોઈ એક પણ પાપગ્રહ હોય ત્યારે કૂર તિથિ માનવામાં આવે છે. અન્યથા કૂર તિથિ માનવી નહિ.

૪૬ કૂર-તિથિ-યંત્ર

મેષ ...૧-૫	સિંહ....૬-૧૦	ધન....૧૧....૧૫
વૃષ....૨-૫	કન્યા....૭-૧૦	મકર...૧૨-૧૫
મિથુન....૩-૫	તુલા....૮-૧૦	કુંભ...૧૩-૧૫
કર્ક....૪-૫	વૃશ્ચિક....૯-૧૦	મીન....૧૪-૧૫

૪૭ સૂર્યદગ્ધા તિથિ

છગ ચત્ર અટ્ટમિ છટ્ટો દસમટ્ટમિ બાર દસમિ બોલા ઉ ।
બારસિ ચત્રત્થિ બોલા મેસાડસુ સુરદહ્ન દિના ॥

અર્થ :- મેષ આદિ રાશિઓ ઉપર સૂર્ય હોય ત્યારે અનુ-
ક્રમે છઠ્ઠ, ચોથ, આઠમ, છઠ્ઠ, દશમ, આઠમ, બારસ, દશમ, બીજ
બારસ, ચોથ અને ત્રીજ એ સૂર્યદગ્ધા તિથિ કહેવાય છે.

૪૮ પ્રતિષ્ઠા તિથિ

સિયપક્ષે પાઢવય વીજ પંચમી દસમિ તેરસી પુણ્ણા ।
કસિળે પઢિવય વીજા પંચમી સુહ્યા પઢિટ્ટા ॥

અર્થ :- શુકલપક્ષની એકમ; બીજ, પાંચમ, દશમ, તેરસ
અને પૂનમ તથા કૃષ્ણપક્ષની એકમ, બીજ અને પાંચમ એ તિથિઓ
પ્રતિષ્ઠાના કાર્ય માં શુભ છે.

૪૯ વાર શુદ્ધિ

॥૮૮॥

આદિચ્ચ બુહ વિહ્વકદ સણિવારા સુદશ વયગ્ગ હળે ।
વિવપદ્ધાદ પુણે વિહ્વકદ સોમ બુહ સુક્તા ॥

અર્થ :- રવિવાર, બુધવાર, શુક્રવાર અને શનિવાર એ નત-
અહથ કરવા માટે શુભ છે તથા શુક્રવાર, સોમવાર, બુધવાર અને
શુક્રવાર એ બિંબ-પ્રતિષ્ઠા કરવા માટે શુભ છે.

‘રત્નમાળા’ માં પણ કહ્યું છે કે-

તેજસ્વિની ક્ષેમકૃદગ્નિદાહ વિધાયિની સ્યાદ્વરદા દઢા ચ ।
આનન્દકૃત્કલ્પ નિવાસિની ચ, સૂર્યાદિચારેષુ ભવત્ પ્રતિષ્ઠા ॥

અર્થ :- રવિવારે પ્રતિષ્ઠા કરવાથી તે પ્રતિમા પ્રભાવશાળી
થાય છે. સોમવારે પ્રતિષ્ઠા કરવાથી કુશળ મંગળ કરનારી, મંગળ-

શ્રી યતીન્દ્ર ગુહ્યર્થ કથણ :

વારે પ્રતિષ્ઠા કરવાથી અગ્નિદાહ કરનારી. બુધવારે પ્રતિષ્ઠા કરવાથી મનોવાંછિત પૂરનારી, ગુરુવારની પ્રતિષ્ઠા સ્થિરત્વ પ્રાપ્તિનારી, શુક્રવારની પ્રતિષ્ઠા આનંદવર્ધક અને શનિવારે પ્રતિષ્ઠા કરે તો તે પ્રતિમા કલ્પ પર્થત એટલે કે સૂર્ય - ચંદ્ર રહે ત્યાં સુધી સ્થિર રહેવાવાળી થાય.

૫૦ ગ્રહોનું ઉચ્ચબળ

અજવૃષમૃગાઙ્ગનાકુલીરા ક્ષણવાળજી ચ દિવાચારાદિતુઙ્ગાઃ ।
દશ શિલિમનુયુક્ તિથીન્દ્રિયાશૈલ્લિનવકવિશતિભિશ્ચ તેઽસ્ત નિચા ॥

અર્થ :- સૂર્ય શેષ રાશિનેા હોય ત્યારે ઉચ્ચનેા, તેમાં પશુ દશ અંશ પરમ ઉચ્ચનેા કહેવાય

મગળ, મકર રાશિનેા ઉચ્ચ તેમાં અઠ્ઠાવીસ અંશ પરમ ઉચ્ચનેા કહેવાય.

ચંદ્રમા વૃષભ રાશિનેા હોય ત્યારે ઉચ્ચનેા, કહેવાય. તેમાં ત્રણ અંશ પરમ ઉચ્ચનેા કહેવાય.

બુધ કન્યા રાશિનેા ઉચ્ચ તેમાં પંદર અંશ પરમ ઉચ્ચ.
ગુરુ, કર્ક રાશિનેા ઉચ્ચ, તેમાં પાંચ અંશ પરમ ઉચ્ચ.
શુક્ર, મીન રાશિનેા ઉચ્ચ, તેમાં સત્તાવીસ અંશ પરમ ઉચ્ચ.
શનિ, તુલા રાશિનેા ઉચ્ચ, તેમાં વીસ અંશ પરમ ઉચ્ચ કહેવાય.

એ ગ્રહો પોતાની ઉચ્ચ રાશિથી સાતમી રાશિ ઉપર હોય ત્યારે નીચ કહેવાય.

જેમકે સૂર્ય, શેષ રાશિનેા ઉચ્ચ છે, પશુ તેનાથી સાતમી રાશિ તુલાનેા સૂર્ય હોય તો તે નીચ કહેવાય તેમાં પશુ દસ અંશ સુધી પરમ નીચ કહેવાય. આ પ્રમાણે દરેક ગ્રહોની નીચ અવસ્થા જાણવી.

૫૧ ગ્રહોની દ્રષ્ટિ ભળ

પશ્યન્તિ પાદનો વૃદ્ધયો આતૃવ્યોમ્ની ત્રિત્રિકોણકે ।

ચતુરસ્ત્રે સ્ત્રિયં સ્ત્રીવન્મતેનાયાદિસાવપિ ॥

અર્થ -- ફરેક ગ્રહ પોત પોતાના સ્થાનથી ત્રીભ અને દશમા સ્થાનને એક પાદ દષ્ટિથી નવમા અને પાંચમા સ્થાનને બે પાદ દષ્ટિથી, ચોથા અને આઠમા સ્થાનને ત્રણ પાદ દષ્ટિથી જુએ છે. અને સાતમા સ્થાનને ચાર પાદ દષ્ટિથી જુએ છે. કેટલાક આચાર્યોને એવો પણ મત છે કે પહેલા અને અગ્યારમા સ્થાનને પૂર્ણ દષ્ટિથી જુએ છે. બાકીના બીજા, છઠા અને બારમા સ્થાનને કોઈ ગ્રહ દેખતા નથી.

અહો સાતમા સ્થાનને પૂર્ણ દ્રષ્ટિથી જુએ છે કે બીજા કોઈ સ્થાનને પણ પૂર્ણ દષ્ટિથી જુએ છે ? તે સ્પષ્ટતા.

પશ્યેત્ પૂર્ણ શનિર્ભાતૃ વ્યોમ્ની ધર્મધિયો ગુરુઃ ।

ચતુરસ્ત્રે કુજોઝકેન્દુ-બુધ શુક્રાસ્તુ સપ્તમસ ॥

અર્થ -- શનિ, ત્રીજા અને દશમા સ્થાનને, શુક્ર, નવમા અને પાંચમા સ્થાનને, મંગળ, ચોથા અને આઠમા સ્થાનને પૂર્ણ દષ્ટિથી જુએ છે.

રવિ, સોમ, બુધ અને શુક્ર એ ચાર ગ્રહો પોતાના સ્થાનથી સાતમા સ્થાનને જ પૂર્ણ દષ્ટિથી જુએ છે.

જેમ કે ત્રીજા અને દશમા સ્થાન પર ગ્રહોની એક પાદ દષ્ટિ છે, ત્યાં શનિની તો પૂર્ણ દષ્ટિ છે.

નવમા અને પાંચમા, ચોથા અને આઠમા તેમજ સાતમા સ્થાન પર જેમ અથવા ગ્રહોની અનુક્રમે બે પાદ, ત્રણ પાદ અને પૂર્ણ દષ્ટિ છે, તેમ શનિની પણ છે, તેથી શનિની એકપાદ દષ્ટિ કોઈ પણ સ્થાન પર નથી.

નવમા અને પાંચમા સ્થાન પર અન્ય ગ્રહોની બે પાદ દષ્ટિ છે, ત્યાં શુક્રની તો પૂર્ણ દષ્ટિ છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્રતઃ કર્પણ :

જેમ ખીજા ગ્રહોની, ત્રીજા અને દશમા ચોથા અને આઠમાં તથા સાતમા સ્થાન પર અનુક્રમે એક પાદ, ત્રણ પાદ અને પૂર્ણ દષ્ટિ છે, તેમ ગુરૂની પણ છે. જેથી ગુરૂની બે પાદ દષ્ટિ કે ઇ પણ સ્થાન પર નથી.

ચોથા અને આઠમા સ્થાન પર જેમ અન્ય ગ્રહોની ત્રણ પાદ દષ્ટિ છે. ત્યાં મંગળની તો પૂર્ણ દષ્ટિ છે. જેમ ખીજા ગ્રહોની ત્રીજા અને દશમા, નવમા અને પાંચમા તથા સાતમા સ્થાન પર અનુક્રમ એક પાદ, બે પાદ અને પૂર્ણ દષ્ટિ છે, તેમ મંગળની પણ છે, જેથી મંગળની ત્રણ પાદ દષ્ટિ કે ઇ પણ સ્થાન પર નથી એમ સિદ્ધ થાય છે.

રવિ, સોમ બુધ અને શુક્ર-એ ચાર ગ્રહોની તો સાતમા સ્થાન પર જ પૂર્ણ દષ્ટિ હોવાથી. ખીજા કેઈપણ સ્થાનને તેઓ પૂર્ણ દષ્ટિથી ભેતા નથી.

પર પ્રતિષ્ઠાના નક્ષત્રો

મહ મિઅસર હત્યુત્તર અણુરાહા રેવઈ સવળ મૂલં ।

પુસ્સ પુળવસુ રોહિણિ સાદ્ધ ઘણિટ્ટા પદ્મદાણ ॥

અર્થ :- મઘા, મૃગશિર, હસ્ત, ઉત્તરાશ્લેષુની ઉત્તરાષાઢા ઉત્તરાભાદ્રપદ, અનુરાધા, રેવતી, શ્રવણ, મૂળ, પુષ્ય, પુનર્વસુ, રોહિણી, સ્વાતિ અને ધનિષ્ઠ પ્રતિષ્ઠાના કાર્યમાં શુભ છે.

પર શિલાન્યાસ અને સૂત્રપાતના નક્ષત્રો

ચેદ્ અસુઅં ધ્રુવમિત્ત કર પુસ્સ ઘણિટ્ટ સયમિસા સાઈ ।

પુસ્સ તિત્તરરે રો કર મિમ સવળે સિલ નિવેસો ॥

અર્થ :- ધ્રુવ સંજ્ઞકા ઉત્તરાશ્લેષુની, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાભાદ્રપદ અને રોહિણી, મૃદુસંજ્ઞક, મૃગશિર, રેવતી, ચિત્રા અનુરાધા, હસ્ત, પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, શતભિષા અને સ્વાતી એ નક્ષત્રોમાં ચૈત્ય

(મર્હર) નો સૂત્રપાત કરવો. તથા પુષ્ય ત્રણે ઉત્તરા નક્ષત્ર, રેવતી, રૌહિણી, હસ્ત, મૃગશિર અને શ્રવણ એ નક્ષત્રોમાં શિલાની સ્થાપના કરવી.

૫૪ પ્રતિષ્ઠાકારકના અશુભ નક્ષત્ર

કારાવ્યસ્સ જમ્મરિક્કલ્લં વસ સોલસં તહ દ્વારં ।

તેવીસં પચવીસં વિવપદ્દાઇ વજ્જિજ્જા ॥

અર્થ :- બિંબ-પ્રતિષ્ઠા કરવાવાળા એ પોતાનું જન્મ નક્ષત્ર હસમ્બુ, સોળમ્બુ, અઢારમ્બુ, તેત્રીમ્બુ અને પચીસમ્બુ હોય, તે દિવસે બિંબ-પ્રતિષ્ઠાનું કાર્ય છોડી દેવું જોઈએ.

૫૫ બિંબપ્રવેશ નક્ષત્ર

સયમિસ પુસસ ઘણિટ્ટા મિગસિર ધુવમિત્ત અર્ણિ સુહવારે ।

સસિ ગુરુસિણે ઉદ્દણ ગિહે પવેસિજ્જ પહિમાઓ ॥

અર્થ :- શતભિષા, પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, મૃગશિર, ઉત્તરાશ્લેષુની ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાશ્વદ્રપદ, રૌહિણી, ચિત્રા, અનુરાધા, અને રેવતી એટલા નક્ષત્રોમાં તથા શુભ વારોમાં ચંદ્રમા, શુક્ર અને શુક્રના ઉદયમાં પ્રતિમાનો પ્રવેશ કરાવવો સારો છે.

૫૬ નવીન બિંબ અંગે

નવીન બિંબ કરાવનાર ગૃહસ્થને અનુકંળ પ્રતિમાનું નક્ષત્ર, યોનિ, ગણ આદિનું બળ જોવાય છે. તે સંબંધમાં કહે છે કે-

યોનિગણ રાશિ ભેદા લભ્યં વર્ગશ્ચ નાહીવેધશ્ચ ।

નૂતન વિમ્બવિધાને ષટ્વિધમેતદ્ વિલોક્યં-જ્ઞૈઃ ॥

અર્થ - યોનિ, ગણ રાશિલેહ, લેન-હેન અને નાહિવેધ-એ છ પ્રકારનું બળ નવીન બિંબ કરાવતી વખતે જોવું જોઈએ.

૫૭ નક્ષત્રોની યોનિ સંજ્ઞા

ઉડૂના યોન્યોઽશ્વ-દ્વિપ-પશુ-મુજક્ષ-હિ-શુન કૌત્વજા-માજરા-
 છુદ્વય-વૃષ-મહ-વ્યાઘ્રમહિષાઃ ।

તથા વ્યાઘ્ર-ળ-ળ-શ્ચ-કપિ-નકુલ-દ્વન્દ્વ-કપયો, હરિર્વાજી દન્તા
 વલરિપુ-રજઃ કુજ્જર ઈતિ ॥

અર્થ :- અશ્વિની નક્ષત્રની યોનિ અશ્વ, ભરણી નક્ષત્રની
 યોનિ હાથિ, કૃત્તિકાની પશુ (બકરો) રેહિણીની સર્પ, મૃગશિરની
 સર્પ; આર્દ્રાની કૃતરો, પુનર્વસુની બિલાડો, પુષ્યનો બકરો, આશ્લે-
 પાની બિલાડો, મઘાની ઉંદર, પૂર્વાશ્વિનીની ઉંદર,
 ઉત્તરાશ્વિનીની યોનિ ગાય, હસ્તની પાડો, ચિત્રાની વાઘ
 સ્વાતિની પાડો, વિશાખાની વાઘ, અનુરાધાની મૃગબયેષ્ઠાની મૃગ,
 મૂળની કૃતરો, પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રની યોનિ વાનર, ઉત્તરાષાઢાની નોળીઆ
 શ્રવણની વાનર, ધનિષ્ઠાની સિંહ, શતભિષાની અશ્વ, પૂર્વાભાદ્રપદની
 સિંહ, ઉત્તરાભાદ્રપદની બકરો (કેટલાક અંથોમા ગાય લખેલી છે.)
 અને રેવતી નક્ષત્રની યોનિ હાથી છે.

૫૮ યોનિ વૈર

શ્વેનં હરીમમહિવશ્નુ પશુલ્લવજ્ઞં,
 ગોવ્યાઘ્રમશ્ચ મહમો તુકમૂષિકં ચ ।

લોકાત્તથાઙન્યદપિ દમ્પતિ ભર્તુ ભૂત્ય

યોગેષુ વૈરમિહ વજ્યં મુદા હરન્તિ ॥

અર્થ :- કૃતરા અને હરણને પરસ્પર વેર છે. તેવી રીતે
 સિંહ અને હાથીને, સર્પ અને નોળીઆને, બકરા અને વાનરને,
 ગાય અને વાઘને, ઘોડા અને પાડાને, બિલાડા અને ઉંદરને-એ બધાને
 પરસ્પર વેર છે. આ સિવાય લોકમાં પ્રચલિત વેર પણ જાણી લેવા.

આ યેનિ-વૈર પતિ-પત્ની, સ્વામી-સેવક, શુર-શિષ્ય આદિના
 સંબંધમાં છેડી દેવાં જોઈએ.

૫૬ નક્ષત્રોની ગણતરી

દિવ્યો ગણઃ કિલ પુનર્વસુપુષ્ય હસ્ત

સ્વાત્યશ્ચિની શ્રવણ પૌષ્ણ મૃગાશ્રાવણાઃ ।

સ્યાન્માનુષસ્તુ ભરણી કમલાસનક્ષં

પૂર્વોત્તિરા ત્રિતથ શકર દૈવતાનિ ॥

રક્ષોગણઃ પિતૃભ રાક્ષસ વાસવૈન્દ્ર

ચિત્રા દ્વિદૈવ વરુણાગ્નિ ધ્રુવજ્ઞમાનિ ।

પ્રોતિઃ સ્વયોરતિ નરામરયોસ્તુ મધ્યા,

વૈરં પલાદ સુરયોમૃતિરન્ત્યયોસ્તુ ॥

અર્થ :- પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સ્વાતિ, અશ્વિની, શ્રવણ, રેવતી મૃગશિર અને અનુરાધા એ નવ નક્ષત્ર દેવગણવાળાં છે.

શરણી, શેહિણી, પૂર્વાશ્વિની, પૂર્વાષાઢા, પૂર્વાશાદ્રપદ, ઉત્તરાશ્વિની, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાશાદ્રપદ અને આર્દ્રા એ નવ નક્ષત્ર મનુષ્યગણવાળાં છે.

મઘા, મૂળ ધનિષ્ઠા, જ્યેષ્ઠા, ચિંગા, વિશાખા, શતભિષા, કૃત્તિકા અને આશ્લેષા એ નવ નક્ષત્ર રાક્ષસ ગણ વાળાં છે.

ખંને એક જ વર્ગમાં હોય તો અત્યંત પ્રીતિ રહે.

એકનો મનુષ્ય ગણ અને બીજાનો દેવ ગણ હોય તો મધ્યમ પ્રીતિ રહે.

એકનો દેવગણ અને બીજાનો રાક્ષસ ગણ હોય તો પરસ્પર દેશ રહે. તથા એકનો મનુષ્ય ગણ અને બીજાનો રાક્ષસ ગણ હોય તો મૃત્યુકારક છે.

૬૦ રાશિ ફટ

વિસમા અઠમે પીઈ સમાજ અઠમે રિક ।

સત્તુ છટ્ટુમં નામરાસિહિ પરિવજ્જહ ॥

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

વાયવારસમ્મિ વજ્જે નવપચ મંગં તહા ।

સેસેસુ પીઈં નિદ્દિઠ્ઠા જદ્દુ વુચ્ચાગહ મુત્તમા ॥

અર્થ :- વિષમ રાશિ (૧-૩-૫ ૭ ૯-૧૧)ની આઠમી રાશિની સાથે મિત્રતા છે અને સમ રાશિ (૨-૪-૬-૮-૧૦-૧૨)ની આઠમી રાશિની સાથે શત્રુતા છે તથા વિષમ રાશિની છઠી રાશિની સાથે શત્રુતા છે અને સમ રાશિની છઠી રાશિની સાથે મિત્રતા છે

જો છઠી અને આઠમી, ખીલ અને ખારમી તથા નવમી અને પાંચમી રાશિઓના સ્વામીની સાથે પરસ્પર મિત્રતા ન હોય તો પણ છોડવી જોઈએ.

ખીલ, સાતમીથી સાતમી રાશિ, ત્રીલથી અગ્યારમી રાશિ તથા દશમી અને ચોથી રાશિ પરસ્પર શુભ છે.

૬૧ રાશિ કૂટનો પારહાર

નાહી યોનિગણ સ્તારા ચતુષ્ક શુભદ યદિ ।

તદૌદાસ્યેઽપિ નાથાના મ્હકૂટ શુભદ મતમ્ ॥

અર્થ :- જો નાહી, યોનિ, ગણ અને તારા એ ચાર શુભ હોય તો રાશિઓના સ્વામીઓ મધ્યસ્થ પણ હોવા છતાં રાશિકૂટ શુભદાયક માનેલ છે.

૬૨ રાશિઓના સ્વામી

મેપાદીશાઃ કુજઃ શુક્રો બુધશ્ચન્દ્રો રવિર્બુધઃ ।

શુક્રઃ કુજો ગુરુમન્દો મન્દો જીવ હતિ ક્રમાત્ ॥

અર્થ - મેષરાશિનો સ્વામી મંગળ, વૃષનો શુક્ર, મિથુનનો બુધ, કર્કનો ચંદ્રમા, સિંહનો રવિ, કન્યાનો બુધ, તુલાનો શુક્ર, વૃશ્ચિકનો મંગળ, ધનનો શુક્ર, મકરનો શનિ. કુંભનો શનિ અને મીન રાશિનો સ્વામી શુક્ર છે. આ પ્રમાણે બારે રાશિઓના સ્વામી જાણવા.

૬૩ નાડી ફેટ

જ્યેષ્ઠાયમ્ણેશની રાધિપમ યુગ યુગ દાસ્રમં ચંકનાડી,
પુષ્યેન્દુ ત્વાષ્ટ્ર મિત્રાન્તક વસુજલમ યેનિબુધન્યે ચ મધ્યા ।
વાટવગ્નિ ધ્યાલ વિવોદુ યુગ ધ્રુગમથો પૌષ્ણમંચાપરા સ્યાદ્,
દમ્પત્યોરેકનાડ્યા પરિણય નમસન મધ્યનાડ્યાં હિ મૃત્યુઃ ॥

અર્થ :- જ્યેષ્ઠા, મૃગ, ઉત્તરા ક્ષત્રિણી, હસ્ત, આર્દ્રા, પુનર્વસુ, શતતારકા, પૂર્વા ભાદ્રપદ અને અશ્વિની એ નવ નક્ષત્રોની આધનાડી છે.

પુષ્ય, મૃગશિર, ચિત્રા, અનુરોધા, ભરણી, ધનિષ્ઠા, પૂર્વાષાઢા પૂર્વા ક્ષત્રિણી અને ઉત્તરા ભાદ્રપદ એ નવ નક્ષત્રોની મધ્ય નાડી છે.

સ્વાતિ, વિશાખા, કર્કાત્કા, રેહિણી, આર્દ્રેષા, મઘા, ઉત્તરા-ષાઢા, શ્રવણ અને રેવતી એ નવ નક્ષત્રોની અંત્ય નાડી છે.

વર-વહુનો એક નાડીમાં વિવાહ કરવો તે અશુભ છે મધ્ય નાડીમાં વિવાહ કરે તો મૃત્યુ થાય.

૬૪ નાડી ફેળ

સુજ સુહિ સેવય સિસ્સા ઘર પુર દેસ સુહ એગ નાડોઆ ।
કન્ના પુળ પરિણોત્રા હળદ પદ સમુરં સાસું ચ ॥

एकनाडी स्थिता यत्र गुरुर्मन्त्रश्च देवता ।

तत्र द्वेष रुज मृत्युं क्रमेण फलमादि शेत् ॥

અર્થ :- પુત્ર, મિત્ર, સેવક, શિષ્ય, ઘર, પુર અને દેશ એ એક નાડીમાં હોય તો શુભ છે પરંતુ કન્યાનો વિવાહ એક નાડીમાં કરવામાં આવે, તો પતિ, સસરા અને સાસુનો વિનાશ થાય

શુર, મત્ર અને દેવ-એ એક નાડીમાં હોય, તો અનુક્રમે શત્રુતા, રોગ અને મૃત્યુ કરે છે

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્રૂર્ત ઈર્ષણ :

૬૫ તારા યજ્ઞ

જનિભાન્નવ કૈષુ ત્રિષુ જનિકર્મા ધાન સજ્જિતા પ્રથમાઃ ।
તામ્યન્ત્રિ પન્ચ સપ્તમ તારાઃ સ્યુર્નં હિ શુભાઃ ક્વચન ॥

અર્થ :- જન્મ નક્ષત્ર અથવા નામ નક્ષત્રથી શરૂઆત કરીને નવ-નવ નક્ષત્રાની ત્રણ લાઈન કરવી. એ ત્રણે લાઈનમાં પહેલાં પહેલા તારાના નામ અનુક્રમે જન્મતારા, કર્મતારા અને આધાન તારા છે.

આ નવ નવ ત્રણે લાઈનમાં ત્રીણ, પાંચમી અને સાતમી તારા અશુભ છે.

૬૬ તારાનો યંત્ર

જન્મ ૧	સંપત્ ૨	વિપત્ ૩	ક્ષમ ૪	યમ ૫	સાધન ૬	નિધન ૭	ગૌત્રી ૮	પરમગૌ ત્રી ૯
કર્મ ૧૦	„ ૧૧	„ ૧૨	„ ૧૩	„ ૧૪	„ ૧૫	„ ૧૬	„ ૧૭	„ ૧૮
આધા ન ૧૯	„ ૨૦	„ ૨૧	„ ૨૨	„ ૨૩	„ ૨૪	„ ૨૫	„ ૨૬	„ ૨૭

એ તારાઓમાં પ્રથમ, બીજી અને આઠમી તારા મધ્યમ ફળ દાયક છે. ત્રીજી પાંચમી અને સાતમી તારા અધમ છે ચોથી, છઠ્ઠી અને નવમી તારા શ્રેષ્ઠ છે.

કથું છે કે-

ઋક્ષં ન્યૂનં તિથિન્યૂના ક્ષપાનાથોઽપિ ચાષ્ટમઃ ।

તત્સર્વં શમયે તારા ષટ્ ચતુર્થ નવ સ્થિતાઃ ॥

અર્થ :- નક્ષત્ર અશુભ હોય, તિથિ અશુભ હોય ચન્દ્રમા પણ આઠમે હોય. એ બધાને છઠ્ઠી, ચોથી અને નવમી તારા કાળી છે છે. અર્થાત્ એ અશુભ ફળ આપી શકતાં નથી.

યાત્રા યુદ્ધ વિવાહેષુ જન્મતારા ન શોભના ।

શુભાઽન્ય શુભકાર્યેષુ પ્રવેશે ચ વિશેષતઃ ॥

અર્થ :- યાત્રા, શુદ્ધ અને વિવાહમાં જન્મની તારા શુભ નથી. પરંતુ બીજા શુભ કાર્યોમાં જન્મની તારા શુભ છે અને પ્રવેશ કરવામાં તેા વિશેષે કરીને શુભ છે.

૬૭ વર્ગ બળ

અ ક વ ટ ત પ યશ વર્ગાઃ સ્વર્ગેશ માર્ગરસિહ શુનામ્ ।
સર્પાશ્વમૃગાત્રીનાં નિજપન્થમ વૈરિણમદ્વી ॥

અર્થ :- અ વર્ગ, ક વર્ગ, અ વર્ગ, ટ વર્ગ, ત વર્ગ, પ વર્ગ, ય વર્ગ અને શ વર્ગ - એ આઠ વર્ગ છે.

તેના સ્વામી અ વર્ગને ગરુડ, ક વર્ગનો બિલાડો, અ વર્ગનો સિંહ, ટ વર્ગનો કૂતરો, ત વર્ગનો સર્પ, પ વર્ગનો ઉંદર; ય વર્ગનું હરણ, અને શ વર્ગનો બકરો છે.

આ આઠ વર્ગોમાં પોતાના વર્ગથી પાંચમેા વર્ગે શત્રુ બાણવો.

૬૮ લોચુ દેશીનો વિચાર

નામાદિ વર્ગાઙ્ક મયંક વર્ગે, વર્ગાઙ્ક મૈવ ક્રમતો ક્રમાચ્ચે ।
ન્યસ્યોભયો રદ્ધતા વશિષ્ઠે-ઽદ્વિતે વિશેષા પ્રથમેન દેયાઃ ॥

અર્થ - બંનેના નામના પહેલા અક્ષરવાળા વર્ગોના અંકોને અનુક્રમે પાસે રાખીને પછી તેને આઠથી ભાગેા જે શેષ રહે તેના અર્થ કરેા. બાકી રહે તેટલા વિશ્વા, પહેલા અંકના વર્ગ વાળેા, બીજા વર્ગ વાળાનો કરબદાર બાણવો.

જે પ્રમાણે વર્ગના અંકોને ઉત્ક્રમથી અર્થાત્ બીજા વર્ગના આંકને પહેલા લખી પૂર્વવત્ ક્રિયા કરેા. પછી બંનેમાં જેના વિશ્વા અધિક હોય; તે કરબદાર બાણવો.

ઉદાહરણ : શ્રી મહાવીર દેવ અને જિનકાસ. આ બંને નામમાં

-શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્ત ૬૫૯ :

૪૧૫

પહેલા શ્રી મહાવીરદેવનો વર્ગ છૂટો છે અને જિનદાસનો વર્ગ ત્રીજો છે. તે બંને વર્ગના અંક પાસે લખ્યા તો ૬૩ થયા. તેને આઠે ભાગતા શેષ ૭ વધ્યા. તેના અર્ધા કર્યા, તો બાકી ૩૦ વિશ્વા રહ્યા. જેથી શ્રી મહાવીરદેવ જિનદાસના સાડાત્રણ વિશ્વા કરજદાર છે એમ નક્કી થયું.

હવે ઉત્ક્રમથી એટલે જિનદાસના વર્ગને પહેલો લખ્યો. તો ૩૬ થયા તેને આઠે ભાગ્યા તો ૪ રહ્યા તેના અર્ધા કર્યા. તો ૨ વિશ્વા રહ્યા. જેથી જિનદાસ શ્રી મહાવીરદેવના ૨ વિશ્વા કરજદાર છે એમ નક્કી થયું.

યોનિ, ગણ; રાશિ તારાશુદ્ધિ અને નાડીવેધ એ પાંચ તો જન્મના નક્ષત્રથી લેવા બે જન્મ નક્ષત્રનો ખ્યાલ ન હોય તો પ્રાચી નામ-નક્ષત્રથી લેવા. પરંતુ વગરૈત્રી અને લેણા-દેણી તો પ્રગટપણે બોલાતા નામના નક્ષત્રથી લેવા-એમ 'આરંભસિદ્ધિ' અથમાં કહ્યું છે.

૬૬ રાશિ, યોનિ, નાડી, ગણુ આદિ બાણુવાનું
શતપદ ચક્ર

સંખ્યા	નક્ષત્ર	અક્ષર	રાશિ	વર્ણ	વસ્થ	યોનિ	રાશીરા	ગણુ	નાડી
૧	અશ્વિન	ચૂ. રો. ચો. લા.	મેષ	ક્ષત્રિય	ચતુ- ષ્પદ	અશ્વ	મંગળ	દેવ	આધ.
૨	ભરણી	લી. લૂ. લે. લો.	મેષ	"	"	ગજ	"	મનુષ્ય	મધ્ય
૩	કૃતિકા	અ. ઈ. ઉ. એ	૧મેષ ૩૪૫	૧ક્ષત્રિ ૫૩૬૨૫	"	બકરો	૧મ રો ૫૩૭૨૫	રાક્ષસ	અંત્ય
૪	રોહિણી	ઓ. વા. વી. વુ.	૪૫	ગૌરવ	"	સર્પ	શુક્ર	મનુષ્ય	અત્મ

પ.	સૂચિ સિર	વિ. ક.	વો. કી	રવિ મિન	૨૨ શુક્ર	૨૨ ગુરુ	૨૨ મનુ	સર્પ	૨ શુક્ર ૨ યુધ	દેવ	મધ્ય
૬	આદ્રા	કે. ડ	કે. ડ	મિન	શુક્ર	મનુ	શ્વાન	યુધ	મનુ	આદ્રા	
૭	પુનર્વસુ	કે. ડ	કે. ડ	૩ મિન ૧૧ ક	૩ શુક્ર ૧ આ	૩ મનુ ૧ જલ	૩ માનર	૩ યુધ ૧ ચન્દ્ર	દેવ	આદ્રા	
૮	પુસ્કર	કે. ડ	કે. ડ	કે. ડ	આદ્રા	ચન્દ્ર	માનર	ચન્દ્ર	દેવ	મધ્ય	
૯	આશ્વિ	કે. ડ	કે. ડ	"	"	"	માનર	"	રાક્ષસ	અત્ય	
૧૦	મઘા	મા. મી	મા. મી	સિંહ	શ્વેત	વનચર	ઉદર	સર્પ	"	"	
૧૧	પૂર્વાશ્વિ	મા. ટી	મા. ટી	"	"	"	"	"	મનુ	મધ્ય	
૧૨	ઉત્તરાશ્વિ	ટે. ટી	ટે. ટી	૧ સિંહ ૩ કન્યા	૧ શ્વેત ૩ શ્વેત	૧ વન ૩ મનુ	ગાય	૧ સર્પ ૩ યુધ	"	આદ્રા	
૧૩	હરત	પુ. પા	પુ. પા	કન્યા	ગૌર	મનુ	મેસ	યુધ	દેવ	"	
૧૪	ચિત્રા	પે. પે	પે. પે	૨ કન્યા ૨ તુલા	૨ ગૌર ૨ શુક્ર	"	વાધ	૨ યુધ ૨ શુક્ર	રાક્ષસ	મધ્ય	
૧૫	સ્વાતિ	રૂ. રે	રૂ. રે	તુલા	શુક્ર	"	મેસ	શુક્ર	દેવ	અત્ય	
૧૬	વિશાખા	તી. તી	તી. તી	૩ તુલા ૧ શ્વેત	૩ શુક્ર ૧ આ	૩ મનુ ૧ કોડ	વાધ	૩ શુક્ર ૧ મ	રાક્ષસ	"	
૧૭	અનુરાધા	ના. ની	ના. ની	શ્વેત	આ	કોડ	હરત	મંગલ	દેવ	મધ્ય	
૧૮	જ્યેષ્ઠા	નો. પા	નો. પા	"	"	"	"	"	રાક્ષસ	આદ્રા	

૧૯	મૂળ	ચે ચો ભા ભી	ધન	ક્ષત્રિય	મનુ.	કુરુર	ગુરુ	રાક્ષસ	આઘ
૨૦	પૂર્વા પદા	ભુ.ધા કે.ઢા	ધન	"	મનુ.ચ તુરપદ	વાનર	ગુરુ	મનુષ્ય	મધ્ય
૨૧	દિતરા પાદા	ભે ભો જ જ	૧ ધન ૩ મકર	૧ ક્ષત્રિ ૩ વૈશ્ય	ચતુ ૨૫૬	નોળી ઓ	૧ ગુરુ ૩ રાનિ	મનુ	અંત્ય
૨૨	શ્રવણ	ખિ ખુ ખે.ખો	મકર	વૈશ્ય	ચતુ. જલથર	વાનર	સનિ	દેવ	"
૨૩	ધનિષ્ઠા	ગા ગી ગુ ગે	૨ મકર ૨ કુભ	૨ વૈશ્ય ૨ શુદ્ર	૨ જલ ૨ મનુ	સિંહ	"	રાક્ષસ	મધ્ય
૨૪	શત ભિપા	ગો સા સી.સુ	કુંભ	શુદ્ર	મનુ	ધોડો	"	"	આઘ
૨૫	પૂર્વા ભાદ્રપદ	સે સો દા દી	૩ કુંભ ૧ મીન	૩ શુદ્ર ૧ બ્રા.	મનુ. જલથર	સિંહ	૩ રાનિ ૧ ગુરુ	મનુ.	"
૨૬	દિતરા ભાદ્રપદ	કુ થ. જ ઝા	મીન	બ્રા	જલથર	ગાય	ગુરુ	મનુ	મધ્ય
૨૭	રેવતી	દે દો. ચા ચી	"	"	"	હાથો	"	દેવ	અંત્ય

૭૦ કાળમુખી યોગ

ચરુત્તર પંચમઘા કત્તિઅ નવમીદ્ તદ્દઅ અનુરાહા ।

અઠમિ રોહિણો સહિઆ કાલમુહી જોગિ માસ છગિ મચ્ચૂ ॥

અર્થ :- ચોથના દિવસે ત્રણ ઉત્તરા, પાંચમે મઘા, નવ-
મીને કૃતિકા, ત્રીજને અનુરાધા અને આઠમને રોહિણી નક્ષત્ર હોય
તો કાળમુખી નામનો યોગ થાય

આ યોગમાં કેાઇ શુભ કાર્ય કરે તો કરનારનું જ મહિનાની
અંદર મરણ નીપળે

૭૧ યમલ અને ત્રિપુલ્કર યોગ

મગલ ગુરુ સળિ મદા મિગ ચિત્ત ઘણિ દિઆ જમલજોગો ।

કિત્તિ પુળ ઉરુ વિસાહા પૂમ ઉસાહિ તિપુલ્કરઓ ॥

૪૧૧ :

: વિશાગ ત્રીભે

અર્થ :- મંગળ શુક્ર અથવા શનિવારે ભદ્રા (૨-૭-૧૨) તિથિ હોય તથા મૃગશિર, ચિત્રા અથવા અનુરાધા નક્ષત્ર હોય, તો 'યમકયોગ' થાય છે. તેમજ ઉક્ત વાર અને ઉક્ત તિથિને નિઃસે કૃત્તિકા, પુનર્વસુ. ઉત્તરા શ્રાવણી, વિશ ખા, પૂર્વાશાદ્રપદ અથવા કિતારાધાદા નક્ષત્ર હોય, તો 'ત્રિપુષ્કર' ન મનેા યોગ થાય છે.

૭૨ પંચકયોગ

પંચગ ઘણિદ્ધ અદ્ધા મયકિયત્રજ્જિજ્જ જામ દિસિ ગમણં ।

એસુ તિસુ સૃહં અસૃહ વિહિં અં દુતિ પળ ગુણં હૈઈ ॥

અર્થ :- પંચનિષ્ઠા નક્ષત્રના ઉત્તરાધર્થી રેવતી નક્ષત્ર સુધી-એ પાંચ નક્ષત્રની પંચક સંજ્ઞા છે.

આ યોગમાં મૃતક કાર્ય અને દક્ષિણ-દિશામાં ગમન કરવું નહિં.

ઉક્ત ત્રણે યોગમાં અર્થાત્ યમલયોગ ત્રિપુષ્કરયોગ અને પંચકયોગમાં શુભ અથવા અશુભ કાર્ય કરવામાં આવે તો અનુક્રમે યમલુ, ત્રણ શુભ અને પાંચશુભ થાય છે.

૭૩ અખલાયોગ

કૃત્તિ અપમિઈ ચરરી સણિ બ્રુહિ સસિ સૂર વાર જુત્ત કમા ।

પંચમિ વિઈ એગારસિ વારસિ અબલા સુહે કજ્જે ॥

અર્થ :- કૃત્તિકા, રોહિણી, મૃગશિર અને આદ્રા એ ચાર નક્ષત્રના દિવસે અનુક્રમે શનિ, બુધ, સોમ અને રવિવાર હોય તથા પાંચમ, બીજ, અગ્યારસ અને બારસ તિથિ હોય, તો અખલા નામનેા યોગ થાય. આ યોગ શુભ કાર્યમાં વાજર્ય છે.

૭૪ તિથિ અને નક્ષત્રનેા મૃત્યુ યોગ

મલદ્ધસાઈ ચિત્તા અસેસ સર્યામિસ ય કત્તિરે વહ્ણા ।

નદાએ મહાએ મહવયા ફગ્ગુણી દો દો ॥

વિજયાએ મિગ સવળા પુસ્સડ્ધિસણિ મરણિજિદ્ધ રિત્તાએ ।

આસાદ્ધુગ વિસાહા અણુરાહ પુળવ્વસુ મહાય ॥

પુળ્ળાઈ કર ઘણિદ્ધા રોહિણી દ્વમ મયગડ્ધત્થ નક્ષત્તા ।

નદિવહ્ણા પમુહે સુહકજ્જે વજ્જએ મદ્ધમં ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત ધર્પણ :

: ૪૧૯

અર્થ :- નંદા તિથિ (૧-૬-૧૧) ને દિવસે મૂળ, આદ્રા, સ્વાતિ, ચિત્રા, આશ્લેષા, શતભિષા, કૃત્તિકા અથવા રેવતી નક્ષત્ર હોય, ભદ્રા તિથિ (૨-૭-૧૨) ને દિવસે પૂર્વા ભાદ્રપદ, ઉત્તરા ભાદ્રપદ પૂર્વા ક્રાદ્ગુની અથવા ઉત્તરા ક્રાદ્ગુની નક્ષત્ર હોય, જ્યેષ્ઠા તિથિ (૩-૮-૧૩) ને દિવસે મૃગશિર, શ્રવણ, પુષ્ય, અશ્વિની, ભરણી અથવા જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર હોય. રિકતા તિથિ (૪-૯-૧૪) ને પૂર્વાષાઢા વિશાખા અનુરાધા અથવા મઘા નક્ષત્ર હોય, પૂર્ણિ તિથિ (૫, ૧૦, ૧૫) ને દિવસે હસ્તા, ધનિષ્ઠા અથવા રૈહિણી નક્ષત્ર હોય તો તે સર્વ નક્ષત્ર મૃતક અવસ્થાવાળાં કહેવાય છે. તેથી તે નક્ષત્રોના દિવસે નદી, પ્રતિષ્ઠા આદિ શુભ કાર્ય કરવા નહીં.

૭૫ અશુભ યોગોનો પરિહાર

કુયોગાસ્તિથિ વારોત્થા-સ્તિથિભોત્થા મવારજાઃ ।

દુળબંગસજ્જેવ વજ્યાર્હિતયજાસ્તથા ॥

અર્થ :- તિથિ અને વારના યોગથી, તિથિ અને નક્ષત્રના યોગથી, નક્ષત્ર અને વારના યોગથી તથા તિથિ, નક્ષત્ર અને વાર, એ ત્રણેના યોગથી જે-જે અશુભ યોગ થાય છે, તે બધા હુણુ (ઓરિસ્સા) બંગાળ અને ખશ (નેપાળ) દેશમાં વર્જ્ય છે. બીજા દેશોમાં વર્જ્ય નથી.

રવિયોગ રાજજોગે કુમારજોગે અમુદ્ધ દિઘહે વિ ।

જ સુહકજ્જ કોરઈ ત સંવ બહુફલ હોઈ ॥

અર્થ :- અશુભ યોગના દિવસે જો રવિયોગ, રાજયોગ અથવા કુમારયોગ હોય તો તે દિવસે જે કાંઈ શુભ કાર્ય કરવામાં આવે તે અધક ફળદાયી થાય છે

અયોગે સુયોગોઽપિ ચેત્ સ્યાત્ તદાનોમયોગં નિહત્યૈષ સિદ્ધિવનોતિ ।

પરે લગ્નશુદ્ધયા કુયોગાદિ નાશ દિનાર્દ્ધેત્તર વિષ્ટિપૂર્વં ચ શસ્ત્રમ્ ॥

અર્થ - અશુભ યોગના દિવસે જો શુભ યોગ હોય, તો તે

અશુભ યોગોનો નાશ કરીને સિદ્ધિકારક થાય છે. કેટલાક આચાર્યો કહે છે કે લગ્ન શુદ્ધ ઠીક હોય તો કુયોગોનો નાશ થાય છે. ભદ્ર તિથિ દિનાર્ધ પછી શુભ થાય છે.

કુતિહિ-કુવાર-કુજોગા ત્રિટો વિ ચ જમ્મરિક્ક દહ્દ તિ હો ।
મઞ્જણ્હિન્નાઓ પર સવ્વપિ ભમં ભવેસ્સ ॥

અર્થ :- દુષ્ટ તિથિ, દુષ્ટ વાર, દુષ્ટ યોગ, વઘિ, જન્મ નક્ષત્ર અને મઞ્જાતિથિ એ બધા દિવસના મધ્યાહ્ન પછી અવશ્યપણે શુભ થાય છે.

અયોગાસ્તિથિ વારક્ષ-જાતર યેડમી પ્રકીર્તિતાઃ ।

લગ્ને ગ્રહબલોપેતે પ્રભવન્તિ ન તે ક્વચિત્ ॥

યત્ર લગ્ન વિના કર્મ ક્રિયતે શુભ સઙ્ગકમ્ ।

તત્રૈ તેષાં હિ યોગાન્તર પ્રભાવાજ્જાયતે ફલમ્ ॥

અર્થ - તિથિ વાર અને નક્ષત્રોથી જે-જે કુયોગો થાય છે, તે બધા બળવાન ગ્રહવાળા લગ્ન સમયમા નિર્બળ બની બાય છે. અર્થાત્ લગ્નબળ સાફ હોય તો કુયોગોનો દોષ થતો નથી. જ્યાં લગ્ન વિના જે શુભ કાર્ય કરવામાં આવે તે ત્યાં તે કુયોગોના પ્રભાવથી અશુભરૂપે ફળે છે.

૭૬ લગ્ન-વિચાર

લગ્નં શ્વેત પ્રતિષ્ઠાયા ક્રમાન્મધ્યમથા વરમ્ ।

દ્વયજ્ઞં સ્થિર ચ ભૂયોમિ-ગુર્ણેરાઢ્યં ચરં તથા ॥

અર્થ - પ્રતિષ્ઠા આદિના શુભ કાર્યમાં દ્વિત્વભાવ-લગ્ન શ્રેષ્ઠ છે. સ્થિર લગ્ન મધ્યમ છે અને ચર લગ્ન કનિષ્ઠ છે. પરંતુ અત્યંત બળવાન શુભ લગ્નયુક્ત ચર લગ્ન હોય તો તે લઈ શકાય છે.

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ ૬૫૯ :

: ૪૨૧

૭૭ લગ્નચક્ર

ચર	મેપ૧	કર્ક	૪૫૩૭	મકર ૧૦	અધમ
સ્થિર	૪૫૨	સિંહ	૮	કુંભ ૧૧	મધ્યમ
દ્રિ.સ્વ ભાવ	મિથુન ૩	કન્યા	૬	મીન ૧૨	ઉત્તમ

૭૮ કુંડળીમાં સાતમા સ્થાનની શુદ્ધિ

રવિ. કુજોઝ્કજો રાહુઃ શુક્રો વા સપ્તમ સ્થિતઃ ।
હન્તિ સ્થાપક.કર્તારૌ સ્થાપ્યમપ્યવિલમ્બિતમ્ ॥

અર્થ :- રવિ, મંગળ, શનિ, રાહુ અથવા શુક્ર એ કુંડળીના સાતમા સ્થાનમાં હોય, તો સ્થાપના કરાવવાવાળાને અને પ્રતિમાને ઝડપથી વિનાશ થાય છે.

ત્યાજ્યા લગ્નેઽઽઘયો મન્દાત્ ષષ્ઠે શુક્રેન્દુલ્લગ્નપાઃ ।

રન્દ્રે ચન્દ્રાદયઃ પઞ્ચ સર્વે ઽસ્તે ઽઽજ ગુરુ સમૌ ॥

અર્થ :- લગ્ન સ્થાનમાં શનિ, રવિ, સોમ અથવા મંગળ હોય, છદ્દા સ્થાનમાં શુક્ર ચંદ્રમા અથવા લગ્નને સ્વામી હોય, આઠમા સ્થાનમાં ચન્દ્ર, મંગળ, બુધ શુક્ર અથવા શુક્ર હોય તો લગ્ન વળ્ય છે અને સાતમા સ્થાનમાં કોઈ પણ ગ્રહ હોય તો સારું નહીં. પરંતુ કેટલાક આચાર્યોનો મત છે કે ચન્દ્રમા અને શુક્ર, સાતમા સ્થાનમાં હોય તો મધ્યમ ફળદાયક છે.

૭૯ પ્રતિષ્ઠા કુંડળીમાં ગ્રહોની સ્થાપના

પ્રતિષ્ઠાયાં શ્રેષ્ઠે રવિરુપચયે શીતકિરણા,

સ્વધર્માદયે તત્ર ક્ષિતિજ રવિજોત્યાયરિપુર્ગૌ ।

બુધ સ્વર્ગાચાર્યૌ વ્યયનિધન વર્જૌ મૃગુસુતઃ

સુતં યાવલ્લગ્નાન્નવમદશમાયેષ્વપિ તથા ॥

: વિશાળ ત્રીભે

અર્થ :- પ્રતિષ્ઠા સમયની લગ્ન કુંડળીમાં સૂર્ય ને ઉપચય (૩-૬-૧૦-૧૧) સ્થાનમાં હોય તો શ્રેષ્ઠ છે.

ચન્દ્રમા ધન અને ધર્મસ્થાનમાં તથા ઉપચય સ્થાનમાં હોય તો શ્રેષ્ઠ છે.

મંગળ અને શનિ ગીળ, છઠ્ઠા અને અગ્રમા સ્થાનમાં હોય તો શુભ છે.

બુધ અને શુક્ર ભારમા અને આઠમા સ્થાન સિવાય બાકીના કોઈ પણ સ્થાનમાં હોય તો શુભ છે.

શુક્ર પહેલાં, બીજા, ત્રીજા ચોથા, પાંચમા, નવમા, દશમા; અને અગ્રમા સ્થાનમાં હોય તો શુભ છે.

લગ્નમૃત્યુ સુતાસ્તેષુ પાચારન્ધ્રે શુભાઃ સ્થિતિઃ ।
સ્પાંચ્યા દેવ પ્રતિષ્ઠાયા લ.નષ્ટાદ્યગઃ શશી ॥

અર્થ : પાપચક્ર (રવિ, મંગળ, શનિ, રાહુ અને કેતુ) ને પહેલાં, છઠા, પાંચમા અને સાતમામાં હોય, શુભ ચક્ર (ચન્દ્રમા, બુધ, શુક્ર અને શુક્ર) આઠમા સ્થાનમાં હોય એ પ્રકારની ચક્રસ્થિતિવાળી કુંડળી હોય તો પ્રતિષ્ઠા કાર્યમાં અશુભ છે.

નારચંદ્ર ચથમાં કહ્યું છે કે-

ત્રિરિપા ૧ વાસુતચ્ચે ૨ સ્વત્રિકોણ કેન્દ્રે

૩ વિરેન્દ્રમેઽત્રા ૪ જ્યેષ્ઠે ૫ ।

લાભે ૬ કૂર ૧ બુધા ૨ ત્રિત ૩ મૃગુ

૪ ગણિ ૫ સર્વે ૬ ક્રમેણ શુભાઃ ॥ :

અર્થ : કૂર ચક્ર ત્રીજા અને છઠ્ઠા સ્થાનમાં હોય તો શુભ છે
બુધ પહેલાં, બીજા, ત્રીજા ચોથા, પાંચમા અને દશમા સ્થાનમાં હોય તો શુભ છે.

શ્રી ચતિન્દ્ર મુકુર્ત્ત કર્પણ

: ૪૨૩

શુક્ર-બીજ પાંચમા, નવમા અને કેન્દ્ર સ્થાનમાં હોય તો શુભ છે.

શુક્ર ૬, ૫, ૧, ૪, ૧૦ એ પાંચ સ્થાનમાં હોય તો શુભ છે.

ચન્દ્રમા બીજ અને ત્રીજા સ્થાનમાં શુભ છે. એ દરેક ગ્રહ અગ્યારમા સ્થાનમાં હોય તો શુભ છે.

સે ઝકઃ કેન્દ્રારિ ધર્મેષુ શશિ જોડરિનવાસ્તગઃ ।

ષટેજ્ય રચત્રિગઃ શુક્રો મધ્યમઃ સ્થાપના કષ્ણે ।।

આરેન્દ્રર્કા. સુતેઽસ્તારિરિર્ફે શુક્ર સ્ત્રિગો ગુરુઃ ।

વિમધ્યમઃ શનિર્ધીસે સર્વ શેષુષુ નિન્દિતાઃ ।।

અર્થઃ સૂર્ય દશમા સ્થાનમાં હોય. ચન્દ્રમા કેન્દ્ર (૧, ૪, ૭, ૧૦) છઠા અને નવમા સ્થાનમાં હોય યુધ સાતમા અને નવમા સ્થાનમાં હોય, શુક્ર છઠા સ્થાનમાં હોય; શુક્ર બીજા અથવા ત્રીજા સ્થાનમાં હોય, તો તે પ્રતિબ્ધા કુડળી મધ્યમ ફળ દાયક બાણવી

મંગળ ચન્દ્રમા અને સૂર્ય એ પાંચમા સ્થાનમાં હોય, શુક્ર છઠા સાતમા અથવા બારમા સ્થાનમાં હોય, શુક્ર ત્રીજા સ્થાનમાં હોય; શનિ પાંચમા અથવા દશમા સ્થાનમાં હોય તો તે કુડળી વિમધ્યમ ફળદાયક છે. તે સિવાય બીજા સ્થાનોમાં કોઈ ગ્રહ હોય, તો તે નિન્દનીય છે.

૮૦ શ્રી જિનરાજ - પ્રતિબ્ધા સુહૃત્

બલવ્રતિ સૂર્યસ્ત સુતે બલહોનેઽજ્જરકે બુધૈ ચૈવ ।

મેષવૃષ્થે સૂર્યે કષાકરે ચાર્હતી સ્થાપ્યા ।।

અર્થઃ શનિ બળવાન હોય મંગળ અને યુધ બળવાન હોય તથા મેષ અને વૃષમાં સૂર્ય અને ચન્દ્રમા હોય ત્યારે શ્રી અરિહંતની પ્રતિમાની પ્રતિબ્ધા કરવી.

૮૧. દાર ખૂણાની સ્તંભ યગેરે રાખવાનો ક્રમ

‘વારં વારસ્સ સમ અહવારં વારમન્નિ કાયવ્વ ।

અહ વજ્જિઝ્ઞ વારં કીરઙ્ગ વાર તહાલં ચ ॥

મુખ્ય દારની બરાબર બીજા દાર રાખવાં, અથવા ફરેકનાં મથળાં સમસૂત્રમાં રાખવાં. અથવા મુખ્ય દારની મધ્યમાં આવે એ પ્રમાણે સાંકડું કરવું. જો મુખ્ય દારની સન્મુખપણું છોડીને એક તરફ દાર કરવામાં આવે તો પોતાની ઇચ્છાનુસાર કરે.

‘અન્તર્દ્વારાદ વહિર્દ્વારં નોચ્ચં કુર્યાન્ન સઙ્કટમ્ ।

ઉચ્ચ વિસઙ્કટ વાપિ તત્ત્વિણાય ન ગાયતે ॥

અંકરના મુખ્ય દારથી બહાર ખસીતો દાર બિંચું તથા સાંકડું કરવું નહીં. બન્નેના મથળાં (ઉત્તરેણ) સમસૂત્રમાં રાખવાં, બિંચુ થા સાંકડું કરે તો, સાફ નહીં ।

‘તુલા ઉપતુલા વાસ્યુ-દ્વારિ તિર્યગ્ યદા કૃતાઃ ।

દારિદ્ય વ્યાધિસન્તાપા ભવન્તિ સ્વામિનસ્તદા ॥

ભારત તથા પીઠાઓ દારની સામા રાખવા નહીં. યદી સામા હોય તો ઘરને સ્વામી દરિદ્રપણથી અને વ્યાધિથી દુઃખી થાય.

કૂળં કૂળસ્સ સમં અલય ઝાલં ચ કીલ્લં કીલ્લં ।

થમે થમં કુઝ્જા અહ વેહં વજ્જિ કાયવ્વા ॥

ખૂણાની બરાબર ખૂણા, ગોખાની બરાબર ગોખા, ખીલીની બરાબર ખીલીથો અને થાંભલાની બરાબર બધા થાંભલા એ બધા વેધ ન આવે તેમ કરવાં.

આલયસિરમ્મિ કીલા થમે વાસુવરિ ત્રાહ થંમુત્તરે ।

વાર દ્વિવાર સમલ્લણ વિસમા થંમા મહા અસુદ્ધા ॥

ગવાક્ષની ઉપર ખીલી, દારની ઉપર, સ્તંભ, સ્તંભની ઉપર દાર, દારની ઉપર એ દાર, અમાન ખંડ અને વિષમ સ્તંભ એ બધાં મહા અશુભકારક છે.

યંમહોળં ન કાયત્વં પાસાયં મઠમંદિરં ।

કળકક્ષતરેઽવરસં દેય ધર્મં પયત્તઓ ॥

પ્રાસાદ (રાજમહેલ અથવા હવેલી) મઠ (આશ્રમ) અને દેવ મંદીર એ સ્તંભ વગરનાં ન કરવાં જોઈએ. ખૂણાની વચમાં જરૂર સ્તંભ મૂકવો જોઈએ.

૮૨ સ્તંભોનું માન

‘उच्छ्रये नवधा भवते कुम्भिकाभागतो भवेत्

स्वमः षड्भाग उच्छ्रये भागाद्धं भरणं स्मृतम् ॥

शारं भागाद्धंनः प्रोक्त पट्टोच्चभागसम्मितम् ॥

ઘરના ઉદયના નવ ભાગ કરવા, તેમાં એક ભાગની કુલી, છ ભાગનો સ્તંભ, અરધા ભાગનું ભરણું, અરધા ભાગનું શરૂ અને એક ભાગ ઉદયમાં પાટડો કરવો.

कु भोसिरम्मि सिहर वट्टा अट्टंसभद्गायारा ।

सुवगपल्लवसहिआ गेहे थंभा न वायव्वा ॥

કુલીના માથા ઉપર શિખરવાળા, ગોળ, આઠ ખૂણાવાળા, ભદ્રના આકારવાળા (ચઠતા ઉતરતા આથાવાળા) રૂપકવાળા (મૂર્તિ-એવાળા) અને પલ્લવ (પાંદડા) વાળા, એવા સ્તંભ સામાન્ય ઘરમાં નહિ કરવા જોઈએ. પરંતુ હવેલી રાજમહેલ કે દેવમંદિરમાં કરે તો દોષ નથી.

खणमज्जे न कायच्च कीलालयग ओखमुक्खसममुहं ।

अतरहत्तामच्च करिज्ज खण तह् य पीढसमं ॥

ખડના મધ્ય ભાગે ખીલી આઠા અને ગવાક્ષ ન કરવા
જોઈયે । પરંતુ અંતરવટી અને માચી કરવી । ખડમાં પાટકાઓ સમ
સંખ્યામાં રાખવાં.

૮૩ ઘરનું શુભાશુભ ક્ષણ

ગિહમજ્જિ અંગણે વા તિકોણય પંચકોણયં જત્ય ।

તત્ય વસંતસ્સ પુણો ન હવદ્ સુહરિદ્ધિ કર્હયાત્તિ ॥

જે ઘરની મધ્યમાં અથવા આંગણમાં ત્રિકોણ કે પચકોણ
ભૂમિ હોય તો તે ઘરમાં રહેવાવાળાને ક્યારે પણ સુખ સમૃદ્ધિની
પ્રાપ્તિ ન થાય.

મૂર્લાંગહે પચ્છિમમુહિ જો વારદ્ કુત્રિવારા ઓવરાઅં ।

સો ત ગિહ ન મુંજદ્ અહ મુંગદ્ કુલ્લઓ હવદ્ ॥

પશ્ચિમ દિશાના દારવાળા સુખ્ય ઘરમાં જે દાર અને એક
ઓરડો હોય, તેવા ઘરમા વાસ કરવો નહિ, કદાચ રહે તો તે
દુખી થાય.

કમલેગિ જ દુવારો અહવા કમલેહિ વજ્જિઓ હવદ્ ।

હિદ્દાઉ ઉવરિ પિહુલો ન ઠાદ્ થિર લચ્છિ તમ્મિ ગિહે ॥

જે ઘરનાં દાર એક કમલવાળા હોય, અથવા બીલકુલ કમ-
લથી રહિત હોય. તથા નીચેના અપેક્ષા ઉપર પડેલા, હોય એવા
દારવાળા ઘરમાં લક્ષ્મી નિવાસ કરે નહીં

વલયાકારં કૂળેહિ સંકુલ અહવ એગ દુ તિ કૂળ ।

વાહિણિ વામદ્ દીહ ન વાસિયન્વેરિસ ગેહં ॥

ગોળ ખૂણવાળા અથવા એક ગે કે ત્રણ ખૂણવાળા, તથા
જમણી અને ડાબી તરફ લાખા એવા ઘરમા ક્યારે પણ વસવું
નહિ

સયમેવ કિવાઢા પિહિ યતિ ય ઋઘઢતિ તે અસુહા ।
ચિત્તકલસાઢમોહા સવિસેસા મૂલદારિ સુહા ॥

જે ઘરનાં દાર પોતાની મેળે બંધ થઈ જાય અથવા ઉધડી જાય તે અશુભ જાણવા. ઘરના સુખ્ય દાર કળશ આદિના ચિત્ર-વાળા હોય તો ખડુ શુભકારક છે.

છાતિતરિ મિત્તિતરિ મગ્ગંતરિ દોસ જે ન તે દોસા ।
સાલ ઓવરયકુક્લી પિટ્ટિ દુવારેહિ બહુ દોસા ॥

ઉપર જે વેધ આદિ દોષ જતાંજ્યા છે તેમાં છાતિ મિતલું કે રક્તાતું અંતર હોય તો તે દોષ નથી. શાળા અને ચોરડાની કુક્લી અને પૃષ્ઠ ભાગ દાર ભાગમાં હોય તો ખડુ દોષકારક છે.

૮૪ ઘરમાં ચિત્રનો વિચાર

જોઈણિનટારંભ મારહરામાયણ ચ નિવજુદ્ધં ।

રિસિચરિઅ દેવચરિઅ ઇઅ ચિત્તં મેહિ નહુ જુત્તં ॥

યોગિનિઓનાં નાટક; મહાભારત, રામાયણ અને રાજાઓનું યુદ્ધ; ઋષિઓના ચરિત્ર અને દેવોના ચરિત્ર ઇત્યાદિક વિષયના ચિત્ર ઘરમાં નાહ ચિતરવા બેઠથે ।

ફાલયત્તર કુસુમવલ્લી સરસ્સઈ નવનિહાણ જુઅલચ્છી ।

કલસં વદ્ધાવળય સુમિણાવલિયાઈ સુહચિત્ત ॥

ફલવાળા વૃક્ષ; પુષ્પોની લતાઓ, સરસ્વતીદેવી; નવનિધાન યુક્ત લક્ષ્મીદેવી, કલશ, વેદપિનાદિ મંગલક ચિહ્ન અને સુઢર સ્વપ્નાની માળા એવા ચિત્ર ઘરમાં ચિતરવા તે શુભ છે.

પુરિસુવ્વ ગિહસ્સ ગં હીણં આહિય ન પાવહ સોહં ।

તમ્મહા સુદ્ધ કીરઈ જેણ ગિહં હવઈ રિદ્ધિકર ॥

પુરુષના અંગની માફક ઘરનું કોઈ અંગ હીન અથવા અધિક હોય તો શોભા પામતું નથી, તેથી શીલ્પ શાસ્ત્રમાં કહ્યા પ્રમાણે શુદ્ધ ઘર કરવું જોઈ તે ઘર ઋદ્ધિકારક થાય.

૮૫ ઘરના દ્વાર સામે દેવોના નિવાસનું શુભાશુભ ફળ

વજ્જિજ્જઈ જિણપિટ્ઠો રવિઈસરવિટ્ઠિ વિણ્હુ વામો અં

સવ્વત્થ અસુહ ચંદી વમાણ ચરદિસિં ચયહે ॥

ઘરની સામે જિનેશ્વરની પીઠ હોય સૂર્ય અથવા મહાદેવની દિપ્તિ હોય અને વિષ્ણુની હાખી હોય હોય તો અશુભ છે, ચંડી-દેવી સર્વ જગ્યાએ અશુભ છે । અને બ્રહ્માની ચારે દિશા અશુભ છે. તે માટે એવા ઠેકાણે ઘર બનાવવું નહિ.

અરિહતવિટ્ઠિ વાહિણ હરપુટ્ઠી વામણુ કલ્લાણં ।

ચિંવરીણ બંહુદુકલ્લં પરં ન મગંતરે દોસા ॥

ઘરની સામે જિનેશ્વરની દિપ્તિ અથવા જંમણી હોય, તથા મહાદેવની પીઠ અથવા હાખી હોય તો કલ્યાણકાયક છે. પરંતુ આર્થી ઉર્લટું હોય તો બહુ-દુઃખકાયક છે, પરંતુ વચ્ચેમાં રસ્તાનું અંતર હોય તો હોષ નથી.

૮૬ મંદિરની ધ્વજા-છાયા આદિનું ફળ

પદમંત-જામ વજ્જિય ધયાઈ દુ-તિ-પહરસંભવા છાયા ।

દુહહેઠ નાયવવા તમો પયત્તેણ વજ્જિજ્જા ॥

પહેલા અને એથા પ્રહરને છાડી હથેને બીજા અને ત્રીજા પ્રહરમાં મંદિરની ધ્વજા આદિની છાયા ઘરની ઉપર પડતી હોય તો હુ ખ કારક છે. તે માટે આ છાયાને છાડી હથેને ઘર બનાવવું જોઈએ. અર્થાત્ બીજા અને ત્રીજા પ્રહરમાં મંદિરની ધ્વજા આદિની છાયા પડતી હોય તે ઠેકાણે ઘર કરવું ન જોઈએ.

સમકટ્ઠા વિસમલ્લણા સંવયયારેસુ ઇગવિહી કુજ્જા ।

પુવ્વુત્તરેણ પલ્લવ જમાવરા મૂલકાયંવા ॥

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૪૨૬

ઘરમાં સમાન કાષ્ટ અને વિષમ ખંડ એક વિધિથી કરવા,
પૂર્વ ઉત્તર દિશામાં (ઇશાન કોણમાં) પલ્લવ અને કક્ષિણ પશ્ચિમમાં
(નૈઋત્ય કોણમાં) મૂલ કરવા.

સન્નેવિ ભારવટ્ટા મૂલગિહે એગ સુત્તિ કીરંતિ ।

પીઠ પુણ એગસુતે સ્વરય ગુંજારિ અલિદેસુ ॥

અુખ્ય ઘરમાં બધા ભારવટ્ટા બરાબર સમસૂત્રમાં રાખવાં,
તથા ચોરડો શુંબરી અને અલિંકમાં પીઠાઓ પણ સમસૂત્રમાં રાખવા.

૮૭ ઘરમાં કેવા લાકડા વાપરવા તે

હલધાળય સગડમઈ અરહટજંતાણિ કટઈ તહ ય ।

પંચુવરિ સીરતરુ એયાળ ય કટ્ટુ વજ્જિજ્જા ॥

હળ, ઘાણી, ગાડી, રેહટ, કાંટાવાળા વૃક્ષ, પાંચ પ્રકારનાં
ઉદુંબર (ઉંબરો, વડ, પીપલ, પલાશ અને કહુંબર) અને જે વૃક્ષ
કાપવાથી દૂધ નિકળે, ઇત્યાદિના લાકડાંઓ ઘરકામમાં લાવવા નહિ.

વિજ્જરિ કેલિ દાહિમ જંમીરી દોહલિહ અંબલિયા ।

બબ્બુલ બોરમાઈ કળયમયા તહ વિ નો કુજ્જા ॥

ખીનોર, કેળ, કાડિમ, લીંબુ, આકડો, આંબડી, બાવળ,
ખોરડી અને પીળા પુલવાળા વૃક્ષ ઇત્યાદિ વૃક્ષોના લાકડા ઘરકામમાં
નહિ લાવવા, તેમજ તે વૃક્ષો ઘર આગળ વાવવાં પણ નહિ.

એયાળ જઈ વિ જહા પાહિવસાઓ પપિસ્સઈ અહવા ।

છાયા વા જમ્મિગિહે કુલનાસો હવઈ તત્થેવ ॥

ઉપર કહેલ વૃક્ષોનાં મૂલ ઘરની સમીપમાં હોય અથવા ઘરમાં
પ્રવેશ કરતાં હોય તથા જે ઘરની ઉપર તે વૃક્ષોની છાયા પડતી
હોય તો કુલનો નાશ થાય.

સુસુક્રમગદહ્તા મસાળ સ્વગનોલય સ્તોર ચિરદોહા ।
નિબ બહેઢયસ્કુલા નહુ કદ્વિજ્જંતિ ગિહુ ॥

જે વૃક્ષ પોતાની મેળે સુકાયેલું, ભાંગી ગયેલું કે બળી ગયેલું
હોય, રમસાન નજીકેલું, પક્ષિઓનાં માળાવાળું, ફૂલવાળું, બહુ
લાંબું (ખજૂરી તાડ) વગેરે લીમડો અને બેકડા ઇત્યાદિ વૃક્ષોનાં
લાકડા ઘર બનાવવા માટે કાપવાં નહિ.

૮૮ ઘરની પાસેના વૃક્ષોનું શુભાશુભ ફળ

‘આસન્નઃ કળૃકિને રિબુમયદાઃ સ્તીરિજોર્ધનાશાય ।
ફલિન પ્રજાક્ષયકરા દારુણ્યપિ વર્જ્યે દેષામ્ ॥
દિઘ્વાદ યદિન તરું સ્તાન તદન્તરે પૂજિતામ્ વપેદન્યાન્ ।
પુન્નાગાશોકારિષ્ટબકુલપનસાન્ શમીસાલૌ ॥

ઘરની સમીપમા જે કાંટાવાળાં વૃક્ષ હોય તેો શત્રુનો ભય
થાય ફૂલવાળાં વૃક્ષ હોય તેો લક્ષ્મીનો નાશ થાય. અને ફળવાળાં
વૃક્ષ હોય તેો સત્તાનનો નાશ થાય. તે માટે તે વૃક્ષોનાં લાકડાં
પણ ઘર કાંઈમા વાપરવાં નહિ. તે વૃક્ષ ઘરમાં અથવા ઘરની
સમીપમાં હોય તેો કાપી નાખવાં જોઈએ. જે તે વૃક્ષોને ન કાપવા
હોય તેો તેની પાસે ‘પુન્નાગ (નાગકેસર), અશોક, અરીઠા, કેસર,
ફનસ, શમી અને શાલ્મલી ઇત્ય દિક સુગન્ધિત પૂજ્ય વૃક્ષો વાવવાં
તેો ઉક્ત દોષવાળા વૃક્ષોનો નોષ રહેતો નથી.

યામ્માદિલ્બશુભફલા જાતાસ્તવઃ પ્રદક્ષિણેનૈતે ।

ઉદગાદિષુ પ્રશસ્તાઃ પ્લક્ષવશ્વદુન્નરાટોત્થા. ॥

પીપર, વડ ઉંબરો અને પીપળો જે વૃક્ષો અનુક્રમે ઘરની
દક્ષિણાદિ દિશામાં હોય તેો અશુભ છે. અને ઉત્તરાદિ દિશામાં હોય
તેો શુભ છે. અર્થાત્ દક્ષિણમાં પીપર, પશ્ચિમમાં વડ, ઉત્તરમાં ઉંબરો
અને પૂર્વમાં પીપળો હોય તેો અશુભ જાણવો. તથા ઉત્તરમાં પીપર

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

૪૩૧

પુર્વમાં વડ, કશિષુમા ઉંઝરે. અને પશ્ચિમમાં પીપળે. હોય તો શુભ બાણવો.

૮૬ પત્થરનાં સ્તંભ વગેરે ઘરમાં રાખવાનો વિચાર

પાહાણમયં થંભં પીઠં પટ્ટં ચ વારણત્તાણં ।

એઓ ગેહિ વિરુદ્ધા સુહાવદ્ધા ઘમ્મઠાણેસુ ॥

પત્થરનાં સ્તંભ ભારવટ પાટિયા અને આરશાખ એ સાધારણ ઘરમાં હોય તો અશુભ છે.

પરંતુ ધર્મસ્થાન દેવમંદિર આદિ કેકાણે હોય તો શુભ છે. પાહાણમયે કટ્ઠં કટ્ટમણ પાહણસ્સ થમાઈ ।

પાસાએ ય ગિહે વ વજ્જેયન્વા પયેતેણં ॥

જો પ્રાસાદ અથવા ઘર પત્થરનાં હોય ત્યાં લાકડાનાં અને લાકડાનાં હોય ત્યાં પત્થરના સ્તંભ ભારવટ આદિ કરવાં નહિ । અર્થાત્ ઘર આદિ પત્થરના હોય તો સ્તંભ વિગેરે પણ પત્થરનાં કરવા અને લાકડાનાં હોય તો સ્તંભ વિગેરે લાકડાનાં કરવા.

૯૦ સૂર્યદ્રવ્યા તિથિ અને યંત્ર

છગ ચત્ર અટ્ટમિ છટ્ટી, દસમઠ્ઠમિ ત્રાર દસમિ બીઆર

નારસિ ચરતિથિ બીઆ, મેસાઈસુ શુર દહટ દિણા ॥

એવ આદિ રાશિઓ ઉપર સૂર્ય હોય ત્યારે અનકમે છટ્ટ, ચોથ, આઠમ, છઠ, દશમ, આઠમ, બારસ, દશમ, બીજ, બારસ, ચોથ અને બીજ એ સૂર્યદ્રવ્યા તિથિ કહેવાય.

ઘન-મીન સંક્રાંતિમા	૨	મિથુન-કન્યા સંક્રાંતિમા	૮
વૃષ-કુંભ	૪	સિંહ-વૃશ્ચિક	૧૦
મેષ-કર્ક	૬	તુલા-મકર	૧૨

૯૧ ચંદ્રદ્રવ્યા તિથિ અને યંત્ર

કુંભઘણે અજમિહુણે તુલસીહે મયરમીણ વિસકક્કે ।

વિન્નિચ્ચક્કણાસુ કંમા બીઆઈ સમતિહી જ સસિદહટ્ટા ॥

કુંભ અને ઘનનો ચંદ્રમા હોય ત્યારે બીજ, મેષ અને મિથુનનો ચંદ્રમા હોય ત્યારે ચોથ તુલા અને સિંહનો ચંદ્રમા હોય ત્યારે છઠ, મકર અને મીનનો ચંદ્રમા હોય ત્યારે આઠમ, વિભાગ ત્રીજો

વૃષ અને કર્કનો અંદ્રમા હોય ત્યારે દસમ, વૃશ્ચિક અને કન્યાનો અંદ્રમા હોય ત્યારે બારશ એ બીજ આદિ સમ તિથિ અંદ્રઠગ્ધા તિથિ કહેવાય છે.

૯૧ અંદ્રઠગ્ધા તિથિ યંત્ર

કુ મ-ધન ના ચદમામાં-૨	મકર-મોનના ચદમામાં	૮
મેષ-મિથુનના ,, ૪	વૃષ-કર્ક ,,	૧૦
તુલા-સિંહ ,, ૬	વૃશ્ચિક-કન્યા ,,	૧૨

૯૨ સ્થિરયોગ

સ્થિરયોગ: શુભો રોગો-છેદાદૌ શનિજીવયો:

ત્રયોદશરયદ્દરિલાસુ દ્વયન્તરે કૃતિકાદિભિ:

શુક્રવાર અથવા શનિવારે તેસમ, આઠમ, ચોથ, નવમી અને ધૌહથ એ તિથિઓમાંથી કોઈ કોઈ એક તિથિ હોય, તથા કૃતિકા આદ્રી, અશ્લેષા, ઉત્તરાશ્વિની, સ્વાતિ, જ્યેષ્ઠા ઉત્તરાષાઢા, શતભિષા અને રેવતી એ નક્ષત્રોમાંથી કોઈ એક નક્ષત્ર હોય તો સ્થિર યોગ થાય છે. તે રોગ આદિના નાશ કરવામાં અને સ્થિર કાર્ય કરવામાં શુભ છે.

૯૩ વજ્રપાત યોગ

વજ્રપાતં ત્યજેદ્ દિપ્તિ-પન્થષદ્ સપ્તમે તિથૌ ।

તત્તઽથ ત્રયુપરં પૈત્રયે વહ્નો મૂલકરે કમાત્ ॥

બીજને દિવસે અનુરાધા, તીજને દિવસે ત્રણે ઉત્તરા (ઉત્તરાશ્વિની, ઉત્તરાષાઢા અથવા ઉત્તરાશાદ્રપદ), પાચમે મઘા, છઠે રૌહિણી અને સાતમના દિવસે મૂલ અથવા હસ્ત નક્ષત્ર હોય તો વજ્રપાત નામનો યોગ થાય છે. આ યોગ શુભ કાર્યમાં વર્જનીય છે. નારચંદ્ર ટિપ્પનમાં તેરસે ચિત્રા અથવા સ્વાતિ, સાતમે ભરણી, નવમીએ પુષ્ય અને દશમીએ આશ્લેષા નક્ષત્ર હોય તો વજ્રપાત યોગને દિવસે શુભ કાર્ય કરે તો છ માત્રમાં કાર્ય કરનારનું મરણ થાય એમ હર્ષ પ્રકાશ ગ્રંથમાં કહ્યું છે.

૫૫-શ્રી ચતીન્દ્ર સુહર્ત્ ૬૫૯ :

: ૪૩૩

કલ્યાણ કલિકા ગ્રંથમાંથી સામાર ઉધૃત વિભાગ થોથો

૧ કળશના અંગ વિભાગો

અત ઉર્ધ્વ પુનશ્ચાન્યં, પ્રવેક્ષ્યેઽહમનુક્રમમ્ ।
 પૂર્વવચ્ચ સમુત્સેષો, વિસ્તરઃ પૂર્વકલ્પિતઃ ॥
 પદ્મપત્ર નિભાકારા, ત્રિપદા પદ્મ પત્રિકા ।
 કર્ણિકા પદમેકં તુ, સપાદઃ પદ્મ સભવઃ ॥
 દ્વિભાગ ચાણ્ડક કુર્યાદ્, વૃત્તાકાર સુલક્ષણમ્ ।
 ગ્રીવા પાદોનભાગા સ્યાદ્, ભામાર્ધ ચાર્કં પટ્ટિકા ॥
 લતિને ચૈવ કર્તવ્યા, અર્ધાંશે પદમ પત્રિકા ।
 ત્રિભાગં બીજપૂર સ્યાદ્, વિકસિત પદ્માકૃતિ ॥
 ઉચ્છ્રયઃ કથિતશ્રૈત્ય, વિસ્તરં શૃણુ સાંપ્રતમ્ ।

અર્થ - હવે કલશ અંગે બીજે કમ કહું છું કલશની ઉચ્ચાઈના અને વિસ્તારના અનુક્રમે ૯ અને ૬ ભાગો કલપવા ઉચ્ચાઈના નવ ભાગોમાંથી નીચે ૩ ભાગની પદ્મપત્રિકા કમલપત્રના આકારની કરવી. ૧ ભાગની કર્ણિકા અને ૧ ભાગનો કમલ (સભવ) પત્ર કરવો, તે પછી ૨ ભાગનું ગોળ આકારનું સુલક્ષણ અંક કરવું ૦ ૥ ૧ ભાગની ગ્રીવા અને ૦ ૥ ૧ ભાગની અર્ધપટ્ટી કરવી. લતિને પ્રાસાદના કલશમાં પદ્મપત્રિકા અર્ધ ભાગની કરવી ૩ ભાગનું બીજે (ડાહલો) કરવું. બીજપૂરનો આકાર વિકાસી કમળના ડાહા જેવો કરવો આમ ઉચ્ચાઈના ભાગો કરવા.

હવે વિસ્તારના સંખ ધે જણવેલ છે.

પદમ પત્ર ત્રિમિર્ભાગૈ-દ્વિભાગા કર્ણિકા વૃતા ॥

પદ્માન્ને પત્રિ (ટ્ટિ) કા ચૈત્ર, ચતુર્ભાગા ચ વિસ્તરે ।

ષડ્ભાગા મણ્ડક ચૈવ, ગ્રીવા મધ્યે દ્વિભાગિકા ॥
 અર્કપટ્ટો ચતુર્માસા, સાર્ધત્ર્યંશા ચ પત્રિ (ટ્ટિ) કા ।
 સાર્ધદ્વયં બીજપૂરં, નિમ્નાગ્રે પદ્મકાઠ્ઠિતિ ॥
 પદ્મનિબન્ધતિલક, મુક્તરત્નાં સુવૃતકામ્ ।
 અર્કોઽર્કપટ્ટિકા કુર્યાત્, પદ્મપત્રાઽગ્ર ઝન્નતામ્ ॥

અર્થ :- પદ્મપત્રને । વિસ્તાર ૩ ભાગનો, ઠણિયાનો ૨ ભાગનો. પદ્મપત્ર પછી પટ્ટિકાનો વિસ્તાર ૪ ભાગનો અ ઠક વિસ્તાર ૬ ભાગનો, ગ્રીવા મધ્યમાં ૨ ભાગની, અર્ક પટ્ટી ૪ ભાગની, ૩ા ભાગની પટ્ટીકા અને ૨ા ભાગનો ખીભેરાનો વિસ્તાર કરવો. ખીજ-પુરનો આકાર કમળના ડોડા જેવો રાખવો

સુયેના મદિરે પત્રપદ્મની આગળ ઉચી અર્ક પટ્ટી ગોળ પદ્મના તિલક જેવી રત્નજડીત કરવી

૨ દ્વજ દંડ

દ્વજાધારસ્તભિકા ચ, કલશૌચ્ર વિભૂષિતા ।
 વશાધારા વજ્રબન્ધા, વશાના વેદનાદિકૈઃ ॥

અર્થ :- દ્વજાધાર (થાંભણી) દંડ કડચો વડે શોભિત કરવી (વાંશ) દંડ આધાર જેવી તે થાંભણીને ખીજ વાંશના આધારે વાંશ વેદનાદિના મળ ખંધનો વડે બાધીને સજ્જડ કરવી.

૩ દડમાપ - પહેત્રી પ્રકાર

આદિશિલોદ્ભવ માનં, ઋર્ધ્વે ચ કલશાંતિકમ્ ।
 તૃતીયાશે પ્રકર્ત્તવ્યો, દ્વજા દણ્ડ. પ્રમાણતઃ ॥
 અટમાશેન હીનોઽસૌ, મધ્યમઃ શુભલક્ષણ ।
 કનિષ્ઠ. સ અવેદ્ દણ્ડો, જ્યેષ્ઠતઃ પાદવર્જિતઃ ॥

અર્થ :- ખરશિલાથી કળશના મથાળા સુધીની પ્રાસાદની ઉંચાઈના ગીજા ભાગ જેટલો લાખો દંડ ઉત્તમ ગણાય અને અષ્ટ-માંશ હીન કરતા મધ્યમ કહેવાય અને ચતુર્થાંશ હીન કરતા કનિષ્ઠ માપનો દંડ થાય.

૪ દંડમાપ - ખીજા પ્રકારે

પ્રાસાદ પૃથુમાનેન, ધ્વજાદણ્ડ તુ કારયેત્ ।
મધ્યમં દશમાશોનં, કનિષ્ઠં ચોન પચ્ચમમ્ ॥

અર્થ :- પ્રાસાદના વિસ્તારના માપનો ધ્વજા દંડ કરાવવો. તે દશમાંશ હીન કરીને મધ્યમ અને પંચમાંશ હીન કરીને કનિષ્ઠ માપનો દંડ કરાવવો.

૫ દંડમાપ ત્રીજા પ્રકારે

મૂલ રેખા પ્રમાણેન, જ્યેષ્ઠઃ સ્યાદ્ દણ્ડસંભવઃ ।
મધ્યમે દ્વાદશાંશોનઃ ષડ્ઞોનઃ કનિષ્ઠકઃ ॥

અર્થ :- રેખા મૂળના વિસ્તારના માપે જ્યેષ્ઠ માપનો દંડ થાય છે. તેમાંથી ૧ દ્વાદશાંશ હીન કરતાં મધ્યમ અને ૧ ષષ્ઠાંશ હીન કરતાં કનિષ્ઠ માપનો દંડ બને છે.

૫ (અ) દંડની જાડાઈ

એકહસ્તે તુ પ્રાસાદે, દણ્ડે પાદોનમંગુલમ્ ।
અર્ધાઙ્ગુલા ભવેદ્ વૃદ્ધિઃ પચ્ચાશદ્વસ્તકાવધિઃ ॥
પૃથુત્વ ચ પ્રકર્તવ્યં, સુવૃત્તં, પર્વકાન્વિતમ્ ।
एकादि पर्वतः कार्यः पञ्चविंशतिक्का वधिः ॥
વિષમ્ પર્વદ્ભાશ્ચ શસ્તાઃ સ્વસ્વાભિધાનતઃ ।
ત્રયોદશ સ્યુર્દણ્ડા વૈ, પર્વભેદસ્તથોત્તમાઃ ॥

અર્થ : ૧ હાથના કંડમાં જડાઈતું માપ પોણા આંગળાં અને એ પછી ૫૦ હાથ સુધીના માપના પ્રાસાદે કંડની જડાઈમાં દર હાથે ૦૧ આંગળની વૃદ્ધિ કરવી. આ પ્રમાણે કંડનો વ્યાસ પર્વ સહિત ગોળાકારનો કરવો. ૧ થી ૨૫ પર્થન્તના એક પર્વા, ત્રિપર્વા, પંચ પર્વા આદિ વિષમ પર્વવાળા ૧૩ પ્રકારના કંડો અને છે અને આ બધાનો પર્વાનુસાર જુદાં જુદાં નામો ઉત્પન્ન થાય છે.

૧ જયન્ત, ૨ શત્રુમર્દન, ૩ પિંગલ, ૪ શંભવ, ૫ શ્રીમુખ, ૬ આનંદ, ૭ ત્રિદેવ, ૮ દિવ્યશેખર, ૯ કાલકંડ, ૧૦ મહોત્કટ, ૧૧ સૂર્ય, ૧૨ કમલ, અને ૧૩ વિશ્વકર્મા. આ બધા કંડો પોતાના નામ પ્રમાણેના શુભ કરનારા છે.

૬ કંડની પાટલી

મण्डूकी तस्य कर्तव्या, अर्धचन्द्राकृतिस्तथा ।

पृष्ठदण्ड सप्तगुणा, हस्तादिपञ्चकावधि ॥

षड्गुणा च द्वादशान्ते, शेषા पञ्चगुणा तथा ।

तथा त्रिभाग विस्तारा, कर्तव्या सर्वकामदा ॥

અર્થ :- કંડની પાટલી અર્ધચંદ્રાકારની કરવી, તેનું માપ ૧ થી ૫ હાથ સુધીના કંડે વિસ્તારથી ૭ ગણી, ૬ થી ૧૨ હાથ પર્થન્તના વિસ્તારથી ૬ ગણી અને તે ઉપરના માપવાળા કંડે વિસ્તારથી ૫ ગણી લાંબી કરવી તથા વિસ્તારમાં લંબાઈના ૩ ભાગની કરવી. આ પ્રમાણે લાગી-પડેલી પાટલી સર્વ ઇચ્છાઓને પરિપૂર્ણ કરનારી હોય છે.

૭ પાટલીનું સ્વરૂપ

अर्धचन्द्राकृतेऽथैव, पक्षे कुर्याद् गगारकम् ।

बशोर्ध्वे कलशं चैव, पक्षेघण्टाप्रलम्बनम् ॥

चामिरैर्मूषित कुर्याद्, घटापक्षे विचक्षण ।

पताका पापहारी च, शत्रुपक्ष क्षयंकरो ॥

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્દત્ કર્પણ :

: ૪૩૭

અર્થ :- પાટલીના મધ્યભાગે અર્ધચંદ્રાકાર કરી તેની બંને બાજુમાં ગગારા કરવા. પાટલીના મધ્ય ભાગે ફંડ ઉપર કલશ કરવો અને બંને તરફ ઘંટડીઓ લટકાવવી. બુદ્ધિમાને ઘંટડીઓની તરફના ભાગોને ચામરો વડે શુશોભિત કરવા અને પાટલી ઉપર પાપને હરનારી તથા શત્રુને નાશ કરનારી પતાકા-ધ્વજ ચડાવવી.

૮ ફંડ શાનો બનાવવો ?

વંશમયસ્તુ કર્તવ્યઃ સારદારુસમન્વિતઃ ।

નિર્બળઃ સુદૃઢઃ કાર્યઃ (દણ્ડઃ) પ્રાઞ્જલો દોષવર્જિતઃ ॥

સમગ્રન્થિ વિઘ્નાવ્યો, વિષમૈઃ પર્વભિયુતઃ

અર્થ :- ફંડ વાંશનો કરવો અથવા શ્રેષ્ઠ જાતના લાકડાનો કરવો. તે ફંડ ઘા લાગેલો, પોચો કે વાંકો ચૂંકો ન હોય એવો નિર્દોષ, સમગાંઠોવાળો અને વિષમ પર્વોવાળો બનાવવો જોઈએ.

૯ ધ્વજાનુ-માપ

ધ્વજાદૃષ્ટમામાણેન પતાકાં ચ પ્રલંબયેત્ ।

પૃથુત્વદ્દમાણેન, ત્રિશિખાગ્રવિમૂષિતામ્ ॥

શિખાં પશ્વપકર્તવ્યા, ધ્વજાગ્રે તદ્ વિચક્ષણૈઃ ।

દિવ્ય તત્ત્વ પતાકા ચાઽર્ધચન્દ્ર ઝ્રંવ કિંકિણી ॥

અર્થ :- ધ્વજ ફંડના માપની ઉપર પતાકા લંબાવવી. પતાકાનો વિસ્તાર લંબાઈના આઠમા ભાગનો કરવો. ૩ શિખાઓ વડે પતાકાને ભૂષિત કરવી અથવા તેને ૫ શિખાઓ કરવી. પતાકા દિવ્ય વસ્ત્રની બનાવવી. તે ઉપર અર્ધચન્દ્રનો આકાર કરવો, નીચલે છેડે શિખાઓ ઉપર ધુધરીઓ લટકાવવી.

૧૦ ધ્વજાવતી (સ્તંભિકા) રાપણુ

રેખાથેં ત્રિભાગોધ્વે વા, સૂત્રાંશે પાદવર્જિતે ।

ધ્વજાવતી તુ કર્તવ્યા, રૂપાને નૈર્ઘૃતેઽપિવા ॥

પાસાદવૃત્તિદેશે તુ દક્ષિણે ચ પ્રતિરથે ।
સ્તમવેઘસ્તુ કર્તવ્યો, મિત્તેરસ્યાષ્ટમાંશકે ॥

અર્થ :- રેખાના અર્ધ ભાગે જે તૃતિયાંશે અથવા પોણા ભાગે ઉપર ધ્વજવતી સ્તંભિકા. ઇશાન અથવા નૈરૂત્ય તરફ રાખવી. પ્રાસાદની પૃષ્ઠી તરફના જમણા પડખામાં પ્રાસાદની ભીંતના ૮ માં ભાગ જેટલો સ્તંભિકા રાખવા માટે ખાડો કરવો.

શૈલજે ચંચ પાસાદે, કલશસ્ય પદાનુગમ્ ।
સ્નાદિર મિન્દ્રકીલ્ તુ પ્રવેશ્ય કલશાન્તિકે ॥
ચતુરસ્ત્રમષ્ટાસ્રં વા, વૃત્તં ચાગ્રાગ્રવર્તુલમ્ ।
મુદ્ધં નિર્ગ્ગ્ન કુર્યાદ્, ગર્ભં શુદ્ધં પ્રમાણતઃ ॥
ધ્વજાવતી સ્તંભિકાચ ચતુરસ્ત્રા ચાષ્ટાંશકા ।
વૃત્તાધ્વે ચતુરસિકા ॥

તદ્ધ્વે કલશં કુર્યાત્, સુરુપલક્ષણાન્વિતમ્ ।
નિકુ ચ્ચવલિકે કાર્યે, વંશાધારસ્ય વાહ્યતઃ ॥
વંશવન્ધાસ્તુ કર્તવ્યો, હસ્તે હસ્તે તથા પુનઃ ।
હસ્તે સપાદે સાર્ધે ચા, દ્વિહસ્તે વાગ્ધ્યયોચિત્તે ॥

અર્થ :- પશ્ચરના પ્રાસાદમાં કલશ સ્થાને ખેરનો 'ઈન્દ્રકીલ' નીચે ખોસીને કલશ પર્થત ઉચે રાખવો. ઈન્દ્રકીલ નીચે ચોરસ મધ્યમા અષ્ટાસ્ર અને ઉપર ગોળ કરવો. મજબૂત, ખાડા-ખાંચા વગરનો નક્કર અને પ્રમાણસુક્ત કરવો.

ધ્વજવતી સ્તંભિકાને પણ નીચેથી અનુક્રમે ચતુરસ્ત્ર, અષ્ટાસ્ર પોઠશાસ્ત્ર કરી ગોળ અને અંત ભાગમાં પાછી ચોરસ કરવી તેના ઉપર સુદર અને સુલક્ષણવાળો કલશ કરવો. યાંત્રિકીને કબાવીને સ્થિર રાખવા માટે ખાડાની બહાર જે વળીઓ (મજબૂત લાકડીઓ) ટેકા રૂપે ઉભી કરવી. આમ સ્તંભિકાને મજબૂત સ્થિર કરી પછી તેની સાથે ધ્વજકંડને

મજાનૂત બધો વડે ખાંધવો, આ બધો હાથે હાથે, સવા સવા હાથે
દોઢ દોઢ હાથે અથવા બે બે હાથે દંડની લંબાઈનો વિચાર કરીને
હેવા. બધો વચ્ચે બે હાથથી વધારે અંતર ન રાખવું.

૧૦ જ જિનેન્દ્ર પ્રાસાદનાં પાંચ નામ

પદ્મરાગો વિશા લાલ્યો, વિભવો રત્ન સ મવઃ

લક્ષ્મી કોટર હત્યેવં પશ્વંતે તુ જિનાલયઃ ॥

અર્થ : ૧ પદ્મરાગ, ૨ વિશાલ ૩ વિભવ, ૪ રત્નસંભવ
અને ૫ લક્ષ્મી કોટર એ પાંચ જિનપ્રાણદોનાં નામ છે.

૧૦ વ તદ્દલિ ભકિત, ૨૨ ભાગ

કર્ણોનન્દી-પ્રતિરથઃ પૂર્વવચ્ચ સુસંસ્થિતઃ

નન્દિકા ભાગ નિષ્કાસા, દ્વિ ભાગા પાર્શ્વકોમળા ॥

ભાગનન્દી પુનઃ કાર્યા, વેદાશો મદ્રવિસ્તરઃ ।

નિષ્કા સશ્રૈકભાગરત્તુ, કર્તવ્યઃ શુભ લક્ષણઃ ॥

ચતુર્ભાગા ભવેદ્ મિત્તિઃ શેષં ગર્ભગૃહં ભવેત્ ।

અર્થ : કર્ણુ કર્ણુની નન્દી અને પ્રતિરથ એ પૂર્વની જેમ
જ અનુક્રમે ૩, ૩, ૧, ભાગનાં બનાવવાં. નન્દીનો નિર્ગમ ૧ ભાગનો
કરવો. આ કર્ણુનન્દી, અને પ્રતિરથની વચ્ચે ૧-૧ ભાગની ક્ષોભણ
કરવી. બકી ૧ ભાગની ભદ્રની પાસે નન્દી કરવી ૪ ભાગનો ભદ્રનો
વિસ્તાર કરવો આમ તલના ૩-૧-૧-૩-૧-૪-૧-૩-૧-૧-૩=૨૨
ભાગની કલ વિભક્તિ કરવી. આમ કરતાં ચાર ભાગની ભીંત થશે
અને બાકીનો ગભારો રહેશે, અર્થાત ભીંતોઓમાં ૮ ભાગનું તળ
રોકાશે અને ૧૪ ભાગનો ગભારો થશે. પાંચે જિનેન્દ્ર પ્રાસાદો
એજ પ્રમાણે ૨૨ ભાગના વરાહમાં બનાવવા.

૧૧ કલશ-લક્ષણ

પ્રાસાદમસ્તકે મૌલિરૂપઃ કુમ્ભોનિગદ્યતે ।

તસ્માત્ સલક્ષણઃ કુમ્ભમ, કારયેદ્ વિધિવિત્તમ્ ॥

અર્થ .- કલશ પ્રાસાદના મસ્તક ઉપર મુગટ રૂપ કલેવાય છે. માટે વિધિના બલુકારે ઉત્તમ લક્ષણવાળો કળશ બનાવવો.

ફહેરાના શિખર ઉપર કલશનું લક્ષણ અને પરિમાણ શિષ્ય શાસ્ત્રોમાં ફહેરાના માપ અને જાતિના અનુસારે સિન્ન બિન્ન પ્રકારનું કહેલું છે.

નાગર, લતિન, સાંધાર, મિશ્રક, વિમાનનાગર, વિમાન પુષ્પક અને ધાતુજ, રતનજ, હાફજ, રથાફક આદિ આ જાતિના પ્રાસાદોના ક શોનાં પરિમાણ નીચે મુજબ ૩ પ્રકારના હોય છે

(૧) નાગરાદિનો પ્રાસાદના વિસ્તારથી અઠમા ભાગનો કલશનો વિસ્તાર મધ્ય ભાગે કરવો અને રતનઝદિનો એથી સવાથો કરવો. કલશનું આ જઘ્ન્ય માપ ગણાય છે. આમાં ચોળમે ભાગ ઉચે રવાથી તેનું ઉત્તમ માપ અને બત્રીશમે ભાગ ઉમેરવાથી મધ્યમ માપ થાય છે.

(૨) પ્રાસાદની મૂવ રેખાથી પાંચમા ભાગ જેટલું પણ કલશનું માપ હોય છે આ કલશના માપનો બીજો પ્રકાર છે બૃહત્પ્રાસાદોના કલશોના માટે ઉપયોગી છે.

(૩) આંબલસારાનો વિસ્તાર ૪ ભાગ કરી તેના ૧ ભાગને સવાથો કરતા જે માપ આવે તેના ત્રણમર પણ કલશનો વિસ્તાર થાય છે.

(૪) વરાહ-દાવિક, બૂમજ, વિમાનોદ્ભવ અને સર્વ પ્રકારના વક્ત્રી પ્રાસાદોના કલશોનું વિસ્તારમાપ પ્રાસાદના વ્યામના છઠ્ઠા ભાગ જેટલું હોય છે આ મધ્યમ માપ છે. અને સ્વષ્ઠાશ યુક્ત કરવાથી ઉત્તમ અને વષ્ઠાશ હીન કરવાથી કનિષ્ઠ માપ ગણાય છે.

૧૨ આજકાલ કલશમાપમાં ચાલતી ભૂલ

ઉપર નાગરાદિ જાતિના પ્રાસાદોના કલશોનાં સિન્ન બિન્ન માપો અને પ્રત્યેકના ઉત્તમ, મધ્યમ, કનિષ્ઠાદિ ભેદો લખ્યા છે. છતાં આજ કાલના કારીગરો તેનો કઈ પણ ઉપયોગ કરતા નથી. સર્વ માપના પ્રાસાદોના કલશોનું માપ એક જ પ્રકારનું રાખે છે. ખરી વસ્તુ તો એ છે કે હંડનું તેમજ કલશોનું માપ પણ કનિષ્ઠા

પ્રાસાદોમાં ઉત્તમ અને ઉત્તમ પ્રાસાદોમાં કનિષ્ઠ પ્રકારનું રાખવું જોઈએ બધા માપના પ્રાસાદોના કલશો આઠમે ભાગે વિસ્તાર વાલાજ ન રાખવા જોઈએ. સાંધાર પ્રાસાદોમાં કે ૮ ૯ ગજના નિરન્ધાર પ્રાસાદોના કલશોમાં કલશો કનિષ્ઠમાપના અથવા બીજા પ્રકારના માપવાળા બનાવવા જોઈએ. બીજી પક્ષ કલશોના માપને અગે કારીગરોમાં એક ભૂલ પ્રચલિત થયેલી છે, અને તે ચવરિયોના કલશોના માપમાં.

કેટલાક મંદિરોના ગભારામાં ચાંદીની અથવા સફેદ પાષાણની ૩ ધુમટિયોવ લી ચવરિયો બનાવે છે. અને તે ઉપર કલશિયા ચઢાવે છે એ કલશોનું માપ પક્ષ કારીગરો ચવરીના વ્યાસના અષ્ટમાંશ જેટલું નાગર પ્રાસાદોના કલશોના હિસાબે રાખે છે. જે ખરી રીતે ભૂલભરેલું છે. ચવરિયો એ નાગરાદિ જાતિમાં નહિ પણ વાસ્તવમાં વલ્લ્લી પ્રાસાદોનું લઘુરૂપ છે. અને વલ્લ્લી પ્રાસાદોના કલશોનું માપ અપરાજિત પૃષ્ઠમાં પ્રાસાદના ષષ્ઠાંશ તુલ્ય રાખવાનું વિધાન છે. આથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તેવી ચવરિયો ઉપરના કલશો તેના અષ્ટમાંશ તુલ્ય નહિ પણ ષષ્ઠાંશ તુલ્ય વિસ્તૃત કરવાનું કારીગરોએ લક્ષ્ય રાખવું જોઈએ.

૧૩ કલશની ઉચ્ચાઈ

કલશ વિસ્તારમાં ૬ ભાગનો અને ઉદયમાં ૯ ભાગનો હોય છે એટલે કે એની ઉચ્ચાઈ વિસ્તારથી દોઢ ગુણી થાય છે. કલશનાં બધાં મલીને ૬ અંગો હોય છે

૧. પીઠ (પડધી) ૨. અંકક (પેટ) ૩. ગ્રીવા ૪. પહેલી કણી ૫. બીજી કણી અને ૬ બીજેડ (ડોડલો) આ ૬ અંગોનું ઉદયમાં માપ અનુક્રમે નીચે પ્રમાણે હોય છે.

પદ્મપત્ર (પીઠ) ભાગ ૦૧૧, અંકક ભાગ ૩ (કૃત્રિત ભાગ ૧ અને ૩ લખેલ છે.) ગ્રીવા ૦૧૧, બે કણીઓ ૧૧ (કૃત્રિત ૧-૧ ભાગની કણી લખેલી છે.) અને બીજપૂરક (સાલ) ભાગ ૩ ઉદયમાં હોય છે.

૧૪. છ અંગોનું માપ

પદ્મપત્ર નીચે ભાગ ૩ અને ઉપર કન્દમાં ભાગ ૨, અંકક ભાગ ૩, શ્રી ચતીન્દ્ર મુદૂર્ત ૬૫૭ :

ગ્રીવા, મધ્યમાં ભાગ ૨, કર્ણિકા અંતરમાં ભાગ ૪, નીચલી કર્ણિકા ૪ અને ઉપરની કર્ણિકા ભાગ ૩ ની બીજપુર નીચે ૨ અને ઉપર ૧॥ ભાગ (કોઈ સ્થળે ૧ ભાગ પશુ લખેલ છે.) વિસ્તાર. ગનાવણ બેઠેએ

ઉપર જે ૪ પ્રકાર કલ્પના બતાવ્યા છે તેનો મુલાધાર ગ્રંથ અપરાજિત પૃષ્ઠા છે, જેનું વિધાન નીચે મુજબ છે.

પ્રાસાદસ્યાપ્ટમાશન, પૃથુત્વ કલ્પાઢકે ।
પોઢશા ઐર્યુન શ્રેષ્ઠ. દ્વાત્રિશાશંસ્તુ મધ્યમમ્ ॥

મૂલરેખા પચ્ચમાજે, પૃથુત્વ તસ્ય કારયેત્ ।
ઘન્ટા વિસ્તાર પાદેન તસ્ય પાદયુત પુન. ॥
ઉક્ત કલ્પશ વિસ્તાર ઉચ્છ્રય તસ્ય સાર્ધકમ્ ।
નાગરે લતિને સ્વસ્થ, સાધારેપુ ચ મિશ્રકે ॥

વિમાને નાગરચ્છન્દે, કુર્યાત્ વિમાન-પુષ્પકે ।
ધાતુજે રત્નજે ચૈવ દારુજે ચ રથારુહે ॥

શૈલજે સ ચતુર્થાશ, એપ્ટકાદિ સમસ્તકે ।
ઇત્યુક્ત કલ્પશ્રૈવ, સર્વકામ ફલપ્રદ. ॥

વરાટે દાવિહે ચૈવ, ભૂમજે વિમાનો દ્ભુવે ।
વલ્મીના સમસ્તાના, પ્રાસાદ ષ ઠમાશકે ॥

તત્ષઢંશયુત શ્રેષ્ઠ, કન્યસ તદ્વિના કૃતમ્ ।
ઇત્યુક્ત માનમુદ્દિષ્ટ, કર્તવ્ય સર્વકામદમ્ ॥

ઉચ્છ્રય નવ ભાગ ચ, વિસ્તાર રસ ભાગિકમ્
અઢક ત્રિસપાદ ચ, ત્રિસદા (પાદોના) પચ્ચ પત્રિકા ॥

ગ્રીવા ભાગ પાદૂના, સપાદે દ્વ ચ કર્ણિકે ।
માતુર્લિંગ ત્રિભિર્ભાગે, કર્તવ્ય સર્વકામદમ્ ॥

અપરાજિત પૃષ્ઠાના ઉપર્યુક્ત પાઠનો તાત્પર્યાર્થ અમેએ આ કલ્પ શ્લેષ્ણના નિરૂપણમા પ્રારભમાં જ આપી દીધો છે. એટલે

પુનરૂક્તિ કરતા નથી. આ વિષયના બાણકાર દારીગરો આ વિષયનું શાસ્ત્રીય નિરૂપણ સમજીને કલશે. બનાવે એજ આ લેખનું પ્રયોજન છે.

૧૫ દેવજઠંડ લક્ષણ

દઢક્રાંત્યધ્વજાધાર, સ્તરમાલ્લક્ષણવેદિના ।

દળડ. સુલક્ષણ' કાર્ય. સમાનો ગ્રન્થિ-પર્વમિઃ ॥

અર્થ : ઠંડ ઓત્યની ધ્વજનો તો આધાર છે. એટલે લક્ષણના બાણનારે ઠંડને ગાંઠો અને પર્વોના શાસ્ત્રોક્તમાન સંહિત લાક્ષણિક બનાવવો.

૧૬ ઠંડની લંબાઈના પ્રકારો

પ્રાસાદની અર્શિલાથી કલશના અગ્રભાગ પર્યન્તની ઉંચાઈના એક તૃતીયાંશ જેટલી ધ્વજ ઠંડની લંબાઈ કરવી. તે ઠંડનું જ્યેષ્ઠ માપ સમજવું, જ્યેષ્ઠ માપને અષ્ટમાંશ હીન કરવાથી મધ્યમ માપ અને અતુર્થાંશ હીન કરવાથી કનિષ્ઠ માપનો ઠંડ થાય છે. -કોઈ ગ્રંથકારે ષડશહીનને કનિષ્ઠમાપ કહેલ છે.

(૨) પ્રાસાદના વિસ્તાર (વ્યાસ) બરોબર ઠંડ હોય તેને પણ જ્યેષ્ઠ માપનો ઠંડ કહે છે. આ જ્યેષ્ઠ માપને દશમાંશ હીન કરવાથી મધ્યમ માપ અને પંચમાંશ હીન કરવાથી તે ઠંડ કનિષ્ઠ માપનો ગણાય છે.

(૩) પ્રાસાદની મૂળરેખા પરિમિત ઠંડ હોય તે ઠંડ પણ કનિષ્ઠમાપનો ગણાય છે.

આ કનિષ્ઠમાપમાંથી દ્વાદશાંશ ઓછો કરવાથી 'કનિષ્ઠ મધ્યમ' અને ષડશ હીન કરવાથી 'કનિષ્ઠકનિષ્ઠ' માપનો ઠંડ ગણાય છે. કયા માપના પ્રાસાદને માટે કયા માપનો ઠંડ હોવો જોઈએ ? એ વિષયમાં ઘણા શિલ્પીઓ વિચાર કરતા નથી. અને 'પ્રાસાદવ્યાસ માનેન' ઇત્યાદિ શ્લોકમાં જણાવેલા માપનાજ ઠંડો કરાવે છે પણ વાસ્તવમાં સર્વ માપના પ્રાસાદો માટે એકજ પ્રકારનું ઠંડનું માપ આપવું યોગ્ય નથી.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્તન દર્પણ :

: ૪૪૪

ઉક્ત ૩ પ્રકારનું ફંડોનું માપ અને તેના વિવેકને અંગે અપ-
સન્નિત પૃથ્થામાં નીચેના શબ્દોમાં નિરૂપણ કર્યું છે.

આદિ શિલોદ્ભવ માન, તદ્દર્થે કલશાતિકમ્ ।

તૃતીયાશો પ્રકર્તવ્યો, ધ્વજાદણ્ડ પ્રમાણતઃ ॥

અષ્ટમાશો તતો હીને, મધ્યમ શુભ લક્ષણઃ ।

કનિષ્ઠો યો ભવેદ્ દણ્ડો, જ્યેષ્ઠત્ત પાદર્વાજિતઃ ॥

પ્રાસાદ પૃથુમાનેન, ધ્વજાદણ્ડ તુ કારયેત્ ।

મધ્યમ દશમાશોન, કનિષ્ઠ ચોનપચકમ્ ॥

મૂલરેખા પ્રમાણેન, કનિષ્ઠો દણ્ડસમ્ભવઃ ।

મધ્યમો દ્વાદશાશોન પદ્મોન કનિષ્ઠક ॥

પ્રાસાદ કોણ મર્યાદા, સપ્તહસ્તાન્તકં મતા ।

ગર્ભમાન ચ કર્તવ્ય, હસ્તા સ્યુ ચ વિશતિ ।

રેખા માન ચ કર્તવ્ય, યાવત્ પચાશહસ્તકમ્ ॥

અર્થ : પ્રથમ શિલાથી કલશના મથાળા સુધીની ઉંચાઈના ત્રીજા ભાગ જેટલો છે એા ધ્વજાદંડ બનાવવો એ ઉત્તમ, એથી અષ્ટમાંશ એછો તે મધ્યમ અને ઉત્તમથી એથા લાગે એછો તે કનિષ્ઠ માપનો ફંડ હોય છે. વહી પ્રાસાદના વિસ્તાર જેટલો લાગે તે ઉત્તમ તેથી દશમાંશ હીન તે મધ્યમ, અને પંચમાંશ હીન તે કનિષ્ઠ માપનો ફંડ હોય છે. પ્રાસાદની મૂળરેખા જેટલો લાગેા ફંડ કનિષ્ઠોત્તમ, દ્વાદશાંશહીન કરતાં કનિષ્ઠો મધ્યમ, અને પદ્મશહીન કરતાં કનિષ્ઠ કનિષ્ઠ માપનો ફંડ હોય છે.

(૧) ૧ થી ૭ હાથ સુધીના પ્રાસાદોને ધ્વજાદંડ પ્રાસાદના કોણથી માપવો જોઈએ, એટલે કે જેટલા હાથનો પ્રાસાદ હોય તેટલા હાથનો ફંડ બનાવવો. આ માપ ૭ હાથ સુધીના ફંડને માટે સમજવું.

(૨) ૮ થી ૨૫ હાથ સુધીના પ્રાસાદોને માટે ફંડનું માપ તે પ્રાસાદના ગર્ભના જેટલું માપ જેટલું રાખવું.

(૩) ૨૬ થી ૫૦ હાથ સુધીના કોઈ પણ માપના પ્રાસાદો હોય તો તેના દંડનું માપ મૂલ રેખાના હિસાબે રાખવું એટલે કે મહાવરાની રેખા ઉપરથી જેટલું દંડનું માપ ગણવું. આ માપનો દંડ પ્રાસાદના વ્યાસથી લગભગ એક દ્વિતીયાંશ જેટલો લાંબો થાય છે.

૧૭ દંડનાં ઉપાદાન કાષ્ટો

મુખ્ય રીતે તો 'દંડ' અંદરથી પોલો ન હોય. ક્રીટ લાગેલો ન હોય. અને કાણા-કોતરવાળો ન હોય એવા વાંસનોજ બનાવવો એવો શાસ્ત્ર આદેશ છે. પણ તેવા પ્રકારનો વાંસ ન મળે તો ખીજા ઉત્તમ વૃક્ષોના કાષ્ટનો પણ બનાવી શકાય છે. આ સંબંધમાં અપરંજિત પૃથ્વીમાં નીચેનું વિધાન દૃષ્ટિ ગોચર થાય છે-

વશમયસ્તુ કર્તવ્યઃ સારદારૂમયસ્તથા ।

સમગ્રન્થિવિઘાત્ય., પર્વભિવિષમસ્તથા ॥

અર્થ. દ્વજદંડ વાંસનો બનાવવો અથવા ખીજા શ્રેષ્ઠ લાકડાનો પણ બનાવી શકાય છે, જે વાંસનો હોય તો સમ સંખ્યાક ગાંઠો અને વિષમ સંખ્યાક પર્વો (જે ગાંઠો વચ્ચેનો ભાગ) વાળો હોવો જોઈએ (ખીજા લાકડાનો હોય તો તેને સમ સંખ્યાક અંગડીઓ લગાડીને તેવો બનાવવો) .

અન્યથાન્તરમાં દંડના ઉપાદાન રૂપે નીચે પ્રમાણે પણ કેટલાક વૃક્ષોના નામ નિર્દેશ કર્યો છે.

વશમયોઽથ કર્તવ્ય, આજનો-મધુકસ્તથા ।

શૌગપઃ સ્વાદિર શ્રૈવ, પિપ્પ્લુ ચંદ્ર નુ કારયેત્ ॥

અર્થ : દંડ વાંસનો કરવો અથવા તેાં અંજનનો, મહુડાનો, શીશમનો તથા ખેરનો બનાવવો અને તેને જોળરૂપે કરવો.

૧૮ દ્વજનો દંડની જાડાઈ

દ્વજદંડની જાડાઈનો પણ નિયમ હોય છે એ વિષયમાં

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત કપણ :

: ૪૪૬

લગભગ બધા ગ્રંથકારો એકમંત છે કે એક હાથના દંડની જાડાઈ પોણા આંગળની કરવી અને તે પદ્મ પ્રત્યેક હાથે અડધા આંગળની વૃદ્ધિ કરવી કોઈપણ માપના દંડને માટે એજ નિયમ લાગુ પડે છે એ નિયમનું પ્રતિપાદન નીચેના શ્લોકમાં કર્યું છે—

एक हस्ते तुं प्रासादे, दण्ड पारोमङ्गलम् । -

अर्धगुला भवेदवृद्धि-यावत् पचाश हस्तकम् ॥

અર્થ : ૧ હાથના પ્રાસાદ ઉપરના દંડની જાડાઈ પોણા આંગળની અને પછીના માપ માટે પ્રતિહસ્ત અડધા આંગળની વૃદ્ધિ કરવી, ૨ હાથથી ૫૦ હાથના પ્રાસાદે એજ પ્રમાણે દંડ જાડો કરવો.

એ વિષયમાં એક મત એવો પણ છે કે દંડના છઠ્ઠા ભાગ જેટલી લાંબી પાટલી કરવી અને પાટલીની લંબાઈથી છઠ્ઠા ભાગે તેની જાડાઈ કરવી, પાટલીની જાડાઈ અમે દંડની જાડાઈ સરખી કરવી, આ માન્યતા રત્નકોષકારની છે, અને આ માન્યતા પ્રમાણે દંડની જાડાઈ રાખવામાં આવે તો ૪-૬ હાથના પ્રાસાદોને અંગે યોગ્ય ગણી શકાય તેવી છે.

૧૬ દંડની પાટલી

દંડ ઉપરની પાટલીની લંબાઈ દંડની લંબાઈના છઠ્ઠા ભાગ જેટલી રાખવાને નિયમ છે. અને પાટલીની જાડાઈ તેની લંબાઈના છઠ્ઠા ભાગ-જેટલી હોવી જોઈએ એવું વિધાન છે. પાટલી પોતાની લંબાઈથી અધીરું પહોળી હોય છે. પાટલીને શિલ્પ શાસ્ત્રકારો ‘મકંટી, મંડૂકી’ ઇત્યાદિ નામોથી ઓળખાવે છે. અધિકાંશ ગ્રંથકારોની માન્યતા પાટલીના વિષયમાં ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે છે. છતાં એને અંગે પણ મતભેદ છે જ. એ વિષયમાં અપરજિત પૃચ્છાનું વિધાન નીચે પ્રમાણે છે.

मण्डूकी तस्य कर्तव्या, अर्द्धचन्द्रा कृतिस्तथा ।

पृथु दण्ड सप्त गुणोक्ता, हस्ताद्वा पंच कोद्धवा ॥

षड्गુણા ચ દ્વાદશાન્તા, શેષા પંચગુણોચ્યતે ।

ભાગેન ચ વિસ્તારા, કર્તવ્યા સર્વં કામદા ॥

અર્ધં ચન્દ્રા કૃતિશ્ચવ, પક્ષે કુર્યાત્ ગગારકમ્ ।

વંશોઘ્વે કલશ ચૈવ, પક્ષે ઘણ્ટા પ્રલ્લવનમ્ ॥

અર્થ :- તે ૬'૩ની પાટલી અર્ધઅંદ્ર આકારે બનાવવી અને તેની લાંબાઈ ૬'૩ની બહારથી સાત ગણી કરવી. આ માપ ૧ થી ૫ હાથ સુધીના ૬'૩ના પાટલીનું છે. ૬ થી ૧૨ હાથ સુધીના ૬'૩ની પાટલી ૬'૩ની બહારથી છ ગણી અને તે ઉપરાંતના ૬'૩ની પાટલી ૬'૩ની બહારથી પાંચ ગણી લાંબી કરવાં જોઈએ. પાટલી પોતાની લાંબાઈથી અર્ધ ભાગે વિસ્તૃત કરવી. તેનો વચ્ચેનો ભાગ અર્ધઅંદ્રાકારે કરવો અને બંને બાજુમાં ગગારા બનાવવા. વાંશના ઉપરના ભાગે કલશ અને પાટલીના બંને છેડાએ ઉપર ઘંટડિયો લટકાવવી.

અપરાજિત પૃષ્ઠામાં ૬૩ ઉપર કલશ બનાવવાનું વિધાન તો ક્યું પશુ કલશની ઉંચાઈના સંબંધમાં કંઈ જણાવ્યું નથી. પશુ બીજા ત્રણેમાં આ સંબંધમાં નીચે પ્રમાણે ઉલ્લેખ મળે છે.

કલશ કારયે તત્સ્યાઃ પંચમાશેન દૈર્ઘ્યતઃ ।

અર્થ :- પાટલીના પચ્ચમાંશ જેટલો લાંબો તે ઉપર કલશ કરાવવો.

૨૦ દ્વળ પરિમાણ

૬'૩ ઉપર દ્વળ કેવા માપની જોઈએ એનો પશુ શિલ્પશાસ્ત્રોમાં નિયમ બાંધેલો છે, જો કે એ વિષયમાં પશુ મતભેદ તો છે જ. પશુ આજકાલ દ્વળની લાંબાઈ ૬૩ જેટલી જ રખાય છે અને તેની ચોડાઈ (પહોળાઈ) લાંબાઈના આઠમા ભાગની હોય છે. એ વિષયમાં અપરાજિત પૃષ્ઠાનું વિધાન નીચે પ્રમાણે છે.

ધ્વજદણ્ડ પ્રમાણેન, પતાકાં ચ પ્રલમ્બયેત્ ।

પૃથુત્વમપ્ટમાશેન, ત્રિશિખાત્રવિભૂષિના ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્દૂર્ત દર્પણ :

: ૪૪૮

શિલ્પા. પંચ પ્રકર્તવ્યા, ધ્વજાગ્રે તદ્વિચ ક્ષણં ।

દિવ્ય વસ્ત્ર મય્યચ્ચૈવ, કિકિળી ધુર્ધુરાન્વિતાઃ ॥

અર્થ :- ધ્વજાકંઠ પ્રભાણવાક્ત્રી તે ઉપર પતાકા (ધ્વજ) લાંબાવવો. ધ્વજનો વિસ્તાર તેની લાંબાઈના અઠમા ભાગ જેટલો રાખવો. તેના છેડાના અથ્ર ભાગમાં ૩ અથવા ૫ શિખાઓ બનાવીને તેને સુશોભિત કરવી તે દિવ્ય વસ્ત્ર (રેશમી પટકુડા)ની બનાવવી. અને ધુધરીથી વડે અલંકૃત કરવી.

૨૧ મોક્ષ ચક્ર

મૂલે મોમે ત્રિકૃક્ષ, ગૃહપતિ મરણ પચ્ચમધ્યે સુલં સ્યાત્,

મધ્યે સ્વાદૃષ્ટ ઋક્ષ ધનસુત સુલ્લદ પૂચ્છદેશેષ્ઠહાનિ ।

ગચ્છાન્મોમે ત્રિકૃક્ષ, શુભફલમતુલ્લ ભાગ્ય પુત્ર ચંદં ચ,

સૂર્યસાન્વિન્દ્ર ઋક્ષં પ્રતિદિન મુક્યાન્મોમ ચક્રે વિલોક્યમ્ ॥

અર્થ :- સૂર્ય ચક્રથી ૩ મોક્ષન મૂલમાં લખવાં, તેમાં જો ચંદ્ર હોય તો ગૃહસ્વામીનું મરણ થાય, ૫ નક્ષત્રો મોક્ષના મધ્ય ભાગે લખવાં. તેમાં જો ચંદ્ર હોય તો સુખદાયક થાય. તે પછીના વળી મધ્યે ૮ લખવાં ત્યાં ચંદ્ર હોય તો ધન તથા પુત્રનું સુખ થાય. પૃથ્થ ભાગે ૮ નક્ષત્રો લખવા, ત્યાં ચંદ્ર હોય તો હાનિ કરે મોક્ષના છેલ્લા ભાગે ૩ નક્ષત્રો લખવાં તેમાં ચંદ્ર હોય તો અતુલ શુભ ફળ ભાગ્ય પુત્ર સંપત્તિદાયક થાય. સૂર્યાભાત્ ચંદ્રભ. ૩ ને ૦ ૫ શ્રે ૦ ૮ શ્રે ૦ ૩ ને ૦

૨૨ ઘંટાચક્ર આમલક્ષ્મીના રથાપન ચક્ર

ઘણ્ટાચક્ર વિદાયૈવં, મધ્યપૂર્વદિશા ક્રમાત્ ।

ત્રીણિ ત્રીણિ પ્રદેયાનિ, સુષ્ટિમાર્ગેણ ચાર્કભાત્ ॥

મધ્યે ચૈવ સ્મૃતો લાભ, પૂર્વભાગે જયો રણે ।

આગ્નેયાં ચૈવ હાનિઃ સ્યાદ્, દક્ષિણે પતિનાશનમ્ ॥

નક્ષત્ર્યાં પારણા લાભ., પશ્ચિમે સવદા મુખમ્ ।

વાયવ્યામશ્વલાભઃ, સ્યાદુચરે વ્યાધિ સંભવ ।

ઈશાને વસ્ત્રલાભશ્ચ, ઘન્ટાચક્ર ફલ સ્મૃતમ્ ॥

અર્થ :- ઘન્ટા-આમંત્ર્યારાના આકારનું ચક્ર બનાવીને તેના મધ્ય, પૂર્વ, અગ્નિ, દક્ષિણ આદિ સુષ્ટિક્રમે અનુક્રમે ૨૭ નક્ષત્રો લખવા. સૂર્ય નક્ષત્રો ૩ નક્ષત્રો મધ્યમાં સ્થાપવા, ૩ પૂર્વમાં, ૩ અગ્નિકોણમાં, ૩ દક્ષિણ દિશામાં, ૩ નૈઋત્યકોણમાં, ૩ પશ્ચિમમાં, ૩ વાયવ્યકોણમાં ૩ ઉત્તરમાં અને ૩ ઈશાનકોણમાં લખી સુહૃતના કિવસે જોવું. તો ચંદ્ર નક્ષત્ર જો મધ્યમાં હોય તો લાભ, પૂર્વમાં હોય તો લાઘ્યમાં હોય, અગ્નિકોણમાં ધનહાનિ, દક્ષિણમાં કર્તાતું મરણ, નૈઋત્યકોણમાં અંતતિનો લાભ, પશ્ચિમમાં સદા સુખ, વાયવ્યમાં વેડાનો લાભ, ઉત્તરમાં રોગની પ્રાપ્તિ અને ઈશાનમાં વસ્ત્ર લાભ થાય. આ પ્રમાણે ઘન્ટાચક્રનું રૂપ કહેલું છે.

સૂર્યભાત ચંદ્રભ ૬ શ્રે ૬ ને ૬ શ્રે ૦ ૩ ને ૦ ૩ શ્રે ૦

૮૩ (૧૦૬)ભાદિ વિધેય કાર્યો

ચીલ ચ વીજરોપં ચ, સ્ત્રીસાં દન્તકલ્પનમ્ ।

કાળ કર્મ રિપૂ ચ્ચાટં, વિપ્કંભે તુ પ્રકારયેત્ ॥

મિત્રત્વં લેપનં ચૈવ, ભૂપર્ણં ભૂપરિગ્રહમ્ ।

રાજવશ્યં મહોત્સાહં પ્રોતિયોગે પ્રકારયેત્ ॥

વીજવાપં ઘનગ્રાહ-માયુરારોગ્ય કર્મ ચ ।

વિવાહં વ્રતં વન્ત્રં ચ, હ્યાયુષ્મતિ ચ કારયેત્ ॥

વસ્ત્ર વંત્ર-મલંકારં, સૌભાગ્યં લેપકર્મ ચ ।

સોમપાન મુરાપાનં, સૌભાગ્યં તુ પ્રકારયેત્ ॥

વિવાહ દાન કર્માણિ, ભૂપર્ણં પરિગ્રહમ્ ।

રાજાભિષેક માયુષ્યં, શોભને ચ પ્રકારયેત્ ॥

શ્રી ૨તીન્દ્ર સુહૃત્ ૬૫૭ :

૧૪૫૦

અર્થ :- ચૂડાકર્મ, બીજ વાવવાનું, સ્ત્રીમંગ, દત્તશોધન, કાષ્ટકાર્ય, શત્રુનું ઉચ્ચાટન, એ કાર્યો વિષ્કભમાં કરાવવા, મિત્રતા, વિલેપન, ભૂષણધારણ, ભૂમિની ખરીદી, રાજવશીકરણ અને મહોત્સાહજનક કાર્ય એ સર્વ કાર્યો પ્રીતિયોગમાં કરાવવાં, બીજવચના દ્રવ્યસમાહાન, અથુ તથા આરોગ્ય વર્ધક કાર્યો, વિવાહ, મતગ્રહણ એ કાર્યો આયુષ્માન યોગમાં કરાવવાં, વસ્ત્રપરિધાન, અર્ચકર કાર્ય, ઔશધ્ય કર્મ લેપ કર્મ, સોમવહ્ની રસપાન, મહિરાપાન એ સૌભાગ્ય યોગમાં કરાવવાં, વિવાહ, જ્ઞાન, ભૂષણકર્મ, ભૂમિગ્રહણ, રાજ્યાભિષેક અને આયુષ્યવર્ધકકર્મ શોભન યોગમાં કરાવવાં.

વિગ્રહ નિગ્રહં ચેવ, રોદન વઘવન્ધનમ્ ।

છેદન વઙ્ચન ક્ષુદ્ર-મતિગણે પ્રકરયેત્ ॥

ચિત્રકર્મ ગૃહસ્થાપ, કલ્યાણ ભૂપરિગ્રહમ્ ।

રાજાભિષેક કર્મણિ, સુકર્મણિ, ચ કારયેત્ ॥

પ્રાકાર તોરણાદીનિ, દેવાલય ગૃહાણિ ચ ।

સેતુવન્ધ ગજારોહ ધૃતિયોગે તુ કારયેત્ ॥

કૂરકર્મ રિપુન્નાટ, મારણ દાહન તથા ।

વન્ધન ચાવમાન ચ, શૂલયોગે પ્રકારેત્ ॥

શત્રુઘાત રિપુન્નાટ, તઙ્ગાગ સેતુ વન્ધનમ્ ।

ક્ષેત્રસેવા મદાયુદ્ધ, ગઢયોગે પ્રકારયેત્ ॥

અર્થ :- લડાઈ, દંડ કરવો, રૌવરાવવું, વધ-બંધન, કાપવું ઠગવું અને હલકટકામ અતિગંડયે ગમાં કરાવવા ચિત્રકારી ગૃહસ્થાપન મંગલકાર્ય, ભૂમિગ્રહણ, રાજ્યાભિષેક, ક્રિયા એ કામો સુકર્મ યોગમાં કરાવવા. કિલ્લેબંધી, તોરણાદિક કાર્યો, દેવાલયો ઘરો, પુત્ર બાંધવા, હાથી ઉપર ચઢવું એ કર્મો ધૃતિયોગમાં કરાવવાં, કૂર કાર્ય શત્રુનું ઉચ્ચાટન, મારણ મરર બાળવું, બંધન અને અપમાન એ કાર્યો શૂલ-યોગમાં કરાવવાં. શત્રુનો ઘાત, શત્રુનું ઉચ્ચાટન, તળાવ ખોદવું, પુલો બાંધવા, ક્ષેત્રકર્મણ કરવું અને ગઢાયુદ્ધ એ કામો ગંડયોગમાં કરાવવાં.

બીજવીય ધનગ્રાહ, વિવાહ વસ્ત્રબન્ધનમ્ ।

તઢાગ શેતુવન્ધચ, વૃદ્ધિયોગે પ્રકારયેત્ ॥

વસ્ત્રબન્ધ, ગૃહસ્થાપ, તઢાગ શેતુવન્ધનમ્ ।

ભૂષણ વહુરત્ન ચ ધ્રૂવયોગે પ્રકારયેત્ ॥

વન્ધન રોધન ચૈવ, ઘાતન છેદન તથા ।

ક્રૂરાણિ બહુ કર્માણિ વ્યાઘાતે તુ પ્રકારયેત્ ॥

વસ્ત્ર બન્ધે ગજારોહ વિવાહ, ભૂપરિગ્રહમ્ ।

રાજાભિષેકમાયુષ્ય, હર્ષણે તુ પ્રકારયેત્ ॥

શસ્ત્રકર્મ, રિપુચ્ચાટમ્, શસ્ત્રાણા ચ પરિગ્રહમ્ ।

સેનાધિપત્ય સૌમ્ય ચ, વજ્રયોગે પ્રકારયેત્ ॥

અર્થ : યીજ વાવવાં, ધનઅડધુ, વિવાહ, વસ્ત્રપરિધાન, તળાવ ખોદવું, પુત્ર બાંધવો વગેરે કામે વૃદ્ધિયોગમાં કરાવવાં, વસ્ત્ર પરિધાન ગૃહસ્થાપન, તળાવ બાંધવું પુત્ર બાંધવો ભૂષણપરિધાન, અનેકવિધ રત્નધારણ, એ ધ્રુવયોગમાં કરાવવાં. બંધન, અવરોધ, ઘાતના છેદન અનેકવિધ કુર કામે વ્યાઘાત યોગમાં કરાવવાં. વસ્ત્ર બંધન, હસ્ત્યારોહણ, વિવાહ, ભૂમિઅડધુ રાજ્યાભિષેક આયુષ્ય પોષક કર્મ એ સર્વે હયાંયુ યોગમાં કરાવવા. શસ્ત્રપ્રયોગ શત્રુનું ઉચ્ચાટન શત્રુનો સંપ્રહ સેનાપતિત્વનો સવીકાર અને સૌમ્યકર્મ વજ્રયોગમાં કરાવવાં.

હારકાન્ચીકલાર્પ ચ, હસ્તાભરણમેવ ચ ।

અગ્લી ભૂષણ ચૈવ, સિદ્ધયોગે પ્રકારયેત્ ॥

• દાન વેદવિદે દદ્યાચ્છ્રદ્ધા સકલ્પન તથા ।

રિપૂચ્ચોટ વિપાદીનિ, વ્યતીપાતે તુ કારયેન ॥

હારકાન્ચીકલાય ચ, હસ્તાભરણ મેવ ચ ।

અગ્લી ભૂષણ ચૈવ, વરિયસિ ચ કારયેત્ ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહુર્ત દર્શન :

: ૪૫૨

ચન્દન છેદન ચૈવ, મેદન વિષદીપનમ્ ।

તથાઞ્ચક્રૂર કર્માણિ, પરિઘે તુ પ્રકારયેત્ ॥

માલિકા કટિસૂત્રં ચ ઘ (ક) ણ્ઠમરણમેવ ચ ।

કર્ણયોર્મૂષણ ચૈવ શિવયોગે પ્રકારયેત્ ॥

અર્થ : હાર કટિમેખલા, હસ્તભૂષણ અંગૂલી ભૂષણ એ સર્વ સિદ્ધિ યોગમાં કરાવવાં, વેદ પાઠી દાન દેવું શ્રદ્ધાપૂર્વક સંકલ્પ કરવો, શત્રુનું ઉચ્ચાટન, વિષદાન આદિ કાર્યો વ્યતિપાત યોગમાં કરાવવાં. હાર કટિસૂત્ર હસ્તભૂષણ અંગૂલીભૂષણ એ કામે વરિયસ યોગમાં કરાવવાં. બધન, છેદન, લેદન, વિષપ્રયોગ તથા બીજાં કુર કામે પરિઘ યોગમાં કરાવવાં. માલા (મૌકિતક માલા) કટિસૂત્ર, ગલાતું ભૂષણ કાનેનાં ભૂષણ, ઇત્યાદિ શુભ કાર્યો શિવયોગમાં કરાવવાં.

પ્રતિષ્ઠા દેવતાના ચ, ગૃહાણિ નગરાણિ ચ ।

પ્રાકાર તોરણાદાનિ, સર્વયોગે પ્રકારયેત્ ॥

દેવતા ગુરુપૂજા ચ, વિદ્યાપૂજા તથૈવ ચ ।

મન્ત્ર પૂજાન્ય નેકાનિ, સાધ્યયોગે પ્રકારયેત્ ॥

વીજવાપ ગૃહોત્સાહ, ઘન ધાન્યાદિ સંગ્રહમ્ ।

સર્વરત્નમહી ગ્રાહ, શુભયોગે પ્રકારયેત્ ॥

લેપન મૂષણમ્ ચૈવ રાજસંદર્શનં તથા ।

કન્યાદાન મહોત્સાહ, શુક્લયોગે પ્રકારયેત્ ।

શાન્તિક પીઠિક ચૈવ, તઢાગ સેતુવન્ધનમ્ ।

ચૌલોપનયન ક્ષૌર બ્રહ્મયોગે પ્રકારયેત્ ॥

અર્થ : દેવતાઓની, પ્રતિષ્ઠાઓ ગૃહાનિવેશ નગરનિવેશ, પ્રાકાર નિર્માણ, તોરણનિવેશ આદિ કાર્યો સિદ્ધિ યોગમાં કરાવવાં દેવતાપૂજન, ગુરુપૂજન, સરસ્વતી પૂજા અને અનેક વિધ મન્ત્ર પૂજનો સાધ્યયોગમાં કરાવવાં. બીજવાપન, ગૃહોત્સવો ઘન-ધાન્ય સંગ્રહ,

સર્વરત્ન સંગ્રહ ભૂમિશ્લેષ, આદિ કાર્યો શુભયોગમાં કરાવવાં.
વિલેપન, ભૂષણ, રાજકર્મ, કથાકાન, ઉત્સાહ પ્રેરક કાર્યો શુભ
યોગમાં કરાવવાં, શાન્તિક, પૌષ્ટિક કર્મ તળાવખંધન, પુલખંધન,
ચૂડાકર્મ ઉપનયન ક્ષૌર એ સર્વે બ્રહ્મ યોગમાં કરાવવાં.

કન્યાદાન ગજારોહ, ત્રીસંગ, વસ્ત્ર વન્ધનમ્ ।

કાવ્ય ગાયનં વાદ્યાનિ, યોગે ચૈન્દે પ્રકારયેત્ ॥

ઘાતનં પરરાષ્ટ્રાણા, વચ્ચન દાહન તથા ।

છેદનં ક્રૂરકર્માણિ, વૈધૃતૌ તુ પ્રકારયેત્ ॥

અર્થ : કન્યાદાન, ગજારોહણ, સ્ત્રીસંગ, વસ્ત્રપરિધાન,
કાવ્યાભ્યાસ, ગાનાભ્યાસ વાદ્યકલાભ્યાસ એ કાર્યો ઐશ્વર્ય યોગમાં
કરાવવાં. ખીજા રાષ્ટ્ર ઉપર અઢાઈ, ઠગપુ, બાળપુ, છેલ્લું અને ખીજા
કુર કર્મો વૈધૃતિયોગમાં કરાવવાં.

૨૪ પ્રતિષ્ઠાની મુદ્રાઓ

૧ જિનમુદ્રા

‘ચતુરઙ્ગુલમગ્રતઃ, પાદયોરન્તર, કિઞ્ચિન્ન્યુન ચ પૃષ્ઠતઃ.

કૃત્વા સમપાદકાર્યેત્સર્ગેણ જિનમુદ્રા ।’

અર્થ : બે પગવચ્ચે આગળ અને પાછળ ચાર આગળ કંઈક
ઓછું અતર રાખીને કાર્યેત્સર્ગ કરવો તે ‘જિનમુદ્રા’ કહેવાય છે.
કશ્યપ સ્થાપન અને સ્થિરીકરણમાં આ મુદ્રા કરાય છે.

૨ કુંભ મુદ્રા

‘કિઞ્ચિદાકુઞ્ચિતાઙ્ગુલી કસ્ય વામહસ્તસ્યો પરિશિયિ-

લમુઞ્ઠિ દક્ષિણકર સ્થાપનેન કુમ્ભમુદ્રા ।’

અર્થ :- કંઈક વાળેલ આંગળીવળા ઠામ હાથ ઉપર ઢીલી
મૂઠીયોવાળો જમણો હાથ સ્થાપવાથી કુંભમુદ્રા થાય છે. જલ
કલશેા વડે સ્નાન કરાવતાં આ મુદ્રાશુદ્ધિ કરવી.

શ્રી ચતિન્દ્ર મુદ્ધર્ત્ત કર્પણ :

: ૪૫૪

૩ નમસ્કાર મુદ્રા

‘સંલગ્નો દક્ષિણાદ્ગુણ્ઠાક્રાન્ત વામાદ્ગુણ્ઠો પાણો વમસ્કૃતિ મુદ્રા’

અર્થ :- જમણા હાથના અંગૂઠાવડે ડાબા હાથના અંગૂઠાને
ફળાવીને યે હાથો જોડવા તે નમસ્કાર મુદ્રા કહેવાય.

૪ પ્રણિપાત મુદ્રા

‘જાનુ-હસ્તાત્તમાઙ્ગાદિ સપ્રણિપાતેન પ્રણિપાત મુદ્રા’

અર્થ :- યે હોંથણ, યે હાથ અને મસ્તક એ પાંચ અંગોને
જોડી સાથે નમાવીને ભૂમિએ અડકાવવા તે પ્રણિપાત મુદ્રા.

૫ ભૃંગાર મુદ્રા

‘પરાદ્મુખ હસ્તમ્યોમદ્ગુલીવિદમ્ય’ મુષ્ઠિ વધ્વા તર્જન્યો

સમીકૃત્ય પ્રસારયેદિતિ ભૃંગાર મુદ્રા’

અર્થ :- હાથો એકબીજાથી ઉલટા રાખીને આંગળીઓ પર-
સ્પર શુધીને તર્જનીઓ ફેલાવવી તે ભૃંગાર મુદ્રા.

૬ અભય મુદ્રા

‘દક્ષિણ હસ્તેનોઘ્વાદ્ગુલિન પતાકાકારેણ ભય મુદ્રા’

અર્થ :- ધ્વજના આકારે ઉચી ઠરેલી આંગળીઓવાળા
જમણા હાથને સામે ઉભો રાખવો તે અભય મુદ્રા છે.

૭ ત્રાસની મુદ્રા

‘વર્ધમુષ્ઠે દક્ષિણ હસ્તસ્ય પ્રસારિત તર્જન્યા વામ હસ્ત-

તલતાલનેન ત્રાસની મુદ્રા’

અર્થ મુઠ્ઠી વાળેલ જમણા હાથની લાંબાવેલ તર્જની વડે

હાથા હાથની હથેલીમાં તાકન કરવું તે ત્રાસની મુદ્રા. આ મુદ્રા વિધન ત્રાસનાથે કરાય છે.

૮ વજ્ર મુદ્રા

‘વામ હસ્તસ્યોપરિ દક્ષિણ કર કૃત્વા કનિષ્ઠિકાઙ્ગુષ્ઠાભ્યા મણિવન્ધ સવેષ્ટય શેષાઢ્ગુલીના વિસ્ફારિત પ્રસારણેન વજ્રમુદ્રા’

અર્થ : હાથા હાથ ઉપર જમણા હાથ મૂકી કનિષ્ઠા આંગળીને અંગુઠાઓ વડે હાથના ઠાંકાઓને વીટીને બાકીની આંગળીઓ ફેલાવીને છોડી દેવી તે વજ્ર મુદ્રા. આ મુદ્રા વડે જિનભિંજ આદિનું દુષ્ટ રક્ષા નિમિત્તે સફલીકરણ કરાય છે.

૯ પદ્મ મુદ્રા

‘પદ્માકારૌ કરૌ કૃત્વા મધ્યેઙ્ગુષ્ઠી કર્ણિકા કરૌ

વિન્ય સેદિતિ પદ્મમુદ્રા’

અર્થ : ખીલ્યા વિનાના કમળના ફેલાના આકારે બંને હાથ લેંગા કરી વચ્ચે કહ્ણિકાના આકારે બંને અંગૂઠા સ્થાપવા તેનું નામ પદ્મ મુદ્રા છે. પ્રતિષ્ઠામાં આ મુદ્રા કરાય છે.

૧૦ ચક્ર મુદ્રા

‘વામહસ્તતલે દક્ષિણહસ્તમૂલ સનિવેશ્ય કરણાશ્વા

વિરલીકૃત્ય પ્રસારયેદિતિ ચક્રમુદ્રા’

અર્થ :— હાથા હાથની હથેલીમાં જમણા હાથનો ઠાંકા સ્થાપીને આંગળીઓ છૂટી પાડીને ફેલાવવી તે ચક્ર મુદ્રા. આ મુદ્રા વડે અધિવાસનના પ્રસંગે ભિંબના પંચાંગોને સ્પર્શ કરાય છે.

૧૧ પરમેષ્ઠી મુદ્રા

ઉત્તાનહસ્તદ્વયેન વેળીવન્ધ વિધાયઙ્ગુષ્ઠાભ્યા કનિષ્ઠિકેતર્જનીભ્યા ચ મધ્યમે સંગૃહ્યાનામિકં સમીવૃયાદિતિ પરમેષ્ઠી મુદ્રા’

શ્રી યત્તીન્દ્ર મુહુર્ત કપલ :

: ૪૫૬

અર્થ :- ચત્તી રાખેલી જે હાથની આંગળીઓને વેણી બધ કરીને (એક બીજામાં ભરાવીને) જે અંગુઠાઓ વડે જે ટચત્રીઓ અને જે તર્જનીઓ વડે મધ્યમાઓ પકડી અનામિકાઓની જોડે ઉણી કરવી તે પરમેષ્ઠી મુદ્રા જિનતું મંત્ર દ્વારા આજ્ઞાન કરતા આ મુદ્રા દરાય છે.

૧૨ અંગ મુદ્રા

પોતાના હાથે હાથે જમણે હાથ પકડવો તે અંગ મુદ્રા. આ મુદ્રા વડે પ્રતિમને ચઢનાદિકતું વિલેપન કરવું એવું વિધાન છે.

૧૩ અંજલી મુદ્રા

‘उत्तानो किञ्चिदाकुञ्चित केशाखी

पाणी विधा रयेदिति अञ्जलि मुद्रा

અર્થ - ચત્તી જે હાથની આંગળીઓ કાંઈક વાળીને જે હાથો જોડવાં, તેનું નામ અંજલી મુદ્રા આ મુદ્રા વડે પ્રતિષ્ઠાપ્ય બિંબાદિ પુષ્પારોપણાદિ કરાય છે.

૧૪ સૌભાગ્ય મુદ્રા

परस्परामिमुखौ ग्रथिताङ्गुलीकौ करौ कृत्वा तर्जनोभ्याम् नामिके गृहित्वा मध्यमें प्रसार्य तन्मध्येऽङ्गुष्ठद्वयं निक्षेपेदिति सौभाग्य मुद्रा ।

અર્થ :- બંને હાથો એક બીજાની સામે ઉભા રાખી આંગળીઓ પરસ્પર ગુંથવી પછી જે તર્જનીઓ વડે જે અનામિકાઓને પકડી મધ્યમાઓ ઉણી કરી તેઓના મૂળમાં જે અંગુઠા નાખવા એટલે સૌભાગ્ય મુદ્રા થયે. આ મુદ્રા વડે પ્રતિમામાં સૌભાગ્ય મંત્રનો ન્યાસ કરાય છે.

૧૫ ગરુડ મુદ્રા

‘आत्मनोऽभिमुख दक्षिणहस्त कनिष्ठिं कया वामक निष्ठिकां संगृह्याथ परावर्तित हस्ताभ्यां गरुड मुद्रा’

અર્થ :- પોતાની સામે જમણે હાથ ઉભેા કરી તેની ટચલી આંગળી વડે ઠાખા હાથની ટચલી આંગળી પકડીને ખંને હાથે નીચલી તરફ ઉઠાવી દેવા એટલે ગરૂડ મુદ્રા નિષ્પન્ન થશે. કુદ્ધ રક્ષા નિમિત્તે આ મુદ્રા વડે પ્રતિમાને મંત્ર કવચ કરાય છે.

૧૬ સુક્રતાશુક્રિ મુદ્રા

‘કિઞ્ચિદ્ગમિતૌ હસ્તૌ સમૌ વિધાય લલાટ

દેશયોજનેન મુક્તાશુકિત મુદ્રા’

અર્થ :- વચ્ચે થોડાક પોલા રાખી બે હાથે સરખા બેડી લલાટ પ્રદેશ અડકાડવાથી સુક્રતાશુક્રિ મુદ્રા થાય છે. આ મુદ્રા વડે પ્રતિષ્ઠાખ્ય દેવતું આહ્વાન કરાય છે.

૧૭ મુદ્ગર મુદ્રા

‘મિથ પરાઢ્મુખૌ કરૌ સયોજ્યાઢ્ગુલી વિદમ્પ્યા-

ત્મસમુખ કરદ્વય પરાવર્તનેન મુદ્ગર મુદ્રા’

અર્થ :- ખંને હાથેને એક બીજાથી ઉલટા બેડીને આંગળીઓ ગુંથવી અને હાથે પોતાની સન્મુખ સુલટાવવા એટલે મુદ્ગર મુદ્રા નિષ્પન્ન થશે. વિદ્ધ વિધાતનાર્થે પ્રતિષ્ઠામાં આ મુદ્રા કરાય છે.

૧૮ તર્જની મુદ્રા

‘વામકર સહતાઢ્ગુલિ હૃદયાગ્રે નિવેશ્યોપરિ દક્ષિણ-

કરેણ મુઞ્ઠિબદ્ધવા તર્જની મૂર્ધ્વી કુર્યાદિતિ તર્જની મુદ્રા’

અર્થ :- જેની આંગળીઓ એક બીજાને અડકેલી છે એવેા ઠાખેા હાથ દ્વય આગળ સ્થાપીને તે ઉપર મુઠી વાળીને જમણેા હાથ રાખવેા અને તેની તર્જની આંગળી ઉચી કરવી એટલે તર્જની મુદ્રા થશે. આ મુદ્રા પ્રતિષ્ઠામાં વિદ્ધ નિવારણાર્થે કરાય છે.

૧૯ પ્રવચન મુદ્રા

‘અદ્ભુતિજ્ઞિક સરલોક્ત્ય તર્જન્યદ્ગુઢી મીલયિત્વા

હૃદયાગ્રે ધારયેદિતિ પ્રવચન મુદ્રા’

અર્થ - જમણા હાથની ત્રણ આંગળીઓ સરખી લાંબી કરીને તર્જનીને અગૂઠા સાથે જોડીને હાથ હૃદયની આગળ રાખવો તે પ્રવચન મુદ્રા. આ મુદ્રા વડે પ્રતિભાતું ઉદ્ઘોષન કરાય છે.

૨૦ ધેનુમુદ્રા

‘અન્યોન્ય પ્રથિતાદ્ગુણીષુ કનિઠિકાનામિકયોર્મઝ્ય

માતર્જન્યોશ્ચ સંયોજનેન ગોસ્તનાકાર ધેનુમુદ્રા’

અર્થ : પરસ્પર શુધાએત આંગળીઓમાં કનિઠિકાઓ અનામિકાઓથી અને મધ્યમાઓ તર્જનીઓથી જોડવાથી ગાયના સ્તનાકારે ધેનુ મુદ્રા થાય છે. આ મુદ્રા વડે અમૃત ઝરાવાય છે.

૨૧ આસન મુદ્રા

‘અઙ્ગલિકોપરિ અઙ્ગલી કુર્યાદિતિ આસનમુદ્રા’

અર્થ : હાથા હાથની અંજલી ઉપર જમણા હાથની અંજલી કરવી. તે આસન મુદ્રા નંદાવર્તના પાટલા આદિતું વાસ વડે પૂજન કરવામાં આ મુદ્રાનો ઉપયોગ કરાય છે.

૨૨ આસન મુદ્રા

‘વદ્ધ મુષ્ટર્મિ હસ્તસ્ય તર્જની પ્રસાર્ય કિઞ્ચિદા

કુશ્રયે દિત્યદ્કુશ મુદ્રા’

અર્થ : મુઠી વાળેલી હાથા હાથની તર્જની લંબાવીને કાંઈક વાકી વાગવી તે અંકુશમુદ્રા.

[અંકુશમુદ્રાતું સ્વરૂપ નિર્વાણકલિકામાં આપેલ છે પણ ત્યાં

આ મુદ્રા જયાદેવીના પૂજનમાં પ્રચુકત કરવાનો નિર્દેશ છે. છતાં આધુનિક જળયાત્રા વિધિઓમાં આ મુદ્રાનો ઉલ્લેખ છે. આધુનિક વિધિકારો કુવામાથી જળ કાઢતાં આ મુદ્રાનો પ્રયોગ પણ કરે છે. તેથી પ્રતિષ્ઠાપયોગી મુદ્રાઓમાં આનો સમાવેશ કર્યો છે.]

૨૩ મત્સ્ય મુદ્રા

‘દશપાણિ પૃષ્ઠઘટે, વામપાણિતલ ન્યસેત્ ।

મહ્નગુઠી ચાલયેત્ સમ્યક્ મુદ્રેય મત્સ્યરૂપિણી ।’

અર્થ : જમણા હાથના પૃષ્ઠ ભાગ ઉપર ડાબા હાથનું તલ સ્થાપવું અને બે અંગૂઠા ફરકાવવા એટલે માછલાના આકારની મુદ્રા થશે.

૨૪ કવચ મુદ્રા

‘પૂર્વવન્મુષ્ટિં બદ્ધ્વા કનીયસ્પૃહ્નગુઠી પ્રસારયેદિતિ કવચ મુદ્રા’

અર્થ : બે હાથની મુઠી બાંધીને ટચલી આંગળીઓ અને અંગૂઠાઓને ફેલાવવા તે કવચ મુદ્રા મંત્ર વડે કવચ કરવામાં આ મુદ્રાનો ઉપયોગ કરાય છે.

૨૫ અસ્ત્ર મુદ્રા

‘દક્ષિણકરેણ મુષ્ટિં બદ્ધ્વા તર્જની મધ્યમે પ્રસારયેદિતિ અસ્ત્ર મુદ્રા’

અર્થ : જમણા હાથની મુઠી બાંધી તર્જની અને મધ્યમા આંગળીઓને લખાવવી તે અસ્ત્ર મુદ્રા. આ વિનયસન મુદ્રા મંત્રાસ્ત્રનો વિન્યાસ કરતા કરાય છે.

૨૬ કુરમ મુદ્રાઓ

‘કનિષ્ઠિકામહ્નગુઠેન સંપીઢય શેષાઙ્ગુલીઃ પ્રસારયેદિતિ કુરમમુદ્રા ।’

અર્થ : કનિષ્ઠિકા આંગળીઓને અંગૂઠાથી દબાવીને બાકીની આંગળીઓ લખાવવાથી કુરમમુદ્રા થાય છે.

શ્રી ચેતીન્દ્ર મુદુર્ત ૬૫૯ :

૪૬૦

૨૫ બાપ અનુકાનની સુદ્રાઓ

૧ આહ્વાનની સુદ્રા

‘હસ્તાભ્યામઞ્જર્ણ કૃત્યા અનામામૂલ પર્વાદ્ગુપ્ત સયોજનેના વાહનો’

અર્થ : બે હાથો વડે અંજલી કરીને કનિષ્ઠાના મૂળ પર્વમાં અંગૂઠા નોડવાથી આહ્વાનની સુદ્રા નિષ્પન્ન થાય છે. આ સુદ્રા વડે મંત્રાધિષ્ઠાયક દેવનું અથવા જ્યોતેવીનું આહ્વાન કરાય છે.

૨ સ્થાપની સુદ્રા

‘દ્વયમે વાગ્ધોમુખી સ્થાપની’

અર્થ : આવાહની સુદ્રાને જ ઉલટાવી નીચા સુએ કરી અંગૂઠા તર્જનીના મૂળમાં સ્થાપવાથી સ્થાપની સુદ્રા નિષ્પન્ન થાય છે. આ સુદ્રા વડે આરાધ્ય દેવતાનું સ્થાપન કરાય છે.

૩ સંનિધાની સુદ્રા

‘સલગ્નમુષ્ટયુક્ષિતાદ્ગુપ્તી કરી સનિધાની’

અર્થ : સુઠી વાળેલા બે હાથ ભેડી અંગુઠા ઉભા કરવાથી સંનિધાની સુદ્રા નિષ્પન્ન થાય છે. સુદ્રા દ્વારા આરાધ્ય દેવતાનું સંનિધાન કરાય છે.

૪ નિષ્કુરા અથવા સંનિરોધિની સુદ્રા

‘તાવેવ ગર્ભંગાદ્ગુપ્તી નિષ્કુરા’

અર્થ : સંનિધાની સુદ્રામાં જે અંગૂઠા ઉભા રાખવામાં આવે છે તે સુઠીઓની અંદર ભરાવી દેવાથી નિષ્કુરા અથવા સંનિરોધિની સુદ્રા નિષ્પન્ન થાય છે. આ સુદ્રા વડે આરાધ્ય દેવનું અવરોધન કરાય છે.

૫ સંસુખીકરણ સુદ્રા

‘દ્વયમેવોત્તારૂપા સમુખીકરણાભિધાના’

(અસુસંધાન પાના-૪૬૬ ઉપર જુઓ)

પ્રાસાદ લક્ષણે પરિશિષ્ટ

દ્વારે દષ્ટિ સ્થાન-જ્ઞાપક કોષ્ટક

દ્વારોદ- યાગુલ	અધઃ ૫૪ ભાગા	ઉપરિ ૯ ભાગા	દષ્ટિપદ્મ	આવઃ	આયસ્થાનમ્
૪૧	૩૪૧-૧૧	૫૧૧૦	૧૧=૧	સિંહ	આદિ ૧=૧ ભાગે
૪૩	૩૬૦૧	૬૧૧૧	૧૧=૧૧	વૃષભ	સંપૂર્ણ
૪૫	૩૭૧૧=૧૧	૬૧-૧	૧૧=૧	ગજ	આદિ ૦૧ વિના
૪૭	૩૯૧૧૧૧૧	૬૧૧-૧૧	૧૧=૧૧	ધ્વજ	આદિ ૧-૧૧ વિના
૪૯	૪૧૧-૧૧	૬૧૧=૧	૧૧૦	સિંહ	અન્યે -૧૧
૫૧	૪૩૧૧	૭=૧૧	૧૧૦૧૧	શ્વાન	સંપૂર્ણ
૫૩	૪૪૧=૧૧	૭=૧	૧૧-૧	વૃષભ	આદિ ૧=૧ ભાગે
૫૫	૪૬૧=૧૧	૭૧=૧૧	૧૧-૧૧	ગજ	અદિ ૧=૧
૫૭	૪૮-૧૧	૮૧	૧૧=૧	ધ્વજ	સંપૂર્ણ
૫૯	૪૯૧૧૦૧	૮૧૦૧૧	૧૧=૧૧	સિંહ	આદિ ૧=૧૧ વિના
૬૧	૫૧૧=૧૧	૮૧૧-૧	૧૧=૧	વૃષભ	અન્યે ૧=૧
૬૩	૫૩=૧૧	૮૧૧-૧૧	૧૧=૧૧	ગજ	અન્યે =૧
૬૫	૫૪૧૧-૧૧	૯=૧	૧૧	ગજ	આદિ =૧૧
૬૭	૫૬૧૦૧	૯૧=૧૧	૧૧૧	ધ્વજ	આદિ ૧=૧
૬૯	૫૮=૧૧	૯૧=૧	૧૧-૧	સિંહ	આદિ ૧૧=
૭૧	૫૯૧૧=૧૧	૯૧૧=૧૧	૧૧-૧૧	વૃષભ	આદિ -૧૧
૭૩	૬૧૧-૧૧	૧૦૧૦	૧૧=૧	ગજ	આદિ ૧=૧
૭૫	૬૩૦૧	૧૦૧૦૧૧	૧૧=૧૧	ધ્વજ	અન્ય ૧=
૭૭	૬૪૧૧=૧૧	૧૦૧૧-૧	૧૧=૧	ધ્વજ	આદિ ૦૧
૭૯	૬૬૧=૧૧	૧૧-૧૧	૧૧=૧૧	સિંહ	આદિ ૧-૧૧
૮૧	૬૮૦૧	૧૧૧=૧	૧૦૧	વૃષભ	આદિ ૧=૧૧ ભાગે

પ્રાચીન લક્ષણો પરિશિષ્ટ

દ્વારે દષ્ટિસ્થાન-જ્ઞાપક કોષ્ટકે

દારો - યાગુલ	અધ પદ લાગ્યા	ઉપરિ દ લાગ્યા	દષ્ટિપદમ	આય.	આયસ્થાનમ્
૮૩	૭૦, ૧૧	૧૧૧૧=૧૧૧	૧૧૦૧૧	ગજ	આદિ ૧૧=૧૧
૮૪	૭૧૧=૧૧	૧૧૧૧=૧	૧૧-૧	દવજ	આદિ ૧૦૧ વિના
૮૭	૭૩૧=૧૧	૧૨=૧૧૧	૧૧-૧૧૧	સિંહ	આદિ ૧૧-૧૧ વિના
૮૯	૭૪-૧૧	૧૨૧૦૧	૧૧=૧	વૃષભ	આદિ ૧૧=૧૧ વિના
૯૧	૭૬૧૧૦૧	૧૨૧૧૦૧	૧૧=૧૧૧	વૃષભ	આદિ =૧૧
૯૩	૭૮૧=૧૧	૧૩૧-૧	૧૧=૧	ગજ	આદિ ૧૧૦૧
૯૪	૮૦=૧૧	૧૩૧-૧૧૧	૧૧=૧૧૧	દવજ	આદિ ૧૧-૧૧
૯૭	૮૧૧૧-૧૧	૧૩૧=૧	૧૧૦૧	સિંહ	આદિ =૧૧ વિના
૯૯	૮૩૧૦૧	૧૩૧૧=૧૧૧	૧૧૦૧૧	વૃષભ	આદિ ૧=૧૧ „
૧૦૧	૮૪=૧૧	૧૪૧=૧	૧૧-૧	ગજ	આદિ ૧૧-૧ „
૧૦૩	૮૬૧૧=૧૧	૧૪૧=૧૧૧	૧૧-૧૧૧	ગજ	આદિ -૧૧ અંત્ય ૧૧૦૧
૧૦૪	૮૮૧-૧૧	૧૪૧૧૦૧	૧૧=૧	દવજ	આદિ ૧=૧ અંત્ય=૧૧૧
૧૦૭	૯૦૧૦૧	૧૪૧૧૧	૧૧=૧૧૧	સિંહ	આદિ ૧૧=૧૧ભાગતક
૧૦૯	૯૧૧૧=૧૧	૧૪૧-૧	૧૧=૧	વૃષભ	આદિ ૧૦૧ વિના સં. અંગુલે
૧૧૧	૯૩૧=૧૧	૧૪૧-૧૧૧	૧૧=૧૧૧	ગજ	આદિ ૧-૧૧ વિના સં. અંગુલે
૧૧૩	૯૪૧-૧૧	૧૪૧૧=૧	૧૧૧૦૧	દવજ	આદિ ૧૧-૧૧ વિના સં. અંગુલે
૧૧૪	૯૭૦૧	૧૬=૧૧૧	૧૧૧૦૧૧	સિંહ	આદિ ૧૧=૧૧ વિના

પાસાઈ લક્ષણે પરિશિષ્ટ નાગરી રેખાઓ
પચ્ચન-કાઠ્ય રખ રેખાઓ (ખંડકલા સહિત)

૧	૫	૧	૨	૩	૪	૫	૧૫								
૨	૬	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૨૧							
૩	૭	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૨૮						
૪	૮	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૩૬					
૫	૯	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૪૫				
૬	૧૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૫૫			
૭	૧૧	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૬૬		
૮	૧૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૭૮	
૯	૧૩	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૯૧
૧૦	૧૪	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૧	૧૫	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૨	૧૬	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૩	૧૭	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૪	૧૮	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૫	૧૯	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૬	૨૦	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૭	૨૧	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૮	૨૨	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૧૯	૨૩	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૨૦	૨૪	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૨૧	૨૫	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૨૨	૨૬	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૨૩	૨૭	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૨૪	૨૮	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
૨૫	૨૯	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪

୧୦୪

୧୪ ୧୨୦

୧୪ ୧୫ ୧୩୧

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୪୩

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୭୧

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୧୯୦

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧୦

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୩୧

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୨ ୨୪୩

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୨ ୨୩ ୨୭୧

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୨ ୨୩ ୨୪ ୩୦୦

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୨ ୨୩ ୨୪ ୨୫ ୩୨୫

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୨ ୨୩ ୨୪ ୨୫ ୨୬ ୩୪୧

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୨ ୨୩ ୨୪ ୨୫ ୨୬ ୩୭୮

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୨ ୨୩ ୨୪ ୨୫ ୨୬ ୩୮୯

୧୪ ୧୫ ୧୭ ୧୮ ୧୯ ୨୦ ୨୧ ୨୨ ୨୩ ୨୪ ୨୫ ୨୬ ୩୮ ୪୩୫

୧୯-ଶ୍ରୀ ଯତି-ନି-ସୁହୃତ-ବ୍ୟାସ

: ୪୯୫

અર્થાં નિષ્કુર મુદ્રાની બને મુઠીઓ ચત્તી કરવી તેનું નામ
અ મુખીકરણ મુદ્રા છે.

૬ અવગુઠની મુદ્રા

‘સચ્ચદ્રુસ્તકૃતા મુઠિ-ર્દીર્ઘા સમુચ્ચ તર્જની ।
અવગુઠન મુદ્રેયમભિતો આભિતા મતા ॥’

અર્થ : જમણા હાથની મુઠી આંધી તર્જની સન્મુખ લાંબી
રાખી મુઠી લાવાવી તે અવગુઠિની મુદ્રા છે.

૭ અંહાર મુદ્રા

ગ્રાહ્યસ્યોપરી હસ્ત પ્રસાર્ય, કનિષ્ઠિ કાદિતર્જન્યન્તા નામદ્ગુલીના
ત્રમસકોચનેનાદગુઠ મૂલાનયનાત્ સહાર મુદ્રા વિસર્જન મુદ્રેયમ્ ।

અર્થ : ગ્રાહ્ય વસ્તુ ઉપર હાથ ફેલાવીને કનિષ્ઠિકા માંડીને
તર્જની સુધીની આંગળીઓને અનુક્રમે વાળી અગૂઠાના મૂળ તરફ
લાવાવાથી અંહાર મુદ્રા નિષ્પન્ન થાય છે. આ વિસર્જન મુદ્રા
છે. મત્રપદ્ આદિ ઉપર બાપ કર્યા પછી આ મુદ્રા વડે બાપ વિષયક
દૈવતાનું વિસર્જન કરાય છે.

પરશુરામ કલ્પસૂત્રમાં અંહાર મુદ્રા આ પ્રમાણે છે

‘ક્ષિપ્તાદ્ગુલીરદ્મુલિમિ સગ્રથ્ય પરિવર્તયેત્ ।

એવા સહાર મુદ્રા સ્યાદ્, વિસર્જન વિઘ્નૌ સ્મૃતા ॥

અર્થ : અંદર નાખેલ આંગળીઓને આંગળીઓ વડે શુદ્ધીને
ફેરવવી તે અંહાર મુદ્રા. વિસર્જનમાં આ મુદ્રા કરવી.

(અનુસંધાન પાના-૪૬૧ નું આકૃતિ)

વિભાગ પાંચ મે।

બાણમે ધ જ્યોતિષ સાર સંગ્રહમાંથી સાભાર

૧ નવું વસ્ત્ર પહેરવું

રોહિણીપુરુષપવકે ૬ શ્રિમેત્યુત્તરે વિચયુનુર્વમુદ્ધયે ।

રેવતીપુત્રસુદેવતે ચ મેનવ્યવસ્ત્રગરિધાનમિષ્યતે ॥

રોહિણી, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા, અશ્વિની
ઉત્તરાશ્વિની, ઉત્તરાષાઢા, ઉત્તરાશાઢ્રપદ, પુનર્વસુ, પુષ્ય, રેવતી અને
ધનિષ્ઠા આ નક્ષત્રોને વિષે પુરૂષોએ નવન વસ્ત્ર ધારણ કરવા શ્રેષ્ઠ છે.

૨ ગણિત આરંભ મુહૂર્ત

શનદ્વયેઽનુરાધાદે° રોહિણી લેતો કરે ।

પુણ્યે જીવે ભુવે કુર્યાન્પ્રારંભ ગણિતાદિષૂ ॥

શતતારકા, પૂર્વભાદ્રપદ, અનુરાધા, આર્દ્રા, રોહિણી, રેવતી,
હસ્ત તથા પુષ્ય નક્ષત્રો અને છુદ્ધ, શુક્ર એ વારોમાં ગણિત લલ્પ-
વાનો આરંભ કરવો શ્રેષ્ઠ છે.

૩ રત્ન પરીક્ષા મુહૂર્ત

પુનર્મે° શતહસ્તક્ષે° શ્રવેજ્યષ્ટે° પરીક્ષણમ્

રત્નાનામષ્ટમાં ભૂતં હિત્વા મોન શનિશ્ચરમ્

પુનર્વસુ, શતતારકા, હસ્ત, શ્રવણ તથા જ્યેષ્ઠા એ નક્ષત્રોમાં
ચોથ એ તિથિઓનો ત્યાગ કરી રત્ન પરીક્ષા કરવી.

૪ કુંભારના કામનુ મુહૂર્ત

પુનર્વસુ દ્વયે હસ્તત્રયેત્યે રોહિણી મૃગ ।

અનુરાધાશ્રવે° જેષ્ઠા માનુષદ્ર વાસરે ॥

તથાચરોદયે પ્રોત્કા કુ મકાર ક્રિયાબુધૈ°

પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, રેવતી, રોહિણી,
મૃગશિર્ષ, અનુરાધા, શ્રવણ, જેષ્ઠા, એ નક્ષત્રોમાં રવિ, સોમ, શુક્ર,
શુક્ર તે વારોમાં ચર લગ્નમાં કુલકાર કાર્યનો આરંભ કરવો શ્રેષ્ઠ છે.

૫ નટકિંચા આરંભ સુહૃત્

મૃગાર્દ્રા રોહિણી પુષ્યે પુનર્મે શ્રવણેત્રયે ।

ચિત્રાત્તતયોત્તરામૂલ કૃત્ય સંજી નૃત્ત ભૂવન ॥

મૃગ, આર્દ્રા, રોહિણી, પુષ્ય, પુનર્વસુ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા,
ચિત્રા, જિત્તરા, મૃગ એ નક્ષત્રોમાં નૃત્યશૃંગીકા શુક્રત મનુષ્યે નૃત્યારંભ
કરવો..

૬ યંત્ર ઉપર વસ્ત્ર વણવાનું સુહૃત્

રોહિણી રેવતી ચિત્રા અનુરાધા મૃગમોત્તર ।

શનિહિત્વા વિદ્ધ્યાનુ તંતુભિઃ પટસાધનમ્

રોહિણી, રેવતી, ચિત્રા, અનુરાધા, મૃગશિર્ષ તથા ત્રણ
ઉત્તરા એ નક્ષત્રોમાં શનીવાર બાદ કરીને બાકીના વારોમાં વસ્ત્ર
વણવાનું શુભ છે.

૭ વ્યાકરણ લખવાનું સુહૃત્

રોહિણ્યાં પંચકે હસ્તાત્પુનર્મે મૃગમેઽશ્વિમે ।

પુષ્યે શુક્રેત્વત્રિદ્વારે શબ્દં શાસ્ત્ર પઠેત્સુધિઃ ॥

રોહિણી, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા, પુનર્વસુ
પુષ્ય, મૃગશિર, અશ્વિની અને હસ્ત એ નક્ષત્રો તથા બુધ, શુક્ર, શુક્ર
એ વારોમાં વ્યાકરણ લખવાનો આરંભ કરવો.

૮ મહલ વિધા શીખવાનું સુહૃત્

જ્યેષ્ઠાર્દ્રા મરણીપૂર્વા મૂલાશ્લેષા મદાભિધે

જયાપૂર્ણા સુસદ્વારે સાકે શીર્ષદિયેંગકે

સત્ત્વેટૈઃ કદગૈઃ મલ્લાક્રિડા શુભાવહા ॥

જેઠા, આદ્રા, ભરણી, ત્રણ પૂર્વા, મુળ, આશ્લેષા એ નક્ષત્રો
અને જ્યાં તથા પૂર્ણા તિથિઓમાં યુધ, ગુરુ, શુક્ર એ વારોમાં મંદ
વિધા થી ખવવાનો આરંભ કરવો શ્રેષ્ઠ છે

૯ સૂવણ્વીકારના કામનું સુહૃત્

શ્રવણત્રયેઽશ્વિની મૃગહસ્ત ચતુષ્થયે ।

કૃતિકાયાં પુનર્વસૌઃ શુભેલગ્ન તથાવપિ ॥

હેમાવનર ક્રિયાગસ્તા હિત્વા બુધ શનૈશ્ચરૌ ।

શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતતારકા, અશ્વિની, પુષ્ય, મૃગશિર હસ્ત,
ચિત્રા, સ્વાતિ; વિશાખા, કૃતિકા અને પુનર્વસુ એ નક્ષત્રોમાં શુભ
તિથિમાં યુધ અને શની ત્યાગ કરી ઢાગીના ધડવાનો આરંભ કરવો
શ્રેષ્ઠ છે.

૧૦ ચૌરના કાર્યનું સુહૃત્

વિશાખા કૃતિકાપૂર્વા મૂલાર્દ્રા મરણી મધે ।

અશ્લેષા જ્યેષ્ઠ્યોમદે ભૌમયો શકુને બલે ॥

લગ્ને વા દશમે ભૌમે ચૌર્યે સદ્રવ્યંત્કલઘ્વયે

વિશાખા, કૃતિકા, ત્રણ પૂર્વા, મૂળ આદ્રા ભરણી, મધા, આશ્લેષા
તથા જેઠા એ નક્ષત્રોમાં મંગલ અને શનિવારે શકુન બળમાં ગમન
લગનમાં મંગળ કથમે હોય તે સમયે કર્મ કરતાં વારો લાભ મળે.

૧૦ અ સ્ત્રીએ નવાં વસ્ત્ર ધારણ કરવાનું સુહૃત્

હસ્તાદિ પચકેઽશ્વિન્યા, ધનિષ્ઠાયાચ પૂર્ણિ ।

ગુરૌ શુક્રે બુધ વારે ધાર્યં વસ્ત્રાભિર્નવીમ્વરમ્ ॥

હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા, અનુરાધા, અશ્વિની, ધનિષ્ઠા
અને રેવતી આ નક્ષત્રો તથા ગુરુ શુક્ર અને શનિ આ વારોમાં
સ્ત્રીઓએ નવીન વસ્ત્ર ધારણ કરવાં

૧૧ નવું વસ્ત્ર પહેરવાના વારનું ફળ

જીર્ણં રવૌ સતતમમ્બુભિશ દૈમિન્દ્રો

ભૌમે શુચં બુધદિને ચ ભવેદ્દનાય ॥

જ્ઞાનાય મત્રિણિ ભૂગો પ્રિયસંગમાય

મંદે મલાય ચ નવામ્બરધારણ સ્યાત્ ॥

રવિવારને દિવસે નવું વસ્ત્ર ધારણ કરે તો શીઘ્ર ભુક્ષુ (જૂનું) થાય, સોમવારને દિવસે અશૌચ નિમિત્ત સ્નાનના જળથી હંમેશાં ભીનું રહે, મંગળવારને દિવસે શોકની પ્રાપ્તિ, બુધવારને દિવસે ધનની પ્રાપ્તિ, ગુરુવારના દિવસે જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ, શુક્રવારને દિવસે પ્રિય માણસોના સંગમ તથા શનિવારે નવું વસ્ત્ર ધારણ કરે તો હંમેશાં મલિન (મેલું) રહ્યા કરે છે.

૧૨ ધરના આરંભનું માસ ફળ

શોકો ધાન્ય મૃતિ પશુહતિદ્રવ્યબુદ્ધિ વિનાગો ।

યુદ્ધં ભૃત્યક્ષતિરથ ધન શ્રીશ્ચ વહર્ણેભય ચ ॥

લક્ષ્મી પ્રાપ્તિ ભવતિ ભવનારમ્ભકર્તુઃ મેળ

ચૈત્રાદ્વે મુનિરિતિ ફલં વાસ્તુ શાસ્ત્રો પદિષ્ટમ્

ચૈત્ર માસમાં ગૃહારંભ કરે તો શોક કરાવે વૈશાખ માસમાં ધાન્યનો લાભ, જ્યેષ્ઠ માસમાં મૃત્યુ, અષાઢ માસમાં પશુનો નાશ, શ્રાવણ માસમાં ધનનો વધારો, ભાદ્રપદ માસમાં વિનાશ, અશ્વિન માસમાં યુદ્ધ કારક કાર્તિક માસમાં નોકરનો નાશ, માર્ગશીર્ષ માસમાં ધનનો લાભ, પૌષ માસમાં લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ, માઘ માસમાં અગ્નિનો ભય અને ફાલ્ગુન માસમાં લક્ષ્મીની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ પ્રમાણે વાયુશાસ્ત્રને વિષે કહેલું ચૈત્રાદિ માસનું ફળ ઋષિઓએ કહેલું છે.

ફાલ્ગુને પૌષ વૈશાખે શ્રાવણે માર્ગશીર્ષકે ।

ગૃહારમ્ પ્રકૃર્વીત ધનુર્મીન રવિ ત્યજેત્ ॥

ફાલ્ગુ, પૌષ, વૈશાખ, શ્રાવણ અને માગશર માસમાં ધન મીનના સૂર્યનો ત્યાગ કરીને ગૃહારંભ શ્રેષ્ઠ છે.

૧૩ ધરના આરંભનું પક્ષ તિથિ ફળ

શુકલપક્ષે ભવેત્સૌખ્ય કૃષ્ણે તસ્કરતો ભયમ્ ।

ત્યક્ત્વા ચતુર્દશી ષષ્ઠીં ચતુર્થાં મહત્તમીમમમ્ ॥

નવમીં ચ રવિ ભોમ ગૃહારંભો વિધિયતે ॥

શુકલપક્ષમાં ગૃહારંભ કરવાથી સુખની પ્રાપ્તિ થાય તથા કૃષ્ણ-પક્ષમાં ગૃહારંભ કરવાથી ચેારનો ભય થાય છે. ચતુર્દશી, ૫ ઠી, ચતુર્થી, અષ્ટમી, અમાવાસ્યા, નવમી તિથિ. આ તિથિઓનો તથા શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ કર્પણ :

રવિવાર અને મંગળવારનો ત્યગ કરીને બાકી રહેલા તિથિઓમાં તથા વારોમાં ગૃહારંભ કરવો શ્રેષ્ઠ છે

૧૪ ઘરનો આરંભ કરવાનું મુહૂર્ત

મૃગે ઘાતૃચિત્રાનુરાધોત્તરાન્ત્યે ઘનઘ્ઠાકર સ્વાતિ પુષ્યામ્બુપેષુ ।
નમો માર્ગે વૈશાક્ષ પૌષે તપસ્યે સમન્દે શુભાહે ગૃહારંભગ સત્ ॥

મૃગશીર્ષ, રોહિણી, ચિત્રા અનુરાધા, ઉત્તરાશ્વિની ઉત્તર-
પાદા, ઉત્તરાશાદ્રપદ, રેવતી, ધનિષ્ઠા, હસ્ત, સ્વાતી, પુષ્ય અને
શતભિષા. આ નક્ષત્રોને વિષે શ્રાવણ માગસર, વૈશાખ, પૌષ અને
દાશ્યુન આ મહિનાઓ વિષે તથા શનિવાર સહિત શુભ ગૃહ (ચં.
શુ શુ શુ)ના વારને વિષે ઘરનો આરંભ કરવો શ્રેષ્ઠ છે.

૧૫ ઘર બાંધવામાં અહંબળ અને વર્જિત અહં

ગુરુશુક્રાર્ક ચંદ્રપુસ્ત્વોચ્ચાદિ વલશાલિષુ ।

ગુર્વર્કે દુર્વર્લ લબ્ધયા ગૃહારંભ પ્રશસ્યતે ॥

શુરુ શુદ્ધ સૂર્ય તથા ચંદ્ર એ સ્થાન ઉચ્ચ હેય અથવા
બળવાન તો તે ભેદને ગૃહારંભ કરવો.

વિવાહોત્કાન્હા દોષાન્મૃતે જામિત્ર શુદ્ધિત ।

રિક્તા કુજાર્ક વારૌ ચ ચરલગ્ન ચરાંશક ॥

વિવાહમાં જે મહાદોષ કથિત છે તેનો નામિગ ભેદીને રિક્તા
તિથિ તથા મંગળ, રવિ એ વાર તેમ જ ચર લગ્ન તથા તેનો
અશ એ વખતનો ઘર બાંધવામાં ત્યાગ કરવો.

૧૬ દાર શુદ્ધિ

દ્વારશુદ્ધિ નિરોક્ષાદૌ મહાશુદ્ધિ વૃષ ચક્રતઃ ।

નિષ્પચકે સ્થિરેલગ્ને ટયગે ચાલયમારમેત્ ॥

પ્રથમવાર શુદ્ધિ ભેવી તેમજ નક્ષત્ર શુદ્ધિ વૃષચક્રને પણ
જોવા પચક્રને ત્યાગ કરવો સ્થિર લગ્ન અથવા દિવસ્વભાવમાં
બારણું મૂકવું

૧૭ અનુક્રુગ ગામના લાસાલાસ

સ્વાનામરાશેયંદ્રાશો દ્વિશરાકેશ દ્રઙ્ગમિતા ।

સંગ્રામ શુભદઃ પ્રોત્કા સ્વશુભઃ સ્થાતતોન્યથા ॥

૪૭૧ :

: વિશાગ પાંચમે

સ્વમાન રાક્ષિથી ગામની રાશિ ૨-૫-૬-૧૦-૧૧ આવે તે
એ ગામ શુભ જાણવું.

એકમે સપ્તમે વ્યોમ ગ્રહદાનિસ્ત્રિષ્ટમો ।

તુર્યા દૃષ્ટ દશેરોગાઃ શેષ સ્થાને ભવયેત્સુખં ॥

સ્વ નામથી ગામની રાક્ષિ ૧-૭ હોય તે શૂન્ય કળ ૨-૬
હોય તે હાનિકારક ૪-૮-૧૨ હોય તે રોગકારક જાણવી ખાકી
સ્થાન શુભ જાણવા.

ત્યક્તા કુજાર્કયો શ્વાસં ષષ્ટે ચાગ્રસ્થિતં વિદ્યુ

બુધેજ્યરાશિક ચાર્ક કુર્યાહગેહં શુભાપ્તયે ॥

મંગળ, શુક્ર તેનો અંશ અને છઠો અંદ્રમા તેમજ સન્મુખ
અંદ્રમા તેનો ત્યાગ કરવો પણ મિથુન, કન્યા, ધન, મીન એ રાશિનો
સૂર્ય હોય તે ગુહારંભ કરવો શુભ છે.

૧૮ શિલાન્યાસ નક્ષત્ર

શિલાન્યાસઃ પ્રકર્તવ્યો ગૃહાણાં શ્રવણમૃગે ।

પોષ્ણે હસ્તેચ રોહિણ્યાં પુષ્યાશ્વેનિ ન્યુયરાત્રયે ॥

શ્રવણ મૃગશિર્ષ, રેવતી, હસ્ત, રોહીણી, પુષ્ય, અશ્વિની તથા
ઉત્તરા ૩ એ નક્ષત્રોમાં શિલાન્યાસ કરવો.

૧૯ ઘરના આરંભમાં કાળનો નિષેધ

મધ્યાહને તુ કૃતવાસ્તુ કર્તુર્વિતવિતવિનાશમ્ ।

મહાનિશાસ્વપિ તથા સન્ધ્યયૌનેવ કારયેત્ ॥

મધ્યાહ્ન સમયે વાસ્તુ પૂજનનો આરંભ કરવાથી ધનનો નાશ
થાય છે. અને રાત્રિમાં આરંભ કરવાથી પણ ધનનો નાશ થાય છે.
માટે પ્રાતઃકાલમાં આરંભ કરવો ઉત્તમ છે.

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્દર્ત્ત કૃપાંજલિ :

: ૪૭૨

૨૦ ઘરના આરંભમાં માસ શુદ્ધ

પાષાણાદ્યંશ્ર ગેહાનિ નિન્દમાસે ન કારયેત્

તૃણદારુ ગ્રહારંભે માસ દોષો ન વિચિતે ॥

ઈંદુ તથા પથ્થરનું ઘર બનાવવામાં ત્યાગ કહેતા માસ લેવા નહીં. ઘાસ તથા કાષ્ઠનું મકાન બનાવવા માટે દોષ માનવો નહિ.

૨૧ બારણુ મૂકવામાં વારનો વિચાર

ગુરૂં લક્ષ્મી રવૌ સોહ્ય શુક્રે ચૈવ ધનાગમઃ ।

શનૈશ્ચરે તથા સૌહ્યં દ્વારશાસ્ત્રા નિરોપણં

રવિવારે સુખ, શુક્રવારે ધનલાભ, શુક્રવારે ધનલાભ, શનિવારે સુખ મળે માટે તે ઉક્ત દ્વારમાં બારણુ બેસાડવું શુભ છે.

બારણુ પૂજનમાં વારનો વિચાર

આદિત્ય ખૌમ વજર્યાસ્તુ, સર્વવારા શુભાવરા ।

રવિવાર અને મંગળવારનો ત્યાગ કરી બાકીના બીજા વારોમાં વારણુ પૂજન કરવું તે શુભ છે.

૨૨ બુના ઘરમાં પ્રવેશવાનું સુદૂતં

જોર્ણં ગૃહેઽન્યાદિ ભયાન્નવેઽપિ ।

માર્ગેર્જયોઃ શ્રાવણિ કેઽપિ સન્સ્યાત્ ॥

વેશોઽબુ પેજ્યા નિલવાસ પેષુ ।

નાવશ્યમસ્તાદિ વિચારણાઽત્ર

બુધા બુધ અથવા અગ્નિ ભયથી નવીન બનેલા ઘરમાં કાર્તિક, માગસર અને શ્રાવણ માસમાં પુષ્ય, સ્વાતી, ધનિષ્ઠા અને શતભિષા નક્ષત્રોમાં પ્રવેશ કરવો શુભ છે. અને તેમાં શુક્ર કે શુક્રના અસ્તનો વિચાર કરવો નહિ.

૨૩ વામ સૂર્ય લક્ષણ

રઘ્રાત્મજં કુટુમ્બાયાત્ પંચમે માસ્કરે સ્થિતે ।

પૂર્વાશાદિ ગૃહે શ્રેષ્ઠ ક્રમાદ્વારા શુભો રવિ ॥

વામ સૂર્ય જોવા માટે ઇષ્ટ લગ્ન કુટુંબમાં આઠમા સ્થાનથી

૮-૯-૧૦-૧૧-૧૨ સુધીમાં સૂર્ય હોય તો પૂર્વ મુખ ઘરમાં પ્રવેશ કરનારનો ઠાળો સૂર્ય જાણવો. પાચમા સ્થાનથી ૫-૬-૭ ૮-૯ સુધીમાં સૂર્ય હોય તો દક્ષિણ મુખ ઘરમાં પ્રવેશ કરનારને વામ સૂર્ય જાણવો. બીજા સ્થાનથી ૨-૩-૪-૫-૬ સ્થાનમાં સૂર્ય હોય તો પશ્ચિમ મુખ ઘરમાં પ્રવેશ કરનારને વામ સૂર્ય જાણવો. તેમજ અગિયારમા સ્થાનથી ૧૧-૧૨-૧-૨-૩ સુધીમાં સૂર્ય હોય તો ઉત્તર મુખ ઘરમાં પ્રવેશ કરનારને વામ સૂર્ય જાણવો.

૨૪ નવા ગામમાં પ્રવેશવાનું મુહૂર્ત

તપસિ નર્ભસિ માર્ગે માધવાસયે તપસ્યે ।

ગુરુભૃગુબુધવારે નંદપૂર્ણાન્યાસુ ॥

શુક્ર ધ્રુવશશિપુષ્યે વાસવે સ્વાતિકૃષ્ણે ।

નવનગરનિવેશ વાસ્તુશાસ્ત્રે પ્રદિષ્ટમ ॥

જાગણ, ભાદરવો, વૈશાખ તથા માઘ માસમાં તથા બુધ, શુક્ર, શુક્રવાર નદા (૧-૬-૧૧) પૂર્ણા (૫-૧૦-૧૫) એ તિથિઓ અને શુક્ર, ધ્રુવ તથા પુષ્ય, ધનિષ્ઠા અને સ્વાતિ એ નક્ષત્રોમાં નવા ગામમાં કે નગરમાં વાસ કરવો એમ વારતુ શાસ્ત્રમાં કહેલું છે.

૨૫ ત્રિરાગમને માસિક રાહુ વાશ વિચાર

આદ્યાક ખમતે રાહૂ પૂર્વાશાદિકચતુષ્ટયે ॥

સંમુખે દક્ષિણે ત્યાજ્ય સ્તૃતીય ગમતે સ્ત્રિયા ।

૨૬ માસિક રાહુ વિચાર

પૂર્વ	દક્ષિણ	પશ્ચિમ	ઉત્તર	રા. દિવસ
મેષ,	વૃષભ	મિથુન	કર્ક	
સિંહ	કન્યા	તુલા	વૃશ્ચિક	સૂર્ય રાશિ
ધન	મકર	કુંભ	મીન	

મેષ રાશિના કંમથી ચાર દિશામાં મેષ રાશિના સૂર્યથી ક્રમે કરીને ચાર દિશામાં રાહુ રહે છે, તેમા વધુના ત્રિરાગમન બળતે સંમુખ તથા દક્ષિણ રાહુનો ત્યાગ કરવો અને રાહુનો વાસ નાશુના માટે ઉપરના માસિક રાહુવાસ ચક્રમા જોવું.

૨૭ રાહુનું ફળ

અગ્રે રાહૌ ચ વૈધવ્યં દક્ષિણે દુઃખદો ભવેત્ ।

પુષ્ટે પુત્રવતી નારી વામે સૌભાગ્યશાલી ॥

સંમુખ રાહુ હોય તો વિધવા થાય દક્ષિણ બાજુ હોય તો દંબી થાય રાહુ પાછળ હોય તો પુત્રવાળી થાય અને ડાબી બાજુ હોય તો સૌભાગ્યપણુ રહે

૨૮ ત્રિમાસિક રાહુ ચક્ર

પૂર્વ	દક્ષિણ	પશ્ચિમ	ઉત્તર	રાહુવાસ
વૃશ્ચિક	કુમ્ભ	વૃષભ	સિંહ	
ધન	મીન	મિથુન	કન્યા	સૂર્ય રાશિ
મકર	મેષ	કર્ક	તુલા	

આ ત્રિમાસિક રાહુનો વિચાર ત્રિરાગમનમા અવશ્ય કરવો.

૨૯ કેમાડ ચક્ર

કૃતાકરાબ્ધિયુગમરામમંતકશ્ચ વારાધિઃ ।

કરો સમુદ્રસૂર્યમાદિનક્ષત્રે પલં વહેત્ ॥

ધનાગમં વિનાશસૌખ્યબધનં મૃતિઃ ક્ષતિઃ ।

શુભ ચ રોગસૌખ્યદં કમાડચક્રયોઃ ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણીને પ્રથમ ચાર નક્ષત્ર ધનાગમ કરે, ખીજા બે નક્ષત્ર વિનાશ કરે, ત્રીજા ચાર નક્ષત્ર સૌખ્ય-કારક બાણવા, ચોથા બે નક્ષત્ર બધનકારક બાણવા, પાંચમાં ત્રણ નક્ષત્ર મૃત્યુકારક બાણવા, છઠા બે નક્ષત્ર ક્ષયકારક બાણવા, સતમા ચાર નક્ષત્ર શુભકારક બાણવા, આઠમાં બે નક્ષત્ર રોગકારક બાણવા અને નવમા ચાર નક્ષત્ર સૌખ્યકારી બાણવા. આ ક્રમાંક ચઢાવવાનું ચક્ર છે. તે શુભ ગણીને ચઢાવવાં.

૩૦ સૂર્ય ભાત ક્રમાંક ચક્ર

૪	૨	૪	૨	૩	૨	૪	૨	૪
શુભ	સુશુભ	સુ	અ	અ	અ	શુ	અ	શુ

૩૧ કલશ ચક્ર

પ્રવેશઃ કલશેઽર્કભાત્, પંચનાગાષ્ટષ્ઠક્રમાત્ ।

અશુભ ચ શુભઃજ્ઞેયમશુભ ચ શુભ તથા ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી દિન સુધી ગણીને પ્રથમ પાંચ નક્ષત્ર અશુભ, ખીજા આઠ નક્ષત્ર શુભ, ત્રીજા આઠ નક્ષત્ર અશુભ અને ચોથા છ નક્ષત્ર શુભ બાણવા. કલશચક્ર બેધને ગૃહ પ્રવેશ કરવો.

૫	૮	૮	૬
અશુભ	શુભ	અશુભ	શુભ

૩૨ હળા હાંકવાનું રહસ્ય

અનુરાધાન્તુ ક ચ મઘાદિતિયુગે કરે ॥

સ્વાતી શ્રુતિવિધિદ્વન્દે રેવત્યામુત્તરાસુ ચ ॥

ગોસ્ત્રીયુગમે હલ. કર્યાં મીને હેય શનિઃ કુજઃ ॥

ષષ્ઠી રિક્તા દ્વાદશી ચ દ્વિતીયા દ્વયપર્વચ ॥

અનુરાધા, જ્યેષ્ઠા, મૂળ, પૂર્વાષાઢા, મઘા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, હસ્ત, સ્વાતી, શ્રવણ, રૌહિણી, મૃગશીર્ષ, રેવતી, ત્રણે ઉત્તરા તથા વૃષભ, કન્યા, મિથુન અને મીન લગ્નમાં હળ પ્રવાહ શ્રેષ્ઠ છે, શનિ અને મંગળવાર તથા ૫ઠ્ઠી રિક્તાતિથિ દ્વાદશી, દ્વિતીયા અને અમાવાસ્યા હળ પ્રવાહમાં વર્જિત છે

૩૩ હળચક્ર

ત્રિક ત્રિકં ત્રિકં પચ ત્રિકં પચ ત્રિકંત્રિકમ્ ।

સૂર્યમાદિન્મ યાવત્ત્હાનિવૃદ્ધી હલે ક્રમાત્ ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણીને પ્રથમ ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ, બીજા ત્રણ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ, ત્રીજા ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ, ચોથા પાંચ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ, સાતમાં ત્રણ નક્ષત્રમાં હાનિ તથા આઠમા ત્રણ નક્ષત્રમાં વૃદ્ધિ આ પ્રમાણે હળચક્ર સમજી હળપ્રવાહ કરવો.

હળચક્ર

૩	૩	૩	૫	૩	૫	૩	૩
હાનિ	વૃદ્ધિ	હાનિ	વૃદ્ધિ	હાનિ	વૃદ્ધિ	હાનિ	વૃદ્ધિ

૩૪ બીજોત્તિ સુહૃત્

હસ્તાશ્વિપુષ્યોત્તરરોહિણીષુ ચિત્રાનુરાધા મૃગરેવતીષુ ।

સ્વાતૌ ધનિષ્ઠાસુ મઘાસુ મૂલે બીજોત્તિસ્તક્રુષ્ટ ફલાપ્રદિદ્ધા ॥

હસ્ત, અશ્વિની, પુષ્ય, ત્રણે ઉત્તરા, રૌહિણી, ચિત્રા, અનુરાધા, મૃગશીર્ષ, રેવતી, સ્વાતી, ધનિષ્ઠા, મઘા અને મૂળ આ નક્ષત્રોમાં બીજોત્તિ કર્મ કરવાથી ઉત્કૃષ્ટ ફળદાયક થાય છે.

૩૫ કણ્ઠમર્દન (ખળાં કરવાં) સુહૃત્

અનુરાધા શ્રવે મૂલે રેવત્યા ચ મઘાત્રિમે ॥

જ્યેષ્ઠાયા ચૈવ રોહિણ્યાં શુભં સ્યાત્કળમર્દનમ્ ॥

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૪૭૭

અનુરાધા, શ્રવણ, મૂળ, રેવતી, મઘા, પૂર્વાશ્વિની, ઉત્તરાશ્વિની, જ્યેષ્ઠા, અને રોહિણી આ નક્ષત્રોને વિષે અન્નતું દાન મર્દન કરવું (ખળામાં લેવું) શુભ છે.

૩૬ ચૂડી પહેરવાતું સુહૃત્

નાસત્યપીણવસુભૈઃ કરપંચકેન માર્તણ્ડભૌમગુરુદાનમાત્રિવારૈઃ ।

મુક્તસુવર્ણમણિવિદ્રુમશં લદન્ત સ્તામ્બ રાણિવિઘ્નનાનિ ભવતિ સિદ્ધી ।

અશ્વિની, રેવતી, ધનિષ્ઠા, હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, વિશાખા અને અનુરાધા આ નક્ષત્રોમાં તથા સૂર્ય, મંગળ, શુક્ર અને શુક્ર આ વારોને વિષે મોતી, સુવર્ણ, મણિ, સિદ્ધિ થાય.

૩૭ ચૂડીચક્ર

યાવદ્ માસ્કરમુક્તિ માનિદિવસેઘિષ્ણા નિસંખ્યાતથા

વન્દિ ભૂર્તગુણાન્વિઘસપ્તનયન પૃથ્વીકરેન્દુ ક્રમાત્ ॥

સુર્યારૌ કવિસૌમ્યવારા હુરવિજાઃ જીવઃ શશી કેતવઃ ।

ક્રૂરેઽસચ શુભેશુભં ચ કથિતાં ચક્રે કરે ભૂષણે ॥

સૂર્ય સ્થિત નક્ષત્રમાં દિન નક્ષત્ર સુધી ગણી ત્રણ, પાંચ, ત્રણ, ચાર, સાત, બે; એક; બે અને એક એ ક્રમથી સૂર્ય, મંગળ, શુક્ર, બુધ, રાહુ, શનિ, બૃહસ્પતિ, ચંદ્ર કેતુ આમાં શુભ ગ્રહમાં દિન નક્ષત્ર હોય તો શુભ તથા પાપ ગ્રહમાં હોય તો અશુભ જાણવું. આ પ્રકારે પંડિતોએ ચૂડીચક્ર કહેલું છે.

૩૮ સૂર્ય સાત ચૂડી ધારણ કરવાતું ચક્ર

૩	૫	૩	૪	૭	૨	૧	૨	૧
મૂ	મં	શુ	બુ	રા	શ	ગુ	-	કે.
અશુભ	અશુભ	શુભ	શુ	અ.	અ,	શુ.	શુ	અ.

૩૯ બીજો પ્રકાર ચૂડી ચક્ર

સૂર્યભાદ્રપદાષ્ટમી વન્હિન્દુક્રમતો બુધઃ ॥

અશુભ ચ શુભં જ્ઞેયં ચૂડિકાધારણે સ્ત્રિયામ્ ॥

સૂર્યના નક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણતાં આઠ અશુભ, સાત શુભ, નવ અશુભ, ત્રણ શુભ અને એક અશુભ. આ પ્રમાણે સ્ત્રીઓને ચૂડી ધારણ કરવા માટે ચૂડી ચક્ર બાંધવું.

૪૦ ચૂડી ધારણ ચક્ર

૮	૭	૬	૩	૧
અ.	શુ.	અ.	શુ.	અ.

૪૧ અગ્નિવાસ

સૌકા તિથિર્વિરયુતા વૃત્તાપ્તા શેષે ગુણેઽન્ને ભુવિ વન્હિવાસઃ ॥

સૌમ્યાય હોમે શશિયુગ્મરોષે પ્રાણાર્થનાશી દિવિ ભૂતલે ચ ॥

શુક્રપક્ષની પ્રતિપદાથી આરંભીને વર્તમાન તિથિની સંખ્યામાં એક જોડીને રવિવારાદિની વારની સંખ્યા જોડવી અને ચારનો ભાગ આપવાથી જે શેષ ત્રણ અથવા પૂર્ણ વધે તો અગ્નિનો વાસ પૃથ્વીમાં જાણવો. તેનું ફળ સુખ પ્રાપ્તિ. એક શેષ વધે તો અગ્નિવાસ સ્વર્ગમાં જાણવો, તેનું ફળ પ્રાણ નાશ અને બે વધે તો અગ્નિનો વાસ પાતાળમાં જાણવો, તેનું ફળ ધનનાશ.

૪૨ હોમ આહુતિ વિચાર

સૂર્યમાત્રિત્રિભે ચાન્દ્રે સૂર્યવિચ્છુત્રપંગવઃ ॥

ચન્દ્રારેજ્યા ગુણિલ્લિનો નેષ્ટા હોમ કૃતિઃ લલેઃ ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી ત્રણ ત્રણ નક્ષત્રોના ક્રમથી સૂર્ય, બુધ, શુક્ર,

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૪૭૬

શનિ, ચંદ્ર, મંગળ, બુધસ્પતિ, રાહુ અને કેતુના હોય છે. તેમાં શુભ ગ્રહ હોય તો હોમની આહુતિ તથા પાપ ગ્રહ હોય તો હોમની આહુતિ નેષ્ટ બાબતી.

૪૩ હોમ આહુતિ ચક્ર

સૂ	બુ	શુ	શ.	ચ	મ	ગુ.	રા	કે.
૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩
અ.	શુ.	શુ	અ.	શુ	અ	શુ	અ.	અ.

વિનાહયાત્રાત્રતગોચરેષુ ચૂડોપનોતે ગ્રહણે યુગાર્ધઃ ॥

દુર્ગાવિધાને ચ સુતપ્રસૂતૌ નૈવાગ્નિચક્ર પરિચિતનોયમ્ ॥

વિવાહ યાત્રા, વ્રતની શાંતિ, ગ્રહોની શાંતિ, મુંડન, ઉપનયન, ગ્રહણ, યુગાદિ, દુર્ગાવિધાન અને સંતાન પ્રસૂતને વિષે અગ્નિ-ચક્રની ચિંતા કરવી નહિ, અર્થાત્ ભેડું નહિ.

૪૪ રોગથી મુક્ત થયા પછીનું સ્નાન

इन्दोर्वारि भाग्वि च ध्रुवेषु सर्पादित्यस्वातिर्युक्तेषु मेषु ॥

पित्ये चांत्ये चैवं कुर्यात्कदाचिन्नव स्नानरोगमु त्तस्य जतो ॥

ચંદ્રવાર, શુક્રવાર આ વારોને વિષે તથા રોહિણી ત્રણે ઉત્તર, આશ્લેષા, પુનર્વસુ, સ્વાતી, મઘા અને રેવતી આ નક્ષત્રોને વિષે રોગથી મુક્ત થયેલા પુરૂષે કોઈ વખત સ્નાન ન કરવું.

૪૫ રોગ ઉત્પન્ન થાય તેનું શુભાશુભ ફળ

उरगरुणरुद्रा कासवेन्द्रत्रिपूर्वा, यमदहनविशाखा भानुभौमकियुक्ताः॥

तिथिनवमिचतुर्थी द्वादशोषष्टिभूता हर्गिरविधिरक्षो

रोगिणां मृत्युकालः ॥

આપ્તેષા, શતભિષા, આદ્રા, ધનિષ્ઠા, જ્યેષ્ઠા ત્રણે પૂર્વા, શરણી, કૃતિકા અને વિશાખા આ નક્ષત્રો રવિ, મંગળ અને શનિ આ વાર તથા નવમી ચતુર્થી દ્વાદશી, વષ્ટી અને ચતુર્દશી આ તિથિઓને વિષે જે પુરૂષને રોગ પી ઉત્પત્તિ થઈ હોય તે પુરૂષનું રક્ષણ સાક્ષાત્ પ્રદા, વિષ્ણુ અને મહાદેવજી કરે તો પશુ મૃત્યુ થાય છે.

૪૬ અશ્વિરોહણે અશ્વચક્ર

સ્કન્ધે	પૃષ્ઠે	પૃચ્છે	પાદે.	ઉદરે.	મુખે.
૫	૧૦	૨	૪	૫	૨
લક્ષ્મીપ્રા	અર્થસિદ્ધિ	સ્ત્રીનાશ	સંગ્રામભંગ	અશ્વનાશ	અર્થલાભ

૪૭ હાથી સંબંધીના કાર્યો

હસ્તત્રયે સૌમ્ય હરિત્રયે ચ પૌષ્ણદ્વયે પુષ્ય પુનર્વસૌ ચ ॥
મૈત્રેયે સર્વાણ્યપિ કુંજરાણાં કર્માણિ શરતાન્યલિલાનિ યાતિ ॥

હસ્ત ચિત્રા, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ. શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા, રેવતી, અશ્વિની, પુષ્ય, પુનર્વસુ અને અનુરાધા નક્ષત્રોમાં હાથી સંબંધી કયવિક્રય અથવા સર્વ કાર્યો શુભ કાર્યો કર્યાં છે.

૪૮ ઘોડાને હાથી રથ પર બેસાડવાનું મુહૂર્ત

પૌષ્ણાશ્વિની વરુણમાસ્તશીતરશ્મિ ॥

ચિત્રાદિતિશ્રવણપાણિ સુરેજ્યવિત્તે ॥

વારેષુ જીવશશિસૂર્યસિતેન્દ્રગાના—

મારોહણે ગજતુરંગ્ગરથેષુ શસ્ત્રમ ॥

રેવતી, અશ્વિની, શતભિષા, સ્વાતી, મૃગશીર્ષ, ચિત્રા, પુન-

૧૧-શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

: ૪૮૧

ર્વસુ, શ્રવણ, હસ્ત, પુષ્ય અને ધનિષ્ઠા આ નક્ષત્રોને વિષે તથા શુક્ર ચંદ્ર, સૂર્ય, શુક્ર અને બુધ આ વારોને વિષે હાથી, ઘોડા અને રથમાં પ્રથમ સવારી કરવી શ્રેષ્ઠ છે.

૪૬ નતુ ગાડું, વહાણ અઢિ ચલાવવાનું મુહૂર્ત
આદિત ક્ષિપ્રમશાકમૃદુસ્તથા મૃગુજવાવપતિપૂર્ણજ્યાતિયૌ ॥
શકટનાવસુલાસનગિલ્પિકા ભ્રમણિ કાશરહટ્ટકસિદ્ધિદમ્ ॥

પુનર્વસુ, પુષ્ય હસ્ત, અશ્વિની, આશ્લિજિત, જ્યેષ્ઠા, ચિત્રા, અનુરાધા, રેવતી, મૃગશીર્ષ. આ નક્ષત્રોને વિષે શુક્રવાર અને શુક્રવાર આ વારને વિષે તથા પાંચમ, દશમ, પૂનમ, તૃતીયા, અષ્ટમી અને ત્રયેદશી આ તિથિઓને વિષે નવીન ગાડું, વહાણ. આમન, પાલખી, હીડોળા અને રહેંટ ચલાવવાનું શરૂ કરવું સિદ્ધિદાયક છે.

૫૦ રાજ્યાભિષેકનું મુહૂર્ત

મૃગાન્ત્યોત્ત રાત્રાહ્યચિત્રાશ્વિનીષુ શ્રતૌ પુણ્યહસ્તાનુરાધેન્દ્ર મેષુ ॥
રવૌ સૌમ્યગે સૌમ્યવારે સિતાબ્જા મરેબ્જોદયે સ્યાન્મહીપાર્શ્વભિષેકઃ ॥

મૃગશીર્ષ, રેવતી, ત્રણે ઉતરા, રેહિણી, ચિત્રા, અશ્વિની, શ્રવણ, પુષ્ય હસ્ત. અનુરાધા અને જ્યેષ્ઠા આ નક્ષત્રોમાં ઉત્તરાયણના સૂર્યમાં તથા શુભ વાર (ચંદ્ર બુધ, શુક્ર, શુક્ર)માં શુક્ર ચંદ્રમાં અને શુક્રના ઉદયમાં નવાં રાખનેા રાજ્યાભિષેક શુભ છે.

૫૧ નૃત્યના આરંભનું મુહૂર્ત

નિસ્ત્રોત્તરામિત્રગુરુશ્રવિષ્ટા હસ્તેન્દ્રવારીશ્વરપૌષ્યમેષુ ॥
સંગીતનૃત્યાદિમમસ્તકર્મ કાર્યં વિભોમાર્કજવાસરેષુ ॥

ત્રણે ઉતરા, અનુરાધા, પુષ્ય, ધનિષ્ઠા, હસ્ત, જ્યેષ્ઠા, શતભિષા અને રેવતી આ નક્ષત્રોને વિષે મંગળ અને શનિવાર મિવાયના વારોને વિષે સંગીત તથા નૃત્યાદિ કાર્ય કરવું શ્રેષ્ઠ છે.

૫૨. યાત્રાદુર્ગ મુહૂર્ત

હુતેન્દુમૈત્રશ્રવણાશ્ચ પુષ્ય પૌષ્ણ શ્રવિષ્ટાશ્ચ પુનર્વસુશ્ચ ॥

પ્રોક્તાનિ ધિષ્ણ્યાનિ નવપ્રયાણે ત્યક્ત્વા ત્રિપચાદિમસપ્ત તારા ॥

હસ્ત, મૃગશીર્ષ, અનુરાધા, શ્રવણ, અશ્વિની, પુષ્ય, રેવતી, ધનિષ્ઠા અને પુનર્વસુ આ નવ નક્ષત્રો યાત્રામાં શ્રેષ્ઠ છે પરંતુ ત્રીણ, પાંચમી, પહેલી અને સાતમી આ તારાઓ યાત્રામાં (સુસાક્ષરી) વર્જિત છે.

કૃતિકા એકવિંશત્યા ભરણ્યાઃ સપ્રનાહિકા ॥

एकादश मघायाश्च त्रिपूर्वाणां या षोडशः ॥

स्वात्यश्लेषा विशाखासु ज्येष्ठायाश्चचतुर्दरा ॥

आद्यास्तु घटिकास्त्याज्या शेषासे गमनगुहम् ॥

કૃતિકાની એકત્રીસ ઘડી, ભરણીની માત્ર ઘડી, મઘાની અગિયાર ઘડી, ત્રણે પૂર્વાની સોળ ઘડી અને સ્વાતી આશ્લેષા વિશાખા તથા જ્યેષ્ઠા આ નક્ષત્રોની પ્રથમની ચોક્કસ ઘડી ત્યાગ કરીને શેષ ઘડી યાત્રા (સુસાક્ષરી) ના નિમિત્ત શુભ બહુવી.

૫૩ શૂલદોષ નિવારણાર્થે ભક્ષણ

सूर्यवारे धृतं पीत्वा, गच्छेत्सोमे पयस्नथा ।

गुडमङ्गारके चैत्र, बुधवारं तिलानपि ॥

गुरुवारं दधि ज्ञेयं शुक्रवारं यवानपि ।

माणान् भुक्तवा शनेवरि शूले दोषोपशान्तये ॥

રવિવારે ઘી, સોમવારે દૂધ, મંગળવારે ગોળ, બુધવારે તલ, શુક્રવારે હાથી, શુક્રવારે જવ, શનિવારે અડદ એ પ્રમાણે શૂદ્ર દોષની શાંતિને માટે ભક્ષણ કરીને યાત્રા (સુસાક્ષરી) કરવી.

૫૪ કાલવાચ

अर्कोत्तरे वायुदिशा च सोमे भौमे प्रतीच्या बुध नैर्ऋते च ।

याम्ये गुरौ वह्नि दिशा च शुक्र, मन्दे च पूर्वे प्रवदन्ति कालम् ॥

શ્રી યતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

રવિવારે ઉત્તર દિશામાં, ચંદ્રવારે વાયવ્ય કોણમાં, મંગળ-
વારે પશ્ચિમ દિશામાં, બુધવારે નૈઋત્ય કોણમાં, શુક્રવારે દક્ષિણ
દિશામાં, શુક્રવારે અગ્નિકોણમાં અને શનિવારે પૂર્વ દિશામાં કાળને
વાસ જાણવો. એમ પૂર્વાચાર્યો કહે છે તે યાત્રામાં (સુસાક્ષરી) વર્જિત છે.

૫૫ ચંદ્રવાસ

મેષે ચ સિંહે ઘનુષીન્દ્રમાગે વૃષે ચ કન્યા મકરે ચ યામ્યે ।

તુલૌ તૃયુમે ચ ઘટે પ્રતોચ્યા કર્કાલિમોનેષુ તથાંતરસ્યામ્ ॥

મેષ, સિંહ અને ધનને ચંદ્રમાં પૂર્વ દિશામાં જાણવો. વૃષભ,
કન્યા અને મકરને ચંદ્રમાં દક્ષિણ દિશામાં જાણવો. મિથુન, તુલા
અને કુંભને ચંદ્રમાં પશ્ચિમ દિશામાં જાણવો તથા કર્ક વૃશ્ચિક અને
મીનને ચંદ્રમાં ઉત્તર દિશામાં જાણવો.

સન્મુખે હ્યર્થલાભાય, વક્ષિણે સુખસંપદઃ ।

પૃષ્ઠે ચ પ્રાણનાશય વામે ચંદ્ર ઘનક્ષયઃ ॥

અન્મુખ ચંદ્રમાં યાત્રા (સુસાક્ષરી) કરે તો અર્થને લાભ,
જમણા લાગમાં હોય તો સુખ અને સંપત્તિ મળે. પાછળના લાગમાં
હોય તો પ્રાણને નાશ તથા કાળા ભાગે હોય તો ધનને ક્ષય કરે છે

૫૬ અન્મુખ ચંદ્ર વિશેષ ફળ

કરણમગળદ્વોષં વારસંકાન્તિદોષં

કુતિથિકુલિકદોષં

વામયામાઘ દોષમ્ કુજગનિરવિદોષં રાહુકેત્યાદિદોષં

હરતિ સકલદોષં ચન્દ્રમા સન્મુખસ્થઃ

કરણ નક્ષત્ર વાર ચંક્રાતિ કુતિથિ કુલિકવાન ચારાધર્મ મંગળ
શનિ, રવિ, રાહુ, અને કેતુ આદિના દોષોને અન્મુખ રહેલો ચંદ્રમાં
હરણ કરે છે.

૫૭ ગમન વર્જિત

નવ વામા ન ગચ્છેયુર્ન ગન્તવ્યં પિતા મજૈઃ ॥

દિજત્રય ન ગચ્છેદ્વે ગચ્છેન્નો સોઢગ્દ્વયમ્ ॥

નવ સ્ત્રીઓએ ભેગા થઈ કેઈ પણ સ્થાને જવું નહિ, પિતા

અને પુત્ર બંને સાથે જવું નહિ, ત્રણ બ્રાહ્મણો સાથે જવું નહિ તથા સગા બંને લાઈઓ સાથે જવું નહિ.

૫૮ કાળવેળાનો વિચાર

पूर्वाह्नं चोत्तरां गच्छेत्प्राच्या मध्याह्नके तथा ॥

दक्षीणे चापराह्णे तु पश्चिमे त्वघरात्रके ॥

દિવસના ત્રણ ભાગ કરવા તેમાં પહેલા ભાગમાં ઉત્તરદિશાની યાત્રા બીજા ભાગમાં પૂર્વ દિશાની યાત્રા, ત્રીજા ભાગમાં દક્ષિણ દિશાની યાત્રા તથા અડધી રાત્રે પશ્ચિમ દિશાની યાત્રા કરવી શ્રેષ્ઠ છે.

चरलग्ने प्रयातव्यं द्विस्वमाठे तथा नरेः ॥

लग्न स्थिरे न गन्तव्यं यात्रायां क्षेममोप्सुमिः ॥

અરણ્ય ને મેષ, કર્ક, તુલા અને મકરમાં યાત્રા કરવી તથા દ્વિસ્વભાવ લગ્ન મિથુન, કન્યા, ધન અને મીનમાં યાત્રા કરવી શ્રેષ્ઠ છે. પરંતુ સુખની ઇચ્છાથી સ્થિર લગ્ન, વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક અને કુમ્ભમાં યાત્રા કરવી નહિ.

૫૯ પ્રસ્થાન વિચાર

अहं क्षीरं चपंचादि क्षौरं सप्तदिन रतम् ॥

वज्रं यात्रादिनात्पूर्वभराशस्तनेऽपि च ॥

यज्ञोपवीतकं शस्त्र मघ्न च स्थापयेत्फलम् ।

वित्रादિકमतः सर्वे स्वर्गे धान्याम्बरादિકम् ॥

राजा दशाह पंचाहमन्यो न प्रस्थितो वसेत् ।

अङ्गप्रस्दानसम्पूर्णं वस्तु प्रस्थानकेऽर्द्धકમ ॥

યાત્રાથી ત્રણ દિવસ પહેલાં દૂધ પીવું નહિ. પાંચ દિવસ પહેલાં હાલમત કરાવવી નહિ. સાત દિવસ પહેલાં મૈથુન (સી સંભોગ) કરવો નહિ. જો અશક્ત હોય તો યાત્રાના દિવસે અવશ્ય ત્યાગ કરવું.

શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ કૃપાણ :

: ૪૮૫

પ્રાદ્યલે ચસોપવીત, ક્ષત્રિયે શસ્ત્રા, વૈશ્યે મધ તથા શૂદ્રે દ્વળ આ વસ્તુઓથી પ્રસ્થાન કરવું શ્રેષ્ઠ છે. તથા પ્રસ્થાન નિમિત્ત સુવર્ણ, અન્ન અને વસ્ત્રાદિ વસ્તુઓ સાથે રાખવામાં શુભ છે. રાત્રીથી દશ દિવસ સુધી પ્રસ્થાન રાખી શકાય છે. અને બીજા માણસોથી પાંચ દિવસ સુધી પ્રસ્થાન કરી, નિવાસ કરી શકાય છે. પરંતુ અંગના પ્રસ્થાનમાં પૂર્ણ દ્વળ અને વસ્તુના પ્રસ્થાનમાં અર્ધુદ્વળ જણવું.

૬૦ ગર્ભાધાન

મદ્રાષ્ટીપર્વરિક્તાશ્ચ સધ્યા મૌમાર્કા-
નાદ્યરાત્રોશ્ચનસ્ત્રઃ ગર્ભાધાનાં ત્ર્યુત્તરન્દર્ક
મૈત્રજાહ્વાસ્વાતી વિષ્ણુવસ્વંબુપે સત્ ॥

હદા ૫૭ી, પર્વદિન, રિક્તાતિથિ, સંધ્યાસમય મંગળ, રવિ, શનિ તથા રજોદશન પહેલાની ચાર રાત્રિ વર્જિત કરીને ત્રણે ઉત્તરા, મૃગશીર્ષ, હસ્ત, અનુરાધા, રેહિણી, સ્વાતી, શ્રવણ ધનિષ્ઠા તથા શતભિષા આ નક્ષત્રોને વિષે ગર્ભાધાન શુભ છે.

૬૧ પુંસવન સીમંત સુદ્ધર્ત

આર્દ્રાત્રયં માદ્રયુગ્મ મૃગ. પૂષા શ્રુતિઃ કર ।
મૂલત્રયં ગુરૌ સૂર્યે ભોમે રિક્તાં વિના તિથિસ્મ્ ॥
આદ્યે દ્વયે ત્રયે માસે ઘગ્ને કન્યાજ્ઞપે સ્થિરે ।
ચાપે પુંસવનં કુર્યાત્સીમન્તં ચાષ્ઠમે તથા ॥

આર્દ્રા, પુનર્વસુ, પુષ્ય, પૂર્વા ભાદ્રપાદ, ઉત્તરા ભાદ્રપદ, મૃગ-શીર્ષ, રેવતી, શ્રવણ, હસ્ત, મૂળ પૂર્વાષાઢા અને ઉત્તરાષાઢા આ નક્ષત્રો શુદ્ધ સૂર્ય અને મંગળ આ વાર તથા રિક્તા તિથિ વિના અન્ય તિથિઓમાં સીમંતકર્મ શ્રેષ્ઠ છે. ગર્ભથી પહેલા, બીજા અને ત્રીજા માસમાં તથા કન્યા, મીન, વૃષભ, સિંહ, વૃશ્ચિક અને કુંભ આ લગ્નોમાં પુંસવન કર્મ શ્રેષ્ઠ છે. ગર્ભથી આઠમા માસમાં સીમંતકર્મ શ્રેષ્ઠ છે.

૬૨ સંસ્કારે સ્ત્રી ચંદ્ર બળનો વિચાર

વિવાહે ગર્ભસંસ્કારે ચન્દ્રશુદ્ધિસ્ત્રિયા અપિ ॥

મૂષામ્બરાન્કાર્યેષુ મર્તુરે વૈન્દવં બલમ્ ॥

વિવાહ કાર્યમાં તથા ગર્ભ સંસ્કાર અર્થાત્ પુંસવન સીમતાદિ કાર્યમાં સ્ત્રીઓના નામથી અવશ્ય ચંદ્રબળનો વિચાર કરવો. સ્ત્રીઓને અમૂળ્ય વસ્તુ ધારણ આદિ કાર્યમાં સ્વામીના નામથી ચંદ્રબળનો વિચાર કરવો.

૬૩ મૂળ નક્ષત્રમાં જન્મેલાનું ફળ

મૂલાદ્યે જનને તાતો દ્વિતીયે જનની તથા ॥

તૃતીયે તુ ઘન નસ્યેશ્ચતુર્થે તુ શુભાવહઃ ॥

મૂળ નક્ષત્રના પહેલા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક પોતાના પિતાનો નાશ કરે છે, બીજા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક પોતાની માતાનો નાશ છે, ત્રીજા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક ધનનો નાશ કરે છે તથા ચોથા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક શુભકારક છે.

૬૪ જ્યેષ્ઠાનક્ષત્રમાં જન્મેલાનું ફળ

આદ્યે પાદેઽગ્રજં હન્તિ જ્યેષ્ઠાયાં દ્વિતીયેઽનુજમ્ ॥

તૃતીયે જનની જાતઃ સ્વાત્માન તુ તુરીયકે ॥

જ્યેષ્ઠા નક્ષત્રના, પ્રથમ ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક પોતાના મોટા ભાઈનો નાશ કરે છે, બીજા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક પોતાના નાના ભાઈનો નાશ કરે છે. ત્રીજા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક પોતાની માતાનો નાશ કરે છે તથા ચોથા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક પોતાનો જ નાશ કરે છે.

૬૫ આશ્લેષા નક્ષત્રમાં જન્મેલાનું ફળ

સાર્ષણે પ્રથમે રાજ્યં દ્વિતીયે તુ ઘનક્ષયઃ ॥

તૃતીયે જનનીનાશશ્ચતુર્થે મરણં પિતુઃ ॥

શ્રી ચતીન્દ્ર સુદર્ત ૬૫૯ :

આશ્લેષા નક્ષત્રના પહેલાં ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક રાજ્યની પ્રાપ્તિ કરે છે, બીજા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક ધનનો નાશ કરે છે. ત્રીજા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક પોતાની માતાનો નાશ કરે છે. તથા ચોથા ચરણમાં ઉત્પન્ન થયેલું બાળક પોતાના પિતાનો નાશ કરે છે.

૬૬ પ્રસુતાને સ્નાન કરવાનું મુહુર્ત

હસ્તાશ્વિનોત્યુત્તરોહિણીષુ મૃગાનુરાધા-પવનાત્યભેષુ ॥

સ્નાયાત્પ્રમુતા ગુરુમાનુ-મૌમે ત્યક્ત્વા મૂહરેર્વાસરમષ્ટષઠી ॥

સ્નાતા પ્રમુતાપ્પસુતા કુવેન સ્નાતા ચ વધ્યામૃગુનદનેન ॥

સૌરેમૃતિઃ ક્ષીર-ઇતિશ્ચ સોમે પુત્રાર્થંલામૌ રવિજીવનભોમે ॥

હસ્ત અશ્વિની ત્રણે ઉતરા રોહિણી, મૃગશીર્ષ, અનુરાધા સ્વાતી અને રેવતી આ નક્ષત્રો વિષે, તથા શુક્ર, રવિ અને મંગળ એ વારો વિષે દ્વાદશી, અષ્ટમી અને વષઠી આ તિથિઓને ત્યાગ કરીને બીજી તિથિઓને વિષે પ્રસુતા સ્ત્રી સ્નાન કરે-પ્રસૂના સ્ત્રી પુષ્કવારને દિવસે સ્નાન કરે તો સંતાન રહિત થાય, શુક્રવારને દિવસે સ્નાન કરે તો વાઝણી થાય, શનિવારના દિવસે સ્નાન કરે તો મૃત્યુ થાય, સોમવારનો દિવસે સ્નાન કરે છે તો સ્તનના દૂધનો નાશ થાય તથા રવિવાર, શુક્રવાર અને મંગળવારના દિવસે સ્નાન કરે તો પુત્ર અને ધનનો લાભ થાય.

૬૭ બાળકનું નામકરણ મુહુર્ત

ચિત્રાનુરાધા મૃગરેવતીષુ ઘાત્રાશ્વિનો, ત્યુત્તરહસ્તપુષ્યે ॥

પુનર્વસૌ ચ શ્રવણ-ત્રિકેષુ બુધાર્કચન્દ્રેજ્યસિતેષુ નામ ॥

શર્માન્તિં જ્ઞાહ્યાણસ્ય સ્યાદ્ધર્માન્તિ ક્ષત્રિયસ્ય ચ ॥

વૈસ્યસ્ય ધનસયુક્ત શુદ્રસ્ય પ્રેષ્ય સયુતમ્ ॥

ચિત્રા, અનુરાધા, મૃગશીર્ષ, રેવતી રોહિણી અશ્વિની. ત્રણે ઉતરા, હસ્ત, પુર્વાષ્ટ, શ્રવણ, ધનિષ્ઠા અને શતભિષા આ નક્ષત્રોને વિષે તથા પુષ, સૂર્ય ચંદ્ર, શુક્ર અને શુક્ર આ વારોને વિષે નામકર્મ

શુભ છે. પ્રહસણના બાળકનું નામ શર્માન્ત રાખવું, જેમ કે વૃંદાવન શર્મા, ક્ષત્રિયના બાળકનું નામ વર્માન્ત રાખવું જેમ કે ચક્ષુસ્તવર્મા, વૈરયના બાળકનું નામ ધન-સંયુક્ત અથવા શુભાન્ત રાખવું, જેમ કે-ધનપતિ ચંદ્રશુભ અને શુદ્રના બાળકનું નામદાસાન્ત રાખવું જેમ કે રામદાસ, દેવીદાસ ઇત્યાદિ અવકાશકર્તા જે નક્ષત્રના જે ચરણમાં જે અક્ષર જન્મ સમયે હોય એજ અક્ષર ઉપર નામ પાડવું.

૬૮ બાળકને પાંચે ઝુલાવવાનું સુહૃત્

દોલારોહેઽર્કં માતૃપચશરપંક્ષેષુસપ્તમૈઃ ॥

નૈરુચ્યં મરણ કાર્યવ્યાધિઃ સૌક્યં ત્રમાન્દિશોઃ॥

સૂર્ય નક્ષત્રથી દિન નક્ષત્ર સુધી ગણી પ્રથમના પાંચ નક્ષત્રમાં બાળકને પાંચમાં ઝુલાવે તો આરોગ્ય રહે, બીજા પાંચ નક્ષત્રમાં મરણ થાય, ત્રીજા પાંચ નક્ષત્રમાં દુર્ગળ થાય, ચોથા પાંચ નક્ષત્રમાં વ્યાધિ થાય અને પાંચમા સાત નક્ષત્રમાં સુખ થાય.

૬૯ બાળકને કાન વીંધવાનું સુહૃત્

રેવતીદ્વિતયે પુષ્યેપુનવસ્વનુરાધયોઃ ॥

શ્રવણ દ્વિતિયે ચિત્રા મૃગેશ્વસ્તે શુભે તિથી ॥

શુભે વારે હિ જન્માહાદ્ દ્વાદશે ષોડશે દિને ॥

કર્ણવેષોઽયવા માસ ષષ્ટે સપ્ત ઇમેતિ વા ॥

રેવતી, અશ્વિની, પુષ્ય, પુનર્વસુ, અનુરાધા શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, ચિત્રા, મૃગશીર્ષ અને કૃત્તિકા આ નક્ષત્રોને વિષે, શુભ તિથિઓને વિષે અને શુભ ગૃહના વારને વિષે જન્મ દિવસથી બાગમા અથવા ચોળામા દિવસે અથવા છઠ્ઠા, સાતમા, આઠમા મહિનાને વિષે કાર્ત્ત્વે વેધ શુભ છે.

ન જન્મમાસે ન ચૈત્ર પીપે ન જન્મતારામ્ હરૌ પ્રમુત્તે ॥

તિથાન્નરિક્તે ન ચ વિષ્ટિ દુષ્ટે કર્ણસ્ય વૈધો ન નમાન વર્ષે ॥

૬૨ શ્રી યતીન્દ્ર સુહૃત્ ૬૫૯ :

: ૮૮૮

જન્મમાસ, ચૈત્રમાસ, પૌષમાસ, જન્મ તારા, હરિશ્ચંદ્ર
(આષઠ શુકલ ૧૧ થી કાર્તિક શુકલ ૧૧ સુધી) રિક્તા ૪-૬-૧૪
તિથિ. બિષ્ટ અને સમવર્ષ આ સર્વ કર્મવેધમાં અશુભ છે.

૭૦ મુંડન કરાવાનું મુહૂર્ત

શ્રવણાત્ત્રિતયે હસ્તાત્રિતયે રેવતીદ્વયે ॥

જ્યેષ્ઠયા મૃગશીર્ષે ચ પૂનર્વસુદ્વયે તથા ॥

સૌમ્યાયને શુભેમારે ચૂડાકર્મ સ્મૃતં બુધેઃ ॥

શ્રવણ, ધનિષ્ઠા, શતભિષા હસ્ત, ચિત્રા, સ્વાતી, રેવતી,
આશ્વિની, જ્યેષ્ઠા, મૃગશીર્ષ, પૂનર્વસુ અને પુષ્ય આ નક્ષત્રોને વિષે
ઉત્તરાયણના સૂર્યમાં શુભ ગ્રહના વારના દિવસે પડિતોએ મુંડન
કર્મ કહેલું છે.

ન જન્મમાસે ન ચ જન્મય તિથૌ વિધૌ વિરુદ્ધે શુભતારકાસુ ॥
યુગ્માબ્દમાસે ન ચ કૃષ્ણપક્ષે ચૂડા ન કર્યાં ક્ષલુ ચૈત્રાપૌષે ॥

જન્મ માસ, જન્મનક્ષત્ર, જન્મતિથિ, નેષ્ટ ચંદ્રમા, અશુભ
તારા, સમવર્ષ, સમમાસ, કૃષ્ણ પક્ષ, તથા ચૈત્ર અને પૌષ માસ
મુંડન કર્મમાં વર્જિત છે.

૭૧ જન્મ વખતે ઉપસૂતિદાઓ બાળુવાની રીત

મીન અને મેષ લગ્ન હોય તો બે સ્ત્રીઓ વૃષભ અને કુંભ
લગ્ન હોય તો ચાર સ્ત્રી, મકર, મિથુન, ધન અને કર્ક લગ્ન હોય
તો પાંચસ્ત્રીઓ, સિંહ કન્યા, તુલા અને વૃશ્ચિક લગ્ન હોય તો ત્રણ
સ્ત્રીઓ સુવાવહી પાસે હાવી એમ બાળુવું.

જેટલા પાપગ્રહ હોય તેટલી વિધવાઓ, જેટલા કુર ગ્રહ
હોય તેટલી કુવારીઓ અને જેટલા શુભ ગ્રહ હોય તેટલી સૌભાગ્ય
વંતી સ્ત્રીઓ કહેવી.

૭૨ જન્મ વખતે હીવો, ખત્તી, તેલ વિગેરે જોવાની રીત,
જન્મ કુઠળીમાં જ્યાં સૂર્ય હોય તે દિશામાં હીવો કહેવો,
ચંદ્રની દીશામાં તેલ કહેલું એટલે ચંદ્ર રાશિમાં પ્રવેશ થતાં જન્મ
હોય તો હીવો તેલથી સંપૂર્ણ બરેલો, ચંદ્ર રાશિના મધ્યમાં હોય
હીવામાં અરધું તેલ જાણવું અને ચંદ્ર રાશિના ઉત્તરતા ભાગમાં
જન્મ હોય તો તેલ થઈ રહેલું જોણું હતું તેમ જાણવું.

બાર ભાવ

તનુર્ધનં સોદરમિત્રપુત્રપ્રિયામૃત્યુ શુભાઃ ક્રમેણ ॥

કર્મયસ જ્ઞો વ્યયનામધેયો લગ્નાદિભાવા વિબુર્ધૈરિહોક્તાઃ ॥

૧ તણ, ૨ ધન, ૩ ભાત, ૪ મિત્ર, ૫ પુત્ર, ૬ શત્રુ, ૭ સ્ત્રી, ૮
મૃત્યુ; ૯ ધર્મ, ૧૦ કર્મ, ૧૧ લાભ, ૧૨ વ્યય, આ બાર ભાવ
લગ્નથી બારમા સ્થાન સુધી પડિતોએ કહ્યાં છે.

યો યો ભાવઃ સ્યામિ દૃષ્ટિયુતો વા

સૌમ્વૈર્વા સ્યાત્તસ્ય તસ્યામિ વૃદ્ધિ ॥

પાપૈરેનં તસ્ય ભાવસ્યહાનિર્નિદિષ્ટવ્યા પૃચ્છતા જન્મતો વા ॥

જે જે ભાવ ચોતાના સ્વામીથી યુક્ત દ્રષ્ટ હોય તથા શુભ
અહોથી યુક્ત અથવા દ્રષ્ટ હોય તો તે ભાવની વૃદ્ધિ જાણવી. અને
પાપઅહોથી યુક્ત અથવા દ્રષ્ટ હોય તો તે ભાવને હાનિ જાણવી.
મશ્ર સમય અથવા લગ્ન સમય આ વિચાર કરવો.

૭૪ દ્રષ્ટિવિચાર

પાદૈર્કર્ત્ત્વિર્દશમે તૃતીયો દ્વિપાદદૃષ્ટિર્નવપંચમે ચ ॥

ત્રિપાદદૃષ્ટિ શ્રતુરષ્ટકે વા સપૂર્ણદૃષ્ટિઃ કિલ સપ્તમે ચ ॥

તૃતીયો દશમે મન્દો નગમે પંચમે ગુરુઃ ॥

વિશતીવીક્ષ્યતે વિવાશ્રતુર્યો જાણમેકુજઃ ॥

સૂર્ય, ચંદ્ર, બુધ અને શુક્ર, દશમા અને ત્રીજા સ્થાનને જોક

શ્રી ચતીન્દ્ર ગુહર્ત્ ૬૫૭ :

: ૪૯૧

ચરણથી, નવમા અને પાંચમા સ્થાનને એ ચરણથી, ચોથા અને આઠમા સ્થાનને ત્રણ ચરણથી તથા સાતમા સ્થાનને ચાર ચરણથી અર્થાત્ સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી જુએ છે. ત્રીજા અને દશમા સ્થાનને શનિશ્વર, નવમા અને પાંચમા સ્થાને જુદરૂપિત તથા ચોથા અને આઠમા સ્થાનને મંગળ વીસવિંશ અર્થાત્ સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી જુએ છે.

૭૫ ઉચ્ચ નીચ અહ

અજ વૃષમ મૃગાજ્ઞના કુલિરા

જ્ઞાણ વણિજોં ચ દિવાકરાદિ તુજ્ઞા ॥

દશ શિલિમનુયુક્તિથીન્દ્રિયાંશો

સ્ત્રિનવકવિશતિમિશ્રતેસ્તનીચાઃ ॥

એવ, વૃષભ, મકર, કન્યા, કર્ક, મીન અને તુલા આ રાશિઓન ક્રમથી દશ, ત્રણ, અઠાવીસ, પંદર પાંચ, સત્તાવીસ અને વીસ અંશોએ કરી સૂર્યાદિ ગ્રહોનાં ઉચ્ચસ્થાન જાણવાં અને ઉપર રહેલી રાશિઓથી સાતમી રાશિઓના ક્રમથી ઉપર કહેલા અંશોએ કરી સૂર્યાદિ ગ્રહોનાં નીચ સ્થાન જાણવા, તે નીચેના ચક્રમાં સમજ લેવાં.

ગ્રહ	સૂ	ચં	મ	બુ	ગુ	શુ	શ
ઉચ્ચ	૧	૨	૧૦	૬	૪	૧૨	૭
	૧૦	૩	૨૮	૧૬	૬	૨૭	૨૦
નીચ	૭	૮	૪	૧૨	૧૦	૬	૧
	૧૦	૩	૨૮	૧૫	૫	૨૭	૨૦

૭૬ જન્મ કુંડળી ઉપરથી જન્મ માસ જાણવાની રીત

વૈશાખે સ્થાવ્ય તે મેષો યા વદમાનૂચ્ચ ગાયતે ॥

તાવન્માસા ભવે જન્મ ગર્ગસ્યવચનંયથા ॥

વૈશાખ માસમાં મેષ રાશિનો સૂર્ય હોય છે તો જન્મ કુંડળીમાં
જે રાશિનો સૂર્ય હોય તે રાશિ ઉપરથી માસ કાઢવો.

૭૭ અંગ રૂરુરુ

અંગસ્ય દક્ષિણે ભાગે પ્રશસ્ત સ્ફુરણં ભવેત્ ॥

અપ્રશસ્ત તથા વામે પૃષ્ઠસ્ય હૃદયસ્ય ચ ॥

પુરુષનો દક્ષિણ ભાગ ફરકે તો શુભ તથા ડાબો ભાગ, પીઠ
અને હૃદય ફરકે તો શુભ બાણુવું તેમજ સ્ત્રીઓનું આનાથી વિપરીત
ફળ બાણુવું.

૭૮ પલ્લી (ગરોળી) પડે તેનું ફળ

યદિ પતતિ ચ પલ્લી દક્ષિણાઞ્જે નરાણા સુજનજનવિરોધો
લાભ કૃદ્વભ ભાગે ।

ઉદરશિરસિકળે પૃષ્ઠભાગે ચ મૃત્યુ નરપદહૃદિગૃહ્યે
સર્વસૌખ્યં કરોતિ ॥

જો પુરુષોના જમણા અંગ ઉપર ગરોળી પડે તો નેષ્ટ પુરુષો
સાથે વિરોધ કરાવે. ડાબા અંગ ઉપર પડે તો લાભ કરાવે, પેટ
માથુ અથવા કંઠ ઉપર પડે તો મૃત્યું કરાવે. તથા હાથ, પગ, છાતી
અથવા શુદ્ધ ઉપર પડે તો સર્વ પ્રકારથી સુખી કરે છે.

૭૯ છીંક થાય તેનું ફળ

અગ્રે કલ્પકૃત છિક્કા ચાત્મછિક્કા મહદ્ભયમ્ ।

ઉર્ધ્વં ચૈવ શુભં જ્ઞેય મધ્યે ચૈવ મહદ્ભયત્ ॥

બાસને શયને ચૈવ દાને ચૈવ તુ ભોજને ।

વામાઞ્જે વૃષ્ઠતશ્રેવ ષટ્ છિક્કા હિ શુભાવહાઃ ॥

શ્રી યતીન્દ્ર મુદ્રત ઈપ્ત :

આગળ સન્મુખ થયેલી છીંક કલેશ કરનારી બાણવી, પોતાની છીંક મહાભય કરનારી બાણવી, ઉંચે થયેલી છીંક શુભકારક બાણવી તથા મધ્ય ભાગમાં થયેલી છીંક મહાભય કરનારી બાણવી. બેસતી વખતે, સુતી વખતે, ફાન આપતી વખતે, ભોજન કરવા બેસતી વખતે ફાગી બાણુઓ તથા પાછળના ભાગમાં આ પ્રમાણેની છ છીંકો શુભકારક બાણવી.

૮૦ સંતાન પ્રશ્ન વિચાર

સંતાન થશે કે નહિ તે વિશે પૂછવા આવે તે દિવસની તિથિની સંખ્યાને ચાર ગણી કરવી પછી વાર અને ચોખ્ખા અઠ તેમાં ઉમેરવા અને સરવાળો કરી બેથી ભાગવા અને જે બચે તેને ત્રણે શુભવા તેમાંથી ચાર બાદ કરવા બાકી ૧ બચે તો વિશંબથી સંતાન થશે ૨ રહે તો નહિ થાય ૩-૪ બચે તો તરત થશે એમ બાણવું.

૮૧ સોનાના પાયાનું ફળ

કુટુંબરોધં બહુરોગયુક્તં કલશેદય ચંદ્ર કરોતિ નિત્યમ્ ॥

દ્રવ્યાર્થનાશં બહુલં કરોતિ સુવર્ણપાદે સ્વજને વિરોધમ્ ॥

સોનાને પાથે પનોતી બેઠી હોય તો તે કુટુંબમાં વિરોધ નાના પ્રકારના રોગોથી યુક્ત તથા હંમેશા કલેશનો ઉદય કરે છે તેમ જ ઘણા પ્રકારથી દ્રવ્યો નાશ અને સબંધી વર્ગમાં વિરોધ કરાવે છે.

૮૨ રૂપાના પાયાનું ફળ

યાપારમુગ્ધ ધનધાન્ય સંપત્ મહત્પ્રતાપો સ્વલુ રાજ્યમાનમ્ ॥

તદ્વશમધ્યે સુખ સંપદાપ્તિ સ્યાન્મંગલાનિ: યદિ રૌપ્યદિ ॥

રૂપાને પાથે પનોતી બેઠી હોય તો વેપારને વિશે ઘણું લાભ, ધન ધાન્યથી સંપત્તિ, મોટો પ્રતાપ, રાજ્યદ્વાર તરફથી માન તથા તે વર્ષને વિશે, સુખ અને સંપત્તિની પ્રાપ્તિ અને મંગળ કાર્યની પ્રાપ્તિ કરે છે.

૮૩ તાંબાના પાયાનું ક્ષણ

અનંતલક્ષ્મીં પ્રકરોતિ લાભં કલત્રનુત્રે. સુલ્લસંપ્રદાપ્તિમ્ ॥
લાભોદય ચૈવ કરોતિ સૌલ્યં શરોરસૌલ્યં જલુ તામ્રપાદે ॥

તાંબાને પાથે પનોતી બેઠી હોય તો તે ઘણા પ્રકારની લક્ષ્મીને લાભ કરે છે. સ્ત્રી અને પુત્ર તરફથી સુખી અને સંપત્તિની પ્રાપ્તિ, લાભનો ઉદય, સુખ અને શરીર સખંધી નિશ્ચય સુખ કરે છે.

૮૪ લોહાના પાયાનું ક્ષણ

શરીરપોઠાં રુધિરપ્રકોપ કલત્રપુત્રો પશુ પીઢનં ચ ॥
વ્યાપારનાશં નૃપતેર્ભયં ચ લોહસ્યપાદે નિઘનં વઘતિ ॥

લોહાને પાથે પનોતી બેઠી હોય તો તે શરીરને વિષે ખીડા, રુધિરનો પ્રકોપ, સ્ત્રી, પુત્ર અને પશુને ખીડા, વ્યાપારનો નાશ; રાજાથી ભય તથા મૃત્યુ કરે છે.

વિભાગ ૬

જ્યોતિષ પ્રવેશ

સથોજક : મુનિ શ્રી જયંતવિજયજી ‘મધુકર’ માંથી

૧ પાનું ૪૦ : પ્રતિમા પ્રવેશ

કેટલાક ગ્રંથોમાં રવિવાર એને શનિવાર પ્રતિષ્ઠામાં ગણે છે. પણ મંગળ વારે પ્રતિષ્ઠા કરવાનો ઉલ્લેખ કોઈ ગ્રંથમાં નથી, એટલે મંગળવારનો ત્યાગ કરવાનો છે.

૨ પાનું ૪૨ : નૂતન ગૃહ પ્રવેશ મુહુર્તમાં

રવિવાર અને મંગળવારનો ત્યાગ અવશ્ય કરવો તેમ મુહુર્તના ગ્રંથોમાં બતાવેલ છે.

૩ પાનું ૪૨ : વિવાહના નક્ષત્રો નીચે સુજળ લીધેલ છે.

મધા, મૃગશ્રરા, હસ્ત, સ્વાતિ, મૂળ, અનુરાધા, રેવતી, રોહિણી અને ગણે ઉતારા.

૪ પાના ૨૭ માંથી ‘જ્યોતિષ પ્રવેશ’ સન્મુખ શુક

રેવતી નક્ષત્રથી મૃગશ્રરા નક્ષત્રનો ચંદ્રમા રહે ત્યાં સુધી શુક અંધ હોય છે. માટે તે શુક સન્મુખ કે જમણે હોય તો પણ લેવો શુભ છે.

આજ ગ્રંથના પાના ૨૨ માં ઉમેરો કે

સંક્રાન્તિ વીતી દિન પાંચમે,

સપ્તમે, નવમે જોય,

૬થ, ઇક્ષીસ, ચોવીસમે,

૫૮ દિન પૃથ્વી સોય.

ગુરુ શુભમટ કુળ જલ,

તાલ મુઠ હલવાહ,

એતાં નિષ્કળ જાન રે,
સાચ કહે મુનિ રાય.

(હીરકલશ પાત્ર-૩૨૭)

૫ શુકન વિષે

(૧) ગમન સમય જો સવાન
નિજ દેહદાય દે કાન.

મહા અશુભ દળ કાલ કૈ
શ્રીધર શાસ્ત્ર પ્રમાણ.

(૨) ખાહી ઉચી પીક કી
છીંક હો તે શુભકાર.

નીચી, સન્મુખ, ફાહિણી,
અપની છીંક અસાર.

(૩) ખાયાં જલા ન ફણિયાં,
રોગી, રીંછ, સુનાર

નિશિમે ખાલે માફડો,
શ્રીધર અશુભ વિચાર

(૪) ગમન સમય જો સામને
સુઠાં જો ચીર જાય.

મનોકામના સબ સફળ હે,
શ્રીધર શાસ્ત્ર બતાય.

(૫) જ્ઞાન ફાહિને પાવસે
ખણે ખાલ નિજ શિશ.

રાજ્ય લાભ અરૂ ઉઠર સુખ,
શ્રીધર વિન્યા વીથ.

(૬) મૃગ ખાથે વ દક્ષિણે,
આવે જો તત્કાલ,
ધન જન કીર્તિ બહુ મિલે,
ચલને આવે કાલ.

(૭) ગમન સમય જો કાઢિને,
દેખ પડે કહું કાગ,
સંપત્તિ વળી સુખ મિલે,
બાકે બહો તસો સાખ.

(૮) કાળી ચીડિયાં વામ દીશી,
જાલે તો શુભકાર.
સુર, સાંપ અરૂ ગોહ કે
દર્શન હુખ અપાર.

(૯) રાસલ લેસા નર ચલ્યો,
મીલે લક્ષ્મી સંભાર,

ધ્યાન મહિષ માનવ લડે,
શ્રીધર અશુભ વિચાર

(૧૦) ખર ડાળો, વરસીહર જમણો,
પેઠ તો કર ખ્યાલ.

તિતર ડાળો સુખી કરે,
જમણો માથે ન્યાલ.

(૧૧) જમણી જાલે ચીખરી,
ડાળી સુખથી વાસ.

રામજાણે શુકન જણો,
કહે છે કાલીકાસ.

✽

૬ દ્વાદશ ચંદ્ર વિચાર

(મુહુર્ત વિચારાદિ બાળબોધ જ્યોતિષ સાર

સંગ્રહ પાના નં. ૮૩ સ્લોક નં. ૨૩)

ઉત્સવે ચામિષેકે ચ જનને વ્રત વન્ધને ।

પાણિગ્રહે પ્રયાણે ચ શશિર્દ્વાદશય શુભઃ ॥

અર્થ : માંગલિક ઉત્સવ કાર્ય, રાજ્યાભિષેક, જન્મકાળ, જનોઈ, વિવાહ અને પ્રયાણમાં બારમો ચંદ્ર શુભ કહેલો છે.

આ અંગે : મુહુર્ત માતૃક વિવાહ

પ્રકરણ છઠું, પાના નં. ૧૬૯, સ્લોક ૩૨ માં જણાવ્યું છે કે—

‘ માંગલિક, ઉત્સવ, રાજ્યાભિષેક, જન્મકાલ, જનોઈ, વિવાહ અને પ્રયાણમાં ૧૨ મો ચંદ્રમાં શુભ કહેલો છે. ’

મુહુર્ત પ્રકાશ : પાના નં. ૩૦ સ્લોક ૧૭ માં પણ જણાવ્યું છે કે—

‘ ઉત્સવ, રાજ્યાભિષેક, જન્મકાલ, યજ્ઞોપવિત, વિવાહ અને યાત્રામાં બારમો ચંદ્રમાં શુભ છે. ’

શ્રી હરીરકલ્પશ જૈન જ્યોતિષ ગ્રંથ

પાના નં. ૧૩૦ માં જણાવ્યું છે કે

આઘાને, સપ્રદાને ચ વિવાહે રાજ્ય વિગ્રહે ।

શુભે કાર્યે ચ યાત્રાયાં ચન્દ્રો દ્વાદશો શુભઃ

નીચેના કાર્યોમાં ૧૨ મો ચંદ્ર ઉત્તમ છે.

નલ્લક્ષ્ણેઽભિષેકે ચ વપને, વ્રતવંધને ।

પાણિગ્રહણે પ્રયાણે ચ ચન્દ્રો દ્વાદશો શુભઃ ॥

‘ જ્યોતિષ પ્રવેશ ’ પુસ્તક પાના ૧૨માંથી

‘ સિદ્ધિયોગ એટલે સારો યોગ જે દિવસે હોય, તે દિવસે હજી

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહુર્ત દર્પણ :

: ૪૬૬

યોગ હોય તો સારો યોગ મુખ્ય જણાય અને તેનાથી દુષ્ટ યોગનો નાશ થાય છે. જેમ કે સૂર્યના ઉગવાથી અંધકારનો નાશ થાય છે તેમ સિદ્ધિયોગના પ્રભાવે કુયોગનો નાશ થઈ શુભ ફળ પ્રાપ્ત થાય છે.’

પાત્રું ૨૭-૨૮

‘ઘાતક ચંદ્રનો વિચાર ન કરવો જોઈએ એવો ઉલ્લેખ કેટલાક પુસ્તકોમાં છે. પરંતુ ઘાતકચંદ્રના સંબંધમાં જ્યોતિષ ભરત ગોચર પ્રકરણમાં નીચે મુજબ જણાવ્યું છે.

વધૂ પ્રવેશે, યુધિ, યાન યાન મેહં ક્રિયા વિવાહેષુ હલ પ્રવાહે નૃપાભિષેકે,
મરસ્ત્ર ઘત્યોર નિષ્ટદઃ સ્યાત્કલ કાલ ચન્દ્ર ॥

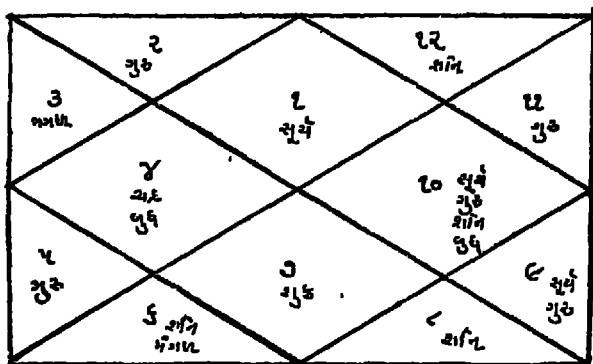
અર્થ : વધૂ-પ્રવેશ, સંગ્રામ, યાત્રા, વિવાહ, હલપ્રવાહ, રાજ્યાભિષેક અલંકાર ધારણ, શસ્ત્રધારણ એટલી જગ્યાએ ઘાતચંદ્ર શુભ નથી.

પાત્રું-૪૨

નૂતન ગૃહ પ્રવેશમાં રવિવાર અને મંગળવારનો ત્યાગ અવશ્ય કરવો. એમ મુહુર્તોના ગ્રન્થમાં બતાવેલ છે.

જ્યોતિષ પ્રવેશ પાત્રું ૨૫

૭ કુંડળીના સ્થાન કારકે શુભ ગ્રહ

૮. નક્ષત્રની રોગ ઉપર અસર

કૃત્તિકા નક્ષત્રમાં કાર્ત્તિક નવર અને પિતાની વ્યાધિ ઉત્પન્ન થાય છે.

જો કૃત્તિકાના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો ફક્ત દિવસ સુધી પીડા રહે છે.

જો કૃત્તિકાના બીજા ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો પણ ફક્ત દિવસ સુધી પીડા રહે છે.

જો કૃત્તિકાના ત્રીજા ભાગમાં પીડા ઉત્પન્ન થાય તો પાંચ દિવસ સુધી પીડા રહે છે.

(૨)

જો રોહિણી નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો નવ રાત સુધી પીડા રહે છે, બીજા ભાગમાં અઠાર દિવસ અને ત્રીજા ભાગમાં ફક્ત દિવસ સુધી પીડા રહે છે.

(૩)

મૃગશિરાના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો પાંચ રાત સુધી પીડા રહે છે, બીજા ભાગમાં બાર દિવસ સુધી, ત્રીજા ભાગમાં એક મહિના સુધી પીડા રહે છે અને પછી મૃત્યુ થાય છે.

(૪)

આર્દ્રા નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો એક પખવાડીયા સુધી રહે છે. બીજા ભાગમાં રોગ થાય છે તો બાર દિવસ સુધી રહે છે અને ત્રીજા ભાગમાં થાય છે તો માણસ બચતો નથી.

(૫)

પુનર્વસુ નક્ષત્રના પ્રથમ અંશમાં આવેલો તાવ ગણુ પખવાડીયા સુધી રહે છે. બીજા અંશમાં આવેલો વીસ દિવસ રહે છે. ત્રીજા અંશમાં આવેલો એકવીસ દિવસ રહે છે.

શ્રી ચતુર્વિંશ સુહૃત્ દર્પણ :

: ૫૦૧

(૬)

જે માણસને અશ્લેષા નક્ષત્રના પ્રથમ અંશમાં તાવ આવે છે તે તાવ મહા મુરકેલીએ ઉતરે છે અને જો બીજા અને ત્રીજા અંશમાં તાવ આવે છે તે માણસ બચી શકતો નથી.

(૭)

જે માણસને મહા નક્ષત્રના પ્રથમ અંશમાં બિમારી આવે છે તે બિમારી સાત દિવસ સુધી રહે છે, બીજા અંશમાં આવે છે તે ૬૫ દિવસ રહે છે. ત્રીજા અંશમાં આવે છે તે બહુ પીડાકારી થાય છે.

(૮)

જે માણસ પૂર્વા ક્રાંત્યુની નક્ષત્રના પ્રથમ અંશમાં માંદો પડે છે તે માંદગી પાંચ દિવસ સુધી રહે છે. બીજા અંશમાં બાર દિવસ સુધી રહે છે અને જો ત્રીજા અંશમાં માંદો પડે છે તે એક માંદગીની માંદગી પછી તેનું મૃત્યુ થાય છે.

(૯)

ઉત્તરાના પ્રથમ ભાગમાં જેને પીડા થાય છે તે પીડા ચૈત્ર દિવસ રહે છે, બીજા ભાગમાં થાય છે તે સાત દિવસ સુધી અને ત્રીજા ભાગમાં થાય છે તે નવ દિવસ સુધી રહે છે.

(૧૦)

હસ્ત નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં જે માણસ માંદો પડે છે તેની તે માંદગી સાત દિવસ સુધી રહે છે, બીજા ભાગમાં ચાર દિવસ સુધી અને ત્રીજા ભાગમાં પાંચ દિવસ સુધી રહે છે.

(૧૧)

ચિત્રા નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં જે બિમાર પડે છે તે બચતો નથી. બીજા ભાગમાં બિમાર પડે છે તે ગંભીર માંદગી ભોગવીને સાજો થાય છે અને ત્રીજા ભાગમાં માંદગી તેર દિવસ સુધી રહે છે.

(૧૨)

સ્વાતી નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય છે તે તેની પીડા ૧૩ દિવસ સુધી રહે છે, બીજા ભાગમાં પીડા ૨૧

૫૦૨ :

વિભાગ છોડો

દિવસ સુધી રહે છે ત્રીજા ભાગમાં રોગ થાય છે તો માણસ મૃત્યુ પામે છે.

૧૩

વિશાખા નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં રોગ થાય છે તો ૪૮ દિવસ સુધી રહે છે. બીજા ભાગમાં થાય છે તો પીઠા ૧૨ દિવસ સુધી રહે છે. ત્રીજા ભાગમાં થાય છે તો પીઠા ૧૨ દિવસ સુધી રહે છે.

૧૪

અનુરાધા નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય છે તો તેની પીઠા સાત દિવસ સુધી રહે છે. બીજા ભાગમાં થાય છે તો પંદર દિવસ અને ત્રીજા ભાગમાં થાય તો ચૌસક દિવસ સુધી પીઠા રહે છે.

૧૫

જ્યેષ્ઠાના પ્રથમ ભાગમાં પીઠા થાય છે તો ૪૫ દિવસ રહે છે અને બીજા-ત્રીજા ભાગમાં થાય છે તો ૧૬ દિવસ સુધી રહે છે.

૧૬

મૂળ નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં માંદગી આવે છે તો તે ત્રણ મહિના સુધી રહે છે. બીજા ભાગમાં આવે છે તો ૧૬ દિવસ સુધી રહે છે. ત્રીજા ભાગમાં આવે છે તો પંદર દિવસ સુધી રહે છે.

૧૭

પૂર્વાષાઢા નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં માંદગી આવે છે, તો તે પંદર દિવસ સુધી રહે છે, બીજા ભાગમાં આવે તો પચ્ચ પંદર દિવસ સુધી રહે છે, ત્રીજા ભાગમાં આવે તો રોગી બચતો નથી.

૧૮

ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રના પ્રથમ અને બીજા ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો બાર દિવસ તેની પીઠા રહે અને ત્રીજા ભાગમાં થાય તો પીઠા ૨૦ દિવસ સુધી રહે.

શ્રી ચતિન્દ્ર સુહૃત્ ૬૫૯ :

: ૫૦૩

૧૯

શ્રવણ નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં રોગ થાય તો સાત દિવસ રહે, બીજા ભાગમાં થાય તો વીસ દિવસ અને ત્રીજા ભાગમાં થાય તો ૧૬ દિવસ રહે.

૨૦

ધનિષ્ઠા નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં માંદગી આવે તો ૨૦ દિવસ સુધી રહે, બીજા ભાગમાં આવે તો ૬૦ દિવસ સુધી રહે. ત્રીજા ભાગમાં આવે તો પીડા એક માસ સુધી રહે.

૨૧

પૂર્વા ભાદ્રપદના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો તેની પીડા ૪૫ દિવસ સુધી રહે. બીજા ભાગમાં થાય તો પીડા છ મહિના સુધી રહે. ત્રીજા ભાગમાં થાય તો પીડા ૧૬ દિવસ રહે.

૨૨

ઉત્તરા ભાદ્રપદના પ્રથમ ભાગમાં માંદગી આવે તો તેની પીડા ૧૫ દિવસ સુધી રહે. બીજા ભાગમાં આવે તો પીડા એક મહિના સુધી રહે. ત્રીજા ભાગમાં આવે તો પીડા ૨૮ દિવસ સુધી રહે.

૨૩

રેવતી નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં માંદગી આવે તો તેની પીડા ૮ દિવસ રહે, બીજા ભાગમાં આવે તો પીડા ૧૬ દિવસ સુધી રહે, ત્રીજા ભાગમાં આવે તો પીડા ૩૦ દિવસ સુધી રહે.

૨૪

આશ્વિની નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો એક દિવસ રહે. બીજા ભાગમાં થાય તો પાંચ દિવસ રહે, ત્રીજા ભાગમાં થાય તો ૭ દિવસ રહે.

૨૫

શરણી નક્ષત્રના પ્રથમ ભાગમાં રોગ ઉત્પન્ન થાય તો ૭

દિવસ રહે બીજા ભાગમાં થાય તો માણસ ન બચે, ત્રીજા ભાગમાં થાય તો ત્રણ માસ સુધી રહે,

૨૬

શતભિષા નક્ષત્રમાં મોંઘી આવે તો ૨૦ દિવસ પછી સ્વાસ્થ્ય પુનઃ પ્રાપ્ત થાય છે.

વિંશોતરી મહાદશા વિચાર ને કોઠો

૧. પારાશર પદ્ધતિમાં વિંશોતરી મહાદશા ગ્રહણ કરવી.
  - ૨ રાજ્યયોગ કરનાર બ ને ગ્રહોની મહાદશામાં રાજ્યયોગનું ફળ મળે છે.
  - ૩ પાપગ્રહ પણ યોગ કરનાર હોય તો પોતાની અંતરદશામાં શુભ ફળ આપશે .
  - ૪ મારકની મહાદશામાં તેના સાથે શુભ ગ્રહનો સંબંધ હોય તો તે મહાદશામાં કે અંતરદશામાં અશુભ ફળ નહિ આપે. પણ સંબંધ ન હોય તો પાપગ્રહ અશુભ ફળ આપશે.
  - ૫ રાજ્યયોગ કારક ગ્રહની મહાદશામાં તેની સાથે સંબંધ કરનાર શુભગ્રહની મહાદશામાં રાજ્યયોગનું ફળ મળે છે.
  ૬. નવમેશ, પંચમેશ, દશમેશ, ચતુર્થેશ અને તેમની સાથે રહેલા ગ્રહોની દશા શુભ ફળદાયક છે. એવા ભાવનો સ્વામી દશમા ભાવથી સુકત હોય પછી તે શુભ કે અશુભ સ્થાનમાં હોય તો પણ તે દશા શુભ ફળ આપનારી છે.
- (વિંશોતરી મહાદશા કોઠો જુઓ પેજ નં. ૫૦૮)

ગામ તથા પ્રભુને બેસાડનારને માટે અવરુકુળ

	મેય	વૃષભ	મિથુન	કર્ક	સિંહ	કન્યા
એકારાશિ	૧-૧૬ ૧૯-૨૧	૨-૧૭	૩-૪	૧૫	૫	૬ ૨૨-૨૪
૨-૧૧	૧૩-૧૪ ૧૮	૩-૪	૨-૧૭	૫	૧૫	૭-૨૩
૩-૧૧	૩-૪ ૧૨	૧૩-૧૪ ૧૫-૧૮	૫-૬ ૧૯-૨૧	૨-૬-૭ ૨૨-૨૪	૩-૪-૭ ૨૩	૮-૧૫
૪-૧૦	૧૧-૧૫ ૨૦	૫-૧૨	૬-૧૬-૧૪ ૧૮ ૧૨-૨૪	૭-૧૬-૧૯ ૨૧-૨૩	૨-૮ ૧૭	૧-૩-૪ ૯-૧૦
૬-૫	૧-૫ ૯-૦	૬.૧૧.૨૦ ૨૨-૨૪	૭-૨૩	૮	૧-૬-૧૦ ૧૬ ૧૯-૨૧	૨-૧૭
૬-૫	૦	૦	૧૨	૧૩-૧૪ ૧૮	૦	૧૧-૨૦
૬.૮ પ્રાંત અબહક	૮	૭-૨૩	૧૧-૨૦	૧-૯ ૧૦	૧૩-૧૪ ૧૮	૧૨
૬-૮ મૃત્યુ	૬-૨૨ ૨૪	૧-૯ ૧૦	૮	૧૨	૧૧-૨૦	૧૬-૧૯ ૨૧
૭-૭	૭-૨૩	૮	૧-૯-૧૦	૧૧-૨૦	૧૨	૧૩-૧૪ ૧૮
૨-૧૨	૨-૧૭	૧૬-૧૯ ૨૧	૧૫	૩-૪	૬-૨૨ ૨૪	૫
લગ્ન ધર્મી	૩-૫૮	૪-૨૭	૫-૧૦	૫-૩૬	૫-૩૧	૫-૧૮
લગ્ન ધર્મી	૧-૩૬	૧-૪૮	૨-૨૪	૨-૧૪	૨-૧૨	૨-૭

-પ્રતિકુળ ભગવાનની રાશિ સાથે મિલાપ

ગુલા	વૃથિક	ધન	કુલ	મીન	ફળ
૭-૨૩	૮	૧-૯-૧૦	૧૨	૧૩-૧૪ ૧૮	શુભ
૬-૨૨-૨૪	૧-૯ ૧૦	૮	૧૧-૨૦	૧૬-૧૯ ૨૧	મધ્યમ
૯-૧૦ ૧૫	૧-૧૧-૨૦ ૨૨-૨૪	૭-૧૨ ૨૩	૧-૯-૧૦ ૧૬-૧૯-૨૧	૨-૧૧ ૧૭-૨૦	શુભ
૧૦-૧૫ ૨૦	૫-૧૨	૬-૧૪-૧૩ ૧૮-૨૨-૨૪	૨-૮ ૧૭	૧-૩-૪ ૯-૧૦	અતિ શુભ
૩-૪-૧૨	૧૫	૫-૧૬ ૧૯-૨૧	૭-૨૩	૮	મધ્યમ
૦	૧૩-૧૪ ૧૮	૦	૩-૪	૧૫	અશુભ
૨-૧૭	૧૬-૧૯ ૨૫	૧૫	૬-૨૨ ૨૪	૫	મધ્યમ
૧૩-૧૪ ૧૮	૩-૪	૨-૧૭	૧૫	૭-૨૩	અશુભ
૧૬-૧૯ ૨૧	૨-૧૭	૩-૪	૫	૬-૨૨ ૨૪	શુભ
૮	૭-૨૩	૧૧-૨૦	૧૩-૧૪ ૧૮	૧૨	અશુભ
૫-૧૮	૫-૩૧	૫-૩૬	૪-૨૭	૩-૫૮	ધડીપળ
૨-૭	૨-૧૨	૨-૧૪	૧-૪૮	૧-૩૬	ધડા મિનિટ

ધર્મિન્દ્ર મુદ્રત દર્પણ :

: ૫૦૭

(અનુસંધાન પેજ નં. ૫૦૫ નું ચાલુ)

વિંશોત્તરી મહાદશાનો કોડો

શેષાક	૧	૨	૩	૪	૫	૬	૭	૮	૯
અક્ષ	સૂ	ચં	મ	રાહુ	શુક્ર	શનિ	ગુધ	કેતુ	શક
કયા કયા દિન	કૃ	રો	મૃગ	આદ્રા	પુન	પુષ્ય	આર્દ્રા	મઘા	વિક્ર
નક્ષત્રો ઉપરથી	ઉ કા	હસ્ત	ચિત્રા	સ્વાતિ	વિશા	અનુ	જ્યે.	મૂળ	પુ. પા.
મહાદશાએસે તે નક્ષત્રો	ઉ પા	શ્રવણ	ધનિ	શત	પુ.ભા	ઉ.ભા	રેવતી	અશ્વિની	ભરણી
વર્ષ	૬	૧૦	૭	૧૮	૧૬	૧૯	૧૭	૭	૨૦
એકે ધટીનાદિવસ	૩૬	૬૦	૪૨	૧૦૮	૯૬	૧૧૪	૧૦૨	૪૨	૧૨૦

નિત્ય ઉપયોગી ભાવિ કળાદેશે.

સંપાદક : પૂનમચંદ નાગરલાલ દોશી (શશિપૂનમ)

ચરાહવાળા-ડીસા (અ. કાં.)

(પૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રી ભુવનશેખરસૂરિ મ. સા. ના હસ્ત
લિખિત નોટ પરથી સાહાર ઉતારો તા. ૨૧-૨-૪૭)

૧ ગરોળી પડે તેનો કળાદેશ

કેઈ પુરૂષ ઉપર ગરોળી પડે તો તેનું કળ નીચે સુખળ
લખેલું છે પરંતુ જી પર પડે તો તેથી ઉલટું કળ મળે છે. ૧-૪
-૧૪-૧૫ તિથિ અને રવિ. શનિ. મંગળ ના રોજનો ગરોળી પડે
તો નુકશાન કરનાર છે.

સ્થાન	કળ	સ્થાન	કળ
મસ્તક	રાજ્યપ્રાપ્તિ	કંઠ	શત્રુનાશ
કપાલ	માતામિલન	સ્તન	હુર્લાગ્ય
ઘોડું	રાજ્યમાન	પીઠ	બુદ્ધિનાશ
ઉપલી હોઠ	ધનક્ષય	જાંઘ	શુભ
નીચી હોઠ	ધન વૈભવ	ખંને હાથ	વસ્ત્ર લાભ
નાક	વ્યાધિ	કંઠા-કાંધ	વિજય
જમણાકાન	આયુવૃદ્ધિ	નાભિ	ઘણું ધન
ડાબો કાન	બહુત લાભ	પેટ	ઘોડો વાહન
આખ	બધન	જમણી કલ્કાર્થ	મનસંતાપ
જમણી ભૂજ	રાજ્ય સન્માન	ડાબી કલ્કાર્થ	કીર્તિવધે
ડાબી ભૂજ	રાજ્ય ક્રોધ	નથ	ધાન્ય લાભ
કેશ અને ઝોડી	મરણ	સુખ	મિષ્ટ ભોજન
જમણા પગ	સુપ્રાકરી	પગનો અંગ્ર	સી નાથ
ડાબો પગ	બાંધવનાશ	અથવા મધ્ય ભાગ	

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

: ૫૦૬

૨ ગધેડો બોલે તેનો કળાદેશ

ઉત્તર દિશામાં

પહેલા પહોરે	ચોરભય
બીજા પહોરે	દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ
ત્રીજા પહોરે	રાજભરણ
ચોથા પહોરે	વિજય કથન

દક્ષિણ દિશામાં

પહેલા પહોરે	અધ્યાગત આવે
બીજા પહોરે	સુખ સંતોષ
ત્રીજા પહોરે	અત્યંત સુખ
ચોથા પહોરે	મરણ સૂણાવે

પૂર્વ દિશામાં

પહેલા પહોરે	ધન પ્રાપ્તિ
બીજા પહોરે	સ્ત્રી સમાગમ
ત્રીજા પહોરે	અગ્નિ ભય
ચોથા પહોરે	કાર્ય નાશ

પશ્ચિમ દિશામાં

પહેલા પહોરે	સુખ સંતોષ
બીજા પહોરે	પર મરણ
ત્રીજા પહોરે	ધન પ્રાપ્તિ
ચોથા પહોરે	વિદ્યાલાભ

ઈશાન કોણમાં

૧.	મૃતક દેખાય
૨.	અગ્નિ ભય
૩.	રાજ પ્રસાદ
૪.	ચોર ભય

અગ્નિકોણમાં

૧.	સ્ત્રી સમાગમ
૨.	કલહ દેખાય
૩.	સુખ સંતોષ વાર્તા
૪.	મિત્ર દર્શન

નૈરૂત્ય કોણમાં

૧.	વૃષ્ટિ થાય
૨.	અધ્યંતર ભય
૩.	અન્યન્ય વાર્તા
૪.	વિજય કલ્યાણ

વાયવ્ય કોણમાં

૧.	વિદ્યા લાભ
૨.	કલહ થાય
૩.	સ્ત્રી સમાગમ
૪.	સીધા-લોજન

૩ ભેરવ દિવસે બોલે તે કળાદેશ

ઉત્તર દિશા		ઈશાન કોણ
પહેલે પહોરે	પૂણ્ય પ્રાપ્તિ	૧. અગ્નિ ભય
બીજા	રાણીમરણ	૨. નિષ્ફળ વાર્તા
ત્રીજા	સર્પભય	૩. કલહ વાર્તા
ચોથા	દેશમધ્યે ભય	૪. લાભ વાર્તા

દક્ષિણ દિશા		અગ્નિ કોણ
પહેલે પહોરે	લાભ વાર્તા	૧. સ્ત્રી મરણ
બીજા	ઘરમાં કલહ	૨. સંયોગ વાર્તા
ત્રીજા	પંથ મધ્યે ભય	૩. ધન હાનિ
ચોથા	હાનિ મરણ	૪. સંતોષ વાર્તા

પૂર્વ દિશા		નોરૂત્ય કોણ
પહેલે પહોરે	પંથ મધ્યે ભય	૧. અર્થ લાભ
બીજા	ચોટાણું મરણ	૨. અગ્નિ ભય
ત્રીજા	ચોરનો ભય	૩. સ્તેન ભય
ચોથા	વટાવી સૂણાવી	૪. રાજકંડ

પશ્ચિમ દિશા		વાપવ્ય કોણ
પહેલે પહોરે	શાકીની ભય	૧. અકસ્માત મરણ
બીજા	સંતોષ વાર્તા	૨. કન્યા જન્મ
ત્રીજા	વિજય વાર્તા	૩. સંયોગ વાર્તા
ચોથા	શત્રુ મરણ	૪. અંથ મધ્યે ભય

મી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ કર્પણ :

: ૫૧૧

૪ ભેરવ રાત્રે બોલે તે કળાદેશ,

ઉત્તર દિશા		ધંશાન કોણ	
પહેલે પહોરે	નાશ વાર્તા	૧.	હાનિ કરે
બીજા	બ્યાપાર લાભ	૨.	રાજમરણ
ત્રીજા	સાથી મરણ	૩.	અભ્યાગત કથન
ચોથા	જનહાનિ	૪.	અત્યંત ભય
દક્ષિણ દિશા		અગ્નિ કોણ	
પહેલે પહોરે	ચોપગાં લાભ	૧.	પુત્ર પ્રાપ્તિ
બીજા	પરદેશ અલાવે	૨.	માતાપિતા પીડા
ત્રીજા	ગામ ગયો આવે	૩.	પશુ હાનિ
ચોથા	ભેશીમરણ	૪.	કંઠલ છલિ
પૂર્વ દિશા		નૈરૂપ કોણ	
પહેલે પહોરે	દેશ ચાલો કહે	૧.	રાબથી સ્ત્રી લાભ
બીજા	જ્ઞાતિમાં મરણ	૨.	રાબ વિરાગ્યો
ત્રીજા	યાગાની વાત	૩.	દેશે ચાલો
ચોથા	સંતોષ વાર્તા	૪.	ગત વસ્તુ લાભ
પશ્ચિમ દિશા		વાયવ્ય કોણ	
પહેલે પહોરે	વર્ષા કથન	૧.	સ્ત્રી નાશ
બીજા	રાજમરણ	૨.	વિજય વાર્તા
ત્રીજા	શાંતિ મળે	૩.	ભૂત લાગે
ચોથા	રાજ્યથી લાભ	૪.	અભ્યાગત કથન

૫ માસિક દિવસે બોલે તે દશદેશ

ઉત્તર દિશા

પહેલા પહોરે	સ્ત્રી મરણ
બીજા "	સતી સમાગમ
ત્રીજા "	કિન દેશભય
ચોથે	શત્રુનો ભય

દક્ષિણ દિશા

પહેલા પહોરે	અત્યંત ભય
બીજા "	સર્પ ભય
ત્રીજા "	પર મરણ
ચોથા "	અત્યંત ભય

પૂર્વ દિશા

પહેલા પહોરે	દેશચાલો સહી
બીજા "	ઠાકોર મરણ
ત્રીજા "	રાજ ભંગ
ચોથા "	અશ્વલાભ

પશ્ચિમ દિશા

પહેલા પહોરે	પરચક્ર ભય
બીજા "	અગ્નિ ભય
ત્રીજા "	પર મરણ
ચોથા "	વશિષ્ઠ લાભ

ઈશાન કોણ

૧	લાભ દેખાય
૨	બ્યાધિ ફળ
૩	શત્રુ ભય
૪	રાજ પ્રસાદ

અગ્નિ કોણ

૧.	હાનિ સુણાવે
૨.	આમાંતર ચક્રાવે
૩.	રાજવિગ્રહ થાય
૪.	હર્ષ કદયાણુ વૃદ્ધિ

નૈઋત્ય કોણ

૧.	અકાલ વર્ષા
૨.	દેશ મધ્યે ભય
૩.	અકાલ વૃષ્ટિ
૪	શત્રુ ભય

વાયવ્ય કોણ

૧.	રાજમાન્ય કહી
૨.	પુત્ર જન્મ અહી
૩.	ગત વસ્ત્ર કહી
૪.	સંગ્રામ દેખાડે

૬૫-શ્રી ચતીન્દ્ર મુહૂર્ત દર્પણ :

: ૫૧૩

૬ માશ્વિધિ રાત્રે બોલે તે દ્વિગદેશ,

ઉત્તરદિશા

મધ્યાન કોણ

પહેલા પહોરે	દેશ ઉલ્કાપાત
બીજા ,	સ્ત્રીને નાશ
ત્રીજા ,	અન્ધ લાભ
ચોથા ,	ગર્ભ વસ્તુ મળે

૧.	ચોરભય
૨.	અગ્નિ ભય
૩.	રાજ ભય
૪.	ચોપગાં લાભ

દક્ષિણ દેશા

અગ્નિ કોણ

પહેલા પહોરે	સુખવાર્તા
બીજા ,	સ્ત્રી લાભ
ત્રીજા ,	વ્યંતર ભય
ચોથા ,	હુ ખ વાર્તા

૧.	અગ્નિ ભય
૨.	અસંભવિત કહે
૩.	પશુ હાનિ
૪.	પર મરણ

પૂર્વ દિશા

નૌદિગ્ધ કોણ

પહેલા પહોરે	રાજ્ય પ્રસાદ
બીજા ,	રોગ કલેશ,
ત્રીજા ,	કલાવંત આવે
ચોથા ,	અત્યંત ભય

૧.	દિન પ મધે ભય
૨.	અગ્નિ ભય
૩.	કલહ કરે
૪.	હાનિ કરે

પશ્ચિમ દિશા

વાયવ્ય કોણ

પહેલા પહોરે	પરચક આવે
બીજા ,	અગ્નિ ભય
ત્રીજા ,	શત્રુ નાશ
ચોથા ,	વ્યાપાર લાભ

૧.	રાજ માન્ય
૨.	ચોપગાંનો લાભ
૩.	કલહ કંઠાશ કરે
૪.	ગોત્રનાશ

૭ શિયાળ દિવસે બોલે તે કળાદેશ

ઉત્તર દિશા

પહેલા પહોરે	મોટી સ્ત્રી મરણ
બીજા "	ચોર લાથ
ત્રીજા "	લોભન કરે
ચોથા "	સુખ વાર્તા

દક્ષિણ દિશા

પહેલા પહોરે	દિન બે મધે લાથ
બીજા "	સપ્તલથ
ત્રીજા "	મરણ સંભળાય
ચોથા "	રાજ પ્રમાદ

પૂર્વ દિશા

પહેલા પહોરે	રાજ્યલગ
બીજા "	રાજ લશ્કર આવે
ત્રીજા "	દેશ લગ
ચોથા "	ગોત્ર નાશ

પશ્ચિમ દિશા

પહેલા પહોરે	પરચક આવે
બીજા "	અગ્નિ લાથ
ત્રીજા "	શત્રુ નાશ
ચોથા "	વહિજ લાલ

ઈશાન કોણ

૧.	દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ
૨.	સ્ત્રી સમાગમ
૩.	શત્રુ નાશ
૪.	પુત્ર પ્રાપ્તિ

અગ્નિકોણ

૧.	દેશમધ્યે પાળવા
૨.	રાજાથી પ્રજા મરણ
૩.	રાજરાણી મરણ
૪.	પુત્રપ્રાપ્તિ

નૈરૂત્ય કોણ

૧.	દિન ૫ માં કલહ કરાવે
૨.	લાથ ઉપજે
૩.	ગોત્ર નાશ વાદ
૪.	મિત્ર હાનિ

વાયવ્ય કોણ

૧.	રાજમાન
૨.	ઓપગાંનો લાલ
૩.	કલહ કરાવે
૪.	ગોત્રનો નાશ

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ કૃપા :

. ૫૧૫

૮ શિયાળ રાત્રે બોલે તે ફળાદેશ

ઉત્તર દિશા			ધશાન કોણ	
પહેલા	પહોરે	દેશ ઉલ્કાપાત	૧.	માસ ૧ ચોરભય
બીજા	"	સ્ત્રી હત્યા ચઢે	૨.	અગ્નિભય
ત્રીજા	"	અશ્વપ્રાપ્તિ	૩.	રાજભરણ
ચોથા	"	શાંતિમળે	૪.	ઓપગાં પ્રાણીનેા ત્રાસ
દક્ષિણ દિશા			અગ્નિ કોણ	
પહેલા	પહોરે	અત્યંત દુળ	૧.	દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ
બીજા	"	સ્ત્રી સમાગમ	૨.	દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ
ત્રીજા	"	ભય ઉપજે	૩.	પુત્ર વ્યંજન
ચોથા	"	રોગનબટ	૪.	પુન્ય પ્રાપ્તિ
પૂર્વ દિશા			નૈરૂત્ય કોણ	
પહેલા	પહોરે	લાલ થાય	૧.	રોગ કલેશ
બીજા	"	રોગ ઉપજે	૨.	અત્યંત ભય
ત્રીજા	"	કલાવંત આવે	૩.	દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ
ચોથા	"	શત્રુભય	૪.	રાજ પ્રાસાદ
પશ્ચિમ દિશા			વાયવ્ય કોણ	
પહેલા	પહોરે	સર્પ વિષ કરે	૧.	ચોરભય
બીજા	"	ચોર લાગે	૨.	દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ
ત્રીજા	"	ઘણા લાલ થાય	૩.	પાળવો સુણાવે
ચોથા	"	મસાનો ભય	૪.	ધર સુનો થાય

૯ છુવડ ગાલો તેનો ફગાદેશ

ઉત્તર દિશા

પહેલા પહોરે	લક્ષ્મી લાલ
બીજા "	શુભ વાર્તા
ત્રીજા "	મિત્ર આગમન
ચોથા "	પુત્ર લાલ

દક્ષિણ દિશા

પહેલા પહોરે	મિત્ર મરણ
બીજા "	ભય કહે
ત્રીજા "	ભયવાર્તા
ચોથા "	લોજનવાર્તા

પૂર્વદિશા

પહેલા પહોરે	અર્થ લાલ
બીજા "	ભરની વાર્તા
ત્રીજા "	ચોર ભય
ચોથા "	અશ્વલાલ

પશ્ચિમ દિશા

પહેલા પહોરે	વિઘ્નિ કરે
બીજા "	પુત્ર લાલ
ત્રીજા "	મિત્ર લાલ
ચોથા "	શુભ વાર્તા

ઇશાન કોણ

૧. લક્ષ્મી લાલ
૨. ભય ઉપજે
૩. પુત્ર ગર્વના કહી
૪. પુત્ર જન્મ થશે

અગ્નિ કોણ

૧. હાનિ કરે
૨. સ્ત્રી સમાગમ
૩. ફરની વાત કહે
૬. મરણ કહે

નૈરૂત્ય કોણ

૧. ગમન સહે
૨. બધન થશે.
૩. ભય કહે
૪. મિત્ર મળશે

વાયવ્ય કોણ

૧. સર્વ ભય કહે
૨. રાજ્ય પ્રસાદ
૩. લોજન વારતા
૪. રાજ્ય પ્રસાદ

શ્રી ચતીન્દ્ર મુહુર્ત દર્પણ :

: ૫૧૭

૧૦ કાગડો બોલે તેનું ફળાદેશ

ઉંચો બોલે

પહેલા પહોરે   પરોણા આવે
બીજા   "   ચોરસય

ત્રીજા પહોરે   અગ્નિસય
ચોથા   "   અર્થલાભ

ઉત્તર દિશા

પહેલા પહોરે   ભય ઉપજે
બીજા   "   લક્ષ્મી લાભ
ત્રીજા   "   સંતોષ મળે
ચોથા   "   ધનવાર્તા

ઈશાન કોણ

૧   ફરની વાર્તા મળે
૨   લાભ થશે
૩   કલહ થશે
૪   દ્રવ્ય વાર્તા

દક્ષિણ દિશા

પહેલા પહોરે   લાભ થાય
બીજા   "   અર્થનાશ
ત્રીજા   "   અકાલ વર્ષા
ચોથા   "   એલી વાર્તા કહે

અગ્નિ કોણ

૧   શત્રુદર્શન
૨   દ્રવ્ય લાભ
૩   કલહ થશે
૪   ફરની વાર્તા મળે

પૂર્વ દિશા

પહેલા પહોરે   લક્ષ્મી મળે
બીજા   "   દ્રવ્ય લાભ
ત્રીજા   "   કલેશ થશે
ચોથા   "   ફરની વાર્તા મળે

નૈરત્ય કોણ

૧   મિત્ર દર્શન
૨   સુખ સંતોષ
૩   અભ્યાગત આવે
૪   સંતોષ વાર્તા

પશ્ચિમ દિશા

પહેલા પહોરે   અકાલ વર્ષા
બીજા   "   લાભ સંતોષ
ત્રીજા   "   દ્રવ્ય લાભ
ચોથા   "   ચિંતા ઉપજે

વાયવ્ય કોણ

૧.   શોક સંતાપ ઘાત
૨.   મિત્ર સમાગમ
૩.   ધન લાભ
૪.   પરદેશ ગયો મળે

૧૧ ફતરો કાન ફફેલાવે તેનો ફળાદેશ

ઉત્તર - અત્યંત કલહ થાય
દક્ષિણ- લાલ સંતોષ થશે
પૂર્વ - કામ ચિંતનું હોય તેનો
નાશ થાય.
પશ્ચિમ - અશુભ અરિષ્ટ સૂચવે છે.

ઈશાન-૧. હાનિ દેખાડે
૨. અશુભ જાણવું
અગ્નિ-અકસ્માતનો ભય સૂચવે છે.
નૈરૂત્ય-મન સંતોષ સુખ સૂચવે છે
વાયવ્ય-કલેહ તથા ઉઘાટ થાય

૧૨ હોલી ચક્રનો ફળાદેશ (ઉચ્ચો પવન વાય)

ઉત્તર - સુકાલ રસાયણ વણે
નીપજે
દક્ષિણ-વિશ્વાપને પતિ પશુનું મરણ
પૂર્વ-નીપજ સુદર, પ્રજામાં શાંતિ
પશ્ચિમ-દેશમાં સારી નીપજ પરંતુ
છત્ર ભંગ

ઈશાન-નીપજ સારી, થાય સુખ-
સંતોષ
અગ્નિ-મહા કલહ, દુઃખ રોગ થશે
નૈરૂત્ય-તીક વગેરેનો ઉપદ્રવ
વાયવ્ય નીપજ, સારા પ્રમાણમાં થાય

૧૩ કુવડીઓ દિવાળીના દિવસે દેખાય તેનો ફળાદેશ

ઉત્તર- વસ્ત્ર લાલ, સ્ત્રી લાલ થશે
દક્ષિણ- રોગ ઉપજે, અશુભ
પૂર્વ-લાલ વિજય કદયાણ કરનાર
પશ્ચિમ-દ્રવ્ય લાલ, સુખકારી જાણવું

ઈશાન-અદેખાઈને અસત્ય મોઢું પડશે
અગ્નિ-ધન લાલ, સુખ સમજવું
નૈરૂત્ય-કલહ, કંદે, અશુભ દેખાશે
વાયવ્ય-સ્ત્રી લાલ, સંતોષ મળશે.

૧૪ દેવચક્રી બોલે તેનો કળાદેશ

ઉત્તર દિશા			ઈશાન કોણ	
પહેલા	પહોરે	કલહ દેખાય	૧.	સુખ વાર્તા કહે
બીજા	"	ધનલાભ	૨.	લાભ વારતા
ત્રીજા	"	દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ	૩.	વસ્ત્ર લાભ
ચોથા	"	રાજ પ્રાસાદ	૪.	શીત રોગ ઉપજે
દક્ષિણ દિશા			અગ્નિ કોણ	
પહેલા	પહોરે	સ્ત્રી મરણ	૧.	અગ્નિભય
બીજા	"	સંયોગ વાર્તા	૨.	દ્રવ્ય પ્રાપ્તિ
ત્રીજા	"	ધનહાનિ	૩.	તુરંગમ લાભ
ચોથા	"	લાભ	૪.	વૈરીનો ક્ષય
પૂર્વ દિશા			નોરૂત્ય કોણ	
પહેલા	પહોરે	રાજભંગ	૧.	અર્થ લાભ
બીજા	"	પુત્ર લાભ	૨.	શાકિની ભય
ત્રીજા	"	ગોત્રનો નાશ	૩.	સતોષ વાર્તા
ચોથા	"	કલ્પવંત આવે	૪.	પુત્ર મરણ
પશ્ચિમ દિશા			વાયવ્ય કોણ	
પહેલા	પહોરે	ઘરની વાત કહે	૧.	લક્ષ્મી લાભ
બીજા	"	ઓર ભય કહે	૨.	ભય ઉપજે
ત્રીજા	"	અન્ન લાભ	૩.	કલસા કપાલિ
ચોથા	"	સ્ત્રી સમાગમ	૪.	મિત્ર મરણ

૧૫ છીંક આવે તો તેનું કળાદેશ

માથા ઉપર છીંક આવે તે લય કરનારી, અને પાતાળની છીંક આવે તો મરણ કરનારી

ઉત્તર દિશા

પહેલા પહોરે	મિત્ર સંતોષ
બીજા પહોરે	ઠાકોર મળે
ત્રીજા પહોરે	લક્ષ્મી લાભ
ચોથા પહોરે	લોભન લાભ

દક્ષિણ દિશા

પહેલા પહોરે	લાભ દેખાય
બીજા પહોરે	મિત્ર સમાગમ
ત્રીજા પહોરે	વશીક ગયો આવે
ચોથા પહોરે	દ્રવ્ય લાભ

પૂર્વ દિશા

પહેલા પહોરે	મન વાંછીત થાય
બીજા પહોરે	લક્ષ્મી લાભ
ત્રીજા પહોરે	અપૂર્વ લાભ સૂણે
ચોથા પહોરે	મૃતક દેખાય

પશ્ચિમ દિશા

પહેલા પહોરે	ગ્રામ ચલાવે
બીજા પહોરે	લાભ વારતા
ત્રીજા પહોરે	દેશ ચલાવે
ચોથા પહોરે	લાભ દેખાય

ઈશાન કોણ

૧	લાભ દેખાય
૨	ગામ ગયો આવે
૩	મિત્ર મળે
૪	વાયુરોગ થાય

અગ્નિ કોણ

૧	અપૂર્વવાત સાંભળે
૨	મિત્ર સમાગમ
૩	લક્ષ્મી સંપત્તિ કરે
૪	અત્યંત લય થાય

નૈરૂત્ય કોણ

૧	લાભ વારતા
૨	મિત્ર ઘર દરશન
૩	મિત્ર ઘર દરશન
૪	લાભ દેખાય

વાયવ્ય કોણ

૧	સુખ સંતોષ થાય
૨	લાભ વારતા
૩	વસ્ત્ર લાભ
૪	શીત રોગ ઉપજે

૧૬ આંકડા ઉપરથી કાર્યસિદ્ધિનો કળાદેશ (સંબંધિત)

પ્રશ્ન પૂછનારને કોઈ એક ધારવા કહેા પછી તારીખ ને વારના અંકો નીચેના કોઠા પરથી ઉમેરેવા. પછી પોતાના નામના અંક ઉમેરી તે આવતી સંખ્યાને ૩૦ થી ભાગવા કહેલું તે પરથી નીચેનું લવિષ્ય કહી શકાશે.

(૧) વારના અંકો

રવિ સોમ મંગળ બુધ ગુરુ શુક્ર શનિ
૧૪૦ ૯૭ ૯૧ ૨૧૬ ૧૦૯ ૧૧૩ ૧૦૦

(૨) નામના પહેલા અક્ષર પરથી ઉમેરવાના અંકો

અ. આ. શ. સ. પ. દં.	૪	ગ. ધ.	૨૧
બ. ભ.	૬	હ.	૨૮
ચ. છ.	૨૬	ઘ. ઙ. ન.	૧૧
ક. ક. ળ. ર.	૧૮	ક. ખ. ક્ષ.	૧૬
ઝ. ઞ. ર પ. લ.	૧૨	મ.	૧૯
વ. ળ.	૯	ર. ત. ર. ઠ.	૬
ઉ ઓમ્ જ. ઝ.	૩	ય.	૨
ધ	૫		

દૂળ ૧ ૨ ૩ ૪ ૭ ૯ ૧૧ ૧૩ ૧૪ શેષ રહે તો

ધારેલું કાર્ય સફળ થાય.

૧૦ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૨૦ ૨૧ ૨૪ ૨૬ ૨૭ શેષ રહે તો

ધારેલું કાર્ય મોટું થાય.

૫ ૬ ૮ ૧૨ ૧૫ ૧૯ ૨૩ શેષ રહે તો

ધારેલું કાર્ય ઉલટું થય.

૨૨ ૨૫ ૨૮ ૨૯ ૦ શેષ રહે તો

ધારેલું કાર્ય નિષ્ફળ થાય.

૧૭ પાસા પરથી લેવા દેશ

- ૧ છ પાસાવાળી બે ઘનલેવા તેના દરેક પાસા પર ૧થી ૬ સુધીનાં આંકડા મૂકવા. બે પાસા સાથે નાખી બે અંક પડે તે પરથી દેશ જોવો.
- ૨ નીચેના કોઠા પર ઇષ્ટદેવલું સ્મરણ કરી બે અંક પર આગળી મૂકવી તે લેવા કરી દેશ જોવો. (બીજી રીત)
- ૩ આ કોઠા ૨૮ પૂઠાં પર આ કોઠા સુજળ આંકડા લખી પુઠા ઊધાં મૂકી તેમાંથી કોઈ પણ બે પૂઠાં ઉપડાવી તે અંક નો દેશ જોવો. (ત્રીજી રીત)

૬	૫	૩	૦
૫	૪	૨	૨
૪	૩	૧	૧
૩	૨	૦	૦
૨	૧	૩	૧
૧	૦	૨	૦
૦	૪	૧	૦

દેશ

૬૬-સદ્ગતિ મળશે જ આગળ વધે ચિંતા છોડો.

૬૫-તમારાથી કોઈ સત્કાર્ય થશે દાન પુણ્ય કે ધાર્મિક માંગણિક કાર્ય કરશે.

૬૪-કોર્ટના કામમાં નિષ્ફળતા, સુઝવણીને ઉકેલમાં વિલંબ.

૬૩ તમારૂં ક્ષેત્ર સફળ થશે. સુસાધરી લાભ-કાયક થશે.

૬૨ કોઈ ઉત્તમ વત્તે, ભેટ લાભ મળશે. નજીકના સમયમાં શુભ પ્રસંગ આવશે.

૬૧ બધા સુરક્ષીનો અત, સફળતા નો વિકાસ

૬૦ મિત્રો માનતા હો તેમનાથી સાવધ રહેવું ઉત્તરથી કોઈને લુકચાન થવા સલાહ.

૫૫ નવું મકાન મળશે. સુખ સપત્તિ વધશે.

૫૪ લાભ થશે શેર જુગાર સટાથી લાભ નથી સમય સુધરી રહેલ છે.

૫૩ અણધારી સહાય મળી જાય. સબંધીઓ ઉપયોગી બનશે.

૫૨ સંતાનસુખ મળે, નજીકમાં જ સ્વજનના ત્યાં બાળક જન્મશે

૫૧ કોઈ લાગણી પ્રેમનો સંબંધ થાય, પણ લવિષ્યમાં તેનાથી હુ ખ જન્મશે.

૫૦ નવા-નવા પ્રસંગ પાર પડશે આજણી વ્યક્તિથી લાભ, ઉત્તરથી સુખ કરશે.

૪૪ મહેલનો પ્રસંગ પાર પડશે આજણી વ્યક્તિથી લાભ, ઉત્તરથી સુખ કરશે.

શ્રી ચતુર્થ સુહૃત દેવ :

- ૪૩ નિરાશાકે નિષ્ફળતાની કલ્પના છોડી દો, મુશ્કેલીથી લય ન પામો, ડરવાનું કારણ નથી.
- ૪૨ કોઈ મહત્વની વ્યક્તિનો તમારા જીવનમાં પ્રવેશ થાય, સારા મિત્ર સાથે રહેજો બધાય.
- ૪૧ કરજ ચુકવી શકશો, થોડો વખત આર્થિક મુશ્કેલી ભોગવવાની છે.
- ૪૦ અપેક્ષાઓ પુરી થવામાં મુશ્કેલીઓ આવશે મિત્રની મદદની આશા નકામી છે. તમારી મેગેજ રસ્તો કાઢી શકશો.
- ૩૩ પ્રેમ કે લગ્ન જીવનમાં દુઃખ જન્મશે, પ્રતિસ્પર્ધીઓના કારણે ચિંતા થશે. અગત્યના લગ્ન અંગે હંમણા નિર્ણય ન લેવો.
- ૩૨ શેર; સ્ટોકો, બુગારમાં નશીબ અજમાવવા ન જશો, લાભ ઉલટું પડશે. પુરૂષાર્થથી જ સફળતા મળી જશે.
- ૩૧ ઉપયોગીને સારા સમાચાર-તક મળશે આગળ વધો સમય સારો છે.
- ૩૦ હિંત શત્રુને ઇર્ષાળુઓથી સાવધ રહો મહત્વની વાત કોઈને ન કહો. બાગતા રહો.
- ૨૨ લગ્નના પ્રશ્નનો ઉકેલ જલદી આવશે. લાગીદારી થશે. મુસાફરી સફળ થશે.
- ૨૧ મિલકત-સંપત્તિનું લુકસાન થશે, ખર્ચ વધે માટે હાલ નાણા રોકાણ વધારવું નહિ.
- ૨૦ નવો સંબંધ બંધાશે, તેની સારી તક મળશે સુખનો સમય આવે છે, અટકેલો લાભ મળી બચ.
- ૧૧ કોઈ દ્વિધા હોય તે છોડી દો, દઢ નિર્ણય કરો સાહસ ફળશે, ચિંતા ન કરવી.
- ૧૦ (જવાબ કંઈ મળતો નથી)
- ૦૦ નિરાશાને નિષ્ફળતાના ઘણા પ્રસંગો હોવાથી સાહસ કે નવું કરવાનું બંધ રાખવું.

ત્રણ વાર જોઈ જ જવાબ મળે તો તેનું ફળ ચોક્કસ મળશે જ
અદ્ભુત અમલકાર જણશે.

વિભાગ છઠો

શ્રીમદ્ યજ્ઞોવિજયજી ઉપાધ્યાય વિરચિત

૧૮ ચંત્રનું ક્ષ્ણાક્ષ્ણ દર્શાવતું ચક્ર

ૐ હ્રીં શ્રીં મહં નમઃ ॥ આ મંત્ર ૨૧ વાર ગણીને પાતું પડેના કાઠા ચંત્ર ઉપર પ્રભુ પૂજનની આંગળી મૂકવી અથવા સોપારી આ મંત્ર વડે મંત્રીને મૂકવી પછી તે તીર્થ કરની સામેના પૃચ્છા પરથી પ્રશ્ન સમજાશે, પછી તેનો ક્ષ્ણાદેશ નીચેની લીટીઓમાંથી વાંચી લેવો.

ક્ષ્ણાદેશ

૧ શ્રી આદિનાથ ભગવાન	૪ સકુશળ સલાસથી આમાંતર થશે.
૧ કાયૅ સિદ્ધિ જલદી સક્ષ્ણ થશે	૫ સ્થાન સુખ દેનાર મળશે
૨ આ બ્યંબહારનું મધ્યમ ક્ષ્ણ જણાય છે.	૬ મોટા દેશ સાથે મિત્રાચારી થશે.
૩ પરગામ જવાથી કંઈ ક્ષ્ણ મળવાનું નથી ઉલટું કંટ પડશે.	૩ શ્રી અંભવનાથ ભગવાન
૪ આ સ્થાન ભવ્યને સુખ આપનાર છે.	૧ ભવ્ય દેશ સાથે મિત્રાચારી થશે.
૫ દેશને માટે મધ્યમ ક્ષ્ણ ભવિષ્યમાં આપશે.	૨ મધ્યમ વરસાદ પડશે.
૬ અદ્ય વરસાદ થવાની સંભાવના છે.	૩ કાયૅ સિદ્ધિ થશે. પણ ક્ષ્ણ મળશે નહિ.
૨ શ્રી અજિતાનાથ ભગવાન	૪ બ્યંબહારથી લાભ થશે
૧ છુટક વરસાદ થશે	૫ પરગામ જવાનું મધ્યમ ક્ષ્ણ મળશે.
૨ કાર્ય સિધ્ધિનું મધ્યમ ફલ છે	૬ મહાનસંત સ્થાન સાથે મિત્રાચારી થશે.
૩ આ લગ્નમાં લાભ નથી	

૪ શ્રી અભિનંદન સ્વામિ

- ૧ લબ્ય સ્થાન પ્રાપ્ત થશે
- ૨ દેશનું સૌખ્ય મધ્યમ મળશે
- ૩ પ્રજ્ઞાના લાગ્યથી વરસાદ આવશે
- ૪ સુહર કાર્યસિદ્ધિ થશે
- ૫ વ્યંહારમાં મધ્યમ ફલ મળશે
- ૬ આમાંતર કષ્ટ પડશે, અને ફળ નહિ મળે

૫ શ્રી સુમતિનાથજી

- ૧ સકુશળ, સફળ પ્રમાંતર થશે
- ૨ સ્થાન સૌખ્ય મધ્યમ મળશે
- ૩ દેશનું સૌખ્ય નથી દેખાતું
- ૪ ખંડ વૃષ્ટિ થશે
- ૫ કાર્યસિદ્ધિ થશે પણ ફળ મળશે નહિ
- ૬ વ્યંહારમાં નિષ્ફળતાને હાનિ કરનાર થશે

૬ શ્રી પદ્મપ્રભુ સ્વામિ

- ૧ વ્યંહારમાં લાભ આપનાર થશે
- ૨ આમાંતરનું ફળ મધ્યમ બાણુનું
- ૩ સ્થાનનું સૌખ્ય સર્વકા નહીં રહે
- ૪ લબ્ય દેશનું સૌખ્ય પ્રાપ્ત થશે
- ૫ મધ્યમ વરસાદ થશે
- ૬ કાર્યસિદ્ધિ નહિ થાય ફળ પણ નહિ મળે

૭ શ્રી સુપાર્શ્વનાથજી

- ૧ વ્યાપારમાં મહાન લાભ થશે
- ૨ સુહર સેવક મળશે
- ૩ સેવા ફળ કાયમ નહિ મળે
- ૪ ચાર પગવાળાની મહાન વૃદ્ધિ થશે.
- ૫ ભય આવશે પણ દ્રવ્ય હાનિ કરશે

- ૬ વ્યાગ્રે ક્ષતિ, ફરીથી હાથે ન લેવાય

૮ શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ સ્વામિ

- ૧ દીધેલું જ્ઞાન વધુ લાભ કરશે
- ૨ વ્યાપારમાં લાભ છે હાનિ નથી
- ૩ સમર્થ સેવકો મળશે
- ૪ કરેલી સેવા મહા લાભકારી છે
- ૫ ઓપગાંથી મધ્યમ લાભ થશે
- ૬ ભય ને તોડનાર ધર્મનો સાથ છે

૯ શ્રી સુચિધિનાથજી

- ૧ ભયથી સર્વથા કાર્ય ચતુ' નથી
- ૨ જ્ઞાન લાભના નાશ માટે થશે
- ૩ વ્યાપારથી કલેશ ફળ મળશે
- ૪ સેવક લબ્ય મળશે
- ૫ સેવા મધ્યમ ફળ આપશે

૬ ચોપગાંથી હાનિ થશે

૧૦ શ્રી શીતલનાથજી

૧ ચતુષ્પદથી લાભ દેખાય છે.

૨ ભયથી પરમલોક મળશે

૩ કાનથી સર્વ રીતે લાભ છે.

૪ વ્યાપારનું મધ્યમ ભાવિ છે

૫ સેવક મધ્યમ ગુણવાળો છે

૬ સેવાથી કષ્ટે કરી લાભ મળશે

૧૧ શ્રી શ્રેયાંશનાથજી

૧ સેવા સદ્ગુણ થશે

૨ ચતુષ્પદથી હાનિ ને લાભથશે

૩ ભય આવે આત્મચિંતામા રમો

૪ કાનથી લાભ ને પરોપકાર થશે

૫ વ્યાપારના અંતે લાભ હાનિ નથી

૬ સેવક ઉદ્દેગ કરનારો મળશે

૧૨ શ્રી વાસુ પૂજ્યજી

૧ સેવક ભવ્ય ઉપકારી મળશે

૨ સેવાનું મધ્યમ ફળ મળશે

૩ ચતુષ્પદથી નથી લાભ, નથી

નુકશાન.

૪ ભય મટશે, ચિંતા ન કરવી

૫ કાનનો લાભ બહુ મોટો મળશે

૬ વ્યાપારમાં ઘણું કષ્ટ કરી ફળ

મળશે.

૧૩ શ્રી વિમલનાથજી

૧ ધારણા ગતિ ભવ્ય થશે

૨ જ્ય પરાજ્ય ભવિષ્યમાં થશે

૩ વર પુણ્ય વિનાનો કરિન્દી છે

૪ પૂન્યવાન કન્યા પ્રત્યક્ષ લક્ષ્મી

રૂપ છે

૫ થોડાક કંઠથી પુરરોધો શાંત થશે

૬ કેહી બહુ કંઠથી ભાગ્યથી છૂટશે

૧૪ શ્રી અનંતનાથજી

૧ જોલમાં ગયેલ માણસ જલદી

છૂટશે

૨ ધારણાગતિ મધ્યમ થશે

૩ જ્ય નથી, હાનિ થશે

૪ પુણ્યવાનને દીર્ઘાયુ વર છે

૫ કન્યા મધ્યમા થશે

૬ પુરરોધો મહા ભાગ્યથી છૂટશે

૧૫ શ્રી ધર્મનાથજી

૧ પુરરોધો યશને પામશે

૨ કેહી છૂટશે પણ દ્રવ્ય ખર્ચાશે

૩ ધારણાગતિ ને ઉદ્દેગ થશે

૪ જ્ય અને પરાજ્ય ભવિષ્યમાં

થશે

૫ વર ભવ્ય છે પણ થોડું

આયુષ્ય છે

૬ કન્યા કુળને કલંક આપનારી છે

૧૬ શ્રી શાંતિનાથજી

૧ કન્યા શુશીલને સદાચારી છે

૨ પુરરોધ કષ્ટમાં છે

૩ કેહી મહા ભાગ્ય વડે છૂટશે

૪ ધારણાગતિ ભવ્ય છે

૫ પરાજય જય થશે

૬ વર લબ્ય નથી વ્યસની છે

૧૭ શ્રી કુંથુનાથજી

૧ વર પૂણ્યવાનને સુખી છે

૨ કન્યા લબ્ય છે પણ કલહ
કરનારી છે

૩ પુરરોધ પૂણ્યથી છૂટશે

૪ કેદી પોતાની મેળે જલદી છૂટશે

૫ ધારણાગતિ મધ્યમ થશે

૬ જયથી બધા અર્થ ચિંતા
કરાવે છે

૧૮ શ્રી અરનાથજી

૧ જય અને યશ લવિષ્યમાં મળશે

૨ વર મધ્યમ શુભોવાળો થશે

૩ કન્યા ઉદ્દેગવાળી થશે

૪ પુરરોધ છે કદી નવી સ્થિતિ થશે

૫ કેદી મહાકષ્ટ વડે છૂટશે

૬ ધારણાગતિ સુંદરી ઉદ્દેગ
વાળી છે

૧૯ શ્રી મલ્લીનાથજી

૧ મંત્ર ઔષધિ મહાશુભ વાળી છે

૨ ગર્ભ વસ્તુ વિલંબથી મળશે

૩ આગંતુક તુષ્ટપતિત છે તેથી
વિલંબથી આવશે.

૪ સંતાનમાં પુત્ર જન્મશે

૫ અર્થ ચિંતા સહેજે ન અર્થ
પ્રાપ્તિ

૬ રાજ્ય કોઈ પણ છે નહિ પ્રાણ
રક્ષણ કરો.

૨૦ શ્રી સુનિસુમતજી

૧ રાજ્ય બીજાને જનલક્ષિત નથી

૨ મંત્રી ઔષધિ મધ્યમ શુભ
વાળી છે

૩ ગયેલી વસ્તુ ગઈ, વધી તેનું
રક્ષણ કરો.

૪ આગંતુક જલ્દીથી આવશે

૫ સંતાનમાં પુત્ર થશે, સુંદર થશે

૬ અર્થચિંતા છે, પણ જોવાશે નહિ

૨૧ શ્રી નમિનાથજી

૧ લવિષ્યમાં અર્થલાભ છે

૨ સંતાનમાં પુત્ર થશે

૩ મંત્ર ઔષધિ અનર્થકરનાર છે

૪ ગયેલ જલ્દીથી પાછો ફરશે

૫ આગતુંકને માર્ગમાં વિલંબ
થશે.

૬ રાજ્ય વિલંબથી થશે.

૨૨ શ્રી નેમિનાથજી

૧ સંતાનમાં પુત્ર લબ્ય થશે

૨ અર્થની ચિંતા છે પણ મધ્યમ છે

૩ રાજ્ય નથી પ્રયાસથી ન કાર્ય

૪ ગયેલી વસ્તુ અધી પાછી મળશે

૫ મંત્ર ઔષધિ શુભવાળી છે

૬ આગંતુકનું આગમન હંમણું
જ દેખાશે

૨૩ શ્રી પાર્શ્વનાથજી

૧ આગંતુક આવતા જ વધશે
૨ સત્તાનમા પુત્રને પુત્રી થશે
૩ અર્થની ચિંતા છે તે દુર્લભ છે
૪ રાજ્ય મળશે પણ પ્રયાસ
કરવાથી
૫ મંત્ર ઔષધિમા શુચી નથી
૬ ગએલી વસ્તુ અતે મળશે

૨૪ શ્રી મહાવીર સ્વામી

૧ ગયેલ વસ્તુ જેમ ગઈ તેમ
પાછી મળશે
૨ આગંતુક હંમણું વિલંબથી
આવશે
૩ સત્તાન સુખ નથી મળવાતું
૪ રાજ્ય કષ્ટથી વિલંબથી મળશે
૫ અર્થની ચિંતા ન કરવી
૬ મંત્ર વિદ્યા ઔષધિ શુણ્ણવાન
નથી

(પ્રભુ સ્થાપના કેાઠો પાછળ પા પડર પર જુઓ)

૧૬ ભક્તારામજીની ૧૩ મી ગાથા (અસાધ્ય રોગ માટે)

આ ગાથાની માળા ગણવાથી મહા અસાધ્ય રોગ પણ મટી
ગયા છે એ બહુભવસિદ્ધ વાત છે
નીચેના મંત્રની સવાર, બપોર ને સાંજે ત્રિકાલ યાંચે પઢની
એક એક આખી માળા ગણવી. માળા થડ કરતા પહેલા ૧૩ મી
ગાથા ૭ વાર બોલવી.

ગાથા વકત્રં કવતે સુર નરોરગ નેત્ર હારિ,
નિઃશેષ નિર્જિત જગત્ ત્રિતયો મપનામ્,
ભિંબં કલંક મલિનં, કવ નિશા કરસ્ય,
યદ્રાસરે ભવતિ પાંડુ પલાશ કલપમ્
મંત્ર ઠં હ્રીં પૂર્વ આમો સહિ લઙ્ગિધણું,
ઠં હ્રીં વિધ્યો સહિ લઙ્ગિધણું,
ઠં હ્રીં બેલો સહિ લઙ્ગિધણું,
ઠં હ્રીં જલો સહિ લઙ્ગિધણું,
ઠં હ્રીં સન્વો સહિ લઙ્ગિધણું, નમઃ સ્વાહા.

૧૦૯કતામ્બરનો ૪૨મી ગાથા(ફિજદારી દિવાની દાવા નિવારણ માટે)

ઉત્તર દિશા તરફ શ્રી આદિનાથ ભગવાનની છળી સાથે આસન પર બેસી ધૂપ દિય સાથે વાસણેપથી પ્રભુ પૂજન કરીને કૃત્ર પુલ નૈવેદ્ય ધરીને રોજ ૪૨ મી ગાથાની આખી માળા ગણવી અને મંત્રના સવા લાખ બાપ પુરા કરવા.

મંત્ર : ૐ ઋષભાયં નમ

ગાથા ૪૨

આપાદ કંઠ મરૂ શુભલ વેણિ તાંગા,
ગાઠં બૃહન્નિગડ કેટિ નિધૃષ્ટ જંઘા';
તાં નામ મંત્ર મનિશં મનુજ સ્મરંતઃ,
સઘઃ સ્વયં વિગત બંધ ભય! ભવતિ.

૨૧ ચિંતવેલી વસ્તુ અંગે સ્વપ્નમાં જવાબ મળેલો

મંત્ર-ૐ હ્રીં અહં, નમો જિજ્ઞાસુ, લોગુત્તમાસુ લોગનાહાસુ,
લોગ દિયાસુ, લોગ પર્ધવાસુ, લોગ પલ્લો અગરાસુ, મગ શુભા
શુભ દર્શય દર્શય ૐ હ્રીં કલ્પ પિશાચિની સુ કે સ્વાહા-

રોજ રાત્રે સૂતી વખતે હાથ પગ ધોઈ મોઢુ સાફ કરી જે બાળ તની માગણી કરવી હોય તેનું ચિંતવન કરી આ મંત્રની એક માળા ગણીને સૂઈ જવું પહેલા નવકાર મંત્રની એક આખીમાળા ગણવી તો ચિંતવેલ વસ્તુનો સ્વપ્નમાં જવાબ મળશે.

૨૨ કેટલાકે ફૂંડા (સુખ પાઠ કરવા લાયક)

રાશી બાર

૧	૨	૩	૪	૫	૬
મેષ	વૃષભ,	મિથુનને,	કર્ક,	સિંહ	કન્યા;
૭	૮	૯	૧૦	૧૧	૧૨
તુલા	વૃશ્ચિક	ધન	પછી, મકર	કુંભ	મીન્યા.

૨૪ નક્ષત્ર સત્તાવીશ

૧	૨	૩	૪	૫
આશ્વિની	ભરણી	કૃતિ,	રોહિણી	મૃગશીર;
૬	૭	૮	૯	
આર્દ્રા	પુનર્વસુ પછી,	પુ. ચ	અશ્વલેષા ક્ષીર,	૧
૧૦	૧૧	૧૨	૧૩	૧૪
મઘા	પુ. ઉ દાહ્યુની,	હસ્ત	ચિત્રા	સ્વાતી
૧૬	૧૭	૧૮	૧૯	૨૦
વિશાખા	અનુરાધ જ્યેષ્ઠા,	મૂળ	પૂર્વા ઉ પાઠી	૨
૨૧ (જૂરપડે તો)	૨૨	૨૩	૨૪	૨૫
અભિજિત	ચંદ્રિ શ્રવણ	ધનિષ્ઠા	પૂ. ઉ ભાદ્ર	

૨૬ - ૨૭

શતભિષા રેવતી મળે, નક્ષત્ર વીશને સાત ૩

૨૫ વારના નક્ષત્ર પરથી સિદ્ધિયોગ

રવિવાર હસ્તિ હ સોમે મૃગશીર નોધ,
મંગળ અશ્વિની મળે, બુધ અનુરાધા શોધ ૧

શુક્રવાર જો પુષ્યને, શુક્ર રેવતી જોગ,
શનિવારમાં રોહિણી, અમૃત સિદ્ધિ યોગ ૨

૨૬ તિથિ પરથી સિદ્ધિ યોગ

૧-૬-૧૧ ૨-૭-૧૨ ૩ ૮-૧૩
નક્ષા ભદ્રા શુક્ર બુધ, મંગલ જયા તિથિ,

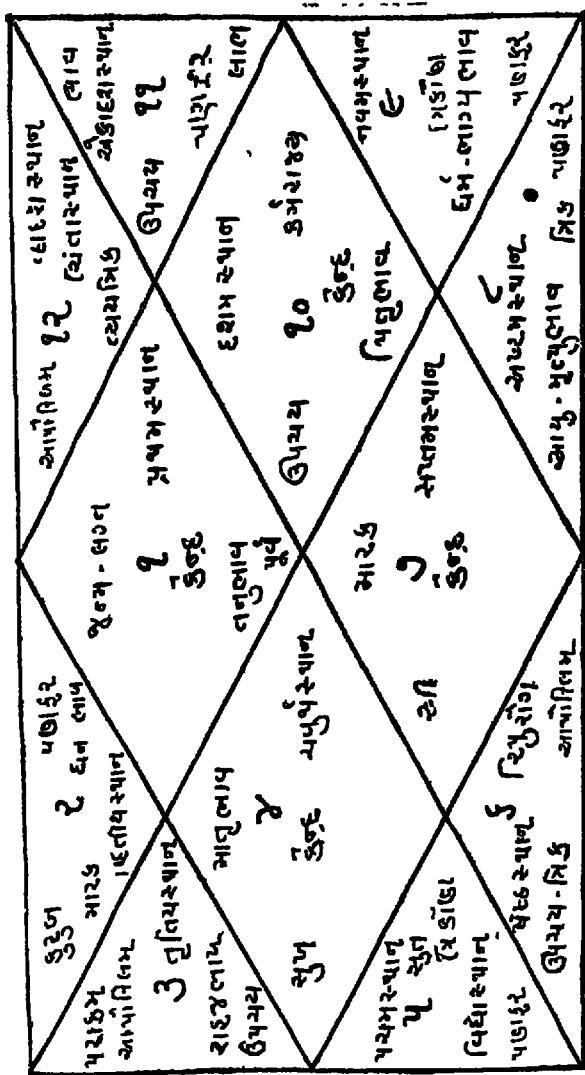
૪-૯-૧૪ ૫-૧૦-૧૫
રિક્તા શનિ, પૂર્ણ શુક્ર, થશે યોગ સિદ્ધિ
(શબ્દ ઉપરના આંકડા તિથિના સમજવા)

શ્રી ચતીન્દ્ર મુદ્દત્ કર્પણ :

: ૫૩૧

કંઠલી અવલોકન

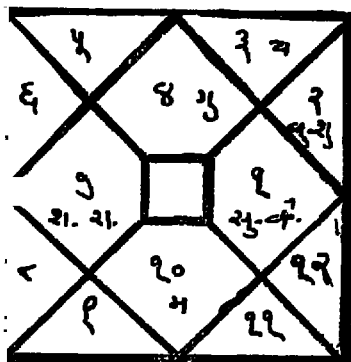

અભ્યાસનીય ચાર કુંડલિઓ

પૂ. આદ્ય શૈકરાઆદ્ય

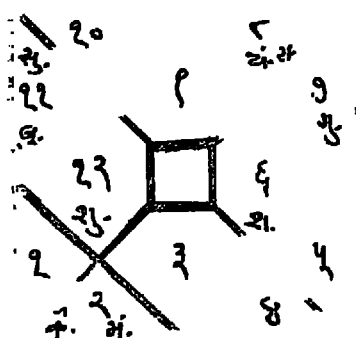

૧ સહયોગ :

એકજ સ્થાનમાં એકે અહની સાથે બીજો અહ પડેલો હોય એટલે એકજ સ્થાનમાં એક અહથી વધુ અહ હોય તે સહયોગ અથવા યુતિ સખ ધ કહેવાય. આ કુંડળીમાં ચારે યોગ થાય છે.

આ કુંડળી પૂ આઘશકરાચાર્યની છે તેમા સહયોગ, કારક-યોગ, સંપૂર્ણ દષ્ટિયોગ અને એકાકી દષ્ટિયોગોનો સમાવેશ થાય છે.

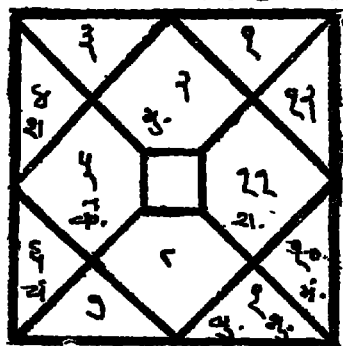
શ્રી. સયાજીરાવ ગાયકવાડ

૨. કારક અથવા પરિવર્તન યોગ એકરાશીને સ્વામીબીજી રાશીમાં હોય અને બીજી રાશીનો સ્વામી પ્રથમની રાશીમાં હોય તે કારક અથવા પરિવર્તન યોગ કહેવાય આ કુંડળીમાં ચારે યોગ થાય છે.

આ કુંડળી સયાજીરાવ ગાયકવાડ વડોદરા મહારાજની છે. ને તેમાં ચારે યોગોનો સમાવેશ થાય છે.

સર જગદીશચંદ્ર બોઝ

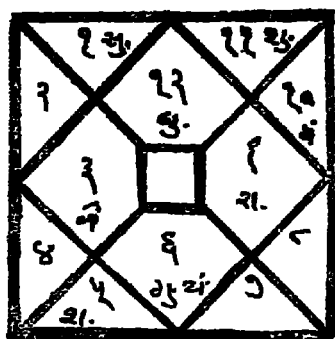

૩. સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિયોગ :

એક ગ્રહ બીજા ગ્રહને સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી દેખે અને દ્રષ્ટિગ્રહ તેજ ગ્રહને સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિથી દેખે તે સંપૂર્ણ દ્રષ્ટિયોગ કહેવાય એટલે પરસ્પર બંને ગ્રહનું સંપૂર્ણ દેખવું. આ કુંડલીમાં આરેયોગ થાય છે.

આ કુંડલી સર જગદીશચંદ્ર બોઝની છે. જેમાં આરેયોગોના સમાવેશ થાય છે.

સર જગદીશચંદ્ર - પટ્ટણી

૪. એકાકી દ્રષ્ટિયોગ :

એક ગ્રહ બીજા ગ્રહને દેખે પરંતુ દ્રષ્ટિગ્રહ પ્રથમગ્રહને દેખી ન શકે તે એકાકી દ્રષ્ટિયોગ કહેવાય. આ કુંડલીમાં આરેયોગ થાય છે.

આ કુંડલી શ્રી પ્રભાશંકર પટ્ટણીની છે. જેમાં આરેયોગોના સમાવેશ થાય છે.

ગ્રહ-પરિચય.

અનુક્રમ જાબર	ગ્રહ	સૂર્ય	ચન્દ્ર	મંગળ	બુધ	ગુરુ	શુક્ર	શનિ	રાહુ	કેતુ
૧	સ્વામી સ્વ- ગ્રહો	૫ સિંહ	૪ કર્ક	૧ મેષ ૮ - પૃથ્વિ	૩- મિથુન, ૬- કન્યા	૮ ઘન ૧૨- મીન	૬-લુલા ૨- વૃષભ	૧૦- મકર ૧૧- કુંભ	૬ કુર્બા	૧૨ મીન
૨	મૂળ ત્રિકોણ	સિંહ ૨૦ અંશ	૪-૩૦ વૃષભ	મેષ ૦-૧૨	કન્યા ૧૫	ઘન ૧૦	લુલા ૧૫	કુંભ ૨૦	—	—
૩	ઊંચ	૧-મેષ ૧૦ અંશ	૨ વૃષભ ૩ અંશ	૧૦ મકર ૨૮ અંશ	૬ કન્યા ૧૫ અંશ	૪ કર્ક ૫ અંશ	૧૨ મીન ૨૭ અંશ	૭ લુલા ૨૦ અંશ	૩ મિથુન ૧૫ અંશ	૮ ઘન ૧૫ અંશ
૪	ઘીચ	૭- લુલા ૧૦- અંશ	૮ વૃષભ ૩ અંશ	૪- કર્ક ૨૮ અંશ	૧૨ મીન ૧૫ અંશ	૧૦ મકર ૫ અંશ	૬ કન્યા ૨૭ અંશ	૧ મેષ ૨૦ અંશ	૮ ઘન ૧૫ અંશ	૩ મિથુન ૧૫ અંશ
૫	સંપૂર્ણ દેહિ	૭	૭	૭-૪ ૮	૭	૭-૫ ૮	૭	૭-૩ ૧૦	—	—
૬	૩ ૬ દેહિ	૪-૮	૪-૮	૪-૮	૪-૮	૪-૮	૪-૮	૪-૮	—	—
૭	૧ ૬ દેહિ	૫-૮	૫-૮	૫-૮	૫-૮	૫-૮	૫-૮	૫-૮	—	—
૮	૧ ૬ દેહિ	૩-૧૦	૩-૧૦	૩-૧૦	૩-૧૦	૩-૧૦	૩-૧૦	૩-૧૦	—	—
૯	સમ	બુધ	મં.ગુ. શુ.શ.	શુક્ર શનિ	શ. મ. ગુ.	શનિ	મ ગુ	ગુરુ	ગુરુ	ગુરુ
૧૦	શગુ	શુક્ર શનિ	—	બુધ	ચંદ્ર	બુધ શુક્ર	સ્ક. મં.	સ્ક. મ. ચં.મં.	સ્ક. ચં.મં.	સ્ક. ચં.મં.
૧૧	મિત્ર	ચંદ્ર મંગળ ગુરુ	સૂર્ય બુધ.	સ્ક ચં. ગુ.	સ્ક ચં. શુ.	સ્ક ચં. મં.	બુ શ.	બુ. શુ. શ.	બુ. શુ. શ.	બુ. શુ. શ.

ગ્રંથાવસ્થા કોષ્ટક

વિષય રાશિ (૧-૩-૫-૭-૯-૧૧)	૦ થી ૬	૭ થી ૧૨	૧૩ થી ૧૮	૧૯ થી ૨૪	૨૫ થી ૩૦
	જાળ	કુમાર	યુવા	વૃદ્ધ	મૃત
સમ-રાશિ (૨-૪-૬-૮-૧૦-૧૨)	૦ થી ૬	૭ થી ૧૨	૧૩ થી ૧૮	૧૯ થી ૨૪	૨૫ થી ૩૦
	મૃત	વૃદ્ધ	યુવા	કુમાર	જાળ

પ્રભુ સ્થાપના-કોષ્ટક

શ્રી પદ્મપ્રભુ ૬ વ્યવહાર પ્રશ્ન	શ્રી કમલ ૧ કાર્યસિદ્ધિ પ્રશ્ન	શ્રી અભિજિતનાથ ૨ મેઘ વૃષ્ટિ પ્રશ્ન	શ્રી વાસુપ્રભ ૧૨ સેવક પ્રશ્ન	શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ૭ વ્યાપાર પ્રશ્ન	શ્રી શંકરપ્રભુ ૮ વ્યાજદાન પ્રશ્ન
શ્રી સુમતિનાથ ૫ ગામીતર પ્રશ્ન	ૐ હ્રીં શ્રીં મહે નમઃ	શ્રી સંભવ ૩ દેશ સૌખ્ય પ્રશ્ન	શ્રી શ્રેયાંસનાથ ૧૧ સેવા પ્રશ્ન	ૐ હ્રીં શ્રીં મહે નમઃ	શ્રી સુવિધિનાથ ૯ ભય પ્રશ્ન
	શ્રી અભિનંદન ૪ સ્થાનસૌખ્ય પ્રશ્ન			શ્રી હિતાક્ષનાથ ૧૦ ચતુષ્પદ પ્રશ્ન	
શ્રી અરનાથ ૧૮ જ્ય-પરાજય પ્રશ્ન	શ્રી વિમલનાથ ૧૩ દારદાગતિ પ્રશ્ન	શ્રી અનંતનાથ ૧૪ જંદાન પ્રશ્ન	શ્રી મહાવીરસ્વામી ૨૪ ગત વસ્તુ પ્રશ્ન	શ્રી મલ્લીનાથ ૧૯ મન-વિદ્યા સૌખ્ય-પ્રશ્ન	શ્રી મુનિસુવ્રત ૨૦ રાજ્યપ્રાપ્તિ પ્રશ્ન
શ્રી કુંથુનાથ ૧૭ વર પ્રશ્ન	ૐ હ્રીં શ્રીં મહે નમઃ	શ્રી દર્શનાથ ૧૫ પુર રોદ પ્રશ્ન	શ્રી પાર્શ્વનાથ ૨૩ આગતુક પ્રશ્ન	ૐ હ્રીં શ્રીં મહે નમઃ	શ્રી નિમિત્તનાથ ૨૧ અર્થ-ચિંતા પ્રશ્ન
	શ્રી શોભિતનાથ ૧૬ કળ્યાણ પ્રશ્ન			શ્રી નેમિનાથ ૨૨ સંતાન પ્રશ્ન	

અંદમહાદશામાં અંતરદશા

ગ્રહ	વં.	મં.	રા.	ગુ.	શ.	બુ.	કે.	શુ.	મે.	ઓ
વ.	૦	૦	૧	૧	૧	૨	૦	૧	૦	૧૦
મા	૧૦	૭	૬	૪	૭	૫	૭	૮	૬	૦
દિ.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦

ગુરુની મહાદશામાં અંતરદશા.

ગ્રહ	ગુ	શ	બુ	કે	શુ	મે	વં	રા	ઓ
વ.	૨	૨	૨	૦	૨	૦	૧	૦	૨
મા	૧૬	૩	૧૧	૮	૬	૪	૧૧	૪	૦
દિ.	૧૮	૧૨	૬	૬	૦	૧૮	૦	૬	૨૪

કેતુની મહાદશામાં અંતરદશા

ગ્રહ	કે	શુ	મે	વં	મં	રા	ગુ	શ	બુ	ઓ
વ.	૦	૧	૦	૦	૦	૧	૦	૧	૦	૭
મા	૪	૨	૪	૭	૪	૦	૧૧	૧	૧૧	૦
દિ	૨૭	૦	૬	૦	૨૭	૧૮	૬	૮	૨૭	૦

મોગળ મહાદેશામાં અંતરદેશા

ગ્રા	મં.	ચ.	ગુ.	શ.	બુ.	કે.	શુ.	મુ.	ચં.	ઓ
૫.	૦	૧	૦	૧	૦	૦	૧	૦	૦	૭
મા.	૪	૦	૧૧	૧	૧૧	૪	૨	૪	૭	૦
દિ.	૨૭	૧૮	૬	૮	૨૭	૨૭	૦	૬	૦	૦

શાનની મહાદેશામાં અંતરદેશા

ગ્રા	શ.	બુ	કે	શુ	મુ	ચં	મં	શ	ગુ	ઓ
૫	૩	૨	૧	૩	૦	૧	૧	૨	૨	૧
મા	૦	૬	૧	૨	૧૧	૭	૧	૧૦	૬	૦
દિ	૩	૮	૮	૦	૧૨	૦	૮	૬	૧૨	૦

શુતની મહાદેશામાં અંતરદેશા.

ગ્રા	શુ	મુ	ચં	મં	શ	ગુ	શ	બુ	કે	મો
૫	૩	૧	૧	૧	૩	૧	૩	૨	૧	૨૦
મા	૪	૦	૬	૨	૦	૬	૨	૧૦	૨	૦
દિ	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦

સૂર્ય મહાદશામાં અંતરદશા.

ગ્રહ	મૂ.	ચં	મં.	રા.	મુ.	શ.	જુ.	કે.	શુ.	ઓ.
વ.	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૬
મા.	૩	૬	૪	૧૦	૮	૧૧	૧૦	૪	૦	૦
દિ.	૧૬	૦	૬	૨૪	૧૬	૧૨	૬	૬	૦	૦

ચાંદ્ર મહાદશામાં અંતરદશા.

ગ્રહ	રા.	મુ.	શ.	જુ.	કે.	શુ.	મૂ.	ચં	મં	ઓ.
વ.	૨	૨	૨	૨	૧	૩	૦	૧	૧	૧૬
મા.	૮	૪	૧૦	૬	૦	૦	૧૦	૬	૦	૦
દિ.	૧૨	૨૪	૬	૧૬	૧૬	૨૪	૦	૧૬	૦	૦

બુધની મહાદશામાં અંતરદશા.

ગ્રહ	જુ.	કે.	શુ.	મૂ.	ચં	મં	રા.	મુ.	શ.	ઓ.
વ.	૨	૦	૨	૦	૧	૦	૨	૨	૨	૧૭
મા.	૪	૧૧	૧૦	૧૦	૫	૧૨	૬	૩	૬	૦
દિ.	૨૭	૨૭	૦	૬	૦	૨૭	૧૬	૬	૮	૦

રોગીના જીવનના કેટલાક સંકેતો

૧ આંખ આગળ ધરેલી આગળી-ગણી ન શકે કે પૂનમનો ચંદ્ર પણ જાગે ન તોઈ ગકે તે માણસ ૧ દિવસ જીવે

૨. જેની આંખો લાલ હોય, આંખો ઉંચી જ નહેતી હોય, અકતા અગ્નિ પેરે બળતી હોય તેને અમૃતપાન પણ નહિ જાગે, તે ૨ દિવસ જીવે.

૩ જેનું આંખું મોઢું લાલ થઈ ગયું હોય, જે લવારો કરે જેની જીભ લાંબી પડી હોય ગણા જેની ચીજ મોઢામા નાંખતા લોટ જેવી જ રહે, શ્વાસમા ૫૨-૫૨ અવાજ આવતો હોય તે ૩ દિવસ જીવે.

૪. જેનું નાક સદા દરકામ, તે પોતે બે આખ એકાગ્ર છતા નાકનું દેગુ દેખી ન શકે તેનું આયુષ્ય ૪ દિવસનું માનવું.

૫ જેને પાણી છાટતા કે પવન નાખતા પણ બે રવાડા પર અસર ન થાય તો તે ૫ દિવસનો મહેમાન માનવો.

૬. જે માણસને સ્નાન કર્યા પછી એકદમ હૃદયનો ભાગ અને હાથ પગ સુકાઈ જાય, અને સ્તરીના બીજા ભાગનું પાણી પણ મૂકાય તો તે ૬ દિવસ જીવે.

૭ જેના કાન સાત મિથિન થઈ જાય, કે મૂળ જગાએથી જરા ખસી ગયા હોય કે વાગી ગયા હોય તેનું જીવન તે ૭ દિવસ જીવે.

૮ જેને મૂર્ચની ગરમી ન લાગે અથવા રાત્રે જેને ઠંડક ન વળે અથવા ગરમી ફીટી જેને બાન જ ન હોય એ જ્ઞાન આદ્ય જાય તે ૮ દિવસ જીવે.

૯ જે અચાનક બહેંગે બની જાય, અથવા કાન બે ચો, મારો કે દડો લગાવો તો પણ કાનને કંઈ અમર ન થાય તે ૯ દિવસનો મહેમાન છે.

૧૦. જે માણસ ધી-મેલ પાણી કે દર્પણમા પોતાનો પડછાયો માથા વગરનો જુએ તે ૧૦ દિવસ જીવે

૧૧ જેના હાથથી રોટલી કે ભાત પકડીને જાપરે નાખે પણ કાગડા ન ખાય તો તે ૧૧ દિવસ જીવે.

૧૨ જેના હાથ પગ આગળીના ટચાકા ફેંકવાનો પ્રયત્ન કરવા છતા ન ફટે તો પણ તે ૧૨ દિવસ જીવે.

૧૩ પોતાને જેવા આવનાર માણસોનું માથું તેને ન દેખાય પણ માથા પિનાનો એકલો દેહ દેખાય અથવા માથું વાળ વગેરે ન દેખાય તો તે ૧૩ દિવસ જીવે

૧૪ જે માણસને પોતાનો પડછાયો જ ન દેખાય તે માણસ ૧૪ દિવસ જીવે.

૧૫. જે સંપૂર્ણ ચંદ્રને કાળો દેખે તે ૫૬૨ દિવસ જીવે.

૧૬ જેને નદીના પાણી અવળા વહેતા હોય એવું સ્વપ્ન આવે તે સોલ દિવસ જીવે

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત કર્પણ :

: ૫૪૧

૧૭. જેને સૂકા ઝાડ પર લીલા પાન કે છાલ ન દેખાય એ સત્તર દિવસ જીવે.

૧૮. જેની યુદ્ધિ દિવસે વિપરીત થાય પણ રાત્રે ઠેકાણે આવી જાય તેવો માણસ અઢાર દિવસ જીવે.

૧૯. જેની યુદ્ધિ રાત્રે વિપરીત થાય, અને દિવસે બરાબર રહે તે માણસ ત્રીસ દિવસ જીવે.

૨૦. જે રાત્રે અચાનક એક પણ તારો દેખી ન શકે તે ૨૦ દિવસ જીવે.

૨૧. જેને આકાશ પૃથ્વી જેવું જડ દેખાય તે માણસ એકવીસ દિવસ જીવે.

૨૨. જેને સૂર્યમાં છિદ્રો પડેલાં દેખાય તે ૨૨ દિવસ જીવે.

૨૩. જેને ગુરૂના તારાનો રંગ વિપરીત દેખાય તે ૨૩ દિવસ જીવે.

૨૪. જે માણસ એકદમ ટુંકો થઈ ગયો હોય એમ લાગે અથવા પથારીમાં અગ બેઠાઈને ટુંકા થાય તે ૨૪ દિવસ જીવે.

૨૫. જેનાં જ્ઞાનનંતુઓ શિથિલ થઈ જવાથી તે પથારીમાં લાંબો દેખાય તે ૨૫ દિવસ જીવે.

૨૬. જેને પોતાની પાસે મંદુરું દેખાય અથવા જેને એ પ્રકારનું સ્વપ્ન આવે તે ૨૬ દિવસ જીવે.

૨૭. ચારે બાજુ સ્વચ્છ હોવા છતાં ધૂળવાળું વાતાવરણ દેખાય અથવા ઘોળે દિવસે જેને તારા દેખાય અથવા મેઘ ન હોવા છતાં જેને વીજળી દેખાય તે ૨ મહિના જીવે.

૨૮. જેને દીવો પાસે લાવતા પણ દિવો ન દેખાય અથવા ગંધની શકિત જતી રહે અથવા પોતાની છાયા માથા વગરની જુએ અથવા જેને એકાએક ધંટનાદ કે ઝાલરનો અવાજ સંભળાય તો તે માણસ ૩ મહિના જીવે.

૨૯. જે માણસ માથાના વાળ તોડે, તે વાળ ઝટ છૂટા પડી જાય. કાંચીકાની માફક તેના અંગમાં વિવિધ રંગો દેખાય, અને પોતે પણ ન સમજી શકે તેવા કાર્યો કરે તે ૪ મહિના જીવે.

૩૦. કાઠવ કે માટીવાળા રસ્તા પર ચાલતા જેના પગલાં અર્ધાં પડે તે અડધા ન પડે તે ૫ મહિના જીવે.

૩૧. જે માણસ પોતાની આગળીઓ હલાવે પણ તે હજીતી દેખી ન શકે (અચાનક) અને આંખનું તેજ એકદમ જતું રહે તે માણસ ૬ મહિના જીવે. (આંખના રોગી માટે આ લક્ષણ નથી)

૩૨. જે માણસની પાણી પીતા તરશ ન છીપે, અકસ્માત માથું ભારે રહ્યા કરે તે માણસ ૭ માસ જીવે.

૩૩. જે માણસને વૃક્ષો સોનાના હોય એવું દેખાય અથવા એવાં સ્વપ્ન આવે તો તે માણસ ૮ મહિના જીવે.

જે માણસ બીકણ હોય તે શરવીર બની જાય અને શરવીર હોય તો એકાએક બીકણ બની જાય, કાળો હોય તો ગોરો બની જાય અને ગોરો હોય તો

કાળો બની જાય, ટૂંકો હોય તો લાંબો બની જાય ને લાંબો હોય તો ટૂંકો બની શકે આમ પ્રકૃતિના ભાવ જેના બદલી જાય તે આઠ મહિના જીવે.

૩૪. સૂર્યને વચ્ચે કાળો છેલ્લાળો કે વિચિત્ર દેખે તે ૯ મહિના જીવે.

૩૫. જેના નાક, કાન, હાથ, પગ અને ગુપ્ત અંગો અચાનક કાળા પડી જાય તે દસ મહિના પૂરા ન જીવે.

૩૬. જેના શરીરમાંથી કુલના ગુચ્છ સમાન સુંદર સુગંધ આવે તે માણસની થોડા સમયમાં છરી-તલવારથી હત્યા થાય

૩૭. જેની ઝાનેન્દ્રિય કે કર્મેન્દ્રિય બગડે જેના નાકમાંથી જાત જાતની સુગંધ આવે જેને બધી વસ્તુઓ વિપરીત દેખાય, જે પોતાના શરીરને દર્પણમાં જોતા ખંડિત જુએ તે જરૂર રોગીગ્રિહ બનીને મરણ પામે.

૩૮ રોગી માણસને ત્યાંથી ગૈદરાજને બોલાવવા જે જાય તે ગૈદરાજને બોલાવવા જે વાંક્ય બોલે તે વાંક્યના અક્ષરો ગણી લેવા તેને ખમણા કરી તે ૩ વડે ભાગવાથી જો શેષ કંઈ ન રહે તો રોગી ચોક્કસ મરી જશે, જ્યારે શેષ વધે તો તે રોગી દવા લેવાથી સાજો થશે

ઉપરના લક્ષણો પચારીવશ રોગીના જોવામાં આવે તો ને પરથી તેના જીવન વિષેની આ કડિકાઓ આયુર્વેદમાં વર્ણવેલી છે. ગૈદરાજ ચિમ્બલ ભટ્ટ વિગ્રવિત “ગૌદર્યદ્રોણ” નામના પુસ્તકમાંથી આ ચિન્હો વર્તમાન પંચોમાં આવેલ હતા તેના સંગ્રહ પરથી આભાર સહ અહીં આપવામાં આવેલ છે

કાળજ્ઞાન (યોગ શાસ્ત્રમાંથી)

૧ જે માણસને છીક, વિષ્ટા, વીર્થસ્ત્રાવ અને મૂત્ર એ ચાર એકી સાથે થઈ જાય તો તે માણસ ૧ વરસના અંતે તેજ મહીને તેજ નિધિએ મરણ પામે

૨ જલ અને નાકનો અગ્રભાગ અને આખની કીકીમાં જોતા પોતાની આખની કીકી અને ભૂકૃષ્ટિ આ ચાર ન દેખે તે માણસનું આયુષ્ય થોડું હોય.

૩ જે સ્વપ્નમાં ગીધ, કાગડા કે રાત્રે ચાલવાવાળા પ્રાણીઓ પોતાના શરીરનું ભક્ષણ કરતા જુએ તો એક વરસ અંતે તેનું મરણ થાય છે.

૪ જે ગધેડા ઉટ સુવર જેવા પ્રાણી ઉપર પોતે સ્વારી કરેલી જુએ અથવા તેઓ પોતાને તાણતા હોય, ખેડતા હોય કે ધસડતા હોય તેવું સ્વપ્નમાં જોવામાં આવે તો પશુ એક વરસમાં તેનું મરણ થાય.

૫ જ્યારે સૂર્ય ચોળ કિરણ વિનાનો સ્વપ્નમાં દેખાય, અગ્નિને કિરણો સહિત દેખે તો તે માણસ ૧૧ માસ પછી તેજ નિધિએ મરણ પામે છે

૬ કોઈ ઠેકાણે વૃક્ષના અગ્રભાગ ઉપર જો ગધર્વ નગર અથવા ત્રેત-પિશાચ આદિને સ્વપ્નમાં જોવામાં આવે તો દશમે મહિને મૃત્યુ થાય.

શ્રી ચતીન્દ્ર સુહૃત્ દર્પણ :

૭ જે સ્વપ્નમાં ઉલટી, મૂત્ર વિષ્ટા, સોનું, રૂપું જેવામાં આવે તો નવ મહિના જીવે. (આ હકીકત માદા માણસને આશ્ચર્ય છે.)

૮ જે માણસ કારણ સિવાય અકસ્માત, ગડિા થઈ જાય, અકસ્માત દુર્ઘટન થઈ જાય, અકસ્માત કોઈ થઈ જાય, અકસ્માત બીકણ થઈ જાય તે માણસ ૮ મહિના જીવી શકે.

૯ ધૂળ કે કાદવ અંદર આખો પગ મૂકતા તે પગણ અધુર પડેલુ જણાય તો માણસ ૭ મહિના અંતે મરણ પામે.

૧૦ જે આખની કીકી તદ્દન કાળી અંજન સરખી દેખાય રોગ વિના અકસ્માત હોઠને તાલવું સૂકાય, મોઢું પહેળું કરવા છતાં ઉપર નીચેના દાંત વચ્ચે પોલાણમાં પોતાની ૩ આંગળી ન સમાય તેમજ ગીધ, કાગડો, પાવેલુ કે કોઈ માંથી લક્ષી પંખી માથા પર આવી ખેસે તો ૭ મહિનામાં માણસ મરણ પામે.

૧૧ વિષય સેવન કર્યા પછી જે અકસ્માત શરીરમાં ધટાના નાદ જેવો અવાજ સંભળાય તો ૫ મહિનામાં માણસનું મરણ થાય.

૧૨ કાંચીડો ઝડપથી માથા પર ચડીને ચાલ્યો જાય અને જતાં જતાં શરીર પર વિષ્ટા જુદા જુદા ત્રણ પ્રકારની કરે તો માણસ પાંચ મહિને મરણ પામે.

૧૩ જે નાગિકા વાંકી થઈ જાય, આખો ગોળ થઈ જાય, કાન પોતાના ઠેકાણેથી દીલા થઈ જાય તો ચાર મહિને માણસ મરણ પામે.

૧૪. જે સ્વપ્નમાં કાળા રંગ વાળો, કાળા પરિવાર વાળો અને લોહાના દંડને ધારણ કરનારો માણસ જુએ તો ત્રણ મહિને મરણ થાય.

૧૫ ચંદ્રમાને ગરમ જુએ. સૂર્યને ઠંડો જુએ, જમીનમાં અંતે સૂર્યમાં છિદ્ર જુએ, જલને કાળી ને મોઢાને લાલ ક્રમજેવું જુએ, તાળવું કંપે, મનમાં શોક થાય, શરીરમાં અનેક જાતના વર્ણ થયા કરે, નાભિથી અકસ્માત હેડકી ઉગાન થાય તો તે માણસ બે મહિને મરણ પામે.

૧૬ જીભથી સ્વાદને જાણી ન શકે, બોલતાં વારંવાર રખડના થાય, કાન શબ્દો ન સાંભળે નાશિકા ગંધ ન જાણી શકે, નિરંતર આંખો ફરક્યા કરે, દેખેલી વસ્તુમાં ભ્રમ થાય, રાત્રે ઈન્દ્ર ધનુષ્ય દેખાય, અરિસામાં કે પાણીમાં પોતાની આકૃતિ ન દેખાય, વાદળ વિનાની વિજળી જુએ, કારણ વિના પણ મરતકે બળ્યા કરે હંસ કાગડા મચૂરનું કોઈ પણ ઠેકાણે વિષય સેવન જેવામાં આવે ટાકા, ઉના, બરછટ અને સુંવાળા સ્પર્શને જાણી ન શકે આ બધાં લક્ષણોમાંથી કોઈ પણ એક લક્ષણ માણસને દેખાય તો તે માણસનું મરણ એક મહિનામાં થાય તેમાં કોઈ પ્રકારનો સંશય ન જાણવો.

